... Homo X

Tragom čovjeka i pradrevnih kultura

Ivan Šimatović - Stjepan Gjurinek

© Ivan Šimatović – Stjepan Gjurinek, 2001

Nakladnik:
IZVORI
d.o.o za nakladničku djelatnost
Zagreb

Lektorirao:
Zvonimir Štetić

Naslovnica:
BAKAL design studio

Tisak:
IZVORI

Zagreb, 2001.

Ivan Šimatović – Stjepan Gjurinek

... Homo X

TRAGOM ČOVJEKA I PRADREVNIH KULTURA

IZVORI

Posvećujemo svim naraštajima istraživača za istinom o podrijetlu čovjeka te čudesnim putovima napretka ljudskog roda.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb

UDK 316:572

ŠIMATOVIĆ Ivan
Homo X : tragom čovjeka i pradrevnih kultura / Ivan Šimatović, Stjepan Gjurinek. - Zagreb : Izvori, 2001.

ISBN 953-203-074-3

1. Gjurinek, Stjepan

410404022

UMJESTO PREDGOVORA

ČOVJEK – FENIKS I VILINSKI KONJIC

Što je čovjek?
Neki kažu: korijen cvijeta
Koj' u nebo cvjeta.
A ja kažem: cvijet je čovjek,
Al' mu korijen u paklu je stvoren.

Ovi stihovi mađarskog pjesnika Sandora Petöfija napisani sredinom 19. stoljeća, otkrivaju gorčinu revolucionarnog mladog Sandora, suočenog s nepravdom društva i moralnim kâlom, licemjerjem i bezobzirnošću do kojih čovjek može pasti samo zato da bi se tovio na račun svojih bližnjih, jer u paklu mu je podrijetlo, i zato je takav, zao, podao, gramzljiv.

Ali, gle. Čovjek je i cvijet, i u nebo stremi, nebu je okrenuo cvjetnu glavu svoju. Što je, dakle, onda čovjek? Jedan oblik odgovora izrekao je Petöfi svojim pjesničkim krikom, sve ostalo ponio je sa sobom, sebe, mlad u grob. Kao i milijuni, stotine milijuna, milijarde prije njega. Demografi procjenjuju da je od pamtivijeka do danas ukupno oko 100 milijarda ljudi hodalo Zemljom, udisalo njen zrak, pilo njenu vodu, jelo njenu hranu. I više ih nema. A mi, nas oko 6 milijarda trenutno živih, i mi ćemo se jednom ubrajati u one koji su bili, i doći će novi, doći će nove milijarde, sve šira ljudska rijeka koja teče ka neznanom ušću iz jednako tako neznanog izvora.

Velik je Čovjek. Premda je životno slavlje pojedinca beznačajno kratka nît u galaktičkoj tapiseriji eona – tek jedan dan-život vilinskog konjica – čovjek je i feniks ptica. Besmrtan, izranja iz genetskog pepela svoje vrste i opet se rađa, preporađa, i tako već milijun, dva, tri, možda četiri, koliko? Milijuna godina. Kada je zapravo započelo to uzbudljivo, smjelo, pustolovno putovanje u svjesnost, u ljudskost? I kako je to započelo, kako se začelo, kakvo je to tvarno temeljno počelo iz kojeg je otpočelo naše duhovno poslanje kojem se kraja još ne nazire?

Znanost je najhrabriji podvig čovjeka. Ona je sustavno skupljanje znanja, uz stalno prosijavanje sakupljenog. Odvajanje zrnja od nečisti. I to stalno iznova, ad infinitum. U srži prave znanost uvijek je plodište

sumnjičavosti. Stalnog preispitivanja. Ona je antidogma. Ništa u znanosti nije sveto. Mnogo je, nažalost, ljudi koji to ne razumiju. Čak i među onima koji se znanošću profesionalno bave, premda, dakako, mnogo više među onima kojima je znanost tek sedma rupa na svirali. Iz toga slijede mnogi nesporazumi i mnogo je nepotrebnih riječi zbog toga izgovoreno i napisano.

No znanost, uz to što je stalno preispitivanje, istodobno je i antipod bulažnjenju. Mašta, snoviđenja, umišljanja, rekla-kazala, dojmovi, priviđenja, ukazanja i slična duhovna tkanja nisu ni "za" ni "protiv" znanosti. To su, jednostavno, pojmovi iz jednog drugog, mitskog svijeta, to je jedna druga rijeka. Izvor joj je također u čovjeku, kao što i rijeka znanosti izvire iz čovjeka, ali svaka od tih rijeka teče svojim porječjem i ima svoja narječja. Svoj jezik. Ti su jezici neprevedivi jedan u drugi, pa je potrebno znati oba da bi se razumio čovjek u svoj njegovoj punoći, bremenit svojom prolaznošću i vječnošću prirode oko njega.

I rijeka znanja i rijeka mitova teku odnekuda i teku nekuda. Zahvaljujući dugo skupljanom znanju, mi danas naslućujemo gdje je i što je to "odnekuda". No premnogo je mjesta gdje rastu novi upitnici na malenoj krčevini znanja. Mitovi nam pak ukazuju kakvu su sliku o svijetu stvarali naši davni preci još u davno doba prije znanosti, prenoseći s koljena na koljena svoja skromna, ali drevna znanja. Daleka prošlost je iza zastora magle pravremena. Od te prošlost ostalo je vrlo malo, tek poneki titraj u zraku, nekoć ispunjenom kontrapunktom života. Uhvatiti taj zaostali titraj, tko zna gdje zabilježen, u kakvom mitskom jantaru zaliven, to je pregolema zadaća, možda nikad izvediva. Ali vrijedna svekolikog truda.

Važno je to znati. Važno je znati odakle smo, tko smo, i kamo idemo. Srećom po nas, skupljanje znanja pruža i zadovoljstvo. To je dar evolucije. Evolucija nam je podarila uživanje u spoznavanju, jer oni koji znaju, oni koji nastoje razumjeti stvari, imaju veće izglede za opstanak. Biološki i duhovni.

Autorski dvojac ove knjige priključio se pustolovini objašnjenja, tom uživanju spoznavanja. Prati ih i ti, neznani čitatelj, kroz stranice. I onda kad se ne budeš slagao s njima, sjeti se da smo tek na početku velike odiseje i da su još mnoge generacije pred nama. Uvijek će biti prigode za dopune i ispravke. Ili nove hipoteze. Sve one grade, kamen po kamen, velebnu piramidu duha na čijem vrhu stoji čovjek, *Homo X*, istodobno i veliko i sićušno biće pod svjetlošću vječnih zvijezda kojima će se jednoga dana pridružiti, i onda, možda – saznati...

Damir Mikuličić

SADRŽAJ

I. Uvod i metodološka razmatranja
UVOD 15
POZITIVIZAM, POVIJESNI LINEARIZAM I REDUKCIONIZAM 21
Comteov pozitivizam – velika prekretnica u svijetu znanosti 21
Tri stadija društvenog napretka 23
Zaoštravanje odnosa između znanosti i religije 25
Pozitivizam negira čovjekovu duhovnu vertikalu 27
Utjecaj pozitivizma i redukcionizma na društvene znanosti 30
NEODRŽIVOST HIPOTEZE O LINEARNOSTI POVIJESNOG RAZVOJA 33
Povijesno nelinearan tijek društvenog razvoja 33
Dinamika povijesnog tijeka i društvenog razvoja 35
ZAPOČEO PROCES PREMA SINTEZI ZNANOSTI I RELIGIJE 37
ČOVJEČANSTVU PREDSTOJI SUDBONOSNA ODLUKA 37
O krizi suvremenog svijeta 41
Čovjekovo: "Biti ili ne biti?" 43
II. Čovjekovo podrijetlo
MISTERIJ PODRIJETLA I BLJESKOVITOG RANOG NAPRETKA ČOVJEKA 49
Tko je i što je čovjek? 49
Što kazuju transformizam i darvinizam o podrijetlu čovjeka? 52
Maštovita saga o kemijsko-biološkoj evoluciji 54
Proturječja evolucionizma 56
Moderne ljudske rase – početno podrijetlo nepoznato 58
Sudbonosna odluka o hodanju na stražnjim udovima 59
Pogledi na evoluciju s filozofskog i teološkog stajališta 59
Čovječji mozak – najveća znanstvena zagonetka 63
Što je potaklo nagli napredak i hominizaciju pračovjeka? 66
Neandertalac – nezgrapni europski starosjedilac 70
Presudno značenje Gorjanovićeva nalaza krapinskih neandertalaca 71
Iznenadna pojava stasitog kromanjonca 73
Neandertalci i kromanjonci – prapovijesni suvremenici 75

MOLEKULARNO-BIOLOŠKA ISTRAŽIVANJA PODRIJETLA MODERNOG ČOVJEKA 79
Što su pokazale djelomične rekonstrukcije neandertalčeva DNK genoma? 79
Epizodna uloga neandertalca u razvoju modernog čovjeka 81
Što kazuju najnoviji paleoantropološki nalazi? 82
Novi pogledi na (de)evoluciju čovjeka 84
MODERAN ČOVJEK - HIBRIDNO BIĆE? 87
Je li moderan čovjek hibridno biće? 87
Jesmo li na tragu kreatora *Homo sapiensa*? 91
Paradigmatsko ograničenje u istraživanju podrijetla modernog čovjeka 93
Je li moderan čovjek *Homo sapiens geocosmicus*? 96
AFRIKA - KOLIJEVKA LJUDSKOG RODA I CIVILIZACIJE 98
Tragovi nastanka modernog čovjeka vode u Afriku 98
Rađa se vrlo perspektivna molekularna evolucijska znanost 100
Drevne afričke kulture-prethodnice 102
Neutemeljenost hipoteze o 'afričkom primitivizmu' 104
III. Velike prapovijesne kulture
TEOZOFI BUDE IDEJU O PRAPOVIJESNIM KULTURAMA 107
Teozofija - drevna božanska mudrost 107
Teozofski nauk o rasa-majkama 110
PRAPOVIJESNA ZBILJA POSTUPNO IZRANJA IZ GUSTE TAME 113
Nedostatnost i nesigurnost poznavanja najdrevnije prošlosti 113
Arheološki nalazi razotkrivaju najdrevniju prošlost 115
Prastari tragovi prisutnosti razumnog života na Zemlji 117
Strah i bijeg od novih ideja i saznanja 119
Kritički pogledi slobodoumnih znanstvenika 120
VELIKE PRAPOVIJESNE KULTURE - MIT ILI STVARNOST? 123
Aktualnost hipoteze o postojanju visokih prapovijesnih kultura ... 123
Horizontalna i vertikalna pomicanja Zemljine kore 127
O postojanju pradrevnih civilizacija 128
Pradrevne civilizacije u djelima antičkih pisaca 130
Hesiodovih pet ljudskih naraštaja 131
Indijanske predaje o 'suncima' ili 'dobima svijeta' 133
Tragovi pradrevnih civilizacija u drevnim predajama 134
HIPERBOREJA - SRETNA ZEMLJA U KOJOJ SUNCE NIKAD NE ZALAZI 137
Hiperboreja u djelima antičkih pisaca 137
Gdje se nalazila Hiperboreja? 139
Velika seoba Hiperborejaca 141
ZEMLJA MU - PRADAVNA KOLIJEVKA ČOVJEČANSTVA 144
Pukovnik James Churchward otkriva zapis o kontinentu Mu 144
Zemlja Mu - izvorište visoke prapovijesne kulture 146
Kako je nestao prakontinent Mu i njegova civilizacija? 148

LEMURIJA - HIPOTETSKI KOPNENI MOST IZMEĐU AFRIKE I INDIJE 151
Zanimljiva hipoteza britanskih prirodoslovaca 151
Teozofske spekulacije o Lemuriji kao pradrevnoj civilizaciji 152
ATLANTIDA - POTONULI KONTINENT U DUBINAMA ATLANTIKA 154
Platonovo kazivanje o Atlantisu 154
O značajkama atlantinjanske civilizacije 167
Gdje se nalazila i zašto je propala Atlantida? 168
Globalne geološke i klimatske posljedice potonuća Atlantide 172
Argumenti Otta Mucka o postojanju Atlantide 174
Okultna viđenja Atlantide kao izvorišta visokih znanja 175
Izbjegli Atlantinjani - utemeljitelji drevnih kultura 179
POTRAGA ZA OSTACIMA PRADREVNIH KULTURA I CIVILIZACIJA 182
U potragu se uključuje podvodna arheologija 182
Arheološki nalazi govore u prilog postojanja zemlje Mu 184
Yonaguni monument u podmorju arhipelaga Okinawe 186
Sporni arheološki nalazi u podmorju Bahamskog otočja 188
Nalazi u Atlantiku upućuju da je oceansko dno nekoć bilo kopno . 192
Priopćenja o arheološkim nalazima u Atlantiku 193
Potraga za ostacima Atlantide na Keltskom grebenu 195
Podmorski arheolozi otkrili ostatke Dvarake 197
ARIJANSKA CIVILIZACIJA - VISOKA DUHOVNA KULTURA PRETPOVIJESNOG DOBA 198
Arijani i njihova visoka kultura 198
Arijanski društveni staleži i njihova funkcija 201
Neobično dugi arijanski vremenski ciklusi 204
Uzroci propasti arijanske civilizacije 207
Prethodnica velikih povijesnih kultura 209
ZNANJA PRETPOVIJESNOG I RANOG POVIJESNOG DOBA 211
Fenomen znanja prije znanja 211
Zadivljujuća znanja i umijeća nekih drevnih kultura 217
'Orao mudrosti' - božanski donositelj znanja 221
IV. Tragovi paleo i postpaleokontakata
PALEO I POSTPALEOKONTAKTI U PREDAJAMA, RELIGIJAMA I ZAPISIMA DREVNIH KULTURA 227
Inteligentno vodozemno biće Oannes podaruje ljudima znanje 227
Odakle Dogoni znadu strukturu zvjezdanog sustava Sirijusa? 228
Što su neobično vidjeli i zabilježili drevni narodi Dalekog istoka? 237
Zadivljujući opisi letjelica u vedskim spisima 238
Zapis o viđenju 'vatrenih obruča' u drevnom Egiptu i Rimskom Carstvu 241
Neobični motivi o posjetiteljima s neba u indijanskim predajama 242
Bep-Kororoti - 'nebeski učitelj' amazonskih Kayapo Indijanaca .. 244

Što kazuju predaje sjevernoameričkih Indijanaca o podrijetlu čovjeka? ... 246
Bogovi drevnih naroda dolijeću iz oblaka ... 248
MATERIJALNI TRAGOVI PRADREVNIH KONTAKATA ... 250
Jasno raspoznatljivi tragovi paleo i postpaleokontakata ... 250
Motivi NLO-a na pretpovijesnim pećinskim slikarijama ... 253
Neobični prapovijesni crteži u špiljama Varzelandije ... 255
Oslikani tunelski splet na obalama jezera Dongting ... 257
Pećinski crteži upućuju na pradavnu vezu Zemlje s Marsom i Venerom ... 259
Kemijske strukturne formule naslikane na uralskim pećinama ... 260
BAYAN KARA UL - ROSWELL KAMENOG DOBA ... 262
Zagonetni arheološki nalazi u špiljama Bayan Kara Ula ... 262
Istraživanja dr. Karyl Robin-Evansa ... 269
Nove mogućnosti istraživanja zapisa na kamenim diskovima ... 271
SUVREMENE LETJELICE U DREVNOM EGIPTU ... 273
Napokon odgonetnuta dugo čuvana tajna 'sakarske ptice' ... 273
Senzacionalno otkriće u Abidu ... 275
MISTERIOZNA UNIŠTENJA PRETPOVIJESNIH GRADOVA ... 278
Visoko urbanizirani pretpovijesni gradovi u dolini Inda ... 278
Pretpostavke o uništenju Mohenjo-daroa ... 282
Hipoteza Davida Davenporta o nuklearnoj eksploziji ... 283
Posljednji dani Mohenjo-daroa ... 286
Stravično uništenje Sodome i Gomore ... 288
Pretpostavke o uništenju biblijskih "gradova ravnice" ... 290
Traganja biblijskih arheologa za ostacima "gradova ravnice" ... 295
Zagonetno uništenje Borsippe ... 297
MOĆNA ORUŽJA PRETPOVIJESNOG DOBA ... 300
Opisi djelovanja 'nebeskih oružja' ... 300
Kakvim su se sve moćnim oružjima služili bogovi i demoni? ... 303
Tragovi pretpovijesnih (nuklearnih) ratova ... 304
DVA NAJPOZNATIJA ZASTUPNIKA HIPOTEZE O PALEOKONTAKTIMA ... 307
Senzacionalistički Däniken ... 307
Samouki istraživač ... 307
Dänikenove hipoteze ... 308
Dänikenova uloga i značenje ... 310
Studiozni Sitchin ... 312
Tko je Zecharia Sitchin? ... 312
Istraživanja drevnih bliskoistočnih epova i Knjige Postanka ... 314
Niz knjiga ZEMALJSKA KRONIKA ... 316
Nefili kreiraju modernog čovjeka ... 320
O podrijetlu Nefila i njihovoj ulozi u hijerarhiji kozmičkog stvaranja ... 323
Značenje Sitchinovih istraživanja ... 325

V. Aktualnost istraživanja paleo i postpaleokontakata
PALEO I POSTPALEOKONTAKTI SVE AKTUALNIJI U ZNANOSTI ... 329
Aktualnost hipoteze o paleo i postpaleokontaktima ... 329
Smioni istupi slobodoumnih ruskih znanstvenika ... 333
Gorostasne piramide i ljudsko lice na Marsu ... 335
Astronomi tragaju za desetim planetom Sunčeva sustava ... 337
HOMO X NASTAVLJA SVOJ POVIJESNI HOD! ... 340
VI. Dodaci
DODATAK 1
Jesu li posljednji neandertalci živjeli kod Vindije? ... 345
DODATAK 2
Stjepan Vuković - bard eksperimentalne arheologije u Hrvatskoj 346
DODATAK 3
Helena Petrovna Blavatsky - utemeljiteljica Teozofskog društva . 348
DODATAK 4
Peretov zapis predaje o 'nebeskom učitelju' Bep-Kororotiju ... 352
DODATAK 5
BIBLIJA I APOKRIFNI SPISI OBILUJU GRAĐOM O PALEOKONTAKTIMA ... 355
Elohim govori sebi u množini ... 355
Na čiju je sliku stvoren čovjek? ... 360
Jahvino nebožansko ponašanje ... 362
Spektakularan Jahvin silazak na Sinajsku goru ... 364
Što je zabilježeno u apokrifnoj Knjizi Henokovoj? ... 369
Viđenje velikog hebrejskog proroka Ezekiela ... 374
Interpretacija svetih spisa zahtijeva interdisciplinarni pristup .. 379
DODATAK 6
Značajniji antički pisci i znanstvenici ... 384
DODATAK 7
Starogrčke mjere za duljinu ... 394
Literatura ... 395

1.

Uvod i metodološka razmatranja

UVOD

Prema danas općeprihvaćenom stajalištu znanstvenika veliki uspravljeni hominid, mogući daleki predšasnik današnjeg anatomski modernog čovjeka u svojim brojnim morfološko-anatomskim inačicama, ali i zasad nepremostivim razvojnim diskontinuitetima, nastanjuje površinu Zemlje najmanje posljednjih pet milijuna godina.

Stavimo li privremeno u isti kontekst vrednovanje procjena o mogućoj starosti Zemlje i čovjeka u tri posljednja stoljeća, nezavisno od toga dolaze li one iz teoloških ili prirodoznanstvenih krugova, razvidan je slijed vrlo krupnih promašaja koji se proteže sve do ulaska u vrlo burno XX. stoljeće, kojeg se s punim pravom može nazvati "stoljećem ratova".

Prvi suvisao pokušaj određivanja starosti Zemlje u novijoj povijesti Europe načinio je polovinom XVII. stoljeća James Ussher (*1581.-1656.*), poznati anglo-irski učenjak, nadbiskup Armagha u Ulsteru i irski primas. On je, kao cijenjeni stručnjak za patrističke tekstove i kronologiju STAROG ZAVJETA, na temelju detaljne analize podataka o rodoslovlju patrijarha od Šema do Abrahama, navedenih u jedanaestoj glavi biblijske **Knjige Postanka**, izračunao da je Bog stvorio Zemlju 22. listopada 4004. godine pr. Kr.

Samo nepuno stoljeće i pol kasnije ugledni pripadnici francuske Kraljevske akademije znanosti procijenili su na temelju rezultata tadašnjih ranih prirodoznanstvenih istraživanja da je naš planet formiran prije nekih 35 tisuća godina, a da se život na njemu pojavio tek prije otprilike 15 tisuća godina.

Još u drugoj polovici bliskog nam XIX. stoljeća prevladavalo je među znanstvenicima uvjerenje da starost naše Zemlje nikako ne prelazi 40 milijuna godina. Tada je, naime, uvaženi engleski prirodoslovac dr. William Thomson (*1824.-1907.*), kasnije poznatiji u svijetu znanosti kao lord Kelvin, najprije izašao s procjenom o starosti našeg planeta od oko sto milijuna godina, da bi je 1899., na temelju novih znanstvenih saznanja koja su u međuvremenu uslijedila, ispravio smanjivši je na svega 20-40 milijuna godina.

Naglim razvitkom prirodnih i tehničkih znanosti tijekom XX. stoljeća znanstvenici su više puta pomicali ove granice dramatično brzo do nevjerojatnih dubina prošlosti. Danas je općeprihvaćeno mišljenje znanstvenika da je starost najstarijih stijena Zemljine kore oko 4,1 milijardi godina, a cijelog planeta oko 4,6 milijardi godina. Dakle za nepuna dva stoljeća procjena starosti Zemlje narasla je za više od fantastičnih milijun puta! Nije isključeno da se i ta granica na temelju najnovijih znanstvenih saznanja neće uskoro pomaknuti još dublje u prošlost.

Vrlo je slično i s procjenom starosti ljudskog roda. Sve do sredine XX. stoljeća općenito se držalo, na temelju dotad poznatih paleoantropoloških nalaza, da je čovjek star oko 600 tisuća godina.

Novi fosilni nalazi pronađeni u južnoj i istočnoj Africi - pretpostavljenoj kolijevci čovječanstva - u kojoj su 1974. otkrivene kosti brojnih hominida i danas već slavnog poluuspravnog čovjekolikog ženskog bića poznatog pod nadimkom "Mala Lucy", potvrđuju egzistenciju mogućeg ljudskog praroda u vremenskoj udaljenosti većoj od tri milijuna godina.

Krajem 1998., koja je zbog nekoliko značajnih fosilnih nalaza ranih čovjekovih predaka bila izuzetno plodna i uspješna za paleoantropologe, objavljeno je preliminarno senzacionalno priopćenje da je veliki međunarodni istraživački paleontološki tim, predvođen iskusnim i uspješnim lovcem fosila dr. Timom Whiteom, profesorom kalifornijskog Sveučilišta u Berkeleyu, pronašao u istočnoj Etiopiji ostatke nekog bića nalik čovjekolikom majmunu starog oko pet milijuna godina. Drži se da je to do sada najstariji poznati fosilni primjerak ovakve vrste koji je do danas pronađen.

Ti iznenađujući paleoantropološki nalazi novijeg datuma i zaključci koji iz njih proizlaze ujedno su i zahtjev za neodgodivu dogradnju i/ili adaptaciju filozofskog sustava pozitivizma prema kojemu se neutemeljeno drži da je sve ono što je suvremenije ujedno naprednije i savršenije te obrnuto, sve što je starije to je samo po sebi zaostalije, nazadnije i stoga primitivnije.

Tim je prvorazrednim otkrićima u posljednjim godinama vrlo burnog XX. stoljeća još donedavno neupitna pretpostavka o linearno-uzlaznom tijeku evolucije čovjeka i društva već opasno poljuljana i sve je bliža temeljitoj rekonstrukciji ili možda čak revolucionarnoj paradigmatskoj mijeni. Druga polovica XX. stoljeća ostat će zapamćena po vrtoglavom razvoju elektronike, telekomunikacija, računalstva, aeronautičke i raketne tehnike te velikim dostignućima na polju molekularne biologije i genetskog inženjerstva.

U posljednjim godinama XX. stoljeća krupnim koracima napreduje molekularna evolucijska znanost. Umjesto donedavno nezaobilaznog traganja za podrijetlom čovjeka putem vanjskih tragova (*fosila*) ona kreće u odgonetanje tajni našeg podrijetla skrivenim duboko u nama samima - u našem genomu. Prema vrlo izglednim rezultatima molekularne evolucijske znanosti anatomski moderan čovjek pojavljuje se tek posljednjih stotinjak tisuća godina, jer je, prema računalnim simulacijama, otprilike tada živjela samo jedna žena (*Eva*) s mitohondrijima kakve imaju današnje žene.

Pretpostavlja se da će u dogledno vrijeme možda biti identificirane sekvence genoma prvog (pra)ljudskog prapara, koje će upućivati na samo izvorište našeg krajnje zagonetnog podrijetla u okviru krajnje zamršene mape ljudskog genoma, koja sadrži više od tri milijarde zapisa koji pobliže određuju glavninu naših osobina.

No, unatoč mnogim očiglednostima, jedan segment modernih znanstvenih pogleda utopljen je u izvanjski elegantnu linearnost povijesnog mišljenja te metodološki relativno krut i jednostran profil znanstvenog pozitivizma. Radi očuvanja općeprihvaćenih znanstvenih stavova i uspostavljenih pozicija moći sustavno se podcjenjuju, pa čak i posve negiraju, brojni prinosi tehnologije, znanja i umijeća davno prohujalih drevnih kultura suvremenom društvenom i gospodarskom napretku čovječanstva.

Snažan i nezadrživi plimni val pozitivizma, prema kojem se sveopći razvoj društva kreće uzlazno samo po vremenski jednosmjernom kolosijeku, bio je u burnom razvoju znanosti u posljednjih stotinu i pedeset godina presudan fenomen kojeg svakako valja pobliže upoznati i podrobnije kritički razmotriti. On je, nedvojbeno, isprva odigrao vrlo značajnu pozitivnu ulogu u procesu odlučnog odbacivanja rigidne srednjovjekovne skolastike i misticizma, čime su napokon bili stvoreni preduvjeti za stasanje i veoma dinamičan razvoj prirodnih znanosti, ali je kasnije na mnogim područjima manje ili više sputao, a nerijetko i posve preusmjerio razvoj znanosti.

Iz različitih pogleda na materijalnu i duhovnu kulturu čovječanstva, čije su podrijetlo, pojava i razvoj u mnogo čemu još uvijek vrlo zagonetni pa i misteriozni, ocrtavaju se neprekidno i uočljivo, čak i u najvećim dubinama prošlosti, brojni tragovi začuđujuće visokih umijeća i znanja zbog kojih smo se odlučili za simboličan naslov ove knjige **Homo X** i tematski podnaslov **Tragom čovjeka i pradrevnih kultura**. Po našem dubokom uvjerenju, pretpovijesni i ranopovijesni bunari i rasadnici visokih sustavnih znanja i umijeća najvjerojatnije su bili baština davno prohujalih pradrevnih kultura i/ili proizvod prilično vjerojatnih paleo i postpaleokontakata.

Sve do prije nekoliko desetljeća gotovo da u svijetu nije bilo znanstvenika koji bi, primjerice, bio sklon prihvatiti ideju o drevnim pretpovijesnim civilizacijama Srednje Amerike koje su još prije više tisućljeća dostigle vrlo visok stupanj razvoja. Brojna novija arheološka iskapanja i istraživanja značajnih nalaza na velikom meksičkom poluotoku Yucatanu, međutim, nepobitno svjedoče u prilog još donedavno gotovo nezamislivoj pretpostavci da je na tom području tijekom posljednja četiri tisućljeća zaista cvala visoko razvijena kultura Maya.

Čini se da se vrlo brzo primiče vrijeme u kojem će čovječanstvo morati neodgodivo temeljito preispitati i bitno promijeniti dosadašnji omalovažavajući i prilično ignorantski teorijsko-istraživački odnos prema pradrevnim i drevnim kulturama. Duboke i nepresušne izvore i bunare visokih umijeća i znanja valja napokon potražiti na pravoj adresi - u okvirima davno prohujalih kultura i civilizacija. Njihovo pronalaženje omogućilo bi

nam da napokon proniknemo u naše duboko skrivene praiskonske korijene i krajnje zagonetno podrijetlo.

Danas je više nego ikad prije prihvatljiva pretpostavka da naš svemir, odnosno sadašnja kozmička manifestacija, nije ni prva ni jedina već da je vjerojatno prije nje postojao niz drugih svemira-prethodnika. Isto tako, ako je beskraj sadašnjeg svemira započeo višestruko astrofizikalno verificiranim velikim praskom hipotetskog kozmičkog zametka, posve je logično i razumno po analogiji ustvrditi da su se također sve rane te čudesno raskošne povijesne civilizacije rodile iz zametka, odnosno civilizacijskog praska prastare visokorazvijene izvorne kulture-prethodnice ili protocivilizacije.

Brojni mitovi i legende mnogih naroda, zabilježeni diljem našeg planeta, kao i zapisi više uvaženih antičkih pisaca, govore vrlo živopisno i uvjerljivo o: *"sinovima neba", "čuvarima neba", "došljacima iz daljina", "prijateljima iz davnina"* i tome slično, koji su, čini se, našim dalekim precima, uz puno strpljenja i ljubavi, nesebično podarili prva korisna umijeća i znanja te su ih, za relativno kratko vrijeme, podučili temeljnim normama civiliziranog i kulturnog življenja dostojnog čovjeka. Time su priprostim i neukim ljudima prapovijesnog doba dali snažan civilizacijski i etički impuls koji je pokrenuo i tisućljećima održavao veleban razvojni ciklus čovječanstva.

To je nedvojbeno morao biti presudan događaj i velika prekretnica u životu prapovijesnog čovjeka na njegovu putu bljeskovitog gospodarskog, kulturnog i političkog uzleta u protopovijesno i najranije povijesno doba. Možemo li danas, unatoč činjenici da najstarije slikovno pismo seže tek oko 5500 godina u našu burnu i nevjerojatno dugotrajnu prošlost, djelomično rekonstruirati, raspoznati ili barem iscrtati grube konture tih velikih pradrevnih civilizacijskih virova?

Na to izazovno pitanje je zaista vrlo teško kategorički odgovoriti, ali unatoč tome držimo da to vrijedi pokušati, jer poniranje te barem fragmentarno ili tek hipotetično upoznavanje gotovo posve nepoznate pradrevne prošlosti čovječanstva u znatno širim, nekonvencionalnim i komplementarnim okvirima, može biti od višestrukog i dalekosežnog općecivilizacijskog značaja.

Mnogi istraživači i znanstvenici danas se sve češće suočavaju s vrlo neugodnom spoznajom da su postojeći spoznajni okviri (*paradigma*) unutar kojih se odobravaju i provode znanstvena istraživanja već odavno postali odviše tijesni te da ozbiljno sputavaju ili čak posve onemogućuju daljnje pomake i napredak u nekim ključnim područjima znanosti.

Stoga se u posljednje vrijeme sve više širi i sazrijeva misao da se rješenja za mnoge velike nepoznanice vezane uz naše podrijetlo, pojavu, munjevit rani napredak i najdrevniju prošlost pokušaju naći i/ili preispitati u znatno širim komplementarnim okvirima. To, drugim riječima, znači da se znanstvenici na prijelazu iz drugog u treće tisućljeće moraju hrabro te humanistički odgovorno suočiti s nužnom revizijom i nadogradnjom postojeće paradigme.

U posljednja tri desetljeća sve se više na rubnim područjima službene

znanosti, snagom brojnih argumenata, profilira vrlo perspektivna hipoteza o paleokontaktima, tj. tragovima iz kamenog doba koji upućuju da su nekoć vrlo davno Zemlju posjećivali putnici iz svemira u svojim neobičnim blistavim *"nebeskim lađama", "letećim zmajevima"* ili *"pticama koje grme"*.

Nedavno preminuli američki znanstvenik dr. Carl E. Sagan (*1934.-1996.*), jedan od najpoznatijih astrofizičara, egzobiologa, popularizatora znanosti i publicista XX. stoljeća, bio je uvjeren da su tijekom izuzetno dugog prapovijesnog i povijesnog doba najvjerojatnije bile učinjene brojne posjete Zemlji iz drugih svjetova naše galaktike, koji su bitno utjecali na socijalizaciju te bljeskovit i skokovit razvoj čovjeka. Ti su inteligentni došljaci iz nedokučivih svemirskih dubina, po svemu sudeći, dali snažan impuls za pokretanje velebnog razvoja civilizacije. Oni su bili doživljeni i kasnije štovani kao bogovi, što im je, čini se, veoma odgovaralo.

Mnoga nova znanstvena saznanja i tehnička dostignuća u posljednjih nekoliko desetljeća, koja su dramatično izmijenila način življenja i razmišljanja modernog čovjeka, dala su također čvrst temelj za kritičku interdisciplinarnu analizu opisa mnogih neobičnih zbivanja u predajama, mitovima i religijama drevnih kultura.

Dva ugledna nobelovca, dr. Francis Crick i dr. Leslie Orgel, razmatrali su kao posve realnu i prihvatljivu hipotezu da su život na izabrane planete u svemiru namjerno prenijele neke napredne civilizacije koje zasigurno postoje negdje u nedokučivim svemirskim dubinama. Njihov zaključni stav o tome bio je da nema nepremostivih tehnoloških prepreka takvom razmišljanju, uz ciničan dodatak da bi upravo napredni Zemljani u skoroj budućnosti mogli na sličan način 'zagaditi' druge, još nenastanjene planete.

Vrlo logični i argumentima potkrijepljeni nekonvencionalni stavovi o mogućem kozmičkom 'dodiru civilizacija' i 'inteligentno zametnutom životu' na Zemlji već su, nažalost, tridesetak godina sustavno te najčešće sasvim neopravdano opterećeni etiketom däniken ovštine. Naime, diljem svijeta već tridesetak godina dobro znani švicarski pisac i samouki astroarheolog-amater Erich von Däniken, s već više od 60 milijuna prodanih knjiga, stvorio je na intrigantno odabranim temama, ali i nerijetko odviše pojednostavljenim, nedovoljno argumentiranim te čak posve proizvoljnim konstrukcijama, hipoteku poznatu kao sindrom Däniken .

Taj sindrom koji se već dulje vrijeme odviše često te vrlo vješto tendenciozno zloupotrebljava u svijetu znanosti, djeluje, nažalost, kao moćan blokadni mehanizam s izrazitim negativnim učinkom u pogledu svakog istraživački slobodoumnije usmjerenog projekta o ranom napretku čovjeka i visokim pradrevnim kulturama.

Dokazuje se, naime, sve više istinitost tvrdnje da se Däniken, koji je krajem 60-ih i početkom 70-ih godina XX. stoljeća odviše bučno, ali i prilično nezgrapno u svojim na brzinu napisanim knjigama lansirao hipotezu o paleokontaktima te time u prvi čas veoma uznemirio znanstvene i teološke krugove, zapravo pojavio kao naručen, odnosno, da ga nije bilo valjalo bi ga naprosto izmisliti.

Ne može se, dakako, odbaciti niti osmišljenost godinama pozadinski podgrijavanog medijskog spektakla o Dänikenovim *"nebeskim kočijama"*, kojeg će u idućih tridesetak godina mnoge znanstvene institucije i teološki krugovi moći gotovo neograničeno koristiti za brzopotezne paušalne diskvalifikacije i kao visokoučinkoviti zaštitni paravan protiv svih takozvanih heretičkih ideja, nekanonskih interpretacija i slobodoumnih vizija sve brojnijih eminentnih nezavisnih istraživača i znanstvenika.

Srećom vrijeme čini svoje pa je danas sve manje ljudi koji još nekritički prihvaćaju ili, točnije rečeno, nasjedaju na takve providne paušalne diskvalifikacije iz konzervativnih krugova. U naše vrijeme postaje sve očitije da za paušalnim lijepljenjem etikete: *"To je dänikenovština!"* već tridesetak godina podjednako vješto i olako posežu konzervativni pripadnici nekih znanstvenih i teoloških krugova.

Ta činjenica samo dodatno podgrijava stav da moderna znanost u nekim područjima, zbog nemogućnosti da se suoči s nekim činjenicama, sve više postaje religijom. Radi očuvanja postojećih institucija nekritički se najenergičnije odbacuje svaka mogućnost približavanja, a kamoli otvorenost prema sve jačem svjetlu nekonvencionalnih novih ideja i koncepcija o iznenadnoj pojavi modernog čovjeka, njegovu čudesno brzom ranom razvitku te ubrzanim pa i skokovitim civilizacijskim koracima.

Možda je suvišno isticati da su autori knjige, premda skloni i slobodoumnijim komplementarnim pogledima, nastojali biti distancirani od bilo kojeg oblika jeftinog dänikenovskog senzacionalizma i proizvoljnih simplifikacija bez pokrića. Gdje god je bilo moguće u tekstu se striktno inzistiralo na uravnoteženom sučeljavanju činjenica i, po mogućnosti, njihovoj višestranoj interpretaciji.

U tom duhu se kod razmatranja podrijetla i razvitka čovjeka nastojalo podjednako prikazati: službena znanstvena stajališta, teološko-filozofska gledišta te komplementarna (*znanstveno-granična*) polazišta. Držimo da bi stoga naša knjiga čitateljima, neovisno od njihovih pogleda, trebala biti podjednako zanimljiva, inspirativna i intelektualno provokativna.

Sukladno svemu tome, temeljni je cilj knjige da otvori, skicira i aktualizira za naš daljnji civilizacijski hod i ustroj možda presudno važnu, a danas tako nepravedno zaboravljenu ili tendenciozno potisnutu temu o iščezlim pradrevnim kulturama te njezinih važnih i za čovječanstvo dalekosežnih poruka tijekom minulih eona.

U tim jamačno obećavajućim, ali skrovitim vrtovima naše (pra)drevnosti, a našoj današnjoj civilizaciji nepoznatih, nevidljivih ili čak smišljeno potisnutih modela usklađenog duhovnog rasta i materijalnog napretka, leže i prvotni motivi autorâ knjige da krenu, tragaju i ustraju u višegodišnjem istraživačkom naporu čiji su rezultati, jednako kao i brojne dileme, ispisani na stranicama ove knjige.

POZITIVIZAM, POVIJESNI LINEARIZAM I REDUKCIONIZAM

Comteov pozitivizam – velika prekretnica u svijetu znanosti

Na temelju zasada modernog empirizma koji se kao radikalan filozofski pravac razvio tijekom XVI. i XVII. stoljeća u Engleskoj (*Francis Bacon, Nicholas de Malebranche, John Locke, George Berkeley, David Hume*) vrlo ambiciozni francuski matematičar i filozof Auguste Comte (*1798.-1857.*) razradio je još radikalniji filozofski pravac poznat pod nazivom pozitivizam. On je svoje filozofske stavove i poglede počeo objavljivati 1830., u svojoj 26. godini, u veoma opsežnom TEČAJU POZITIVNE FILOZOFIJE koji obuhvaća šest svezaka. Posljednji je svezak iz tog niza bio objavljen tek 1842.

Kao filozof i znanstvenik Comte je bio u mnogo čemu gorljivi sljedbenik filozofskog pokreta velikih francuskih prosvjetitelja i enciklopedista iz druge polovice XVIII. stoljeća. Od filozofskih radikala prihvatio je načelo dosljednog poštovanja znanosti, uz istovremeno oštro protivljenje tadašnjim religijskim i metafizičkim tumačenjima koja je svojim nedodirljivim autoritetom stoljećima nametala i svim sredstvima branila Crkva. Sve do tada nisu se pogledi prirodoznanstvenika mnogo razlikovali od tradicionalnog crkvenog učenja o postanku svijeta i života na njemu, koje se temelji na biblijskoj **Knjizi Postanka**.

U uznapredovalim prirodnim znanostima XVII. i XVIII. stoljeća sve se energičnije odbacuju dogme, a opažanja, mjerenja i pokusi počinju vrijediti kao jedini vjerodostojni izvori spoznaje. U to poletno vrijeme vrlo se brzo razvija i matematika, kao specifična egzaktna znanstvena disciplina te ubrzo postaje moćnim oružjem u istraživanju i formuliranju složenih prirodnih i društvenih zakonitosti. Zbog velikog razvitka egzaktnih i prirodnih znanosti u XVIII. stoljeću, ono je ostalo upamćeno kao stoljeće razuma.

Inspiriran i ohrabren naglim napretkom temeljnih prirodnih znanosti Comte se, poput svojih velikih engleskih prethodnika, vrlo žestoko i dosljedno protivi dotada vladajućoj metafizici u filozofiji i znanosti. Kao slobodouman znanstvenik i filozof on posve odbacuje kao neutemeljena sva tradi-

cionalna crkvena i metafizička naučavanja te svaku apstraktnu spekulaciju koja se ne temelji na stvarnim ili, kako on kaže, pozitivnim činjenicama dostupnim našim osjetilima.

Kao filozof i znanstvenik Comte kategorički odbacuje svaku metafizičku spoznaju i spekulaciju koja bi preko neposredno danih činjenica htjela doprijeti do neke osnovne stvari. On drži da zadaća filozofije nije pronalaženje konstrukcije jedinstvenog supstancijalnog načela svijeta, već prvenstveno da sva činjeničnom iskustvu primjerena znanja prikupi, sistematizira i poveže u jedinstven enciklopedijski sustav čije se praktično značenje u konačnici svodi na to da bude čvrst temelj za novu izgradnju društva.

Zbog nepokolebljivog temeljnog stava da znanost i filozofija moraju početi i baratati samo onim što je dano u neposrednom iskustvu te da se treba suzdržati od bilo kakvih pokušaja da se ide dalje od iskustvenih fenomena, Comte svoje učenje zove pozitivnom filozofijom. Stoga on i njegovi pristaše vrlo energično i dosljedno zastupaju načelo da se ljudska misao treba usredotočiti samo na istraživanje i proučavanje pozitivno utvrdljivih činjenica, dakle same stvarnosti izravno ili neizravno (*instrumentima i pomagalima*) dostupne našim osjetilima. U skladu s tim načelom za pozitiviste je objektivno iskustvo jedini realni izvor istinske spoznaje.

Za njih je osnovno pitanje u filozofiji: "Kako?", a ne metafizičko: "Zašto?" Može se reći da je Comteov pozitivizam radikalan filozofski pravac optimističke orijentacije koji vrlo energično zahtijeva da spoznaja ostane samo kod pozitivnih činjenica i njihova opisa. Ona se mora ograničiti samo na ono što je moguće iskustveno dokučiti i vjerodostojno provjeriti.

Rigorozan pozitivistički pristup koji polazi od temeljnog načela: "Znati da bi se predvidjelo, predvidjeti da bi se predusrelo!" postao je, zbog svoje prividne konstruktivnosti, vrlo privlačan istraživačima i znanstvenicima pa je ubrzo prodro i duboko se ukorijenio u svim znanstvenim disciplinama, a posebice u temeljnim prirodnim, medicinskim i tehničkim znanostima.

Comte je kao svojevrstan veliki znanstveni romantičar XIX. stoljeća htio svoju pozitivnu filozofiju svim silama svesti na znanost videći u njoj najpouzdaniji temelj čovjekova života i svekolikog društvenog razvoja. Pozitivizam kao vrlo radikalan i u svojoj biti optimističan filozofski pravac, posve oprečan spekulativnom idealizmu i petrificiranim metafizičkim gledištima kršćanskog srednjeg vijeka, odraz je golemog napretka prvenstveno temeljnih prirodnih, a zatim i novopridošlih tehničkih znanosti.

Pozitivizam, koji je u mnogo čemu srodan fenomenalizmu, odlučno zastupa stav da znanost treba istraživati samo zakonitosti pojava bez obzira na moguće posljednje (*svršne*) uzroke svekolikog bitka. Budući da se ti metafizički uzroci najvišeg reda ne mogu spoznati, znanost se mora zadovoljiti samo ispitivanjima prirodnih i društvenih pojava neposredno ili posredno dostupnim našim osjetilima koja su, kako se prema drevnom vedskom nauku odavno znade, vrlo ograničena i nesavršena.

Za Comtea je pravi duh pozitivizma u svojoj biti podjednako udaljen od empirizma i od misticizma. Prema pozitivističkoj znanstvenoj i antispekulativnoj usmjerenosti filozofija treba odbaciti kao posve beskorisnu svaku spekulaciju o apsolutnom, o supstanciji, o biti, o smislu i o vrijednostima. Comte je taj radikalan redukcionistički stav prokomentirao ovako: "*Odsad ljudski duh napušta apsolutna traganja*". On smatra da je zadatak pozitivne filozofije usklađivanje i sistematiziranje istraženih iskustvenih činjenica te ostvarenje opće sinteze kako bi se prevladale posljedice pretjerane znanstvene specijalnosti.

Vrlo radikalan zahtjev Comteova pozitivizma da se u znanosti i filozofiji ostane samo kod čistih pozitivnih činjenica bio je, kako se kasnije pokazalo, odviše ishitren, nedovoljno kritičan i stoga praktično neprovediv. Vrlo oštar i nepomirljiv antimetafizički stav kojeg u svojim polazištima tako energično i vatreno zastupaju pozitivisti u svojoj biti je, kako se ubrzo pokazalo, tipično metafizički stav prerušen u novo ruho. Kritičari pozitivizma drže da načelo verifikacije, koje toliko forsiraju i veličaju pozitivisti da ga polažu u same temelje svoga naučavanja, nažalost, nije provjerljivo pozitivnim metodama.

Tri stadija društvenog napretka

Prema Comteu, kojeg se drži osnivačem modernog pozitivizma i sociologije, razvoj ljudske misli i povijesni napredak društva odvija se u sljedeća tri nezaobilazna karakteristična stadija:

- **Teološki** (*mitološki*) ili **fiktivni stadij** u kojem se aktivnosti personaliziranih bogova i demona smatraju uzrocima prirodnih zbivanja. U tom ranom stadiju razvoja društvom vladaju svećenici i ratnici;
- **Metafizički** ili **apstraktni stadij** u kojem se prirodna zbivanja tumače depersonaliziranim metafizičkim temeljnim uzrocima i načelima te apstraktnim pojmovima sile i supstancije. U tom uznapredovanom stadiju razvoja društvom vladaju filozofi i pravnici;
- **Pozitivni** ili **realni stadij** u kojem je sjedinjena teorija s praksom. U pozitivnom ili znanstvenom stadiju razmišljanja čovjek koristi jedino pozitivnu metodu utemeljenu na stvarnim činjenicama neposredno ili posredno dostupnim našim čulima. Istražuju se, dakle, samo zakonitosti pozitivnih činjenica. U tom najvišem stadiju razvoja društvom vladaju znanstvenici, stručnjaci i inženjeri.

Time, prema pozitivističkim gledištima, dugotrajan i tegoban uzlazni povijesni proces razvoja ljudskog društva u konačnici treba dovesti do pravog happy enda. Pri tome su pozitivisti, odviše zaneseni svojim idejama, nažalost, previdjeli vrlo realnu mogućnost da znanstveno i tehnički visoko razvijeno društvo, unatoč svim suvremenim civilizacijskim tekovinama i dos-

tignućima, može stjecajem niza nepovoljnih okolnosti na svome povijesnom putu u hipotetsko zlatno doba vrlo lako skrenuti te ubrzo zapasti u dugotrajno mračno razdoblje novog barbarizma iz čijeg kobnog vrtloga ogromne usisne snage vjerojatno više neće biti moguć povratak nikakvim racionalnim sredstvima.

Sukladno tome trostupanjskom linearno-uzlaznom modelu razvoja društva pozitivisti smatraju da i sva znanstvena područja trebaju u svome razvoju proći ta tri karakteristična stupnja. Kao veoma ambiciozan filozof i znanstvenik Comte si je postavio izuzetno težak i nezahvalan zadatak da načini sveobuhvatnu klasifikaciju temeljnih znanosti svoga doba. On pokušava svim silama sva dotadašnja znanstvena istraživanja utemeljena na pozitivnim činjenicama dovesti u potpun logički red i sklad sukladno zakonu triju stadija prema kojem se, po njegovu uvjerenju, odvija svekoliki progres ljudskog društva.

Comte se ambiciozno prihvatio izuzetno velikog dugoročnog programa kojim je pokušao temeljne znanosti poredati po stupnjevito-razvojnom nizu tako da prethodne i općenitije znanosti omogućuju razvoj kasnijih i specijalnijih znanosti. Prema Comteovu mišljenju poredak temeljnih znanosti u duhu pozitivne filozofije je sljedeći: matematika, astronomija, fizika, kemija, biologija i naposljetku sociologija. Svaka znanost u tom uzlaznom logičkom poredaju objašnjava one kojima prethodi, ali ne i one koje joj prethode.

Za Comtea je matematika bila jedina znanost koja je do njegova doba uspjela razjasniti sve nepoznanice i time doseći čisti pozitivan stupanj. Za razliku od matematike koja je savršena egzaktna znanost, fizika je, po njegovu mišljenju, još uvijek odviše opterećena brojnim iskustveno neprovjerljivim metafizičkim pojmovima, ali - po njegovoj procjeni - postoje realni izgledi da se u dogledno vrijeme uspješno prevladaju te poteškoće prolazne naravi.

Time bi i fizika mogla ući u pozitivnu fazu u kojoj se već nalazi matematika te velikim dijelom astronomija. Taj stupnjevito-razvojni poredak znanosti Comte je završio najsloženijom znanošću - znanošću o društvu koju je isprva nazivao fizikom društva, da bi se kasnije odlučio za prikladniji naziv sociologija.

Dosljedan pozitivistički pristup u uznapredovanim prirodnim znanostima je nedvojbeno omogućio vrlo dinamičan razvoj tehnike, tehnologije i industrije u tada već gospodarski prilično razvijenim zapadnim zemljama s jakom empirističkom tradicijom. Pozitivizam i njegov radikalan pristup dominirali su znanošću i kulturom Zapada tijekom druge polovice XIX. stoljeća, dok tijekom čitavog XX. stoljeća prevladavaju brojni pravci neopozitivizma, logičkog pozitivizma, empiriokriticizma, filozofije logičke analize te znanstvene filozofije.

Nedvojbeno je da je radikalan pozitivistički pristup, unatoč svim imanentnim nedostacima i slabostima, dao izuzetno velik zamah i značajan doprinos metodici znanstvenog istraživanja. Na pozitivističkom pristupu

znanstvenim istraživanjima temelje se mnoga značajna dostignuća i ogroman prosperitet suvremene zapadne civilizacije.

To posebice vrijedi za egzaktne, temeljne prirodne i tehničke znanosti, ostavljajući u ovom trenutku po strani danas svima dobro poznate štetne nusproizvode odabranog profila tehničko-tehnološkog napretka, koji nepovratno razaraju biosferu Zemlje te već vrlo ozbiljno prijete globalnom ekološkom katastrofom s nesagledivim posljedicama gotovo svim višim oblicima života na Zemlji, a posebice čovjeku čije su djelo.

Zaoštravanje odnosa između znanosti i religije

Pojavom empirizma, prosvjetiteljstva i pozitivizma na rubnim područjima zapadne Europe napokon je počela, poslije dugotrajnog mraka srednjeg vijeka, koji je poput svojevrsnog duhovnog ledenog doba trajao gotovo trinaest stoljeća, ruditi dugo očekivana duhovna zora.

Taj se osvit može prvenstveno zahvaliti sretnoj okolnosti što su anglosaksonske zapadnoeuropske zemlje prilično udaljene od Rima, sjedišta katoličke Crkve, pa stoga nisu bile toliko žestoko zahvaćene višestoljetnim progonima zloglasne inkvizicije kao što su to, nažalost, bile južno i srednjoeuropske zemlje koje su stasale na području bivšeg Rimskog Carstva.

Ta je sretna okolnost omogućila anglosaksonskim prirodoznanstvenicima da se lakše i prije emancipiraju od Crkve, čija se sfera utjecaja tradicionalno poklapa s granicama davno prohujalog Zapadnog rimskog Carstva. Zbog pune slobode mišljenja i istraživanja u anglosaksonskim zemljama, koje u duhovnoj sferi nisu bile toliko pod kontrolom i utjecajem Crkve, dolazi, nakon niza velikih geografskih otkrića u XV. i XVI. stoljeću te naglog povećanja opsega trgovanja, do vrlo brzog i dinamičnog razvoja prirodnih i tehničkih znanosti te snaženja gospodarstva.

Napokon je znanost na mnogim područjima, poslije dugotrajnog sustavnog potiskivanja, omalovažavanja te žestokih krvavih progona nebrojenih slobodoumnih istraživača i znanstvenika, dostigla i prestigla dotad vladajuću metafiziku te nedodirljiv dogmatski crkveni nauk. Pojavom snažnog plimnog vala empirizma i prosvjetiteljstva ta su tradicionalna doktrinarna učenja vrlo brzo izgubila primat u svijetu prirodnih znanosti te su snagom argumenata bila prinuđena ustuknuti u drugi plan.

Početkom druge polovice XIX. stoljeća postalo je pod uplivom pozitivizma uobičajeno da se u slučaju spora ili konflikta prirodoznanstvenika s teologom mora teolog prilagoditi pozitivnim činjenicama, jer prirodoznanstvenik ne može odstupiti od nepobitnih činjenica niti može proizvoljno mijenjati svoje nužne spoznaje dobivene objektivnim promatranjem, mjerenjem i eksperimentom.

Time je tradicionalni svećenički talar (*duga haljina*) u zapadnoj Europi napokon morao u području prirodnih znanosti ustuknuti pred bijelim ogrtačem znanstvenika, a neke dotad nedodirljive vjerske dogme i neupitan

crkveni nauk o prirodi pred neumoljivim činjenicama utvrđenim znanstvenim promatranjem, mjerenjem, eksperimentom i analizom.

U oštrim suprotstavljanjima i polemikama prirodoznanstvenika i teologa često se događalo da teolozi u svojim nastojanima da po svaku cijenu obrane dogmatski crkveni nauk nesmotreno zađu u područja prirodnih znanosti, za koja nisu bili stručno kompetentni, ili da se prirodoznanstvenici, u svome žaru osporavanja nekih vjerskih dogmi i crkvenog nauka, zalijeću preduboko u područje teologije i metafizike - specifičnih disciplina o kojima su u pravilu znali odviše malo, a nerijetko čak i ništa.

Taj je dugotrajan pritajeni sukob između znanosti i religije, odnosno pozitivistički orijentiranih znanstvenika i teologa, kojeg je nerijetko vješto koristila i podgrijavala politika, ipak bio koristan za obje strane, jer su se u nizu manje ili više oštrih diskusija i okršaja postupno raščistili mnogi nejasni pojmovi i odnosi. Na taj je način napokon sporazumno određena crta razgraničenja između znanosti s jedne strane te religije, teologije i metafizike s druge strane.

Stoga se danas dobro znade što je područje znanosti, a što područje religije i teologije. Između znanosti i teologije danas više nema netrpeljivosti i isključivosti. One se, polazeći svaka sa svojih pozicija, međusobno nadopunjuju u tumačenju svijeta i čovjeka, pa čak, dugoročno gledano, čini se da teže holističkoj sintezi na jednoj višoj razini integriranosti.

U prvoj polovini XX. stoljeća silan napredak teorijske i eksperimentalne fizike prinudio je znanstvenike da se na temelju rezultata svojih istraživanja i dostizanja granica preko kojih ne mogu prijeći vrlo ozbiljno zamisle te sami sebi postave vrlo mučno pitanje: "Što i kako dalje?" U svojim nastojanjima i pokušajima da nekako pronađu izlaz iz te nezavidne situacije postavljali su brojne pretpostavke. Neke od njih nisu opstale niti nekoliko godina, a neke nisu uopće mogle biti dokazane pa su prije ili kasnije propale.

U naše su vrijeme astrofizika u makrosvijetu, a atomska i nuklearna fizika u mikrosvijetu, gotovo dostigle krajnje granice promatranja i eksperimentiranja. Moderni znanstvenici su nemoćno zastali pred krajnje nedokučivom (ne)živom elementarnom česticom (pra)materije koja je podjednako težak misterij i za znanost i za teologiju. Da nekako riješe tu duboko skrivenu i nedokučivu tajnu materije mnogi bi znanstvenici danas najradije tu česticu smatrali stvorenom u samom početku neizmjerno velikog i mudrog stvaralačkog čina.

U toj kroničnoj te gotovo bezizlaznoj situaciji za modernu znanost i prirodoznanstvenike došlo je u posljednjim desetljećima do konačnog pomirenja između relativno mlade i posustale znanosti te dugovječne religije. One su, napokon, jedna drugoj, na stanoviti način, pružile ruku u znak pomirenja i suradnje na rubnim područjima. Može se reći da danas znanost i religija, svaka na svome području djelovanja, nastoje pomoći modernom čovjeku u granicama svojih mogućnosti.

Pozitivizam negira čovjekovu duhovnu vertikalu

Valja istaći da Comte i njegovi sljedbenici u svojim radikalnim pogledima i naučavanjima polaze od sasvim proizvoljne pretpostavke da je svekolika povijest čovječanstva od svojih početaka do danas jedan ogroman uzlazni proces stalnog razvoja i napretka.

Na takvom ishitrenom i posve neutemeljenom optimistički obojenom linearno-uzlaznom modelu poimanja povijesti ljudskog roda oni su, bez valjanih argumenta, zaključili da su naši prapovijesni preci i drevni narodi bili vrlo nazadni i primitivni, da nisu posjedovali nikakvo pozornosti vrijedno znanje i kulturu, a sva njihova vjerovanja, predaje i mitologije da su tek puko praznovjerje i beskorisno naklapanje kojim se nitko ozbiljan ne bi trebao baviti.

Takvim se nedovoljno kritičnim, paušalnim i odviše ishitrenim pozitivističkim gledanjima cjelokupna mitologija i predaja drevnih kultura te njihovi teološki sustavi apriorno degradiraju i proizvoljno poistovjećuju s nesuvislim trabunjanjem neukih primitivaca. Za ortodoksne pozitiviste i njihove brojne sljedbenike je svojstveno da pokušavaju sva povijesna kretanja objasniti jedino na temelju hipotetskog stalnog materijalnog napretka ljudskog društva.

Time su pozitivisti nehotice stvorili novi mit o stalnom napretku čovjeka i društva, koji je glavno uporište imao u tada modernoj, senzacionalnoj i, kako se činilo, vrlo perspektivnoj evolucijskoj teoriji selekcije vrste koja se temelji na pretpostavci da u danim uvjetima preživljavaju samo najsposobnije i najotpornije jedinke.

Sukladno tome, u društvu također opstaju i preživljavaju samo najsposobniji pojedinci, što ima za posljedicu neprekidno kretanje društva uzlaznom linijom na bolje. Zato, kako drže Comte i njegovi sljedbenici, neprestano polako, ali sigurno napreduje prema svome konačnom cilju - zlatnom dobu u vrlo dalekoj budućnosti.

Taj je pozitivistički mit o neprekidnom napretku čovjeka i društva postao zbog svoje prividne konstruktivnosti i optimizma toliko privlačan poletnom svijetu znanosti XIX. stoljeća i široj javnosti da je za kratko vrijeme prerastao u svojevrsno duboko ukorijenjeno i neupitno vjerovanje. Ono je ubrzo zamijenilo dotadašnje tradicionalno shvaćanje povijesti kao cikličkoga slijeda zbivanja u zatvorenom krugu ili, alternativno, kao trajnog opadanja (*degradacije*) koja je započela još u neko davno prohujalo zlatno doba .

Valja istaći da je takvo optimistički obojeno gledanje pozitivista na društveni razvitak bilo posve oprečno dotadašnjim mitologijama i predajama koje su se, vjerojatno ne bez valjanih razloga, uglavnom nostalgično osvrtale unazad prema hipotetskom, davno minulom zlatnom dobu u neodredivo drevnoj prošlosti.

Prema tim tradicionalnim shvaćanjima, koje su svojim naukom inspirirali judaizam i kršćanstvo, čitava prošlost čovječanstva je trajno

opadanje ili degresija koja je započela Božjim izgonom biblijskih prvih ljudi – Adama i Eve – iz Edenskog vrta koji se poistovjećuje sa zemaljskim rajem.

Pozitivistička hipoteza stalnog napretka društva obrnula je to tradicionalno vjersko stajalište naglavačke, što znači da od prošlosti prema budućnosti čovječanstvo ne nazaduje, kao što se dotad uglavnom držalo, već, naprotiv, da stalno napreduje. Taj stalan progres društva, po mišljenju pozitivista, jasno upućuje da zlatno doba čovječanstva nije moglo biti u drevnoj prošlosti već, naprotiv, da ono tek predstoji u daljoj budućnosti.

Pozitivisti su svojim tvrdokornim materijalističkim hipotezama i pogledima svu prirodu i čovjeka pokušali svesti na razinu manje ili više složenih fizikalno-kemijskih procesa te puko mehaničko kruženje beživotne materije i transformaciju energije. Takvim redukcionističkim pristupom grubo su oduzeli pojmu života, čovjeka i društva produhovljenost, smisao i svrsishodnost.

U odviše krutoj i uskovidnoj pozitivističkoj optici te manje ili više proizvoljnim filozofskim konstrukcijama čovjek se svodi na neku vrst razumne dvonožne jedinke koja čitav život žudi samo za materijalnim dobrima, novcem i nametnutoj moći nad drugim ljudima. To su nedvojbeno privlačni i vrlo moćni idoli izvanjske samodopadnosti našeg doba kojima je teško odoljeti.

Oni su za duhovno neizgrađene ljude jedna vrsta pseudobožanstva kojoj se valja klanjati i predano joj služiti. Po takvom radikalnom pozitivističkom poimanju glavna svrha ljudskog života je što uspješnije stvaranje i trošenje različitih materijalnih dobara te zarađivanje i nekritičko zatomljivanje pravih ljudskih vrednota u maniri najbližoj ispraznoj holivudskoj dokolici.

Takvim radikalnim pozitivističkim viđenjem dobiva se posve despiritualizirani i dehumanizirani čovjek lišen gotovo svih svojih temeljnih ljudskih obilježja po kojima se bitno razlikuje od svih ostalih živih bića na Zemlji. On, kako drži Comte i njegovi sljedbenici, nije spreman vjerovati u bilo kakve više ideale i za njih živjeti, boriti se te – ako treba – i hrabro umrijeti.

Takvo, posve okljaštreno, izopačeno, dehumanizirano i destruktivno čovjekoliko biće, bez bilo kakvih viših ciljeva i ideala, kojim vladaju samo grubi porivi, instinkti i nagoni, kojem ništa nije sveto te koje, zbog zadovoljenja svojih sebičnih potreba, što je danas posve razvidno, bezobzirno uništava tuđi život, hranu i zajednički okoliš svih živih bića na Zemlji, prema shvaćanju ortodoksnih pozitivista XIX. stoljeća, vrhunac je dugotrajne linearne evolucije ljudskog roda.

Očito je da su Comte i njegovi pristaše u svojim ishitrenim radikalnim stavovima posve zanemarili temeljnu humanističku problematiku smisla i vrijednosti koja je trajno aktualna, unatoč vrtoglavom napretku znanosti, tehnike i tehnologije u posljednja dva stoljeća. Danas je sve očitije da znanost, tehnika i tehnologija, ma koliko moćne bile, nisu ni izdaleka dostatne da bi mogle razriješiti sve dublju krizu suvremenog čovjeka i društva. One ju u stanovitom smislu, nažalost, čak ubrzavaju pa i sve više zaoštravaju.

Pod uplivom pozitivističkog nauka postupno je došlo i do dehumaniziranja u nekim odviše komercijaliziranim područjima znanosti te primjene niza etički neodgovornih istraživanja u cilju enormnog bogaćenja manjine na štetu ogromne većine čovječanstva. To je u posljednjih stotinjak godina dovelo do sve jačeg narušavanja vrlo složene i osjetljive ekološke ravnoteže Zemlje te dramatičnog raslojavanja na ekstremno bogate pojedince i narode te gotovo posve osiromašene, gladne i obespravljene narode u mnogim nerazvijenim zemljama diljem svijeta.

Kao što se u znanosti nastoji mnoštvo naoko raznovrsnih fenomena podvesti pod jedan opći pojam, tako – prema Comteu – u društvu cilj uvijek ide od pojedinca prema društvenoj zajednici te, naposljetku, prema čovječanstvu kao cjelini. S etičkog stajališta to ima za posljedicu imperativan zahtjev da pojedinac treba prigušiti, modificirati i uskladiti svoje osobne želje, potrebe i slobodnu volju u korist općeg dobra te svekolikog napretka društvene zajednice i čovječanstva. Comte je bio uvjeren da čovječanstvom u najvišoj fazi društvenog razvoja treba upravljati moralni autoritet znanstvene elite, dok bi izvršna vlast trebala biti povjerena stručnjacima odgovarajućih struka.

Stoga u pozitivističkom pristupu čovjek prestaje biti aktivnim subjektom, a sve više postaje pasivnim objektom. On je prepušten na milost i nemilost (samo)volji nametnutog autoriteta moćnika i zakonodavca. Takvi ekstremni redukcionistički stavovi i pogledi pozitivista u svojoj su biti dugoročno vrlo opasni jer potpuno degradiraju, dehumaniziraju te čak na stanovit način i animaliziraju čovjeka koji je, kao puki proizvod slijepih snaga, naprosto osuđen da se čitav život neprestance energično bori za goli opstanak u vrlo ograničenom prirodnom i okrutnom društvenom okolišu.

Pozitivizam XIX. stoljeća je svojim radikalnim stavovima vrlo opasno reducirao moralnost na puki legalizam, juridizam, voluntarizam i apsolutarizam. Takav okljaštreni moral, koji posve ovisi o (samo)volji moćnika i zakonodavaca, ne omogućuje aktivno sudjelovanje čovjeka u izboru opcija i donošenju odluka. Stoga se on može okvalificirati kao tipično podanički moral kojemu su svojstveni posluh i pokornost.

Posljednjih desetak godina života Comte se, već ozbiljno narušena zdravlja, uglavnom bavio razradom pozitivističke religije koja je prema njegovim očekivanjima trebala nadomjestiti postojeće tradicionalne religije utemeljene na nadnaravnoj Božjoj objavi i metafizičkim načelima. U njegovom pozitivističkom evanđelju središnje mjesto pripada čovječanstvu, a ne Bogu.

Utjecaj pozitivizma i redukcionizma na društvene znanosti

Pozitivisti vole isticati da se moderan čovjek, gotovo potpuno zaokupljen krutom zbiljom svakodnevnice, više ne želi opterećivati teškim pitanjima kao što su, primjerice, kozmogeneza te nastanak i razvoj svijeta u kojem živi. Drže ih posve neumjesnim, beskorisnim pa čak i djetinjastim pitanjima kojima se nitko ozbiljan ne bi smio baviti jer o tome ne postoje nikakve vjerodostojne pozitivne činjenice. Zbog takvih ishitrenih, proizvoljnih i nedovoljno utemeljenih radikalnih nazora pozitivista već je tijekom XIX. stoljeća došlo, kako je već prije obrazloženo, do vrlo oštrih suprotstavljanja i sukoba na relacijama: vjera-znanje, religija-znanost te mitologija-stvarnost.

Pozitivisti XIX. stoljeća i njihovi brojni sljedbenici, koje čine materijalisti različitih filozofskih usmjerenja, posvema su uobličili suvremenu zapadnu filozofsku i znanstvenu misao. Zbog njezina nedovoljno kritičnog postavljanja u odviše krut i skučen pozitivistički okvir danas je, unatoč neospornim velikim dostignućima u području egzaktnih, prirodnih i tehničkih znanosti, mnogo toga na ostalim područjima znanostima koje oskudijevaju pozitivnim činjenicama ostalo manje ili više zamagljeno, neprotumačeno ili je bilo bez valjanih argumenta kategorički odbačeno.

Pod vrlo jakim uplivom ekstremnog pozitivizma XIX. stoljeća pojedini eminentni europski istraživači mitologije, vjerovanja i običaja drevnih kultura, plemena i naroda žestoko se i nekritički okomljuju na sve što je našim precima iz prapovijesnog i ranog povijesnog doba bilo uzvišeno i sveto. Tako je, primjerice, J. G. Fraser (*1854.-1951.*), uvaženi škotski književnik i antropolog koji je intenzivno proučavao duhovne strukture i običaje primitivnih naroda, držao da je mitološka faza razvoja društva bila tek razigrano djetinjstvo čovječanstva u kojem je drevni čovjek postupno sricao prve pojmove i saznanja o svijetu u kojem živi.

U zanosnom duhu povijesnog linearizma on pokušava blistave domete nekih drevnih civilizacija, poput, primjerice, starog Egipta, posve nekritički usporediti s nekim autohtonim primitivnim domorodačkim plemenskim kulturama na tlu Afrike i poriječja Amazone, koje nikada, pa niti danas, nisu dostigle niti najniži stupanj civilizacije. Fraser je sve to radio posve proizvoljno, samo u cilju dokazivanja čvrstoće svojeg u biti posve krnjeg i nedovoljno utemeljenog pozitivističkog modela.

Poguban utjecaj radikalnog pozitivizma i redukcionizma danas se još uvijek osobito jako osjeća u sustavu biomedicinskih znanosti u kojima se, zbog tvrdoglavog nepriznavanja viših nematerijalnih entiteta živih bića nedostupnih osjetilima, još uvijek uporno pokušava sve protumačiti redukcionistički samo fizikalnim i kemijskim procesima na razini fizičkog tijela, što nije ni izdaleka dovoljno niti točno.

Eklatantan primjer za to je aura živih bića – energijski entitet čija je egzistencija objektivno i neprijeporno dokazana još prije sedamdesetak godina na temelju Kirlianove fotografije, ali se, unatoč tome, o njoj ne može sve do danas baš ništa naći u suvremenoj medicinskoj literaturi i

udžbenicima. Epohalno Kirlianovo otkriće fotografiranja aure i srodne heretičke teme također već desetljećima vješto izbjegavaju u svojim klasičnim i multimedijskim izdanjima i svjetski ugledne leksikografske kuće, premda će XXI. stoljeće na području dijagnostike zacijelo biti stoljeće aurologije.

Danas, nažalost, nije ništa bolje stanje niti na području društvenih, a posebice povijesnih znanosti u kojima je ekstremni pozitivizam XIX. stoljeća također ostavio utisnute neizbrisivo duboke tragove uniformiranosti i jednoslojnosti, a u nekim segmentima načinio je i pravu pustoš. U njima se još uvijek osjećaju mnoge teške posljedice i ožiljci koje im je, u svome zanosu, svojevremeno nanio odviše radikalan pozitivistički i redukcionistički pristup.

U naše vrijeme, na prijelomu dvaju tisućljeća, nameće se neodgodiva potreba da se napokon kritički, smireno i bez bilo kakvih predrasuda temeljito preispitaju mnoga područja suvremenih društvenih znanosti koja je ortodoksni pozitivistički pristup u mnogo čemu manje ili više traumatizirao te svojim radikalnim stavovima nerijetko doveo u slijepu ulicu.

U posljednjim desetljećima sve veći broj nezavisnih slobodoumnih istraživača i znanstvenika raznih struka diljem svijeta uviđa daljnju neodrživost odviše krutog pozitivističkog pristupa koji još i danas, bez valjanih razloga, ozbiljno opterećuje i koči mnoga znanstvena istraživanja.

Oni stoga u svojim radovima i javnim istupanjima sve odlučnije i glasnije zastupaju stav da se na temelju novih pogleda, otkrića i saznanja kritički preispitaju sva znanstvena područja koja je odviše sputao, pa čak i duboko zaledio, ortodoksni pozitivistički pristup te energično zahtijevaju da se opći sustav polaznih hipoteza (*paradigma*) za daljnja znanstvena istraživanja postavi na posve novim i daleko prostranijim temeljima, lišenih prvenstveno isključivosti pozitivističkog diktata u metodologiji znanstvenog istraživanja.

Takav slobodoumniji i kreativniji komplementaran pristup nikako ne znači da bi u znanstvenim istraživanjima moglo doći, zadrži li se primjeren oprez i kritičnost, do neukrotive stihije bujne i neobuzdane mašte.

U tom duhu treba prvenstveno podvrći kritičkom preispitivanju najstariju prošlost čovječanstva, jer ona zbog pogubnog utjecaja pozitivizma nije mogla biti valjano istražena niti dovoljno cjelovito interpretirana i vrednovana zbog famoznog nedostatka čvrstih dokaza. U njezinu dosadašnjem istraživanju olako se prešlo, pod jakim uplivom radikalnog pozitivizma, preko mnogih drevnih, ali sadržajno vrijednih mitova i legendi. Oni čine dragocjenu nematerijalnu ostavštinu drevnih kultura koja na osobit način vrlo mnogo govori o našem podrijetlu i prošlosti.

Ta izuzetno bogata i raznolika neopipljiva kulturna ostavština davno prohujalih kultura pozitivistički orijentiranim znanstvenicima u mnogim elementima nije djelovala dovoljno uvjerljivo, pa je stoga nisu držali valjanim povijesnim izvorima na koje bi se, uz primjeren oprez i kritičnost, moglo osloniti.

Valja istaći da su takvi odviše kruti ishitreni stavovi konzervativnih istraživača i znanstvenika danas sve manje prihvatljivi, jer u posljednjim desetljećima, zahvaljujući prvenstveno drukčijem načinu razmišljanja i brojnim novim znanstvenim činjenicama, postaje sve očitije da mitovi, legende, vjerovanja i religije drevnih naroda sadrže u sebi daleko više korisnih podataka o zbilji naše pradrevne prošlosti i mudrosti nego mnogi formalno najcjenjeniji suvremeni znanstveni tekstovi.

Kao što u modernoj matematici os realnih i os imaginarnih brojeva tvore ravninu mnogo sadržajnijih kompleksnih brojeva koji omogućuju uspješno rješavanje mnogih problema u fizici i tehnici, tako bi u historiografiji i antropologiji napokon trebalo, uz primjeren oprez i kritičnost, podjednako uvažiti sve vjerodostojne materijalne i nematerijalne činjenice.

Konstruktivnost, opravdanost i plodnost takvog šireg i elastičnijeg komplementarnog pristupa već potvrđuju mnoga novija istraživanja. Ona su iznijela na vidjelo da brojna kazivanja drevnih kultura, koja do sada nisu bila dovoljno čvrst dokaz vrijedan pažnje, ipak sadrže daleko više realnih elemenata nego što se donedavno općenito pretpostavljalo, a kamoli uopće držalo mogućim.

Takvim se konstruktivnim komplementarnim pristupom postupno i argumentirano demantiraju neki početno nedodirljivi i nedovoljno utemeljeni apriorni stavovi službene znanosti o podrijetlu i najdrevnijoj prošlosti čovječanstva, o kojima danas uglavnom imamo, zbog prenaglašenog utjecaja radikalnog pozitivizma, u mnogo čemu prilično osiromašene, manje ili više iskrivljene ili čak posve pogrešne predodžbe.

U posljednjim desetljećima sve više izlazi na vidjelo da naša najstarija prošlost koja seže duboko u paleolitik nije uvijek i posvuda bila samo bespomoćno tapkanje gomila polugolih i surovih primitivaca, ogrnutih tek ponekom životinjskom kožom, u posvemašnjem mraku neznanja. Sva nakaradnost takvog tvrdokornog pozitivističkog pristupa najstarijoj prošlosti čovječanstva usporediva je, primjerice, s pokušajem procjene ljepote, šarma i naočitosti neke drevne kraljice samo na temelju pažljivog razgledavanja njezine posve sasušene mumije ili kostura.

Mnoge teške zagonetke i nedokučive misterije našeg podrijetla i najdrevnije prošlosti potrebno je stoga, na temelju suvremenih saznanja, poput pšenice iznova pažljivo kritički prosijati kako bi se iz njih uklonila mnoga velika zrnca kukolja ljudske gluposti, nelogičnosti, zloporabe i nedosljednosti. U tom duhu također valja, radi potpunog čišćenja, odstraniti, nažalost duboko utemeljene, sve medijske i medijskim senzacionalizmom izazvane zablude i obmane.

Samo takvim rigoroznim kritičkim prosijavanjem mogu se napokon dobiti čista zrnca zbilje naše duboke prošlosti koja se već tisućljećima kriju u mnogim neopravdano zapostavljenim predajama, mitovima i religijama davno minulih kultura.

NEODRŽIVOST HIPOTEZE O LINEARNOSTI POVIJESNOG RAZVOJA

Povijesno nelinearan tijek društvenog razvoja

U znanstvenom svijetu danas ima sve više slobodoumnih pojedinaca koji makar potajice drže da je uvriježena pozitivistička hipoteza o evoluciji čovjeka i razvoju društva kao kontinuiranom linearno-uzlaznom procesu napretka iz mraka u svjetlost, u osnovi pogrešna i posve promašena. Do takvog zaključka može se relativno lako doći ako se samo malo pažljivije promotri i kritički proanalizira tijek europske povijesti te tijek razvoja znanosti i tehnike u zapadnim zemljama u vremenskom rasponu od tri tisućljeća.

U povijesnom tijeku zapadne civilizacije, koji je najvećim dijelom vrlo krivudav, a tek malim dijelom linearan samo na nekim kraćim dionicama, nailazi se na uspone, vrhunce, zastoje ali i veće propade ili padove. Analizom povijesnog hoda može se uočiti da se u razvoju europske civilizacije od antičkog doba do danas ciklički smjenjuju razdoblja dubokog mraka i snažnih uzleta.

Tijekom vrlo burnog i krivudavog gospodarskog, društvenog i kulturnog razvoja zapadnih zemalja mnoga drevna znanja i umijeća prepuštena su zbog nemara zaboravu i nepovratno su izgubljena. Tome je mnogo doprinijela, na više kolosijeka odviše narcisoidna i krajnje materijalističko-profitno usmjerena, logika moderne zapadne civilizacije koja, čini se, nije odviše zainteresirana za zbilju naše najdrevnije prošlosti.

Danas je opće poznato da su Grci i Rimljani, dva velika antička naroda južne Europe, imali vrlo visoku kulturu i nadmoćna znanja na mnogim područjima, no unatoč tome je Europa, počevši od ranog srednjeg vijeka pa sve do polovine XX. stoljeća, ciklički zapadala iz svijetlih u tamna pa čak i u vrlo mračna razdoblja (*progoni inkvizicije, kolonijalizam, imperijalizam, komunizam, nacizam*).

Suvremena znanstvena istraživanja dinamike raznih kultura i civilizacija diljem svijeta pokazuju da, dugoročno gledano, niti kod jedne od njih ne postoji ni stalna degresija ni neprekidan progres. Sustavnim istraživa-

njem njihova povijesnog hoda utvrđeno je da one imaju sljedeće karakteristične faze: početak, uspon, vrhunac (*kulminaciju*), stagnaciju, opadanje (*degradaciju*) i naposljetku svoj neizbježan svršetak.

Očito je i neupitno da je povijesni hod svakog društva po svojim karakterističnim fazama u mnogo čemu nalik životu čovjeka. Istraživanja pokazuju da svaki društveni sustav ima svoje, uspone, krize, padove i cikluse, izražene etalonom čovjek, te najčešće, na duljim dionicama, ne teče ravnomjerno i pravocrtno.

Unatoč tome, danas moderan, prosječno (ne)obrazovan pripadnik zapadne civilizacije, odviše zaslijepljen varljivim blještavilom i čarima visokorazvijenog potrošačkog društva, nije voljan prihvatiti nove izazovne poglede na rani napredak, dostignuća i blistave domete drevnih kultura. On, nažalost, postaje sve ravnodušniji pa i gotovo posve nezainteresiran za svaku apstraktnu temu, izuzev danas, čini se, jedine aktualne i konkretne teme – zvečećeg novca, moći i slave, tih lažnih suspstituta ljudskog uspjeha koji istinsko unutarnje bogatstvo ljudskog bića svode na duhovno posve ogoljelu fizičko-statističku jedinicu.

Prema poimanju modernog, tehniziranog te odviše materijalistički usmjerenog pripadnika zapadne civilizacije, sva je mudrost svijeta sabrana u tehnici i tehnologiji – primijenjenim znanstvenim disciplinama koje su plod racionalnog uma. Stoga suvremeni zapadnjak drži da izvan okvira tehnike i tehnologije nema napretka niti bilo čega drugog vrijednog pažnje. Takvo ograničeno razmišljanje, nažalost, ukalupljuje i bitno sužuje te drastično osiromašuje njegov pogled na svijet i sprječava ga da pravilno sagleda i vrednuje zbilju prošlosti i njezine blistave domete.

Jedan od osnovnih razloga zbog kojih moderan čovjek ne prihvaća drukčije poglede na našu najdrevniju prošlost jest zasigurno žalosna činjenica da se još i danas u školama diljem svijeta uči da su naši drevni preci – praljudi – bili vrlo surovi i primitivni. Oni su desecima ili čak stotinama tisuća godina živjeli tegobnim nomadskim životom u posvemašnjem mraku neznanja, zaogrnuti tek ponekom kožom, a kao prirodni zaklon od raznih vremenskih nepogoda i napada životinja koristili su uglavnom špilje i pećine.

Nije potrebno posebno isticati da je takva pozitivistički obojena priča o pradrevnom dubokom primitivizmu, koji je jednog dana kao nekim čudom prekinut gotovo meteorskim razvojem čovjeka i društva, vrlo naivna i posve neutemeljena. Stoga će danas svaki ozbiljan znanstvenik radije priznati da za krajnje zagonetan fenomen iznenadnog ranog napretka čovjeka prapovijesnog i rano povijesnog doba nema valjanog te dovoljno uvjerljivog objašnjenja u okvirima službene znanosti, nego nekritički prihvatiti i podržavati tu nesuvislu pozitivistički obojenu dječju priču.

Zbog toga danas više nitko, izuzev rigidnih znanstvenih dogmatika, ne može samo prepotentno odmahnuti glavom na nove konstruktivne komplementarne ideje i poglede o neprijepornim visokim znanjima, umijećima i dostignućima davno prohujalih pretpovijesnih i ranih povijesnih kultura.

U posljednjim godinama XX. stoljeća bili smo svjedoci niza novih zadivljujućih otkrića na području paleoantropologije i arheologije o kojima ćemo kasnije više govoriti. Ta otkrića dramatično brzo pomiču sve dalje u prošlost granicu doba u kojem se na Zemlji pojavio čovjek kao posve osviješteno, inteligentno, produhovljeno i humanizirano stvaralačko biće obdareno slobodnom voljom.

Može se slobodno ustvrditi da više nije daleko dan kada će postojeći općeprihvaćeni fundus pozitivistički obojenih znanja o našem kontradiktornom podrijetlu te našoj najdrevnijoj prošlosti na temelju novih otkrića i saznanja napokon trebati temeljito kritički preispitati i vjerojatno velikim dijelom nanovo napisati, jer samo puke kozmetičke ispravke i oprezne nadogradnje pozitivističkog mozaika naše povijesne zbilje teško da će biti dovoljne.

Dinamika povijesnog tijeka i društvenog razvoja

Pozitivistička hipoteza o linearnom tijeku povijesti zastupa stav da se čovjek i društvo od svoga nastanka neprestano razvijaju i kreću uzlaznom linijom prema određenom dalekom cilju – 'zlatnom dobu'. Pozitivisti drže da je povijesnom tijeku svake kulture ili civilizacije svojstven neprekidni napredak, a ne povremeno nazadovanje, stagnacija ili bespomoćno tapkanje u začaranom krugu. Posljedica tog neutemeljenog pozitivističkog stava jest da prošlost čovječanstva od svog početka ima neprekidan te vrlo dugotrajan uzlazni tijek i svoju blistavu završnicu u neodredivo dalekoj budućnosti.

Taj zanosan i zavodljiv pozitivistički mit o stalnom napretku čovjeka i društva činio je plodno tlo na kojem je ubrzo nikla i stasala velika samouvjerenost te nepokolebljiv optimizam vrlo poletnog XIX. stoljeća. Stoga je u tada već gospodarski i industrijski primjereno razvijenim zapadnim zemljama nastala nova društvena klima koju su obilježila velika očekivanja i nadanja na svim područjima.

U takvom optimističkom ozračju rodila se i zapadnim svijetom vrlo brzo širila nova prividna religija – nepokolebljiva vjera u moć znanosti i stalan progres. Od znanosti se djetinje naivno očekivalo da će u dogledno vrijeme riješiti sve probleme čovjeka i društva te moći dati konačne odgovore na sva pitanja. U tom zanosnom okružju, koje je iznjedrilo romantizam u književnosti, glazbi i likovnim umjetnostima, ljudi ispunjeni jakom vjerom u neprekidni napredak povjerovali su da će kakvoća življenja zbog pretpostavljenog stalnog razvoja znanosti i tehnologije također neprestano rasti, što se ubrzo pokazalo posve pogrešnim i neosnovanim očekivanjem.

Zapadna industrijalizirana civilizacija poletnog XIX. stoljeća, zavedena i odviše zadojena na gotovo svim područjima neutemeljenim pozitivističkim mitom o stalnom napretku, uskoro počinje samu sebe narcisoidno smatrati najvišim stupnjem napretka kojega su ljudi postigli u svom neupitnom linearno-uzlaznom povijesnom hodu.

Takav nedovoljno kritičan stav, koji se poput epidemije vrlo brzo proširio i duboko ukorijenio u tadašnjim znanstvenim krugovima te u široj građanskoj javnosti, imao je za posljedicu da se u povijesnim znanostima na mnoga društva iz znane nam prošlosti te društvene zajednice u još gospodarski i tehnički nerazvijenim egzotičnim dijelovima svijeta počinje prepotentno, potcjenjivački, prijezirno i nekritički gledati svisoka kao na primitivne, nazadne i zaostale kulture koje treba, po svaku cijenu, što prije civilizirati, pokrstiti i tako, milom ili silom, privesti napretku.

Pri tome se posve zaboravilo na notornu činjenicu da sve kulture i civilizacije nisu nikle i stasale istovremeno niti su se razvijale podjednakom dinamikom. Dok su neke bile u svome zenitu druge još nisu postojale ili su se tek rađale, a treće su već bile toliko stare, oronule i istrošene da su nezadrživo propadale i tonule u povijesni zaborav. Dok su jedne izranjale iz mraka prošlosti te brzo kročile prema svome vrhuncu, druge su bespomoćno teturale, padale i nepovratno nestajale u neizmjernim dubinama prošlosti. Na njihovoj ostavštini rađaju se, stasaju i napreduju nove kulture koje započinju, manje ili više vješto, samostalno slagati kocku vlastitog materijalnog i duhovnog napretka.

Analizira li se u toj optici bilo koja dosad poznata kultura ili civilizacija može se uočiti da ona ima svoju vlastitu povijesnu dinamiku i logiku na kojoj se, promatra li se u dovoljno dugom vremenskom rasponu, mogu uočiti sljedeće karakteristične faze: pojava, uspon, zrelo doba, stagnacija, opadanje i naposljetku utrnuće. Kod nekih kultura mogu se u njihovom povijesnom hodu zapaziti i ciklusi, zastoji pa i manji ili veći propadi.

Stoga danas ne može nitko, osim nametnutim argumentom autoriteta, ustvrditi da postoji samo jedan prihvatljiv model povijesne dinamike i društvenog razvoja, kao što su to u vrlo poletnom XIX. stoljeću pokušali odviše kruto i neutemeljeno učiniti pozitivisti upornim nametanjem svog linearno-uzlaznog modela kojim su po svaku cijenu željeli nadomjestiti dotadašnje tradicionalno učenje o ciklusima ili silaznom povijesnom hodu.

Uvijek valja imati na umu da je prošlost i dinamika razvitka svake kulture, u usporedbi s ostalima, u svojoj biti jedinstvena i neponovljiva. Stoga se na dinamiku cjelokupnog povijesnog hoda neke kulture ne može paušalno primijeniti samo jedan model (*Prokrustova postelja*), već jedino njihova kombinacija i to tako da se svakoj karakterističnoj etapi povijesti promatrane kulture kritički dodijeli jedan od navedenih modela (*uzlazni, silazni, stagnantni ili ciklički*).

ZAPOČEO PROCES PREMA SINTEZI ZNANOSTI I RELIGIJE

U daljoj prošlosti religija i znanost bile su međusobno toliko tijesno povezane da se znanost gotovo i nije razlikovala od religije i filozofije u čijem okrilju se rodila i polako stasala. Njihovi nositelji bili su svećenici, jedini učeni ljudi u ranim starovjekim kulturama. Tijekom vremena postupno dolazi, razvojem znanosti, do njezina sve većeg odvajanja i, naposljetku, osamostaljivanja od religije, pa se uz svećenike pojavljuju još u starom vijeku i prvi znanstvenici.

U dugotrajnom procesu razdvajanja i osamostaljivanja znanosti od religije one nerijetko zauzimaju o istim pitanjima posve oprečna stajališta zbog razlika u svojim polazištima i temeljnim interesima, pa se stoga sve češće i žešće spore i sukobljuju. U naše moderno doba, za koje se može reći da je efektivno započelo sredinom XVIII. stoljeća industrijskom revolucijom, otada postupno dolazi do sve većeg antagonizma i netrpeljivosti između silno uznapredovale znanosti i tradicionalne statične religije.

U tom je pogledu dolio ponajviše ulja u vatru sredinom XIX. stoljeću veliki britanski prirodoslovac Charles Darwin svojom teorijom evolucije koja je, zbog svoje izrazite protivnosti s biblijskom **Knjigom Postanka**, naprosto šokirala i sablaznila teologe.

Uvidjevši besmislenost tog napetog stanja ni rata ni mira između znanosti i religije, koje u manjem ili većem intenzitetu traje već više od dva stoljeća, pokušala je skupina znanstvenika sa Sveučilišta Harward u SAD-u još početkom 60-ih godina uspostaviti stalne kontakte s jednom grupom teologa u namjeri da s njima povedu konstruktivan dijalog radi postupnog zbližavanja i suradnje znanosti i religije.

U tome pionirskom nastojanju, nažalost, nisu uspjeli, jer su teolozi, vjerojatno zatečeni takvim prijedlogom, glatko odbili njihovu dobronamjernu inicijativu šturim obrazloženjem da znanost nema nikakvih zajedničkih dodirnih točaka s religijom, pa stoga ona ne može prosuđivati, kritizirati niti komentirati religiju.

Kao dodatni argument da ne prihvate inicijativu znanstvenika za dijalogom, teolozi su iznijeli tvrdnju da se religija bavi prvenstveno proučava-

njem esencijalnih odlika života te ljudskim nadanjima, strahovima i željama, dok se znanost bavi samo sporednim stvarima. Očito je da je ta inicijativa znanstvenika za konstruktivnim dijalogom znanosti i religije bila preuranjena za vidljivo zatečene teologe još posve nespremne za takvu suradnju, pa stoga nije pala na plodno tlo.

U tom pravcu ipak su dvadesetak godina kasnije bili načinjeni prvi odlučujući koraci, jer su i znanstvenici i teolozi raznih vjerskih konfesija napokon shvatili da zbog dobrobiti čovjeka i njegova napretka neodgodivo trebaju uspostaviti trajne kontakte i konstruktivan dijalog. Još početkom 1986. održan je u Bombayu u organizaciji Bhaktivedanta instituta, znanstvenog ogranka ISKCON-a, prvi **Svjetski kongres za sintezu znanosti i religije**, u trajanju od četiri dana, koji je okupio više od devet stotina eminentnih svjetskih znanstvenika, teologa raznih vjerskih konfesija i filozofa.

I drugi **Svjetski kongres za sintezu znanosti i religije** održan je u također organizaciji ISKCON-a 1998. u Calcutti, što potvrđuje da je napokon krenuo dugotrajan, vrlo složen i, nadajmo se, nezaustavljiv proces u pravcu postupnog zbližavanja i holističke sinteze znanosti i religije, kao nezaobilaznom koraku na putu prema jednom sveobuhvatnom univerzalnom znanju o svijetu, čovjeku i Bogu.

O odnosu znanosti i religije, koje trebaju svaka sa svojih pozicija predano služiti dobrobiti čovjeka i njegovu istinskom napretku, poznati američki fizičar Fritjof Capra je u svojoj knjizi TAO FIZIKE napisao: *"Vjerujem da u stvarnosti znanost nadopunjuje jedno od najvažnijih pitanja kojim se bavi religija, ali moram napomenuti da se to ne odnosi na institucionalnu religiju, već na religiju u njezinom generalnom poimanju."*

Potrebu za pomirenjem, dijalogom, konstruktivnom suradnjom te naposljetku sintezom znanosti i religije, sagledala su i izrazila u posljednjih pedesetak godina mnoga prestižna imena iz svijeta znanosti i religije. Tako je, primjerice, uvaženi britanski fizičar i nobelovac njemačkog podrijetla dr. Max Born (*1882.-1970.*) svojevremeno izjavio *"da vidi Stvoritelja dok istražuje čudesni svijet atoma"*.

Poznati je njemački fizičar dr. Werner Heisenberg (*1901.-1976.*) i dobitnik Nobelove nagrade, koji je formulirao dalekosežan princip neodređenosti u kvantnoj mehanici, u svojoj knjizi FIZIKALNO SHVAĆANJE PRIRODE napisao: *"Naši napori trebaju biti usmjereni u pravcu da se svijetu otkriju prave vrijednosti znanosti i religije. To će biti moguće ostvariti samo ako nađemo pravu ravnotežu između te dvije istine."*

Nobelovac Albert Einstein (*1879.-1955.*), otac specijalne i opće teorije relativnosti te zacijelo jedan od najvećih teorijskih fizičara XX. stoljeća, pronikavši u srž ove problematike još je prije pedesetak godina napisao: *"Znanost bez religije je hroma, a religija bez znanosti slijepa"*. Nije li u toj veoma znakovitoj Einsteinovoj sintezi sadržana formula razrješenja za već mnogim stoljećima zatvoren put preko (ne)civilizacijskog Rubikona?

Vrlo zanimljivu, sadržajnu i dalekosežnu poruku uputio je teolozima i

znanstvenicima veliki nuklearni fizičar i filozof prirode dr. Carl Friedrich von Weizsäcker u svojoj knjizi DIE VERANTWORTUNG DER WISSENSCHAFT IM ATOMZEITALTER (*ODGOVORNOST ZNANOSTI U ATOMSKO DOBA*), objavljenoj u Göttingenu 1957. Ona glasi: *"Rado bih teolozima htio reći nešto što oni znaju, a trebali bi znati i drugi; oni čuvaju jedinu istinu koja seže dublje od istine znanosti na kojoj počiva atomsko doba. Čuvaju znanje o biti čovjeka koje je ukorijenjeno dublje nego racionalnost novog vijeka. Uvijek neizbježno dolazi trenutak u kojem se, kada ne uspije planiranje, pita i pitat će se o toj istini."*

Jesu li te misli o potrebi suradnje znanosti i religije nekoliko vodećih svjetskih znanstvenika ujedno i novo uporište za dugo očekivani odmak od zlokobno krivudave linije napretka prema našoj civilizacijskoj zrelosti? Ima li naš zahuktali hipertehnološki napredak, koji sve više potiskuje, zapostavlja i gazi temeljne humanističke, etičke i duhovne vrednote, ikakvu ozbiljniju povezanost s putanjom nealijenativnog civilizacijskog promaknuća?

Danas svakodnevnim životom prevladavaju prolazne i varljive materijalne vrijednosti koje drsko i bezobzirno potiskuju duhovne vrednote i etičnost. Zbog takvih narušenih odnosa danas je veoma izražena kriza temeljnih duhovnih, humanističkih i etičkih vrijednosti, koja je, nažalost, vrlo jasno vidljiva i stalno prisutna u svim aspektima života.

Takvo nezdravo stanje izaziva nepodnošljive napetosti u gospodarstvu, politici i društvu. Ta neuravnoteženost neprestance generira veliku destabilizaciju i dehumanizaciju modernog čovjeka i društva, pa, ukoliko se pravovremeno ne prevlada, čak i prijeti urušavanjem postojećeg ustroja odviše gorde i narcisoidne zapadne civilizacije.

U krugovima mnogih slobodoumnih znanstvenika, filozofa i teologa, lišenih kompleksa uske specijalnosti te prolaznih i varljivih materijalnih probitaka u postojećoj konstelaciji društvenih odnosa, a pretežito usmjerenih prema humanijoj i plodnijoj budućnosti, sve se više razmišlja o novim interaktivnim putovima moguće integracije racionalnih znanosti i teologije. Naime, već je dulje vrijeme sve prisutnije intuitivno i logički opravdano promišljanje da postoji samo jedno univerzalno znanje i njemu pridruženo samo jedno jedino carstvo istine, kako je to svojevremeno gotovo proročki kazao veliki njemački filozof Immanuel Kant (*1724.-1804.*).

S jedne strane, to univerzalno znanje generiraju opće zakonitosti materijalnog svijeta koje su suvremenoj znanosti još uvijek samo parcijalno poznate u pojavnoj i nižim uzročnim razinama, dok ga na drugoj strani generiraju materijalni i spiritualni agensi višeg reda čija očitost raste što se više približavamo vrlo dubokim i još nedohvaćenim razinama bogatstva makrosvijeta ili uzročne nedokučivosti savršeno strukturiranog mikrosvijeta.

Neosporno je da, unatoč silnom i vrtoglavom znanstvenom i tehničkom napretku u protekla dva stoljeća, još uvijek vrlo malo znademo o totalitetu stvarnosti svemira i čovjeka. Najveći znanstveni umovi čovječanstva, uz

sve do sada uložene napore, uspjeli su tek samo malo jače zagrepsti površinu svekolike stvarnosti ispod koje se, umjesto očekivanih odgovora, krije nepregledan ocean upitnika na koje nitko ne može čak niti djelomično odgovoriti.

Veliki tibetanski budistički duhovni autoritet i nobelovac Dalaj Lama drži da je točka u kojoj se dodiruju znanost i religija nedvojbeno um i svjesnost pa ih stoga treba obje neizostavno uključiti u spas čovječanstva. S tim u svezi on je kazao: *"U prirodi je sve povezano i uzajamno zavisno, pa stoga postati ekspertom u jednom području zanemarujući pri tome drugo područje nije put koji će nas dovesti željenom cilju."*

Na vrlo dugotrajnom, vijugavom i zasigurno perspektivnom putu koji u budućnosti vodi holističkoj sintezi znanosti i religije neizbježno je, umjesto današnjeg čvrstog razdvajanja i zatvaranja racionalnih znanosti i religije u njihove odviše skučene tradicionalne okvire, otvaranje konstruktivnog procesa međusobnog zbližavanja i prožimanja znanosti bez pozitivističkog monopola te religije bez isključivosti i kružnog rezoniranja.

I znanstvenici i teolozi već su odavno uvidjeli da između slobodne znanosti prožete humanizmom i prave religije u osnovi ne postoje ozbiljni razlozi za sukob. One prirodno nisu u neprijateljskom odnosu. Povijesno iskustvo pokazuje da među njima može doći do sukoba samo ako ga ideološki nametnu i vješto podgrijavaju politički ili lobistički krugovi.

Uspije li u budućnosti mukotrpan proces sinteze znanosti i religije jedini će dobitnik biti istina, dok će manji ili veći gubitnici biti i religija i znanost. One će se tijekom zbližavanja i prožimanja zasigurno morati odreći nekih svojih rigidnih stavova i isključivosti, jer konačna svekolika znanstveno-religijska istina o Bogu, svijetu i čovjeku može biti samo jedna.

Ukoliko se s obje strane uspješno prevlada teško premostiva barijera koju čine ljudski ponos i taština, taj bi veoma složen, krivudav i dugotrajan proces mogao na novoj crti društvenog napretka u konačnici uroditi željno očekivanom holističkom sintezom znanosti i religije na nekoj višoj razini te postati glavnim zamašnjakom inspirativnog civilizacijskog zrenja, koji će modernog čovjeka napokon odvesti uzlaznom stazom prema humanijoj budućnosti.

ČOVJEČANSTVU PREDSTOJI SUDBONOSNA ODLUKA

O krizi suvremenog svijeta

Nedvojbeno je da će vrlo burno i krvavo XX. stoljeće ostati zabilježeno u povijesti po golemom napretku na svim područjima, po eksponencijalnom rastu proizvodnje i usluga, po enormnom rastu stanovništva te po vrlo dinamičnom razvoju visoko tehniciziranog modernog društva, u kojem sve više raste bojazan za trajnu reprodukciju i perspektivu. Stoga danas mnogo eksperata raznih struka, ali i sve veći broj malih ljudi suočenih s prilično neizvjesnom budućnošću, užurbano traži odgovor na vrlo teško i mučno pitanje: "Što i kako dalje?"

Nezaustavljiv porast svjetskog stanovništva, koji je posebno izražen u velikom broju najsiromašnijih zemalja, sve veće zagađenje okoliša, sve akutniji nedostatak pitke vode, ograničenost i skora iscrpljenost osnovnih prirodnih resursa, a posebice sve dragocjenijeg prostora u brojnim urbanim sredinama, te stalno rastuća nezaposlenost – danas se ubrajaju među najveće i gotovo nerješive probleme suvremenog svijeta. Oni se, kao teško gospodarsko i političko breme, prenose u treće tisućljeće.

Našu modernu civilizaciju karakterizira tvrdi materijalizam te silan razvoj znanosti i tehnologije. Današnjim svijetom dominira velika duhovna bijeda, a svoj vrhunac dostigla je u gospodarski visokorazvijenim zemljama Zapada. Nametnuti imperativ visokog životnog standarda i društvenog blagostanja doveo je u posljednjem stoljeću do bezobzirnog uništenja biljnog i životinjskog svijeta te čovjekova okoliša. Neobuzdani i neutaživi ljudski zahtjevi i prohtjevi za materijalnim dobrima, bogatstvom i moći te neviđen razvoj tehnologije vode k posvemašnjem iscrpljivanju prirodnih resursa.

Do takvog zabrinjavajućeg stanja u svijetu doveo je utilitaristički filozofski pravac koji se pojavio u XIX. stoljeću pod uplivom pozitivizma. On je proklamirao kao glavni motiv čovjekova djelovanja osobnu korist i blagostanje pojedinca. Znanost i tehnologija, vođene nevidljivom rukom sebičnih interesa krupnog kapitala, nastoje polako ali sigurno uzeti stvari

u svoje ruke. U modernom sekulariziranom društvu čovjek se sve većim koracima udaljuje od religije i Boga. Štoviše, čak pokušava i igrati Boga.

Burno vrijeme u kojemu živimo na prijelazu u treće tisućljeće većina ljudi doživljava kao vrijeme rastućeg osjećaja dezorijentacije i tjeskobe, jer je moderno gospodarski i tehnički visokorazvijeno društvo, čini se, izgubilo sposobnost stvaranja motivirajuće optimističke vizije o dugoročnim ciljevima i smjeru daljnjeg razvoja. Dugotrajnu i sve dublju krizu koja sve jače prožima i pritišće našu užurbanu civilizaciju većina ljudi doživljava kao gospodarsku, političku i moralnu, premda je ona u svojoj biti kriza smisla zbog kroničnog nedostatka jasne vizije budućnosti na neprijepornim humanističkim načelima.

Stoga u posljednjim desetljećima XX. stoljeća još donedavno vladajuću optimističku filozofiju neprekidnog razvoja, utemeljenu na odviše skučenim i uskovidnim zasadama pozitivizma, sve više potiskuje i zamjenjuje tmurna spoznaja o naglo rastućem broju raznovrsnih zapreka koje već danas stoje ili se tek izdižu na putu u budućnost te sve manjoj vremenskoj distanci između brojnih pragova ograničenja koje treba savladati moderno čovječanstvo.

Danas, nažalost, sve više dolazi do izražaja pesimistički obojen pristup budućnosti, što ima za posljedicu da se pogled s već dobrano zamućenog dugoročnog horizonta sve više usmjerava na realno sagledliv kratkoročni horizont. Može se reći da je suvremena zapadna civilizacija na prijelazu iz drugog u treće tisućljeće zahvaćena nužnim, dugotrajnim i tegobnim procesom tranzicije čije temeljne odrednice jesu:

- nužnost usustavljivanja (*institucionalizacije*) svijeta u kojem odnosi na svim područjima života postaju iz dana u dan sve složeniji i zamršeniji,
- sve sporiji gospodarski rast i razvoj, koji se približava nultoj stopi, utemeljen na sve većem broju ograničavajućih konvencija te
- zamjena spontaniteta društvenog ustroja i napretka sve oštrijom zakonskom regulativom koja danas upravlja svime i na svim razinama.

Ljudi današnjice, posve okruženi zasljepljujućim, ali kratkoživućim iluzionističkim šarenilom i mnogobrojnim čarima 'epohalnih' tehničkih i tehnoloških dostignuća suvremenog svijeta te odviše profitno usmjerene tehnologije, sve više nepovratno gube kontakt s čovjekom ranijih epoha. Mnoge duhovno nedovoljno prosvijećene ljude našeg doba već dulje vrijeme, nažalost, dobrano razdire neutaživa potrošačka glad, strast za posjedovanjem te strast za moći i vlašću.

Naši su preci u drevnim pretpovijesnim i ranim povijesnim civilizacijama svoj napredak temeljili – nasuprot današnjim nadmetanjima u bezobzirnom konkurentskom gaženju, bespoštednom otimanju i uništavanju utrobe prirode – na sveopćoj ljubavi i skladu prema svojoj zajednici i našem jedinom pravom staništu – planetu Zemlji – te nebrojenim darovima

života koje od nje baštinimo bez ijednog ispostavljenog računa. Kako ćemo se dugo još moći neodgovorno zaduživati kod naše već dobrano zatrovane, bolesne i sve umornije majke Geje, teško je pitanje na koje danas nitko od mjerodavnih znanstvenika i stručnjaka ne može cjelovito i argumentirano odgovoriti.

Temeljito istraživanje i svestrano poznavanje povijesti čovječanstva onakve kakva jest i bez ideoloških filtara, u kojoj, doduše, više ništa ne možemo promijeniti, nije samo nasušna znanstvena potreba niti puko zadovoljenje znatiželje dokonih znanstvenika, kako to danas zbog nedovoljne informiranosti drži najveći broj ljudi. Ono je od presudne važnosti za ispravno razumijevanje zbivanja i odnosa u vrlo složenoj te odviše turbulentnoj današnjici o kojima ovisi naša budućnost.

Nedvojbeno je da bez temeljitog poznavanja prošlosti čovječanstva, oslobođenog radikalne ideološke cenzure i diktata pozitivizma, ne možemo valjano prosuditi mnoga zbivanja u sadašnjosti niti izgraditi odgovarajuću predodžbu i viziju o našoj u mnogo čemu vrlo neizvjesnoj budućnosti. Povijest je – kako kaže stara latinska poslovica – učiteljica života. Ona to zaista i jest, ali ne u smislu da nam u određenoj situaciji odgovori što treba uraditi, već prvenstveno u smislu da nas pouči što nikako ne valja uraditi.

Stoga ne treba čuditi što su moćnici oduvijek oštro zazirali od povijesne zbilje i njezinih jasnih pouka. Povijest i povijesna znanost odviše često su bile žrtve ideologije i interesa vladajućih struktura. Nastava povijesti bila je tijekom proteklog stoljeća, zbog ideoloških potreba moćnika i njihovog straha pred povijesnom istinom, drastično reducirana, tendenciozno mijenjana i zabacivana u obrazovnim programima mnogih zemalja.

Čovjekovo: "Biti ili ne biti?"

Držimo da bi suvremeni naraštaj ljudskog roda, čijeg su pripadnika znanstvenici XIX. stoljeća dično nazvali *Homo sapiens sapiens*, možda trebalo, iz nužnog opreza te niza velikih nepoznanica i ograničenja koja u sebi krije, primjerenije nazvati *Homo X*. Time želimo simbolički istaći da je moderan čovjek vrlo složeno višerazinsko biće još uvijek gotovo posve nepoznate geneze, samo djelomično poznate evolucije, nerijetko ćudljiva, podosta (ne)predvidiva i odviše lakoumna ponašanja, sklon liniji manjeg otpora te stoga i prilično neizvjesne budućnosti.

Zato se može slobodno reći da je moderan čovjek samom sebi u mnogo čemu zaista jedna vrlo duboka, slojevita, višestruko složena i još uvijek samo djelomično rješiva zagonetka. Biblijski teolozi stoga drže da su čovjek, njegovo podrijetlo i razvitak toliko složeni i duboko zagonetni da su još uvijek nedokučiv misterij kojem se ne nazire skoro rješenje u okviru postojeće paradigme.

Na temelju trezvenog sagledavanja svoje burne i krivudave prošlosti,

ispunjene nebrojenim oružanim sukobima i ratovima koji su bezobzirno odnijeli nebrojene milijune dragocjenih života, suvremeni ljudski rod treba što prije odlučiti želi li dalje napredovati u pravcu višeg i vrlo zahtjevnog stupnja duhovnog razvoja da bi čovjek u dogledno vrijeme postigao i održao barem razinu *Homo eticusa*, a da bi, u daljnjoj budućnosti, eventualno dostigao i najvišu moguću razvojnu razinu – *Homo spiritucusa*.

U protivnom će, neizbavivo zaveden krajnje materijalističko-profitnom orijentacijom i neživljenim požudama u sve bespoštednijoj trci za materijalnim bogatstvima, moći i svakovrsnim užicima, nesmotreno kročiti na vrlo sklizak, opasan i mračan silazni put bez povratka koji, preko prolaznog oblika vrlo samoživog, gramzljivog i bezobzirnog *Homo barbaricusa*, može tragično završiti u duhovno krajnje degradiranom i potpuno dehumaniziranom obliku *Homo demonicusa* – bezbožnog demonskog otimača te bezdušnog uništitelja sebe i svega stvorenog.

Koji će od ta dva moguća, ali bitno različita, razvojna puta na prijelazu u treće tisućljeće čovječanstvo odabrati danas je vrlo teško odgovoriti. Dosadašnje pet tisućljetno bogato povijesno iskustvo, nažalost, upućuje da je čovjek tijekom svoje burne prošlosti uglavnom bio sklon, bez mnogo dvoumljenja i razmišljanja, poći linijom manjeg otpora, što znači da je u svome povijesnom hodu vrlo često olako kročio na manje zahtjevan, širok i privlačan silazni put kojim se mnogo lakše ide. Put naviše uvijek je uži, zahtjevniji i mnogo zamorniji jer traži prilično odricanja.

Takav je put stoga mnogim duhovno nedovoljno izgrađenim ljudima manje privlačan, a nerijetko i odbojan. To ne treba čuditi jer danas u razvijenim zemljama svijeta dominira sekularistički materijalizam koji jedva mari za religiju, duhovne vrednote, moral i istinu. Više se religija ne razlikuje od raznovrsnih prividnih religija, vjerovanja i praznovjerja. U takvom nezdravom društvenom okružju, gdje su već mnoge duhovne i etičke vrednote odavno bezobzirno pregažene i pretvorene u golemu hrpu krhotina, glavni ideali većine prosječno (ne)obrazovanih i neproduhovljenih ljudi sve više postaju novac, automobil, seks i karijera.

Zadnjih desetljeća u mnogim visokorazvijenim zapadnim zemljama sve više ljudi iz raznih razloga napušta tradicionalno kršćanstvo, a posebice katoličanstvo, i priklanja se hinduizmu, budizmu ili nekoj od brojnih sljedbi koje na vrlo unosnom vjerskom tržištu niču na sve strane, poput gljiva poslije kiše. Zanimljivo je da u tom procesu masovnog bijega vjernika od nekih crkava mnogi slobodoumni ljudi, skloni kritičkom razmišljanju, koji se na to odluče ne postaju ateistima. Oni, naprotiv, i dalje ostaju duboko religiozni, ali se više ne priklanjaju niti jednoj vjerskoj konfesiji ili sljedbi.

Krajnje je vrijeme da moderan čovjek, poučen dosadašnjim bogatim povijesnim iskustvom, napokon trezveno razmotri sve relevantne okolnosti u kojima živi te zrelo i odmjereno redefinira svoju životno presudnu ulogu na Zemlji da bi što prije odlučno i nepokolebljivo kročio vrlo zahtjevnim i strmim uzlaznim putem duhovnog napretka u bolju, humaniju i ekologičniju budućnost.

Krene li suvremeni čovjek i ovaj puta nesmotreno i ravnodušno silaznim putem, odnosno linijom manjeg otpora, koji, dugoročno gledano, prije ili kasnije vodi u sigurnu propast, njegova bi budućnost mogla biti vrlo neizvjesna ili je u dogledno vrijeme, u krajnjoj liniji, možda uopće neće ni biti.

Moderan čovjek napokon treba shvatiti da je svojim narcisoidnim, ravnodušnim i sve nerazumnijim ponašanjem samom sebi najveća opasnost za daljnji opstanak i napredak. Ta, duhovnim otklonom stvorena, a ne endogeno ugrađena opasnost imanentna čovjeku danas je – po našem mišljenju – daleko veća i rizičnija od široke lepeze egzogenih opasnosti mogućih ekoloških i geološko-kozmičkih kataklizmi.

U tom povijesnom grču i bremenitoj sadašnjosti kao možebitno jedine dveri izlaza ostaju nam od neprocjenjive vrijednosti i značenja dovoljno rasvijetljena te ispravno shvaćena visoka prapovijesna umijeća i znanja te tisućljetna iskustva naprednih pradrevnih i drevnih civilizacija. Velebna dostignuća i blistavi dometi tih davno prohujalih civilizacija, premda tek djelomično istraženi i upoznati, zasigurno su nezaobilazan svjetionik na vrlo dugačkom i danas već opasno krivudavom putu razvoja ljudskog roda, čija je daljnja te sve više globalizirana sudbina i perspektiva, po svemu sudeći, već danas prilično neizvjesna i, čini se, nerazdruživo svezana uz scenarij dramatičnih obrata.

Nasuprot najnovijim i po mnogo čemu proturječnim tezama uvaženog britanskog astrofizičara i kozmologa profesora dr. Stephena Hawkinga da je svemir samosadržan te stoga nema niti početka niti svršetka, mi se priklanjamo tradicionalističkoj i na iskustvu utemeljenoj logici cikličkog kretanja po kojoj sve stvoreno ima svoj početak, svrhu i svoju neizbježnu završnicu u obliku sveopćeg unutarnjeg sklada ili posvemašnjeg kaotičnog nestajanja.

2.

Čovjekovo podrijetlo

MISTERIJ PODRIJETLA I BLJESKOVITOG RANOG NAPRETKA ČOVJEKA

Tko je i što je čovjek?

Premda je čovjek, uzimajući za polazište prosječni vijek ljudske jedinke, već toliko dugo vremena stanovnik na površini suđenog mu plavetnog planeta Zemlje i dan danas, nakon tehnološki i znanstveno silno uznapredovalog, ali i vrlo uskomešanog XX. stoljeća, veoma teško ga je cjelovito i ispravno definirati. Prije svega zbog toga što je njegova geneza istinski nejasna i sporna, unatoč svim uloženim čovjekovim naporima od pamtivijeka sve do naših dana da pokuša proniknuti i objasniti vlastito podrijetlo i razvoj.

Čak niti svjetski najuglednija enciklopedijska izdanja, iza kojih stoje stotine ili čak tisuće najprominentnijih suradnika, ne mogu si dopustiti više od šture opisne i relativno površne definicije čovjeka koja glasi otprilike ovako: *"Čovjek je društveno biće koje je u usporedbi s ostalim živim bićima na Zemlji postiglo najviši razvojni stupanj; sposoban je da proizvodi oruđa za rad, da gradi i mijenja svijet oko sebe, ima razum i sposobnost govora te stvara kulturu."*

Kako je taj gordi čovjek klasificiran u odnosu na ostala dvonožna bića? Prema temeljnim morfološko-anatomskim svojstvima čovjek je u prirodnom sistemu bića svrstan u dvonožne sisavce uspravna hoda, u red *Primata*, nadalje, zajedno s čovjekolikim majmunima, u natporodicu *Hominidea* te porodicu ljudi *Hominidae*, a vrstu *Homo sapiens*.

Također sama etimologija riječi *čovjek* nije sve do danas neprijeporno utvrđena. Hrvatska riječ čovjek najvjerojatnije je izvedena iz praslavenskog jezika, a njezino izvorno značenje bilo bi "sin (*pripadnik*) plemena". I u drugim je jezicima etimološko objašnjenje za riječ *čovjek* vrlo daleko od preciznosti. Možda se najpouzdanije čini svođenje germanske riječi (*engleski man, njemački Mann ili Mensch*) na drevni indoeuropski korijen *men* koji označuje proces mišljenja.

Čovjek bi, prema tome, bio *onaj koji misli*, dakle jedino zemaljsko biće koje posjeduje sposobnost apstraktnog mišljenja, postavljanja pitanja o svijetu i sebi, estetskog prosuđivanja i etičkog djelovanja.

Postoji li uopće put za sveobuhvatno istinsko tumačenje i upoznavanje čovjeka? O tome je još vrlo davno razmišljao poznati kršćanski teolog grčkog podrijetla Klement Aleksandrijski (*150.-215.*). O toj temi, podjednako aktualnoj i danas, on je svojevremeno napisao sljedeće: *"Spoznaja čovjeka je znanje o onom što jesmo i što smo postali, odakle smo došli i kamo ćemo stići, prema čemu težimo i što je naše izbavljenje, što je naše rođenje i naše obnavljanje."*

Postanak svemira i postanak čovjeka, smisao svijeta i čovjekova uloga u njemu izuzetno su teška i slojevita pitanja koja produhovljeni čovjek sebi već tisućljećima uporno postavlja u nadi da će jednog dana doći do pravih odgovora. Svaki naraštaj pokušao je na njih tijekom naše relativno duge prošlosti dati različite odgovore u spoznajno-teorijskim i religijskim okvirima svoga vremena.

"Tko je i što je čovjek?" – već je tisućljećima središnje i najteže pitanje koje čovjek sam sebi postavlja. Neosporno je da on sve do danas o svojoj biti, o sebi samom i svojem podrijetlu zaista vrlo malo ili, točnije rečeno, gotovo ništa ne zna posve pouzdano i definitivno. Stoga se antropologija (*skup znanosti o čovjeku*) sramežljivo pojavila tek u XIX. stoljeću, pa se još ubraja među mlade interdisciplinarne znanosti koje tek traže pravo mjesto pod suncem.

Čovjek je dosad pokušao sam sebe definirati s raznih aspekata, na tisuće manje ili više uspjelih načina, ali niti jedna od tih definicija nije posve zadovoljavajuća. Kada bi se točno znalo što se sve pod pojmom *čovjek* krije bila bi, slično ideji o jednom univerzalnom zakonu fizike, dostatna samo jedna definicija u kojoj bi sve to bilo obuhvaćeno pa bi time sve bilo jednoznačno i definitivno riješeno. Nažalost, istina o čovjeku i njegovu podrijetlu je mnogo složenija nego što to tipičan pripadnik naše moderne megatehnološke civilizacije uopće može zamisliti.

Parcijalne definicije čovjeka postavljane su do sada s raznih aspekata, od: filozofskog, teološkog, fenomenološkog, prirodoznanstvenog, medicinskog, ezoteričkog, humanističkog, sociološkog, kulturološkog, psihološkog itd. Očito je da se pojam *čovjek* može ravnopravno razmatrati s mnogo različitih pozicija. Stoga antropologija u traženju odgovora na temeljno pitanje: "Tko je i što je zapravo čovjek?" – mora podjednako uvažiti saznanja i dostignuća čitave lepeze znanosti i religije.

Sukladno tome, moguće je, na današnjoj razini spoznaje, čovjeka posve sažeto i donekle cjelovito definirati kao živo organsko biće obdareno razumom koje je svjesno svoje opstojnosti. Uz to čovjek je također slobodno duhovno i moralno biće koje djeluje po svojoj slobodnoj volji i savjesti. Ta mnogodimenzionalnost i složenost čovjekove naravi, koju još uvijek nitko nije uspio potpuno cjelovito sagledati, nedvosmisleno upućuje da se čovjek ne može promatrati redukcionistički niti kao čisti duh niti kao čisto tjelesno (*materijalno*) biće, već jedino kao vrlo složen holistički fenomen.

Za razliku od prirodoznanstvenika teolozi običavaju reći da je čovjek jedinstvena i čudesna sinteza tijela (*materije*) te duha i duše (*osobnosti*). U

njihovoj optici čovjek predstavlja vrlo složeno, slojevito i vremenito biće koje egzistira i funkcionira samo kao jedinstvena i nedjeljiva cjelina. Stoga ga prema gledištima filozofsko-teološke antropologije trebaju istraživati sva znanstvena područja (*prirodne znanosti, metafizika, filozofija, teologija i religija, itd.*).

Svakome znanstveniku, istraživaču i misliocu koji se uputi tragom podrijetla i razvitka čovjeka ubrzo se na tom tegobnom putu, koji se gubi negdje vrlo daleko u bespućima davno minulih eona, ispriječe vrlo složena i teška pitanja kojima neprestano, poput nezadržive bujice, pridolaze nova i sve teža pitanja na koja uopće nema odgovora.

Temeljna pitanja u vezi s podrijetlom i razvitkom čovjeka, pred kojima podjednako nemoćno i nijemo stoje znanstvenici XIX. i XX. stoljeća, nedvojbeno jesu:

- Kada i kako se u procesu evolucije živih bića pojavljuje (pra)čovjek na Zemlji?
- Kada i kako je pračovjek bio naglo odvojen od životinjskog razvoja te postao čovjekom?
- Kada je i kako postao svjestan sebe, svoje zemaljske i kozmičke uloge te odgovornosti?
- Kada je i kako pračovjek postao osobom koja donosi odluke i djeluje po slobodnoj volji?
- Kada se i zašto čovjek počeo socijalizirati?

Na ta se temeljna pitanja može nadovezati još čitav niz kraćih, ali zato nimalo lakših potpitanja kao što su, primjerice, sljedeća:

- Kada je pračovjek počeo apstraktno misliti?
- Kada se pračovjek počeo služiti govorom?
- Kada je (pra)čovjek počeo svjesno mijenjati prirodu? itd.

Unatoč silnom razvitku biologije i paleoantropologije od sredine XIX. stoljeća do danas, moderna znanost nije kadra cjelovito i argumentirano odgovoriti niti na jedno od tih pitanja, a posebice ne na vrlo uznemiravajuće pitanje: "Kako je i kada došlo do oštrog i nepovratnog odvajanja razvojne linije (pra)ljudskog roda od vrlo statičnih razvojnih linija pripadnika životinjskog carstva?" Čitava problematika postaje još mnogo složenijom kada se postavi vrlo logično pitanje: "Zašto je nastala civilizacija?"

Naglo odvajanje razvojne linije (pra)čovjeka od pramena razvojnih linija brojnih vrsta ogromnog životinjskog carstva je toliko čudesan i misteriozan fenomen da već stoljeće i pol naprosto zbunjuje i ozbiljno uznemiruje znanstvenike, jer na njega još uvijek ne mogu argumentirano i dovoljno uvjerljivo odgovoriti. Taj jedinstveni fenomen po svome značenju i dalekosežnosti u mnogo čemu nadilazi još uvijek posve nepoznat prijelaz iz nežive materije u najjednostavnije živo biće koje se dalje samo reproducira i postupno evoluira u sve naprednija i složenija bića.

Što kazuju transformizam i darvinizam o podrijetlu čovjeka?

U suvremenoj znanosti prevladava mišljenje formirano još sredinom XVIII. stoljeća pod utjecajem velikog švedskog botaničara i istraživača Carla Linnnéa (*1707.-1778.*), kreatora naziva *Homo sapiens* i *Homo silvestris*, prema kojem je čovjek zajedno s višim majmunima (*gorilama i čimpanzama*) svrstan u primate. U neodarvinističkim krugovima drži se da su čovjek i viši majmuni sve do prije dvadesetak milijuna godina imali zajedničkog pretka u svome razvojnom stablu.

Iz tog pradavnog perioda postoje danas samo rijetki i vrlo fragmentarni paleontološki nalazi više različitih majmunolikih vrsta koje su obitavale u nepreglednim prašumama istočne Afrike, sjeverne Indije te srednje i južne Europe. Tjelesnim razmjerima i građom udova te su se drevne, davno izumrle vrste značajno razlikovale od današnjih velikih majmuna i od modernih ljudi.

Znanstvenici drže ili, točnije rečeno, vjeruju da su se dugotrajnom evolucijom od jedne vrste tih pradrevnih stvorova, koji su po njihovu mišljenju zajednički preci majmuna i čovjeka, na jednoj strani izdvojili majmuni koji sve do danas žive na drveću nepromijenjenim načinom života u vrlo šarolikoj prašumskoj okolini krcatoj različitim opasnostima, a na drugoj strani majmunima vrlo slična stvorenja (*homoidi*) koja su, nakon silaska s drveća na tlo, počela postupno hodati na stražnjim udovima.

Iz tih polučovjekolikih majmuna su se, kako drže znanstvenici, vrlo dugotrajnom i sporohodnom evolucijom, preko niza davno izumrlih praljudskih vrsta, tijekom više milijuna godina postupno razvio anatomski moderan čovjek koji danas, kao jedino razumno biće, u nekoliko rasa nastanjuje Zemlju. Na taj hipotetski evolucijski slijed od prvobitnih polučovjekolikih majmuna preko raznih, davno izumrlih, vrsta praljudi do današnjeg čovjeka znanstvenici većinom gledaju kao na sukcesiju (*uzastopnost u vremenu*) novih i naprednijih vrsta koje tijekom vremena nadomještaju istrošene evolucijske predloške.

U prilog te visoko spekulativne pretpostavke evolucionista o najranijim počecima hipotetskog (pra)čovjeka-majmuna, koja još uvijek nije niti uvjetno dokazana, danas se nudi tek šačica vrlo fragmentarnih fosilnih ostataka skeleta raznih, izgledom više majmunolikih nego čovjekolikih bića. Ti su najdrevniji fosilni nalazi suvremenim sofisticiranim znanstvenim metodama datirani u rasponu od oko tri do pet milijuna godina.

Sve do 60-tih godina XX. stoljeća u znanosti se općenito držalo da su naši drevni preci - gotovo ljudi - dospjeli do današnjeg stupnja razvoja i civilizacije dugotrajnim transformizmom (*J. B. Lamarck*) odnosno prirodnim odabirom (*Charles R. Darwin*) koji je, u velikom broju malih svrsishodnih prilagodbenih pomaka te u neprekidnoj borbi za opstanak, trajao milijunima godina.

U tom se čudesnom hipotetskom evolucijskom procesu, kojeg karakterizira stalan napredak, trebao tijekom više milijuna godina zbiti veliki prijelaz od divljeg čopora hominida do suvremenog ljudskog društva. Ta, naoko vrlo privlačna, ali i odviše pozitivistički obojena hipoteza, doima se u statičkoj raščlambi doista vrlo logičnom i slikovitom, no dinamički promatrano ona već dulje vrijeme odviše jasno pokazuje svoje izrazite i sve brojnije slabosti o kojima se već dulje vrijeme oprezno i prilično zabrinuto diskutira samo u uskom krugu znanstvenika.

Među otkrivenim fosilima pračovjekolikih bića uočene su, naime, mnogobrojne anomalije i varijacije koje nisu u skladu s postavkama evolucionizma ili, kako nedvosmisleno pokazuju neka najnovija otkrića, čak drastično proturječe temeljnim hipotezama evolucionističkog nauka. Stoga sve do danas nema valjanog razloga za tvrdnju da su službeno prihvaćene evolucionističke hipoteze jedina moguća objašnjenja brojnih i dubokih raznolikosti živih bića, odnosno da daju konačan i vjerodostojan odgovor o podrijetlu suvremenog čovjeka.

Valja istaći da među istraživačima i znanstvenicima već više od stotinu godina traju, i ne prestaju sve do danas, žestoke rasprave o tome kako treba poslagati u ogroman mozaik malobrojne kamenčiće koji stoje na raspolaganju da bi se nekako dobila koliko-toliko suvisla, donekle skladna, cjelovita te znanstveno prihvatljiva slika o podrijetlu i razvoju čovjeka. Jedina temeljna činjenica koja je za brojne istraživače podrijetla čovjeka danas najmanje sporna jest da je (pra)čovjek daleko stariji te da njegovi korijeni sežu mnogo dalje nego što se to općenito drži.

Znanstvenici su u proteklih stotinu i pedeset godina uspjeli, uz ogromne napore, na temelju raspoloživih fosilnih dokumenata poput vještih detektiva donekle rekonstruirati razvojni put čovjeka. Ta je velebna, ali vrlo krhka rekonstrukcija prvih stotinjak godina djelovala vrlo logično, prilično uvjerljivo i perspektivno. No, sredinom XX. stoljeća odjednom je iskrslo krajnje neugodno pitanje: "Odakle *Homo sapiensu* značajke koje njegovi preteče nisu pokazivali niti u tragovima?"

Da to veoma uznemirujuće, nezgodno i mučno pitanje nije nimalo naivno i bezazleno zasigurno najbolje govori stav dr. Theodosiusa Dobzhanskog (*1900.-1973.*), uvaženog američkog genetičara i zoologa ukrajinskog podrijetla. On je, naime, na temelju pomne analize vremenskog tijeka dugotrajne evolucije ljudske vrste svojevremeno hrabro ustvrdio: *"Moderan čovjek može navesti doista veliki broj bliskih rođaka, ali niti jednog pravog pretka!"*

Znanstvenici još uvijek ne mogu argumentirano odgovoriti niti na izuzetno teško pitanje: "Zašto su sve životinjske vrste, izuzevši čovjeka, životno tako usko specijalizirane da nemaju čak ni u vrlo dalekoj budućnosti nikakvih izgleda za bilo kakav misaoni i duhovni napredak?" Fosilni ostaci nekih životinjskih vrsta, kao što su, primjerice, morski psi, komarci i konji, vrlo jasno govore da su se oni u nezamislivo dugačkoj razvojnoj epohi filogenetski samo zanemarivo malo promijenili te da su sve do danas ostali životno jednako usko specijalizirani (*određeni*) kao što su i oduvijek bili.

Za razliku od brojnih životinjskih vrsta čovjek se, nedvojbeno, može

naznačiti kao najmanje specijalizirano biće na Zemlji. Također se može reći da je suvremeni čovjek - naš *Homo X* - među svim živim bićima koja nastanjuju Zemlju u najvećoj mjeri općenit (*svestran*) i uz to vrlo neodređen u pogledu svog daljnjeg razvoja koji još nije dovršen.

Te dvije bitne odlike čine ga najvećim misterijem za vatrene pristaše Lamarckove hipoteze transformizma i Wallace-Darwinove teorije evolucije na temelju prirodnog odabira jer se, glede ranog čovjeka, po svemu sudeći, radi o djelovanju neke moćne varijable koja još uvijek nije specificirana jer za sada nadilazi vrlo skučeni teorijski okvir evolucionizma.

Maštovita saga o kemijsko-biološkoj evoluciji

Hipoteza evolucije i od nje mnogo mlađa hipoteza velikog praska kozmičkog jajeta ubrajaju se zasigurno među najljepše i najmaštovitije priče ili sage što su ikad ispričane u svijetu znanosti. Da bi se, primjerice, skicirao samo grub obris neobične i zamamne znanstvene priče o evoluciji bilo je potrebno više od stoljeća i pol mukotrpnih istraživanja i studioznih proučavanja relativno malobrojnih te, u pravilu, vrlo oskudnih paleontoloških nalaza diljem čitavog svijeta.

Unatoč svim uloženim naporima više naraštaja znanstvenika raznih struka, u toj vrlo maštovitoj, zanosnoj, privlačnoj i romantičnoj priči, nažalost, još uvijek nedostaju mnogi opsežni dijelovi i ključne spone nužni za njezino znanstveno učvršćenje i uozbiljenje.

Na najteže pitanje: "Kako se pojavio život na Zemlji?" - znanstvenici još uvijek ne mogu dati ni izdaleka zadovoljavajući i dovoljno uvjerljiv odgovor. Pojava života iz beživotne materije, njegovo održanje te neprekidan uzlazan razvoj od najjednostavnijih mikroorganizama sve do najsloženijih makroorganizama biljnog i životinjskog carstva, još je uvijek neizrecivo čudesan i nedokučivo dubok misterij.

U pokušaju da pruže kakav-takav odgovor na to neizrecivo teško pitanje danas znanstvenici koji zastupaju evolucionizam drže ili, točnije rečeno, vjeruju da je sav život na Zemlji nastao vrlo dugotrajnom spontanom evolucijom beživotne anorganske materije koja je tijekom najstarije geološke prošlosti postupno tvorila sve složenije anorganske i organske spojeve iz kojih je napokon nikao život.

Znanstvenici skloni teoriji kemijske evolucije, na temelju fosilnih nalaza najjednostavnijih mikroorganizama, dijele mišljenje da je prvi život na Zemlji nastao spontano u nekim povoljnim okolnostima još prije gotovo četiri milijarde godina. Njegova čudesna pojava, kako oni pretpostavljaju, zbila se koacervacijom (*nakupljanjem koloidnih čestica raspršenih u pramoru*) i svrsishodnom spontanom organizacijom nužnih životodajnih praelemenata koji su formirali prvu protoplazmu. Iz nje su zatim nastale prve žive stanice koje su se dalje množile razvijajući prve biopolimere, amebe i protozoe.

Daljnjim samousložnjavanjem (*autokompleksikacijom*) tako nastalih prvih mikroorganizama zatim su se tijekom iduće tri i pol milijarde godina postupno razvili raznovrsni te sve složeniji životni oblici u biljnom i životinjskom carstvu. Najviši produkt tog nezamislivo dugačkog spontanog procesa kemijsko-biološke evolucije je moderan čovjek, obdaren razumom i slobodnom voljom - dvjema temeljnim odlikama koje ga oštro dijele od životinja.

Mnogi ozbiljni znanstvenici i teolozi, kojima ta zamamna priča o spontanom nastanku života zbog svoje maštovitosti ne djeluje dovoljno uvjerljivo, već desetljećima uporno postavljaju pristašama evolucionizma izuzetno teško pitanje: "Može li teorija spontane kemijsko-biološke evolucije osvijetliti i u svim detaljima potpuno rastumačiti postanak svekolikog života na Zemlji?" Pravog odgovora, čak ni u grubim crtama, zasad nema.

Poznati francuski biolog, moralist i pisac Jean Rostand (*1894.-1977.*) izrekao je svoj stav o neodrživosti hipoteze evolucionizma vrlo jasno i odlučno sljedećim riječima: *"Nije dovoljno da se organizam promijeni, nužno je da promjena prodre u njega, da uroni u njega i to prilično duboko kako bi utjecala na nasljeđivanje. I upravo je to ono s čime se ne možemo složiti, jer činjenice kojima raspolažemo uskraćuju nam da vjerujemo u nasljeđivanje stečenih osobina."*

Tu vrlo oštroumnu i logičnu Rostandovu tvrdnju koja jasno ističe da složene životinje i čovjek nisu samo produkti čistog prirodnog razvitka nitko od evolucionista nije dosad uspio argumentirano osporiti. Ona, poput kobnog Damoklova mača, već desetljećima neumoljivo visi nad danas već prilično poljuljanim evolucionističkim naukom.

Uvažavajući brojne pokušaje pozitivistički orijentiranih znanstvenika da nekako pronađu suvisao odgovor na to veoma uznemirujuće pitanje valja se prije svega prisjetiti da su spontani kemijski i biološki evolucionizam privlačne, prilično vjerojatne, ali, nažalost, još uvijek niti izdaleka dovoljno dokazane znanstvene hipoteze odnosno teorije.

Uz pretpostavku da je evolucionizam sigurna i neosporna znanstvena činjenica, tada bi u postojećem fundusu paleontoloških nalaza trebali biti puno više zastupljeni prijelazni nego dovršeni životni oblici. Notorna je činjenica da je upravo zastupljenost prijelaznih oblika nevjerojatno mala u odnosu na zastupljenost gotovih oblika, što u najmanju ruku znači da postojeći paleontološki nalazi ni izdaleka dovoljno ne podupiru evolucionizam i njegov predmnijevani tijek. Zlobnik bi rekao da ga takav odnos nalaza opovrgava.

Na ozbiljan prigovor o izrazitom nedostatku mnogih ključnih spona (*missing links*) pristaše evolucionizma nikako ne mogu dati pravi odgovor. Umjesto toga oni su složno zauzeli obranaški stav da nije umjesno postavljati pitanje o prijelaznim oblicima, jer odgovor, navodno, mogu razumjeti samo uski specijalisti.

Valja istaći da brojni pristaše transformizma i evolucije sve do danas nisu uspjeli argumentirano ni dovoljno uvjerljivo dokazati da je moguć spontan uzlazan makroevolucijski proces u okviru poznatih zakona fizike i kemije. Oni pogotovo ne mogu dokazati da se taj veličanstven proces, čiji je najviši produkt moderan čovjek, ukoliko je rubno teoretski moguć, doista i zbio.

U dosadašnjim pokušajima traženja odgovora na teško pitanje o našem krajnje zagonetnom podrijetlu i bljeskovito brzom ranom napretku brojni istraživači i znanstvenici se još uvijek bespomoćno vrte u začaranom krugu iz kojeg nikako ne mogu naći pravi izlaz. Izvorno podrijetlo i čudesan proces razvoja milijuna različitih životnih vrsta na Zemlji, a posebice čovjeka, posve otvoreno govoreći, čini se da je još uvijek u svojoj biti nedodirnut te ostaje i dalje gotovo jednako misteriozan kao što je to i do sada bio.

U svim dosadašnjim traganjima čovječanstva za pravim odgovorom na to neizrecivo složeno i duboko pitanje, unatoč svim uloženim naporima tisuća istraživača; paleoantropologa, geologa, antropologa, anatoma, arheologa i drugih znanstvenika, još se u biti nije maklo dalje od početnih koraka, nedovoljno uvjerljivih tvrdnji i brojnih uglačanih hipoteza, nažalost, odviše zasićenih moćnim repertoarom visoko spekulativnih konstrukcija. Što se u tim traganjima ide dalje nailazi se na sve više velikih upitnika, a nigdje na odgovore koji bi se mogli smatrati zadovoljavajućim, vjerodostojnim i konačnim.

Kada je slavni američki paleoantropolog dr. Donald Carl Johanson s Kalifornijskog instituta za ljudsko podrijetlo, svjetski poznat po otkriću skeletnih ostataka ženke hominida prozvane 'Mala Lucy', prije desetak godina izjavio: *"Možda ni jedna dvojba nije tako raširena kao misao da su se ljudska bića razvila prema jednoj jedinoj crti koja je od čovjekolikog majmuna dovela do suvremenog čovjeka"* – nije bilo posve jasno je li njegova nakana ironiziranje ljudskog pedigrea ili slikovit odraz njegova stava o ozbiljnoj krizi evolucionizma.

Fundus paleoantropoloških nalaza otkrivenih opsežnim iskapanjima tijekom posljednjeg desetljeća XX. stoljeća prilično jasno pokazuje da je zaista riječ o vrlo dubokoj krizi evolucionizma jer su počeli izranjati fosilni ostaci bića *"izvan evolucionistički formirane crte"* koji su ozbiljno zaprijetili središnjem uporištu same evolucionističke teorije. Naime, prilično jasno iscrtava se slika prema kojoj naše rodoslovno stablo prije nalikuje nekom razgranatom lisnatom grmu, ili čak hrpici odvojenih grmića, nego do sada bespogovornom evolucionistički nametnutom modelu velikog razgrananog stabla s jednim deblom.

Ovo iznenađujuće otkriće s kraja XX. stoljeća ukazuje na tako uvjerljivu jedinstvenost krajnje zagonetne vrste *Homo sapiensa* da smo naprosto prisiljeni zapitati se: "Može li se opstanak naše vrste pod jednakim prirodnim uvjetima tijekom ravnopravne kompeticije (*nadmetanja*) s paralelno

živućim hominidima vrste Homo neanderthalensis i Homo anteneanderthalensis ili usporedba s brojnim vrstama hominida-prethodnika pripisati jedino 'slučajnim i prirodnim čimbenicima'?"

Očigledno je i neupitno da je natprosječna sposobnost naše vrste, premda ne znamo kada je i kako je do nje došlo, a ne djelovanje nekih slučajnih čimbenika, pravi odgovor na postavljeno pitanje. Naime, u neizmjernim dubinama prošlosti bio je dovoljan tek jedan naoko beznačajan iskorak za odvođenje u slijepu ulicu iščeznuća, bez obzira na dotadašnju starost i uznapredovalost vlastite vrste.

Ta je sudbina vjerojatno, prije ili kasnije, snašla sve ostale vrste davno izumrlih hominida. Svi oni imali su, doduše, mozak, ali je samo naša, vrsta čudesno obdarena misaonim velikim praskom, bila uspješno prevedena s razine običnih životinja (*animalnih hominida*) u jedinstvenu i neponovljivu razumsku životinju (*animal rationale*), odnosno misaono ljudsko biće.

No, je li samo razum posve dostatan okvir jamstva daljnjeg održanja i napretka naše vrste? Već spomenuti američki paleoantropolog svjetskog glasa dr. Donald C. Johanson, u koautorstvu s dr. Giancarlom Ligabueom, sabrao je u knjizi pod veoma znakovitim naslovom ECCE HOMO, objavljenoj u samoj završnici XX. stoljeća, misli jedne skupine svjetski uglednih znanstvenika. Ta se razmišljanja u više navrata dotiču i tog iznimno značajnog i dalekosežnog pitanja.

Upravo stoga što kao pripadnici vrste *Homo sapiens* posjedujemo, u odnosu na sve ostale životinje visoko razvijen razum, autori sa stranica te zanimljive knjige zabrinuto poručuju da je zbog toga prije ili kasnije jedino našoj vrsti svojstven egzistencijalni rizik pogrešne uporabe onih varijabli koje uvjetuju našu budućnost.

To znači da ljudski mozak, dosad naše plodonosno i najmoćnije oruđe, može zbog zloporabe, u nedostatku odgovarajućih etičkih korektiva, postati smrtna opasnost za modernu ljudsku vrstu. To bi mogla biti možda najopakija opasnost s kojom smo se ikad dosad suočili. Premda autori knjige ECCE HOMO to izravno ne kažu, jasno je da oni žele ukazati na zabrinjavajuću i neupitnu činjenicu da sirov i neoplemenjen razum sve više postaje suvremeni generator ubrzano rastuće globalne entropije. Stoga ljudski razum sam po sebi nije niti može biti svemoguća i trajna zaštita od civilizacijskih posrnuća i stagnacija ili čak realno mogućeg općeg civilizacijskog utonuća.

Štoviše, odnjegovane mudrosti (pra)drevnih kultura, promatrane u združenoj optici sa suvremenim spoznajama o civilizacijskim ciklusima, jasno nam govore da je najpodmukliju zloćudnu civilizacijsku bolest – zloporabu razuma – ipak moguće uspješno prevenirati. Jedini put za njezino nadilaženje je uporaba čistog uma, koji opstoji samo u okrilju više spoznajne razine, i duboke intuicije te širenju te podizanju razine svijesti uslijed stalnog duhovnog uzdizanja prema *Homo eticusu*, a zatim postupno dalje, prema još skladnijim oblicima integracije duha i tijela, u pravcu *Homo spiriticusa*.

Čini se da upravo u tom smjeru u dogledno vrijeme predstoji značajna rekonstrukcija evolucionističke teorije. Dakako, sve radi ozbiljnog proširenja njezina već odavno preskučenog spoznajnog horizonta. Stoga i knjigu ECCE HOMO valja u tom duhu promišljati prvenstveno kao stanovitu paradigmatsku najavu dubokih promjena i radikalnih rekonstrukcija koje predstoje u XXI. stoljeću na pozitivistički već dobrano zamorenom tkivu linearističnog evolucionizma.

Moderne ljudske rase – početno podrijetlo nepoznato

Suvremeni i u mnogo čemu još vrlo zagonetan ljudski rod može se bez dilema i velikih nedorečenosti podijeliti prema boji kože i fizionomiji u sljedeće tri temeljne rasne skupine:

- negroidnu tamno-crne boje kože,
- kavkasku bijelo-ružičaste boje kože i
- mongoloidnu žućkasto-smeđe boje kože.

No već prvo pitanje: "Koje su predrase ovih triju izdvojenih osnovnih rasnih skupina i kada su se pojavile?" – zadaje teške glavobolje znanstvenicima koji se bave istraživanjem podrijetla i razvoja još u mnogo čemu krajnje zagonetnog roda *Homo*. Sve do danas na to pitanje nema prihvatljivog i valjano argumentiranog znanstvenog odgovora koji bi se mogao smatrati konačnim. Čak se ne može pobliže odrediti niti kada su se niti u kakvim okolnostima pojavile te tri temeljne rase ljudskog roda na Zemlji.

Postoje li one tridesetak tisuća godina, stotinjak tisuća godina ili možda već milijun godina, ne može se ni grubo prosuditi, jer fosilni skeleti ili, bolje rečeno, malobrojni dijelovi skeleta koji su do danas pronađeni na paleoantropološkim i arheološkim nalazištima iz prapovijesnog doba, u tom pogledu nisu zasad bili ni od kakve koristi.

Stoga je nedvojbeno ishitreno i vrlo problematično ustvrditi da su svi rasni varijeteti ljudskih bića današnjice, počevši od samo 120-ak centimetara visokog Pigmejca pa sve do 200 ili čak i više centimetara visokog bijelca, potomci samo jedne vrste pračovjeka (*monogenizam*), kako se to danas službeno drži u biologiji i antropologiji. Isto je tako jednako moguća i ništa manje uvjerljiva alternativna hipoteza prema kojoj se svaka ljudska rasa razvila iz svoje predrase (*poligenizam*). Činjenica je da znanost sve do danas nema vjerodostojnog odgovora na pitanje rasnih razlika današnjih ljudi.

Ako se blagonaklono uzme u obzir stav da rasne razlike kod ljudskih bića nisu ništa izrazitije nego, primjerice, one u pasa ili mačaka, ipak ostaje gorak okus uvjerenja da si nitko ne može uzeti pravo, izuzev nametnutim autoritetom, ex cathedra, ustvrditi da je danas ipak visoko spekulativni evolucionizam jedina ispravna i cjelovito prihvatljiva teorijska slika o podrijetlu čovjeka i njegovu stupnjevitom transformističkom razvoju,

unatoč proteklih pet milijuna gotovo nevidljivih i osteološki nepotkrijepljenih godina.

Sudbonosna odluka o hodanju na stražnjim udovima

Na temelju najnovijeg senzacionalnog paleontološkog nalaza pedeset kostiju koje su pripadale najmanje sedamnaestorici zagonetnih (pra)ljudi-majmuna, koji su živjeli u istočnoj Africi prije otprilike 4,4 milijuna godina, znanstvenici su procijenili da su najdrevniji hipotetski čovjekovi preci (*Australopiteci*) sve do prije nekih 4,5 milijuna godina živjeli u nepreglednim prašumama zajedno sa svojim vrlo bliskim majmunskim srodnicima od kojih se još ni po čemu nisu značajnije razlikovali.

Sve do danas nitko nije uspio uvjerljivo protumačiti kada su, a posebice zašto su pradrevni hominidi jednog dana čvrsto odlučili sići s drveća na tlo puno raznovrsnih opasnosti te zašto su na tlu počeli hodati ili bolje reći gegati se isprva pognuto i nezgrapno, a kasnije sve uspravnije i otmjenije na stražnjim udovima (*bipedalizam*)? Valja istaći da takvo hodanje baš i nije posebno uspješno i učinkovito, ali je zato, po mišljenju evolucionista, imalo presudnu ulogu za daljnji razvoj hominida koji su se, zbog nama danas nedokučivih razloga, odlučili na taj sudbonosan korak i u njemu ustrajali.

Ono je, naime, oslobodilo prednje udove (*buduće ruke*) za druge potrebe (*skupljanje plodova i sjemenki, traženje hrane čeprkanjem po tlu, čuvanje i njegu mladunčadi, nasumičnu uporabu kostiju, kamena i grana kao praoruđa itd.*). Da nije uslijedila i stabilizirala se ta sudbonosna specijalizacija prednjih udova vrlo dalekog (pra)čovjekova pretka, njegovo isprva prilično nezgrapno i relativno sporo hodanje na stražnjim udovima, koje ga je zasigurno učinilo vrlo lakim plijenom na tlu, moglo bi se smatrati samo vrlo opasnim, suludim i posve beskorisnim pomodnim hirom.

Uspravan položaj tijela i hodanje na stražnjim nogama došli su kao bitna prednost do izražaja, kako drže evolucionisti, tek nakon što su dugotrajne suše drastično prorijedile dotad nepregledna prašumska prostranstva, pa su najdrevniji čovjekovi preci, zajedno sa svojim još vrlo bliskim majmunskim srodnicima, bili prisiljeni živjeti u savani jer u preostalom kompleksu prašuma za sve njih nije bilo dovoljno hrane. Tamo su, u bitno izmijenjenim životnim okolnostima, oni trebali relativno brzo pronaći i usvojiti nove tehnike traženja hrane i lova te djelotvornije komuniciranje kako bi preživjeli i opstali kao vrsta.

Pogledi na evoluciju s filozofskog i teološkog stajališta

Ubrzo nakon što je veliki britanski prirodoslovac Charles Darwin (*1809.-1882.*) objavio 1871., na temelju rezultata svojih dugogodišnjih znanstve-

nih istraživanja, knjigu THE DESCENT OF MAN AND SELECTION IN RELATION TO SEX (*PODRIJETLO ČOVJEKA I SELEKCIJA U ODNOSU NA SPOL*), u kojoj je iznio hipotezu o uzlaznom prirodnom razvitku svekolikog života na Zemlji te hipotezu o evoluciji ljudskog roda, ona je dospjela u središte pozornosti čitavog znanstvenog svijeta, ali i teologa.

Postavke evolucionizma iznesene u toj Darwinovoj knjizi prilično izazovna naslova ubrzo su ustalasale brojne prirodoznanstvenike i teologe i podijelile su ih u dva oštro suprotstavljena tabora. Obje strane su se, svaka sa svojih čvrsto ušančenih pozicija, žestoko sporile oko pitanja: "Tko je u pravu - Darwin ili drevni pisci biblijske **Knjige Postanka**?" Strasne rasprave i oštri sukobi između znanstvenika i teologa oko tog neprilično postavljenog pitanja trajale su desetljećima, a da naposljetku niti jedna strana nije pobijedila. To razdoblje burnih, ali plodonosnih rasprava između dviju oštro suprotstavljenih strana danas je, srećom, već daleka prošlost.

Znanstvena istraživanja podrijetla i razvitka ljudskog roda imaju svoj specifičan način rada, prosuđivanja i konačan cilj. Ona promatraju misterij pojave modernog čovjeka znanstvenim očima, dok crkveni nauk, utemeljen na BIBLIJI i metafizici, ima u pogledu podrijetla čovjeka posve drugačiji pristup i cilj. Dugo je vremena trebalo dok je, nakon bezbrojnih polemika i sukoba, napokon jedna i druga strana shvatila da zapravo isti fenomen promatra svaka sa svojeg rakursa, pa je stoga posve neumjesno pitanje koja je od njih u pravu.

Moderni biblijski egzegeti i teolozi koji zastupaju kreacionizam više se ne suprotstavljaju prirodoznanstvenim istraživanjima i hipotezi evolucionizma kao njihovi prethodnici iz druge polovice XIX. i početka XX. stoljeća. Oni ih, naprotiv, nastoje upotpuniti, obogatiti i oplemeniti komplementarnim pogledima, vrednotama i istinama koje su nedostupne pozitivističkoj metodologiji znanstvenih istraživanja.

Dok znanstvenici istražuju kada i kako se na našem planetu pojavio čovjek kao svjesno stvaralačko biće, biblijski tekstovi prvenstveno nastoje pružiti odgovore na vrlo teška temeljna filozofsko-teološka pitanja:

- Tko je čovjek?
- Odakle potječe?
- Kuda i kamo ide? te
- Koja mu je uloga, smisao i svrha u svijetu?

To temeljna egzistencijalna pitanja na koja znanstvenici u relativno skučenim okvirima postojeće paradigme naprosto ne mogu čak niti djelomično odgovoriti.

U modernoj znanosti danas se drži da su se sva složena bića na našem planetu spontano razvila tijekom protekle tri milijarde godina postupnim svrsishodnim prilagođavanjem, usavršavanjem, razvojem i transformacijom. Najviši produkt tog nezamislivo dugačkog spontanog procesa razvitka je, dakako, moderan čovjek. U svijetu suvremene znanosti evolucionizam se smatra sigurnom i neupitnom hipotezom, premda za njezinu potvrdu još uvijek ne postoje dovoljno čvrsti i uvjerljivi dokazi.

Lamarckova hipoteza transformizma i Wallace-Darwinova teorija evolucije, u koje su čitavo stoljeće i pol polagane mnoge velike nade, nažalost, sve do danas, nisu mogle biti cjelovito i uvjerljivo znanstveno potvrđene, jer je postojeći fundus fosilnih dokumenata (*paleoantropoloških nalaza*), obzirom na ogroman vremenski raspon kojeg treba pokriti, vrlo rijedak, u pravilu prilično nepotpun te prilično oštećen i veoma heterogen. To znanstvenicima bitno otežava donošenje bilo kakvih čvrstih zaključaka u pogledu podrijetla i razvoja čovjeka.

U tom pretpostavljenom i vrlo dugotrajnom evolucijskom razvojnom procesu kojeg nitko nije vidio postoji niz faza koje, što je danas sve očitije, uopće nisu funkcionalno niti generički povezane. U raspoloživim, ali i vrlo rijetkim fosilnim dokumentima, naime, naprosto kronično nedostaju mnoge ključne spone (*missing links*) između pojedinih razvojnih faza. Također postoje i ogromni nepremostivi vremenski bezdani koji dosižu i do pola milijuna godina bez ijednog fosilnog dokaza o kontinuitetu razvojne linije hominida.

Vrlo je nezgodna činjenica da znanstvenici još uvijek ne mogu argumentirano odgovoriti na pitanje: "Kako i zašto, dugoročno gledano, dolazi do spontanog uzlaznog razvoja i transformacije u živim bićima?" To je, nažalost, još uvijek posve nedokučiva tajna ili točnije rečeno misterij u koju pozitivistički usmjeren ljudski um nikako ne uspijeva prodrijeti. Zbog toga danas postoje s filozofskog stajališta dva posve oprečna gledišta na evoluciju živih bića: materijalističko-znanstveno i duhovno-teističko.

Po materijalističko-znanstvenom gledištu materija je vječna datost koja se nalazi u neprekidnom gibanju. To gledište zastupa stav da se život spontano razvio iz beživotne materije, složenija bića od jednostavnijih, a čovjek od velikih majmuna. Ono se temelji na nekim znanstvenim zapažanjima u biokemiji i kibernetici koja navode na zaključak da su se najjednostavniji mikroorganizmi postupno razvili iz nežive materije nedokučivim slijedom fizikalnih i kemijskih procesa. Po tom gledištu čovjekova psiha (*duh*) stoga nije ništa drugo nego mnogo savršenija psiha njegova vrlo dalekog životinjskog pretka.

Suvremeno duhovno-teističko gledište načelno prihvaća evoluciju samo na tjelesnoj razini, ali odlučno odbacuje znanstveno nedokazanu hipotezu da su prvi mikroorganizmi nastali spontano iz nežive materije. Prema tom gledištu, Bog je u svome velebnom stvaralačkom činu snagom svoje volje ni iz čega stvorio čitav svemir. U trenutku njegova stvaranja on je, kako drže teolozi, unio u neživu materiju klice života iz kojih je, u određenim uvjetima, nikao život. Stoga se pojava i razvoj života te evolucija živih bića odvijaju po svrsishodnim metafizičkim zakonitostima koje je u času stvaranja našeg svemira odredio sam Bog.

Duhovno-teističko gledište dopušta mogućnost da se čovjek kao tjelesno biće mogao razviti vrlo dugotrajnom evolucijom iz životinjskog carstva.

Po tom gledištu duša je vječni duhovni čovjekov entitet po kojem se on bitno razlikuje od svih životinja. Ona nije nastala spontano već je produkt Božjeg stvaralačkog čina, jer beživotna materija, od koje je sazdan svijet i sva živa bića, ne može u dugotrajnom procesu evolucije nikako dati ono što sama ne sadrži.

Još su starovjeki narodi znali da je čovjek po svojoj tjelesnoj građi, fiziologiji i načinu življenja u mnogo čemu sličan životinjama iz porodice sisavaca, a posebice majmunima. Stoga pristaše duhovno-teističkog gledišta drže da bi čovjek u tjelesnom smislu, po svoj prilici, mogao biti produkt svrsishodne evolucije kao i sva ostala bića na našem planetu. No, oni smatraju da bi čovjek, obzirom na svoje izuzetne duhovne sposobnosti, mogao biti i jedina iznimka u dugotrajnom procesu evolucije živih bića na Zemlji.

Moderni kršćanski teolozi misle da nije protivna nauku vjere hipoteza da je svemogući vječni Bog najprije kreirao neki napredan životinjski organizam čovjekolika izgleda u kojeg je zatim udahnuo svoj duh i time ga učinio čovjekom. Oni su uvjereni da čovjek u svome totalitetu nije samo puki produkt spontane dugotrajne evolucije. Stoga je, prema njihovu mišljenju, prihvatljiva samo hipoteza o tjelesnoj evoluciji čovjeka, dok njegov duh i mentalni razvoj nikako ne mogu biti plodovi biološke evolucije. Čovjekov duh i slobodna volja su, sukladno nauku vjere, Božji darovi udijeljeni činom stvaranja.

Skloni smo ustvrditi da na suvremenoj razini poznavanja podrijetla i razvitka čovjeka danas postoje dvije bitno različite linije istraživanja. To su:

- neodarvinistička koja pretpostavlja prvo dugotrajan, grandiozno sporovozni i slučajni, a zatim relativno kratkotrajan galopirajuće uzlazni evolucionistički razvoj čovjeka te
- duhovno-teološka koja pretpostavlja uvjetovani svjesni razvoj čovjeka.

U interpretacijama svake od njih ima više ili manje prihvatljivih, ali i nedovoljno uvjerljivih stavova, pa stoga niti jedna nije dovoljno konzistetntna da bi bila zadovoljavajuća.

Dok neodarvinisti suvereno barataju terensko-laboratorijskom metodologijom u istraživanju skeletno-morfoloških i anatomskih obilježja fosilnih ostataka ranih ljudi, dotle teolozi putem svoje specifične spoznajne optike uspijevaju sveobuhvatnije, znatno dublje i uvjerljivije objasniti razvoj čovjeka kao veoma složenog duhovno-misaonog bića, njegovu svjesnost i cjelovit proces hominizacije.

Čini se da su moderni znanstvenici relativno šturo ili samo paušalno i tek površno upoznati s teološkim i filozofskim pristupom. To može biti rezultat njihove slabe upućenosti i nedovoljnog praćenja znanstvenih radova teologa, ali i manjeg ili većeg stupnja njihova (*sugeriranog*) ignoriranja.

Na drugoj strani teolozi, usmjereni na pitanja podrijetla i razvitka čovjeka, sustavno prate znanstvene radove prirodoznanstvenika te stoga vrlo

duboko i iscrpno poznaju suvremenu evolucionističku doktrinu i sva njezina slaba mjesta. Oni stoga imaju mnogo veću širinu i višeslojnost u razmatranjima ovog nadasve složenog i veoma raznolikog predmeta istraživanja.

No nedvojbena je i posve razvidna činjenica da obje doktrine – materijalističko-pozitivistička (*evolucionizam*) i duhovno-teološka koja zastupa kreacionizam – uzete zasebno ili združene – ipak ne rasvjetljavaju cjelovito fenomen čovjeka, njegovo podrijetlo i razvoj. Razrješenje misterija čovjekova podrijetla i neobično brzog ranog razvitka je očito toliko složeno da ga nije moguće naći čeprkanjem u samo jednoj ili dvije dimenzije. Valja se, naime, pomiriti s neumoljivom činjenicom da svaka disciplina koja se bavi čovjekom danas ima o njemu samo dio istine, a ne čitavu istinu.

Da se to nezgodno stanje nekako prevlada držimo da bi zasigurno bilo vrlo korisno kad bi moderni prirodoznanstvenici, bez apriornih predrasuda i omalovažavanja, redovno pratili radove teologa, ali i radove eminentnih nezavisnih slobodoumnih istraživača, kao što je, primjerice, američki orijentalist-asirolog svjetskog glasa akademik dr. Zecharia Sitchin, te s njima češće razmjenjivali mišljenja i surađivali.

Na vrlo teško pitanje: "Koji se od dva moguća scenarija – evolucionistički ili kreacionistički – s obzirom na pojavu i razvitak čovjeka zaista odigrao?" – do danas nema konačnog odgovora jer tu velebnu i samo jednom davno odigranu predstavu na Zemlji, po mišljenju znanstvenika, nitko nije vidio niti zabilježio. Suvremena paleoantropologija, zbog velike oskudnosti i neravnomjernosti fosilnih nalaza, nema još ni izdaleka dovoljno vjerodostojnih podataka o podrijetlu i razvitku (pra)čovjeka da bi na to krucijalno pitanje mogla dati valjan odgovor.

Držimo vrlo vjerojatnim da se ta vrlo dugotrajna predstava, po svoj prilici, odigrala prema kombiniranom kreacionističko-evolucionističkom scenariju. Time se ne isključuje mogućnost jednokratnog ili čak višekratnog vanjskog visokointeligentnog interventnog čimbenika kojeg ćemo nešto kasnije podrobnije kritički razmotriti u poglavlju o paleokontaktima.

Čovječji mozak – najveća znanstvena zagonetka

Unatoč svim dosadašnjim teorijskim dogradnjama i doradama, hipoteza transformizma još uvijek ne može uvjerljivo objasniti zašto je posve necivilizirani pračovjek tek u mraku vremenski nam relativno bliskog kamenog doba odjednom počeo umno munjevito brzo napredovati u odnosu na sva ostala živa bića i za relativno kratko vrijeme posve se odvojiti od svojih navodnih predaka koji su, po mišljenju sljedbenika Wallace-Darwinove teorije evolucije, činili zajedničku sponu između pračovjeka i drevnih čovjekolikih majmuna.

Ta je tradicionalna evolucionistička hipoteza danas poznata u široj javnosti pod popularnim, ali i pomalo ironičnim, nazivom majmunska teorija. Nju je 1877. na skupštini njemačkih prirodoslovaca poznati patolog,

paleontolog, političar i ogorčeni protivnik evolucionizma dr. Rudolf Virchow (*1821.-1902.*) prokomentirao ovako: *"To da je čovjek potekao od majmuna ili bilo koje druge životinje mi ne možemo tumačiti kao znanstveno dostignuće. To možemo tumačiti samo kao problem."*

Godine 1869., deset godina nakon senzacionalnog objavljivanja prevratničke Darwinove knjige ON THE ORIGINS OF SPECIES BY MEANS OF NATURAL SELECTION (*O PORIJEKLU VRSTA PUTEM PRIRODNOG ODABIRA*), koja je zbog svoje oprečnosti s biblijskom **Knjigom Postanka** žestoko uzdrmala i sablaznila teološke krugove judeo-kršćanske orijentacije, postavio je Darwinov veliki suvremenik i istovremeno suotkrivač načela prirodnog odabira Alfred Russel Wallace (*1823.-1913.*) vrlo jednostavno i logično, no sve do danas teško i za znanstvenike krajnje uznemirujuće pitanje: *"Kako je čovjek dobio mozak?"*

Među evolucionistima danas prevladava stav da je presudan poticaj za relativno brz razvoj mozga bio život drevnog (pra)čovjeka-majmuna u bujnoj travnatoj savani, nakon što je usvojio dvonožno hodanje. On je trebao tumačiti i pamtiti raznovrsne osjete te upravljati složenim pokretima mišića pri takvom hodanju i raznim aktivnostima prednjih udova. Evolucionisti drže da se otada mozak čovjeka-majmuna počeo spontano veličinom te mogućnostima dugotrajnijeg memoriranja i procesiranja od naraštaja do naraštaja sve više razlikovati od mozga njegovih bliskih srodnika – velikih majmuna.

Dok je veliki britanski prirodoslovac A. R. Wallace smatrao da se ljudski um zbog svojih zadivljujućih sposobnosti može objasniti jedino izravnim zahvatom neke inteligentne kozmičke sile, Darwin je, nakon sustavnog negiranja ovog neugodnog stava svog bliskog suradnika, naposljetku ipak priznao da se njegovo načelo ograničenog usavršavanja, odnosno zamisao da se život može razviti samo u onoj mjeri koliko je dovoljno da preživi u stalnom natjecanju s nekim drugim oblikom života, ili da se prilagodi promjenama u okolini, neobično pobrkalo u slučaju razvoja čovjeka.

On je tvrdio da specijalizirani organ, kao što je oko, ili sustav organa, kao što je, primjerice, probavni sustav, može dostići savršenstvo samo za određenu svrhu, u određenoj sredini ili okolišu. Budući da ljudski mozak svojim mogućnostima daleko nadvisuje sve druge mozgove pripadnika životinjskog carstva, Darwin je morao pretpostaviti, dosljedno slijedeći usvojeno evolucionističko načelo prirodnog odabira, dugotrajnu borbu za opstanak čovjekovih predaka u individualnim i/ili čoporskim okršajima.

Činjenice govore da su paleontolozi do sada pronašli samo vrlo oskudne dokaze za borbu primata s primatima. Osim toga, proučavanjem nađenih praljudskih fosila, uočeno je da niti jedan od njih ne pokazuje raspoznatljive faze postupne evolucije. Dobro poznavajući urođenički život na tropskim otocima, za kojeg su već rani darvinisti odviše ishitreno pretpostavljali da će izumrijeti, jer je veličina mozgova urođenika s tih otoka bila manja od prosječne veličine mozga civiliziranih ljudi, oštroumni A. R. Wallace je to prokomentirao ovako:

Auguste Comte *(1798.-1857.)*, francuski matematičar i filozof, utemeljitelj novog radikalnog filozofskog pravca koji je imao ogroman upliv na metodiku znanstvenih istraživanja i razvoj znanosti u XIX. i prvoj polovici XX. stoljeća.

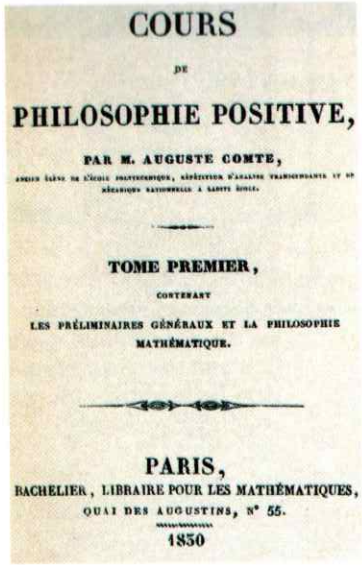
COURS
DE
PHILOSOPHIE POSITIVE,
PAR M. AUGUSTE COMTE,
TOME PREMIER,
CONTENANT
LES PRÉLIMINAIRES GÉNÉRAUX ET LA PHILOSOPHIE MATHÉMATIQUE.
PARIS,
BACHELIER, LIBRAIRE POUR LES MATHÉMATIQUES,
QUAI DES AUGUSTINS, N° 55.
1830

Naslovnica prvog sveska Comteovog **KURSA POZITIVNE FILOZOFIJE** iz 1830. godine

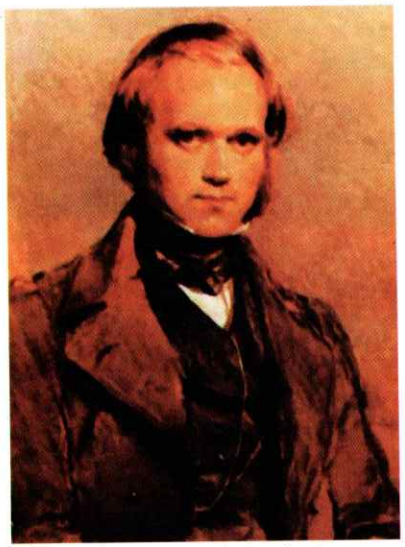

Slavni britanski prirodoslovac **Charles Robert Darwin** *(1809.-1892.)* koji je istraživao podrijetlo životinjskih vrsta i teorijski uobličio nekoć mnogo hvaljenu, ali u novije vrijeme i sve više osporavanu teoriju evolucije zasnovanu na prirodnoj selekciji vrsta.

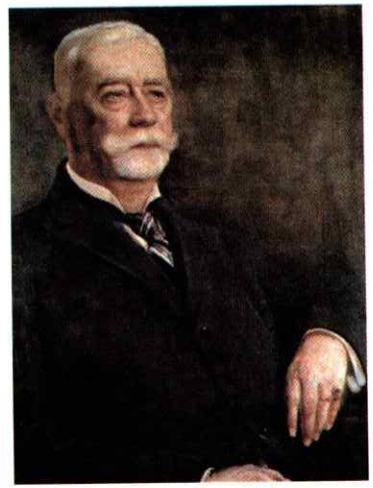

Veliki hrvatski prirodoslovac dr. **Dragutin Gorjanović - Kramberger** *(1856.-1936.)* stekao je neprolaznu svjetsku slavu pedantnim paleontološkim iskapanjima, geološkim istraživanjima te znanstvenom obradom fosilnih ostataka i artefakata krapinskih neandertalaca koji su, prema najnovijim datacijama, nastavali lokalitet Hušnjakovo prije 130-ak tisuća godina.

Karakteristična **lubanja neandertalca** s istaknutim nadočnim lukovima, ličnim kostima, spuštenim čelom i snažnom vilicom. Ona rekonstrukcijski varira od jedne do druge "neandertalske škole".

Po anatomskim značajkama **lubanja kromanjonca** *(Homo sapiensa)* - našeg jedinog nedvojbenog pretka - gotovo posve je podudarna s lubanjom modernog čovjeka.

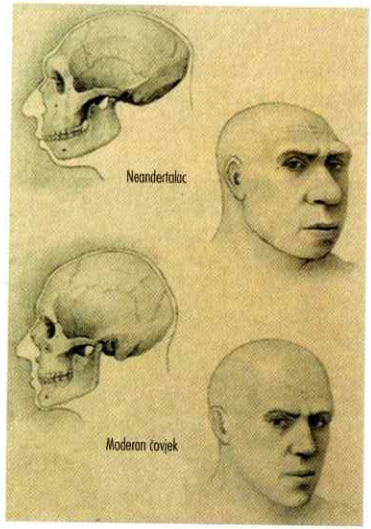

Usporedba rekonstruiranog izgleda glave neandertalca i kromanjonca jasno pokazuje da su to bile dvije paralelne, ali posve različite vrste kasnih (pra)ljudi.

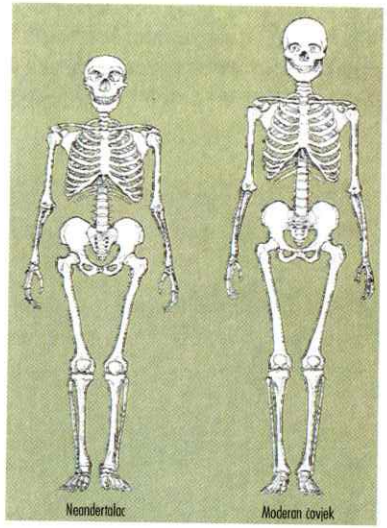

Iz usporednog prikaza kostura neandertalca i kromanjonca može se uočiti da se radi o dvije anatomski posve različite vrste (pra)ljudi.

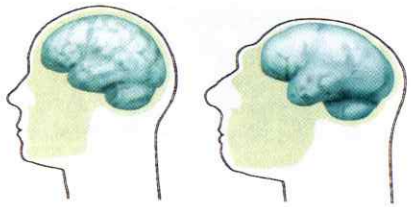

Usporedba smještaja i izgleda mozga neandertalca i kromanjonca prema umjetničkoj rekonstrukciji. Ako je neandertalčev mozak, kako se danas drži, bio obujmom nešto veći, kromanjončev mozak bio je, prema umjetničkoj impresiji, bogatiji vijugama, što znači da je bio složeniji i savršeniji.

"Duhovne potrebe urođenika koji se nalaze na najnižem stupnju razvoja, poput, primjerice, Australaca ili andamanskih otočana, jedva su malo veće od onih u većine životinja. Kako se onda dogodilo da se jedan organ razvio daleko više od potreba njegova vlasnika? Prirodno odabiranje moglo je ove divljake obdariti mozgom koji bi bio samo malo jači od mozga čovjekolikih majmuna, a oni stvarno posjeduju mozak koji je neznatno slabiji od mozga prosječnih članova naših učenih društava."

Takvi kritički pogledi ne znače posvemašnju negaciju transformizma kao takvog, jer on sam – valja istaći – vrlo dobro i uvjerljivo objašnjava pojedine evolucijske segmente (*rodoslovne grane*), ali logički iščezava u pokušajima objašnjenja cjelokupnog evolucijskog tijeka i takozvane nulte točke – izvornog gena i rodoslovnog stabla.

Među eminentnim nedogmatiziranim znanstvenicima u posljednje se vrijeme sve više profilira stav da kreacionističko viđenje, a posebice svjesno kozmičko usmjeravanje, ne negira, nadsvođuje i kvalitativno produbljuje Darwinovu doktrinu. Pri tome skeletna logika evolucije nekih segmenata – rodoslovnih grana – nikako ne znači automatsko prihvaćanje razvojne logike cjeline – rodoslovnog stabla – kao njezin puki aritmetički zbir.

Naime, kad se govori o evoluciji hominida, to uopće ne treba značiti da se tu istovremeno radi o razvojnom napretku ranih vrsta ljudskog roda. Stoga znameniti američki dvojac povjesničara i publicista, bračni par Will i Ariel Durant, u svome opsežnom djelu STORY OF CIVILIZATION (*POVIJEST CIVILIZACIJE*), koje sadrži jedanaest svezaka objavljenih od 1935. do 1975., iskreno priznaju: *"Nebrojeni su svesci ispisani da bi se izložilo naše znanje, a sakrilo naše nepoznavanje prvobitnog čovjeka. Primitivne kulture nisu nužno bile prethodnice naše vlastite kulture. Iz onog što znamo one mogu biti i zakržljali ostaci viših kultura koje su propale kada je ljudska prevlast odstupila pred nastupom ledenog doba."*

Pitanje o podrijetlu čovjeka i njegovu čudesno brzom razvoju s filozofskog i teološkog stajališta također nije ni izdaleka tako jednostavno, binarno i jednoslojno, kako se u prvi mah čini. Ono, naime, u sebi neizostavno uključuje definiciju čovjeka, dok definicija čovjeka sama po sebi uključuje pitanje o podrijetlu čovjeka.

Stoga, kako s punim pravom drži uvaženi zagrebački teolog profesor Vjekoslav Bajsić (*1924.-1994.*), nije moguće teorijski uozbiljeno tumačiti podrijetlo čovjeka sve dok se točno ne ustanovi o kome se radi te koji su temeljni konstitutivni elementi ljudskog bitka. Držimo da je taj lucidan kritički stav profesora Bajsića na mjestu i da ga se može bespogovorno prihvatiti.

Danas više nije sporno da je čovjek u svome totalitetu daleko više od antičkog *animal rationale* ili razumne životinje. On je krajnje složeno materijalno, mentalno, emocionalno i duhovno vremenito biće čiju ljudsku prirodu nije moguće pobliže odrediti bez prethodnog odgovora na neizbježno pitanje o njegovu podrijetlu, ili barem naznaci jasnijeg smjera njegova istinskog podrijetla, koje može biti:

- animalno (*evolucijski oslonjeno na primate i proces prirodnog odabira*),
- egzogeno-intervencionističko (*integralna genetska ili slična namjerno izvedena mutacija*) ili
- egzogeno-imigracijsko (*križanje roda Homo s potencijalnim kolonizatorima*).

Pri tome se, dakako, ne može isključiti mogućnost ispreplitanja nekih od ovih smjerova na danas još nejasnim točkama fizičkog, mentalnog i duhovnog razvojnog puta naših bližih i/ili daljih predaka, a jednako tako ni apriorno odbaciti mogućnost da svaka od navedenih opcija može u svome prazačetku biti izraz kreacionističke Božje volje.

Što je potaklo nagli napredak i hominizaciju pračovjeka?

Danas nitko od kompetentnih paleoantropologa i prirodoslovaca ne može uvjerljivo odgovoriti, a kamoli argumentirano protumačiti, što je dovelo do naglog skoka kojim je do tada još gotovo posve divlji i neciviliziran pračovjek na određenom stupnju razvoja odjednom stekao trajnu sposobnost kakvog-takvog apstraktnog mišljenja i dublje spoznaje svijeta oko sebe.

Od neodredivo davnog trenutka kad je u njegovu umu odnekuda sijevnula ta blistava duhovna iskra i upalila neugasiv plamičak apstraktnog mišljenja, stvoren je bitan preduvjet za hominizaciju (*očovječenje*) pračovjeka u misaonom i duhovnom smislu te njegovu socijalizaciju.

Teško se oteti dojmu da se u paleolitičkom pračovjeku, kao rezultat prirodne selekcije i prilagodbe, odjednom zbio, iz nekog nama posve nedokučivog razloga, misaoni veliki prasak kojem se može pripisati gotovo bljeskovito 50%-tno povećanje prosječnog volumena mozga s 1000 na 1500 kubičnih centimetara. To se, kako pokazuju fosilni nalazi hominida, zbilo prije otprilike jedan do dva milijuna godina.

Pračovjekov mozak se tijekom dugotrajne evolucije do *Homo sapiensa* postupno razvio u vrlo snažan i visokospecijalizirani organ apstraktnog mišljenja. Silan razvoj pračovjekova mozga bio je temeljni preduvjet za razvoj govora, jezika, umjetnosti, vjerovanja te niza korisnih vještina i praktičnih znanja koja su relativno brzo učinila čovjeka vladarom planeta Zemlje.

To se naglo povećanje moždane mase (pra)čovjeka, analogno hipotezi o velikom prasku i ekspanziji svemira, otada neprestance širi preko nekoliko tisuća naraštaja sve do suvremenog čovjeka. Iznenadni misaoni skokovi pojedinaca, koji su se tijekom davno prohujalih eona dešavali u svim naraštajima sve do danas, potakli su i omogućili isprva spor, a tijekom vremena sve brži i brži materijalni i duhovni razvoj pračovjeka u modernog civiliziranog čovjeka.

Kombinacijom vlastitog i/ili možda prenesenog iskustva i promišljanja, o čemu već tisućljećima manje ili više nezgrapno govore mnoge drevne predaje, legende i religije, pračovjek je na svom dugotrajnom i mukotrpnom razvojnom putu postupno usavršavao postojeća te pronalazio nova, sve savršenija oruđa i oružja. Zadivljujuće je da se taj davno pokrenuti evolucijski i/ili pak kozmički poduprt kreativni misaoni proces nije više nikad zaustavio. On traje i danas, ali postaje sve više izložen ugrozi jeftine zloporabe i time, u pogledu daljnjeg ishoda, postaje, nažalost, sve neizvjesniji.

Zbog misaonog velikog praska u pračovjeku je još tijekom paleolitika došlo do brzog i nezaustavljivog vertikalnog razvoja svijesti kao bitnog preduvjeta za pojavu prvih rudimentranih oblika protohumanog ponašanja. Nakon toga je postupno uslijedio sve složeniji i zamršeniji splet ponašanja svojstven sapijentoj vrsti ljudskog roda.

Time je posve neuljuđen pračovjek, koji je dotada eonima živio u dubokom mraku koštanog i kamenog doba, odjednom postao kadar uočiti, misaono povezati te dublje osmisliti dvije do tada prividno razdvojene razine stvarnosti - materijalnu i duhovnu. Pračovjek, ili možda bolje reći, pretača suvremenog čovjeka odjednom je počeo sve jasnije shvaćati da, osim našim grubim osjetilima dostupne stalno promjenljive i propadljive materijalne stvarnosti, postoji i posve drugačija nepropadljiva, nepromjenljiva i vječna nematerijalna ili duhovna stvarnost.

Suvremeni civilizirani i hominizirani čovjek, kojeg su prirodoznanstvenici kao misaono najviše razvijeno biće na Zemlji dično nazvali *Homo sapiens sapiens*, ima zadivljujuću sposobnost spoznavanja osjetilima posve nedostupne nadmaterijalne stvarnosti. Moderan čovjek nadaren je sposobnošću apstraktnog mišljenja i spoznaje zasigurno daleko više nego što su to bili njegovi daleki preci koji su, zbog nedovoljnog vertikalnog razvoja svijesti, bili samo vješti lovci te proizvođači i korisnici rudimentarnog kamenog oruđa i oružja (*okresine*).

Oni još nisu imali toliko razvijenu svijest i snagu duha da bi bili kadri apstraktno misliti te spoznati postojanje nadmaterijalne duhovne stvarnosti. Nedvojbeno je da je svoj središnji položaj u prirodi moderan čovjek stekao zahvaljujući prvenstveno nadmoćnom genetskom materijalu te svom snažnom superiornom i nezadrživom psihičkom razvoju utemeljenom na snažnom vertikalnom razvoju svijesti.

Nešto tako veličanstveno nije se do sada dogodilo niti u najmanjem opsegu ni jednoj drugoj znanoj nam životinjskoj vrsti u pretpostavljenom dugotrajnom procesu evolucije. To navodi na vrlo logičan i smion zaključak da se razvoj i hominizacija pračovjeka nikako ne mogu svesti niti uspješno i vjerodostojno objasniti samo hipotetskim spontanim prirodnim tijekom vrlo dugotrajnog razvoja, kako se to sve do danas u znanosti još uvijek službeno drži te uporno pokušava dokazati bez valjanih argumenata.

Mnoge životinjske vrste koje danas poznajemo jesu se, doduše, manje ili više morfološki promijenile od svojih drevnih prethodnika zbog postup-

ne prilagodbe drugačijim uvjetima življenja, ali tijekom prohujalih milijuna godina niti jedna životinjska vrsta nije stekla niti minimalnu sposobnost apstraktnog mišljenja.

Nepobitna je činjenica da ni u jednoj životinjskoj vrsti nije sve do danas bljesnula niti najmanja misaona iskrica, a kamoli da bi se zbio misaoni veliki prasak koji bi potakao nezadrživ vertikalni razvoj svijesti pripadnika vrste. Stoga njihov psihički život, tijekom čitavog dugotrajnog procesa evolucije sve do danas, stagnira te nije odmakao dalje od grube instinktivne razine.

Sve životinjske vrste koje po fosilnim nalazima poznajemo već milijunima, a neke od njih čak i stotinama milijuna godina, naprosto žive na tračnicama svojih instinkta i uopće se ne razvijaju u pravcu vertikalnog razvoja svijesti. One tijekom svoga čitavog postojanja ne napreduju niti misaono niti duhovno, već samo tjelesno radi bolje prilagodbe okolišu. Izuzetan privilegij snažnog i nezadrživog vertikalnog razvoja svijesti zapao je, zbog znanstveno još uvijek posve nedokučivih razloga, jedino drevne čovjekove pretke.

Sva suvremena znanstvena istraživanja potvrđuju da se veleban i krajnje zagonetan proces hominizacije i civiliziranja pračovjeka, koji je započeo misaonim velikim praskom, odjednom počeo odvijati filmskom brzinom, gotovo skokovito tek u posljednjih stotinjak tisuća godina. Što je to odjednom potaklo takav neobično brz i nezaustavljiv proces ogromnog misaonog i duhovnog napretka po kome se moderan civiliziran čovjek bitno razlikuje i daleko odskače od svih ostalih životinjskih vrsta? To je neizrecivo teško, izazovno i krajnje neugodno pitanje na koje nitko od znanstvenika pozitivističke orijentacije nije kadar koliko-toliko uvjerljivo i argumentirano odgovoriti u okviru postojeće paradigme.

Stoga je posve razumljivo da otkrivač fosilnog skeleta 'Male Lucy' dr. Donald Carl Johanson s Kalifornijskog instituta za ljudsko podrijetlo, jedan od najvećih suvremenih autoriteta za pitanje nastanka ljudske vrste i zasigurno jedan od najuspješnijih svjetskih lovaca na fosile, vrlo jasno i sažeto ističe: *"Čovjek je apsolutna iznimka, on proturječi svim glavnim tokovima evolucije".*

No time zamamna evolucionistička priča o čudesnom, dugotrajnom i spontanom razvoju drevnog hominida u modernog čovjeka još ni izdaleka nije zaokružena niti dovršena. Nakon prvotnog misaonog velikog praska, zbio se u već psihički i mentalno razvijenom te djelomično civiliziranom (pra)čovjeku programirano i drugi prasak – ovaj puta duhovni – koji nije bio ni približno tako velik kao onaj misaoni, ali mu je zato omogućio da daljnjim vertikalnim razvojem svijesti napokon oplemeni svoj zadivljujući materijalni napredak i svakodnevni tegoban život neprolaznim duhovnim vrednotama.

Duhovni veliki prasak koji je uslijedio nakon misaonog velikog praska potakao je daljnji proces postupne humanizacije (pra)čovjeka i prvobitne društvene zajednice. Taj proces, nažalost, nije bio tako buran i dovršen

kao što je to bio prije njega bljeskovit materijalni napredak potaknut prvotnim misaonim velikim praskom. Čak bi se moglo reći da je duhovni veliki prasak relativno brzo zastao, zbog nekih makroevolucijskih i/ili intervencijskih, a nama danas još nedostupnih čimbenika, negdje na pola puta svoje evolucijske putanje.

Stoga se može reći da je moderan čovjek, za razliku od evolucijski gotovo posve statičnih životinjskih vrsta, prilično nedovršeno biće koje se nalazi još vrlo daleko od svoje razvojne zrelosti koju uvaženi francuski filozof kršćanske orijentacije i paleontolog P. T. Chardin (*1881.-1955.*) vrlo argumentirano smješta u veoma daleku hipotetsku *"kozmičku točku Ω"*.

Ona predstavlja točku posvemašnje čovjekove misaone i duhovne ravnoteže. Do nje se ne dolazi dugotrajnom evolucijom vrste već samoevolucijom svijeta. Ta točka je, tvrdi dalje P. T. Chardin, oslonjena na *"dublje uzroke"* ili *"transcendentne činitelje"* koje ne treba apsolutno poistovjetiti s božanskim kreacionizmom.

Ta dva vremenski prilično odijeljena i, čini se, veoma dobro programirana praska – misaoni i duhovni – omogućila su pračovjeku da se na svom dugotrajnom razvojnom putu, nakon dugog rulanja po pisti nemisaonog ranog pračovjeka ili čak životinjskog carstva, napokon vrlo brzo psihički i duhovno uzdigne, vine uvis i potpuno udalji od svih životinjskih vrsta koje su, zbog izostalog misaonog razvoja i vertikalnog razvoja svijesti, sve do danas ostale živjeti u carstvu instinkata i posvemašnjem mraku neznanja.

Jedan od očitih dokaza koji vjerodostojno potvrđuju značajan pračovjekov vertikalni rast svijesti je svakako pojava vjerovanja u život nakon smrti. Ono je, sudeći po nekoliko zanimljivih fosilnih nalaza, bilo prisutno samo kod neandertalaca i kromanjonaca. Ti dirljivi nalazi upućuju da je još u nekim (pra)ljudskim zajednicama postojao stanoviti ritual ukopa pokojnika jasno prepoznatljiv po karakterističnom položaju tijela, ostacima pigmenta boje i cvijeća kojima je ono prilikom sahrane bilo posipano te predmetima koji su stavljani uz pokojnikovo tijelo.

Drugi je uvjerljiv dokaz vertikalnog rasta svijesti i duhovne vertikale pračovjeka pojava etičnosti izražena u socijalnoj skrbi za teže ranjene i oboljele pripadnike zajednice. Neki fosilni nalazi neandertalaca i kromanjonaca pokazuju na kostima značajna oštećenja uslijed ranjavanja u lovu ili sukobima s jasno uočljivim tragovima zacjeljenja. To nedvosmisleno upućuje na zaključak da teže ranjeni pripadnici zajednice nisu bili ostavljani i prepuštani na milost i nemilost zvijerima ili protivnicima, već da su, zahvaljujući skrbi pripadnika svoje grupe, još neko dulje vrijeme poživjeli ili čak preživjeli teško ranjavanje.

Složen proces humanizacije čovjeka i društva pokazuje tijekom burne i vrlo krivudave znane nam prošlosti čovječanstva svoje uspone, vrhunce i zastoje, ali nažalost i brojne krize te manje ili više tragične padove. Osnovni razlog tome vrludanju treba tražiti prvenstveno u čovjekovoj odviše nekritičkoj, pohotljivoj i nepredvidljivo slobodnoj volji koja ga, nažalost,

sve pogubnije udaljuje od njegovog izvorišta i prirodnog okoliša, što očito ne prolazi nekažnjeno.

Unatoč silnom materijalnom, znanstvenom i tehnološkom napretku suvremeni, sve više despiritualizirani i ateizirani čovjek iz dana u dan, nažalost, postaje sve otuđeniji, egoističniji, i opakiji. On se na očigled sve više i sve brže dehominizira i dehumanizira, što vrlo zabrinjava jer inicira degradirajući proces opasnog udaljavanja od njegove istinske ljudske prirode, odnosno divergencije od Chardinove *"kozmičke točke Ω"* - same svrhe svemira kojoj je imanentna osnovna ideja o istinski produhovljenom čovjeku (*Homo spiriticusu*) i potpunoj hominizaciji svijeta.

Neandertalac - nezgrapni europski starosjedilac

U kolovozu 1856. radnici zaposleni u kamenolomu u slikovitoj dolini rijeke Neander (*Neandertal*), nedaleko njemačkog grada Düsseldorfa, pronašli su u špilji Feldhofer 16 koštanih ostataka za koje se smatralo da potječu od okamenjenog ljudskog skeleta iz prapovijesnog doba. Tu su pretpostavku uskoro potvrdili stručnjaci koji su prema otkrivenim kostima načinili prvu grubu rekonstrukciju izgleda fosilnog čovjeka. On je prema imenu nalazišta prozvan neandertalcem (*Homo neanderthalensis*).

Klasični europski neandertalac prosječne visine od oko 157 centimetara bio je, kako ga je svojevremeno opisao utemeljitelj pariškog Instituta za humanu paleontologiju profesor P. M. Boule (*1861.-1942.*), u neku ruku samo nezgrapno građen, dlakav i zdepast (pra)čovjek tupa pogleda. Imao je relativno dugačko tijelo i relativno kratke noge, upadljivo naglašen lični dio glave, jake nadočne lukove, plitko i koso zabačeno čelo te prilično masivnu donju čeljust bez koštanog šiljka na bradi. Uvaženi američki stručnjak za neandertalsku kulturu i profesor Sveučilišta Sjeverni Illinois dr. Fred Smith drži da je klasični neandertalac svojom konstitucijom i izgledom bio vrlo nalik snažnom Eskimu.

Neandertalac je bio izrazito mišićav i blago pognuta stasa, ali je, prema mišljenju nekih znanstvenika koji ga drže predšasnikom modernog čovjeka, vjerojatno hodao uspravno. Kasniji paleoantropološki nalazi potvrđuju da se znao služiti primitivnim koštanim i kamenim oruđem (*okresinama*) te da je umio koristiti vatru. Svojom robusnom tjelesnom konstitucijom bio je prilagođen življenju i u izrazito hladnoj klimi subarktičkog područja Europe.

Neandertalac je živio od lova i skupljanja plodina. Umio je vješto guliti kožu s tijela ubijenih životinja, razvlačiti je i fiksirati klinovima. Kad bi se koža osušila njome bi se zagrtao da mu bude toplije. Čini se da je neandertalac po naravi bio grub, a sudeći po nekim nalazima slomljenih praljudskih kostiju, može se zaključiti da je ponekad možda bio i ljudožder, što je vrsni hrvatski prirodoslovac, geolog, paleozoolog i paleontolog dr. Dragutin Gorjanović-Kramberger (*1856.-1936.*) uvijek nastojao po svaku cijenu osporiti.

Danas među nekim antropolozima prevladava stav da klasični neandertalci vjerojatno nisu bili mnogo dlakaviji od suvremenih ljudi te da nisu bili tako grubi i mrki kao što se isprva na temelju rekonstrukcije njihova izgleda pretpostavljalo, premda za to ne postoje nikakvi konzistentni dokazi. Istraživanja nekih nalazišta neandertalaca jasno pokazuju da su oni već imali u svome ponašanju neka osnovna sapijenta obilježja tipična za modernog čovjeka (*njega bolesnika, sahranjivanje mrtvih, primitivna tehnologija izrade kamenog oruđa*).

Oni su, kako su pokazali kasniji paleontološki nalazi, živjeli prije tristotinjak pa sve do prije tridesetak tisuća godina pretežno u privremenim zaklonima, a nerijetko i u špiljama na prostoru od Gibraltara, preko zapadne i istočne Europe (*Rusije*), sve do Bliskog istoka (*Palestina*) i sjeverne Afrike. Stoga su u široj javnosti stekli popularan naziv špiljski ljudi. Neandertalci su bili prvi stanovnici mezolitičke Europe koja je iznad 52. paralele još bila duboko okovana posljednjim pleistocenskim ledenim dobom.

Dosadašnja istraživanja pokazuju da su neandertalci najvjerojatnije neka prilično velika, ali nerodna grana hipotetskog razvojnog stabla roda *Homo* koja je zagonetno usahla u završnici posljednjeg ledenog doba. Stoga njihovo podrijetlo, pravo mjesto i uloga u razvoju ljudskog roda u pravcu anatomski modernog čovjeka još uvijek nisu znanstveno dovoljno razjašnjeni. Točnije rečeno, neandertalci čine nepremostivu točku diskontinuiteta u hipotetskom razvojnom stablu čovjeka.

Na osnovu svega što se danas znade o neandertalcima znanstvenici su suglasni da su oni bili prapovijesni ljudi prilično ograničenih tjelesnih i umnih mogućnosti u odnosu na modernog čovjeka. Filogenetski gledano, sve je očitije da su to dvije posve različite vrste ljudi. One su same po sebi krupna kontradikcija za koju postojeći metodološki okvir neodarvinističke teorije ne pruža ni minimalno jamstvo za prihvatljivo razrješenje.

Presudno značenje Gorjanovićeva nalaza krapinskih neandertalaca

Pravi znanstveni značaj fosilnog nalaza neandertalskog pračovjeka (*Homo sapiens neanderthalensis*) nije mogao biti ispravno sagledan, vrednovan i priznat sve do kraja XIX. stoljeća, jer su njegove kosti bile pronađene na sekundarnom ležištu pa stoga nalaz iz špilje Feldhofer znanstvenicima nije djelovao dovoljno uvjerljivo.

Tek otkrićem fosilnih ostataka veće skupine krapinskih neandertalaca 1899., čije su kosti nađene na primarnom ležištu zajedno s brojnim kostima raznih pleistocenskih životinja, neandertalac je, zahvaljujući višegodišnjem predanom istraživačkom radu dr. Dragutina Gorjanovića-Krambergera, napokon mogao biti ispravno znanstveno sagledan i vrednovan.

Svojim pedantno izvedenim i detaljno dokumentiranim iskapanjima

bogatog nalazišta fosilnih ostataka popularno zvanog krapinskog pračovjeka na lokalitetu Hušnjakovo, udaljenom nepun kilometar od središta Krapine, dr. Dragutin Gorjanović-Kramberger uspio je nepobitno dokazati postojanje davno izumrle prapovijesne vrste ljudskog roda prvotno zvane *Homo primigenius* koja je nastanjivala srednjoeuropski prostor krajem pleistocena.

Svojim višegodišnjim svestranim istraživanjem iznimno bogatih paleontoloških nalaza krapinskih neandertalaca koji su, kako pokazuju rezultati najnovijih datiranja, živjeli prije približno 130 tisuća godina, on je uspio vrlo argumentirano opovrći sve dotadašnje sumnje i neutemeljene spekulacije o postojanju pračovjeka ili fosilnog čovjeka, koje su još potkraj XIX. i početkom XX. stoljeća, zbog nedostatka uvjerljivih dokaza, bile prilično rasprostranjene u svijetu znanosti.

Zahvaljujući tom vrlo bogatom i značajnom paleoantropološkom otkriću, Krapina je već više od stotinu godina dobro poznata u znanstvenom svijetu, jer se ona, uz nalazište u Neandertalu te nalazišta na Bliskom istoku (*Mugharet es Skhûl*) i Uzbekistanu (*Teshik Tash*), nedvojbeno ubraja među najveća i najpoznatija nalazišta klasičnih neandertalaca u svijetu.

Ona je već puno stoljeće blistav svjetionik brojnim znanstvenicima i istraživačima koji istražuju tajnovitu pojavu i razvitak (pra)čovjeka. Valja istaći da je do danas u srednjoj Europi, jugozapadnoj Aziji te sjevernoj Africi poznato četrdesetak nalazišta neandertalaca, ali ih je samo nekoliko koja se bogatstvom i raznovrsnošću nalaza te njihovim značenjem mogu usporediti s Krapinom.

Već spominjani paleoantropolog dr. Fred H. Smith drži da je značenje otkrića krapinskih neandertalaca čak veće danas nego što je bilo u Gorjanovićevo vrijeme. Držimo da bi stoga svakako trebalo što prije obnoviti paleontološka iskapanja u okviru dobro razrađenog međunarodnog projekta na starom lokalitetu Hušnjakovo te, po mogućnosti, načiniti nova iskapanja u pravcu jezerceta Dolac, kao i na protivnoj strani uske krapinske doline, jer je padina brda sjeverozapadno od krapinskog Starog grada, zbog sunčanijeg položaja, vjerojatno bila pogodnija za stanište pračovjeka.

U tom smjeru svakako su hvalevrijedni najnoviji konstruktivni napori na ostvarenju megaprojekta **Pretpovijesni park krapinskih neandertalaca** u sklopu kojeg je predviđeno podizanje novog suvremenog muzejskog prostora svjetskog značenja na lokalitetu Hušnjakovo s kompletnim hortikulturnim uređenjem. Njegova je gradnja započeta 1999. i nadamo se da će u dogledno vrijeme biti dovršena. Autor nove muzejske koncepcije je uvaženi hrvatski paleontolog i vrstan poznavatelj velebna Gorjanovićeva djela mr. Jakov Radovčić.

Novi muzejski postav uključivao bi suvremeno razrađenu muzejsku ekspoziciju i atraktivne multimedijske sadržaje. Taj popularno nazvan projekt milenija dodatno svjedoči o izuzetnom značenju svjetski poznatog nalazišta krapinskih neandertalaca te neprekidnom velikom interesu domaće i inozemne javnosti za popularno zvanog krapinskog pračovjeka.

S tim u svezi držimo da bi, dok se ne dovrši novi muzejski prostor, postojeći postav Muzeja krapinskog pračovjeka u Krapini svakako trebalo osuvremeniti i jasnije tematski profilirati. Smatramo da bi bilo poželjno muzeološki produbiti fenomen misaonog velikog praska i više istaći hominizacijske odlike krapinskog neandertalca kao neprijeporne okosnice postava. Držimo da nije dovoljno samo ekvidistantno promatrati pleistocensku faunu i samog pračovjeka kao malo ili tek nešto vredniji i osobitiji dio tog svijeta animalne pojavnosti gornjeg pleistocena.

Dr. Dragutin Gorjanović-Kramberger, velikan hrvatske znanosti, bio je redovni sveučilišni profesor i prvi ravnatelj novoosnovanog Geološko-paleontološkog odjela Hrvatskog narodnog muzeja u Zagrebu. Valja istaći da je on po svome pristupu prirodoznanstvenim istraživanjima bio biolog-evolucionist te da je prvi u svijetu uveo radiografsku dijagnostiku i analizu fosilnog materijala pomoću rendgenskog aparata.

Također je bio jedan od prvih istraživača koji je sustavno primjenjivao kraniometrijsku metodu premjeravanja lubanje i strukture lica krapinskog pračovjeka. Tu metodu uveo je u paleoantropologiju glasoviti njemački prirodoslovac dr. Gustav Schwalbe, inače Gorjanovićev dobar prijatelj, koji je tu egzaktnu antropometrijsku metodu prvi puta uspješno primijenio prilikom analize lubanje pračovjeka otkrivene u špilji Feldhofer u Neandertalu.

Izuzetno velik i plodan Gorjanovićev znanstveni doprinos rasvjetljavanju čudesnih putova evolucije (pra)čovjeka i u naše vrijeme vrlo visoko kotira u suvremenoj znanosti. Njegovi suradnici i kolege upamtili su ga kao veoma sustavnog i kritičnog znanstvenika europskog formata koji je izuzetno oprezno donosio zaključke. Objavio je stotinjak znanstvenih radova i rasprava koji su bili zapaženi i cijenjeni u čitavom svijetu.

Iznenadna pojava stasitog kromanjonca

Prilikom gradnje jedne ceste u južnofrancuskoj pokrajini Dordogni 1868. radnici su tijekom izvođenja zemljanih radova na lokalitetu Cro-Magnon, kod gradića Les Eyziesa-de-Tayaca, slučajno otvorili jedan već tisućljećima zarušeni otvor špilje u kojoj su pod nadzorom geologa Louisa Larteta ubrzo iz naslaga zemlje i pepela iskopani prilično dobro očuvani skeleti pet drevnih ljudi za koje je, prema starosti geološkog sloja iz kojeg su izvađeni, procijenjeno da su živjeli još u kamenom dobu prije nekoliko desetaka tisuća godina.

Oni su, kao što je uobičajeno u paleontologiji, prema imenu nalazišta prozvani kromanjoncima i svrstani u porodicu *Homo sapiensa* koji je po svim fizičkim odlikama gotovo potpuno istovjetan modernom čovjeku. Kromanjonac je, naime, svojim stasom i izgledom toliko nalik čovjeku našeg doba da ga danas, uredno ošišana, obrijana i suvremeno odjevena ni po čemu ne bismo mogli prepoznati u mnoštvu prolaznika na ulici. Stoga

ga niti ne možemo smatrati pretečom modernog čovjeka već samo starijom inačicom modernog čovjeka koji je živio u razdoblju gornjeg pleistocena i mlađeg paleolitika.

Otkriće kostura visokih, stasitih i okretnih kromanjonaca stvorilo je ozbiljnu i trajnu zbrku u hipotetskom rodoslovnom stablu roda *Homo* te u teškom mukom dogovorno složenih vremenskim tablicama evolucionista. Ono je bilo posebice neugodno s obzirom na uvjerljivost i daljnju održivost njihova temeljnog koncepta o postupnoj morfološkoj transformaciji pripadnika roda *Homo*. Apologetsko krilo njihovih današnjih sljedbenika zato vješto izbjegava, zaobilazi i prešućuje realnost te sve krajnje implikacije ovog dalekosežnog paleoantropološkog otkrića koje iz temelja mijenja i stavlja na tešku kušnju uvriježena znanstvena saznanja o našem podrijetlu.

Analizom oblika i veličine lubanje te kostiju tijela kromanjonaca ustanovljeno je da su to bili (pra)ljudi relativno visoka uspravna rasta, građom tijela i izgledom gotovo jednaki modernom čovjeku. Imali su snažno tijelo, široko lice i četverokutne očne šupljine. Već na prvi pogled bilo je posve razvidno da se kromanjonci anatomski značajno razlikuju od prapovijesnih špiljskih ljudi - niskih, zdepastih i naizgled nezgrapnih neandertalaca.

Stoga se logično pretpostavljalo da kromanjonci nikako ne mogu biti njihovi čudesno razvijeni potomci ili miješana rasa, kako se to u nekim stručnim krugovima htjelo, ili se, unatoč rezultatima najnovijih molekularno-bioloških istraživanja, još uvijek pokušava tendenciozno prikazati. Kromanjonci su, za razliku od relativno niskih, mišićavih i blago pognutih neandertalaca, bili snažni, stasiti i uspravni ljudi, nerijetko visoki i do 200 centimetara. Neki znanstvenici pretpostavljaju da su vjerojatno bili pretežito plavooki i plavokosi.

Sva dosadašnja komparativna anatomska istraživanja potvrđuju da se kromanjonci morfološki gotovo toliko razlikuju od klasičnih neandertalaca koliko se potonji razlikuju od naprednih čovjekolikih majmuna, premda su određene antropološke škole oko tog pitanja još i danas vrlo oštro suprotstavljene. Također se pojavljuje pravi labirint oštro suprotstavljenih gledišta o tome je li podrijetlo kromanjonca afričko ili multiregionalno?

Danas među znanstvenicima sve više prevladava mišljenje da se kromanjonac (*Homo sapiens*) prvo pojavio negdje u južnoj ili središnjoj Africi prije približno 200-150 tisuća godina te da se odatle, kao izrazito ekspanzivna i po psihofizičkim sposobnostima superiorna sapijenta ljudska vrsta, prije nekih 60-ak tisuća godina veoma brzo proširio na šire područje Bliskog istoka te jugozapadne i zapadne Azije.

U potrazi za novim životnim prostorom veća skupina kromanjonaca uputila se je prije četrdesetak tisuća godina iz jugozapadne Azije dalje prema zapadu u golemi nezaleđeni europski prostor ispod 52. paralele, kojeg su tada nastanjivali neandertalci. Ta velika seoba kromanjonaca iz južne i središnje Afrike daleko prema sjeveru, u prednju Aziju i Europu, ukazuje da su se oni, kao nadmoćna ljudska vrsta, mogli podjednako uspješno prilagođivati životu kako u vrlo toploj ekvatorijalnoj tako i u izrazito hladnoj kontinentalnoj klimi.

Fosilni ostaci snažnih stasitih ljudi kromanjonskog tipa, koji su izgledom gotovo posve nalik suvremenim ljudima južne i zapadne Europe, i njihovih staništa nađeni su dosad na više lokaliteta u Europi i na Bliskom istoku. Oni govore da su kromanjonci živjeli prije tridesetak tisuća godina u manjim skupinama od po nekoliko patrijarhalnih obitelji tipičnim nomadskim životom.

Za razliku od prethodnih vrsta praljudi koji su se služili neobrađenim kamenom kao jednostavnim oruđem, kromanjonci su vješto izrađivali različita oruđa i oružja iz kamena, kostiju, slonovače i drveta. Tehnologija i kultura im je bila mnogo viša od neandertalske. Bili su vrsni lovci i običavali su izvoditi lovne rituale. Drži se da su oni bili prvi nadareni pretpovijesni umjetnici koji su ostavili brojne impresivne špiljske slikarije u jugozapadnoj Europi, zapadnoj Aziji i Bliskom istoku.

Neandertalci i kromanjonci - prapovijesni suvremenici

U gornjem pleistocenu u još velikim dijelom duboko zaleđeno i prilično negostoljubivo europsko okružje naprosto je odnekud banuo stasiti, snažni i vrlo okretni kromanjonac. On se iznenada pojavio kao nadmoćan suparnik u dotad neometanom životnom prostoru zdepastih i nezgrapnih europskih starosjedilaca - neandertalaca. Čini se kao da je korpulentni kromanjonac u punoj formi naprosto iskočio iz neke čarobne kutije.

"Tko je predšasnik kromanjonca?" - nezaobilazno je i vrlo mučno pitanje koje sve više s razlogom uznemiruje suvremene paleoantropologe i prirodoznanstvenike jer je danas neosporno da rod čovjekolikih majmuna (*Australopiteci*), klasičnih neandertalaca (*Homo neanderthalensis*) i kromanjonaca (*Homo sapiens*) pripadaju trima posve različitim i nezavisnim rodoslovnim granama, a najvjerojatnije i zasebnim rodoslovnim stablima. To znači da snažni i stasiti kromanjonci zasigurno nisu potomci europskih pleistocenskih starosjedilaca - klasičnih neandertalaca.

To saznanje je zasigurno vrlo šokantno i pogubno za evolucionistički ogranak službene znanosti. Stoga ga se pristaše evolucionizma vrlo pribojavaju jer ono sve više potresa u temeljima te ozbiljno dovodi u pitanje sva dosadašnja općeprihvaćena znanstvena vjerovanja o podrijetlu i razvoju čovjeka na izuzetno sporohodnim evolucionističkim osnovama.

Iznenadnu pojavu suvremenog čovjeka kromanjonskog tipa i njegovo krajnje zagonetno podrijetlo evolucionisti, unatoč svim dosadašnjim naporima, nikako ne uspijevaju argumentirano objasniti pa čak niti u najskromnijem opsegu potkrijepiti dovoljno uvjerljivim paleoantropološkim nalazima. Stoga se te nezgodne teme sustavno i vrlo vješto zaobilaze u mnogim knjigama i udžbenicima te popularno znanstvenim prikazima namijenjenim široj javnosti.

U tom se smislu kromanjonca, kao neposrednog predšasnika suvremenog čovjeka, uglavnom prešućuje ili se samo usputno šturo spominje njegova pojava i neobično brzo širenje Zemljom kao gotov čin, bez dubljeg ulaženja u njegovo vrlo tajanstveno podrijetlo. Stoga čitatelji, nedovoljno upućeni u tu problematiku, stječu dojam da je okretni kromanjonac tek napredniji biološki nasljednik svoga nezgrapnog prethodnika – klasičnog neandertalca, što nije točno.

Danas postoje ozbiljne naznake da će ogromnom svijetu živih bića u kojem tradicionalno postoje dva velika carstva – biljno (*flora*) i životinjsko (*fauna*) – najvjerojatnije uskoro trebati pridodati i treće – ljudsko (*hominalno*). Zanimljivo je da takvo, smiono i na prvi pogled heretičko, polazište još od pamtivijeka podržavaju drevni vedski spisi prema kojima u svemiru oduvijek postoji osam milijuna i 400 tisuća različitih vrsta tjelesnih oblika živih bića, koji kao arhetipovi postoje oduvijek i bitno ne evoluiraju.

Oni se na životnoj sceni raznih planeta diljem svemira pojavljuju u određenim uvjetima i, vjerojatno, iščezavaju nakon određenog broja naraštaja. Među njima u svemiru postoji 400 tisuća različitih tjelesnih oblika živih bića s ljudskim odlikama, od kojih su najbitnije:

- sposobnost apstraktnog razmišljanja,
- umijeće govornog komuniciranja te
- neograničena slobodna volja koja određuje njihovo ponašanje i djelovanje.

Taj drevni vedski nauk o golemom i jedinstvenom kozmičkom hominalnom carstvu čiji pripadnici se, kako jasno govore vedski spisi, mogu međusobno križati je zaista vrlo zanimljiv i intrigirajući pa izgleda da bi uskoro mogao prerasti u vrlo ozbiljnu te izuzetno perspektivnu prirodoznanstvenu hipotezu koja lakoćom i vrlo elegantno rješava:

- izuzetno težak kroničan problem takozvanih izgubljenih ključnih spona (*missing links*) koje evolucionistički pretpostavljene prijelazne oblike trajno zadržavaju na razini čistih spekulacija te
- nepremostive teškoće brojnih proturječnosti i nerazrješivih rasnih paralelizama kao i stotine tisuća godina vremenskih bezdana kronično nepokrivenih bilo kakvim fosilnim nalazima ili tragovima djelovanja krajnje zagonetnog i ćudljivog roda *Homo*.

Gornjopleistocenski *Homo sapiens* ili kromanjonac vjerojatno je bio u odnosu na europskog starosjedioca neandertalca znatno inteligentniji, kreativniji, sposobniji i okretniji, jer je, sudeći po brojnim nalazima različitih artefakta, razvio daleko ubojitija oružja i učinkovitija oruđa kojima se vješto koristio. Kromanjonac je, za razliku od klasičnog neandertalca, imao znatnu veću sposobnost razmišljanja te veoma razvijen smisao za umjetnost. On se u popularno-znanstvenim i dječjim knjigama najčešće opisuje i slika kao uspravan, visok, atletski građen i snažan primitivan čovjek surova izgleda, s kamenom sjekirom u ruci, uvijek spreman za borbu.

Sva dosadašnja istraživanja prilično jasno upućuju da su neandertalci i kromanjonci fizičkom konstitucijom dva posve različita i po naravi posve oprečna tipa (pra)ljudi. Pojava stasitog i okretnog kromanjonaca na europskoj sceni prije nekih 40-30 tisuća godina bila je iznenadna i bez predšasnika te je stoga obavijena mnogim tajnama o njihovom krajnje zagonetnom podrijetlu.

Znanstvenici su suglasni da je kromanjonac jedina izrazito ekspanzivna vrsta u hipotetskom i teškom mukom sklepanom razvojnom stablu čovjeka, pa ga se stoga može smatrati začetnikom seksualne revolucije zahvaljujući kojoj se vrlo brzo razmnožavao, da bi već potkraj neolitika napučio gotovo čitavu Zemlju.

U pogledu zajedničkog pretka neandertalca i kromanjonca stavlja ih se najčešće u kontekst s arhajskim sapiensom (*Homo sapiens arhaic*), premda se i ovdje opet pojavljuje jednako krupna i nerješiva proturječnost, jer se ni preneandertalac (*Homo anteneanderthalensis*) ni *Homo erectus* niti po jednom morfološkom, anatomskom ili skeletnom skupu obilježja ne može držati predšasnikom arhajskog sapiensa (*Homo sapiens arhaic*).

I ovaj puta, nažalost, nema nikakvih fosilnih ostataka prijelaznog oblika koji bi svemu tome dao nužne elemente čvrstoće i prihvatljivosti, a vrlo je vjerojatno da ga nikada nije ni bilo. Stoga se posve utemeljeno može postaviti teza da je gornjopleistocenski *Homo sapiens* ili kromanjonac:

- rodna, no ostaje posve otvoreno pitanje nakalemljena ili samosvojna grana u hipotetskom razvojnom stablu čovjeka, koja ne pokazuje niti jednu bitnu i uvjerljivu sponu-poveznicu s ranijim vrstama roda *Homo* ili, isključi li se neodarvinistički spretno interpolirani hipotetski *Homo sapiens arhaic*, kromanjonac bi mogao biti i
- malobrojni preživjeli i podivljali potomak neke iščezle pradrevne civilizacije koja je mogla cvjetati prije posljednjeg pleistocenskog ledenog doba negdje u pojasu tople klime pred više od 150 tisuća godina.

Danas se uglavnom drži da kromanjonci, ukoliko se prihvati hipoteza o njihovu afričkom podrijetlu, nisu bili autohtona europska vrsta (pra)ljudi, ali isto tako da fosilni skeleti s više ili manje raspoznatljivih miješanih obilježja neandertalca i kromanjonca s nalazišta Steinheim u Njemačkoj, Swanscombe u Francuskoj i u Palestini (*Mount Carmel i pećine Mugharet es Skhûl i Tabun*) nisu uopće promijenili filogenezu klasičnog kromanjonca.

Štoviše, te dvije vrste (pra)ljudi bile su vjerojatno nepomirljivo sučeljene u neprestanoj borbi za životni prostor na europskom tlu. Konačne sistematizacije fosilnih nalaza praljudi iz špilje Mugharet es Skhûl na obroncima izraelskog gorja Karmel pokazale su da kosturi s obilježjima neandertalaca i kosturi s obilježjima kromanjonca (*Homo sapiensa*) potječu iz geoloških slojeva različite starosti pa stoga nisu rezultat križanja tih dviju suparničkih vrsta praljudi, kako je to isprva bilo pogrešno interpretirano.

Kromanjonci su, po svemu sudeći, bili tek drski uljezi ili, slikovitije rečeno, prvi avanturisti preživljavanja u još debelim pleistocenskim ledom okovanom zapadnoeuropskom prostoru. Počeli su, kao što je već prije spomenuto, nadirati u južnu i srednju Europu prije četrdesetak tisuća godina, vjerojatno odnekud iz prednje Azije i/ili s Bliskog istoka, u bogata lovišta tada još rijetko naseljenih područja zapadne Europe kao organizirane i čini se vrlo iskusne lovačke skupine s nekog nepoznatog, ali relativno kultiviranog područja.

Neki nezavisni istraživači, poput svjetski poznatog atlantologa Otta Mucka, međutim, drže da kromanjonci vjerojatno izvorno potječu s hipotetskog atlantskog prakontinenta na kojem je, kako pretpostavljaju, nekoć vrlo davno stasala i razvila se blistava prapovijesna atlantinjanska civilizacija. Stoga se ne može posve isključiti niti mogućnost da je upravo naš kromanjonski predak u neku ruku preteča ili eventualno preživjeli bliži ili daljnji podivljali izdanak žitelja te ili neke druge pradrevne civilizacije ili protocivilizacije.

Stasiti i okretni kromanjonci bili su nadmoćniji i u mnogo čemu napredniji od nezgrapnih i blago pognutih neandertalaca. Zahvaljujući svojoj nadmoćnoj fizičkoj snazi, racionalnoj inteligenciji, spretnosti i učinkovitijem oružju oni su, po svemu sudeći, poput kakvih instrumentaliziranih mutanata ili kiborga-predatora iz neke SF pripovijetke ili filma, tisućljećima nemilosrdno progonili i postupno potiskivali sve malobrojnije neandertalce koji im se vjerojatno nisu bili kadri djelotvorno oduprijeti.

Pretpostavlja se da su manje preživjele skupine desetkovanih neandertalaca nakon približno desetak tisuća godina takva suživota s kromanjoncima naposljetku bile prisiljene na povlačenje u teže dostupna planinska područja siromašna hranom, gdje su naprosto bile getoizirane u vrlo surovim uvjetima življenja. One su tamo u nadmoćnom kromanjonskom okruženju prije približno 30-25 tisuća godina izumrle u još uvijek nedovoljno rasvijetljenim okolnostima.

Je li to bio prvi prapovijesni genocid ili možda samo neuspjeli pokušaj spontane koegzistencije (*suživota*) dviju bitno različitih i nekompatibilnih ljudskih vrsta s izrazitim teškoćama u parenju, koji je na kraju završio "pacifikacijom" prirodno slabije i nesposobnije vrste po nesmiljenim pravilima prirodne selekcije?

To su teška pitanja na koja još uvijek nitko od znanstvenika ne može argumentirano odgovoriti. U znanstvenom svijetu uglavnom se smatra da otada europskim prostorom dominiraju vrlo ekspanzivni kromanjonci – neposredni preteče suvremenog čovjeka – koji su, kako je danas posve razvidno, udarili kamen temeljac svim drevnim povijesnim kulturama i civilizacijama na Zemlji.

MOLEKULARNO-BIOLOŠKA ISTRAŽIVANJA PODRIJETLA MODERNOG ČOVJEKA

Što su pokazale djelomične rekonstrukcije neandertalčeva DNK genoma?

Gotovo posve nepostojeća sekundarna (*vanjska*) obilježja neandertalca na anatomski modernom čovjeku posve isključuju ranije spomenutu hipotezu dvojice američkih paleontologa, F. H. Smitha i E. Trinkhausa, o suživotu neandertalaca i kromanjonaca krajem posljednjeg pleistocenskog ledenog doba, premda evolucijski genetičari tvrde da u slučajevima hibridizacije ta obilježja nisu presudna.

Valja, međutim, pogledati što o tome kaže suvremena molekularna biologija te jedno relevantno, tek nedavno završeno vrlo složeno znanstveno istraživanje provedeno pri uvaženom Max Planck institutu – Odjel za evolucijsku antropologiju u Leipzigu, koje je prije nekoliko godina uspješno obavio profesor dr. Matthias Krings u suradnji s brojnim institutskim suradnicima. Rezultati tog opsežnog znanstveno-istraživačkog rada objavljeni su u časopisu **Cell**, svezak 90, broj 1/97.

To po svojim rezultatima vrlo značajno i dalekosežno znanstveno istraživanje provedeno je na mitohondrijskoj DNK (*mtDNK*) izvrsno sačuvanoj na nekim kostima pračovjeka nađenim 1856. u slikovitoj Neandertalskoj dolini. Veliki tim znanstvenika predvođen dr. Kringsom uspješno je rekonstruirao vrlo složenim postupkom dio neandertalčeva DNK genoma te je usporedio njegove sekvence s odgovarajućim sekvencama genoma modernog čovjeka. Izvedenom filogenetskom analizom genoma vrlo uvjerljivo je dokazano da su sekvence neandertalčeva genoma značajno izvan varijacija prisutnih kod suvremenog čovjeka.

Na temelju tog sofisticiranog istraživanja procijenjeno je da je zajednički predak neandertalca i modernog čovjeka mogao egzistirati prije oko 465 tisuća godina, u statističkim granicama pouzdanosti od 317-741 tisuća godina, a da je zajednički predak današnjeg čovjeka za čitav ljudski rod na Zemlji, kako pokazuje mitohondrijska DNK, živio prije 163 tisuće godina, u statističkim granicama pouzdanosti od 111-260 tisuća godina.

Ovi višekratno provjereni rezultati u eminentnom Max Planck institutu također su nezavisno potvrđeni i u drugim laboratorijima. Oni vrlo jasno i nedvosmisleno pokazuju da se nezgrapni neandertalac, koji je potkraj pleistocena oko desetak tisuća godina bio suvremenik okretnog i stasitog kromanjonca, razvijao posve odijeljeno od predšasnika modernog čovjeka tijekom glavnine njegova vremenskog tijeka. Drugim riječima, ti rezultati nedvosmisleno pokazuju da nema gotovo nikakvog statistički značajnog doprinosa klasičnog neandertalca mitohondrijskoj DNK suvremenog čovjeka.

Sve to, kako potvrđuju i sami istraživači s Max Planck instituta, ne može potpuno isključiti neku manju (*nesignifikantnu*) razinu međusobnog miješanja tih dviju posve različitih vrsta prapovijesnih ljudi. Na temelju ovih istraživanja postalo je očito da je doprinos mitohondrijske DNK neandertalca modernom čovjeku toliko neznatan i simboličan da ga je naprosto moguće zanemariti.

Unatoč tome, neki konzervativniji znanstvenici, poput, primjerice, dr. Erika Trinkausa, poznatog američkog autoriteta za paleontologiju neandertalca, i dalje uporno ostaju kod svoje omiljele ali nedovoljno utemeljene teorije o hipotetskom kromanjonsko-neandertalskom mješancu, odnosno stavu da su neandertalski geni znatno, čak do 25%, skrovito prisutni u današnjem čovjeku. "Gdje i kako?" – to, naravno, nisu naveli.

Zašto je i kada u pretpostavljenoj, izuzetno sporohodnoj i kontinuiranoj evoluciji čovjeka odjednom došlo do iznenadne inflacije kromanjonskih gena, koja je vrlo brzo, kao čarobnim štapićem, posve istisnula i učinila gotovo nevidljivim dotad dominantne neandertalske gene u genomu modernog čovjeka, zastupnici te egzotične teorije također ne mogu uvjerljivo objasniti, pa stoga ona ostaje i dalje na razini puke akademske spekulacije.

Sličnu provjeru načinio je tijekom 1999. i tim molekularnih biologa sa Sveučilišta u Glasgowu. Oni su načinili djelomičnu reprezentativnu rekonstrukciju mitohondrijske DNK iz kostiju dvaju kasnih neandertalaca: djeteta koje je živjelo prije oko 29 tisuća godina u jugoistočnoj Europi u blizini današnjeg Crnog mora i odrasle osobe koja je živjela prije približno 40 tisuća godina u srednjoj Europi na području današnje Njemačke.

Usporedbom djelomično rekonstruirane mape mitohondrijske DNK tih dvaju kasnih neandertalaca s mitohondrijskom DNK današnjih europskih žitelja (*kromanjonaca*) utvrđeno je da je razlika među njihovim sekvencama dovoljno velika (*signifikantna*) pa se stoga može odbaciti kao posve neosnovana desetak godina stara hipoteza o masovnijem križanju tih dviju posve različitih i vjerojatno inkompatibilnih vrsta (pra)ljudi koji su, dijeleći isti životni prostor desetak tisućljeća, imali samo sporadične dodire i razmjenu, sve dok neandertalci nisu zagonetno nestali.

Treba li se prikloniti dobro potkrijepljenim stavovima molekularnih biologa s Max Planck instituta ili njihovih kolega sa Sveučilišta u Glasgowu koji su nezavisno došli do gotovo istovjetnog zaključka ili manje-više proizvoljnim stavovima jedne manje skupine konzervativnih paleontologa, prema našem mišljenju danas više nije dilema.

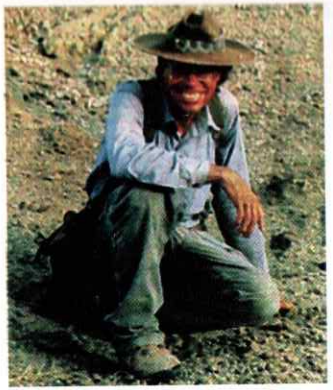

Uvaženi američki paleontolog i profesor na kalifornijskom Sveučilištu u Berkeleyu dr. **Tim White**, koji slovi kao jedan od najuspješnijih "lovaca na fosile" našeg doba.

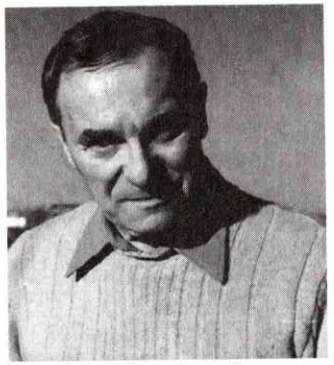

Robert Charroux, francuski arheolog, povjesničar, istraživač drevne prošlosti i pisac-publicist, kojega je posebno zaokupljala veza znanja drevnih kultura i znanja modernog doba.

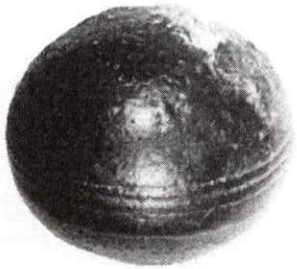

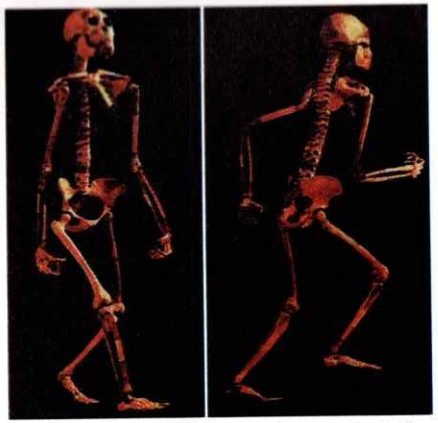

Rekonstrukcija kostura **"Male Lucy"** - poluuspravne čovjekolikomajmunolike ženke niskog rasta koja je živjela na tlu istočne Afrike prije otprilike tri milijuna godina. Znanstvenici koji su pomno istraživali njezine fosilne ostatke drže da se vjerojatno utopila, jer su kosti pronađene u davno presahlom riječnom koritu.

Bakreni novcoliki artefakt otkriven 1871.u Illinoisu, prilikom bušenja bunara, na dubini od oko 35 metara. Na osnovi procijenjene starosti geološkog sloja u kojem je naden, drži se da potječe iz prapovijesnog doba od prije otprilike 400-200 tisuća godina. Drži se da tada na Zemlji još nije bilo sapientne ljudske vrste.

Metalna kugla iz Transvaala s dvije jasno vidljive usporedne brazde oko ekvatora. Sličnih kugli nepoznate namjene pronađeno je do danas na stotine u jednom kamenolomu pirofilita. Njihova se starost procjenjuje, prema starosti geološkog sloja pirofilita u kojem su se nalazile, na fantastičnih 2,8 milijardi godina.

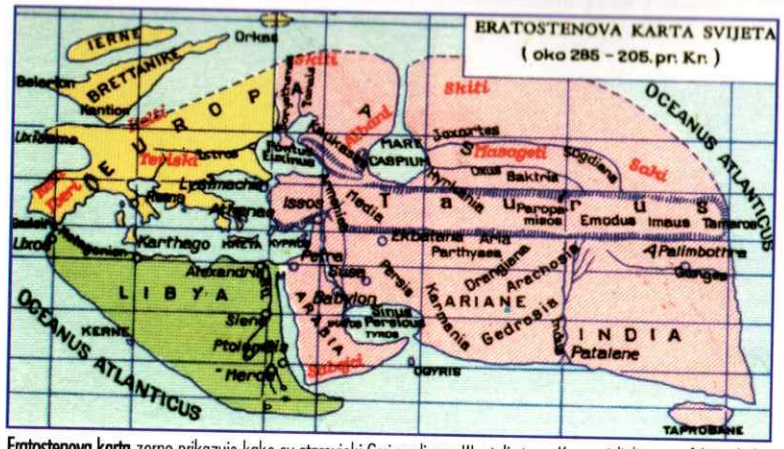

Eratostenova karta zorno prikazuje kako su starovjeki Grci sredinom III. stoljeća pr. Kr. zamišljali geografski izgled njima poznatog svijeta i daleke zemlje u kojima žive egzotični drevni narodi kao što su, primjerice, Hiperborejci.

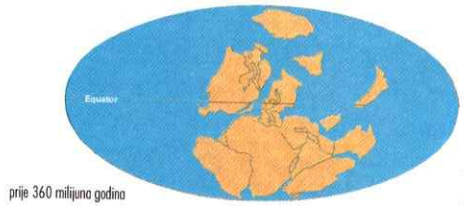

prije 360 milijuna godina

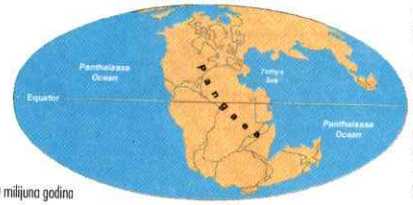

prije 180 milijuna godina

prije 120 milijuna godina

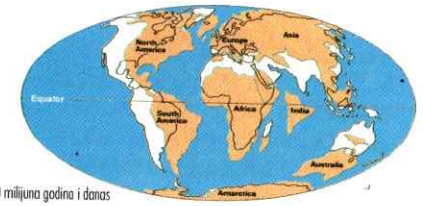

prije 60 milijuna godina i danas

Rekonstrukcija četiri karakteristične faze vjerojatnog izgleda Zemlje počevši od prije otprilike 360 milijuna godina pa do našeg doba. Prvotni jedinstveni hipotetski prakontinent **Pangeja** počeo se postupno razlamati na nekoliko većih i više manjih ploča koje su se međusobno vrlo polagano razmicale. Na taj je način, uz istovremena vertikalna pomicanja Zemljine kore, površina našeg planeta tijekom vremena poprimila sadašnji raspored kopnenih masa razdvojenih oceanima i morima, koji još uvijek nije konačan.

Štoviše, držimo da bi bilo vrlo interesantno i korisno kada bi se slična sofisticirana molekularno-biološka istraživanja provela i na ostalim fosilnim ostacima još starijih vrsta praljudi da bi se, ukoliko to kvaliteta nalaza i spremnost da ih se djelomično žrtvuje omogućuju, napokon ustanovilo koje su od njih genetski srodnije, a koje nisu.

Na taj bi se način vjerojatno mogao u dogledno vrijeme dobiti znanstveno utemeljen i vjerodostojan konačan odgovor na danas sve aktualnija pitanja koja već godinama golicaju brojne istraživače i znanstvenike: "Je li rodoslovno stablo ljudskog roda jedinstveno i neprekinuto?" te, ako nije cjelovito: "Gdje su mjesta nepremostivih diskontinuiteta?"

Epizodna uloga neandertalca u razvoju modernog čovjeka

Jedino u čemu se znanstvenici koji istražuju podrijetlo modernog čovjeka danas slažu jest činjenica da suvremeni stanovnici Europe nisu posve čisti potomci kromanjonaca, jer u njihovim žilama, naime, ipak teče i poneka kap neandertalske krvi.

Moderni Europljani, zbog relativno rijetkih i sporadičnih mješovitih brakova kromanjonaca i neandertalaca, u sebi nose u manjoj mjeri također neke genske primjese neandertalaca koje mogu biti u stanovitoj mjeri izražene u nekim njihovim psihofizičkim obilježjima. Zanimljivo je mišljenje anatoma koji drže da ti mješoviti brakovi, po svoj prilici, baš i nisu bili odviše uspješni zbog velikih teškoća reprodukcije kod pretpostavljenog parenja.

Danas je posve sigurno da neandertalci nisu vješto skakali po drveću kao njihovi hipotetski vrlo davni preci – čovjekoliki majmuni. Osim toga, građa ruke i stopala klasičnih neandertalaca toliko se značajno anatomski razlikuju od istovjetnih udova čovjekolikih majmuna da je nakon mnogih spekulacija napokon odlučno odbačena svaka mogućnost da su te morfološke razlike plod pretpostavljenog evolucijskog razvoja tijekom relativno kratkog vremenskog razdoblja od samo nekoliko stotina tisućljeća.

Uspješnom rekonstrukcijom mape dijela neandertalčeva DNK genoma napokon je na originalan način vrlo uvjerljivo dokazano da on, kako se u znanstvenim krugovima već prilično dugo oprezno pretpostavljalo, zaista nema gotovo ništa zajedničkog sa stasitim, snažnim i okretnim kromanjoncem.

Tim je senzacionalnim otkrićem neandertalcu, u kojeg su se više od jednog stoljeća polagale mnoge nade umjesto dugo očekivanog Oscara moglo biti dodijeljeno tek utješno priznanje za vrlo skromnu i korektno odigranu epizodnu ulogu u pretpostavljenom, ali, nažalost, neviđenom i nezabilježenom gornjopleistocenskom spektaklu razvoja čovjeka. To je najviše što se za slavnog europskog starosjedioca neandertalca moglo uraditi nakon svih dosadašnjih opsežnih znanstvenih istraživanja raspoloživog fundusa paleoantropoloških nalaza.

Jedan često istican portugalski fosilni nalaz, star oko 25 tisuća godina, skelet četverogodišnjeg djeteta s bradom i čeljusti nalik onoj u *Homo sapiensa*, a zdepasta tijela i kratkih nogu kao u klasičnog neandertalca, može biti tek jako uvjetna potvrda za međusobna sporadična parenja tadašnjih, čini se, oštro suprotstavljenih europskih prastanovnika. No, taj posve usamljeni nalaz s Iberskog poluotoka može biti i rezultat parenja dviju različitih rasa jedne te iste neandertalske vrste. Stoga on daje evolucionistima vrlo malo prostora za:

- pokušaj lansiranja teze da je moderan čovjek u Europi nastao križanjem tih dviju svega desetak tisućljeća paralelno egzistirajućih hominidnih vrsta te
- hipotezu da su neandertalski geni tijekom vremena u tom mješovitom potomstvu postali neprepoznatljivima.

Posljednja i već na prvi pogled prilično neuvjerljiva hipoteza govori da je današnji anatomski moderan čovjek hibrid europskog pleistocenskog starosjedioca neandertalca, koji se odnekuda pojavio prije približno 300 tisuća godina, te vrlo snažne, okretne, ekspanzivne i superiorne pridošlice nepoznata podrijetla – stasitog kromanjonca (*Homo sapiensa*). "Ima li ta hipoteza bilo kakvo ozbiljnije uporište?" – središnje je pitanje koje danas postavljaju mnogi istraživači podrijetla i razvoja čovjeka.

Što kazuju najnoviji paleoantropološki nalazi?

Godina 1998. ostat će zasigurno zabilježena velikim slovima u paleoantropologiji. Te je godine, naime, u jugozapadnoj Europi i u istočnoj Africi otkriveno nekoliko prvorazrednih paleoantropoloških nalaza koji su pobudili ogroman interes u stručnoj javnosti. Pođimo redom:

U Španjolskoj su sredinom 1998. pronađeni fosilni ostaci vrlo drevnog čovjekolika bića koje je tamo obitavalo prije više stotina tisuća godina i – što je najviše zapanjilo znanstvenike – bilo je tjelesnom građom i izgledom posve nalik današnjem modernom čovjeku za kojega se drži da na europskom kontinentu nije stariji od oko 40-ak tisuća godina, najviše 30-ak tisuća godina u Americi te oko 50-ak tisuća godina u Australiji.

Početkom prosinca 1998. zapljusnula je stručnu javnost senzacionalna vijest da je u Južnoj Africi u jednoj špilji nedaleko grada Krugersdorpa pronađen najstariji i do sada najpotpuniji kostur ranog čovjekova prethodnika koji je prema preliminarnoj procjeni znanstvenika živio prije otprilike 3,5 milijuna godina. To je, uz već famoznu Malu Lucy koja je živjela u Etiopiji prije približno 3,3 milijuna godina, do sada jedan od najstarijih poznatih fosilnih nalaza anatomski i mentalno vrlo dalekog ljudskog pretka.

On je, kako su pokazale preliminarne analize, bio od nje mnogo napredniji i bio je, po mišljenju znanstvenika, u mnogo čemu izuzetan. Fosilne ostatke kostura tog drevnog dvonožnog bića, koji možda unose dosad

najrazvidniji rani diskontinuitet između prapovijesnog majmuna i modernog čovjeka, sada vrlo intenzivno i svestrano proučavaju znanstvenici eminentnog Bernard Price instituta za paleontološka istraživanja, koji djeluje u sklopu južnoafričkog Sveučilišta Witwatersrand u Johannesburgu.

Oni drže da je taj prvorazredan fosilni nalaz izuzetno važno i dalekosežno otkriće koje će vjerojatno uskoro donijeti mnogo novih saznanja i od takva značenja da se, kako oni sami kažu, "*naprosto misli slede*". Čini se da je jedno od njih posve vjerojatna mogućnost paralelne egzistencije nekoliko bipedalnih (*dvonožnih*) vrsta roda *Homo* unazad približno 3,5 milijuna godina.

Ne treba ni spominjati da iz tog smionog i za evolucioniste gotovo heretičkog zaključka slijede vrlo krupne i dalekosežne posljedice u paleoantropologiji, što će najvjerojatnije rezultirati posve novim saznanjima i spoznajama o neobičnim nelinearnim krivuljama čudesna čovjekova razvoja.

Na temelju najnovijeg senzacionalnog paleoantropološkog nalaza pedesetak kostiju u istočnoj Africi do sada nepoznate vrste (pra)čovjekolikih majmuna i njihove preliminarne laboratorijske analize ustanovljeno je da one po svoj prilici potječu od najmanje sedamnaest vrsta bića izgledom više nalik (pra)čovjeku nego majmunu. Znanstvenici koji istražuju taj dragocjeni nalaz procjenjuju da su ta neobična pračovjekolika bića živjela zajedno s majmunima u prašumi još prije približno 4,4 milijuna godina.

Paleoantropolozi, koji su preliminarno istraživali taj posljednji i po mnogo čemu možda vrlo značajan fosilni nalaz, izražavaju početno uvjerenje da im je napokon zaista pošlo za rukom pronaći mogućeg bliskog srodnika hipotetskom zajedničkom pretku čovjeka i čimpanze. Na osnovu dosadašnje znanstvene obrade tog dragocjenog fosilnog nalaza, koja će vjerojatno još dosta dugo potrajati, oni su procijenili da je do razdvajanja razvojne linije čovjeka i majmuna došlo tek prije otprilike 5-6 milijuna godina.

Taj posve neočekivani rezultat vrlo ozbiljno dovodi u pitanje održivost sadašnje općeprihvaćene pretpostavke teorije evolucije da se razdvajanje razvojne linije čovjeka i majmuna izbilo mnogo ranije, još prije nekih 15-20 milijuna godina.

Veliko oduševljenje koje su u znanstvene krugove unijela ta dva bogata paleontološka nalaza na tlu Afrike, čija se starost procjenjuje na nekoliko milijuna godina, ubrzo je splasnulo, jer oni, kao što se to već više puta do sada pokazalo, osim vremenski tablica, ništa bitno ne mijenjaju u općoj evolucionističkoj shemi još uvijek krajnje zagonetnog roda *Homo*.

Štoviše, fenomen biološke evolucije kao takav upravo na tim primjerima jasno pokazuje svu različitost i rekonstruktivnu netransparentnost na pojedinim razvojnim razinama te nespecificirani utjecaj ne samo očekivanih brojnih adaptivnih mehanizama nego i podjednako mogućih te izravno neprepoznatljivih intervencionističkih čimbenika. Oni čak unutar dugih i vrlo dugih vremenskih sekvenci gube antropološki očekivanu regularnost.

Stoga je veliko pitanje o kojoj i kakvoj liniji razdvajanja se ovdje radi, odnosno je li ona u bilo kakvoj filogenetskoj svezi s razvojnom granom modernog čovjeka za koju je nedavno vrlo uvjerljivo dokazan prvi diskontinuitet već na neandertalcu. Naime, stanovita sekundarna hominidalna obilježja tih nekoliko milijuna godina starih paleontoloških nalaza na tlu Afrike nisu čak ni ozbiljna indicija, a kamoli znanstveno prihvatljiv dokaz da se radi o liniji razdvajanja koja je, po kalendaru geoloških epoha, u još nedavnom pleistocenu, gotovo iz čarobnjačkog šešira, iznenada izbacila na scenu modernog čovjeka kao visokoreproduktivnog orijaša, tvrdokornog borca i vječnog ratnika.

Novi pogledi na (de)evoluciju čovjeka

Valja istaći da znanstvenici koji se bave evolucijom već godinama znaju da je duboko uvriježena priča o hipotetskom evolucijskom slijedu od prvobitnih polučovjekolikih majmuna preko raznih, davno izumrlih, vrsta praljudi do današnjeg čovjeka posve netočna, jer bi evolucija uspješnih vrsta (*predložaka*) gotovo uvijek trebala uključivati, po logici Brownovog gibanja, brojne pokušaje i pogreške, krive početke i propale pokušaje. Pri tome ni ljudski rod vjerojatno ne može biti evolucijska iznimka.

Na temelju istraživanja novijih fosilnih ostataka hominidnih vrsta danas među znanstvenicima koji se bave evolucijom čovjeka prevladava mišljenje da događaji koji su uslijedili nakon odvajanja roda *Homo* od crte razgraničenja s čovjekolikim majmunima teško da su bili poput sukcesije (*uzastopnosti u vremenu*) novih i naprednijih vrsta, koje tijekom vremena nadomještaju istrošene evolucijske predloške, milijunima godina čvrsto uzlazno usmjereni od primitivizma prema perfekciji.

Stoga moderni evolucionisti drže da je još uvijek nedovoljno poznata evolucija ljudskog roda više nalik športskom natjecanju ili turniru u kojem slabiji i manje sposobni predlošci bivaju postupno eliminirani, a pobjednici nastavljaju daljnji evolucijski put. Ta hipoteza znači da je u svim etapama evolucije obiteljsko stablo roda *Homo* uključivalo nekoliko vrsta hominida-suparnika.

Svi su oni bili kompetitori (*takmaci*) u nesmiljenoj evolucijskoj bitki po načelima prirodnog odabira iz koje je kao pobjednik mogla izaći samo jedna i to najsposobnija vrsta. Premda nam je danas nepojmljivo da bismo mi – moderni ljudi – dijelili svijet s još kojom suparničkom ljudskom vrstom, nepobitna je činjenica da smo jedina ljudska vrsta na Zemlji otkad su prije otprilike 25-30 tisuća godina izumrli posljednji neandertalci. Otada je drama evolucije roda *Homo* zapravo svedena na evolucijsku monodramu vrste *Homo sapiensa* prilično neizvjesna ishoda.

Niz značajnih fosilnih nalaza hominida u posljednjih desetak godina te njihova sofisticirana znanstvena obrada i interpretacija iznjedrila je među evolucionistima stajalište da su multiple vrste (pra)čovjeka tijekom vrlo

dugotrajnog procesa evolucije bile pravilo, a ne iznimka. Taj dalekosežan zaključak baca posve novo svjetlo te omogućuje lakše razumijevanje vrlo složene i u mnogo čemu još uvijek tajnovite evolucije roda *Homo*.

Bez obzira što se zbilo, vrlo dugotrajna povijest evolucije multiplih hominidnih vrsta koje se međusobno neprekidno bore za opstanak i prevlast na Zemlji, čini se da je završila izumiranjem neandertalaca. Nakon nekoliko milijuna godina evolucija roda *Homo* izbacila je kao krajnji rezultat modernog čovjeka obdarenog razumom koji je, zahvaljujući silnom znanstvenom i tehnološkom napretku, već danas kadar preuzeti pomoćno kormilo evolucije u svoje ruke i u nekim elementima je smišljeno usmjeravati po svojoj želji.

Današnji svijet, premda etnički vrlo raznovrstan, sastoji se od samo jedne populacije ljudi vrste *Homo sapiens sapiens*, pa se stoga u posljednjih nekoliko godina mnogi znanstvenici pitaju kakve bi mogle biti posljedice u daljnjoj evoluciji modernog čovjeka koji već dulje vrijeme nema takmaca. Borba za opstanak i selekcija, doduše, i dalje traju, ali samo unutar jedne vrste, što za daljnju uspješnu evoluciju čovjeka vjerojatno nije dovoljno, pa bi ona mogla dospjeti u svojevrsnu zonu sumraka. Zbog toga se neki eminentni evolucionisti pribojavaju zastoja u evoluciji čovjeka, koji bi, u krajnjoj liniji, čak mogao prijeći u njegovu postupnu deevoluciju.

Uvaženi američki paleontolog i evolucijski biolog dr. Ian Tattersall drži da sve što danas znademo o evoluciji životinjskih vrsta i čovjeka nedvosmisleno upućuje da su u svim njezinim etapama postojale male izolirane populacije srodnih vrsta. Jedino uz taj uvjet postižu se, kompeticijom između suparničkih vrsta i jedinki unutar vrste, postupne svrsishodne promjene (*inovacije*) te naposljetku sukcesija novih i naprednijih vrsta koje u procesu evolucije postupno nadomještaju istrošene vrste.

Budući da moderan čovjek već najmanje dvadesetak tisuća godina nema takmaca, taj je scenarij, po mišljenju dr. Tattersalla, danas nezamisliv. Civilizirano megatehnološko društvo u osnovi je veoma reduciralo grubu prirodnu selekciju čovjeka. Tijekom čitave prapovijesti ljudskog roda preživljavale su u bespoštednoj borbi za opstanak samo najsposobnije jedinke i vrste (pra)ljudi, koje su se bile kadre svrsishodno prilagođavati uvjetima življenja u određenim okolnostima. Nesmiljena prirodna sukcesija bila je jamstvo biološke kakvoće populacije (pra)ljudskog roda tijekom njegove dugotrajne evolucije.

Danas i slabi i jaki pojedinci u civiliziranom društvu, u pravilu, imaju pristup hrani, stanu i liječenju. To upućuje na zaključak da se daljnjim megatehnološkim razvitkom mogu očekivati još dramatičnije promjene u prirodi zbog njezina sve intenzivnijeg tehnologiziranja i prekomjernog zagađivanja, a one, dugoročno gledano, sigurno neće imati samo očekivane evolucijske posljedice, nego i takve koje bi mogle promijeniti čak i dosadašnji smjer evolutivnog tijeka sapijente ljudske vrste.

Narušavanje ili izostajanje prirodne evolucije, zbog bitno reducirane prirodne selekcije, uz istovremeno sve jače zagađenje okoliša, moglo bi vr-

lo lako otvoriti vrata prema, u prvi čas neprimjetnoj, postupnoj degeneraciji ljudske vrste. Taj progresivan deevolutivni proces mogao bi ići prema fizički i mentalno sve degeneriranijem čovjeku krhka zdravlja te izrazito i stalno ovisna o sve većem mnoštvu tehnoloških pomagala i hipertrofiranoj medicinskoj skrbi. Takvoj hipotetskoj degeneriranoj ljudskoj populaciji budućnosti najbliži bi naziv bio *Homo sapiens degeneratus.*

Dosadašnja dugotrajna neometana evolucija roda *Homo* bespoštednom prirodnom selekcijom, neovisno o tome je li u njoj bilo slučajnog ili namjernog ranog inteligentnog upliva, mogla bi u dogledno vrijeme biti djelomično nadomještena čak i umjetno usmjerenom evolucijom ljudskom rukom putem modernog genetskog inženjerstva.

To bi, u krajnjoj liniji, u daljoj budućnosti moglo dovesti do kreiranja nadmoćne rase mutanata, ili čak kiborga, koji bi svojom nadmoćnošću naprasno mogli posve potisnuti tada već umornu populaciju *Homo sapiensa sapiensa* kao manje sposobnu i istrošenu vrstu roda *Homo.* Zlobnik bi rekao da bi moglo doći do obnove već dobro poznate predstave s kraja posljednjeg pleistocenskog ledenog doba. Tada je, drži se, *Homo sapiens* doslovce izbrisao neandertalce sa scene.

Stoga se moderan čovjek, koji se već nalazi na početku posve neizvjesne evolucijske staze, neodgodivo mora itekako dobro zamisliti i usredotočiti na sve otvorene i prikrivene opasnosti koje mu na njoj prijete te kojom će odabranom crtom napretka krenuti dalje ususret budućnosti. Njezin profil prvenstveno ovisi o njemu samom i poukama koje je do danas izvukao iz bliže i dalje prošlosti te kako će se prema svemu tome postaviti. Vremena za lakomislenost i oklijevanje preostaje mu sve manje.

Jedini put koji modernog čovjeka sigurno vodi u humaniju budućnost je strma i uzana staza kojom treba poći prvo ususret *Homo eticusu* i zatim, još i mnogo dalje, ususret *Homo spiriticusu.* Uvjereni smo da je to jedini pravi izbor i da nema alternative, jer, načini li čovjek nesmotreno pogrešan korak na širokom silaznom putu koji vodi prema *Homo demonicusu,* vjerojatno više neće imati vremena niti mogućnosti da ga ispravi. To je vrlo opasan put progresivnog srozavanja s kojeg nema povratka.

MODERAN ČOVJEK – HIBRIDNO BIĆE?

Je li moderan čovjek hibridno biće?

U nastojanjima da vjerodostojno protumače krajnje zagonetno podrijetlo i rani bljeskoviti napredak pračovjeka, u posljednjih tridesetak godina sve više ozbiljnih znanstvenika opravdano sumnja u valjanost i daljnju održivost evolucionističke hipoteze.

Sve je očitije da iznenadna pojava superiornog kromanjonca u rodoslovnom stablu čovjeka posve odudara od krajnje sporohodnog tijeka evolucije pa se stoga među znanstvenicima koji istražuju podrijetlo i razvitak čovjeka još prije nekoliko desetljeća pojavila vrlo mučna dilema: "Je li kromanjonac rezultat iznenadnog golemog genetskog skoka dosad nezabilježenog u evoluciji ostalih životnih vrsta ili je on hibridno biće proizašlo kao rezultat vrlo inteligentnog interventnog upliva?"

Hipoteza da je kromanjonac čudesan rezultat nekog slučajnog ogromnog genetskog skoka je, dakako, najmanje vjerojatna pa je stoga slobodoumniji znanstvenici sve više odbacuju čak i kao teoretsku mogućnost. Zato danas oni kritički preispituju već davno kategorički odbačenu teološku hipotezu globalnog kreacionizma ili pak, kao realniju alternativu, mnogo mlađu komplementarnu hipotezu inteligentnog kozmičkog intervencionizma, oslonjenu na integralno genetsko inženjerstvo kao jednu od prihvatljivih mogućnosti.

Prema toj komplementarnoj hipotezi, koja zbog uvjerljivosti postaje sve aktualnija te stoga zadobiva sve više pristaša, još je u paleolitiku, vrlo složenom genetskom manipulacijom vješto izvedenom na *Homo habilisu* ili *Homo erectusu,* kreiran anatomski i mentalno moderan čovjek kao vrlo ekspanzivno hibridno biće, između pogodne zemaljske vrste i inteligentnih došljaka iz svemira. Moderan čovjek se, za razliku od svojih autohtonih predšasnika, vrlo brzo razmnožio i napučio čitavu Zemlju.

Hipoteza o inteligentnom kozmičkom intervencionizmu je daleko logičnija, uvjerljivija i stoga privlačnija od evolucionističke hipoteze iznenadnog genetskog skoka, ali je zbog svoje 'heretičnosti' toliko šokantna za

konzervativno orijentirane pripadnike svijeta znanosti da ju se još uvijek ustručavaju čak i kriomice razmatrati, a kamoli prihvatiti kao komplementarnu radnu hipotezu za daljnja znanstvena istraživanja. Očito je da se, zbog njezine dalekosežnosti, najviše pribojavaju nezadržive lavine mogućih fatalnih posljedica u znanosti i društvu koju bi pokrenulo već i samo njezino ozbiljno razmatranje, a pogotovo prihvaćanje, u sklopu nove paradigme o podrijetlu čovjeka te njegovu čudesno brzom i gotovo skokovitom razvoju potkraj pleistocenskog ledenog doba.

Držimo da ima sve više valjanih razloga koji bez mnogo dvoumljenja navode na vrlo logičan no istovremeno i šokantan zaključak da je zagonetni ljudski rod, čiji je produkt suvremena materijalno i tehnički visokorazvijena civilizacija, vjerojatno rezultat nekih izuzetnih, ne samo primarno evolucijskih već i stanovitih intervencionističkih okolnosti koje suvremena znanost ne može prepoznati ili ih, zbog nepostojanja odgovarajućeg teorijskog okvira i mogućih posljedica, tek s velikom bojazni samo vrlo maglovito naslućuje.

Unatoč svim uloženim naporima brojnih detektiva i lovaca na fosile te znanstvenika raznih struka i specijalnosti u vrlo složenim istraživanjima dosadašnjih paleoantropoloških nalaza, kojih nikad nema dovoljno, u rodoslovnom stablu čovjeka kronično nedostaju mnoge ključne, davno izgubljene hipotetske spone. U njima prevladavaju neshvaćeni morfološki varijeteti i nerijetko autoritativno dirigirane sistematizacije pojedinih nalazišta.

Sve to stavlja na velika iskušenja teorijsku utemeljenost evolucijskog kontinuiteta krajnje zagonetnog roda *Homo*. Sve očitija raskrižja, neobjašnjivi prekidi i čudnovata ponavljanja posve su isključeni iz takvog teorijskog koncepta te dovode, kao što je već prethodno raspravljano, do brojnih proturječnosti i nerazrješivih teškoća.

Nakon posljednjih velikih otkrića profesora kalifornijskog Sveučilišta u Berkeleyu dr. Tima Whitea u istočnoj Africi, službena je paleontologija postavila vrijeme odvajanja ljudske i majmunske linije na otprilike šest milijuna godina. Za ostatke lubanje, kostiju i zuba, koje je prije nekoliko godina iskopavao dr. T. White, procjenjuje se da su stari 4,4 milijuna godina te da pripadaju vrsti *Australopithecus ramidus*. Evolucionisti danas drže da su rani *ramidusi*, po svoj prilici, bili prva linija razdvajanja ljudske i majmunske vrste.

Tako je i dalje jedini predstavnik najstarijeg i najbolje očuvanog primjerka iz roda hominida – čovjekolikih majmuna – koji su se nekoć vrlo davno odvojili od predaka suvremenih gorila i čimpanze, kako taj rod definiraju moderni paleoantropolozi, čovjekoliko-majmunolika kreatura poznata pod nadimkom 'Mala Lucy' visoka svega 105 centimetara i mozga volumena od oko 500 kubičnih centimetara.

Njezini prilično dobro i gotovo cjelovito rekonstruiani fosilni ostaci otkriveni su 1974. prilikom paleontoloških iskapanja u dolini rijeke Awash u etiopskoj pokrajini Hadar. Ime je dobila po nekoć popularnoj skladbi

Beatlesa *Lucy in the Sky with Diamonds*, koju je dr. Donald Carl Johanson slušao na svom tranzistorskom radioprijemniku u trenutku otkrića njezinih fosilnih ostataka.

Paleoantropolozi su procijenili da je 'Mala Lucy' još prije približno 3,3 milijuna godina hodala na stražnjim udovima te da je vjerojatno poginula nesretnim slučajem utopivši se u dobi 25-30 godina, što je tada bila vrlo duboka starost. Oni misle da se za nju, kao malenog i ranog primitivnog hominida, ne može ustvrditi da je bila čovjekom u punom smislu riječi, jer volumen njezina mozga iznosi tek trećinu volumena mozga suvremenog čovjeka, koji zauzima od 1200 do 1700 kubičnih centimetara.

Valja istaći da ljudski mozak jest veći od majmunskog, ali su znanstvena istraživanja pokazala da to nije njihova bitna razlika. Ono što je pri usporedbi ljudskog i majmunskog mozga najbitnije i presudno jest neosporna činjenica da – rečeno jezikom informatičara – ljudski mozak, kao mnogo moćniji biološki hardver, može pohraniti, pokrenuti, podržavati te dalje usavršavati daleko složeniji operativni sustav i aplikativni softver nego bilo koji, pa i najveći majmunski mozak. To znači da se ljudski i majmunski mozak bitno razlikuju u logičko-procesnoj strukturi.

Nasuprot općeprihvaćenoj shematiziranoj pozitivističkoj slici linearno uzlazne evolucije čovjeka tijekom nekoliko proteklih milijuna godina sve veći broj paleoantropoloških nalaza diskretno upućuje na prisutnost modernog čovjeka tijekom tog čitavog vremenskog razdoblja. Stoga je umjesno postaviti pitanje: "Je li dosad pronađeni fosilni dokumenti zaista dovoljno uvjerljivo podržavaju i potvrđuju hipotezu o procesu evolucije čovjeka?" Sve su prisutnija i razmišljanja nezavisnih slobodoumnih istraživača koji sve glasnije postavljaju pitanje: "Je li se evolucija čovjeka uopće odigrala?"

I neizostavno se nameće ključno pitanje: "Jesu li uglavnom djelomični i dobrano degradirani skeletni ostaci ukupno nekih dvije tisuće jedinki, među kojima s fosilnim ostacima od čak 90 jedinki ili s oko 4,5% sudjeluju krapinski neandertalci, dostatni da se njima pokrije ogroman vremenski raspon počevši od ranog pliocena (*Mala Lucy*) pa sve do po geološkom kalendaru tek nedavno minulog gornjeg pleistocena (*pojava Homo sapiensa*), te jesu li oni suvremenoj znanosti dovoljan temelj ili, bolje reći, reprezentativan uzorak za cjelovitu i vjerodostojnu rekonstrukciju čovjekova razvojnog stabla koje je, prema najnovijim saznanjima, staro najmanje šest milijuna godina?"

Dakako, bez potvrdnog odgovora na ovo veoma nezgodno pitanje, nameće se još jedno dodatno pitanje: "Jesu li prvi čovjekovi preci zaista potekli iz istočne Afrike, gdje se danas zasigurno nalaze najbogatija paleoantropološka nalazišta u svijetu?" O tom i oko tog posljednjeg pitanja do danas su formirani samo jasno izdiferencirani stavovi dvaju oštro suprotstavljenih tabora paleoantropologa – afričkog i multiregionalnog.

Čvrst stav pripadnika prvog tabora jest da je Afrika jedina i bespogovorna kolijevka čovječanstva. Znanstvenici okupljeni u drugom taboru,

naprotiv, drže da je do pretpostavljenog evolucijskog razvoja hominida došlo simultano na nekoliko (pra)kontinenata. Prema njihovu mišljenju, najbolja potvrda hipoteze o simultanom multiregionalnom razvoju čovjeka jest u tome da su na različitim kontinentima nezavisno stasale i razvijale se različite varijante *Homo erectusa*, danas u široj javnosti poznate kao javanski, pekinški i hajdelberški pračovjek.

Njihovim navodnim miješanjem – vodeće je službeno znanstveno stajalište multuregionalnog tabora – nastao je hipotetski *Homo sapiens arhaic* prije približno 200 tisuća godina. No, još je čudnovatije da su tijekom tog višestrukog hibridizacijskog procesa naprosto tajanstveno iščezle samo neke vrste *Homo erectusa*. Čini se kao da se kirurški precizno odigrao Tattersalov model nadomještaja istrošenih vrsta u okviru izoliranih populacija srodnih vrsta praljudi.

Ostavimo sada anatome i bioantropologe da kombinacijom teoretiziranja te postojećih i očekivanih dokaza o drugim vrstama *Homo erectusa* pokušaju svojim konstrukcijama povezati ove vrlo duboke i teško premostive klance ili da pritiješnjeni snagom čvrstih argumenata napokon priznaju teorijsku nesavladivost daljnjeg održanja pretpostavljenog kontinuiteta i evolucionističkog uspona krajnje zagonetnog roda *Homo*.

Prihvati li se kriterij, što je danas u znanosti zaista najmanje sporno, da je uspravni hod na stražnjim udovima najjasnija razlikovna fizička osobina koja odlikuje sve primjerke koje znanost naziva hominidima, onda je posve sigurno da smo i mi – suvremeni ljudi – također hominidi. No, mi pripadamo posebnom rodu *Homo* i vrsti *sapiens* za koju se danas procjenjuje da je stara između 100 do 300 tisuća godina, ovisno o tome svrstava li stanoviti autor klasičnog neandertalca u *Homo sapiensa* ili ne. U tom pogledu i dan danas u svijetu znanosti postoji, nažalost, znatna klasifikacijska i terminološka zbrka.

Brojne drevne predaje, vjerovanja, raznovrsni pećinski crteži diljem svijeta, neke zagonetne pretpovijesne monumentalne kamene građevine te niz arhaičnih zapisa prilično jasno navode na fascinantan zaključak da su današnji ljudi, po svoj prilici, tek usmjereno razvijena djeca nekih drevnih inteligentnih došljaka. Tako, primjerice, Hindusi i Tibetanci u svojim vjerovanjima već tisućljećima drže, vjerojatno ne bez valjana razloga, svemir majkom zemaljskog ljudskog roda.

U posljednjih tridesetak godina brojni nezavisni istraživači i slobodoumni znanstvenici pomno kritički preispituju mnoge karakteristične opise i danas prilično jasno raspoznatljive neobične tehnogene detalje zabilježene u svetim spisima velikih svjetskih religija. U njima postoji više indicija koje, prema današnjim komplementarnim multidisciplinarnim gledištima, vrlo jasno i nedvojbeno navode na zaključak da podrijetlo današnje ljudske vrste zvane *Homo sapiens sapiens*, po svoj prilici, nije samo zemaljsko, odnosno da suvremeni čovjek obdaren razumom i inteligencijom možda i nije autohtono biće planeta Zemlje.

Prihvatimo li zasad još uvijek heretičku, ali ne i olako odbacivu kom-

plementarnu tezu da je prapočetak naše vrste bio neki genetski pogodan oblik primata od kojeg, počevši vjerojatno od *Homo erectusa*, počinje nama još nepoznatim integralnim genetskim inženjerstvom usmjeren i ubrzan evolucijski tijek hibridne ljudske vrste koja se trenutno nalazi u razvojnom stupnju *Homo sapiens sapiens*. No, čak ni prihvaćanjem te hipoteze izuzetno teška zagonetka ili, možda bolje rečeno, misterij podrijetla čovjeka još ni izdaleka nije riješen.

Premda za tu vrlo logičnu komplementarnu tezu već dulje vrijeme stoji na raspolaganju više uporišnih elemenata u drevnim predajama i zapisima prema kojima se može sastaviti osnovne konture mozaika zagonetnog podrijetla modernog čovjeka, ostaje i dalje otvoren niz teških pitanja kojima stalno pridolaze nova i sve teža pitanja na koja uopće nema odgovora. Osnovni razlozi tome su kronična skučenost teorijskog oblikovanja te problematike i nedostatak odgovarajuće usmjerenih terenskih istraživanja.

Jesmo li na tragu kreatora *Homo sapiensa*?

Tko je Nalogodavac ili Kreator genetskog amalgama za stvaranje prototipa anatomski i mentalno modernog čovjeka odnosno njegovog neposrednog predšasnika kromanjonca? Ne znamo! Tko je bio neposredni Izvršitelj? Možemo samo pretpostaviti da su to prema drevnim predajama bili mudri *"ljudi iz daljina"* ili pak uvažiti sumerske zapise ispisane klinastim pismom na glinenim pločicama o bogovima Anunnakima (*Nefilima*).

Oni su kao kolonizatori s golemog planeta Nibiru prije otprilike 450 tisuća godina prvi puta dospjeli na još duboko uspavanu prapovijesnu Zemlju, kako to u svojoj knjizi REVIDIRANA GENEZA vrlo argumentirano drži uvaženi američki nezavisni istraživač, arheolog, vrstan znanstvenik-orijentalist i autor više svjetski zapaženih knjiga, akademik dr. Zecharia Sitchin.

"Razlozi za stvaranje čovjeka?" – također ih ne znamo, pravi odgovor zna samo Nalogodavac. "Kako je ono bilo izvedeno?" – možemo samo nagađati. Uz današnja velika dostignuća te daljnji vrtoglav napredak molekularne biologije i genetskog inženjerstva posve je dopustiva još jedna Sitchinova tvrdnja iz navedene knjige prema kojoj je taj složen zahvat nekoć davno bio elegantno učinjen barem jednom znalačkom korekcijom genetskog koda nekog tada pogodnog autohtonog oblika roda *Homo* dobro prilagođenog uvjetima života na Zemlji.

Ili, sasvim precizno rečeno, učeni nebeski došljaci Nefili kreirali su vrlo složenim genetskim putem anatomski i mentalno modernog čovjeka (*Adama*) kao hibrid između njih – izvanzemaljskih divova – i tada najpogodnijeg autohtonog hominida, vjerojatno *Homo erectusa* – posve prilagođenog uvjetima življenja na Zemlji. Tom su vješto izvedenom intervencijom dali izrazito sporohodnoj evoluciji autohtonog zemaljskog hominida genetski usmjeren, programiran i bitno ubrzan tijek.

Sve je očitije da iznenadnu pojavu i ekspanziju uspravne vrste roda *Homo*, čudesno obdarenu sposobnošću racionalnog razmišljanja i svrsishodnog djelovanja, kojoj smo možda preuranjeno nadjenuli vrlo dičan naziv *Homo sapiens*, naprosto nije moguće cjelovito i vjerodostojno protumačiti samo unutar okvira koje daje priroda planeta Zemlje.

Brojne indicije nedvosmisleno pokazuju da ta krajnje zagonetna, vrlo žilava i ratoborna dvonožna vrsta, sposobna za apstraktno razmišljanje i svrsishodno djelovanje, ima vrlo duboke korijene koji po svoj prilici sežu mnogo dublje i dalje u vrijeme i prostor nego što pripadnici znanstvenih krugova uopće mogu i usuđuju se zamisliti.

Može se kazati da je neka specifična ali presudno važna kozmička komponenta suvremenog čovjeka naprosto neizbrisiva sastavnica i trajna odrednica njegova podrijetlom i neobično brzim ranim razvojem krajnje tajanstvenog bića. U prilog tome vrlo rječito svjedoče brojni dosad nađeni 'apokrifni' artefakti nezamislivo velike starosti od više milijuna pa sve do gotovo fantastičnih 2,8 milijardi godina (*zlatne niti u ugljenu i stijeni, komad čavla u kristalu kvarca, Gurlittova kocka, brojne metalne kugle iz Transvaala itd.*).

Uobičajena metoda pozitivističkog materijalnog dokazivanja u odviše skučenim okvirima već unaprijed kruto razvijenog teorijskog koncepta evolucionizma doživljava u posljednjim desetljećima sve veće teškoće, a time i sve neuspješniju te sve manje uvjerljivu obranu odviše uskovidnog darvinizma kojeg sve žešće zapljuskuju rastući valovi temeljnih prigovora i argumentiranih osporavanja.

Tu je krizu još u drugoj polovici poletnog XIX. stoljeća otvorio Friedrich Nietzsche (*1844.-1900.*), veliki njemački filozof, pjesnik, filolog i jedan od najprovokativnijih mislilaca svoga vremena, vrlo smionom i dalekosežnom tvrdnjom: *"Naši su se moderni prirodoslovci toliko uspjeli zaplesti u spinozističku dogmu o samoodržanju najgrublje izraženu u darvinizmu s njegovim neshvatljivo jednostranim učenjem o borbi za opstanak."*

Zanimljivo je da već dulje vrijeme ima nagovještaja koji, čini se, najavljuju ozbiljne rekonstrukcije evolucionizma kojeg danas vrlo oštro kritiziraju i žestoko osporavaju sve brojniji pristaše kreacionizma. Oni, naime, tvrdokorno, ali i donekle argumentirano zastupaju misao da se sav život na Zemlji pojavio Božjom voljom, a ne spontanom evolucijom materije. Ta misao baš i nije toliko naivna koliko se u prvi čas čini, pa je stoga nije moguće kao heretičku olako i neargumentirano odbaciti.

To znači da se moderan čovjek nije razvio dugotrajnom evolucijom iz nižih oblika života, kako tvrde evolucionisti, pa stoga ljudski rod ne može imati zajedničkog pretka s rodom majmuna. Od prije nekoliko godina u američkim se saveznim državama Alabami i Kanzasu pristaše pokreta kreacionizma, koji uzima sve više maha, vrlo energično zalažu da prijeporna i sumnjiva teorija evolucije bude isključena iz obrazovnih programa u školama i fakultetima.

Moderni ljudi – kao vrlo ekspanzivna dvonožna vrsta razumnih bića

ćudljiva ponašanja – nikla je i stasala, doduše, na Zemlji, ali niti generički autohtono niti autonomno već uz, čini se, dobro isplaniranu intervenciju, dugotrajan nadzor i postupno prenošenje korisnih vještina i znanja od nama nepoznatih inteligentnih prapovijesnih došljaka koji *"imaju znanje"*, kako tvrdi Sitchin.

Pojava anatomski i mentalno modernog čovjeka doista se je mogla zbiti po otprilike takvom scenariju, samo očito ne prepuštena pukom slučaju i tijeku vremena te zasigurno ne bez stanovitih prirodnih otklona od prvobitno zamišljenog scenarija praočevâ ili stvoriteljâ suvremenog ljudskog roda.

Čudesni, više mentalno nego tjelesno dorađen zemaljski hominid, u kojeg su njegovi pretpostavljeni očevi ili, točnije rečeno, tvorci isprva polagali velike nade, već je davno iskočio iz prvotno zacrtanih okvira ponašanja pa danas svojim sve bezobzirnijim destruktivnim djelovanjem već vrlo ozbiljno ugrožava sav život na planetu Zemlji, svoj opstanak pa čak i samu Zemlju te njezino bliže svemirsko okružje.

Stoga bi modernom čovjeku, ako kritički ne spozna i pravovremeno ne promijeni svoje sve neodgovornije i destruktivnije ponašanje, možda mogla uslijediti nova psihogenetska dorada, što je zbog današnje brojnosti pripadnika vrste vrlo teško izvedivo i zato manje vjerojatno, ili, što je daleko vjerojatnija mogućnost, globalno kroćenje i imperativan preodgoj čovječanstva programiranim pokretanjem moćnog repertoara prirodnih sila naše odviše podcijenjene, ogorčene i raznim zagađenjima već dobrano zatrovane i zamorene majke Geje.

Mogao bi se, primjerice, dogoditi katastrofičan scenarij desetkovanja ili čak istrjebljenja čovječanstva različitim globalnim geološkim kataklizmama (*brojne vulkanske erupcije, žestoki potresi, poplave velikih razmjera, smrtonosne pandemije itd.*), po potrebi još dodatno potpomognut učincima naoko 'slučajnog' kozmičkog katastrofizma izazvanog programiranim padom jednog od brojnih kandidata iz velike obitelji planetoida.

On bi, poput nekog ogromnog topovskog taneta titanske razorne snage, mogao teško raniti ili čak raznijeti Zemlju i na njoj u tili čas posve uništiti dosegnutu razinu inteligentnog života te sve materijalne tragove njegova postojanja. Nisu li se slični scenariji globalnog čišćenja već više puta ranije odigravali na Zemlji? Takvu je mogućnost veoma teško posve odbaciti.

Paradigmatsko ograničenje u istraživanju podrijetla modernog čovjeka

Moderan čovjek je odviše strmoglavim političkim, društvenim i gospodarskim napretkom vrlo uvjerljivo dokazao nedjeljivost od napredne genetske zaostavštine svog vrlo ekspanzivnog kromanjonskog pretka. Njegovo krajnje zagonetno podrijetlo teško spojivo s klasičnim evolucionizmom, i samim time njegova čudesna iznenadna pojava na Zemlji, ne samo što sve do

danas nisu dovoljno rasvijetljeni, već stavljaju pred znanstvenike na prijelazu u treći milenij sve veće i sve brojnije upitnike na koje u odviše skučenom te jednosmjernom teorijskom okviru postojeće paradigme nije moguće uvjerljivo odgovoriti.

Dugotrajno traganje za našim pravim pretkom, unatoč svim uloženim naporima i upornosti velikog broja paleontologa, paleoantropologa, arheologa i drugih srodnih profila znanstvenika nekoliko naraštaja, nije u posljednjih stotinu i pedeset godina otvorilo bitno nove spoznajne horizonte niti je povećalo šanse za približavanje razrješenju središnje enigme čovječanstva. "Odakle dolazimo te kuda i kamo dalje idemo u svome razvoju?" – teško je i neizbježno egzistencijalno pitanje na koje danas još uvijek nitko nije kadar suvislo odgovoriti.

U razrješavanju duboke i vrlo složene zagonetke podrijetla čovjeka, njegova neobično brzog ranog napretka i identifikacije pradrevnih izvora visokih znanja još predstoje mnogi veliki i dugotrajni istraživački napori da bi se sve relevantne elemente popuno sagledalo, svestrano proanaliziralo te zatim vjerodostojnim činjenicama popunile brojne zjapeće praznine u nikad dovršenom velikom mozaiku prošlosti naše civilizacije u kojem još nedostaje mnogo ključnih kamenčića. Pri tome ponajviše nedostaje hrabrosti i stalnog suočavanja s možebitnom rušilačkom revizijom našeg današnjeg službenog i lukrativnog znanja.

Stječe se dojam da se danas, umjesto stvarnog istraživačkog napretka, sve više udaljavamo od pravih sintetičkih odgovora i bitnih uzlaznih istraživačkih pomaka prema dugo traženom cilju. Može se reći da je sve prisutnija, izvana izvrsno aranžirana, cirkularna logika razmišljanja. Ona se u temelju svodi na argumentaciju i diskusiju, ali u okvirima unaprijed zadanih, dobro čuvanih i da ne kažemo već pomalo istrošenih i najčešće teško održivih hipoteza. Čini se da se sve već dulje vrijeme bespomoćno vrti u začaranom krugu iz kojeg nije moguće naći izlaz bez prihvaćanja nove paradigme.

Nije li to na djelu opasan sindrom religije znanosti? Tako je naime sredinom XX. stoljeća veliki francuski filozof i mislilac isusovac P. T. Chardin nazvao okoštalu situaciju u kojoj suviše kruta moderna znanost preko sustava uspostavljene društvene moći zahtijeva bespogovorno (*dogmatsko*) prihvaćanje njezinih rezultata i metoda, bez obzira na njihov stvaran spoznajni doseg.

Stoga sada i nju nadvisuje te sve više nagriza teška môra dubokih i, dakako, prilično bolnih unutarnjih revizija te time neizbježan ustroj novog i plodnijeg komplementarnog paradigmatskog iskoraka. Jedino takav smion radikalan zahvat mogao bi bitno proširiti sadašnji spoznajni raspon i voditi prema pronalaženju cjelovitih odgovora prvenstveno o tome je li naše podrijetlo stohastičko, kako drže evolucionisti, ili pak neizravno vođeno i nadzirano, te, što moderan čovjek u svojoj biti uistinu jest?

Je li tek puki evolucijski slijednik uspravljenih dvonožnih primata, kako naučavaju neodarvinisti ili, kako tvrde drugi, inteligentno zemaljsko dijete

kozmičke krvi – hibridno geokozmičko biće čiji fizički korpus odslikava ontološki najsporedniji dio njegova bića te posvema skriva njegov pravi i zacijelo neshvatljivo rafiniran i zasad još prividno neiskorišten kozmički potencijal sive moždane kore čije funkcije tek djelomično poznajemo.

Sudeći po značajnom broju zadivljujućih otkrića relativno novijeg datuma, koje tradicionalna znanost odviše sklona konzervativizmu s nelagodom vješto zaobilazi i/ili opstruira, može se govoriti ne samo o intuitivnom već u pogledu materijalnih dokaza o barem visoko indikativnom stavu da je vrsta *Homo sapiens* nedjeljiva grana gorostasnog kozmičkog civilizacijskog stabla, a ne samo turobni dvodimenzionalni hominidno-zemaljski 'hod po mukah'.

Rasprostiranje mnogih materijalnih tragova, koji tako rječito govore da čovjek nije usamljenik i jedino civilizirano biće svemirskog beskraja, seže poput nekog ogromnog luka duge – od velikog, zadivljujuće izvedenog te bogato oslikanog potopljenog tunelskog spleta starog oko 45 tisuća godina u granitnom masivu na južnoj obali velikog kineskog jezera Dongting, zatim preko više od sedam stotina precizno izrađenih kamenih diskova s gustim, spiralno raspoređenim brazdastim zapisom starih najmanje desetak tisuća godina, nađenih u špiljama planinskog bespuća surovog Bayan Kara Ula, na razmeđi Kine i sjeveroistočnog Tibeta, pa sve do šokantnog otkrića još prije više od tri tisućljeća besprijekorno isklesanih modernih zrakoplova, tenka i lebdjelice slučajno otkrivenih krajem 1992. na jednoj kamenoj stropnoj gredi hrama Setija I. u staroegipatskom gradu Abidu (*Abydosu*).

Iz svega toga sve se jasnije ocrtava nova hipoteza prema kojoj je čitav uspon ljudske vrste bio više ili manje nadziran i usmjeravan. Stoga bi tu vrlo logičnu komplementarnu hipotezu trebalo uobličiti, ne kao egzotičnu alternativu već kao konstruktivnu nadopunu i dogradnju početnih premisa danas već u samim temeljima ozbiljno uzdrmanog neoevolucionističkog nauka o podrijetlu ljudskog roda.

Prirodna selekcija na kojoj Charles Darwin tako uspješno gradi svoju čuvenu teoriju o podrijetlu vrsta time ne bi bila dokinuta, već bi, naprotiv, dobila jednu posve novu dimenziju i kvalitetu. Usvajanjem te komplementarne hipoteze ne mijenja se već samo proširuje raspon evolucijskog mehanizma.

U posljednje vrijeme podosta toga sve više govori u prilog pretpostavci da se ovdje, uz scenarij prirodne selekcije, mutacijâ i izolacije, zapravo usporedno odigravao i scenarij usmjerenog ili planski usmjeravanog ciljanog odabira. Danas je i unutar nedogmatiziranih stručnih krugova uglavnom jasno, premda ne i dovoljno glasno izgovoreno, da prirodna selekcija koju vrlo energično zastupaju evolucionisti pokazuje simptome ozbiljne istrošenosti.

U posljednjim godinama sve je razvidniji stagnirajući spoznajni potencijal i statičnost tradicionalnih teorijskih stajališta, uporno ponavljanje jednog te istog metodološkog pristupa. Stoga se tijekom posljednjih dva-

desetak godina sve jasnije i uvjerljivije formira stav da je postojeća znanstvena paradigma o podrijetlu čovjeka i njegovu razvoju dostigla kritičnu točku svog objašnjavajućeg i predikcijskog maksimuma.

U samoj završnici vrlo burnog i krvavog XX. stoljeća, odviše opterećenog grubim maksimiranjem materijalnih ciljeva, misteriozno podrijetlo i vrlo brz društveni razvitak modernog čovjeka te najdrevniji tragovi njegove nedokučivo duboke i veoma složene zbilje prošlosti obasjani su posve novim tracima svjetlosti. Tome je ponajviše doprinijelo sljedeće:

- kritička analiza dosadašnjih rezultata i spomenutih zabluda,
- komplementarna interdisciplinarna znanstvena istraživanja,
- najnovije spoznaje i postignuća suvremene molekularne biologije te
- neka otkrića na rubnim područjima tradicionalne arheologije, uključujući i velike doprinose još relativno mlade podvodne arheologije.

Zahvaljujući mnogim novim otkrićima na Zemlji, reinterpretaciji nekih postojećih arheoloških nalaza i zapanjujućim orbitalnim fotografijama obližnjih nam nebeskih tijela – Marsa i Mjeseca – kulturna je antropologija u posljednjih dvadesetak godina utrla nove smjernice i naznačila nove putove u komplementarnom proučavanju realno mogućeg podrijetla i evolucije čovjeka kao hibridnog geokozmičkog bića.

Sve je više indicija koje jasno upućuju da je razvojni put čovječanstva ne samo neizrecivo složeniji već i mnogo selektivniji nego što se to općenito drži. Stoga smo danas sve bliži slici o suvremenom čovjeku kao produktu usmjerenog kozmičkog intervencionizma, a ne kao produktu isključivo vrlo dugotrajnih, manje ili više stihijskih evolucijskih mijena s mnoštvom zasad nepremostivih diskontinuiteta i filogenetskih nelogičnosti.

Je li moderan čovjek *Homo sapiens geocosmicus*?

Pišući stranice ove knjige odlučili smo, na temelju svega što je prethodno rečeno te nakon duljeg promišljanja i diskusija, modernom čovjeku kojeg znanstvenici nazivaju *Homo sapiens sapiens* nadjenuti, po našem mišljenju, prikladniji naziv *Homo sapiens geocosmicus*.

Taj naziv ističe da je on razumno inteligentno ljudsko biće kreirano vrlo složenim i nama još uvijek nepoznatim genetskim inženjerstvom iz autohtonog zemaljskog primata i inteligentnih došljaka iz svemira koji su mu, kreiravši ga *"na svoju sliku i priliku"*, podarili nešto od svoje fizionomije i nadmoćne inteligencije koja mu je, uz njihovu podršku i edukaciju, omogućila bljeskovit rani napredak.

Danas je u svijetu znanosti sve očitije da se u odviše skučenim okvirima postojeće paradigme o modernom čovjeku nikako ne može stići do prave istine o našem krajnje zagonetnom podrijetlu te neobično brzom ra-

nom napretku. U svemu tome je zasigurno najparadoksalnije da je prava istina o našem podrijetlu pohranjena tako duboko i vješto u nama samima, negdje u našem genomu te u vrlo složenoj strukturi našeg mozga da nam je, unatoč silnom napretku znanosti, ostala još uvijek gotovo posve nedokučiva.

Kozmička spona života, premda izvanjski vješto prikrivena i gotovo neprepoznatljiva, ipak vitalno pulsira tijekom čitave prošlosti čovječanstva i njegova svekolikog razvitka negdje duboko u svakom ljudskom biću od pamtivijeka do danas. Njezino stupnjevito perspektivno aktiviranje lišeno je vjerojatno bilo kojeg materijalnog postignuća, odnosno materijalne dimenzije života, a ponajprije je svezano s kritičnom masom rasta globalne svijesti koja će morati voditi dokidanju razarajuće mreže materijalističke dominacije te postupnog uspravljanja i snaženja danas sve teže posrćućeg humanizma.

Sve te silnice ontološki streme prema kozmičkom čovjeku budućnosti odnosno otvaranju prema svjesnim kozmičkim silama, kako je to još sredinom XIX. stoljeća vrlo oštroumno i dalekovidno zaključio veliki britanski prirodoslovac i bliski Darwinov suradnik A. R. Wallace.

Premda je zbog samozatajnosti javno dobio tek djelić Darwinove slave čini se da dubina, svježina i aktualnost njegove misli o čovjekovu krajnje složenom podrijetlu i dan danas bitno nadilazi teorijsku ukočenost darvinizma koji je upravo zato ostao trajno prikraćen u rasvjetljavanju podrijetla modernog čovjeka kao, primjerice, realno mogućeg hibridnog bića kojeg smo s prilično valjanih razloga odlučili nazvati *Homo sapiens geocosmicus*.

Taj je ključ, skloni smo prihvatiti, presudan splet mnogih niti koje pobliže određuju misteriozno podrijetlo, mjesto te ulogu čovjeka na Zemlji i u svemiru, ne samo kao danas jedine razumom obdarene (*sapienizirane*) dvonožne planetske životinje, već kao s razlogom odabranog i očekivanog čimbenika zasad još na samom početku goleme uzlazne spirale čudesnog kozmičkog razvoja.

One određuje unutarnju logiku njegove usmjerene (*kozmičke*) misije, a ne posvemašnju slučajnost njegove fizičke pojavnosti i silnog materijalnog napretka. U protivnom, svekolika linija čovjekova podrijetla, svrhovitog razvitka, bolnih posrtanja i zanosnih uspona tijekom njegova nedvojbeno vrlo ubrzanog zrenja i bljeskovitog napretka bila bi lišena svake smislenosti.

AFRIKA – KOLIJEVKA LJUDSKOG RODA I CIVILIZACIJE

Tragovi nastanka modernog čovjeka vode u Afriku

Sva dosadašnja paleoantropološka istraživanja bazirana na fosilnim i arheološkim nalazima nedvosmisleno upućuju da najdrevnije tragove prvobitnog čovjeka, stare i do nekoliko milijuna godina, nalazimo u istočnoj i jugoistočnoj Africi. U to nepojmljivo davno prapovijesno doba, dok je još veći dio golemog euroazijskog i sjevernoameričkog kontinenta bio čvrsto okovan dugotrajnim pleistocenskim ledenim dobom tijekom kojeg su golema prostranstva sjeverne hemisfere bila prekrivena ponegdje i kilometrima debelim ledenim pokrivačem, pojavili su se na toplom tlu Afrike prvi daleki čovjekovi preci.

Sve donedavno pokušavali su znanstvenici različitih struka i specijalnosti, poput detektiva, istraživati podrijetlo čovjeka jedino putem 'vanjskih' tragova koje čine paleoantropološki i arheološki nalazi te eventualno neki uvjetno prihvatljivi sadržaji u drevnim predajama i religijama. Tek u posljednjim godinama znanstvenici su se napokon odvažili i odlučili pobliže istražiti podrijetlo čovjeka na temelju vrlo logične i veoma privlačne pretpostavke da se tajna našeg podrijetla na neki način krije negdje vrlo duboko u nama samima.

Ona je od pradavnih vremena, kada se pojavio čovjek na Zemlji, izuzetno kao svojevrsna unutrašnja **Knjiga Postanka** veoma vješto upisana u našem genetskom stablu te u još uvijek ni iz daleka dovoljno poznatom ljudskom mozgu. Takva sofisticirana znanstvena istraživanja još donedavno posve nepoznatih i nedokučivih "unutarnjih" tragova podrijetla čovjeka danas su postala moguća zahvaljujući prvenstveno vrlo brzom napretku i brojnim otkrićima na polju genetike, genetskog inženjerstva i molekularne biologije.

U pokušaju da potraže odgovor na mučno pitanje: "Odakle potječe moderan čovjek?" skupina ambicioznih američkih znanstvenika s kalifornijskog Sveučilišta u Berkeleyu krenula je vrlo originalnim putem. Oni su svoje istraživanje započeli upravo na vrlo logičnoj pretpostavci da se

odgovor na to izazovno i veoma teško pitanje, koje već dugo uznemirava znanstvenike, zasigurno mora kriti negdje vrlo duboko u samom čovjeku, u njegovu nasljednom dobru po majci i ocu.

Nakon pomno razrađenog plana sofisticiranog, skupog, ali i vrlo obećavajućeg pionirskog znanstvenog istraživanja, kakvo do tada još nigdje nije bilo rađeno, oni su prikupili detaljne genetske podatke na uzorku od 147 žena raznih rasa iz Afrike, Azije, s Kavkaza, Nove Gvineje i mnogih drugih dijelova svijeta te su ih zatim svestrano obradili, proanalizirali i sistematizirali uz pomoć računala.

Složenom obradom i statističkom analizom tih podataka američki su znanstvenici nepobitno utvrdili da su u genetskim stablima tih žena danas najzastupljeniji geni Afrikanki. Taj rezultat nedvosmisleno navodi na zaključak da prvi ljudi vrste *Homo sapiens* najvjerojatnije potječu odnekud iz crne Afrike. Time je na vrlo originalan način znanstveno potvrđena danas već općeprihvaćena hipoteza vodećih svjetskih paleoantropologa da je Afrika kolijevka ljudskog roda i civilizacije. Ona se do sada temeljila samo na fosilnim nalazima.

Simulacijom na računalu znanstvenici sa Sveučilišta u Berkeleyu su ustanovili da se *Homo sapiens* iznenada pojavio na našem planetu prije približno 180 tisuća godina te da se otada, uz isprva neznatno povećanje populacije, iz rodne Afrike nezaustavljivo širio svijetom u potrazi za novim životnim prostorima prosječnom brzinom od oko jednog kilometra godišnje.

U slično detektivsko istraživanje podrijetla modernog čovjeka unutarnjim putem upustila su se i dvojica londonskih genetičara – dr. J. S. Jones i dr. S. Rouhani. Oni su, zajedno s timom znanstvenika iz Centra za ljudsku genetiku koji djeluje u sklopu Sveučilišta u Oxfordu, istraživali na reprezentativnom uzorku ljudi iz čitavog svijeta geografsku raspodjelu betaglobulina koji je sastavni dio hemoglobina (*globularne bjelančevine u eritrocitima*).

Konačni rezultati njihovih istraživanja također vrlo jasno upućuju na zaključak da je negdje na tlu Afrike nekoć davno vjerojatno postojala osnovna populacija od najviše šest ljudi (*tri prapara*) od kojih započinje čitava kasnija ekspanzivna populacija modernog čovjeka tipa *Homo sapiens*. Na temelju provedenih istraživanja oni drže da su ta tri prapara ljudi vjerojatno bili praroditelji čitavog roda modernog čovjeka koji danas broji već više od šest milijardi ljudi.

U sličnu veliku "detektivsku" potragu za hipotetskom praroditeljicom modernog čovjeka dao se prije nekoliko godina i tim američkih znanstvenika sa Sveučilišta Emoray u Atlanti predvođen genetičarom dr. Douglasom C. Wallaceom. Oni su prvo prikupili te detaljno ispitali mitohondrije (*citoplazmatske organele specijalizirane za proizvodnju energije nužne za metaboličke procese u stanicama*) na uzorku od 600 žena iz čitavog svijeta.

Zatim su opsežnom računalnom analizom prikupljenih podataka utvrdili da se moderan čovjek pojavio tek prije otprilike stotinjak tisuća godina. Tada je, kako pokazuju rezultati njihovih složenih računalnih simulaci-

ja, na Zemlji živjela samo jedna žena s mitohondrijima kakve imaju današnje žene. Stoga se ona s punim pravom može smatrati pramajkom modernog čovjeka, koju drevna biblijska **Knjiga Postanka** naziva Evom.

Profesor D. Wallace, na temelju provedenih istraživanja koje je podjednako snažno odjeknulo u svijetu znanosti ali i u široj javnosti, posebno ističe sljedeće: *"Najvažniji zaključak do kojeg sam došao jest da svi pripadamo istoj i istovjetnoj ljudskoj porodici, što je još jedan od mnogobrojnih dokaza protiv rasizma."*

Posljednje veliko slično istraživanje podrijetla čovjeka suvremenim sofisticiranim metodama molekularne biologije provedeno je na svjetski poznatom Institutu za molekularnu medicinu koji djeluje u sastavu Sveučilišta u Oxfordu. Tamošnji tim genetičara, kojeg je predvodio profesor humane genetike dr. Bryan Sykes, prikupio je veliku bazu podataka genetskih uzoraka mitohondrijske DNK (*mtDNK*) od šest tisuća žitelja s čitavog područja Europe.

Analizom tih uzoraka uz pomoć računala britanski znanstvenici su utvrdili da 99% modernih Europljana ima samo sedam različitih mitohondrijskih gena, što upućuje na zaključak da su oni, po svemu sudeći, vrlo daleki potomci samo sedam žena koje su živjele u prapovijesnoj Europi u završnici pleistocenskog ledenog doba.

Oni su nadalje ustanovili da je tih sedam Evinih kćeri, kojima su iz marketinških razloga nadjenuli zvučna imena: Helena, Jasmina, Katrina, Xenija, Ursula, Tara i Velda, dospjelo u Europu u različito vrijeme odnekud iz Afrike. Među njima je najstarija Ursula, a najmlađa Jasmina. Britanski znanstvenici tvrde da tih sedam žena praroditeljica modernih Europljana najvjerojatnije potječe iz jednog od triju prapovijesnih plemena čiji vrlo daleki potomci i danas obitavaju u južnoj i središnjoj Africi – pradomovini modernog čovjeka.

Rađa se vrlo perspektivna molekularna evolucijska znanost

Navedeni primjeri prvih pionirskih istraživanja na polju molekularne biologije, ambiciozno poduzetih da se na posve novim osnovama pobliže istraži podrijetlo čovjeka i njegovo širenje Zemljom na temelju suptilnih podataka koji se kriju u njemu samom, još uvijek ne mogu dati konačan odgovor na izuzetno teška i neugodna pitanja: "Odakle, kao sapijenta vrsta, izvorno potječe moderan čovjek?" odnosno: "Je li njegova kolijevka samo planet Zemlja ili su to jednim dijelom i nedokučive svemirske dubine?"

Unatoč tome ti su pokušaji ipak afirmirali nekoliko novih, po sve mu sudeći, vrlo perspektivnih mogućnosti istraživanja duboko skrivenih unutrašnjih tragova u golemoj mapi ljudskog genoma, kojima se u doglednoj budućnosti možemo na vrlo originalan način znatno više približiti još uvijek vrlo duboko skrivenoj konačnoj istini o našem krajnje misterioznom podrijetlu.

Već ova prva molekularno-biološka istraživanja podrijetla modernog čovjeka slijedom zamršenih zapisa u mapi ljudskog genoma, opisana u prethodnim poglavljima, vrlo rječito govore da je, po svoj prilici, napokon otkriven dugo traženi zlatni rudnik iz kojeg bi u godinama koje slijede moglo izaći na svjetlo dana pravo obilje novih dragocjenih podataka i saznanja o našem krajnje zagonetnom podrijetlu do kojih se ni na koji način nije moglo doći klasičnim paleontološkim i arheološkim istraživanjima. Ona te podatke mogu dati samo grubo shematski u osnovnim potezima.

Ukoliko će znanstvenicima zaista poći za rukom da vjerodostojno izrudare te suptilne podatke iz zamršene mape ljudskog genoma koja sadrži više od tri milijarde zapisa to bi mogao biti početak procesa transformacije hipoteze o takozvanom majmunskom rodoslovlju čovjeka na kojoj je tradicionalna teorija evolucije toliko dugo i uporno inzistirala.

Već prvi rezultati tih recentnih pionirskih molekularno-bioloških istraživanja vrlo jasno upućuju da kromanjonac nije samo drzak uljez u prapovijesni europski prostor, već da je najvjerojatnije i uljez u hipotetskom rodoslovnom stablu ljudskog roda. Da je evolucija roda *Homo* išla svojim uobičajenim vrlo sporohodnim prirodnim ritmom mi bismo danas zasigurno još uvijek živjeli u samo nešto naprednijem kamenom dobu i vjerojatno još ne bismo imali nikakav oblik civilizacije.

Sve to vrlo rječito govori u prilog još uvijek heretičkoj hipotezi da je kromanjonac, po svoj prilici, produkt vrlo složene genetske mutacije koje se odigrala još prije otprilike 150-200 tisuća godina negdje u južnoj Africi.

U posljednjih nekoliko godina znanstvenicima je pošlo za rukom da pomoću sofisticirane metode koja se koristi za dešifriranje ljudskog genoma zapanjujuće brzo sastavljaju još donedavna gotovo nezamislivu sliku o pojavi anatomski modernog čovjeka (*Homo sapiensa*) i njegovu širenja kontinentima tijekom prapovijesnog doba. Ovim zadivljujućim istraživanjima udareni su temelji relativno mladom i zasigurno vrlo perspektivnom znanstvenom području – molekularnoj evolucijskoj znanosti.

O tim je istraživanjima uvaženi američki humanogenetičar sa Sveučilišta u Stanfordu i autor zapažene knjige GENES, PEOPLES AND LANGUAGES (*GENI, NARODI I JEZICI*) dr. Luca Cavalli-Sforza sažeto kazao sljedeće: *"Postoji mnogo bolji izvor informacija o razvoju čovječanstva od fosilnih nalaza. To je nasljedna informacija".*

Nakon uspješnog odgonetanja mape ljudskog genoma i prvih uspješnih istraživanja u molekularnoj evolucijskoj znanosti, može se u godinama koje slijede očekivati prava lavina novih znanstvenih istraživanja koja će nas vjerojatno dovesti znatno bliže istini o našem zagonetnom podrijetlu nego sva dosadašnja klasična znanstvena istraživanja.

Danas se, zahvaljujući prvenstveno tim modernim i očito vrlo perspektivnim molekularno-biološkim znanstvenim istraživanjima, na kojima se stječu tek prva iskustva, ipak može gotovo sa sigurnošću ustvrditi da je afrički crnac biološki i kulturno mnogo stariji od čovjeka bijele, žute i crvene rase.

Primitivni oblik egzistencije autohtonih Afrikanaca našeg doba nije posljedica njihove civilizacijske mladosti, kako se to pod uplivom pozitivističkih hipoteza sve donedavno u afrikanistici posve neosnovano držalo, već je to, naprotiv, posljedica njihove vrlo duboke civilizacijske starosti i opadanja intenziteta vrlo snažnog prvotnog civilizacijskog impulsa koji je tijekom davno prohujalih eona postupno slabio, da bi se do našeg doba već gotovo posve istrošio.

Može se reći da je kod autohtonih Afrikanaca, čiji su drevni preci bili nosioci neke nama nepoznate visoke pretpovijesne kulture, tijekom vremena nastupila svojevrsna civilizacijska erozija ili kulturološka demencija.

Drevne afričke kulture-prethodnice

O davno prohujalim visokim drevnim kulturama crne Afrike još i danas se relativno malo znade. Jedan od osnovnih razloga tome jest da su one toliko stare da im se tijekom prohujalih eona izgubio gotovo svaki materijalni trag. Unatoč tome, mnoga dosadašnja opsežna znanstvena istraživanja novijeg datuma na području arheologije, antropologije, etnologije te na drugim područjima nedvosmisleno pokazuju da su nekoć vrlo davno u srcu Afrike postojale visoko razvijene kulture koje su podizale brojne gradove, velike utvrde te velebne hramove i palače.

Drugim riječima, to znači da mnoga autohtona afrička plemena i narodi nisu mlade i primitivne etničke skupine, kako se to donedavno općenito držalo. Stoga je u stručnoj javnosti u posljednjim desetljećima sve prisutniji stav da su današnje brojne negroidne afričke etničke skupine samo vrlo daleko i kulturno degenerirano potomstvo davno prohujalih visokih prastarih afričkih kultura ili civilizacija.

Danas je, zahvaljujući tim istraživanjima, znanstvenicima dobro poznato da su drevni Afrikanci mnogo prije Europljana bili pravi majstori u obradi kovina te izradi različitih umjetničkih predmeta. Oni su također bili i vrsni graditelji koji su poznavali vještinu precizne i znalačke obrade kamena kojim su planski podizali brojne monumentalne građevine. U prilog tome danas vrlo rječito govore ostaci velebnog kompleksa drevnih građevina u Zimbabveu.

Velika pretpovijesna carstva o kojima, nažalost, malo znademo cvala su nekoć davno na području današnjih država Mali, Nigerije, Senegala, Zaira i Zimbabvea. Ta vrlo moćna i bogata afrička carstva održavala su stoljećima trgovačke, političke i kulturne veze s mediteranskim zemljama te zemljama Bliskog i Srednjeg istoka, sve do daleke i tajanstvene Kine. Iz starih egipatskih, grčkih, feničkih i hebrejskih zapisa može se procijeniti koliko je bilo značenje drevnih afričkih kultura s kojima su europski i bliskoistočni antički narodi stoljećima kontaktirali.

Tajanstvena zemlja kraljice od Sabe i legendarna zemlja Ofir, iz koje je slavni hebrejski kralj Salomon dobivao zlato i dragulje, stoljećima su golicale maštu srednjovjekovnih europskih pustolova koji su poduzimali bezbrojne vojne pohode da ih pronađu i dočepaju se basnoslovnih količina zlata, dragulja i ostalih bogatstava kojima su, prema kazivanjima starovjekih naroda, te drevne zemlje obilovale.

Povjesničari danas drže da se zemlja kraljice od Sabe vjerojatno nekoć nalazila na jugu Arapskog poluotoka, a zemlja Ofir negdje u jugoistočnoj Africi na području današnje države Zimbabve. Do te je daleke zemlje na jugu Afrike, sudeći prema nekoliko šturih zapisa u starozavjetnoj **Prvoj knjizi o kraljevima**, oko 950. pr. Kr. na svome putovanju duž istočne obala Afrike doprla jedna mješovita feničko-hebrejska ekspedicija koja je na vrlo dugotrajan i opasan put krenula brodovima iz Crvenog mora.

Danas se drži velike drevne afričke kulture-prethodnice toliko starim da je tijekom mnogih tisućljeća gotovo posve izblijedilo, a zatim se i izgubilo svako sjećanje na davno prohujalo vrijeme njihova punog sjaja i moći. Najnovija znanstvena istraživanja vrlo jasno upućuju da do danas sačuvani elementi bogatog folklora, vjerovanja i predaja autohtonih afričkih kultura nisu izvorno primitivni, kako se to neupućenima na prvi pogled čini.

Na opće zaprepaštenje tradicionalno usmjerenih istraživača, zadnjih je desetljećima sve razvidnije da su to samo vrlo dekadentni ili dobrano degradirani oblici nama gotovo posve nepoznatih razvijenih drevnih kultura na tlu crne Afrike koje su bile na vrhuncu svoje moći dok je Europa još bila ili je tek polako izlazila iz veoma dugotrajne epohe kamenog doba. U prilog toj hipotezi danas vrlo rječito svjedoče elementi vjerovanja, predaje, simboli i likovna umjetnost mnogih autohtonih afričkih kultura.

Nakon prestanka posljednjeg pleistocenskog ledenog doba, dok su još Europa i Azija, oslobođene debelog ledenog pokrivača, bespomoćno tapkale u završnici dugotrajnog kamenog doba, brojne su prapovijesne negroidne etničke skupine u Africi bile na znatno višem stupnju materijalnog napretka, kulture i civiliziranosti nego njihovi tada još gotovo posve primitivni i neuki euroazijski suvremenici.

Danas se znanstvenici slažu da se razvoj drevnih negroidnih kultura ne može protumačiti tradicionalnom pozitivističkom teorijom uzlazne geneze društva koja se temelji samo na materijalnoj kulturi. Dok su prve male društvene zajednice na euroazijskom prostoru polako i tegobno napredovale prema izlazu iz dugačkog i mračnog tunela dugotrajnog kamenog doba, za to su vrijeme silazni ciklusi nezaustavljivo degradirali i rastakali već vrlo stare i iscrpljene visoke drevne afričke kulture.

Tijekom vremena su se gotovo posve izbrisali, ili su najvećim dijelom u periodu intenzivne kolonizacije bili uništeni, materijalni ostaci velikih afričkih kultura iz tih davno minulih vremena. Stoga se danas na tlu Afrike vrlo teško mogu naći u većem opsegu vjerodostojni tragovi drevnih izvornih kultura. Jedine izuzetke čine još uvijek u velikoj mjeri neprotumačena i tajnovita monumentalna egipatska civilizacija i tek nedavno otkrivena drevna nubijska kultura, poznata u znanosti pod nazivom "grupa X", koja se posve ugasila prije otprilike dva tisućljeća.

Neutemeljenost hipoteze o 'afričkom primitivizmu'

Antropološka se znanstvena misao tijekom XIX. i prve polovice XX. stoljeća čvrsto oslanjala na stav da brojne egzotične afričke etničke skupine još ni izdaleka nisu postigle kulturnu i civilizacijsku razinu kao moderni narodi u Europi, Aziji i Americi. Na takvom, naizgled posve logičnom, ali neutemeljenom stavu tradicionalne znanstvene orijentacije ubrzo je u široj javnosti formirano i duboko se ukorijenilo mišljenje o 'afričkim primitivizmu' kao početnom stupnju moderne zapadne civilizacije.

Takav ishitreni, i u svojoj biti prilično narcisoidno obojen stav, izgledao je starijim naraštajima zapadnih znanstvenika vrlo logičnim i prihvatljivim, jer se na prvi pogled gotovo savršeno uklapao u tada dominantnu pozitivističku viziju neprekidnog linearno uzlaznog razvoja čovjeka i društva.

Slijedom brojnih istraživanja u posljednjim desetljećima došlo je, na temelju niza novih činjenica, nažalost vrlo kasno, do šokantnog zaključka da su takva gledišta bila velika zabluda koja se temeljila na prvotnom dojmu domorodačke primitivnosti. Dugo je vremena trebalo i velika je cijena bila plaćena dok su istraživači egzotičnih kultura i znanstvenici napokon shvatili da ne valja ishitreno i nekritički nasjedati vrlo varljivoj prirodi izvanjskog.

Takvo paušalno i vrlo rasprostranjeno mišljenje, koje je nažalost uzelo velikog maha u znanosti XIX. i prve polovice XX. stoljeća, ubrzo je imalo za posljedicu da su brojne autohtone negroidne afričke etničke skupine bile posve neutemeljeno etiketirane kao mladi divljaci koje njihova daleko naprednija bijela braća trebaju što prije civilizirati pa i evangelizirati. Da bi se ostvario taj cilj nisu se, nažalost, birale ni metode ni sredstva, poznata po svojoj besprimjernoj drastičnosti i brutalnosti.

U tragičnom periodu intenzivne kolonizacije Afrike, prisilnog civiliziranja njezinog stanovništva, bezdušne trgovine robljem te bezobzirne pljačke i uništavanja prirodnih i kulturnih bogatstava, bile su naprosto zgažene i uništene mnoge vrlo stare autohtone afričke etničke zajednice, a tragovi njihove bogate drevne kulture i tradicije, koji se tisućljećima istaču iz dubokih bunara pamćenja, bili su - kao 'primitivni' - velikim dijelom posve zatrti i prepušteni zaboravu. Bio je to, nakon bezobzirnog osvajanja Novog svijeta tijekom XVI. i XVII. stoljeća nedvojbeno drugi najveći kulturocid u znanoj nam prošlosti čovječanstva.

3.

Velike prapovijesne kulture

TEOZOFI BUDE IDEJU O PRAPOVIJESNIM KULTURAMA

Teozofija – drevna božanska mudrost

Teozofija je sustav ezoteričnih filozofskih i religijskih učenja (grčki: *θεοσ – bog, σοφια – znanje, mudrost, viša spoznaja, εσο-* prefiks koji znači *unutrašnji, skriven, tajan*). Ovaj pojam koristili su među prvima aleksandrijski neoplatoničari Plotin i Proklo još u III. stoljeću.

Teozofija vuče svoje podrijetlo još iz drevnih vedskih spisa, ogromne, tisućljećima stare duhovne baštine neprocjenjiva značenja, zabilježene na tlu Indije, a za koje se drži da potječu od vrlo drevne i duhovno visokorazvijene arijanske civilizacije. Teozofija je, kao neprolazna božanska mudrost, tijekom starog vijeka bila čvrst temelj velikim duhovnim pokretima. Ona je neko vrijeme bila zastupljena u Asiriji i Kaldeji te u Perziji (*Gate i ostali staroperzijski sveti spisi*).

Pod njezinim su se ozračjem u drevnom Egiptu i antičkoj Grčkoj razvila mistična naučavanja. U Egiptu ju je još u doba Starog kraljevstva naučavao hramski svećenik Wen-Amun iz Byblosa, a raspoznatljiva je i u KNJIZI MRTVIH te u nekim papirusima s religijskim sadržajima. Također su je poznavali Platon i mnogi drugi grčki filozofi starog vijeka (*neoplatoničari, gnostičari i pripadnici pitagorejske škole*).

Učenje uzvišene božanske mudrosti proteže se poput duge i u najdrevniju prošlost čovječanstva. Tako su je, primjerice, na tlu današnje Indije brižno čuvali i podučavali usmenom predajom veliki rišiji (*mudraci*) i duhovni učitelji pod nazivom brahmavidya. Njome su prožeti sadržaji PURANA, UPANIŠADA te drevna hinduistička i budistička filozofija.

Na božanskoj mudrosti temelje se i drevni kineski sustavi učenja – taoizam, "klasici čistoće" i pisma Lao Tsea. Teozofija se također obznanjuje u starim hebrejskim svetim spisima – KABALI i TALMUDU. Neki elementi teozofije mogu se naći i u islamskom sufizmu. Stoga se može slobodno reći da je teozofija stara koliko i čovječanstvo.

Kao slobodoumna kršćanska doktrina, teozofija je bila zastupljena u vrlo ograničenom opsegu u XVI. i XVII. stoljeću i u nekim zapadnoeurop-

skim zemljama s razvijenim građanskim društvom. Glavni su joj zastupnici u to doba bili Paracelzus, Böhme, Wiegel i Fludd.

Teozofija se tijekom povijesti pojavljivala kao manje ili više raširen okultni nauk. U nekim razdobljima bila je, kao specifično filozofsko naučavanje ograničena, samo na vrlo uzak krug znalaca. Posljednji veliki zamah i puni procvat novovjeka teozofija je doživjela u drugoj polovici XIX. stoljeća pojavom velike ezoteristice – H. P. Blavatsky.

Teozofija ima prapovijesno značenje "učiteljice života". Ona na neki način pripada podjednako svim velikim religijama kao zajedničko temeljno učenje s osnovnim pravilima ponašanja u životu. Teozofija se temelji na pretpostavci o mogućnosti mističnog ezoteričnog uvida u istinsku Božju narav i temeljne zakonitosti svemira. Teozofi vjeruju da se do najdublje istinske spoznaje ne može doći našim nesavršenim te vrlo ograničenim osjetilima i zdravim razumom, već samo izravnom komunikacijom s prosvijetljenim dušama – adeptima – iz nama fizički nedostupne božanske stvarnosti.

Da bi došli do okultnih spoznaja teozofi se koriste iščitavanjem nefizičkih "akašičkih zapisa" koji postoje na astralnom planu. Tako, primjerice, Rudolf Steiner (*1861.-1925.*), isprva teozof, a kasnije utemeljitelj antropozofije, drži da su u njima trajno i neuništivo pohranjeni podaci o svim zbivanjima od samog početka svemira do danas. "Akašički zapisi" istovjetni su s nedavno otkrivenim Sheldrakeovim morfogeničkim poljima.

Ona čine jedinstvenu kozmičku arhivu svih zbivanja titanskih razmjera koja se neprekidno upotpunjava novim podacima. Ta se golema baza podataka može pretraživati i iščitavati samo podsvjesno ili paranormalnim putem, pa je stoga ograničeno dostupna tek malobrojnim spiritualno nadarenim i posebno educiranim pojedincima.

H. P. Blavatsky i njezini istomišljenici drže da je teozofija prastara mudrost koja izrasta iz studija razvoja života i oblika. Prema njihovu mišljenju, tu praiskonsku mudrost možemo dobiti samo od posebno educiranih istraživača i njihovih studija velikih tajni prirode tijekom epoha. Ti neobični bestjelesni istraživači, koje teozofi nazivaju "majstorima mudrosti", su one ljudske duše koje su tijekom vrlo dugotrajnog procesa razvoja postigle viši stupanj duhovnog razvoja te postale adepti – upućenici u najuzvišenije spoznaje ezoterične znanosti.

Cjelokupno teozofsko naučavanje i vjerovanje temelji se na ezoteričnom duhovnom iskustvu i unutrašnjem prosvjetljenju – samospoznaji – duhovno nadarenih pojedinaca. Teozofija propovijeda jedinstvo s Bogom koji se nalazi u svim stvarima (*panteizam*). Kao takva ona nije ništa novo u religijskom smislu, jer nije nezavisna izvorna filozofija ili religija. Ona je tipično eklektičko naučavanje koje prema svojim potrebama odabire veće dijelove ili odlomke iz raznih filozofskih i religijskih izvora te ih pokušava sistematizirati i objediniti u jedinstvenu svrsishodnu cjelinu.

U naše vrijeme pojam teozofija odnosi se prvenstveno na vjerovanja i učenja čuvenog **Teozofskog društva** kojeg je 17. studenog 1875. osnovala u New Yorku, na inicijativu velikih duhovnih učitelja – majstora mudrosti

– H. P. Blavatsky sa svojim istomišljenikom i prijateljem pukovnikom H. S. Olcottom te skupinom slobodoumnih intelektualaca-spiritualista.

Osnovna zadaća tog prvog u svijetu **Teozofskog društva**, koje je bilo relativno malobrojno, ali vrlo aktivno, bila je otkrivanje, proučavanje i širenje drevnih okultnih znanja – Božanske mudrosti – izgubljenih na Zapadu. Temeljna načela djelovanja tog društva bila su:

- formirati jezgru univerzalnog bratstva među ljudima bez obzira na razlike u rasi, vjeri, spolu, narodnosti, staležu ili položaju,
- potaknuti komparativan studij svih religija, filozofija i znanosti te
- potaknuti istraživanja dubokih nerazjašnjivih zakonitosti prirode i čovjekovih latentnih sposobnosti.

Ta visoka načela ne pripadaju vremenu u kojem su živjeli i djelovali H. P. Blavatsky i njezini sljedbenici. Ona su puno starija i njihove osnove nalaze se još u učenjima aleksandrijskih neoplatoničara. H. P. Blavatsky ih je pokušala otrgnuti od zaborava i tako formulirati da budu shvatljivi njezinim suvremenicima. Postavila ih je kao životne smjernice koje ljudima mogu približiti njihovu vlastitu bit i omogućiti im posve drugačiji i konstruktivniji pristup stvarnosti.

Teozofija XIX. stoljeća, koja se razvila i postigla svoj zenit u okrilju **Teozofskog društva**, sadrži naučavanja vedantizma, budizma, židovske kabale, hermetizma, okultizma, neoplatonizma i gnosticizma. U njoj postoje tri temeljne kategorije koje čine konačnu stvarnost. To su:

- Jeeva (*Diva*) – besmrtna osobna duša koja se sukcesivno reinkarnira po univerzalnom zakonu karme,
- Jagrata (*Dagrata*) – manifestirani materijalni svijet te
- Ishwara (*Išvara*) – vrhovni Bog-stvoritelj.

Teozofi okupljeni oko H. P. Blavatsky zastupaju ideju o drevnim "svjetskim učiteljima" – adeptima – koji su tijekom svog života na Zemlji stekli najuzvišenija duhovna znanja i najdublje spoznaje u nekim područjima ezoterične znanosti. Ti veliki duhovni učitelji – po uvjerenju teozofa – djeluju i nakon smrti, jer se duša svakog od njih po potrebi i vlastitoj volji reinkarnira da bi nove naraštaje ljudi u raznim epohama podučila neprolaznoj Božanskoj mudrosti i tajnim znanjima.

Nakon tri godine vrlo plodnog djelovanja **Teozofskog društva** u New Yorku, njegovo je sjedište premješteno 1878. u Bombay, a odatle je 1882. preseljeno u Adyar – predgrađe velikog južnoindijskog grada Madrasa – gdje sve do danas vrlo uspješno djeluje kao svjetska teozofska središnjica. Tijekom posljednjih stotinjak godina osnovani su, po uzoru na središnjicu u Madrasu, brojni teozofski centri u mnogim zemljama svijeta čiji je zadatak da čovječanstvo upoznaju s neprolaznom božanskom mudrošću te da potiču istraživanje skrivenih i neobjašnjenih zakona prirode kao i latentnih moći u čovjeku.

Da bi načinio i istakao razliku između klasične teozofije i naučavanja

velikih ezoteričara XIX. stoljeća okupljenih oko Teozofskog društva gospođe H. P. Blavatsky, Francuz Rene Guénon uveo je pojam teozofizam za ta visoko spekulativna ezoterična naučavanja koja se bave unutarnjim odnosima života ljudi i čitavog svemira.

Teozofski nauk o rasa-majkama

Nakon što je u jesen 1875. velika ezoteristica H. P. Blavatsky sa svojim istomišljenicima i sljedbenicima u New Yorku osnovala **Teozofsko društvo**, čije je djelovanje bilo izuzetno plodno, počela je, na osnovu kazivanja adepta ili majstora mudrosti, postupno izlaziti na vidjelo skrivena (*okultna*) prošlost ljudskog roda u nezamislivo davno prapovijesno doba. O njoj su na temelju:

- drevnih predaja,
- nekih znanstvenih postavki i
- temeljnih podataka iz drevnih svetih spisa (*šastra*)

uz nenadmašnu H. P. Blavatsky postavili vrlo smione hipoteze i dali mnoge zanimljive priloge također i neki veliki europski ezoterici XIX. i XX. stoljeća (*Rudolf Steiner, Max Heindel itd.*).

U svojoj vrlo maštovitoj, slabo utemeljenoj i u mnogo čemu fantastičnoj teoriji oni drže da se čovječanstvo tijekom svoje povijesti ostvaruje putem sedam temeljnih karakterističnih antropoloških vrsta zvanih rasa. Ezoterici pod rasom smatraju određenu fazu razvoja ljudskog roda u dugotrajnom procesu evolucije.

Vodeći ezoterist i teozof XIX. stoljeća – H. P. Blavatsky – u svome vrlo opsežnom djelu TAJNI NAUK te hipotetske karakteristične antropološke vrste naziva rasa-majkama ili korijenskim rasama od kojih svaka traje jednu precesionu ili Platonovu godinu (*oko 25860 kalendarskih godina*). Teozofi drže da po isteku tog perioda dolazi do smjene jedne korijenske ljudske rase drugom. Treba napomenuti da je pojam rasa-majka ili korijenska rasa višeznačan, jer istovremeno čini:

- oblik i stupanj dostignutog razvoja čovječanstva u procesu evolucije,
- prostor ili geografsko područje te
- povijesno razdoblje ili epohu.

Svaka rasa-majka odlikuje se karakterističnom vrstom tijela i psihofizičkim sposobnostima. Prema naučavanju H. P. Blavatsky i njezinih sljedbenika do danas je u razvoju čovječanstva ostvareno sljedećih pet rasa-majki: Pol, Hiperboreja, Lemurija ili Šalmali, Atlantida i Arija. Svaka od tih okultnih korijenskih rasa dijeli se dalje na sedam podrasa. Temeljne odlike dosadašnjih pet rasa-majki jesu:

Pol ili **Tula** je naziv prve rasa-majke za koju se drži da je obitavala

negdje daleko na sjeveru ispod zvijezde Polarnice. Pripadnici te bijele rase žućkaste boje kože bili su bespolni i razmnožavali su se diobom. Nisu imali svijest i čitav bi život proveli u nekoj vrsti transa nalik snu. Za tu vrlo neobičnu korijensku rasu ljudi koja je davno izumrla nisu poznati izravni potomci među današnjim žiteljima Zemlje;

Hiperboreja je naziv druge rasa-majke koja je također živjela na dalekom sjeveru iza područja sjevernog vjetra "gdje sunce nikad ne zalazi". Bila je to zlatna rasa prozirne boje kože. Vjerojatno je nastanjivala područje današnjeg Arktika iznad sjeverne polarnice. Za Hiperborejce također nisu poznati izravni potomci među današnjim žiteljima Zemlje;

Lemurija je treća rasa-majka. Odlikovala se orijaškim jajolikim tijelom crne boje kože, a razmnožavala se pretapanjem. Nastanjivala je hipotetski pacifički prakontinent (*Zemlju Mu*) kojeg teozofi običavaju nazivati Lemurijom. Oni drže da su crnci i Aboriđani jedine do danas preživjele podrase drevnih Lemuraca;

Atlantida je četvrta rasa-majka koja se u procesu evolucije razvila iz sedme lemurske podrase. Njezini pripadnici bili su visoka rasta i imali su bakreno-crvenu boju kože. Oni su nastanjivali područje Atlantide i njezinog posljednjeg ostatka – velikog otoka Posejdonisa. Od njih potječu današnje mongolske podrase ljudi u Aziji te Srednjoj i Južnoj Americi;

Arija je peta rasa majka koja je prvotno živjela na prostoru oko nekadašnjeg velikog jezera u srednjoj Aziji koje se nekoć nalazilo na području današnje pustinje Gobi. Ta se rasa zbog isušivanja jezera i njegovog postupnog pretvaranja u beživotnu pustinju kasnije raširila prema jugu i zapadu Azije na plodna područja oko Kavkaza, Kaspijskog jezera, Irana i Afganistana, sve do vrlo plodnih dolina velikih indijskih rijeka – Inda i Gangesa. Iz te korijenske rase kasnije su se razvile podrase koje čine današnje indoeuropske narode (*Hindusi, Arapi, Iranci, Grci, Rimljani, Kelti, Slaveni i Teutoni*).

Teozofi okupljeni oko gospođe H. P. Blavatsky smatraju da su tri osnovne rase ljudi koji danas nastanjuju Zemlju potekle od triju korijenskih rasa iz Lemurije, Atlantide te današnje središnje i južne Azije. Te tri suvremene rase ljudi jesu:

- etiopski ili lemurski tip tamne gotovo crne boje kože, pretežito duguljaste glave, debelih usana i vunaste kose,
- mongolski ili atlantski tip žute ili bakreno-crvenkaste boje kože, pretežito okrugle ili malo izdužene glave, visokih ličnih kostiju, spljoštena čela, glatke i opuštene kose te
- arijski ili kavkaski tip bijele ili smeđkaste boje kože, okrugle glave s valovitom kosom smeđe, crne ili crvenkaste boje, sklone kovrčanju, muškarci skloni nošenju brade.

Zahvaljujući brojnim raspravama i radovima teozofa okupljenih u **Teozofskom društvu** pobuđen je potkraj XIX. stoljeća velik interes za pradrevne civilizacije i gotovo posve nepoznatu najdrevniju prošlost i podrijetlo

čovječanstva. Oni su inspirirali brojne istraživače i znanstvenike diljem svijeta da krenu u veliku potragu za prapovijesnim kulturama, koja još uvijek traje.

Što sve danas znademo o tim velikim arhaičnim hipotetskim civilizacijama-prethodnicama? Jesu li one samo proizvod nemirne i bujne ljudske mašte tijekom dugih i dokonih zimskih večeri ili zaista postoje neki koliko-toliko valjani elementi za njihovu osnovanost? To je vrlo teško i izazovno pitanje. Suvremena odviše pozitivistički usmjerena znanost zbog:

- kroničnog nedostatka dovoljno valjanih izravnih argumenata s jedne strane te
- spretnog zaobilaženja, omalovažavanja i ignoriranja više raspoloživih neizravnih dokaza i indicija na drugoj strani

sustavno zamagljuje bitne spone da bi se onemogućilo stvaranje jasnijeg i neporecivog izlaza iz ove dileme.

PRAPOVIJESNA ZBILJA POSTUPNO IZRANJA IZ GUSTE TAME

Nedostatnost i nesigurnost poznavanja najdrevnije prošlosti

Unatoč svim dosadašnjim istraživanjima brojnih naraštaja znanstvenika raznih struka i najnovijim paleoantropološkim nalazima, nitko danas ne može argumentirano odgovoriti koliko je staro čovječanstvo, kada započinje njegova prošlost te koja je njegova uloga? Jedino u čemu su svi istraživači povijesti čovječanstva i antropolozi posve suglasni jest neumoljiva činjenica da mnogo toga iz naše drevne prošlosti još uvijek ne znamo, ne razumijemo pa stoga ne možemo niti zadovoljavajuće protumačiti.

O mogućim počecima i nedokučivim stazama razvoja čudljivog ljudskog roda i njegove najdrevnije prošlosti znanstvenici su u proteklih stotinjak godina uz mnogo napora dogovorno sastavili danas općeprihvaćeni mozaik, koji je u mnogo čemu vrlo krhak i upitan.

A takav je stoga što se pokušaj rekonstrukcije golemog i vrlo složenog mozaika prapovijesnog, pretpovijesnog i protopovijesnog doba temelji na vrlo rijetkim, najčešće nepotpunim te slabo ili čak nikako povezanim paleoantropološkim i arheološkim nalazima koji su, statistički uzevši, toliko oskudni i nehomogeni da ne mogu biti čak niti minimalni reprezentativan uzorak na temelju kojeg bi se moglo, uz prihvatljivu vjerojatnost, valjano prosuđivati gotovo posve nepoznat osnovni skup podataka zbilje davno prohujalih eona.

To je vrlo ozbiljan i gotovo nerješiv objektivan problem za klasičnu metodologiju istraživanja s kojim se neprestance suočavaju svi istraživači najdrevnije prošlosti. U tom je pogledu stanje sve teže što se ide dublje u znanstveno istraživanje prošlosti prapovijesnog doba.

To se može slikovito usporediti s pokušajem da se sastavi i prepozna u svim bitnim detaljima gotovo posve nepoznat motiv nekog velikog i davno rasutog mozaika koji se sastojao od nebrojenih tisuća kamenčića od kojih su do danas gotovo svi nepovratno izgubljeni, osim njih nekoliko stotina za koje se može tek grubo nagađati gdje su u tom velebnom mozaiku zbilje naše nedokučivo duboke prošlosti nekoć stajali i što su predstavljali.

Stoga su današnji pokušaji rekonstrukcije gotovo posve rasutog mozaika zbilje naše najdrevnije prošlosti, koja seže vrlo duboko u starije kameno doba, u mnogo čemu vrlo dvojbeni, jer svaki drugačiji razmještaj rijetkih, slučajno pronađenih i već dobrano oštećenih kamenčića tog drevnog mozaika, ili nalaz još ponekog novog kamenčića, može dati nešto drugačiji ili čak posve različit dojam i predodžbu o davno izgubljenoj izvornoj slici i njezinoj interpretaciji.

Zbog toga su se u znanstvenim krugovima još od sredine XIX. stoljeća neprestance vodile brojne oštre rasprave pa i sukobi među podijeljenim stranama, dok napokon nije konsenzusom usvojen danas općeprihvaćen, pozitivistički obojen te, čini se, dobrano okljaštren i 'neupitan' mozaik naše najdrevnije prošlosti.

Valja istaći da velike poteškoće istraživačima naše drevne prošlosti zadaje i kroničan nedostatak grobova iz davno minulih eona kada su na Zemlji cvale visoke pradrevne civilizacije. Pripadnici tih prapovijesnih kultura običavali su, naime, svoje mrtve spaljivati, a ne sahranjivati u grobove ili velebne grobnice. Stoga se danas iz tih davno prohujalih vremena možemo uz mnogo sreće nadati samo slučajnom otkriću tek pokojeg više ili manje nekompletnog kostura poginulih u elementarnim nepogodama i kataklizmama.

Zato je vrlo upitna hipoteza nekih istraživača da se upornim iskapanjima mogu otkriti grobovi sa skeletnim ostacima ljudi i artefaktima na temelju kojih bi se napokon moglo materijalno dokazati postojanje visokih pradrevnih kultura ili civilizacija. Na taj način mogu se otkriti i tumačiti samo anatomske odlike takvih ostataka pripadnika primitivnih prapovijesnih i pretpovijesnih zajednica koje su usporedno uz te visoke kulture živjele izolirano surovim životom kamenog doba i stoga nisu spaljivale svoje mrtve.

Stoga vrlo rijetki arheološki nalazi ponekog groba iz kamenog doba, najstarijeg i kudikamo najduljeg razdoblja ljudske prošlosti, mogu navesti na neosnovan zaključak da visoke pradrevne kulture na našem planetu nisu postojale te da je njihova egzistencija samo mitološki utemeljena.

Zbog velike oskudice raspoloživih paleoantropoloških i arheoloških nalaza danas istraživači vrlo ranog prapovijesnog doba naprosto vape za novim nalazima, kojih nikad nema dovoljno, kako bi njima upotpunili, koliko-toliko učvrstili te iznijansirali još uvijek vrlo skromnu listu izravnih dokaza te, u posljednje vrijeme, sve upitniji mozaik najdrevnije prošlosti ljudskog roda i njegovog neobično brzog i gotovo skokovitog napretka.

U posljednjim desetljećima već je prikupljeno podosta arheoloških nalaza koji čine neobično zanimljiv dokazni korpus za utemeljenost novih komplementarnih hipoteza o našoj najdrevnijoj prošlosti. Ti nalazi upućuju da o njoj nedostaju mnoge pozamašne knjige, a ne samo neka poglavlja. To se posebice odnosi na riznice znanja i umijeća pradrevnih civilizacija i njihove blistave domete koji su putem tisućljetnih predaja ugrađeni u temelje naše moderne civilizacije.

Arheološki nalazi razotkrivaju najdrevniju prošlost

Tijekom vrlo turbulentnog XX. stoljeća otkriveno je i/ili iskopano diljem svijeta, uključujući i još uvijek relativno slabo istraženo prostrano svjetsko podmorje, mnogo impresivnih ostataka velebnih građevina i artefakata davno prohujalih kultura i civilizacija koji su naprosto nespojivi s našom klišeiziranom pozitivističkom predodžbom o dobu iz kojeg su potekli. Tim značajnim otkrićima, u čiju vjerodostojnost ne bi trebalo sumnjati, bio je svojevremeno dan tijekom kraćeg vremena primjeren publicitet u sredstvima javnog priopćavanja te u brojnim stručnim časopisima, glasilima i revijama, da bi nakon toga ubrzo sve palo u zaborav.

No, unatoč tome, ona još uvijek nisu stekla pravo građanstva u udžbenicima povijesti niti su našli svoje mjesto u školskim programima samo zato što njihova nerijetko nezamislivo velika i stoga nedopustiva starost te njihova visoka tehničko-tehnološka razina podizanja ili izrade oštro proturječe općeprihvaćenim pogledima i stavovima iznijetim u stručnim radovima te brojnim izdanjima knjiga koje obrađuju našu najdrevniju prošlost. Ta se nezgodna otkrića stoga najradije mudro prešućuje ili vješto zaobilazi poput apokrifa.

Za razliku od krutih, ukalupljenih, pozitivistički obojenih stavova pripadnika suvremene zapadne civilizacije na našu najdrevniju prošlost, na tlu Indije, Tibeta, Ekvadora i Perua još je uvijek živa tradicija nepokolebljivog vjerovanja u realitet dviju davno prohujalih visokorazvijenih civilizacija – zemlje Mu i Atlantide, na čijoj su znanstvenoj, tehničkoj, duhovnoj i kulturnoj baštini stasale i razvile se mnoge starovjeke kulture diljem svijeta.

U posljednjim je desetljećima mnogo nemira u istraživačke krugove unio niz impresivnih i teško osporivih nalaza u podmorju Atlantskog, Tihog i Indijskog oceana te priobalnim morima diljem svijeta. Ima sve više ozbiljnih indicija da su neki podmorski arheološki lokaliteti otkriveni u posljednjim desetljećima čak toliko značajni da se njihova istraživanja odvijaju pod vojnim okriljem kao strogo povjerljiva. Ta su tajna istraživanja na taj način posve izbrisana iz spektra istraživanja vidljivog široj javnosti.

Francuski povjesničar, arheolog i publicist Robert Charroux izdao je u razdoblju od 1963. do 1974. šest nevelikih, ali zato vrlo zapaženih knjiga u kojima obrađuje i pokušava naći odgovore u (ne)konvencionalnoj optici za niz nerješivih zagonetki iz drevne prošlosti čovječanstva. Kao slobodoumnog istraživača posebno ga je zaokupljalo razotkrivanje duboko skrivene veze između zadivljujućih pretpovijesnih znanja i znanja modernog doba.

Prva od njegovih knjiga nosi naslov FANTASTIČNA PROŠLOST – Nepoznata prošlost čovječanstva unazad sto tisuća godina – izdana je 1963., a posljednja knjiga, ZAGONETKA ANDA, objavljena 1974., približava nam čudesan pretpovijesni svijet Anda, jednog od središnjih područja visoke predinkanske civilizacije u vrlo dalekim pradrevnim vremenima.

Opsežnu građu na kojima se temelje te neobično zanimljive knjige ambiciozni i neumorni dr. Robert Charroux je sustavno prikupljao, razvrsta-

vao i proučavao tijekom tridesetak godina intenzivnog istraživačkog rada. Za to vrijeme proputovao je najudaljenije i teško dostupne krajeve svijeta, obišao je i pomno razgledao mnoge značajne arheološke lokacije te stotine muzejskih i privatnih zbirki diljem svijeta, posjetio je mnoge hramove u kojima se brižno čuvaju drevni spisi i pregledao je niz pećina ukrašenih živopisnim drevnim pretpovijesnim slikarijama.

U tom vrlo zanimljivom nizu knjiga, slobodoumni R. Charroux je, neumorno tragajući za teško dokučivom zbiljom naše najdrevnije prošlosti, sustavno i argumentirano iznio više prvorazrednih, teško oborivih činjenica te dao brojna uvjerljiva komplementarna viđenja i tumačenja posve oprečna općeprihvaćenim znanstvenim stavovima. Stoga su njegove knjižice vrlo brzo, ni krive ni dužne, dospjele na nepisani indeks zabranjenih knjiga, pa ih uskoro bilo vrlo teško naći na policama knjižara i knjižnica. Odatle su, kao nepoćudne, ubrzo nestale kao vjetrom odnesene.

Ta žalosna činjenica o dobro znanom scenariju brisanja zasigurno najbolje govori u prilog njihovoj originalnosti i značajnom doprinosu rasvjetljavanju mnogih tajni naše najdrevnije prošlosti s komplementarnih pozicija. U posljednje vrijeme one se zbog svoje aktualnosti i niza vrlo zanimljivih komplementarnih pogleda koje je dr. Robert Charroux u njima iznio prevode s francuskog na druge jezike te doživljavaju nova izdanja.

Glavne razloge krnjeg i prilično izobličenog poznavanja naše drevne prošlosti slobodoumni Robert Charroux opisao je u svojoj knjizi GOSPODARI SVIJETA - Na tragu našim izvanzemaljskim precima - objavljenoj 1967. - sljedećim riječima:

"Istinska povijest civilizacija je zabranjena. Moćna tajnovitost kojom je obavijana povijest dopušta iznošenje tek njezine iskrivljene verzije. Naša društvena i religijska povijest krivotvori se već tisućama godina, počevši od Egipćana koji, zaboravivši ili ignorirajući istine dobivene od svojih predaka, nadjenuše sami sebi titulu 'prvih inicijanata i prvog civiliziranog naroda'. Grci su također zaboravili odati dužno priznanje svojim keltskim i egipatskim učiteljima, a predstavljali su svoju zemlju kao 'kolijevku čovječanstva'. Zatim dolaze Hebreji, što je bilo zaokruženje tih pretjerivanja.

Rimski su carevi prihvatili kršćanstvo, a njihovi su svećenici naredili palež najveće knjižnice u znanoj nam povijesti koja se nalazila u Aleksandriji (Serapeum), jer su se u njoj nalazile knjige koje svjedoče o civilizacijama i religijama koje su postojale još davno prije biblijske ***Knjige Postanka****. Također je bilo uništeno i devet drugih velikih antičkih knjižnica. Knjige o Atlantidi i zemlji Mu kod Azteka, Maya i Inka bile su spaljene tijekom navale Španjolaca koji su uvidjeli da bi takva pisana povijest bila ozbiljna prijetnja povijesti njihove religije.*

Nekoliko svezaka sakrili su danas znanstvenici zbog bojazni od njihove destrukcije. Tek pokoji svezak uspjeli su spasiti učenici zbog opravdane bojazni od njihova posvemašnjeg uništenja. Oni su preostali do naših dana kao poticaj za sve znanstvenike otvorena uma koji su svjesni njihove važnosti. Upravo to je ta 'vječna mudrost'".

Prastari tragovi prisutnosti razumnog života na Zemlji

U posljednjih stotinu i pedeset godina otkriveni su diljem svijeta brojni nezamislivo drevni artefakti složene izrade i posve nepoznata podrijetla koji vrlo rječito svjedoče o stalnoj ili povremenoj prisutnosti nekih inteligentnih stanara ili gostiju na našem planetu prije više milijuna pa sve do gotovo nezamislivih tri milijarde godina. Za ilustraciju navodimo samo nekoliko primjera tih neobičnih nalaza koji već dulje vrijeme zadaju teške glavobolje brojnim pozitivistički orijentiranim znanstvenicima:

1. Početkom ljeta 1844. pronađena je u Engleskoj kod Rutherford Millsa u živoj stijeni, čija se starost procjenjuje na četrdesetak milijuna godina, fino izrađena zlatna nit dugačka oko 2,5 metra. Nitko ne može odgovoriti tko ju je i kako načinio te kako je dospjela u stijenu. Prema svim službenim evolucijskim tablicama tada su Zemlju nastanjivale rane vrste velikih majmuna, a (pra)ljudskom rodu još nije bilo ni traga;
2. Godine 1891. otkrivena je u rudniku kod Morrisonvillea, u američkoj saveznoj državi Illinois, u jednom grumenu ugljena tanka 8-karatna zlatna nit vrlo precizne izrade, duljine oko 25 centimetara, koja nikako nije mogla nastati prirodnim putem. Stručnjaci Državnog geološkog zavoda u Illinoisu procijenili su starost ugljenog ležišta iz kojeg je izvađen taj grumen sa zlatnom niti na 260-320 milijuna godina;
3. Godine 1851. pronađen je u Austriji kod Salzburga, u jednom savršenom oblikovanom, velikom kristalu kvarca, čija starost je procijenjena na oko 12 milijuna godina, dio željeznog čavla izrađenog nečijom vještom rukom. U to doba, smatraju evolucionisti, došlo je tek do blagog razdvajanja roda velikih majmuna i najstarijih predaka praljudi koji su tek sišli s drveća na tlo i počeli nezgrapno gegati na stražnjim udovima;
4. Iz jedne gromade ugljena iskopane u rudniku Wolfsegg u Austriji, koja potječe iz tercijara, izvadio je dr. Gurlitt 1885. gotovo savršenu kocku od tvrde slitine ugljičnog čelika i nikla težku 785 grama. Količina sumpora u njoj bila je odviše niska da bi se mogla smatrati prirodnim kristalom pirita koji ponekad tvori vrlo lijepe i skladne geometrijske oblike. Štoviše, oko sredine te neobične kocke protezao se vrlo jasan tehnološki trag - dubok ravan urez, dok su njezine dvije nasuprotne stranice veličine 47 milimetara bile precizno zaobljene s ispupčenjem od 10 milimetara.

   Sve to nedvosmisleno upućuje da je tajanstvena "Gurlittova kocka" bilo djelo nekog inteligentnog bića vještih ruku koje ju je načinilo prije najmanje desetak milijuna godina. Sve do 1910. ta se neobično vješto izrađena pradrevna kocka čuvala u muzeju u Linzu, a tada je jednog dana misteriozno nestala iz vitrine. Srećom je prije toga bila izrađena njezina replika koja se i danas tamo čuva. Time je nerješiva zagonetka njezina podrijetla, koja je 25 godina ozbiljno uznemirivala mnoge znan-

stvenike pozitivističke orijentacije, napokon bila, uz mnoge uzdahe olakšanja, vrlo elegantno skinuta s dnevnog reda;

5. Godine 1871. otkriveno je kod Lawn Ridgea u Illinoisu, prilikom bušenja jednog bunara, na dubini od oko 35 metara nekoliko prastarih artefakata. Jedna od njih je bakreni novcoliki predmet poligonalnog oblika s jasno raspoznatljivom slikom u središnjem dijelu i nekim natpisom oko nje na obje strane. Njegova je starost prema geološkom sloju u kojem je pronađen procijenjena na 200-400 tisuća godina. Informacije radi, dosad najstariji nalaz kovanog novca potječe iz Male Azije, gdje se koristio u VIII. stoljeću pr. Kr.;
6. Prije nekoliko desetljeća južnoafrički su rudari pronašli, prilikom miniranja stijena u zapadnom Transvaalu, nedaleko gradića Ottosdala, na stotine precizno izrađenih spljoštenih metalnih kugli (*elipsoida*). One su nađene u stijenama pirofilita starim oko 2,8 milijardi godina. Postoje dva tipa kugli. Jedne su pune (*masivne*) i izrađene su od izuzetno tvrdog plavkastog metala s bijelim mrljama na površini, dok su druge šuplje i ispunjene nekom bijelom spužvastom tvari. Jedna od tih kugli ukrašena je čak trima jednolikim usporednim brazdama oko ekvatora.

   Očito je da te misteriozne metalne kugle strogo pravilna oblika i precizne izrade nikako nisu mogle nastati pukom igrom prirodnih sila. Mogle su ih načiniti samo neka inteligentna bića koja su u to vrlo rano geološko doba, dok se Zemljina kora još nije tako reći niti stigla pravo ohladiti, već živjela na Zemlji ili su na nju dospjela odnekud iz nedokučivih svemirskih daljina.

Razumljivo je da ti nezgodni artefakti visoke tehničke razine izrade i nezamislive starosti, čiji se broj zahvaljujući novim nalazima i dalje povećava, žestoko proturječe svim općeprihvaćenim znanstvenim stavovima o starosti ljudskog roda i pojavi prvih prapovijesnih kultura te potpuno pobijaju sve tekstove na tu temu u našim povijesnim knjigama i udžbenicima.

Ti se nalazi u znanstvenim krugovima stoga sustavno potiskuju, proglašavaju podvalama, obmanama ili prijevarama (*falsifikatima*) i posve ignoriraju, jer bi, u protivnom, svojom tvrdoćom mogli iz temelja srušiti, poput kule od karata, sve konvencionalne povijesne i paleoantropološke scenarije. Oni zbog toga nikako ne mogu steći pravo građanstva u općeprihvaćenom, neupitnom i strogo čuvanom kanonu službene znanosti koja ih, u najboljem slučaju, drži arheološkim apokrifima koji imaju status trajno neklasificiranih nalaza.

Svakog čitatelja koji pokazuje veći interes za potisnute arheološke nalaze i ostale dokaze koji veoma rječito svjedoče o nezamislivo dugoj prisutnosti čovjeka ili, točnije rečeno, nekih drugih stvaralačkih bića na Zemlji, možemo sa zadovoljstvom uputiti i toplo mu preporučiti izuzetno vrijednu i temeljitu knjigu FORBIDDEN ARCHEOLOGY - The Hidden History of the Human Race (*ZABRANJENA ARHEOLOGIJA - Skrivena povijest ljudskog roda*), navedenu u popisu literature.

Ona na više od 900 stranica sustavno, dobro argumentirano i kritički obrađuje brojne nalaze artefakata starih od više stotina tisuća pa sve do gotovo nepojmljivih 2,8 milijardi godina. To, vrlo studiozno napisano djelo dvojice eminentnih suradnika Bhaktivedanta instituta iz San Diega, potreslo je 1993., kada je bilo objavljeno, iz temelja sve opće prihvaćene poglede i saznanja s područja antropologije i arheologije prapovijesnog doba.

Ta izuzetna knjiga svojom zadivljujućom argumentacijom stavlja na nezamislivo tešku kušnju mnoge konzervativno orijentirane pripadnike svijeta znanosti. Tim je djelom napokon počela nezaustavljivo izlaziti na vidjelo najdrevnija prošlost Zemlje koju su još prije gotovo nezamislive tri milijarde godina nastanjivala ili pohodila neka nepoznata inteligentna rasa koja je ostavila barem poneki od svojih artefakata.

Strah i bijeg od novih ideja i saznanja

Već odavno je uočen fenomen da se utjecajni pojedinci u svijetu znanosti, tradicionalno skloni konzervativizmu, intimno veoma pribojavaju svih novih ideja, hipoteza, nalaza i saznanja velikog dometa koji se 'ne uklapaju' u općeprihvaćen, neupitan, ljubomorno čuvan no isto tako i odviše klišeiziran, pozitivistički obojen mozaik našeg podrijetla i pradrevne prošlosti.

Sve što se u njega ne može skladno uklopiti žestoko se iz redova konzervativnih znanstvenika ex cathedra kritizira, energično odbacuje ili prešutno ignorira da bi se pošto-poto očuvao od temeljnih pitanja vrlo blijed i krhak općeprihvaćen mozaik pojave, neobično brzog ranog napretka ljudskog roda te njegove najdrevnije prošlosti kojeg je sve teže držati na okupu u skučenim okvirima postojeće paradigme - znanstvenog obrasca za promatranje svijeta.

Valja istaći da znanstveno istraživanje i interpretacija našeg podrijetla i najdrevnije prošlosti ima svoje objektivne ali, nažalost, i subjektivne (*psihološke*) granice uvjetovane interesnim determinizmom. One se iskazuju kao neka vrst misaonih ladica ili pretinaca u umu konzervativnih istraživača nesklonih konstruktivnom slobodoumnijem razmišljanju s komplementarnih pozicija.

Ta psihološka i/ili interesna ograničenja im naprosto ne dopuštaju da prihvate bilo kakve nove činjenice ili saznanja koja se ne mogu uklopiti u odviše uske okvire tih nerijetko za 'poželjne' sadržaje unaprijed rezerviranih ili a priori popunjenih ladica ili pretinaca. Sve što se u njih ne može smjestiti oni kategorički odbacuju i ignoriraju uz uobičajenu atribuciju: *"To nije znanstveno!"*, jer se ne uklapa u postojeći neupitni teorijski model.

Prirodno je da nove ideje i hipoteze o našem podrijetlu i najdrevnijoj prošlosti mnogo lakše prihvaćaju mlađi slobodoumni znanstvenici i istraživači jer je kod njihovih starijih kolega, koji su već odavno stekli i učvrstili visoke pozicije u znanstvenoj hijerarhiji, zbog konformizma, nažalost, dominantna sklonost tradiciji i konzervativizmu.

Stoga stariji naraštaji znanstvenika, odviše skloni čuvanju svog znanstvenog renomea i stečenih pozicija, naprosto ne mogu, niti uz čvrste argumente, prihvatiti nikakve bitno nove ideje i spoznaje koje bi mogle ozbiljnije narušiti ili čak srušiti općeprihvaćeni znanstveni mozaik o podrijetlu čovjeka, njegovu bljeskovitom ranom napretku i posve drugačijoj zbilji najdrevnije prošlosti nego što je oni zamišljaju ili je uopće mogu zamisliti.

Uvođenje novih komplementarnih ideja i hipoteza te proizlazeće proširenje i dogradnja postojećih teorija o najdrevnijoj prošlosti biti će, nedvojbeno, velika prekretnica koja će, kao i mnoge nove velike ideje u znanosti, najvjerojatnije biti prihvaćena tek smjenom generacija, a ne beskonačnim odugovlačenjem moćnih pojedinaca kojima to interesno ne odgovara i stoga ne žele ni čuti, a kamoli razmotriti, zrele hipoteze, argumente i materijalne dokaze, ma koliko čvrsti i uvjerljivi bili.

Kritički pogledi slobodoumnih znanstvenika

Da u svijetu znanosti i obrazovnom sustavu prikriveno, ali uporno i postojano, djeluju u pogledu znanstvenog napretka usporavajući pa čak i retrogradni mehanizmi, uočili su vodeći svjetski znanstvenici i mislioci još sredinom vrlo uskomešanog XX. stoljeća. Neki od njih, poput, primjerice, uglednog britanskog biologa dr. G. A. Kerkuta, velikog fizičara i nobelovca Alberta Einsteina te eminentnog povjesničara znanosti dr. Thomasa S. Khuna, otvoreno su i javno progovorili o toj vrlo osjetljivoj i na dulji rok itekako ozbiljnoj problematici s nesagledivo krupnim posljedicama.

Profesor fiziologije i zoologije na Sveučilištu u Southamptonu u južnoj Engleskoj dr. G. A. Kerkut, poznat i kao uvaženi nezavisni istraživač, oštroumno je uočio i hrabro obznanio da je daljnji napredak zoologije moguć samo ukoliko se nanovo vrednuju i napokon kritički odbace sve neutemeljene, a općeprihvaćene polovične istine i isprazni rigidni stavovi.

Oni, u svjetlu slobodoumnog kritičkog mišljenja profesora Kerkuta, uzrokuju trajne i neslomljive umne blokade koje istraživače i znanstvenike naprosto, kao vješto ugrađeni sistemski limitatori, onemogućuju da otkriju i cjelovito razmotre pravu znanstvenu istinu. Može se dometnuti da od 'virusa konzerviranja jednom zaključanog stanja temeljnih znanstvenih spoznaja', kojeg je oštroumni profesor Kerkut tako smjelo dijagnosticirao u zoologiji, također nisu nimalo imune niti druge nedovoljno fleksibilne znanstvene oblasti.

Slijedom takvog paradigmatskog promatranja, profesor Kerkut je dalje zaključio da razlog koji najviše pridonosi nekritičkom prihvaćanju neke netočne zamisli ili prividne činjenice, koja je u glavama znanstvenika i stručnjaka tvrdokorno zauzela mjesto svete istine, vuče svoje korijene iz neodgovarajućeg načina školovanja. U čitavom se svijetu, naime, učenicima i studentima svih razina školovanja pedagoški rigorozno 'ugrađuju (*utuvljuju*) u glavu' ukalupljeni sadržaji službenih nastavnih programa u

osnovnoj i srednjoj školi te tijekom studija, koji dotiču razna znanstvena područja.

U turbulentnoj mladenačkoj dobi oni, nažalost, još nisu kadri kritički razlučiti i ispravno vrednovati obilje raznovrsnog pomno probranog gradiva koje im se sustavno 'ulijeva' u glavu, prije svega zato jer im kvantiteta gradiva kojeg trebaju usvojiti ozbiljno zamagljuje kvalitativne prosudbe. Naime, ispitivači im pozitivno vrednuju samo što iscrpniju reprodukciju propisanog gradiva, dok njihovu kritičnost prema kvalitativnim aspektima u pravilu kažnjavaju. Time se još u školskoj i studentskoj dobi odviknu od slobodoumnog razmišljanja izvan uhodanih kolotečina.

Veoma zabrinut nad takvim sustavnim gušenjem kritičnosti i nezavisnosti misli fizičar Albert Einstein je u svom poznatom intervjuu za **New York Times** 5. listopada 1952. ustvrdio: *"U okviru plodonosnog odgoja od životne je važnosti i to da se u mladom ljudskom biću razvije nezavisno kritičko razmišljanje, no razvitak u tom smjeru ugrožava preobilno gradivo. Preopterećenost programa nužno vodi u površnost. Učenje mora biti tako postavljeno da to što se učeniku nudi on primi kao vrijedan dar, a ne kao mučnu dužnost."*

Izuzev manjih metafizičkih i koncepcijskih razlika, većina učenika i studenata u suvremenim uvjetima diljem svijeta stječe tijekom obrazovanja u školama i fakultetima praktički istovrsna znanja i iskustva. U kasnijem stručnom radu i djelovanju oni to temeljno znanje u pravilu drže neupitnim i bespogovornim, unatoč mnogim nategnutim istinama, isforsiranim prikazima pa čak i ponekim zabludama i podvalama nametnutim od strane nedodirljivih autoriteta.

To su, međutim, za ogromnu većinu njih trajna i neupitna vjerodostojna znanja u čiju utemeljenost i vrijednost ni u jednom segmentu ne sumnjaju niti ih na bilo koji način dovode ili žele dovesti u pitanje. Stoga ih ona čitav radni vijek okružuju poput nevidljivog kaveza sputavajući ih u slobodoumnim iskoracima te striktno usmjeravaju putem sustava društvenih priznanja i materijalnih poticaja na razmišljanje u unaprijed naučenoj maniri.

Taj je fenomen profesor Kerkut nazvao *"mentalnim kavezom"*, a njegove tipične posljedice su isključivost i fanatizam – simptomi od kojih, nažalost, pate mnogi znanstvenici, stručnjaci i teolozi, a da toga, u pravilu, uopće nisu svjesni.

Pomno istražujući fenomen *"mentalnog kaveza"*, koji poput krajnje opasnog sindroma prinude sputava u slobodoumnom kreativnom razmišljanju mnoge vrsne znanstvenike i istraživače, slobodoumni profesor Kerkut je hrabro i nekonvencionalno zaključio da je jedini izlaz da se učenike i studente tijekom školovanja stalno potiče na kritičko vrednovanje i na raščlambu komplementarnih ili alternativnih hipoteza primjerenu njihovoj razini obrazovanja, koje etablirani pripadnici svijeta znanosti drže znanstvenim krivovjerjem te kao takve prešućuju ili bez ikakve argumentirane rasprave paušalno odbacuju.

Profesor Kerkut, naime, drži da se samo na taj način može u glavama budućih stručnjaka, istraživača i znanstvenika pravodobno slomiti i barem djelomično prevladati splet duboko ukorijenjenih svjesnih i podsvjesnih umnih blokada i predrasuda koje znatno unazađuju, manje ili više ometaju ili čak onemogućuju istinski napredak u nekim, zbog paradigmatske dotrajalosti, odviše dogmatiziranim područjima znanosti kao što su, primjerice, evolucionizam, biologija, medicina, povijest, antropologija, arheologija i slično.

Razmatrajući tu društveno, kolektivno i individualno veoma složenu problematiku sputavanja konstruktivnog istraživačkog slobodoumlja glasoviti povjesničar znanosti dr. Thomas S. Kuhn u svojoj proslavljenoj knjizi STRUKTURA ZNANSTVENIH REVOLUCIJA ističe: *"Normalna se znanost, na primjer, često opire uvođenju fundamentalnih novosti, jer su one nužno subverzivne u odnosu na njezine osnovne stavove."*

Promišljajući, nadalje, odnos znanstveno (*službeno*) - komplementarno ili alternativno (*neslužbeno*), profesor Kuhn izražava stav da razvijena znanost ne smije zanemariti niti ezoterične stavove, štoviše, upravo njezin zreo odnos prema ezoteričnim koncepcijama odražava mjeru njezine istinske razvijenosti i otvorenosti novim idejama i pogledima. Znanstvena mašta, napominje Kuhn, nedjeljiva je od ezoteričnih elemenata. Stoga je, drži profesor Kuhn, stjecanje paradigme, odnosno paradigmatske dogradnje ili njezino odbacivanje u smislu nove znanstvene revolucije nedjeljivo od ezoteričnog tipa istraživanja te implicitno čini bitnu sastavnicu u razvoju svakog znanstvenog područja.

Dakako, s neskrivenim humanističkim žarom, autori potpuno podržavaju ovakva smiona, konstruktivna i dalekosežna promišljanja profesora Kerkuta, Einsteina, Kuhna te brojnih drugih poznatih, no ovdje necitiranih autora svjetskog glasa jer smo, ispisujući stranice ove knjige, stekli čvrsto i nepokolebljivo uvjerenje u utemeljenost i ispravnost njihovih stavova i dalekosežnih zaključaka.

Uočili smo, naime, da je nepovratno izgubljeno vrijeme u kojem odviše konzervativno orijentirani pripadnici znanstvenih i teoloških krugova inzistiraju s tronova nedodirljivih čuvara jedne istine, jednog službenog viđenja te jednog znanstvenog ili teološkog sustava dogmi.

Skromno se nadamo da će tekst ove knjige ispuniti željeni cilj ako čitatelju, uz relativno obilje zanimljive, a manje poznate i veoma raštrkane i teško dostupne građe o našoj pra i pretpovijesti ujedno posluži i kao izravan poticaj za samostalnu i slobodnu kritičku prosudbu, dodatno vrednovanje postojećeg fundusa znanja iz novog rakursa te kao predložak za nesputano slobodoumno zaključivanje i ustrajno traganje za istinom onakvom kakva stvarno jest.

VELIKE PRAPOVIJESNE KULTURE - MIT ILI STVARNOST?

Aktualnost hipoteze o postojanju visokih prapovijesnih kultura

Vječne teme o velikim pradrevnim kulturama, ili čak civilizacijama-prethodnicama, koje su u svojim djelima još inicirali antički pisci već stoljećima podržavaju mnoga ezoterijska učenja, a u posljednjih stotinjak godina posebice teozofi okupljeni oko H. P. Blavatsky. Te teme veoma privlačne izazivaju od starog vijeka sve do naših dana neprestano burne rasprave u široj javnosti, ali i u znanstvenim krugovima.

I u naše doba svjedoci smo novih pokušaja i napora brojnih nezavisnih istraživača te slobodoumnih znanstvenika diljem svijeta da na temelju novih otkrića i promišljanja te osuvremenjenom kritičkom interpretacijom brojnih drevnih predaja i vjerovanja proniknu u nedokučive dubine naše pradavne prošlosti obavijene gustom koprenom tame. Na temelju nekih naprosto zapanjujućih nalaza novijeg datuma drži se da je ona vjerojatno započela mnogo prije nego što tvrde tradicionalna službena stajališta.

Tom 'heretičkom' mišlju danas sve brojnijih slobodoumnih istraživača i znanstvenika otvara se krajnje nepopularna Pandorina kutija geoloških, paleoantropoloških, antropoloških, arheoloških i povijesnih korekcija i reinterpretacija. Ima naznaka da se u dogledno vrijeme ne mogu isključiti čak niti veći zaokreti u danas općeprihvaćenim znanstvenim gledištima na najstariju prošlost čovječanstva te njegove zadivljujuće mitove i religije.

Snažan poticaj za ta najnovija vrlo smiona vizionarska istraživanja i reinterpretacije davno minulog pretpovijesnog doba daju mnogi novi, neobični i, čini se, vjerodostojni arheološki nalazi - artefakti - čija starost se kreće od nekoliko stotina tisuća pa sve do gotovo fantastičnih tri milijarde godina. Ti su nezamislivo drevni nalazi, dakako, vrlo neugodni za konvencionalne stavove antropologa, arheologa i povjesničara, jer vrlo jasno daju do znanja da je povijest civilizacije na našem planetu, po svoj prilici, daleko starija, znatno bogatija i mnogo složenija nego što se danas općenito drži.

Vrlo jak poticaj za najnovija istraživanja i preispitivanje drevne pretpovijesti i najstarije povijesti čovječanstva s drugih pozicija također daju u posljednjih dvadesetak godina i neka fascinantna otkrića dobivena orbitalnim fotografiranjem iz neposredne blizine nama susjednih nebeskih tijela - Mjeseca i Marsa.

Detaljnom analizom velikog broja fotografija koje su na Zemlju radio vezom odaslali sateliti koji su kružili kraće ili dulje vrijeme oko tih nebeskih tijela na njihovoj su danas posve beživotnoj površini na više mjesta otkriveni neki neobični objekti izrazito pravilna i dobro raspoznatljiva oblika. Oni, po svemu sudeći, nikako nisu mogli nastati slučajno pukom igrom prirodnih sila ili nekom čarobnom igrom svjetla i sjene, kako su to odmah pokušali na brzinu i nevješto interpretirati glasnogovornici NASE, već najvjerojatnije čine ostatke velebnih zdanja ljudskih ili nekih drugih inteligentnih ruku.

Neki od njih, unatoč svojoj ruševnosti, po obliku i međusobnom rasporedu napadno sliče dobro znanim monumentalnim piramidalnim zdanjima na Zemlji. Razlika je uglavnom samo u mjerilu, pa naša najveća kamena zdanja na gizaškom platou u usporedbi s tim nezamislivo velikim zagonetnim objektima gigalitskih razmjera podsjećaju na malene dječje igračke zagubljene u zagasito-žutom oceanu pustinjskog pijeska.

Ta fascinantna fotodokumentacija istražuje se i studira vrlo intenzivno već dvadesetak godina daleko od znatiželjnih očiju javnosti. Premda je mnogi nastoje svim silama opovrgnuti, ona se potajice i dalje pomno proučava, dopunjuje novim snimcima sa sondi-orbitera te nanovo interpretira. To zapanjujuće otkriće na Marsu, koje vrlo jasno upućuje na mogućnost postojanja pradrevne razvijene civilizacije ili civilizacijskog upliva u Sunčevu sustavu, otvara pravu bujicu novih pitanja na koja se zasigurno još dugo neće moći dati konačni odgovori.

Zapanjujući motivi s orbitalnih fotografija Marsa i Mjeseca nedvojbeno unose u suvremenu općeprihvaćenu povijest civilizacija i srodna znanstvena područja vrlo uznemirujući zahtjev nezaobilazne usporedne raščlambe mogućeg međuplanetskog intervencionizma (*paleokontakti*) i/ili desemnacije života u našem planetskom sustavu, našoj galaktici ili čak u jatu galaktika. To je kontrapunkt dosadašnjem odviše uskom, ogoljelom i jednosmjernom školsko-tradicionalističkom stajalištu na kojem počiva pozitivistička paradigma XIX. i XX. stoljeća u koju su se svojevremeno polagale velike nade.

Sve to govori da opstojnost sapijente ljudske vrste na Zemlji i imanentna joj zakonitost ekspanzije života vrlo ozbiljno potkrjepljuju pretpostavku da inteligentan oblik života nije ni u kom slučaju izolirani lokalno-zemaljski već opći kozmički fenomen o kojem spoznajno sričemo, nažalost, tek prva slova abecede.

Stoga danas više nitko ozbiljan ne može olako i neargumentirano, kao da su plod bujne mašte drevnih naroda i pojedinaca, odbacivati brojne drevne legende, mitove i vjerovanja o bogovima koji su nekoć davno svo-

jim "*nebeskim ladama*" posjećivali Zemlju, vjerojatno dulje vrijeme živjeli među ljudima i nesebično ih podučavali mnogim korisnim vještinama i znanjima koja su im znatno olakšala i unaprijedila svakodnevan vrlo kratak, surov i tegoban život u dugotrajnom kamenom dobu.

Brojni zagonetni pretpovijesni kameni kolosi posijani diljem svijeta (*megaliti, velike piramide, tajanstvene statue Rapa Nuia, zagonetni tuneli u peruanskim Andama i obalama jezera Dongting u jugoistočnoj Kini itd.*) te duboka logika njihove povezanosti vrlo rječito govore u prilog pretpostavci da su naši preci još prije više tisućljeća vjerojatno znatno bolje poznavali i shvaćali svijet i njegovu suptilnu životnu međuovisnost nego suvremeni naraštaji.

Oni su još u vrlo davno prapovijesno doba, koje mi poistovjećujemo s kamenim dobom, na neki način upoznali te brižno čuvali i koristili mnoga visoka okultna znanja koja su im omogućila neposredan pristup sferi i izvorištima moćnih prirodnih sila. To je danas posve nespojivo sa suvremenim materijalističkim saznanjima i na tom temelju uobličenih znanstvenih spoznaja suvremenog čovjeka, ne samo posve otuđenog od prirode već i u stanovitom antagonističkom odnosu prema prirodi i vlastitom životnom okružju.

Sve razmatrane činjenice i okolnosti upućuju na posve logičan zaključak o nužnosti postojanja najmanje jednog vrlo ranog pradrevnog svjetskog poretka i napredne kulture, čija su neobično visoka i integrirana okultna te mnoga praktična znanja postupno prenesena na žitelje kasnijih prapovijesnih epoha u raznim dijelovima svijeta preko slijednika prvog naraštaja preživljenika - isključivo učenih pripadnika iniciranih svećeničkih redova, kao što su nekoć bili arijanski brahmane, rayarshiye u hindustanskom Raminom carstvu, egipatski hramski Amonovi svećenici te čuveni starokeltski druidi, čije pravo podrijetlo i počeci do danas nisu ni izdaleka poznati.

Takav dalekovidan i smioni stav čvrsto je zastupao vrlo ugledni te izuzetno visoko i svestrano obrazovan britanski pisac i istraživač Lewis Spence. Sa gotovo istovjetnih pozicija razmišljao je i slavni istraživač Troje - veliki njemački arheolog-amater Heinrich Schliemann - koji je o tome svojevremeno napisao sljedeće: "*Došao sam do zaključka da Atlantida nije bila samo veliki teritorij između Amerike i obala zapadne Afrike, već da je ona kolijevka sviju naših, nama poznatih velikih civilizacija.*"

Neosporna je činjenica da do danas još nitko nije uspio prikupiti kritičnu masu dovoljno čvrstih dokaza da su velike pradrevne civilizacije nekoć zaista postojale, ali je isto tako tvrdokorna činjenica da je, unatoč tome, u posljednjim godinama prisutno mišljenje sve brojnijih slobodoumnih istraživača, antropologa, povjesničara i nekih teologa da se bez barem jednog visokorazvijenog pradrevnog civilizacijskog izvorišta nije mogla pojaviti niti moćna, vrlo vijugava, dugačka, ali i u mnogo čemu ćudljiva civilizacijska rijeka u kojoj su ljudi današnjice tek jedan vrlo udaljeni ogranak.

Gdje i kada ta golema civilizacijska rijeka izvire, kroz kakva korita teče

i ponire te gdje završava, ako li uopće ikad igdje završava, teška su i mučna pitanja na koja još uvijek nije moguće čak niti indikativno odgovoriti.

No, dok čovjekov fizički mozak, koji pokriva samo njegov kratkotrajan ljudski vijek, negdje duboko u svojoj još uvijek neodgonetnutoj složenoj strukturi ljubomorno krije nedokučivu tajnu čovjekova podrijetla i razvoja, može lako zaboraviti događaje unutar našeg zemaljskog života, kolektivno sjećanje svih naraštaja čovječanstva deponirano u sveprisutnom i neuništivom morfogeničkom polju, čija opstojnost danas više nije upitna, ne može ostaviti na cjedilu besmrtnu kreacionističku iskru u nama. Na njezinu svjetlosnom memorijskom 'disku' neizbrisivo su otisnute bezbrojne slike cikličkih pomaka te niza uspona i padova tijekom naše veličanstvene i neodredivo dugačke kozmičke prošlosti od prvih početaka do naših dana.

Da danas iz nekih razloga odjednom zgasne sav život na Zemlji, već za nekoliko tisućljeća, uz vrlo bogat i raznovrstan repertoar erozivnih i korozivnih procesa te brojne kozmičke i geološke kataklizme, posve bi nestali razmeteni u prahu i pepelu te razneseni vjetrovima, padalinama i vodnim tokovima gotovo svi raspoznatljivi materijalni tragovi naših nebrojenih velebnih armirano-betonskih graditeljskih zdanja, modernih autocesta, željezničkih pruga, brojnih stupova dalekovoda i televizijskih tornjeva, vojnih baza, industrijskih postrojenja te brana velikih akumulacijskih jezera.

Drugim riječima, sva gordost velebnih materijalnih civilizacijskih dostignuća na području graditeljstva prepuštena sama sebi i prirodnim procesima nepovratno se za samo nekoliko tisućljeća transformira u zloslutnu šutnju površinskog praha nepoznatog podrijetla.

Tome bi uvelike pridonijeli i danas već ozbiljno poremećeni zaštitni atmosferski procesi (*ozonska rupa*) praćeni pojačanim razornim djelovanjem ultraljubičastog zračenja. Stoga bi hipotetski posjetioci Zemlje, čak u ne odviše dalekoj budućnosti, mogli na temelju površnih traganja za znakovima života na njezinoj beživotnoj površini brzopleto krivo zaključiti da na njoj nikada nije bilo razvijena života. Ta opasna pozitivistička zamka danas neprestance prijeti i suvremenim znanstvenicima koji tragaju za materijalnim dokazima o postojanju pradrevnih civilizacija.

Stoga, može se zaključiti, nema istinskog spoznajnog napretka o zbilji naše pradrevne prošlosti bez ozbiljne i temeljite rekonstrukcije postojeće rigidne istraživačke metodologije sazdane na pozitivističkim temeljima, odnosno uobličavanja dovoljno kvalitativno i kvantitativno senzibilne komplementarne metodologije.

Do tada će mnogi nepojmljivo stari površinski artefakti te niz vrhunskih oceanografskih i podmorskih arheoloških nalaza tek zbunjivati širu javnost i usputno remetiti ustaljenu dnevnu kolotečinu tradicionalističkih znanstvenih polazišta i mitološkog mozaika o davno prohujalim pradrevnim kulturama i civilizacijama.

Horizontalna i vertikalna pomicanja Zemljine kore

Danas je općenito poznato da prije mnogo milijuna, stotina tisuća ili čak samo nekoliko desetaka tisuća godina izgled naše planete nije bio nalik današnjem. Što se dalje odmiče u geološku prošlost podjela između kopna i mora bila je sve različitija od današnje. Stoga u najdrevnije prapovijesno doba izgled Zemlje gotovo ni po čemu nije nalikovao njezinu današnjem izgledu. Drži se da je nekoć vrlo davno, prije približno 250 milijuna godina, na Zemlji postojala jedinstvena kopnena masa - golemi protokontinent Pangeja okružen svjetskim protooceanom Panthalassom.

Prema hipotezi velikog njemačkog meteorologa i geofizičara Alfreda Wegenera (*1880.-1930.*) iznesen 1915. u knjizi *DIE ENTSTEHUNG DER KONTINENTE UND OZEANE* (*POSTANAK KONTINENATA I OCEANA*), Pangeja, koja je nekoć davno zauzimala gotovo polovicu površine Zemlje, počela se u kasnom paleozoiku razlamati (*dezintegrirati*) u nekoliko većih dijelova od kojih su se njihovim vrlo polaganim međusobnim horizontalnim odmicanjem u različitim smjerovima tijekom ranog mezozoika postupno formirali pojedini kontinenti sjeverne i južne hemisfere. To, gotovo neprimjetno, međusobno odmicanje kontinentalnih ploča, prema Wegenerovoj hipotezi, traje još i danas.

Dosadašnja opsežna geološka istraživanja pokazala su da je površina Zemlje izložena stalnim površinskim i potpovršinskim mijenama. Goleme kontinentalne ploče, plivajući na magmi, postupno se horizontalno razmiču brzinom od nekoliko pa sve do dvadesetak centimetara godišnje. Istovremeno se na nekim dijelovima Zemlje tlo lagano spušta, a na drugima se izdiže.

Stoga će neki dijelovi kopna u daljoj budućnosti nestati pod morem, a negdje će se morsko dno izdići i postati novim kopnom. To je neprekidan dinamičan proces geomorfoloških te s njima svezanih klimatskih promjena koji uz čimbenike kozmičkog katastrofizma neumorno i kontinuirano već stotinama milijunima godina mijenja lice naše majke Zemlje, za koje se još uvijek ne može reći da je konačno.

Danas je u znanosti, uz jedva primjetno horizontalno odmicanje kontinentalnih ploča, dobro poznat i proces njihovog potonuća u more te izranjanja iz mora u, geološki gledano, izuzetno kratkim vremenskim razmacima. Brzina tih vertikalnih gibanja vječito nemirne Zemljine kore nerijetko znatno nadmašuje brzinu vrlo sporog horizontalnog odmicanja njezinih dijelova.

Vertikalno pomicanje Zemljine kore vrlo dobro ilustrira šokantno otkriće iz 1923. godine prilikom traganja za jednim podmorskim telegrafskim kabelom položenim 1898. po dnu Atlantika između Europe i Sjeverne Amerike. Tada je, na opće zaprepaštenje sudionika tog traganja, bilo ustanovljeno da se na jednom dijelu trase pokvarenog kabela velik dio prethodno snimljenog oceanskog dna tijekom samo 25 godina, otkad je taj kabel bio položen, izdigao za gotovo pet kilometara! To znači da je pros-

ječna brzina izdizanja nekoć vrlo dubokog oceanskog dna mogla na tom dijelu Atlantika iznositi čak do 200 metara godišnje!

O postojanju pradrevnih civilizacija

Teme o podrijetlu, stasanju, raskrižjima i nestanku s lica Zemlje velikih pradrevnih civilizacija jesu, može se slobodno usporediti, kako smo to već istakli u uvodu, podjednako zagonetne, izazovne i aktualne kao i temeljna kozmološka pitanja o podrijetlu i nastanku svemira. Može se reći da među njima, uvjetno rečeno, čak postoji i stanovita sličnost. Kao što je naš svemir, po svoj prilici, nastao i razvio se iz velikog praska hipotetičnog kozmičkog jajeta, tako su vjerojatno i sve povijesne kulture na našem planetu nastale praskom ili razlazom jedne visokorazvijene izvorne pradrevne kulture-prethodnice.

Kao što nema nikakvo ozbiljno znanstveno uporište pretpostavka da je naš svemir jedini i da prije njega nije postojao niz drugih svemira-prethodnika, isto tako nema nikakvo čvrsto uporište niti uvriježena pretpostavka u svijetu znanosti da smo mi prva i jedina visokorazvijena civilizacija na Zemlji te da prije nas nije bilo drugih, možda u mnogo čemu i znatno naprednijih civilizacija, samo zato što njihovi materijalni tragovi do danas nisu nađeni, a možda i jesu nađeni, ali nisu raspoznati te ispravno protumačeni i razvrstani.

"Možemo li stoga visoku razvijenost naše suvremene civilizacije i dalje bespogovorno držati jedinom, jedinstvenom i najrazvijenijom u vrlo dugotrajnoj i gotovo posve nepoznatoj prošlosti Zemlje?" To je nesumnjivo vrlo izazovno pitanje na koje pokušavaju pronaći pravi odgovor mnogi istraživači i znanstvenici koji sve manje vjeruju u valjanost postojeće paradigme.

Mnoštvo različitih kultura, religija, mitova i legendi, tradicija, kao i velika raznolikost religioznih i filozofskih pogleda na svijet, život i čovjeka, koje se međusobno ne podudaraju, a nerijetko se i oštro razlikuju, možda su samo različite lokalne varijante koje svoje pravo podrijetlo vuku iz jedne visoke izvorne pradrevne kulture čovječanstva koja je cvala u neko nedokučivo drevno prapovijesno doba prije više desetaka tisuća, a možda i stotina tisuća godina.

U predaji drevnih kultura diljem svijeta prisutna je, manje ili više, koncepcija velikih vremenskih razdoblja (*ciklusa*) koja su završavala nasilnim promjenama u prirodi (*različite katastrofe globalnih razmjera*). To se shvaćanje podosta razlikuje od kulture do kulture. Razlike se uglavnom svode na broj katastrofa u pojedinim tradicijama te na njihovu prirodu.

Brojni su narodi svijeta koji danas, baštine kulturu i civilizaciju od svojih prethodnika, kako nas uče nedvojbeni povijesni primjeri, ali niti jedan narod niti jedna kultura i civilizacija ne postoje vječno. Radi se samo o kraćim ili duljim vremenskim ciklusima tijekom kojih se smjenjuju faze uspona, stagnacije, degradacije i neizbježne propasti. U vrlo dugoj i burnoj

prošlosti čovječanstva, punoj raznovrsnih dramatičnih obrata, mnoge su kulture i narodi iščezli u golemom vrtlogu vremena, jedva ostavljajući tek poneki blijedi trag o svome postojanju, dok su drugi preživjeli sretno prebrodivši mnoge povijesne bure i oluje.

Što se dublje zaranja u dubine prošlosti nailazi se na sve veći mrak te sve manju izdašnost i vjerodostojnost povijesnih izvora o postojanju te o uzrocima raspada ili nestanka pojedinih drevnih kultura, naroda ili civilizacija. Izrazit primjer za to je krajnje zagonetna pojava i nestanak blistave sumerske kulture u jugoistočnoj Mezopotamiji.

Premda postoje neporecive i brojne potvrde o njezinim najranijim toliko briljantnim kulturnim i tehničkim dometima, sve do danas pokušaji uobičajenog povijesnog tumačenja tog blistavog i u mnogo čemu zadivljujućeg kulturološkog fenomena na razmeđu pretpovijesnog i povijesnog doba nude skroman doseg odgovora u odnosu na široku lepezu brojnih pitanja.

Stoga valja imati na umu da je najstarija prošlost, a pogotovo najdrevnija prošlost čovječanstva koju danas tek koliko-toliko poznajemo samo iz vrlo oskudnih, nejasnih i nerijetko nedovoljno povezanih povijesnih izvora, ispunjena mnogim velikim bijelim mrljama.

Ona je čak u mnogo čemu, u manjem ili većem opsegu, tendenciozno kriomice prerađena ili vješto dorađena prije nego što je postala službeno 'prihvatljivo ukusna' i obznanjena široj javnosti. Tek tako 'oblikovana' povijest zatim se, prema aktualnim ideološko-političkim i lobističkim potrebama, uz afirmativne komentare te posve neupitnim tonom iznosi u školskim udžbenicima i knjigama.

Zbog velike vremenske udaljenosti, koja se nerijetko mjeri tisućljećima ili čak desecima tisućljeća, te mnogih nedorečenosti i neodređenosti vrlo rijetkih raspoloživih povijesnih izvora te njihove obrade i interpretacije, nikada nismo posve sigurni koliko su naše procjene i zaključci o drevnim zbivanjima i narodima u pretpovijesno i rano povijesno doba realni i vjerodostojni, odnosno mogu li se uopće smatrati reprezentativnim uzorkom.

U pokušajima traganja za pradrevnim civilizacijama i njihovom ostavštinom također vreba, na pozicijama povijesnog linearizma, opasna zamka u obliku vrlo rasprostranjene i kratkovidne zablude o jedinstvenosti prosperitetnog, odviše materijalističko-tehnološki orijentiranog modela našeg civilizacijskog ustroja i razvoja.

Držimo da uvijek treba imati na umu posve realnu mogućnost da su se hipotetske visokorazvijene pradrevne civilizacije vjerojatno temeljile na sasvim drukčijem konceptu življenja i djelovanja od našeg. Mogući pluralitet civilizacijskog napretka ne može se kao komplementarna hipoteza nikako isključiti.

Osim neistodobnosti pojavljivanja i različitog vremena trajanja, svaka velika pretpovijesna ili povijesna civilizacija ima svoju jedinstvenu unutarnju logiku funkcioniranja i razvoja, ponajčešće duboko skrivenu za naš odviše jednostrani materijalistički sustav promišljanja, vrednovanja i djelovanja.

Stoga je vrlo vjerojatno da u potrazi za njima, odviše opterećeni našim svakodnevnim materijalističko-tehnološkim konceptom življenja, kojeg je zapadnoj civilizaciji u protekla dva stoljeća donijela industrijska revolucija, sustavno slijedimo krivi trag, odnosno da se bespomoćno vrtimo u začaranom krugu iz kojega u odviše skučenim okvirima postojeće paradigme nikako ne uspijevamo naći izlaz.

Da je postojanje visokorazvijenih pradrevnih civilizacija realno moguće, pa čak i vrlo vjerojatno, tome u prilog prvenstveno govore brojni mitovi, legende, predaje, neki religijski motivi zabilježeni diljem svijeta, a ponajviše zanimljivi navodi u djelima nekoliko cijenjenih antičkih pisaca koji s punom uvjerenošću tvrde da je civilizacija na Zemlji do našeg doba bila najmanje pet puta posve uništena vodom ili vatrom.

Danas se drži da je to najvjerojatnije mogao biti veliki potop ili serije strahovitih razornih potresa globalnih razmjera praćenih brojnim žestokim vulkanskim erupcijama i naletima ogromnih valova koji su, brzo nadirući s pobješnjela mora duboko u kopno, nemilice ubijali ljude i životinje te hametice rušili i odnosili sve što bi im se našlo na putu. Također je moguće da su neke prapovijesne kulture bile uništene uslijed pada i toplinske eksplozije nekog planetoida ili naleta velikog i gustog roja meteorita.

Da je zaista moguć scenarij kozmičke kataklizme potvrđuju opsežna istraživanja koja je proveo njemački antropolog dr. Benny Preiser na više od pet stotina arheoloških nalazišta razvijenih kultura iz brončanog doba. Pomnom analizom tih nalazišta ustanovio je da su tragovi tih naprednih kultura bili, zbog naleta smrtonosnog roja meteorita oko 2350. pr. Kr., doslovce gotovo posve izbrisani s lica Zemlje.

Nakon te globalne katastrofe koja je pogodila prostrani pojas od južne Europe preko Bliskog istoka sve do Kine preostala je tek šačica arheoloških nalaza kao svjedočanstvo o dometu tih ranih kultura. Taj kobni pljusak meteorita izazvao je, uz stravična razaranja i globalni klimatski kolaps koji je, kako pokazuju istraživanja godova sačuvanih ostataka stabala u irskim hrastovim šumama, trajao desetak godina te naknadno prouzročio smrt ljudi i životinja koji nisu bili pokošeni prvotnim udarom.

Pradrevne civilizacije u djelima antičkih pisaca

Eminentni antički znanstvenici, filozofi i pisci, kao što su Demokrit, Eudokso iz Knida, Hesiod, Platon, Josip Flavije i drugi, sakupili su i u svojim djelima zapisali preostale informacije koje govore o stravičnoj globalnoj katastrofi ili čak nizu katastrofa titanskih razmjera koje su tijekom kratkog vremena doslovce zbrisale s lica Zemlje velike napredne prapovijesne civilizacije prije desetak ili više tisućljeća. Razmjeri uništenja bili su tako veliki da su svi materijalni tragovi tih visokih civilizacija i kultura bili razoreni i većim dijelom nestali u sve donedavno gotovo nedostupnim oceanskim dubinama, zatrpani debelim naslagama mulja, stijenja i vulkanskog pepela.

U svome dijalogu nazvanom FEDON veliki grčki filozof i pisac Platon, pored ostalog, govori i o prapovijesnim civilizacijama koje su postojale na širem području oko Sredozemlja prije velikog potopa. One su, kako je zapisao Platon, znale da Sredozemno more, oko kojeg je nikao i stasao nama znani antički svijet, čini tek maleni dio Zemlje. On je o toj zanimljivoj temi znatno više napisao u svojim dijalozima TIMEJ i KRITIJA.

Zanimljivo je da je Platon također zabilježio i neka razmišljanja o najdrevnijem razdoblju u prošlosti Egipta. On čak drži da je prapovijesni preddinastijski Egipat bio mnogo napredniji nego nama danas koliko-toliko poznat starovjeki Egipat. Na temelju informacija kojima je raspolagao, Platon je smatrao da je velebnoj egipatskoj kulturi, koja je u njegovo vrijeme već bila stara više od dva i pol tisućljeća, prethodila vrlo moćna pradrevna atlantinjanska civilizacija koja je bila skršena u užasnoj katastrofi titanskih razmjera, a njezini su materijalni ostaci nepovratno iščezli negdje u mračnim i sve donedavno nedostupnim dubinama nemirnog Atlantika.

Veliki hebrejski povjesničar i general Josip Flavije (*37.-100.*) zapisao je da su se pretpotopni ljudi (*pretpotopljani*) bavili astrologijom. Znanje su dobili od Adama koji ga je svojevremeno primio od samoga Boga. Flavije nadalje kaže da je Adamov najstariji sin Šet, primivši od svog ostarjelog oca upute o načelima astrologije, predvidio opći potop. Da bi osnove te znanosti sačuvao od zaborava Šet ih je dao urezati u dva velika kamena stupa. Flavije tvrdi da je vidio ostatke tih stupova iz pretpotopnog doba.

Premda su navedeni antički pisci visoko cijenjeni, moderna znanost već više od jednog stoljeća uporno odbacuje njihove zapise o visokim prapovijesnim civilizacijama zbog famoznog nedostatka čvrstih dokaza. Radi istog razloga odbačeno je i drevno izvješće iz biblijske **Knjige Postanka** o općem potopu, kojeg također u nizu elemenata prilično detaljno opisuju i znatno stariji akadsko-sumerski epovi. Sve to još uvijek odviše pozitivistički orijentirana moderna znanost, nažalost, odviše olako i nedovoljno kritički proglašava neutemeljenim mitovima ili pukim maštarijama.

Danas se jedina veza s našom najdaljom prošlošću, koja zasigurno seže vrlo daleko u pretpotopno doba, može naći samo ponegdje u teško dostupnim dubinama svjetskih mora, stijenama, debelom ledu polarnih kapa te u brojnim mitovima, legendama i vjerovanjima. Podosta toga ostalo je srećom zabilježeno i do danas sačuvano od zaborava u raznim svetim spisima, a posebice u Vedama. Znalci klasičnih vedskih djela drže da je u Upanišadama danas teško razumljivim simboličko-mitološkim jezikom zapisana cjelokupna prošlost prapovijesnog svijeta.

Hesiodovih pet ljudskih naraštaja

Veliki antički pjesnik Hesiod, otac grčkog didaktičkog pjesništva, koji je vjerojatno živio u VIII. i VII. stoljeću pr. Kr., u svome didaktičkom epu PO-

SLOVI I LJUDI, pored ostalog, iznosi i gledište da je današnji naraštaj ljudi peti po redu. Njemu su prethodila četiri ranija naraštaja koja su stvorili bogovi i koja su bila redom uništena. Shodno tome on drži da je povijest svijeta do njegova (*i našeg*) doba prošla sljedeće cikluse: 'zlatno doba', 'srebrno doba', 'brončano doba' i 'doba heroja', a da danas živimo u vrlo surovom i okrutnom 'željeznom dobu'.

Prema Hesiodu, prvi naraštaj ljudi bio je zlatoputi i živio je bezbrižno u obilju u zlatnom dobu kada je bog vremena Kronos vladao nebom. Ti su miroljubivi ljudi predano slavili bogove i prinosili im žrtve. Nisu se trebali baviti zemljoradnjom, jer je tada zemlja obilno rađala sve što im je bilo potrebno za život. U 'zlatnom dobu' ljudi su živjeli u sreći i izobilju jer su svađe, nepravde i oružani sukobi bili nepoznati. Na njima nisu bili uočljivi znaci starenja, a umirali bi bezbolno savladani dubokim snom. Nakon smrti njihove bi duše postajale plemeniti duhovi-čuvari ljudi na Zemlji.

U drugom dobu prvi naraštaj ljudi zamijenili su srebrnoputi ljudi. Oni su, kao i prvi 'zlatni' ljudski naraštaj, bili stvoreni sukladno božjem obličju. U 'srebrnom dobu' pojavljuju se prve razmirice pa su stoga ljudi živjeli manje sretno i bili su prinuđeni raditi da bi preživjeli. Gradili su nastambe da bi se zaštitili od vremenskih nepogoda. Budući da nisu odviše revno štovali bogove i redovno im prinosili propisane žrtve, razljućeni Zeus ih je uklonio s lica Zemlje. Nakon smrti njihove bi duše postajale blaženim duhovima višeg reda.

U trećem dobu živjeli su ljudi brončane puti pa se stoga ono naziva 'brončano'. Ti su ljudi imali velika i jaka tijela. Po naravi su bili drski, skloni svađi i sukobima te nemilosrdni i okrutni. Vješto su se koristili brončanim oruđem i oružjem i uživali su u neprekidnom međusobnom ratovanju u kojem su se bezobzirno ubijali. Ono ih je tijekom vremena posve iscrpilo, prorijedilo i naposljetku upropastilo.

Prema Hesiodu četvrti naraštaj ljudskog roda bili su polubogovi. Majke su im bile smrtne žene, a očevi bogovi. Oni su bili sudionici pohoda Argonauta i junaci dugotrajnog trojanskog rata. Oni su u tim iscrpljujućim ratnim pohodima postajali herojima pa je stoga vrijeme u kojem su živjeli nazvano 'doba heroja'. Nakon smrti njihove bi duše odlazile na otoke blaženih.

Današnji naraštaj ljudskog roda je peti po redu i Hesiod ga smatra 'željeznim'. Taj je bjeloputi ljudski rod, koji izrađuje i vješto koristi željezno oruđe i oružje, manje vrijedan (*degradirani*) sljednik prethodnog naraštaja polubogova-heroja. Među ljudima željeznog doba, koje je antiteza 'zlatnom dobu', prevladavaju svađe, bezakonje, nasilje i zločini.

Tijekom tog doba, u kojem i mi živimo, nebrojeni pokolji i ratni sukobi proširili su se poput požara čitavim svijetom. Stoga Hesiod žali što je pripadnik tog nesretnog željeznog ljudskog naraštaja kojemu je voljom bogova dosuđeno da u surovim okolnostima živi vrlo tegobno i turobno.

Indijanske predaje o suncima ili dobima svijeta

Zanimljivo je da mišljenje o povijesnim razdobljima čovječanstva slično Hesiodovom imaju i pripadnici drevnih kultura na drugim kontinentima. Tako, primjerice, sačuvana legenda sjevernoameričkih Hopi (*Moqui*) Indijanaca, poznatih po miroljubivosti, čija postojbina je danas sjeveroistočno područje Arizone, kazuje da smo mi peta po redu velika civilizacija ili povijesni ciklus na majci Zemlji.

Ta je drevna predaja u raznim lokalnim modifikacijama također dobro poznata i rasprostranjena među tisućama kilometara udaljenim indijanskim plemenima u Srednjoj i Južnoj Americi, koja te velike cikluse simbolički nazivaju 'suncima'. Njihovo je trajanje prilično ujednačeno i kreće se u rasponu od 4008 do 5026 godina.

O 'suncima' ili dobima svijeta i njihovom kataklizmičkom svršetku najviše podataka sadrži stari zapis indijanskog plemena Nahua koji potječe iz IV. stoljeća. Prema njemu, prvo doba svijeta ili prvo sunce bilo je doba vode. U njemu je aztečki i toltečki bog Quetzalcoatl, nakon silaska na Zemlju, "*izmislio*" i načinio prve ljude iz pepela. Na svršetku prvog doba čitav svijet je preplavila voda. U tom su općem potopu izginula gotovo sva bića, a malobrojni preživjeli ljudi su se preobrazili u ribe.

Zatim je uslijedilo 'drugo sunce' – doba jaguara – u kojem je nebo strahovito pritiskalo svu zemlju, a Sunce nije slijedilo svoj uobičajeni nebeski put. Ubrzo nakon podneva padao bi mrak. U to su doba na Zemlji živjeli divovi. Na kraju tog doba Sunce je pomrčalo, a čitavu Zemlju obavila je tama. U tmini koja je nastupila jaguari su pohvatali i proždrli ljude.

'Treće sunce' u tom drevnom indijanskom zapisu spominje se kao doba kiše, jer je u njemu s neba padala vatra poput kiše. Ono završava strašnom kišom vulkanske vatre i pepela, izbačenih silnim erupcijama kojima je odjednom bio zasut čitav svijet. Svi ljudi koji su tada živjeli bili su spaljeni vatrenom kišom, a stijene su se od silne vrućine zacrvenjele.

'Četvrto sunce' bilo je "doba vjetra". U njemu su se ljudi preobrazili u majmune koji su se rastrčali po brdima. Ono je skončalo u strašnom vjetru i vihoru globalnih razmjera.

Po vjerovanju Indijanaca danas živimo u završnici 'petog sunca' ili 'dobu pokreta' koje je na stanovit način sažetak prethodnih četiriju 'sunaca'. Njemu su u završnici dosuđeni, zbog jakih pokretanja tla, žestoki potresi po čitavom svijetu i velika glad. Te dvije elementarne nedaće globalnih razmjera pomorit će ljudski rod i time dokrajčiti našu civilizaciju koja se, sudeći po karakterističnim znakovima u drevnim indijanskim proročanstvima (*učestali veliki potresi po cijelom svijetu, velika glad u mnogim nerazvijenim zemljama*), sve više približava svome neizbježnom kraju.

Suvremeni srednjoamerički Indijanci vjeruju da je serija razornih potresa koji će postupno razarati i konačno uništiti naš svijet započela strašnim potresom koji je 1995. pogodio mnogomilijunsku meksičku metropolu Ciudad de Mexico i odnio mnoge ljudske živote.

'Šesto sunce' ili 'doba Quetzalcoatla' je predstojeće doba koje će, prema drevnim aztečkim kalendarskim proračunima, započeti tek krajem 2012., a završit će dugo očekivanim povratkom boga Quetzalcoatla. To je bjeloputi učitelj koji je nekoć davno sišao s neba te je drevnim srednjoameričkim Indijancima tijekom svoje misije podario mnoga korisna znanja i kulturu. Prije odlaska u svoju *"nebesku domovinu"* dao im je čvrsto obećanje da će se jednog dana vratiti. U njegov povratak srednjoamerički Indijanci ustrajno vjeruju sve do danas. Njihova nepokolebljiva vjera u skori Quetzalcoatlov povratak u tome je donekle slična kršćanskom adventizmu.

Prve četiri 'sunca' bila su, po tradicionalnom vjerovanju Indijanaca, netragom izbrisana s lica Majčice Zemlje u žestokim kataklizmama globalnih razmjera tijekom njezine izuzetno burne geološko-kozmičke prošlosti, a sada to neposredno predstoji i 'petom suncu'. Držimo posve mogućim da je neka od tih davno prohujalih civilizacija-prethodnica, koje Indijanci nazivaju 'suncima', možda mogla biti posve uništena u globalnom nuklearnom sukobu neviđenih razmjera koji je prije mnogo tisuća godina za kratko vrijeme desetkovao svjetsko pučanstvo te posve izmijenio prvobitno prapovijesno lice naše stoički strpljive Majčice Zemlje.

Možda je stoga našu već dobrano oronulu Majčicu Zemlju, u okviru njezine vrlo duge geološke prošlosti, prikladno slikovito predočiti kao neku ogromnu jedinstvenu planetarnu pozornicu na kojoj se, obasjanom svjetlošću oca Sunca, možda već milijunima godina daju jedna za drugom različite manje ili više uspjele 'civilizacijske predstave'. One po svojoj scenografiji i sadržaju vjerojatno nisu niti moraju nužno biti međusobno povezane.

Svaka od njih možda je čak bila posve različitog karaktera, dometa i trajanja. Pri tome nema baš nikakva uporišta za uobičajenu pozitivističku hipotezu povijesnog linearizma prema kojoj je naša civilizacijska predstava, po logici neprekidnog napretka, uspjelija i naprednija od prethodnih. Brojne indicije i arheološki nalazi otkriveni u posljednjim desetljećima čini se da upućuju na posve drugačiji zaključak.

Jedino što je u njihovom odvijanju na majci Zemlji sigurno i što ih na neki način čvrsto povezuje nevidljivim nitima jest činjenica da su se sve odvijale pod ravnanjem nevidljivog, ali sveprisutnog dirigentskog štapića karme – univerzalnog svemirskog zakona pravde po načelu uzroka i posljedica. Taj vječni metafizički zakon uzvrata višeg reda je posve izvan dosega danas gospodujućeg modela evolucije.

Tragovi pradrevnih civilizacija u drevnim predajama

Svatko tko se malo ozbiljnije pozabavio i zadubio u vrlo opsežnu komparativnu kulturnu i religijsku povijest čovječanstva vrlo se brzo suočio s činjenicom da ona na svim kontinentima, uključujući čak vrlo daleke i posve osamljene pacifičke otoke, obiluje nizom drevnih predaja i zapisa u obliku

mitova, vjerovanja, legendi i priča u kojima se manje ili više opširno spominju neke neobične zemlje i moćna carstva u nedostupnim i teško odredivim dubinama prošlosti.

U tim su pradrevnim zemljama – prema brojnim drevnim kazivanjima koja su u mnogim elementima prilično slična ili čak podudarna – nekoć davno živjeli ljudi koje su često svojim čudesnim letećim napravama tipa *"nebeske lađe"*, *"nebeske kočije"* ili *"arke"* posjećivali "sinovi neba" ili neki inteligentni došljaci iz velikih daljina te su ih ustrajno i nesebično poučavali mnogim korisnim praktičnim znanjima i vještinama. Ta su im znanja i umijeća u mnogo čemu olakšavala, unapređivala i uljepšavala svakodnevni surov i tegoban život.

U nizu predaja i vjerovanja zabilježenih u raznim dijelovima svijeta, koje čine svojevrstan 'eho' važnih zbivanja u nekim davno prohujalim prapovijesnim epohama, mogu se uočiti brojni karakteristični elementi naizgled bujne i nezadrživo razigrane mašte drevnih kultura.

U njima se pojavljuju manje ili više nezgrapni slikoviti opisi nekih užasnih nemani, stravična *"nebeska oružja"*, koja svojim mogućnostima i nepojmljivim razornim učincima znatno nadilaze nuklearna iskustva našeg doba, te *"leteći zmajevi"* ili *"leteće zmije"* koji iz svojih ralja vrlo bučno rigaju silnu vatru i gust dim. Također se spominju neke neobične sposobnosti ljudi tih davno prohujalih eona kojima ni približno nismo dorasli, unatoč današnjem detaljnom poznavanju mnoštva prirodnih zakonitosti i zaista zadivljujućih tehničkih dostignuća.

Podosta takvih prividno mitskih elemenata u drevnim predajama i vjerovanjima nedvosmisleno upućuje da su tajanstveni *"sinovi neba"* otkrili našim drevnim precima prve karte o životu, etici, ljubavi prema majci Zemlji, načinu zdravog življenja i opstanka u surovim uvjetima itd. Sve to nama ljudima odviše užurbane današnjice na prvi površan pogled djeluje kao polje neograničene ljudske mašte i iluzije za koje običavamo rabiti tek kratku riječ – mit.

Ipak, prije nego što se ukratko upoznamo s kazivanjima o nekim velikim pradrevnim civilizacijama, valja nam držati na umu barem sljedeće dvije misli-vodilje:

- nedvojbene suvremene materijalističke potvrde nekih sve donedavno spornih drevnih navoda stavljaju na izuzetno veliku kušnju povijesnu osnovicu onog što mi na prečac svrstavamo u mitove te
- da je glavnina velikih suvremenih poznavatelja mitova duboko uvjerena i da prihvaća stav ugledne ruske mitološke škole prema kojem *"Ništa na ovom svijetu ne nastaje tamo gdje nema ničega, ništa ne nastaje samo od sebe, čak je i sva ta materijalna stvarnost isključivo plod čovjekove stvaralačke fantazije."*

Nedvojbeno je da sve neobične poruke što su doprle do nas iz davno prohujalih vremena ne treba ishitreno smatrati neosporivo vjerodostojnim.

No, na temelju komparativnog studija mnoštva karakterističnih podataka o neobičnim zbivanjima koje nam u raznim oblicima donose iz dubina prošlosti brojni mitovi i legende, valja zdravom logikom i dubokim svestranim promišljanjem kritički procjenjivati njihovu vjerodostojnost i prihvatljivost.

Neosporna je činjenica da nas mitovi i epovi iz najdavnijih vremena mogu nekim svojim elementima navesti na vjerodostojne tragove davne prošlosti. Lijepi primjeri za to su neke islandske sage, ruske biline, veliki Homerovi epovi ILIJADA i ODISEJA ili starogrčki mit o labirintu.

Danas je vrlo teško na temelju tih drevnih kazivanja, često nepotpunih, nejasnih, prepunih mitskih elemenata i simbolike, bez dovoljno valjanih i čvrstih argumenata, ustvrditi koliko u njima ima istine. Isto tako još ih je teže a priori ignorirati, omalovažavati te olako odbacivati s uvriježenog pozitivističkog stajališta kao potpuno izmišljene, neosnovane i naivne. Zasigurno ni jedno ni drugo ne priliči ozbiljnoj znanosti.

Postoji li u tim drevnim predajama i vjerovanjima pokoje zlatno zrnce istine ili se one temelje samo na bujnoj i odviše razigranoj maštи, obmanama i zabludama naših drevnih predaka danas još uvijek nije ni izdaleka znanstveno razjašnjeno. To vrlo teško i uvijek aktualno pitanje koje i danas, zbog posvemašnjeg nedostatka izravnih argumenata, općenito uzevši, ostaje i dalje izazovno istraživački otvoreno za dograđenu znanstvenu metodologiju u prvom stoljeću trećeg tisućljeća.

No, bez obzira na ustaljen, uglavnom krajnje skeptičan i odviše rezerviran stav suvremene znanosti o realnosti mitskih kazivanja o pradrevnim civilizacijama, ni u kom slučaju nije naodmet pobliže upoznati zapise i zanimljive hipoteze antičkih pisaca te velikih ezoteričara i neortodoksnih slobodoumnih istraživača. Njihova živa djela s punom uvjerenošću govore o nekoliko visokih protocivilizacija, razlozima njihove propasti te upućuju na mogući njihov utjecaj na stasanje i racionalno neobjašnjiv te meteorski brz napredak vrlo ranih visokih povijesnih kultura.

To je područje gdje se hipoteza transferizma – prenošenja visokog pradrevnog znanja nekim drevnim kulturama – sukobljuje s danas službeno prihvaćenom hipotezom lokalnog autonomizma, koja nedovoljno argumentirano zastupa ideju čudesnog spontanog eksplozivnog razvoja autonomnih znanja u nekim povijesno poznatim drevnim kulturama diljem svijeta. Stoga hipoteza lokalnog autonomizma, istini za volju, ne djeluje odviše uvjerljivo.

HIPERBOREJA – SRETNA ZEMLJA U KOJOJ SUNCE NIKAD NE ZALAZI

Hiperboreja u djelima antičkih pisaca

Prve brojne, ali relativno neprecizne i ne posve razumljive podatke o jednoj vrlo dalekoj sjevernoj zemlji Hiperboreji ostavili su u svojim zapisima starovjeki Grci koji su svojevremeno bili jedan od najpismenijih i nedvojbeno najbolje informiranih naroda na širem području Sredozemlja. Hiperboreju, neobičnu, tajnovitu i vrlo daleku sjevernu zemlju, prvi spominje u svojem epu sredinom VI. stoljeća pr. Kr. grčki epski pjesnik Aristeja, ugledan građanin i trgovac iz grada Prokoneza u Propontidi, koji se nalazio na obali današnjeg Mramornog mora. On je, zbog naravi svog posla, mnogo putovao zemljama ondašnjeg svijeta.

U svojim brojnim trgovačkim putešestvijama Aristeja je putovao više puta i starovjekim Grcima dalekom zemljom Skita, nomadskog naroda koji je živio sjeverno od Crnog mora u donjem toku Dona i Dnjepra, a pohodio je također i Skitima susjedne Masagete i Isedonce, nomade koji su nekoć živjeli na nepreglednim prostranstvima središnje Azije. Od Isedonaca je čuo za njihove neobične jednooke susjede Arimaspe, iza kojih dalje na sjeveru, iza zagonetne Ripejske planine (*vjerojatno gorja Altaj*) žive veoma miroljubivi i dobroćudni Hiperborejci.

Aristeja je svoje doživljaje s tih putovanja opisao u epu O ARIMASPIMA, na kojeg se u svojim zapisima kasnije pozivaju brojni starogrčki pisci, a među njima i slavni povjesničar Herodot. Prema Aristejevim zapisima Hiperboreja – što znači *"iza sjevernog vjetra"* – bila je prostrana zemlja *"plemenitih divljaka"* vrlo ugodne blage klime. U njoj su njezini žitelji živjeli mirno, spokojno i u izobilju. Hiperborejci su bili kršni ljudi visoka rasta, plave kose i plavih očiju. Izgledali su mladoliko i u dubokoj starosti. Bili su vegetarijanci, živjeli su u skladu s prirodom te nisu znali za ratove i svađe. Žene su im bile na daleko poznate po ljepoti i nenadmašnoj britkosti uma.

Sudeći po Aristejevim opisima Hiperboreja je bila vrlo bogata, sretna i uzorna zemlja u kojoj je vladao vječiti mir. Ona se nekoć davno nalazila negdje daleko na sjeveru Azije ili možda čak na današnjem području Ark-

tika i bila je okružena visokim planinama. Zanimljivo je da najnovija znanstvena istraživanja u posljednjim desetljećima potvrđuju naoko fantastične navode antičkih pisaca da je na tom, danas trajno ili najvećim dijelom godine duboko zaleđenom području dalekog europskog sjevera i Arktika, gdje se nekoć vrlo davno vjerojatno nalazio prostrani prakontinent Thula sa slavnom hiperborejskom civilizacijom, prije više milijuna godina zaista vladala topla i vlažna klima.

Hiperborejci su bili mnogobošci, ali su ponajviše štovali boga svjetlosti i sunca – kojeg su Grci nazivali Apolonom. Stoga su ih Grci običavali nazivati Apolonovim narodom. Hiperborejci su, prema njihovim kazivanjima, bili posve miroljubiv narod, čuven po mudrosti i poštenju, koji nikad ne ratuje sa susjedima. Po svome izgledu Hiperborejci su, kako drže teozofi okupljeni oko Teozofskog društva, bili *"zlatna rasa"* dvospolaca (*hermafrodita*) prozirne boje kože.

Predaja nadalje kaže da je bog sunca Apolon u dalekoj Hiperboreji proveo mladost. Tamo je bila rođena i njegova majka – titanka Leta. On se tamo vraćao nakon svakog lunarnog ciklusa od 19 godina da bi se sklonio od Zeusove osvete. Prilikom svojih pohoda Hiperboreji Apolon bi boravio u velikom svetištu podignutom njemu u čast. Prigodom jednog takva posjeta toj dalekoj sjevernoj zemlji Apolon je darovao učenom hiperborejskom svećeniku – magu Abarisu – čudesno *"zlatno koplje"*.

Abaris je njime, držeći ga u ruci i ne jedući ništa, obletio Zemlju. Priča se da je on jednom posjetio i drevnu Grčku i tamo je svojim okultnim moćima zaustavio poplavu rijeke Sparte. Nakon toga je otputovao na Apeninski poluotok gdje je navodno raspravljao na grčkom jeziku s velikim filozofom, matematičarom i fizičarom Pitagorom (*570.-497. pr. Kr.*) kojeg su njegovi sunarodnjaci Grci zbog visoke učenosti smatrali reinkarnacijom nekog učenog Hiperborejca. Nakon posjeta Pitagori vratio se mag Abaris u svoju daleku domovinu Hiperboreju za koju čak ni dobro informirani Herodot nije mogao pobliže kazati gdje se nalazi.

U svim starogrčkim zapisima, počev od Aristeja pa nadalje, Hiperborejci se uvijek prikazuju kao miroljubiv narod koji živi iza daleke Ripejske planine. Grci su također vjerovali da je Hiperborejac Olen nekoć davno osnovao delfijsko proročište kod Fokide na padinama planine Parnas. Kad su se Galaćani pri svojem vojnom pohodu približili delfijskom svetištu, priča se da su ih prestrašile i nagnale u paničan bijeg hiperborejske utvare.

Ono što u čitavoj priči o slavnoj dalekoj zemlji Hiperboreji i čestitim Hiperborejcima posebno upada u oči jest činjenica da poslovično oprezni i racionalni Grci uopće nisu sumnjali u njihovo postojanje. Vjerojatno su za to imali, ili su držali da imaju, valjane dokaze.

U djelima nekih kasnijih antičkih pisaca i povjesničara (*Diodor Sicilski, Gaj Plinije Stariji, Virgilije*), koja se također bave Hiperborejom i Hiperborejcima, prevladava, u današnjem žargonu rečeno, svojevrstan 'science fiction'. U njihovim zapisima Hiperboreja, u čije su postojanje još davno prije njihova doba bili duboko uvjereni, odjednom postaje svojevrsna zemlja čuda, pravi raj na Zemlji u kojem u izobilju žive sretni, marljivi, čestiti i miroljubivi ljudi koji navodno u dobru zdravlju požive i do tisuću godina.

Poznati rimski pisac i povjesničar Gaj Plinije Stariji, na temelju njemu dostupnih drevnih zapisa i kazivanja u svome opsežnom djelu NATURALIS HISTORIA, IV, 12, 188 o Hiperborejcima piše sljedeće: *"Njihova zemlja je obasjana suncem, ima blagu i ugodnu klimu, bez bura, oluja i opasnih vjetrova. Oni žive u šumama i gajevima gdje slave svoje bogove sami ili u skupinama. Među njima nema nesloge, oni ne poznaju bolesti... Nikad ne umiru prirodnom smrću. Kad ostarjeli ljudi završe svoje sretno doba, oni namažu tijelo slatkim uljem i skaču s određenih stijena u more..."*

Gdje se nalazila Hiperboreja?

Time zanimljiva antička priča o zagonetnoj i vrlo dalekoj sretnoj zemlji Hiperboreji i njezinim dobroćudnim stanovnicima još ni izdaleka nije zaokružena ni završena. Nešto kasnije kod Grka dolazi do iznenadnog preokreta u pogledu mišljenja o smještaju Hiperboreje, kojeg nije lako protumačiti. Odjednom nastaje, iz posve nepoznatih razloga, zanimljiva geografska konfuzija u kojoj se Hiperboreja iz vrlo dalekih prostranstava sjeverne Azije odjednom seli znatno bliže u područje sjeverozapadne Europe, među drevne Kelte ili negdje sjevernije od njihova područja, vjerojatno u današnju Skandinaviju.

Tako, primjerice, znameniti grčki filozof, povjesničar, geograf, astronom i govornik Posejdonije u svojim zapisima poistovjećuje zagonetnu Ripejsku planinu s Alpama i smješta neobičnu zemlju Hiperboreju negdje sjeverno od njih. Zanimljivo je da su čak i neki drugi antički pisci držali da su Rim 390. pr. Kr. u svome velikom vojnom pohodu opljačkali Hiperborejci, a ne drevna keltska plemena. Valja istaći da ta tvrdnja ne djeluje nimalo uvjerljivo, s obzirom na legendarnu miroljubivost Hiperborejaca koju su svi prethodni antički pisci uvijek posebno isticali i hvalili.

Grčki polihistor i filozof Hekatej iz Abdere u svom djelu O HIPERBOREJCIMA, koje je pisano u racionalističkom duhu i samo je djelomično sačuvano, napokon smješta neobične Hiperborejce i njihovu zagonetnu domovinu na britanske otoke. Na temelju čega i zašto je to učinio ostaje nažalost bez odgovora. O tome možemo samo nagađati. Grčki povjesničar Diodor Sicilski, Cezarov i Augustov suvremenik koji je živio i djelovao u Rimu u I. stoljeću pr. Kr., u svome opsežnom djelu HISTORIJSKA BIBLIOTEKA zapisao je o Hiperboreji i Hiperborejcima sljedeće:

"Hekatej i neki drugi kažu da se iza zemlje Kelta, dalje na sjeveru, nalazi otok velik kao Sicilija. To je daleko na sjeveru i na njemu žive Hiperborejci, koji se tako nazivaju jer se nalaze izvan domašaja sjevernog vjetra (boreas). Zemlja je plodna i daje sve vrste plodova. Zbog blage klime daje dvije žetve godišnje. Osim toga, priča se da je Leta, majka Apolona i Artemide, rođena na ovom otoku i zato stanovnici otoka slave Apolona više nego druge bogove.

Stanovnike te zemlje gleda se kao svećenike Apolonove, jer oni svakodnevno slave tog boga u pjesmama i posebno ga štuju. A na tom otoku nalazi se poseban ograđen prostor posvećen Apolonu i veliki okrugli hram u koji se polažu zavjetne žrtve. Osim toga, postoji i grad koji slavi Apolona, a većina njegovih stanovnika su svirači na citri. I oni neprestano sviraju na tom instrumentu u hramu i pjevaju pjesme u čast boga, slaveći njegova djela.

Hiperborejci se služe neobičnim jezikom i od najstarijih vremena su prijateljski raspoloženi prema Grcima, a posebno prema Atenjanima i onima s Delosa. Mit nam također govori da su neki Grci posjetili Hiperborejce i ostavili zavjetne darove s natpisima na grčkom jeziku. Na isti način je Hiperborejac Abaris došao u Grčku u davno doba i obnovio naklonost i porodične veze svoga naroda s narodom Delosa.

Priča se da Mjesec gledan s ovog otoka izgleda kao da nije daleko od Zemlje te da ima izbočine kao i Zemlja, a vide se običnim okom. Također se priča da bog Apolon posjećuje otok svakih 19 godina, tj. u vremenu u kojem se zvijezde vraćaju na isto mjesto na nebu. Zbog toga se 19-godišnji period kod Grka naziva 'godina Metona', a kraljevi ovog grada i nasljednici svetoga gaja nazivaju se Borejcima, jer su oni nasljednici Boreja i nasljeđivanje ovih položaja čuva se u njihovoj porodici."

To vrlo opsežno i nadasve zanimljivo djelo Diodora Sicilskog, koje je sadržavalo 40 knjiga, od kojih je do danas u prijepisima sačuvano samo njih 15, nije po današnjim mjerilima pisano u dovoljno kritičkom duhu. Ono obiluje mnogim čudesnim dogodovštinama, pričama, anegdotama i moralnim poukama, ali je, unatoč tome, za proučavanje antičke povijesti ipak vrlo značajno jer sadrži obilje korisnih podataka prepisanih iz nekih izgubljenih djela niza starijih grčkih i rimskih povjesničara.

Početkom III. stoljeća poznati učitelj govorništva u Rimu Elijan Klaudije u svojem opsežnom djelu ŠARENE PRIPOVIJESTI od 14 knjiga, koje je danas također samo djelomično sačuvano, spominje veliki kameni kružni hram kojeg su slavni Hiperborejci podigli u čast bogu sunca Apolonu. On također daje slikovit opis religiozne ceremonije koja se u tom hramu izvodila svake godine sljedećim riječima:

"Labudovi se vrte oko hrama i čini se kao da ga čiste svojim krilima. Zatim se razmještaju po veoma prostranom i veoma lijepom dvorištu. Kad hodočasnici zapjevaju svoju uobičajenu himnu i kad se razliježu akordi citre, čitavi oblaci labudova sjate se oko svetišta i svojom pjesmom počnu pratiti himnu. Ove ptice koje podsjećaju na dječji (krilati) zbor, cijeli dan svojom pjesmom slave božanstvo."

To vrlo zanimljivo i prilično opsežno Elijanovo djelo je zbirka pripovijesti i anegdota, a osnovna vrijednost mu je u obilju zanimljivih podataka i detalja iz antičkog života. Tako je zagonetna i slavljena Hiperboreja u zapisima mlađih antičkih pisaca naposljetku bila premještena iz vrlo daleke i teško dostupne sjeverne Azije prvo u Europu, sjevernije od područja koja su nastanjivali drevni Kelti, te naposljetku na britanske otoke.

Valja istaći činjenicu da niti među mlađim antičkim piscima nažalost

nema jedinstvenog stava o zemljopisnom smještaju slavne Hiperboreje. Tajnovitost uznosita života njezinih dugovječnih miroljubivih žitelja u njihovom poimanju dodatno pojačava neodređenost u predočavanju njena smještaja u odnosu na Grcima poznate zemlje antičkog svijeta.

Stoga se izgleda mlađi antički pisci, vjerojatno željni bolje predočivosti, umjesto odviše daleke, teško dostupne i negostoljubive sjeverne Azije, odlučuju smjestiti Hiperboreju prvo na Grcima i Rimljanima znatno bliže i nešto poznatije područje sjeverne Europe te naposljetku na britanske otoke. Oni su na taj način potkopali temelje autentičnosti povijesno-geografske egzistencije slavne Hiperboreje i dali joj, možda neopravdano i nehotice, stanovitu anegdotalnu ulogu te odviše mitsko značenje.

Veliki ezoterici i teozofi XIX. stoljeća, okupljeni oko Teozofskog društva kojeg je utemeljila H. P. Blavatski, drže da je u vrlo davno prapovijesno doba na arktičkom prakontinentu Thuli stasala duhovno vrlo napredna i visokorazvijena civilizacija-prethodnica - Hiperboreja. Po njima je u ovoj dalekoj, prostranoj i sretnoj zemlji, koja se sterala iznad područja *"sjevernog vjetra"*, nekoć vrlo davno živjela *"zlatna rasa"* dobroćudnih miroljubivih ljudi obdarenih velikim, nama danas nedostižnim, magijskim znanjima i paranormalnim sposobnostima.

Ta hipotetska zemlja vrlo ugodne i blage klime, koja se, prema njihovim opisima, nalazila negdje daleko na sjeveru, iza vječnim ledom okovanih prostranstava srednje i sjeverne Europe, u kojoj je tada vladalo dugotrajno pleistocensko ledeno doba, nestala je tijekom vremena većim dijelom u podmorju sjevernog Atlantika. Oni su postupno potonuće Hiperboreje pokušali objasniti velikim geološkim kataklizmama koje su pogodile Zemlju prije otprilike pedesetak tisuća godina te drastično promijenile njezino lice.

Velika seoba Hiperborejaca

Teozofi drže da geološke ostatke davno potonulog sjevernog prakontinenta Thule, na kojem su, kako je u IV. stoljeću pr. Kr. zabilježio Piteja, grčki pomorac i geograf iz Masilije, dan i noć trajali po pola godine, danas čine veliki otoci arktičkog pojasa: Grenland, Island, Zapadni Spitsbergen, sjeverna Skandinavija i Novaja Zemlja. Tijekom postupnog potonuća Thule brojni Hiperborejci, u potrazi za sigurnijim životnim prostorom, raseljavaju se masovno prema jugu u pravcu geološki stabilnijih i toplijih područja prapovijesne Europe i Azije.

U toj velikoj i dugotrajnoj seobi Hiperborejci su, po svoj prilici, nastanili britansko otočje a možda i sjeverne obale Sredozemlja. Teozofi drže da su vjerojatno Hiperborejci, još davno prije tragičnog udesa i propasti Atlantide, osnovali i moćno Arijansko Carstvo negdje u širem području današnjeg Kaspijskog mora. To se carstvo kasnije proširilo na istok, prema središnjoj Aziji. Iz tog velikog prapovijesnog carstva potekle su u pro-

cesu njegova razlaza bistre rijeke visoke duhovne kulture na sve strane tadašnjeg svijeta.

Sve te brojne maštovite predaje i zapisi većeg broja antičkih pisaca o legendarnoj sjevernoj zemlji Hiperboreji i njezinim neobičnim žiteljima, koji su po svome stilu i sadržaju na granici snova i stvarnosti, vjerojatno ipak nisu samo plod bujne mašte i raznih naklapanja, što vrlo rječito svjedoči već tisućljećima jedna neobična vrsta drevnih gorostasnih kamenih spomenika koji su nekoć bili masovno podizani iz nama još uvijek nedovoljno jasnih razloga.

To su brojna vrlo monumentalna i izražajna megalitska zdanja podignuta od golemih masivnih grubo obrađenih kamenih blokova. Ta neobična zagonetna te pomalo sablasna velebna kamena zdanja iz neolitika mogu se i danas vidjeti na mnogim mjestima u Irskoj, Engleskoj, Francuskoj, Španjolskoj i na Malti. Neka od njih još su uvijek dosta dobro uščuvana i vrlo raspoznatljiva te, kao nijemi svjedoci davno prohujalih tisućljeća, neizravno upućuju na možebitno hiperborejsko ili atlantinjansko podrijetlo.

Među velikim brojem tih do danas nedovoljno upoznatih i protumačenih misterioznih megalitskih zdanja i građevina, kojih samo u Europi ima evidentiranih više od šest tisuća, svojom monumentalnošću i neobičnim skladom posebno se ističe prostrani kompleks tajnovitog Stonehengea u južnoj Engleskoj, smješten sjeverno od grada Salisburya. On je sazdan od velikih uspravnih grubo obrađenih plavkastih kamenih blokova ravnomjerno poredanih s određenim razmakom u pravilan krug.

Oko tog vijenca načinjenog od golemih uspravljenih kamenih blokova čvrsto usađenih u tlo nalazi se znatno širi koncentričan zemljani krug (*nasip*) koji na neki način omeđuje pretprostor tog velebnog kamenog kompleksa čija prava namjena ni do danas nije pobliže poznata. Brojna znanstvena istraživanja toga svjetski poznatog lokaliteta upućuju da je to nekoć možda bio središnji hram boga sunca - Apolona, koji je, kako drže suvremeni arheolozi i povjesničari, bio podignut u tri etape u razdoblju od XXIV. do XIV. stoljeća pr. Kr.

Početkom jeseni 1997. objavljeno je senzacionalno priopćenje iz britanskih arheoloških krugova da su pored mjesta Stanton Drewa nedaleko Bristola nađeni, ispod postojećih manjih kamenih krugova, ostaci još jedne neobično velike prastare kružne hramske građevine promjera oko 135 metara - gotovo dvostruko većeg od Stonehengea. Britanski arheolozi drže da je taj gorostasni drevni hram bio podignut još prije pet tisućljeća, što znači da je oko pola tisućljeća stariji od Stonehengea. Oni procjenjuju da je to arheološko otkriće podjednako značajno kao i čuveni megalitski kompleks Stonehenge.

Razlozi koji podržavaju hipotezu da je upravo kompleks Stonehangea, ili njegov nedavno otkriveni veći i stariji "brat" kod Stanton Drewa, mogao biti toliko puta spominjano veliko središnje hiperborejsko svetište boga sunca su sljedeći:

- *tvrdnja Diodora Sicilskog prema kojem se "na tom otoku nalazi poseban ograđen prostor posvećen Apolonu i veliki okrugli hram",*
- spominjanje devetnaestogodišnjeg lunarnog ciklusa kojim su se služili druidi - drevni keltski svećenici - i njegovo povezivanje s Metonom koji je takovo računanje vremena uveo u Ateni između 338. i 290. pr. Kr.,
- podatak o labudovima koji *"u letu pjevaju oko hrama."* To je vrlo precizna i izuzetno zanimljiva zamjedba. Nepobitno je naime utvrđeno da na britanskim otocima i područjima duž europskih obala sjevernog Atlantika zaista žive labudovi koji u letu "pjevaju", dok južnu i srednju Europu - slikovito rečeno - nastanjuju nijemi labudovi,
- rezultati opsežnih geoloških istraživanja koji potvrđuju da je klima na jugu britanskih otoka u doba podizanja Stonehengea te nedavno otkrivenog mnogo većeg i starijeg sličnog megalitskog kompleksa kod Stanton Drewa, nekoć zaista bila vrlo blaga i topla te stoga izrazito pogodna za život ljudi te uzgoj mnogih biljnih i životinjskih vrsta.

Na temelju svega toga može se s podosta vjerojatnosti zaključiti da je idilična i čudesna Hiperboreja nekoć davno zaista morala postojati te da u brojnim pričama, legendama i epovima u kojima se ona toliko puta zanosno spominje, ipak ima poneko zlatno zrnce davno prohujale povijesne zbilje.

Zanimljivo je da Germani i Nordijci, nezavisno od antičkih pisaca, u svojim drevnim predajama također spominju neki veliki, davno nestali kontinent zvan Thula, koji se u nezamislivo drevnoj prošlosti prostirao na području današnjeg sjevernog Atlantika i Arktika. Na tom golemom prakontinentu vjerojatno je prije mnogo tisućljeća stasala i razvila se slavna hiperborejska civilizacija.

Koliko je jak odbojan stav suvremenih odviše pozitivistički orijentiranih znanstvenika čak i prema samoj mogućnosti da je nekoć postojala bilo kakva visoka pradrevna civilizacija ili barem kultura vrlo rječito govori podatak da se danas pod pojmom *hyperborea* čak i u najboljim svjetskim enciklopedijama može u najboljem slučaju naći samo opis jedne vrste arktičkih snježnih gusaka poznatih u zoologiji pod tim imenom. U njima se Hiperboreja, iz opreza, ne spominje čak ni u mitološkom smislu.

ZEMLJA MU – PRADAVNA KOLIJEVKA ČOVJEČANSTVA

Pukovnik James Churchward otkriva zapis o kontinentu Mu

Krajem XIX. stoljeća vrlo obrazovan britanski pukovnik James Churchward, inače poznat kao strastveni arheolog-amater te slobodouman neortodoksan istraživač i znanstvenik, boravio je više godina u tada još egzotičnoj Indiji – najvećoj britanskoj koloniji – kao zapovjednik oružanih snaga Njezinog Veličanstva. Sve svoje slobodno vrijeme posvetio je arheologiji i proučavanju povijesti. Posebno su ga privlačile i zaokupljale teme o velikim drevnim i pradrevnim kulturama.

On je s prilično valjanih razloga držao da su sve visokorazvijene povijesno poznate kulture starog vijeka (*Egipat, Sumer, Nubija, Kaldeja, Perzija, Hindustan, Kina i Grčka*) vrlo brzo i uspješno stasale zahvaljujući prvenstveno ogromnom fundusu mnogih korisnih umijeća i visokih znanja koja je na te prostore davno prije donijela i zasadila neka velika, vrlo moćna i visokorazvijena pradrevna kultura-prethodnica.

Pukovnik J. Churchward je saznao da se u jednom budističkom hramu u istočnoj Indiji već stoljećima brižno čuvaju neke drevne kamene ploče na kojima se nalazi poveći zapis. On je uskoro otputovao tamo da bi osobno provjerio i sve ispitao na licu mjesta. Pažljivo je pregledao te kamene ploče iz davno minulih vremena, koje su bile pohranjene u nadsvođenoj podzemnoj prostoriji, i uvjerio se da one zaista sadrže natpis na nekom nepoznatom starom pismu.

Taj ga je neobičan nalaz toliko zainteresirao i zaokupio da mu je posvetio sve svoje slobodno vrijeme u nekoliko idućih godina. Entuzijastični i uporni J. Churchward je, uz pomoć svog bliskog prijatelja i suradnika, visokog budističkog svećenika, 1868. nekako uspio pronaći ključ za čitanje tih drevnih zapisa na kamenim pločama. Njihovim odgonetanjem on je ustanovio da spominju neku veliku, davnu nestalu civilizaciju na Pacifiku, znatno stariju i napredniju od naše.

Ta pradrevna civilizacija nikla je, po njegovoj procjeni, prije otprilike 200 tisuća godina, stasala je i dostigla je tijekom mnogih tisućljeća svoga

Izgled reljefa oceanskog dna i kopnenih masa sjevernog Atlantika. Drži se da se nekoć vrlo davno na tom području prostirala legendarna Hiperboreja, sretna zemlja prapovijesnog doba, koja je tijekom vremena postupno potonula u mračnim oceanskim dubinama.

Pasionirani arheolog-amater, a profesionalno pukovnik britanske vojske **James Churchward**, tijekom svojih višegodišnjih istraživanja drevnih zapisa i arheoloških nalaza na tlu Indije, otkrio je i odgonetnuo zapis o pradrevnoj pacifičkoj zemlji Mu na kamenim pločama koje su stoljećima brižno čuvane u podrumu jednog indijskog hrama.

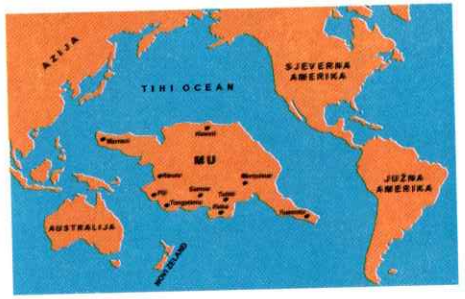

Rekonstrukcija izgleda **zemlje Mu**, hipotetskog pacifičkog prakontinenta na kojem je, kako na temelju svojih arheoloških istraživanja tvrdi James. Churchward, još prije približno 200 tisuća godina nikla i stasala visokorazvijena pradrevna civilizacija. Ona je kao gospodarska, kulturna i vojna velesila gospodarila prapovijesnim svijetom sve do prije otprilike 50-25 tisuća godina, kada je, kako stoji u tim zapisima, bila posve uništena u strahovitoj kataklizmi globalnih razmjera.

Izgled oceanskog dna i većih kopnenih masa Pacifika - šireg područja na kojem se, kako drži pukovnik James Churchward, nekoć vrlo davno prostirala golema prapovijesna zemlja Mu, koju se u ezoteričkim krugovima smatra "pramajkom čovječanstva i civilizacije" na Zemlji.

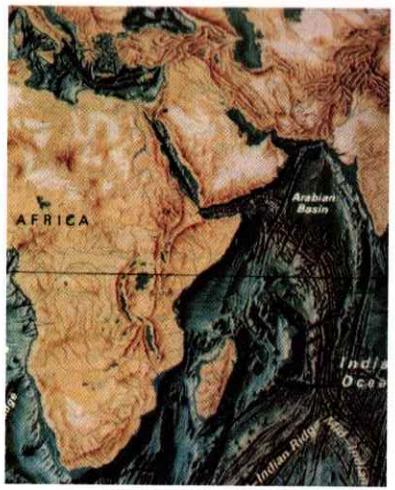

Izgled oceanskog dna i većih kopnenih masa istočnog dijela Indijskog oceana. Prema pretpostavci britanskih prirodoslovaca XIX. stoljeća, koji su uočili neke napadne sličnosti između flore i faune jugoistočne Afrike, Madagaskara i južne Azije, na tom se području prije mnogo milijuna godina prostirala velika kopnena masa koja je, poput golemog mosta, povezivala ta dva kontinenta danas razdvojena prostranim Indijskim oceanom.

Majmuni lemuri, izgledom nalik sablastima, koji nastavaju jugoistočnu Afriku i Aziju. Istovjetnost njihove vrste na dva kontinenta, razdvojena Indijskim oceanom, navela je britanske prirodoslovce na hipotezu o ogromnom prirodnom kopnenom mostu kojeg su prema toj vrsti majmuna nazvali Lemurijom.

Solon, veliki atenski političar, zakonodavac i pjesnik *((640.-560. pr. Kr.)*. On je na studijskom putovanju Egiptom od susretljivih hramskih svećenika u gradu Saisu, tadašnjoj egipatskoj prijestolnici, čuo fascinantno kazivanje o ogromnoj otočnoj državi Atlantis koja se nekoć davno nalazila negdje na središnjem Atlantiku, zapadno od Heraklovih stupova - današnjeg Gibraltarskog tjesnaca. Ta je čudesna zemlja u užasnoj kataklizmi bila posve uništena i nestala je vrlo brzo u dubinama Atlantika.

Veliki grčki filozof i pisac **Platon** *(427.-347. pr. Kr.)* je u svojim dijalozima TIMEJ i KRITIJA, na temelju Solonovih kazivanja o Atlantisu i njegovom tragičnom svršetku, koja su prepričavana kao tradicija gotovo dva stoljeća u Platonovoj obitelji, vrlo živopisno i detaljno opisao pradrevni Atlantis.

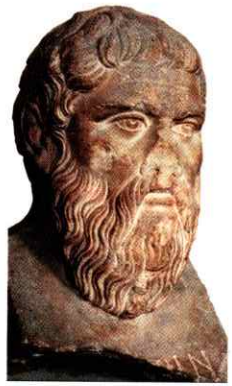

postojanja vrlo visok stupanj razvoja, da bi odjednom, u strašnoj kataklizmi koja se zbila prije približno 25 tisuća godina, bila posve uništena te je za vrlo kratko vrijeme zauvijek nestala u mračnim dubinama tmastog Pacifika. Njezina postojbina bio je ogroman prakontinent Mu koji se nekoć vrlo davno prostirao na središnjem dijelu današnjeg Pacifika.

Drugo uporište na kojem J. Churchward temelji svoje hipoteze i istraživanja pradrevne pacifičke civilizacije jesu zagonetni drevni zapisi na 2600 kamenih ploča koje je u drugoj polovici XIX. stoljeća slučajno otkrio američki geolog William Niven u nekoj dolini sjeverno od Ciudad de Mexica – suvremene meksičke metropole.

Churchward drži da mu je pošlo za rukom da odgonetne i te zapise u kojima se govori o prapovijesnom civiliziranom narodu koji je tijekom 170-ak tisuća godina dostigao vrlo visok stupanj društvenog, gospodarskog i kulturnog razvoja. Taj je prapovijesni narod nekoć davno nastanjivao veliku zemlju koja se prostirala u području tropske i suptropske klime na središnjem području današnjeg Tihog oceana.

Uz veoma entuzijastičnog i neumornog britanskog pukovnika J. Churchwarda, drugi veliki istraživač drevnih zapisa o pradrevnoj zemlji Mu bio je dr. George Hunt Williamson, koji je na njihovo odgonetanje, interpretaciju i analizu također utrošio nekoliko desetljeća.

Prikaz kontura davno nestalog pacifičkog kontinenta Mu otkrio je početkom druge polovice XX. stoljeća kod grada Icae u Peruu arheolog dr. Javier Cabrera. One su bile ugravirane na kamenim pločama koje potječu još iz perioda prije Inka. Taj prvorazredan arheološki nalaz fotografirao je poznati francuski povjesničar i publicist Robert Charroux, pasionirani slobodoumni istraživač brojnih zagonetki naše najdrevnije prošlosti.

Analizom tog drevnog geografskog prikaza potonulog kontinenta Mu, čija je karta objavljena u **Los Angeles Timesu** od 31. srpnja 1977., ustanovljeno je da mu je širina od istoka do zapada bila oko osam tisuća kilometara, a od sjevera do juga nešto manje od pet tisuća kilometara.

Svoje hipoteze o drevnoj zemlji Mu i rezultate svojih mukotrpnih istraživanja, koja su gotovo neprekidno trajala nekoliko desetljeća, objavio je pukovnik J. Churchward u svojevremeno vrlo zapaženoj knjizi THE LOST CONTINENT OF MU (*IZGUBLJENI KONTINENT MU*). Ona je kao bestseler samo u Americi doživjela dvadesetak izdanja, a ubrzo je bila prevedena i na više svjetskih jezika. Hipotetski pacifički prakontinent Mu poznat je u literaturi još pod nazivima Pan, Mar i Muror, dok ga teozofi i mnogi noviji autori, koji su se za njima nekritički poveli, pogrešno nazivaju Lemurijom.

To vrlo izazovno i smiono Churchwardovo popularno-znanstveno djelo ubrzo je žestoko odjeknulo u široj svjetskoj javnosti. Ono je prilično uznemirilo i ustalasalo konzervativno usmjerene krugove arheologa i povjesničara diljem svijeta jer se nikako nije uklapalo u njihov mozaik povijesne istine. Rasprave o legendarnoj majci zemlji Mu, koje je potakla ta vrlo izazovna Churchwardova knjiga, traju sve do danas, kada ih je ponovo ras-

plamsao niz novih arheoloških otkrića u sve donedavno teško dostupnom podmorju Pacifika.

Po mišljenju renomiranih povjesničara i arheologa još uvijek nema dovoljno znanstveno valjanih dokaza koji bi mogli vjerodostojno potvrditi ili opovrći postojanje nestalog kontinenta Mu i njegove napredne civilizacije. Prema mišljenju znanstvenika, podaci na temelju kojih su ambiciozni pukovnik J. Churchward i dr. George Hunt Williamson pokušali rekonstruirati osnovne povijesne i zemljopisne odrednice nestalog kontinenta Mu i pradrevnog Carstva Sunca vrlo su oskudni te sporni.

Zanimljivo je napomenuti da su utjecajni autoriteti iz svijeta znanosti često skloni iznošenju takvog mišljenja kad im neki arheološki podaci ne odgovaraju, jer se nikako ne uklapaju u unaprijed složeni i 'neupitan' službeni povijesni mozaik.

Zemlja Mu – izvorište visoke prapovijesne kulture

Prema onome što je J. Churchward na temelju svojih dugogodišnjih istraživanja u toj knjizi napisao, proizlazi da se hipotetski nestali prakontinent – zemlja Mu ili Muror – nekoć vrlo davno prostirao u središnjem dijelu Tihog oceana na prostranom području omeđenom otočjem: Mariani, Hawaii, Tuamotu, Rurutu, Tongatapu, Fidži i Uskrsnim otokom. Taj golemi hipotetski prakontinent bio je, prema njegovim procjenama, otprilike trostruko veći od Australije i zauzimao je gotovo polovicu današnjeg područja Pacifika.

J. Churchward i njegovi istomišljenici drže da geološke ostatke pradrevne zemlje Mu danas čine brojni pacifički otoci, hridine i grebeni razbacani po njegovim ogromnim prostranstvima. Oni svojom brojnošću i razbacanošću prilično podsjećaju na mnoštvo zvijezda razasutih posvuda na beskrajnom nebeskom svodu. Valja istaći da za tu Churchwardovu hipotezu još uvijek nema dovoljno geoloških dokaza.

Predaje nadalje kažu, a teozofi zdušno podržavaju, da je taj ogromni pacifički prakontinent Mu vjerojatno bio pradomovina čovjeka. Prema J. Churchwardu bila je to prekrasna zemlja u kojoj je živio vrlo napredan narod koji je svojevremeno kolonizirao sav ondašnji svijet. Zemlja Mu je bila, kao i Platonova Atlantida, golemi otok ispresijecan brdima, mnogim rijekama i kanalima. Klima je bila vrlo blaga i izrazito pogodna za život ljudi te uzgoj raznovrsnih životinja i biljaka. To je bio bitan preduvjet na temelju kojeg je tamo još prije mnogo tisućljeća stasala prva visokocivilizirana društvena zajednica.

Taj veliki hipotetski pacifički prakontinent, na kojem su njegovi brojni žitelji tisućljećima živjeli u miru i blagostanju, imao je – po Churchwardovoj procjeni – na vrhuncu svoje moći 64 milijuna stanovnika. Društvenu zajednicu zemlje Mu imala je deset velikih plemena (*rasa*) crne i žute boje kože. Bila je to u svakom pogledu vrlo bogata, moćna i napredna država

koja se nazivala Carstvom Sunca. Njezin vladar nosio je naziv Ra Mu i obnašao je dužnost vrhovnog svećenika.

Narod je imao jednu monoteističku religiju i posjedovao je mnoga visoka okultna znanja, a bio je također dobro upućen u matematiku, astrologiju i astronomiju. Radišni žitelji zemlje Mu podizali su brojne gradove i građevine od masivnih blokova vulkanske lave koje je u njihovoj zemlji bilo posvuda u izobilju. Živjeli su u kućama s prozirnim krovovima. Imali su moćne vračeve (*mage*) koji su svojim paranormalnim sposobnostima znali vješto kontrolirati prirodne sile, pa stoga nisu imali potrebu za korištenjem naprednih tehnologija primjerenih našem dobu.

Stupanj društvene zrelosti žitelja zemlje Mu, za razliku od pripadnika naše moderne civilizacije, možda najbolje ilustrira njihov običaj provjere zrelosti zaručnika za skladan i konstruktivan bračni život. Zaručnici su, prije nego što bi stupili u brak, morali uspješno položiti vrlo težak ispit životne zrelosti. Oni su se prvo trebali privremeno odreći sveg imetka te su zatim, bez bilo kakvog alata, oružja, odjeće i hrane, morali 28 dana otići živjeti duboko u šumu, gdje su u vrlo surovim okolnostima bili prepušteni sami sebi i svojoj snalažljivosti.

U takvim su uvjetima, bez ičije pomoći, oslanjajući se u svemu samo jedno na drugo, morali, uzajamno surađujući i bez bilo kakvih međusobnih razmirica i negativnih emocija, uspješno preživjeti. Ako bi u tome uspjeli, tada bi im, kao zrelim ljudima, nakon povratka iz divljine bila vraćena sva imovina i dobili bi dopuštenje za sklapanje braka koji je nakon takve rigorozne provjere gotovo uvijek bio stabilan i trajan. Ukoliko taj težak ispit životne zrelosti ne bi uspješno položili, nisu se mogli vjenčati.

Stanovnici zemlje Mu bili su na glasu kao vrsni moreplovci i svojim su brodovima plovili po svim morima ondašnjeg svijeta. Uspješna navigacija tih pradrevnih moreplovaca temeljila se na visokim astronomskim znanjima i odličnoj kartografiji. Svoja visoka znanja prenosili su nesebično drugim narodima koje su kolonizirali.

Sve ostale manje razvijene kulture diljem tadašnjeg svijeta bile su kolonije ili veća trgovačka središta moćnog Carstva Sunca, koje je po svim atributima činilo svjetsku velesilu prapovijesnog svijeta. Među brojnim blistavim naseobinama tog drevnog carstva posebno se izdvajalo sedam velikih lučkih gradova koji su se razvili na ušćima velikih rijeka i bili su moćna trgovačka, upravna i kulturna središta s mnogim velikim zgradama i veličanstvenim hramovima.

Napredni stanovnici bogate i moćne pradrevni zemlje Mu, koju teozofi zbog jednog na brzinu krivo pročitanog zapisa pogrešno nazivaju Lemurijom, a njezine žitelje Lemurijcima, doprli su, kako drži Churchward, vrlo brzo kao kolonizatori u Indiju, a odatle u Mezopotamiju (*Sumer*) i Egipat. Drugi pravac njihove kolonizacije tekao je preko Srednje Amerike i Atlantide sve do sjevernih obala pretpotopne Afrike. Jedna grupa tih pradrevnih kolonizatora stigla je – po njegovu mišljenju – preko Srednje Amerike i na prostrano područje visokih Anda.

To veliko naseljavanje globalnih razmjera odvijalo se pod vodstvom svete braće Naakals i članova svećeničkog bratstva koji su iz pradomovine - zemlje Mu - odlazili u misije u sve kolonije i podučavali tamošnje priprosto i posve neuko domorodačko stanovništvo govoru, religiji, etici, znanosti, graditeljstvu, pomorstvu, poljodjelstvu te ostalim korisnim vještinama i znanjima.

Kako je nestao prakontinent Mu i njegova civilizacija?

Golemi prakontinent na kojem se nekoć davno nalazilo moćno Carstvo Sunca - pacifička Atlantida - jedne se noći zbog izuzetno snažnih potresa širokih razmjera počeo ljuljati poput morskih valova. Čitava se zemlja strahovito tresla i drhtala poput lišća na granju za vrijeme oluje.

Sve građevine na očigled su se rušile iz temelja, a brojni monumentalni spomenici i kipovi na gradskim trgovima i u hramovima padali su kao pokošeni. Svi prekrasni gradovi i tisuće manjih naselja nesretne zemlje Mu ubrzo su pretvoreni u nepregledne hrpe ruševina obavijene gustim oblacima prašine i dima.

Dok se, uslijed te strašne geološke kataklizme planetarnih razmjera, zemlja sablasno dizala, propinjala i spuštala, tresla i pucala, iz pobješnjelog podzemlja je visoko u nebo izbijala žestoka vatra koja je uz strahovitu buku stvarala guste tmaste oblake dima. U tim zastrašujućim oblacima sijevale su posvuda snažne munje koje su stravično parale nebo ispunjeno oblacima dima i prašine. Zrakom se sa sviju strana razlijegala užasna tutnjava i grmljavina.

U toj sveopćoj kataklizmi praćenoj bezbrojnim žestokim požarima, koji su nemilice harali i pohotno gutali sve pred sobom, izdizao se na sve strane debeli gusti crni dim koji je ubrzo prekrio čitavu zemlju. Sve drveće i raslinje zahvatili su strašni požari titanskih razmjera i ubrzo ih pretvorili u dim i pepeo.

Ogromni plimni valovi, veći od najviših građevina, izazvani žestokim razornim potresima, zalijetali su se ogromnom brzinom s razbjesnjele oceanske pučine na obale nemilice rušeći i odnoseći sve pred sobom. Prodirali su preko brojnih riječnih dolina omeđenih brdima duboko u unutrašnjost zemlje pohotno odnoseći na svojim visokim uskipjelim vrhovima posljednje ostatke umiruće civilizacije.

U svom nemilosrdnom rušilačkom pohodu uništavali su i brisali s lica zemlje već potresima i požarima teško oštećena naselja i ubijali su sve živo što bi im se našlo na putu. Bezbrojni očajnički krikovi i vapaji milijuna bespomoćnih ljudi, žena i djece suočenih sa strašnom smrću uzdizali su se visoko u nebo.

U toj strašnoj agoniji neviđenih razmjera čitava se zemlja tresla i tutnjala od mnogih razornih potresa. Na mnogim mjestima velikom je brzinom stravično pucala njezina relativno tanka kora i otvarale su se velike i

duboke provalije koje su sličile razjapljenom ždrijelu nekog strašnog diva. Planine su se povijale, njihale i kršile poput granja drveća u oluji i, obrušavajući se uz zaglušnu tutnjavu, tonule su u mračne dubine pobješnjela mora.

Iz nedostupnih oceanskih dubina drugdje je istodobno izranjalo novo kopno i ubrzo postajalo planinom, brdom ili ravnicom. Gotovo čitava površina zemlje, zahvaćena neprekidnim gibanjem, naglo je mijenjala svoje prvobitno lice i poprimala je novu fizionomiju.

Tijekom jedne jedine stravične noći čitava je zemlja Mu bila potpuno razorena, skršena u bezbroj komada i polako je tonula u široko razjapljene ralje pakla. Ta blistava pradomovina čovjeka treće korijenske rase, sa svim ponosnim gradovima, brojnim hramovima, blistavim palačama, svom znanošću i kulturom, odjednom je nepovratno nestala na oceanskom dnu i pretočila se u legendu.

U toj je strašnoj prapovijesnoj geološkoj kataklizmi kontinentalnih razmjera bila za kratko vrijeme bez traga uništena jedna moćna visokorazvijena pradrevna civilizacija, a tmasti valoviti vodeni pokrivač nepreglednog Pacifika postao je njenom vječnom nadgrobnom pločom bez obilježja.

Nakon iznenadne kataklizmičke propasti moćnog Carstva Sunca njegove brojne kolonije i trgovački gradovi diljem svijeta nastavili su samostalno živjeti i dalje se razvijati na bogatom fundusu korisnih znanja i vještina koje im je nesebično podarila njihova majka zemlja Mu. Te društvene zajednice bile su plodno sjeme iz kojeg su tijekom vrlo dugačkog prapovijesnog doba nikle, stasale i razvile se mnoge nove razvijene pretpovijesne i povijesne kulture diljem svijeta (*Atlantida, Arijansko Carstvo, Egipat, Sumer, Hindustan, Tibet itd.*).

Iznenadnom propašću pradrevnog Carstva Sunca, koje je poticalo, usmjeravalo i koordiniralo njihov razvoj, sve su one ostale bez moćnog objedinjavajućeg središta. Neke od njih su, ostavši u izolaciji prepuštene same sebi, postupno nazadovale i prije ili kasnije nestale bez traga u nedostupnim dubinama povijesti.

Prva značajna kolonija Carstva Sunca bila je organizirana u Srednjoj Americi na prostoru današnjeg Meksika i poluotoka Yucatana. Na tom je golemom prostoru stasalo, razvilo se i propalo do povijesnog doba nekoliko značajnih civilizacija. Tamo je nekoć vrlo davno bilo i legendarno kraljevstvo Maya, kojim su još prije šesnaest tisućljeća vladali kraljica Moo i njezin brat-suprug Kohu iz dinastije Kan.

To moćno prapovijesno kraljevstvo imalo je vjerojatno svoju kolonija u predjelima gdje se danas proteže lanac visokih Anda. Sve to, prema Churchwardovu mišljenju, proizlazi iz jednog drevnog natpisa kojeg je uspio pročitati na velikim monolitnim kamenim Vratima sunca u drevnom Tiahuanacuu, nedaleko prostranog i slikovitog andskog jezera Titicaca.

Atlantida, nekoć veliki otok-kontinent u Atlantiku bila je svojevremeno druga značajna i visokorazvijena kolonija Carstva Sunca. Njegovom pro-

pašću ona je ubrzo postala vrlo moćno samostalno carstvo. Prema sačuvanom drevnom zapisu Maya, zvanom CODEX TRO-CORTESIANUS, koji se čuva u Američkom muzeju u Madridu i čiji je latinski prijevod djelomično sporan, legendarna kraljica Moo je na svom putovanju za daleki Egipat boravila neko vrijeme na Atlantidi kao kraljeva gošća.

Nakon potonuća zemlje Mu malobrojni preživjeli žitelji s njezinih rubnih područja te oni koji su se u presudnim trenucima zatekli u drugim dijelovima svijeta, daleko od poprišta katastrofe, nastanili su se na području današnjeg Tibeta, Antarktika te u Srednjoj Americi. Oni su u predajama sačuvali uspomenu na svoju izgubljenu domovinu te osnovne sadržaje svetih spisa njihove monoteističke religije.

Zanimljivo je kako J. Churchward pokušava protumačiti iznenadno potpuno uništenje i nestanak zemlje Mu u mračnim dubinama Pacifika. Prema njegovu mišljenju, taj je prakontinent, kao i Atlantida, vjerojatno ležao većim dijelom svoje površine na ogromnom sustavu podzemnih plinskih ležišta čije su podzemne komore kilometarske debljine tvorile tisućama kilometara dugačak i relativno plitak podzemni labirint.

Neke od tih komora nalazile su se, po svoj prilici, vrlo blizu površine tla ispod relativno tanke litosferske ploče koja se u žestokim potresima naprosto raspukla na mnogim mjestima i time omogućilo ogromnim količinama visoko stlačenog i lako zapaljivog zemnog plina zarobljenog u utrobi Zemlje da se naglo oslobodi te izbije na površinu tla.

U kombinaciji s jakim vulkanskim erupcijama izazvanih snažnim potresima, uslijedila je ubrzo serija žestokih eksplozija velikih oblaka oslobođenog zemnog plina praćenih požarima titanskih razmjera. Nakon pucanja litosferske ploče nebrojene eksplozije širile su se nezaustavljivo, poput lančane reakcije titanskih razmjera, čitavim tisućama kilometara dugačkim plinskim pojasom ispod zemlje Mu, razbivši je u bezbroj komada koji su se uz stravičnu tutnjavu zatim urušili u oceanske dubine.

Taj relativno plitak plinski pojas zadao je, kako drži J. Churchward, smrtni udarac zemlji Mu koja je, geološki gledano, činila samo vrlo tanku, osjetljivu i krhku litosfersku ploču iznad prostranih i kilometrima debelih plinskih ležišta. Takvoj, izuzetno krhkoj i labilnoj geološkoj formaciji, očito nije moglo biti duga vijeka.

LEMURIJA – HIPOTETSKI KOPNENI MOST IZMEĐU AFRIKE I INDIJE

Zanimljiva hipoteza britanskih prirodoslovaca

Vrlo privlačnu pretpostavku o postojanju nekog velikog prapovijesnog kopnenog mosta koji se nekoć davno vjerojatno prostirao u Indijskom oceanu između Indije i jugoistočne Afrike, prvi su vrlo oštroumno postavili u drugoj polovici XIX. stoljeća veliki britanski prirodoslovac – zoolog Philip L. Sclater te geolozi W. T. Blanford, Stow i Griesbach.

U svojim istraživanjima oni su uočili neobično visoku podudarnost ili, u najmanju ruku, veliku sličnost biljnog i životinjskog svijeta, fosila te geološke građe nekih kamenih formacija iz perma – geološkog razdoblja od prije 286-245 milijuna godina – u međusobno vrlo udaljenim prostranstvima južne i istočne Afrike i Madagaskara s jedne strane te Indije, Malajskog poluotoka i Australije s druge strane. Ta su vrlo udaljena područja danas razdvojena golemim Indijskim oceanom kojeg životinjske i biljne vrste, po njihovu mišljenju, nikako nisu mogle prijeći te međusobnim miješanjem ujednačiti svoj razvoj.

Pokušavajući na temelju opsežnih istraživanja znanstveno objasniti te neobične nalaze, ti su znanstvenici pretpostavili da se u vrlo dalekoj geološkoj prošlosti na prostoru Indijskog oceana po svoj prilici nalazio neki veliki prakontinent ili barem golemi kopneni most koji je povezivao jugoistočnu Afriku, preko današnjeg otoka Madagaskara, s Indijom. U svojoj knjizi *PROŠLOST ZEMLJE*, objavljenoj 1887., njemački geolog Neuymar nazvao je to hipotetsko kopno Indo-Madagaskarskim poluotokom.

Ideja o tom golemom međukontinentalnom kopnenom mostu rodila se između 1860. i 1870. iz potrebe da se suvislo protumači navedene prirodne fenomene. U to se vrijeme, naime, još držalo da su kontinenti velike nepomične ploče međusobno odijeljene oceanima. Wegenerova hipoteza o horizontalnom pomicanju kontinenata nastalih razlamanjem jedinstvene kopnene mase Pangeje, tada još nije bila poznata, pa je stoga ideja o kopnenom mostu za uvažene britanske prirodoslovce i ostale znanstvenike XIX. stoljeća bila jedina logična i prihvatljiva hipoteza.

Zoolog P. L. Sclater nazvao je taj hipotetski kopneni most Lemurijom jer je uočio da na cijelom prostoru od Madagaskara, preko Indije (*Dekan*) do Malajskog poluotoka i malezijskog otočja, žive izgledom neobični majmuni lemuri, nalik sablastima (*lat. lemures - duše pokojnika, sablasti*). On je smatrao da se ta vrsta majmuna i neke druge životinjske vrste preko tog hipotetskog drevnog kopnenog mosta kontinentalnih razmjera nekoć vrlo davno proširila na ta područja danas Indijskim oceanom posve odvojena i međusobno vrlo udaljena.

Ovu vrlo logičnu, smionu i nadasve privlačnu radnu hipotezu dvojice uvaženih engleskih prirodoslovaca zdušno je prihvatio, doradio i dosljedno zastupao u svojim radovima veliki njemački prirodoslovac dr. Ernst Hackel (*1834.-1919.*) - jedan od najvatrenijih Darwinovih sljedbenika. On je držao da se taj hipotetski pradrevni kopneni most, preko kojeg su mogle milijunima godina nesmetano prelaziti životinje s jedne strane na drugu, formirao vjerojatno još u permu, a da je tijekom vremena potonuo u današnji Indijski ocean.

Lemurija se - prema mišljenju tih eminentnih znanstvenika - nekoć vrlo davno prostirala u ekvatorijalnom području između jugoistočne Afrike i Indije. Oni su smatrali da njezine geološke ostatke na nepreglednim prostranstvima današnjeg Indijskog oceana i Arapskog mora čine: veliki afrički otok Madagaskar, Sejšelsko otočje, Maskarensko otočje (*Cargados, Mauritius, Reunion, Rodriguez*), Sokotra te velike otočne skupine Lakadiva, Maldiva i Chagosa.

Mnogobrojna kasnija znanstvena istraživanja na području zoologije, antropologije i geologije (*rasprostranjenost majmuna lemura, podrijetlo i razvoj čovjeka, geološka istraživanja morskog dna itd.*) urodila su nizom novih spoznaja koje vrlo ozbiljno dovode u pitanje održivost pretpostavke o Lemuriji kao ogromnom kopnenom mostu koji je u vrlo dalekoj geološkoj prošlosti povezivao Indiju s jugoistočnom Afrikom.

Stoga se već početkom XX. stoljeća, nekoć vrlo logična pretpostavka prirodoslovaca o postojanju Lemurije, u znanosti sve više relativizira i napušta te gubi odlike ozbiljne znanstvene hipoteze. Tome je nedvojbeno mnogo doprinijela i Wegenerova hipoteza o Pangeji, njezinoj postupnoj dezintegraciji i međusobnom horizontalnom odmicanju kontinenata, objavljena 1915., na temelju koje su mogle biti znatno uvjerljivije protumačene velike sličnosti nekih geoloških formacija te flore i faune na danas vrlo udaljenim te velikim svjetskim morem razdvojenim dijelovima Zemlje.

Teozofske spekulacije o Lemuriji kao pradrevnoj civilizaciji

Vrlo privlačnu radnu hipotezu velikih engleskih prirodoslovaca-istraživača o paradrevnoj Lemuriji kao golemom kopnenom mostu, preuzimaju krajem XIX. stoljeća pod svoje okrilje vodeći europski teozofi i antropozofi (*H. P. Blavatsky, Rudolf Steiner i Max Heindel*). Entuzijastična H. P. Blavatsky ugrađuje ideju o Lemuriji, u prilično konfuznom obliku zajedno s Atlantidom, u neobičnu mješavinu znanstvenog, okultnog i religioznog materijala u svoju vrlo opsežnu knjigu TAJNI NAUK.

Njezini sljedbenici brzo je dograđuju i razvijaju u fascinantnu te krajnje maštovitu teoriju o postojanju nekadašnje velike, moćne i duhovno visokorazvijene civilizacije koju su oni, zbog jednog na brzinu krivo pročitanog zapisa, poistovjetili s ogromnim prakontinentom Mu koji se vjerojatno nekoć vrlo davno prostirao na središnjem području Tihog oceana. Oni su na temelju svojih okultnih istraživanja o Lemuriji ubrzo napisali brojne knjige u kojima na široko iznose svoje fantastične vizije.

Teozofi u svojim djelima vrlo vatreno i odlučno zastupaju stav da je pacifički prakontinent Mu, kojeg su pogrešno zamijenili sa Sclaterovom Lemurijom, bio jedna od prapovijesnih kolijevki čovječanstva u kojoj su stasale i razvile se osnovne ljudske rase koje danas nastanjuju Zemlju. Oni Lemuriju, koja se u krugovima velikih britanskih prirodoslovaca XIX. stoljeća tretira isključivo kao hipotetski kopneni most, pogrešno poistovjećuju s pradrevnom civilizacijom.

Stoga je Lemurija u njihovim djelima ubrzo bila premještena iz Indijskog oceana u daleki Pacifik i postala je sinonimom za golemi pacifički prakontinet Mu na kojem se nekoć vrlo davno nalazilo moćno Carstvo Sunca. Zbog te zbrke koju su brzopleto i nesmotreno načinili teozofi okupljeni u Teozofskom društvu, sve do danas mnogi nedovoljno upućeni autori golemi pacifički prakontinent Mu najčešće pogrešno nazivaju Lemurijom.

Prema naučavanju teozofa, Lemurija, ili točnije rečeno zemlja Mu, je nakon Pola i Hiperboreje bila treća po redu rasa-majka. Oni drže da su Lemurijci bili jajolika stvorenja orijaška rasta i crne boje kože koja su život provodila u stanju transa nalik snu. Razmnožavali su se pretapanjem, a tjelesnim izgledom i odlikama bitno su se razlikovali od današnjih ljudi. Za razliku od modernog čovjeka imali su vrlo razvijeno treće oko, odnosno duboki intuitivni uvid, što im je davalo nevjerojatne paranormalne sposobnosti. Jedna od njih bila je i mogućnost međusobnog telepatskog sporazumijevanja.

ATLANTIDA – POTONULI KONTINENT U DUBINAMA ATLANTIKA

Platonovo kazivanje o Atlantisu

Među velikim pradrevnim civilizacijama i potonulim prakontinentima do danas je najviše rasprava i žestokih polemika u najširoj javnosti, ali i u stručnim krugovima, zasigurno podigla i uzvitlala potonula Atlantida – legendarno moćno otočno carstvo na Atlantiku kojeg su u starom vijeku Grci smatrali dijelom velikog svjetskog oceana koji je okruživao sve kopno na Zemlji.

Prve podatke o Atlantidi, njezinoj slavnoj prošlosti i tragičnom svršetku, donio je u Grčku veliki atenski reformator, zakonodavac i mudrac Solon, koji je oko 580. pr. Kr. posjetio Egipat i tamo se zadržao na studijskom putovanju više godina. Poduzimanje takvog dugotrajnog putovanja u daleki Egipat bilo mu je moguće jer je bio jedan od najbogatijih Grka svoga vremena.

Prigodom svog višegodišnjeg boravka u Egiptu pohodio je predavanja i vodio je mnoge razgovore s vrlo obrazovanim hramskim svećenicima od kojih je saznao te zabilježio niz vrlo zanimljivih podataka o drevnoj povijesti svoje domovine Grčke, Egipta i ostalog svijeta koji tada nije bio Grcima poznat.

Kao ugledan, bogat i učen čovjek bio je vrlo srdačno dočekan i ugošćen u drevnom gradu Saisu (*staroegipatski Zau, danas Sa el-Hagar*), tadašnjoj egipatskoj prijestolnici 26. dinastije, koji se nalazi u zapadnom području nilske delte. Svećeničko vijeće tamošnjeg hrama božice Neit, koja je čašćena kao božica rata i zaštitnica grada Saisa, upoznalo ga je s neskrivenim ponosom da su bogati hramski arhivi stari više tisuća godina. U njima su se tisućljećima brižno čuvali brojni svici papirusa na kojima je bila zapisana povijest drevnog svijeta koju starovjeki Grci nisu poznavali.

Solon u svojim zapisima o Egiptu, koji nažalost nisu sačuvani već su samo poznati iz navoda kasnijih pisaca, spominje da je jednom prigodom tamošnjim hramskim svećenicima pričao o drevnoj povijesti svoje domovine. Saslušavši pažljivo njegovu ponositu priču vrlo učen stari hramski

svećenik i pisar Sonhis kazao mu je na to sljedeće: "O Solone, Solone, vi Grci niste ništa drugo doli djeca, među vama nema nijednog starog čovjeka poput tebe."

Solon ga je, posve zatečen ovom nerazumljivom i pomalo sarkastičnom primjedbom, upitao što je time htio reći. Na to mu je učeni Sonhis mirno odgovorio da je time samo želio istaći da su Grci po sjećanju vrlo mlad narod jer ne znaju gotovo ništa o svojoj najdavnijoj slavnoj prošlosti. On zamjera Solonu i njegovim sunarodnjacima što ne posjeduju znanje utemeljeno na dugogodišnjoj tradiciji niti bilo kakvo znanje obilježeno patinom vremena (*zapise*), pa se stoga poput nestašne djece uvijek izgube u bezuspješnim traganjima za svojom drevnom prošlošću.

Tom je prilikom učeni Sonhis ispričao iznenađenom Solonu kako je još prije općeg potopa, koji se prema njegovu kazivanju zbio oko devet tisuća godina prije njegova posjeta Egiptu, dakle otprilike 9600. pr. Kr., Grčka već bila vrlo bogata, moćna i slavna zemlja na Sredozemlju.

U dijalogu TIMEJ Platon na usta Kritije Mlađeg, svog pradjeda po majci, vrlo živopisno iznosi Sonhisovo kazivanje Solonu ovako:

"Sljedeći je uzrok tome; mnoga su razaranja pretrpjeli ljudi na različite načine i mnoga će se još razaranja zbiti u budućnosti. Najveća među njima izazvat će vatra i voda, a niz manjih tisuće drugih sitnijih uzroka. Predaja koju dijelite s drugima je ta da je Faetont, sin boga sunca Helija, zapalio sve na Zemlji nakon što je upregao očeva kola kojima nije mogao vladati i na kraju je sam nastradao pogođen munjom. O tome se govori kao o nečemu što nalikuje na bajku, ali istina koju priča sadrži je u tome da je došlo do skretanja zvijezda s putanje kojom se kreću nebom što se okreće oko Zemlje.

Mnoga razaranja prouzrokovana vatrom zbila su se na Zemlji u velikim vremenskim razdobljima. Prilikom tih nesreća, naravno, ginu u većem broju oni koji žive u planinama i na sušnim visoravnima nego oni koji obitavaju na obalama rijeka i mora. Za nas je Nil, kao i u mnogim drugim prilikama, spasitelj – oslobađa nas i te nesreće plaveći svoje obale. Ali kad bogovi, čisteći Zemlju vodom, pošalju poplave prežive pastiri, kravari i ovčari na planinama, a ljude koji žive pored voda odvlače razorne bujice u more. No u našoj zemlji ni u jednom ni u drugom slučaju voda se ne slijeva na polja odozgo. Naprotiv, po prirodi je tako uređeno da sve nastupa odozdo. Iz tog razloga sve ono što se u nas sačuvalo smatra se najstarijim.

Uistinu, brojno se stanovništva povećava, više ili manje, svuda gdje to pretjerana toplina ili hladnoća ne omogućavaju. Ali ono lijepo, veliko i značajno što se događa kod vas, ili ovdje ili na nekom drugom mjestu zapisuje se u cjelini u hramovima i ostaje nam tako kako znanje o tome pritječe. No, i kod vas i kod drugih sve se tek odnedavno bilježi u zapisima. A nakon uobičajenog broja godina nebo se opet otvara i bujice brišu sve kao bolest, ostavljajući za sobom samo neznalice i neobrazovane među vama. Tako ste ponovno mladi kao na početku, budući da ne znate što se ovdje ili kod vas događalo vašim precima u stara vremena. U najmanju ruku, malo se od dječje bajke razlikuje ono što si o nizu pokoljenja kod vas naveo, o Solone.

Prije svega prisjećate se samo jednog jedinog potopa na Zemlji, premda su se već mnogi dogodili, a uz to ne znate ni da je najbolji i najljepši ljudski rod nekoć živio u vašoj zemlji, rod iz kojeg i ti danas potječeš, s cijelom svojom državom. Sve to ostalo vam je nepoznato jer tijekom mnogih naraštaja preživjeli nisu ostavili iza sebe nikakav zapis. Nekada je, o Solone, vodenim razaranjem uništena država danas nastanjena Atenjanima koja je u odnosu na vojsku kao i u svakom drugom pogledu bila uređena po najvaljanijim zakonima. Toj se državi pripisuju najljepša djela i najsavršeniji ustav o kojem smo mogli saznati.

Prema tome, posjedovali ste takve zakone, i još više, tako valjanu upravu da ste bili u svakoj prednosti pred drugim ljudima kao što to i dolikuje potomcima i štićenicima bogova. Zadivljujuća su mnoga vaša djela zabilježena u našim spisima. Među njima se, međutim, svojom veličinom i valjanošću posebno ističe sljedeće. Spisi nas izvještavaju o tome da je vaša država nekad pobijedila jednu veliku silu dok je ova nadirala s Atlantskog oceana zarativši se iz obijesti protiv cijele Europe i Azije."

Prema Sonhisovom kazivanju Solonu, u to se drevno pretpotopno vrijeme sručila na obale zapadne Europe, Tirenije (*zapadnog dijela Apeninskog poluotoka*), Libije (*sjeverne Afrike zapadno od Egipta*) i Egipta jaka osvajačka vojska s jednog velikog otoka koji se nalazio negdje daleko u Atlantiku, zapadno od Heraklovih stupova – današnjeg Gibraltara. Taj golemi otok-država zvao se, kako je zapisao Platon, Atlantis ili Posejdonis i bio je središte velikog i moćnog prapovijesnog carstva koje je imalo mnoge kolonije diljem svijeta.

Tu veliku prapovijesnu invaziju obijesnih Atlantinjana suzbila je – prema Sonhisovom kazivanju Solonu – drevna Grčka svojom nadmoćnom vojnom silom nakon mnogih teških borbi i tim je junačkim činom spasila spomenute mediteranske zemlje i narode od velike pljačke i okupacije. O drevnom Atlantisu i njegovoj neuspjeloj vojnoj invaziji na Europu i Aziju kazao je učeni Sonhis Solonu, kako je mnogo kasnije živopisno opisao Platon u svom dijalogu TIMEJ, sljedeće:

"U to se vrijeme morem (Atlantikom) još moglo lako broditi. S druge strane tjesnaca kojeg nazivate Heraklovim stupovima nalazio se otok veći od (Male) Azije i Libije zajedno, a odatle se tada moglo ploviti do drugih otoka i s njih na cijelo kopno (kontinent) nasuprot otocima koje je okruživalo more. Sve unutar mjesta o kome govorimo izgledalo je kao zaljev s uskim ulazom. More se tu smjelo s pravom nazvati morem (oceanom), a zemlja koja ga je okruživala s istim pravom mogla se nazvati kopnom (kontinentom). Na ovom otoku postojala je Atlantida, velika divljenja vrijedna kraljevska sila koja je posjedovala i druge dijelove kopna. Iz ovih zemalja vladala je ova sila Libijom do Egipta i Europom do Tirenije.

Ta ujedinjena sila pokušala je jednim jedinim vojnim pohodom podjarmiti vašu kao i našu zemlju i sve što leži unutar tjesnaca. Moć vaše zemlje, o Solone, isticala se tada pred svim ljudima i hrabrošću i odlučnošću. Grci nadvisivahu sve svojim ljudima i hrabrošću i ratnom sposobnošću i staviše se naj-

prije na čelo svih naroda, a kasnije, nakon propasti drugih, ostadoše oslonjeni na sebe same i dospješe u veliku pogibelj. Ali ipak pobijediše neprijatelja i proslaviše pobjedu, i ne samo što spasiše one koji toj sili pružahu otpor, već i velikodušno vratiše slobodu svima koji življahu unutar Heraklovih stupova.

Ali potom, kad stigoše strašni potresi i poplave, čitav valjan naraštaj vašeg naroda bi progutan, a otok Atlantidu na sličan način proguta more i on iščeznu tijekom jednog jedinog strašnog dana i jedne jedine užasne noći. Zbog toga je i sada more tamo neprolazno za brodove. Sprječavaju to velike naslage (plivajućeg) mulja, ostaci potonulog otoka."

Iz tog slobodno prevedenog Platonovog opisa je vidljivo da on jasno razlikuje veliki otok Atlantis usred Atlantika od daleke Amerike na zapadu. On spominje Atlantski ocean koji se prostire iza Heraklovih stupova (*Gibraltara*), dok Sredozemlje, koje je znatno manje od prostranog Atlantika, precizno naziva samo zaljevom s uskim ulazom. On nedvosmisleno veliki otok-državu Atlantis smješta negdje nasred Atlantika, nasuprot Heraklovim stupovima.

Iz daljnjeg Platonovog teksta je razvidno da je Atlantis, ubrzo nakon neuspjele invazije njegove snažne vojne sile na obale zapadne Europe i čitavo Sredozemlje, snašao strašan razorni potres u kojem je bio teško razoren i skršen čitav otok Atlantis. On je ubrzo zatim s velikim brojem svojih nesretnih žitelja zauvijek i bez traga potonuo u mračnim i nedostupnim dubinama tmastog Atlantika koji je postao njegovom golemom grobnicom.

Od te užasne kataklizme neviđenih razmjera, koja je snašla nesretnu Atlantidu, spasili su se samo rijetki sretnici te Atlantinjani koji su se zatekli daleko od poprišta katastrofe, u prekomorskim zemljama ili su plovili brodovima dalekim svjetskim morima.

Nakon povratka iz Egipta već ostarjeli Solon je, neposredno prije smrti, na temelju vlastitih istraživanja tradicionalnih znanja onog doba te na temelju opsežnih drevnih zapisa viđenih na kamenim hramskim stupovima u Saisu, koje su mu usmeno preveli susretljivi egipatski svećenici, započeo pisati veliku poemu ATLANTIKOS, ali je nije uspio dovršiti. U tom je djelu namjeravao detaljno opisati slavni Atlantis, njegovu prošlost i tragičnu propast. Taj dragocjeni nedovršeni Solonov epski zapis izgubljen je, nažalost, ubrzo nakon njegove smrti i danas je poznat samo iz navoda u djelima mlađih antičkih pisaca – Plutarha i Prokla.

Na temelju zanosnih prepričavanja Solonovih kazivanja o Atlantisu, njegovu slavnu prošlost zapisao je prvi veliki grčki filozof Platon u svojim djelima kasnog razdoblja – dijalozima TIMEJ i KRITIJA. Zbog izvanredno živopisnih i plastičnih opisa Atlantisa i njegove užasne propasti neki znanstvenici drže Platona "ocem znanstvene fantastike". U tim nevelikim djelima, koja su pisana u obliku dijaloga i neposredno se nadovezuju na opsežno Platonovo djelo DRŽAVA, dan je zamišljen razgovor između četvorice Platonovih prijatelja – grčkih filozofa Sokrata i Timeja, znamenitog atenskog državnika Kritije Mlađeg, koji je bio Platonov pradjed po majci, te Hermokrata.

Platon je zapisao da je Kritija Mlađi još kao desetogodišnji dječak čuo priču o Atlantisu od svog djeda Kritije Starijeg. Tada je, oko 400. pr. Kr., to već bio starac od gotovo 90 godina. On sam kaže da je tu neobičnu, ali istinitu priču čuo još davno prije od svog oca Dropida kojemu je sve to podrobno ispripovijedao njegov dobri prijatelj Solon. On je kazao Dropidu da je sve to saznao prilikom razgovora s jednim starim, vrlo učenim hramskim svećenikom u Saisu – drevnom egipatskim kraljevskom gradu u zapadnom području prostrane nilske delte.

U tamošnjem je velikom hramu božice Neith, u doba Solonova posjeta Egiptu, čitava povijest Atlantide bila sačuvana u drevnim zapisima na velikim kamenim stupovima gusto ispunjenim hijeroglifima. Ta se fascinantna priča o drevnom Atlantisu i njegovoj slavnoj prošlosti, koju je Solon čuo od hramskih svećenika, brižno prenosila u Platonovoj obitelji tijekom više od dva stoljeća usmenom predajom od naraštaja do naraštaja.

Obiteljska tradicija o Atlantidi i prepričavanja davno izgubljene i nikad prežaljene nedovršene Solonove poeme ATLANTIKOS, nakon više od dva stoljeća toliko su impresionirale i zainteresirale velikog grčkog filozofa Platona, dalekog potomka dobrog Solonova prijatelja Dropida, da je odlučio otputovati u Egipat kako bi tamo sve to osobno provjerio. Želio je na licu mjesta naći izvorne dokaze za teze o Atlantidi iz davno izgubljene Solonove poeme kako bi ih kasnije mogao kritički upotrijebiti u svojim djelima.

Zanimljivo je istaći da Platon tu čudesnu pradrevnu otočnu zemlju u Atlantiku u svojim djelima TIMEJ i KRITIJA naziva Atlantis, a ne Atlantida. Korijen tog naziva, kako se danas znade i tumači, nije grčkog već toltečkog podrijetla. Za drevne Tolteke riječ *aztlan* imala je značenje "usred vode", dok je na starom peruanskom jeziku naziv *atlantis* označavao "istočnu bakrenu zemlju". To bi se možda slobodnije moglo interpretirati i kao "istočni otok s ljudima bakrene puti".

Krajem XV. stoljeća, u vrijeme kada je nenadmašni moreplovac Kristof Kolumbo otkrio Ameriku, još je postojao na Darienskoj prevlaci, na krajnjem jugu srednje Amerike, drevni grad Aztlan. Danas se na tom mjestu nalazi samo malo domorodačko selo Alcco. Također je zanimljivo spomenuti da su drevni Azteci za svoje pretke kazivali da potječu s *Aztlana*, kojeg su na svojim crtarijama uvijek prikazivali kao neki veliki brdoviti otok opasan koncentričnim redovima kamenih zidova i ispresijecan dugačkim kanalima ispunjenim vodom.

U sjevernoj Venezueli nekoć je živjelo u selu Atlan bjeloputo indijansko pleme Paria. Ono je u svojoj tradiciji imalo predaju o nekoj strašnoj katastrofi koja je nekoć vrlo davno iznenada pogodila i vrlo brzo posve uništila njihovu drevnu postojbinu – neki veliki otok u Atlantiku.

Detaljnim komparativnim proučavanjem mitologije i predaje američkih starosjedilaca Indijanca utvrđeno je da čak oko 130 plemena ima u svojoj predaji priče o nekoj davnoj katastrofi svjetskih razmjera koja je uništila velik dio pradavnog svijeta. Iz toga se može zaključiti da je ta drevna katastrofa, mnogo puta spominjana u bogatoj indijanskoj mitologiji, zaista

morala biti stvaran događaj koji je ostavio neizbrisiv trag u sjećanju preživjelih pripadnika kultura i naroda u mnogim dijelovima svijeta.

Zanimljivo je da čak i pripadnici malobrojne etničke skupine San (*Bušmani*), koji danas žive u južnoj Africi na širem području pustinje Kalahari, tisućama kilometara daleko od američkih Indijanaca, također imaju u svojoj predaji sličnu priču u kojoj se spominje neki ogromni bogati otok koji je nekoć davno postojao (sjevero)zapadno od njihove zemlje, ali je jednog dana sa svim svojim stanovnicima iznenada nestao u moru (*oceanu*).

U dijalogu TIMEJ Platon je opisao drevni Atlantis – što posebno iznenađuje – potpuno u duhu drevnih aztečkih i toltečkih kazivanja i slikarija. U njegovo doba Grcima – prema našim današnjim saznanjima – nikako nisu mogle biti poznate pretpovijesne meksičke i peruanske 'kulture sunca', pa čak niti bilo kakvi objektivni ili spekulativni podaci o njima. Platon je slavni Atlantis u svojim dijalozima opisao kao zemlju koja mnogo bolje odgovara tim visokim drevnim američkim kulturama nego Ateni njegova doba. Ta neobična okolnost snažno pojačava uvjerenje o realističnosti i uvjerljivosti Solonova kazivanja o Atlantisu.

Stoga su upravo Platonovi tekstovi u dijalozima TIMEJ i KRITIJA jedinstveno polazište za sva dosadašnja i buduća traganja za ostacima Atlantisa. Kao što je već prije spomenuto, Heraklovim stupovima nazivao se u antičko doba prvenstveno Gibraltarski tjesnac, ali ponekad i ulaz u Dardanele (*Bosporski tjesnac*), što je neprestnce zbunjivalo i odvodilo na krivi trag mnoge tragatelje za ostacima davno potonule Atlantide.

Neki su je stoga čak poistovjetili s drevnom Trojom na zapadnoj obali Male Azije. Uz pretpostavku da Platon – koji je slovio kao vrlo učen, mudar i ozbiljan čovjek – nije izmislio cijelu priču, prostrani otok-država Atlantis morao se nalaziti nekoć davno negdje daleko u Atlantiku, zapadno od Gibraltarskog tjesnaca.

Platon je, očito predviđajući nevjericu kod čitatelja njegovih dijaloga u kojima opisuje Atlantis, uvodno istakao da je njegova priča *"neobična, ali savršeno istinita"*, što se u naše doba zaista iz godine u godinu sve više potvrđuje mnogim podvodnim arheološkim te opsežnim geološkim, oceanografskim i klimatološkim istraživanjima.

Vrlo slikovit idiličan opis drevnog Atlantisa, koji je kao moćna kraljevina pripadao bogu mora Posejdonu, pa se stoga zvao i Posejdonija, dao je Platon u dijalogu KRITIJA vrlo živopisno i nadahnuto iz ustiju Kritije Mlađeg sljedećim riječima:

"Od mora prema sredini otoka bila je ravnica, kažu najljepša i najplodnija među ravnicama. U njenoj blizini, prema sredini otoka, udaljen možda pedeset stadija, nalazio se brijeg blagih padina. Tu življaše Euenor sa svojom ženom Leukipeom, jedan od onih ljudi koji su na početku svijeta ponikli iz zemlje. Imali su samo kćer jedinicu Kleito. Nakon što djevojka doraste za udaju umriješe joj i otac i majka. Posejdon osjeti ljubav prema njoj i uze je. On utvrdi brdo na kojem je živjela okruživši ga unaokolo naizmjenično sve većim krugovima mora i zemlje. Brdo su okruživala tri obruča morske vode i

dva obruča kopna. Obruči su se međusobnoj nalazili na jednakoj udaljenosti tako da brdo u sredini bijaše nedostupno ljudima.

Brodova i pomorskih putovanja tada još nije bilo. Središnji otok Posejdon je uredio lakoćom svojstvenom bogovima. Iz jednog grotla oživio je dva izvora vode, jedan tople, a drugi hladne, i zasadio je zemlju bogatim i raznovrsnim plodovima. Imao je pet puta sinove blizance, odgojio ih i onda je otok podijelio na deset dijelova. Prvorođenog sina proglasio je kraljem, dodijelivši mu majčino obitavalište i zemlju oko njega, koja je bila najbolja i najveća. Ostale sinove učini vladarima nad mnogim ljudima i mnogo zemalja. Ime prvog koji je kraljevao bijaše Atlant. Po njemu je nazvao cijeli otok, a i ocean dobi njegovo ime – Atlantski.

Bratu blizancu rođenom poslije Atlanta dao je grčko ime Eumel, na lokalnom jeziku Gadeir. On je dobio dio vanjskog otočkog vrha prema Heraklovim stupovima do današnje zemlje Gadira. Po nazivu sudeći vjerojatno je i taj kraj ime dobio po kralju. Drugom paru blizanaca dade imena Amferes i Euemon, treći par je nazvao Mneseas i Autohton. Prvog iz četvrtog para nazvao je Elasipas, a mlađeg Mestor. Prvi u petom paru blizanaca dobi ime Azaes, a mlađi Diapapes. Oni i njihovi nasljednici vladali su tijekom brojnih naraštaja mnogim morima i otocima, sve do Egipta i Tirenije.

Od Atlanta potječe bogato i poštovano potomstvo, a budući je uvijek najstariji najstarijem potomku ostavljao kraljevstvo, sačuva se tijekom mnogih naraštaja bogatstvo kakvo se još ne nađe ni u jednom kraljevstvu, niti će se vjerojatno uskoro tako lako naći. Bili su opskrbljeni svime što im je trebalo, u gradu kao i na preostaloj zemlji. Dobivali su i bogat danak izvana, no najviše je za životne potrebe nudio sam otok. Metale, koje su upotrebljavali same ili pomiješane s drugim, vadili su iz zemlje, a među njima i onaj od kojeg nam samo ime ostade, ali koji tada bijaše mnogo više od imena. Orihalk se zvao i bijaše vađen na mnogim mjestima na otoku. Bijaše kod tadašnjih ljudi vrlo cijenjen, odmah poslije zlata.

Otok je obilovao svime što šuma može ponuditi graditeljima, a hranio je u velikom broju pitome i divlje životinje pa su ovdje u velikom broju živjeli i slonovi. Za sve životinje bilo je ispaše u izobilju, čak i za one kojima treba najviše hrane. Zemlja je izdašno rađala, u izobilju je bilo hranjivog korijenja, trava, drveća, sokova, cvjetova i plodova. Uspijevali su "ljupki plodovi" (vjerojatno banane) i plodovi polja koje koristimo u prehrani, a i ono što danas nazivamo povrćem. Bijaše tu i jedna drvolika biljka od koje se dobivahu i jelo i piće i masno ulje za pomazivanje (kokosova palma).

Isto tako na otoku je uspijevalo i inače lako pokvarljivo voće za veselje ili naslade, a bilo je i plodova što ih uzimamo za poslasticu ili kao nadražujuće sredstvo za pretrpani želudac od sitosti. Sve je to rađalo na otoku koji se kupao u svjetlosti Helija, božanski lijepo i zadivljujuće. Dok ih je zemlja tako darivala, stanovnici izgradiše hramove i kraljevske palače te urediše svu preostalu zemlju. Pritom su postupili na sljedeći način: vodene obruče koji okruživahu središnji grad premostiše i izgradiše putove prema kraljevu zamku. Tvrđavu bijahu podigli odmah na početku, na prebivalištu boginje i predaka.

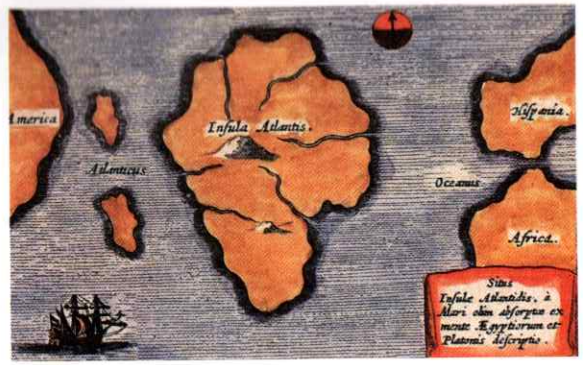

Srednjovjekovni crtež Atlantika na kojem je u središnjem dijelu prikazan veliki pretpovijesni otok-država Atlantis - gospodarska, kulturna i vojna velesila pretpovijesnog svijeta.

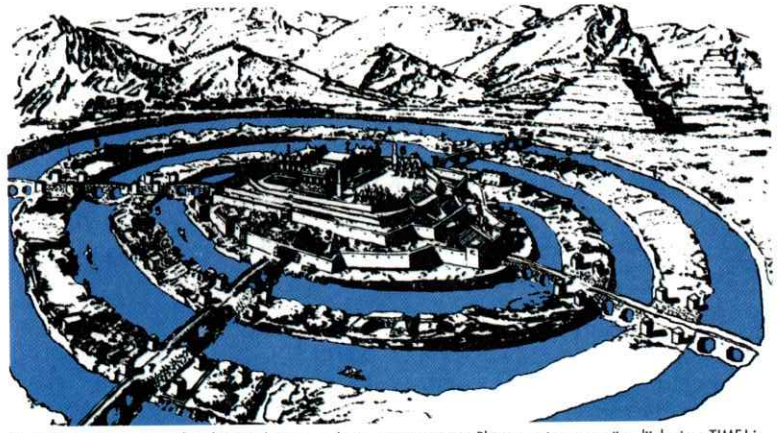

Umjetnička vizija **metropole Atlantisa**, koja je, sudeći po onome što je Platon napisao u svojim dijalozima TIMEJ i KRITIJA, bila urbanistički i prometno izvanredno uspješno koncipirana.

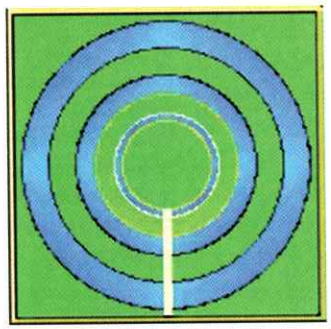

Shema vodenih obruča metropole Atlantisa nacrtana prema Platonovu opisu.

Izgled oceanskog dna i kopnenih masa Atalantika - šireg područja na kojem se, kako u svojim dijalozima TIMEJ i KRITIJA drži Platon, nekoć vrlo davno prostirao golemi otok-država Atlantis.

Sve dok se usred Atlantika nalazila golema kopnena masa Atlantide ona je, poput barijere, skretala snažan tok tople **Golfske struje** prema jugu, pa je stoga u Europi i Sjevernoj Americi iznad 52. paralele carevalo vrlo dugotrajno i surovo pleistocensko ledeno doba.

Potonućem kopnene mase Atlantide otvoren je nesmetan put toploj **Golfskoj struji** prema sjeverozapadnom Atlantiku, što je rezultiralo postupnim porastom temperature i otapanjem *(deglacijacijom)* debelog ledenog omotača na velikom dijelu sjeverne hemisfere te porastom razine svjetskih mora za gotovo stotinjak metara *(Flandrijska transgresija)*.

Edgar Cayce *(1877.-1945.)*, američki vidovnjak svjetskog glasa koji je na temelju oko 2500 viđenja u transu iznio niz zanimljivih podataka o Atlantidi i njezinim žiteljima.

Keltska hrid - dug i strm oceanski greben koji se prostire jugozapadno od britanskog otočja. Na njegovu je rubu međunarodni tim istraživača raznih struka, predvođen ruskim znanstvenikom dr. Vjačeslavom Kudrjavcevom, početkom ljeta 1998. krenuo u veliku arheološku potragu za materijalnim ostacima davno potonule Atlantide.

Izgled reljefa dna Atlantika na širem području **Azorskog otočja**, za koje većina atlantologa drži da predstavlja geološke ostatke ogromnog planinskog lanca koji se nekoć davno protezao sjeverozapadnim dijelom Atlantisa. Njegovi najviši vrhovi bili su nekoć visinom usporedivi s danas najvišim andskim i himalajskim vrhovima.

Oannes, ili kraće Oe, inteligentno čovjekoliko amfibijsko biće koje je sletjelo s neba u "velikom jajetu" negdje u Perzijskom zaljevu u pretpovijesno doba prije pojave sumerske kulture. On je ustrajno i metodički poučavao primitivne i poludivlje žitelje južne Mezopotamije govornom sporazumijevanju, etičkim zakonima, religiji, poljodjelstvu, umijeću pisanja te graditeljstvu i podizanju gradova.

Arijansko metaforično **'društveno tijelo'** zorno prikazuje poziciju i ulogu četiriju temeljnih i ravnopravnih specijaliziranih društvenih staleža koji, svaki na svoj način, služe cjelini. 'Društveno tijelo' je vitalno i skladno funkcionira samo ako su mu svi dijelovi zdravi i normalno razvijeni.

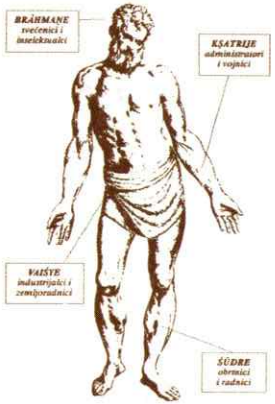

Nasljeđivahu je jedni od drugih i svaki nasljednik trudio se da nadmaši svog prethodnika u ukrašavanju, sve dok to zdanje po svojoj ljepoti i veličini ne postade uzorom divljenja. Iskopahu i kanal tri pletra širok, sto stopa dubok i pedeset stadija dugačak, koji se pružao sve do vanjskog kopnenog obruča. Iskopali su i prilaz dovoljno prostran da prihvati i najveće brodove. Zemljane zidine između obruča vode presjekli su u smjeru mostova tako široko da se triremama (galijama s po tri reda vesala na svakoj strani) moglo prelaziti od jednog do drugog. Premostili su usjeke između zemljanih bedema, no kako su ovi bili dovoljno visoki, prolazi ostadoše plovni.

Najveći vodeni obruč iz kojeg se moglo neposredno doploviti do mora bijaše širok tri stadija, a zemljani prsten do njega bijaše jednake širine. Iza njih – prema unutrašnjosti – slijedio je vodeni obruč širok dva stadija, a na njega se naslanjaše zemljani obruč iste širine. Vodeni obruč koji je okruživao središnji otok bio je širok jedan stadij, a otok na kojem je ležala kraljevska tvrđava imao je promjer od pet stadija. Otok, kao i vodene obruče i most širok jedan pletar, opasali su sa svih strana kamenim zidom s tornjevima i vratima na prilazima moru. Bijelim, crnim i crvenim kamenjem opločili su središnji otok kao i vanjske i unutrašnje zidove zemljanih bedema, a na krajevima su izgradili dvostruke dokove pokrivene stijenom.

Zgrade što su ih podigli bijahu u jednoj ili više boja, a kamenje od kojeg ih sazidaše poslagaše s ukusom da bi što više istakli njihovu prirodnu ljepotu. Zid vanjskog vodenog obruča optočiše broncom koju prethodno učiniše tekućom poput ulja. Unutarnje zidove optočiše limom, a zidove oko same tvrđave kovinom plemenita sjaja (orihalkom). Kraljevski zamak unutar akropole bio je uređen ovako:

U sredini se nalazio hram posvećen Kleiti i Posejdonu u koji ulazak bijaše zabranjen. Bio je okružen zlatnom ogradom i tu bješe začeto i rođeno svih deset kraljevskih prinčeva. Tu su oni svake godine, dolazeći iz svih deset dijelova otoka, prinosili žrtve svakom od roditelja. Posejdonov hram bio je dugačak jedan stadij, tri pletra širok i odgovarajuće visok, a sam božanski lik imao je gotovo barbarski izgled. Cijeli hram stanovnici bijahu optočili srebrom, osim vijenaca koji su bili prevučeni zlatom. U unutrašnjosti se nalazio svod od slonovače ukrašen zlatom i srebrom, a zidovi, stupovi i pod orihalkom.

Tu bijahu također i zlatne statue boga Posejdona prikazanog kako upravlja kočijama sa šest krilatih konja dodirujući glavom svod, dok oko njega plovljaše stotinu Nereida na ledima dupina. Stotinu, jer u to se doba vjerovalo da ih upravo toliko ima. Bilo je u hramu mnogo drugih kipova – zavjetnih darova građana. Oko hrama stajale su zlatne statue kraljeva i kraljica i sveg potomstva desetorice kraljeva. Nalazilo se tu još mnogo zavjetnih darova i kraljeva i građana – bilo pučana samoga grada, bilo stanovnika drugih mjesta nad kojima su vladali. Oltar je po veličini i izradi također odgovarao cjelokupnom djelu, a i kraljevska tvrđava bila je uređena onako kako to dolikuje veličini kraljevstva i raskoši svetišta.

Stanovnici su koristili tople i hladne izvore koji su obilovali vodom čudesnih svojstava i kakvoće. Oko izvora bijahu podignute zgrade i bogato navod-

njavani vrtovi. Voda je dovođena u bazene, neke pod vedrim nebom, a neke, pokrivene, s toplom vodom za zimsku upotrebu. Bilo je bazena za kraljevski rod, za obične građane, za žene kao i drugih za konje i ostalu vučnu stoku, i svaki je izvanredno odgovarao svojoj posebnoj namjeni.

Otpadne vode su odvođene u Posejdonov lug gdje je, zahvaljujući pogodnom tlu, raslo raznoliko drveće neobične ljepote i veličine. Voda je zatim kanalima usmjeravana prema vanjskom vodenom obruču kod mostova. Tu su bila uređena svetišta mnogih bogova, vrtovi i športska borilišta za ljude i konje, posebno na svakom od oba prostora zemljanih obruča. Usred većeg obruča nalazilo se prekrasno trkalište širine jednog stadija, a dužine čitavog obruča, namijenjeno konjskim trkama.

Zemljani obruči bijahu s obje strane okruženi prebivalištima kopljanika čiji broj nije uvijek bio isti. Oni od većeg povjerenja bijahu smješteni na dijelovima bližim kraljevskoj tvrđavi, a onima koji se svojom vjernošću posebno isticahu dodjeljivani su stanovi u samoj tvrđavi da budno paze na sigurnost kralja. Dokovi su bili puni trirema i opskrbljeni svim napravama potrebnim za te brodove.

A ovako je bilo uređeno sjedište kraljeva: kada bi se prošla tri vanjska obruča vode dospijevalo se do kružnog zida koji se uzdizao iz mora i bio postavljen unaokolo na udaljenosti pedeset stadija od vode. Na tom mjestu je započinjao glavni kanal do mora. Sve je to bilo okruženo gusto naseljenim stanovima, a trg i luka vrvjeli su od trgovaca i brodova sa svih strana. Mnoštvo ljudi je danonoćno izazivalo viku, buku i gužvu, sve što je uobičajeno za velika naselja."

Nakon tog impresivnog opisa glavnog grada i njegove okolice Platon na usta Kritije Mlađeg nadalje kazuje o prirodnim osobinama Atlantisa i njegovom državnom ustroju sljedeće:

"Pokušah vam ispričati sve o samom gradu i svemu što bijaše u svezi s tim pradavnim naseljem onako kako je meni bilo opisano u svoje vrijeme. Valja se sada prisjetiti prirodnih uvjeta u kojima življaše ostatak zemlje i organizacije države. Počnimo time što ćemo reći da je čitav kraj bio visoravan što se strmo uzdizala iz mora, dok je nizina koja se prostirala oko grada bila ovjenčana brdima koja su se spuštala u more.

Glatka i ravna mjerila je u dužinu tri tisuće, a u širinu – uzdižući se iz mora – dvije tisuće stadija. Čitav taj dio otoka bio je otvoren prema jugu, a na sjeveru zaštićen od vjetra. Planine koje su je okruživale bile su u to doba naveliko slavljene, jer su po svojoj veličini i ljepoti nadmašivale ove koje danas postoje, a i zbog toga jer su se tu nalazila mnoga naselja puna stanovnika te rijeke, jezera i livade bogate hranom za divlje i pitome životinje.

Prostrane šume s mnogobrojnim vrstama drveća bile su bogom dane za poslove svih vrsta. Nizina je po prirodi svojoj bila plodna i mnogi su je kraljevi tijekom vremena brižno obrađivali. Izduženi izravnati četverokut činio joj je osnovni oblik, a ono što nedostajaše davao joj je kanal koji ju je okruživao. Izgleda nevjerojatno da su tamo, uza sve druge radove, čovjekove ruke mogle izvesti i to djelo, ali moramo ispričati ono što smo o tome čuli.

Kanal je bio dubok jedan pletar, posvuda širok jedan stadij, a budući da se protezao duž cijele nizine, bio je deset tisuća stadija dugačak. Prihvaćao je rijeke koje su se slijevale s planina i budući da se protezao oko cijele nizine dotičući grad s oba kraja, odvodio je njihove vode u more. Od gornjeg dijela nizine vodili su prema ravnici pravocrtni kanali široki uglavnom stotinu stopa i odatle ponovo prema dijelu kanala koji se pružao do mora. Međusobno bijahu udaljeni stotinu stadija.

Na taj su način prebacivali drvo s planina u grad, kao što su na vozilima odvozili i sve drugo što su godišnja doba donosila. Pri tom su još gradili poprečne veze među kanalima i usmjeravali ih prema gradu. Želi su dva puta godišnje, zimi koristeći Zeusovu vodu (kišu), a ljeti dovodeći vodu iz kanala.

Broj stanovnika nizine sposobnih za rat bio je točno određen. Svaki kleros površine deset stadija u kvadrat davao je po jednog vođu. Ukupno je bilo 60 tisuća klerosa. Oni iz planina i iz drugih mjesta u zemlji osiguravali su neograničen broj ljudstva. Svrstani po selima i naseljima bijahu podređeni klerosima i njihovim vođama. Svaki je vođa bio obvezan osigurati:

- *trošak jedne šestine bornih kola (bijaše ih ukupno deset tisuća),*
- *dva konja i njihove jahače,*
- *jedan dvopreg bez sjedišta s dva konja i oklopljenim ratnikom-pješakom,*
- *vozača dvoprega,*
- *dvojicu hoplita (teško naoružanih pješaka-oklopnika),*
- *dvojicu strijelaca i dvojicu praćkara,*
- *trojicu lako naoružanih bacača kamena i koplja te*
- *po četvoricu brodara za upravljanje brodom, a bijaše ukupno tisuću i dvjesto ratnih brodova.*

Tako je bila organizirana vojska u jednom kraljevstvu. U devet ostalih kraljevstava organizacija se donekle razlikovala, ali bi nam oduzelo previše vremena da ih potanko opisujemo.

Organizacija javnih službi i počasnih mjesta bila je od samog početka uređena ovako: svaki od deset kraljeva vladao je u svom dijelu posjeda nad ljudima i zakonima, kažnjavajući i ubijajući neposlušne kako je htio. Ali podjela vlasti i njihovi međusobni odnosi bijahu uređeni po zapovijedima Posejdonovim koje su im njihovi preci prenijeli zapisujući ih na stupu od orihalka postavljenim usred otoka u Posejdonovu svetištu.

Kraljevi su se upućivali tamo naizmjence svake pete i šeste godine da bi bio izjednačen broj parnih i neparnih razdoblja. Pri tim susretima savjetovali su se o zajedničkim poslovima i ispitivali je li tko kriv za kakav prijestup i onda mu sudili. No, prije no što bi se okupili u sudu, izmjenjivali bi uzajamne obveze ovako: prvo su lovili bikove, kojih je bilo deset na broju i koji su slobodno lutali Posejdonovim svetištem, prethodno se pomolivši bogu da im pomogne uloviti žrtvu samo pomoću motki i užadi, bez uporabe kovinskog oružja. Bika kojeg bi uhvatili odveli bi do stupa i tamo ga ubili ispod samog svetog zapisa.

Osim zakona na stupu bijaše ispisana zakletva kršenjem koje bi na krivca palo najteže prokletstvo. Obavljajući žrtvovanje u skladu s ritualom odsjekli bi biku sve četiri noge, smiješali kotao vina i kapnuli deset kapi krvi za svakog od njih. Ostatak bi bacili u vatru kojom bi "očistili" stup. Nakon toga bi zlatnim vrčevima zahvaćali mješavinu iz kotla te škropili vatru zaklinjući se:

- *da će donositi presude u skladu sa zakonima zapisanima na stupu i kažnjavati svakoga tko ih prekrši,*
- *da neće ubuduće svjesno prekoračiti niti jedan zakon te*
- *da neće nametati vlast u zemlji niti slijediti ijednog vladara, osim onoga koji bi vladao po zakonima njihovih praotaca.*

Nakon što bi svaki od njih dao takvo obećanje u ime svoje i u ime svojeg potomstva, ispili bi pehare vina i posvetili ih Posejdonovu svetištu. Zatim bi pojeli spravljeni objed i dogovorili se o poslovima. Nakon što bi se spustio mrak i vatra, što je proždirala žrtvu, gotovo se ugasila navlačili bi na sebe blistavu tamnoplavu odjeću. Sjedeći na tlu, obasjani samo žeravicom prinesene žrtve, izricali su presudu prekršiteljima zakona.

Presudu su u svanuće zapisivali na zlatnu ploču i ostavljali je zajedno s odjećom u znak sjećanja. Bilo je još mnogo drugih posebnih zakona o dužnostima kraljeva, ali je najvažniji bio taj da međusobno nikada nisu smjeli ratovati niti pomagati ikoga među sobom koji bi poželio razoriti Kraljevsku kuću. Slijedeći tradiciju svojih praotaca zajednički su trebali donositi odluke o ratovima i drugim pothvatima, prihvaćajući vrhovnu vlast kuće Atlant. Ni jedan kralj nije mogao odlučivati o životima svojih kraljevskih rođaka ukoliko bar polovica njih ne bi dala svoj pristanak.

Govorilo se da je silu takve veličine i nazora sam bog namijenio toj zemlji iz ovih razloga: tijekom niza ljudskih vjekova, sve dok je božanska priroda djelovala u njima, oni su poštovali zakone i voljeli su svog božanskog pretka. Imali su uzorna moralna shvaćanja i odlikovali su se blagošću i promišljenošću u teškim danima. Osim valjanosti, sve drugo smatrali su manje važnim i s ravnodušnošću, kao teret, nosili su svu onu gomilu zlata i bogatstva kojim su raspolagali. Nisu se opijali svojom raskoši već su je pojmili kao ishod zajedničke dobre volje i trezvenog života. Zahvaljujući takvom načinu mišljenja i djelovanja uspijevalo im je sretno živjeti.

No, kako je udio božanskog u njima s vremenom nestajao, te kako se ovaj udio često i mnogo miješao sa smrtnim, ljudska priroda dobi prevagu i oni postadoše zli i nesposobni za nošenje svoga bogatstva. Oni koji su to shvatili spoznaše da od najvrednijeg razbijaju ono što je najljepše. Oni pak koji nisu bili u stanju prepoznati vrijednost života usmjerenog prema božanskom, činjaše se sebi samima toliko sjajnijim i sretnijim koliko su više postajali opsjednuti strašću za dobitkom i moći.

I bog nad bogovima, Zeus, koji vlada po vječnim zakonima, odmah uvidjevši u kakvu se bijedno stanju nalazi taj nekoć dobar narod, odluči ih kazniti. U svom uzvišenom prebivalištu, usred svemira, odakle se moglo vidjeti sve što je ikada stvoreno, okupi on sve bogove i obrati im se sljedećim riječima..."

Ovom rečenicom, nažalost, završava Platonov dijalog KRITIJA. Što je Platon u njemu dalje zapisao o slavnom Atlantisu i njegovoj sudbini nije poznato, jer je taj dio teksta nepovratno izgubljen ili ga već ostarjeli Platon možda više nije stigao napisati. Iz ovog prilično opsežnog i živopisnog Platonova opisa, prepunog blještavih boja te niza vrlo zanimljivih detalja, može se zaključiti da je Atlantis bio vrlo bogata visokorazvijena otočna zemlja s blagom klimom, kao što je davno prije njega bila i legendarna Hiperboreja.

Platon u svome dijalogu KRITIJA, zanosno opisujući drevni Atlantis, na Kritijina usta kazuje da je zemlja obilno rađala sve što je bilo potrebno za život, da je bila basnoslovno bogata zlatom, bakrom i orihalkom – nekom neobičnom nehrđajućom kovinom izuzetnih svojstava koja je sjajila bojom vatre. Danas se drži da je atlantinjanski orihalk bila mjed. Na tom prebogatom velikom otoku blage klime i rajske ljepote ubirale su se čak dvije žetve godišnje.

Također se spominje i neko neobično drvo koje ljudima daje hranu, piće i ulje. To je, prema današnjem znanju, najvjerojatnije bila kokosova palma koja uspijeva samo u tropskom i suptropskom pojasu, pa se iz tog podatka može zaključiti da se cijela Atlantida, ili barem njezin veći dio, u kojem je bila koncentrirana poljoprivredna proizvodnja, nalazio u tom pojasu.

Platon je u svojim dijalozima TIMEJ i KRITIJA također spominjao ogromne pozlaćene hramove i brojne raskošne palače. Zapisao je da je glavni grad – metropola Atlantisa – bila okružena trima velikim kružnim koncentričnim kanalima odijeljenim visokim bedemima s raskošnim hramom i kraljevskim dvorom na središnjem otoku.

Prema Platonovim navodima Atlantinjani su isprva bili visoko kulturan narod. Živjeli su u duhovno i materijalno visokorazvijenoj zajednici koja se temeljila na bogatoj duhovnoj kulturi i tradiciji te snažnom i vrlo naprednom zakonodavstvu. Njihova vlast protezala se na zapadnu Europu i čitavo područje sjeverne Afrike, sve do Egipta. Platon nadalje tvrdi da je Atlantis raspolagao ogromnom vojnom silom u čijem je sastavu bila vrlo jaka i brojna kopnena vojska te moćna pomorska flota. Prema podacima koje je naveo, to je zaista bila moćna i respektabilna vojska od oko milijun dobro naoružanih i za ratovanje izvježbanih ljudi.

Teško je danas, zbog kroničnog nedostatka valjanih dokaza, prosuditi vjerodostojnost tih Platonovih podataka, ali se u svakom slučaju može zaključiti da je Atlantida, ako je nekoć davno zaista postojala, nedvojbeno bila vodeća prapovijesna svjetska velesila koju s punim pravom možemo nazvati pradrevnom civilizacijom.

No u posljednjoj etapi njezina vrlo dugog postojanja očito je da su, zbog sve veće i nezaustavljive duhovne i društvene degradacije, prevladali motivi osvajanja, pljačke i podčinjavanja drugih naroda, odnosno totalnog gospodarenja i surovog vladanja tadašnjim svijetom. Sve to vodilo je prema potpunoj degradaciji izvornih vrednota te sve dubljem i strmoglavijem moralnom padu nekoć moćnog i slavnog atlantinjanskog imperija.

Propast posve moralno degradiranog Atlantisa, koju više ništa nije moglo spriječiti, Platon je, kao vrstan pripovjedač, opisao vrlo dramatično, plastično i sažeto sljedećim riječima: *"Ali potom, kad stigoše snažni potresi i poplave, čitav valjan naraštaj vašeg naroda bi progutan, a otok Atlantis na sličan način proguta more i on iščeznu tijekom jednog jedinog strašnog dana i jedne jedine užasne noći."*

Treba naglasiti da je još u antičko doba zanosna Platonova priča o Atlantisu bila prilično kritizirana, premda se njezina jezgra u osnovi držala istinitom. Po svojim kritičkim stavovima i rezervama prema nekim podacima koje je Platon iznio o Atlantisu bili su još u antičko doba poznata dvojica velikih rimskih pisaca – Strabon i Gaj Plinije Stariji – koji su držali da Platon u svojim opisima Atlantide u mnogo čemu pretjeruje.

Oko 300 godina nakon Solonovog putovanja u Egipat – otprilike 260. pr. Kr. – grčki filozof i pisac Krantor iz Sola otputovao je također u Grcima egzotični Egipat u namjeri da provjeri navode svojih prethodnika o Atlantisu. Na svom putovanju navratio je stoga u grad Sais u Delti i tamo je u hramu božice Neith, kao i njegovi prethodnici Solon i Platon, zaista vidio velike kamene stupove prekrivene uklesanim hijeroglifima koji su sadržavali opsežan zapis o povijesti Atlantide. Sve je bilo upravo onako kako je Platon opisao.

Tamošnji hramski svećenici susretljivo su mu preveli taj opsežan i za njih sveti drevni hijeroglifski zapis pa se i on na taj način osobno uvjerio da je sve što je vidio i čuo od hramskih svećenika u Saisu potpuno podudarno s njemu dobro poznatim pojedinostima Platonova živopisnog kazivanja o Atlantidi. Time su osporavani Platonovi zapisi o slavnoj Atlantidi i teza o njezinoj zasnovanosti dobili novo učvršćenje.

Devet stoljeća nakon Solona napisao je grčki filozof-neoplatoničar Proklo (*411.-485.*) opsežan komentar o Platonovu dijalogu TIMEJ. U tom zapisu, pored ostalog, stoji da je Platon prilikom posjeta Donjem Egiptu posjetio hramove u Saisu, Heliopolisu i Sebenitosu te tamo diskutirao s učenim svećenicima (*Pateneitom u Saisu, Oklapijem u Heliopolisu i Ethimonom u Sebenitosu*).

Prilikom boravka u velikom hramu u Saisu Platon je, kako drži Proklo, zacijelo imao priliku vidjeti velike kamene stupove ispunjene brojnim hijeroglifima na koje se u priči o Atlantisu oko 150 godina prije poziva njegov prethodnik Solon. Proklo je posjetio Grcima daleke Kanarske i Azorske otoke na kojima je od domorodaca čuo tamošnju verziju priče o strašnom uništenju Atlantide, koja je u bitnim detaljima bila prilično podudarna s opisima u Platonovim tekstovima.

O Atlantidi su također pisali još Diodor Sicilski, Plutarh, Herodot, Klaudije Elijan i helenistički povjesničar Timagen, koji je zabilježio i podatak o ratu između Atlantide i Europe. O uništenju Atlantide izvještava u svome djelu i vrlo cijenjeni rimski povjesničar Amijan Marcelin. Teško je povjerovati da su se glede Atlantide toliki uvaženi antički intelektualci prevarili ili da su svojim pisanjem o njoj bilo koga željeli obmanuti.

O značajkama atlantinjanske civilizacije

Ako je Atlantida nekoć vrlo davno zaista postojala, zasigurno je bila posve drugačija nego što su je općenito zamišljali starovjeki Grci. Bila je to, po svojoj prilici, vrlo moćna globalna pradrevna civilizacija koja se, prije svoje degradacije, vjerojatno temeljila i razvijala u sasvim drugom smjeru od naše krajnje materijalističko-tehnološki orijentirane civilizacije.

Atlantida je, čini se, imala – za razliku od naše moderne civilizacije – posve drugačiji kulturni i civilizacijski profil. Njezini stanovnici su, čini se, izuzetno cijenili i razvijali prvenstveno spiritualne i paranormalne sposobnosti, umjesto da isključivo inzistiraju na spretnosti ruku i prstiju te njihovom opredmećenju kao naša današnja civilizacija.

Moćna visoka atlantinjska kultura, koja je u pretpotopno doba možda bila rasprostranjena po gotovo cijeloj Zemlji, a ne samo na velikom kopnu usred Atlantika, temeljila se vjerojatno na dijametralno oprečnoj paradigmi od naše moderne civilizacije. Ne samo na visokim materijalnim postignućima već vjerojatno prvenstveno na spiritualnim znanjima i snazi duha (*paranormalne sposobnosti*) te skladnom interaktivnom rastu duhovne, mentalne i materijalne komponente, što već dulje vrijeme tako vapijuće nedostaje našoj sve krhkijoj suvremenoj zapadnoj civilizaciji.

Atlantinjani se, po svoj prilici, nisu oslanjali – kao mi danas – samo na moćne materijalne naprave, strojeve i uređaje niti su ih razvijali u većem opsegu, pa je to vjerojatno jedan od razloga što do danas nisu nađeni iza Atlantinjana i drugih visokih pradrevnih civilizacija sličnog profila različiti artefakti, kao iza ostalih pretežno materijalistički usmjerenih kultura i civilizacija pretpovijesnog i ranog povijesnog doba.

Drži se da su Atlantinjani nama nedokučivim ekstrasenzornim tehnikama uspjeli ovladati poznatim, ali i nekim nama nepoznatim vrlo moćnim prirodnim silama i energijama. Ezoteričari drže da su Atlantinjani dobro poznavali moćnu energiju kristala i njome su uspješno liječili mnoge bolesti. Vjerojatno su ovladali i paranormalnom tehnikom postizanja beztežinskog stanja koja im je omogućila i bitno olakšavala transport i podizanje velikih kamenih blokova prilikom gradnje velebnih građevina.

Te nama danas posve nepoznate i nedokučive moćne spiritualne alate i tehnike kojima su drevni Atlantinjani ovladali prirodnim silama, koristile su se u prvo vrijeme u Atlantidi za dobrobit sviju, za procvat društvene zajednice kao velike obitelji, a ne za bezdušno otimanje i zadovoljenje nezasitne požude za enormnim materijalnim bogatstvima moćnih društvenih skupina i pojedinaca.

Može se reći da je Atlantida, prije nego što je potkraj svoje izuzetno duge povijesti postupno degradirala sve do pada u bezobzirnu barbarsku pljačkašku silu, bila zaista u mnogo čemu čudesna pradrevna civilizacija koja je nekoć davno vjerojatno obuhvaćala i/ili kulturno prožimala gotovo čitav svijet. Ona je nedvojbeno tisućljećima bila veliki rasadnik znanja i kulture prapovijesnog svijeta u doba prije općeg potopa.

Gdje se nalazila i zašto je propala Atlantida?

Nedvojbeno je da ni o jednoj pradrevnoj civilizaciji i njezinom nestanku s lica Zemlje tijekom posljednja dva i po tisućljeća nije postavljeno toliko mnoštvo raznovrsnih pretpostavki i teorija kao o Atlantidi. Neke od njih su vrlo ozbiljne, lucidne i duboko studiozne, dok su mnoge među njima samo nezreo plod bujne mašte i naklapanja.

Od starog vijeka pa sve do naših dana brojni istraživači, znanstvenici, arheolozi, povjesničari i drugi stručnjaci žestoko su se prepirali i lomili koplja neumorno tragajući za odgovorom na pitanje je li Atlantida doista postojala i – ako jest – gdje se nalazila te kada je, kako i zašto odjednom potonula i zauvijek nestala bez traga u mračnim i nedostupnim dubinama Atlantika?

Nakon Platona, koji je u svojim dijalozima TIMEJ i KRITIJA o Atlantidi napisao svega dvadesetak stranica, o njoj su pisali od njegova doba pa do naših dana brojni autori. U svojim djelima oni se oslanjaju uglavnom na Platonove zapise kao jedino čvrsto uporište. Prema relevantnim procjenama drži se da je o Atlantidi do danas diljem svijeta objavljeno gotovo 30 tisuća radova različite vrste i opsega – od posve neutemeljenih senzacionalističkh novinarskih napisa pa sve do vrlo ozbiljnih studija.

Među njima, po našem mišljenju, pravi je dragulj izuzetno sistematično, argumentirano i duboko studiozno pisana knjiga ALLES ÜBER ATLANTIS (*SVE O ATLANTIDI*) inženjera Otta Mucka (*1892.-1957.*), uglednog austrijskog znanstvenika i atlantologa, objavljena 1976. Ona je 1998. izdana i kod nas pod naslovom ATLANTIDA – POTONULI KONTINENT.

Inženjer Otto Muck ubraja se u najpriznatije atlantologe našeg doba. On je više od dvadeset godina intenzivno istraživao potencijalne tragove na temelju kojih bi argumentirano dokazao geološko i povijesno postojanje Atlantide – jedne od najvećih misterija drevne prošlosti. Kritički je analizirao brojne drevne zapise i različite izloške u poznatim i manje poznatim muzejskim i privatnim zbirkama umjetnina. Studirao je geologiju, oceanologiju i klimatologiju u kojima je vrlo oštroumno pronalazio realno prihvatljiva uporišta koja nedvojbeno ukazuju na neku veliku kopnenu masu koja se nekoć davno nalazila u Atlantiku sjeverno od ekvatora.

Njegova impresivna knjiga o potonuloj Atlantidi dosad je prevedena na sedamdesetak jezika i ocijenjena je svuda u svijetu kao kruna vrlo ozbiljnog, sistematičnog i temeljitog znanstvenog istraživanja. U njoj je autor, prema našem mišljenju, uspio vrlo uvjerljivo i argumentirano pružiti geološke, klimatološke, biološke i kulturološke dokaze da je neko veliko kopno nekoć davno zaista postojalo u Atlantiku, na širem području današnjih Azorskih otoka, sve do prije otprilike dvanaest tisuća godina, te da je njegovo potonuće rezultiralo značajnim geološkim i globalnim klimatskim promjenama.

Unatoč gotovo nepreglednom mnoštvu radova o Atlantidi, od kojih je većina prepunih raznovrsnih spekulacija i nagađanja, danas u pozitivistički orijentiranim znanstvenim krugovima prevladava općeprihvaćen stav da se o Atlantidi i ostalim pradrevnim civilizacijama, zbog kroničnog nedostatka čvrstih dokaza, ništa pouzdano ne zna.

To je u osnovi zaista istina, jer nitko do danas nije mogao dovoljno uvjerljivo dokazati da je Atlantida ili bilo koja druga pradrevna civilizacija nekoć davno zaista postojala, ali isto tako – što je također neobično važno – nitko dosad nije mogao valjanim protuargumentima osporiti niti da Atlantida nije postojala, da su sva kazivanja o njoj samo plod nečije bujne i odviše razigrane mašte.

Kao što je već prije spomenuto, diljem svijeta pronađene su sadržajno veoma slične drevne predaje i zapisi o nekoj velikoj otočkoj zemlji potonuloj u more u strašnoj kataklizmi. Oni su za sada jedina nezavisna potpora Solonove i Platonove teze o njezinu postojanju. Tako, primjerice, jedan dešifrirani hijeroglifski natpis na piramidi u Xochicalcou, na tlu današnjeg Meksika, spominje neku zemlju smještenu u sredini oceana koja je uništena i nestala pod morem.

Njemački arheolog-amater Heinrich Schliemann (*1822.-1890.*), koji se proslavio velikim arheološkim iskapanjima drevne Troje, navodno je pronašao u glasovitom arheološkom muzeju u St. Petersburgu (*Petrogradu*) jedan rani egipatski papirus ispunjen hijeroglifskim znakovima vrlo zanimljivog sadržaja napisan u doba vladavine kralja Semerkheta iz 1. dinastije.

U tom drevnom zapisu stoji da je kralj Semerkhet, koji je vladao Egiptom oko 2900. pr. Kr., poslao daleko na zapad veliku ekspediciju u potragu za ostacima i tragovima drevne Atlantide, odakle su još 3350 godina prije njegova stupanja na prijestolje stigli učeni preci starih Egipćana donijevši svu mudrost prvobitne domovine u usku i plodnu nilsku dolinu. Nakon pet godina bezuspješna traganja, ne našavši niti ljude niti bilo kakove materijalne ostatke koji bi mogli nešto kazati o potonuloj Atlantidi, ekspedicija se vratila u Egipat.

U istom muzeju čuva se i znatno mlađi Manetov papirus na kojem je poznati egipatski svećenik-povjesničar iz III. stoljeća pr. Kr. zapisao na grčkom jeziku da su drevnom Atlantidom tijekom nezamislivo dugog razdoblja, od oko 13900 godina, sve do njezina potonuća vladali kraljevi-mudraci. Uz pretpostavku da je posljednji ostatak nekoć moćne i slavne Atlantide – otok Posejdonis – nestao zbog žestokih potresa pod morem prije otprilike 12000 godina, proizlazi da je Atlantida bila kraljevina već prije gotovo 26000 godina!!!

Je li legendarna Atlantida sa svojim posljednjim ostatkom – velikim otokom Posejdonisom – zaista nekoć vrlo davno postojala i gdje se nalazila, do danas nije bilo moguće sa sigurnošću ustanoviti. To je izuzetno mučno i teško pitanje podjednako aktualno od starog vijeka sve do naših dana koje, unatoč svim uloženim naporima nebrojenih istraživača i znanstvenika, ostaje i dalje bez konačnog odgovora.

Na temelju kritičke analize Platonovih zapisa o Atlantisu u dijalozima TIMEJ i KRITIJA može se doći do sljedećih neospornih zaključaka:

- Atlantis zasigurno nije ležao unutar Sredozemlja ili na Atlantiku blizu Gibraltara,
- Atlantis je bio prostrani otok koji se, po svoj prilici, nalazio negdje duboko u središnjem dijelu Atlantskog oceana, između Srednje i Sjeverne Amerike s jedne strane te Europe i sjeverozapadne Afrike s druge strane,
- površina Atlantisa bila je vjerojatno veća od tada poznatog nastanjenog prostora sjeverne Afrike i Male Azije,
- zapadno od Atlantisa nalazio se niz otoka (*Veliki i Mali Antili*), a još dalje na zapadu se prostirao neki ogroman i starovjekim Grcima posve nepoznat kontinent (*Sjeverna i Južna Amerika*) iza kojeg se prostirao ogroman ocean (*Pacifik*),
- među antičkim narodima Egipćani su bili jedini koji su posjedovali zapisane podatke o Atlantidi i njezinoj slavnoj prošlosti. Za njih je to oduvijek bila stvarna, a ne legendarna zemlja.

Čini se da su do danas već otkriveni u Srednjoj i Južnoj Americi te na nekim drugim mjestima diljem svijeta neki, manji ili veći, vrlo teško raspoznatljivi arheološki fragmenti koji neizravno ukazuju na postojanje Atlantide, ali ih znanstvenici zbog oskudnosti i velike raspršenosti diljem svijeta još ne mogu povezati u suvislu i vjerodostojnu cjelinu. Dok se ne nađu čvršći dokazi, sve tvrdnje o Atlantidi ostaju samo na razini teorijski dobro razrađenih no materijalno još uvijek nedovoljno poduprtih hipoteza.

Uobičajeni argument ortodoksnih pozitivistički orijentiranih znanstvenika povijesnih struka, koji sustavno osporavaju mogućnost da je Atlantida ikad postojala, jest nezaobilazna činjenica da do danas nije pronađen niti jedan zapis na kamenu, glinenim pločicama ili svitku papirusa gdje bi se ta neobična prapovijesna zemlja izravno ili barem neizravno spominjala. Taj na prvi pogled prilično čvrst prigovor znanstvenika pozitivističke orijentacije ipak nije dovoljno uvjerljiv. On također ima svoja slaba mjesta.

Nedvojbeno je da nitko ne može argumentirano osporiti mogućnost da su podaci o Atlantidi i njezinoj slavnoj prošlosti nekoć davno zaista bili zapisani u zauvijek izgubljenim tekstovima koji tijekom mnogih tisućljeća nisu uspjeli odoljeti neumoljivom zubu vremena i opakim ljudskim rukama. Drži se da je takvih nestalih pisanih spomenika iz drevne prošlosti znatno više nego što je dosad nađeni malobrojni fundus kojim danas raspolažemo. Teško je vjerovati da bi trojica učenih i uglednih Grka – Solon, Platon i Krantor sve to izmislili. Tako što nije im zaista bilo potrebno.

Možda debele naslage mulja nanijetog poplavama Nila, kojim su prekriveni ostaci drevnih gradova i naselja u njegovoj delti još uvijek ljubomorno kriju donekle uščuvane ostatke kamenih stupova velikog hrama u Saisu s uklesanim opsežnim hijeroglifskim zapisom koje su zasigurno vidjeli Solon, Platon i Krantor prilikom svojih studijskih putovanja Egiptom. Valja istaći da je do sada Sais bio vrlo malo arheološki istraživan jer je nekoliko manjih probnih iskapanja dalo vrlo mršave nalaze.

Kad bi se kojim slučajem u budućim opsežnijim i sustavnijim arheološkim iskapanjima u Saisu pronašli ostaci stupova na kojima je uklesanim hijeroglifima bila zapisana cjelokupna povijest Atlantide ili kad bi istraživači oceanskog podmorja s dna Atlantika, teško dostupnog i debelo zamuljenog uslijed žestokih i dugotrajnih podmorskih vulkanskih erupcija, kojim čudom uspjeli pronaći i podići neki koliko-toliko vjerodostojan arheološki nalaz, napokon bismo imali prvi neporeciv pozitivan dokaz o postojanju Atlantide.

Time bi, nakon gotovo 2500 godina žestokih rasprava, konačno bila vjerodostojno potvrđena istinitost Platonovih kazivanja o Atlantidi na čemu je on – vjerojatno ne bez valjana razloga – toliko inzistirao u svojim dijalozima TIMEJ i KRITIJA.

Već odavno postoje brojne pretpostavke o mogućim lokacijama na kojima bi trebalo tražiti arheološke ostatke Atlantide. Tako, primjerice, neki istraživači drže da njezine ostatke krije podmorje kod grčkog otoka Santorina razorenog u strašnoj vulkanskoj eksploziji oko 1470. pr. Kr., što se kao hipoteza može odmah odbaciti jer je Santorin bio kudikamo premalen otok da bi odgovarao Platonovim opisima Atlantisa koji se sastojao od deset kraljevstava.

Drugi smatraju da bi ostaci Atlantide trebali ležati na morskom dnu negdje u blizini velikog grčkog otoka Krete, treći su uvjereni da se Atlantida nalazi negdje na morskom dnu između obala Tunisa i Sicilije, gdje se nekoć davno, dok je u Europi carevalo dugotrajno pleistocensko ledeno doba, prostirao veliki kopneni most između južne Europe i sjeverne Afrike.

Može se reći da su brojni istraživači do sada pokušavali tražiti ostatke Atlantide gotovo po cijelom svijetu, ali ponajmanje u gotovo nedostupnim dubinama nemirnog Atlantika južno i jugozapadno od Azorskog otočja, gdje se ona, prema Platonovu opisu nekoć davno vjerojatno zaista i nalazila.

Uvaženi atlantolog Otto Muck vrlo logično pretpostavlja da geološke ostatke visokih vulkanskih planina obavijenih vječnim snijegom i ledom, koje su se prema Platonovu opisu nekoć prostirale na sjeveroistočnom dijelu Atlantide te su zaklanjale prostranu središnju atlantinjansku ravnicu od hladnih sjevernih vjetrova, danas čine vrlo slikoviti i egzotični Azorski otoci sa svojim relativno visokim vrhovima.

O uzrocima nestanku Atlantide s lica Zemlje nema do danas, zbog posvemašnjeg nedostatka valjanih dokaza, također jedinstvenog mišljenja. Jedna grupa autora na čelu s Ottom Muckom zastupa Platonovu tezu da je drevna Atlantida zaista na dramatičan način nestala pod morem *"tijekom jednog jedinog strašnog dana i jedne jedine užasne noći"* u dotad neviđenoj geološkoj kataklizmi titanskih razmjera. Oni drže da ju je najvjerojatnije izazvala eksplozija u donjoj atmosferi i zatim pad dvaju velikih i velikog broja manjih masivnih dijelova nekog zalutalog planetoida promjera desetak kilometara.

Pad mnogobrojnih, ali još uvijek relativno velikih i masivnih dijelova

rasprslog planetoida prouzročio je snažne toplinske eksplozije koje su načinile strašna razaranja na kopnu i ogromna duboka prsnuća relativno tanke Zemljine kore (*litosfere*) iz kojih je u tili čas svom žestinom provalila usijana magma. Uslijed naglog proboja i pucanja Zemljine kore na mnogo mjesta nužno su lančano nastale brojne žestoke podmorske vulkanske erupcije na kopnu i u oceanskom podmorju. Na sve su to uslijedile po čitavoj Atlantidi još inducirane serije nezamislivo teških razornih potresa.

Bio je to u pravom smislu riječi stravičan prizor dramatičnog smaka svijeta često spominjan u drevnim legendama brojnih drevnih kultura i maštovito opisan u svetim spisima nekih religija. Zbog relativno brzog zakretanja dotadašnje Zemljine osi vrtnje uslijed jake rezultirajuće tangencijalne komponente udara planetoida u litosferu, koja poput tanke i slabašne ljuske jajeta pliva na magmi, preživjelima se činilo kao da noću zvijezde padaju s neba.

Prema drugoj hipotezi, za koju se drži da je također prilično uvjerljiva i podjednako prihvatljiva, Atlantida se nalazila, kao i legendarna pacifička zemlja Mu, na relativno tankom i krhkom sloju Zemljine kore ispod koje se prostiralo prostrano tisućama kilometara dugačko i široko plinsko ležište pod visokim pritiskom.

Uslijed laganog pomicanja i podmuklog pucanja Zemljine kore na većim dubinama to ogromno plinsko ležište se tijekom vremena postupno širilo i poprimalo je sve veći obujam. Širenjem se smanjivao pritisak zemnog plina koji je svojim visokim tlakom dotada držao u ravnoteži relativno tanak sloj litosfere na kojem se nekoć nalazila Atlantida.

Kada je pritisak stlačenog plina u podzemlju pao ispod nekog kritičnog iznosa, uslijedio je najprije dugotrajan proces postupnog slijeganja relativno tanke Zemljine kore iznad plinskog ležišta, nakon kojeg je uslijedilo njezino pucanje, slom i naglo urušavanje praćeno nizom strahovito jakih lančanih potresa te žestokih plinskih i vulkanskih erupcija u kojima su vrlo brzo bile potpuno uništene sve atlantinjanske građevine.

U tom završnom kataklizmičkom geološkom procesu, koji se zbivao filmskom brzinom, kopnena masa Atlantide je bila doslovce skrhana u bezbroj velikih komada koji su jedan za drugim brzo tonuli i zauvijek nestajali u teško dostupnim dubinama središnjeg Atlantika. Njih su ubrzo prekrile debele naslage mulja koji se nataložio iz ogromnih količina vulkanskog pepela, zemlje i prašine.

Globalne geološke i klimatske posljedice potonuća Atlantide

Uslijed žestokih podmorskih vulkanskih erupcija, koje su izbijale iz pukotina Zemljine kore na oceanskom dnu, izdizale su se s uskipjelog Atlantika u velike visine ogromne količine vruće vodene pare, otrovnih plinova, letećeg pepela, prašine i sićušnih kristala soli. Zbog toga se nad širim područjem katastrofe, kako to vrlo oštroumno drži inženjer Otto Muck, ubrzo

formirao stravičan zid gustih, gotovo posve crnih oblaka ogromne debljine sve do stratosfere.

Njega su sjeverno od ekvatora odnosili istočni pasatni vjetrovi najvećim dijelom prema istoku u pravcu Starog svijeta – južne i srednje Europe, sjeverne Afrike te Bliskog i Dalekog istoka. Sudeći po brojnim indijanskim predajama te geološkim i paleontološkim nalazima ti su tmasti oblaci također dopirali s poprišta katastrofe i na drugu stranu Atlantika, sve do vrlo dalekih američkih obala.

Milijarde sitnih čestica letećeg pepela, prašine i kristalića morske soli, izbačenih u visoke slojeve atmosfere, činile su prilikom hlađenja tih golemih apokaliptičkih crnih oblaka idealne kondenzacijske jezgre za formiranje kišnih kapljica. Stoga su relativno ubrzo nakon potonuća Atlantide na velikim prostranstvima Starog svijeta lile vrlo obilne i dugotrajne olujne kiše koje su, prema biblijskom izvještaju, neprekidno padale četrdeset dana i noći te su izazvale opći potop koji je po svojim razmjerima i tragičnim posljedicama ostao zapamćen u mnogim drevnim predajama i zabilježen u epovima diljem svijeta.

U općem potopu dotad neviđenih razmjera stradali su na širem području Starog svijeta milijuni ljudi i životinja. Oblaci vrlo otrovnih plinova iz žestokih i dugotrajnih podmorskih vulkanskih erupcija, koje su brzo raznosili i ohladili snažni vjetrovi, spuštali su se prema tlu i nošeni vjetrovima širili su se desecima tisuća kilometara daleko od mjesta katastrofe. Širenjem tih otrovnih plinova po ogromnim prostranstvima stradale su vrlo brzo mnoge životinje koje nisu bile kadre pobjeći.

Hladni smrtonosni oblaci otrovnih plinova koji su se sablasno širili Zemljom ugušili su za kratko vrijeme mnoge ljude, ptice i životinje. Oni su pomorili i ogromna stada mamuta u Starom svijetu te mastodonata na sjevernim obalama Južne Amerike. Nagao pad temperature, od najmanje osamdesetak stupnjeva Celzijusa, izazvan gustim oblacima koji su potpuno zastrli nebo i sprečavali dolazak sunčeve svjetlosti i topline, te pomicanje dotadašnje Zemljine osi vrtnje zbog strahovito jake tangencijalne komponente udara neeksplodiranih dijelova palog planetoidà doprinijeli su brzom zamrzavanju mamuta na današnjoj sjevernoj hemisferi koji se i dan danas mogu naći u današnjem arktičkom pojasu.

U tim burnim geološkim događajima neviđenih razmjera, koji su za relativno kratko vrijeme dramatično izmijenili lice Zemlje, izdigli su se neki dijelovi podmorja svjetskih mora i postali novim kopnom. Na taj se način, primjerice, formiralo prostrano područje današnje Sahare te tisućama kilometara dugačak Andski masiv duž zapadne obale Južne Amerike.

Nekadašnje veliko slano jezero u središnjoj Aziji, uz koje su prvotno živjela brojna prapovijesna plemena, izdizanjem kopna je isušilo i čitavo područje postupno se pretvorilo u ogromnu i beživotnu pustinju Gobi. Time je prapovijesna Zemlja, nakon dramatičnog potonuća Atlantide, dobila osnovne konture svog današnjeg izgleda koji se u nama poznato povijesno doba od prije pet tisućljeća nije bitno izmijenio.

Argumenti Otta Mucka o postojanju Atlantide

Prema vrlo originalnoj i lucidnoj hipotezi inženjera Otta Mucka, velikog i neumornog tragatelja za davno nestalom Atlantidom, vrlo rječit neizravan dokaz u prilog postojanja velike kopnene mase u Atlantiku u prapovijesno doba jest nedvojbeno činjenica da je prije desetak tisuća godina odjednom započeo nezaustavljiv proces zatopljenja i postupnog odleđivanja ogromnih prostranstava dotada debelim vječnim ledom okovane srednje i sjeverne Europe koja leže otprilike iznad 52^0 sjeverne geografske širine.

Oštroumni Otto Muck, naime, drži da je, sve dok je postojala kopnena masa Atlantide, moćna Golfska struja koja izlazi iz toplog Meksičkog zaljeva te zatim teče pored obala Floride prema tmurnim, nešto manje slanim i desetak stupnjeva Celzijusa hladnijim vodama uvijek nemirnog Atlantika imala posve drugačiji tok nego danas. Tada je ta golema svjetloplava topla oceanska struja, bogata solju i planktonom, čija je širina od 120 pa sve do 800 kilometara, na svom putu usred Atlantika nailazila na nepremostivu prirodnu prepreku - prostrano kopno Atlantide s obližnjim otocima.

Ona je tada obilno zapljuskivala i zagrijavala njezine zapadne i južne obale te zatim skretala na jugoistok prema zapadnoj Africi da bi dalje, uslijed djelovanja zapadnih pasatnih vjetrova južno od ekvatora, u velikom luku skrenula tok te nastavila teći prema jugu i jugozapadu. Naposljetku bi se, duž istočne i sjeveroistočne obale Južne Amerike, kao vrlo topla oceanska struja, vratila u prostran i većim dijelom relativno plitak Meksički zaljev.

Tom se lucidnom hipotezom Otta Mucka s jedne strane vrlo uvjerljivo tumači izuzetno topla, blaga i vlažna klima koja je pogodovala vrlo bogatoj poljoprivrednoj proizvodnji na Atlantidi, a s druge strane veoma dugotrajno pleistocensko ledeno doba koje je, uz desetak manjih oscilacija (*interglacijala*), oko 700 tisuća godina neometano carevalo u velikom dijelu tadašnje Europe i Sjeverne Amerike. Ti su kontinenti tijekom pleistocena imali sasvim druge konture i izgled nego danas.

Zbog postojanja prostrane kopnene mase Atlantide ona je nekoć davno kružila samo oko središnjeg dijela Atlantika ispunjenog bujnim plivajućim algama danas poznatim pod imenom Sargaško more. Golfska se struja, zbog Atlantide koja je činila ogromnu prirodnu kopnenu prepreku u Atlantiku, nije mogla probiti do duboko zaleđene i uspavane sjeverne Europe. Tek potonućem Atlantide otvoren joj je nesmetan put prema sjeveroistočnom Atlantiku i time dotok izuzetno tople morske vode do obala debelim pleistocenskim ledom okovanih europskih prostranstava.

Uslijed ogromnih količina topline koju je u područje sjeveroistočnog Atlantika nakon potonuća Atlantide ustrajno donosila topla Golfska struja, debeli je ledeni pokrivač, koji je tijekom pleistocenskog ledenog doba nemilosrdno okivao velik dio Europe, napokon počeo polako ali nezaustavljivo kopniti.

Taj proces postupnog odleđivanja, koji je uz manje oscilacije trajao

nekoliko tisućljeća, dovršen je, prema procjenama znanstvenika, vjerojatno tek negdje oko sedmog tisućljeća pr. Kr. Otapanjem ledenog pokrivača je razina svjetskih mora, zbog povećanog dotoka voda i izdašnih oborina, porasla za gotovo stotinu metara. Ovaj je proces u znanosti poznat pod imenom Flandrijska transgresija.

Kontinuiranim višetisućljetnim podizanjem razine mora bili su potopljeni mnogi nizinski predjeli te brojna prapovijesna priobalna naselja diljem svijeta. Stoga se danas mnogi ostaci prapovijesnih drevnih naselja i pristaništa nalaze na relativno plitkom morskom dnu. Tijekom ledenog doba, razina svjetskih mora bila je znatno niža pa su današnji britanski otoci bili sastavni dijelovi europskog kopna, a britanska rijeka Temza bila je, po svoj prilici, najveća zapadna pritoka Rajne. Apeninski je poluotok bio kopnenim mostom povezan sa sjevernom Afrikom, a plitkog Baltičkog mora tada još nije bilo.

Očito je da su velike geomorfološke promjene, nastale uslijed potonuća Atlantide, izazvale relativno brzo i goleme klimatske promjene u čitavom svijetu. Zbog dramatičnih promjena životnih uvjeta nakon nestanka Atlantide došlo je do dugotrajnih masovnih planetarnih migracija preživjelog stanovništva Zemlje, koje je stoljećima ili čak tisućljećima bespomoćno lutalo tražeći sigurnija područja prikladna za život.

U toj, povijesno gledano, vrlo davnoj kataklizmi planetarnih razmjera, kojoj po dramatičnosti nema premca u novijoj geološkoj prošlosti Zemlje, čovječanstvo je najvjerojatnije bilo desetkovano. Malobrojni preživjeli žitelji iznenadnim gubitkom gotovo svih civilizacijskih tekovina vrlo su brzo zapali u barbarski primitivizam. Smatra se da je samo vrlo mali broj ljudi u veoma udaljenim područjima koja nisu bila izravno pogođena katastrofom, nastavio još neko vrijeme živjeti ili, bolje reći, životariti u koliko-toliko obnovljenim ostacima nekoć moćnih i raskošnih gradova.

Okultna viđenja Atlantide kao izvorišta visokih znanja

Platonovim kazivanjem o Atlantisu zamamna priča o Atlantidi još ni približno nije dovršena. Ta, vrlo izazovna tema, koja zadire veoma duboko u pradrevnu prošlost čovječanstva, bila je vrlo privlačna ne samo za istraživače i znanstvenike već također za brojne ezoteričare pretežno okupljene oko Teozofskog društva H. P. Blavatsky.

Oni su o Atlantidi, njezinoj prošlosti i propasti za relativno kratko vrijeme napisali čitave studije koristeći se vidovitošću, psihičkom intuicijom, hipnotičkom regresijom u hipotetske prethodne živote te iščitavanjem 'akašičkih zapisa' (*morfogeničkih polja*) u kojima su na astralnoj razini trajno i neuništivo pohranjeni podaci o svim prošlim zbivanjima, uključujući i najstariju prošlost ljudskog roda.

Na polju okultnih istraživanja Atlantide posebno su se istakli W. Scott Elliot, Rudolf Steiner i Edgar Cayce. Tako je krajem XIX. stoljeća nastala

nova specijalizirana i prilično konfuzna okultna disciplina – atlantologija u kojoj su se otada do danas manje ili više uspješno okušali brojni ezoteričari. Oni su na temelju okultnih istraživanja došli do zaključka da je u neko nevjerojatno drevno doba, još davno prije nego što znanstvenici drže da se pojavio prvi čovjek na Zemlji, Atlantida kao golema kopnena masa i pretpovijesna velesila zaista postojala usred Atlantika, negdje između Meksičkog zaljeva i Gibraltara.

Neki atlantolozi čak pretpostavljaju da je kopneni masiv Atlantide u početku svoga postojanja bilo samo veliki južni poluotok ogromnog i daleko starijeg sjevernog prakontinenta Thula na kojem se nekoć vrlo davno nalazila slavna Hiperboreja. Taj je poluotok, nakon postupnog potonuća velikog dijela Thule, preostao još tijekom vrlo dugog vremena kao ogroman otok kontinentalnih razmjera usred Atlantika. Na njemu je nikla i vrlo brzo se razvila visoka prapovijesna atlantinjanska civilizacija čijim nestankom završava dugo pretpotopno razdoblje skrivene prošlosti ljudskog roda.

Prvobitna Atlantida bila je, prema mišljenju ezoteričara okupljenih oko **Teozofskog društva**, znatno veća od Platonova Atlantisa i svojom je impozantnom površinom nekoć bila pravi kontinent koji je kao geološka cjelina postojao sve do prije otprilike 850 tisuća godina. On se tada, drže oni, zbog neke geološke kataklizme ogromnih razmjera rascijepio u dva potkontinenta – Rutu i Daitju. Nakon te kataklizme nastupilo je, kako drže teozofi, vrlo dugo, geološki znatno mirnije i stabilnije razdoblje koje je, prema njihovim procjenama, potrajalo oko 650 tisuća godina.

Na kraju tog izuzetno dugog razdoblja, od nekoć prostranog kopna prvotne Atlantide, čiji su geološki nestabilni dijelovi i dalje jedan za drugim tisućljećima polako i nezaustavljivo tonuli te nestajali u oceanu uslijed velikog broja lokalnih potresa, preostao je još samo veliki otok Posejdonis, negdje u sjevernom Atlantiku, nasuprot današnjem Gibraltaru, otprilike na području gdje se danas nalaze brdoviti i vrlo slikoviti Azorski otoci. Naposljetku je i taj zadnji geološki ostatak nesretne Atlantide također zauvijek nestao duboko pod uzburkanom površinom Atlantskog oceana u strašnoj završnoj kataklizmi koja se, prema okultnim istraživanjima ezoteričara, iznenada zbila 9564. pr. Kr.

Veoma zanimljivo viđenje Atlantide i njezinih žitelja dao je na temelju paranormalnog iščitavanja akašičkih zapisa znanstvenik, izdavač i utemeljitelj antropozofije Rudolf Steiner (*1861.-1925.*), koji je isprva bio teozof. U jednom predavanju održanom 1907. on je kazao: *"Na Atlantidi su živjeli naši preci. Oni nisu živjeli u društvenom poretku u kakvom mi danas živimo. Tamo nije bilo zapovjedi i zakona, a niti logičnog mišljenja i računanja. Najviša duhovna snaga bilo je pamćenje. Na Atlantidi su ljudi živjeli u skladu s prirodom u jednom čudesnom uzajamnom djelovanju. Doba atlantinjanske kulture predočujemo si ispravno samo ako prihvatimo činjenicu da su fizički odnosi na Zemlji tada bili posve drukčiji nego što su to postali kasnije."*

Postupnoj duhovnoj i moralnoj degradaciji podlegli su na Atlantidi, kako tvrdi Steiner, ne samo mnogi obični ljudi, već i pretežit dio svećenstva. Taj je duhovni i moralni pad Atlantinjana, u završnici njihove povijesti, široko otvorio vrata naglom širenju zla, što je doprinijelo njihovoj brzoj propasti.

Amerikanac Edgar Cayce (*1877.-1945.*), jedan od najvećih svjetskih vidovnjaka prve polovice XX. stoljeća, počeo je, nakon jedne nesreće u kojoj je bio teško povrijeđen, doživljavati svoja paranormalna viđenja u transu veoma sličnom dubokom snu. Stoga su ga u Americi njegovi suvremenici običavali nazivati *"spavajućim prorokom"*. Čest motiv njegovih paranormalnih viđenja u transu bila je prapovijesna Atlantida i njezini crvenoputi žitelji.

Ta su brojna Cayceova viđenja bila toliko živopisna, dojmljiva i interesantna da ih je njegov sin Edgar Evans Chayce revno stenografski bilježio, sistematizirao i objavio nakon očeve smrti u knjizi pod izazovnim naslovom EDGAR CAYCE ON ATLANTIS (*Edgar Cayce na Atlantidi*). Prema nizu veoma zanimljivih podataka navedenih u tom djelu može se prilično dobro rekonstruirati Cyceova predodžba ili bolje rečeno vizija Atlantide koja je, po njegovu mišljenju, bila kolijevka prve velike civilizacije na Zemlji.

Na temelju njegovih oko 2500 viđenja u transu, prvobitna Atlantida je bila kontinent velik gotovo kao Europa koji se prostirao u sjevernom Atlantiku na prostoru od današnjeg Bahamskog pa sve do Azorskog otočja. Na tom golemom atlantskom prakontinentu postojala je već tada napredna visokorazvijena civilizacija koja je bila na tehničko-tehnološkom stupnju razvoja bliskom našem današnjem, a u nekim elementima bila je čak i mnogo naprednija.

Atlantidu su, kako tvrdi Cayce, u velikom vremenskom razdoblju pogodile tri velike kataklizme – prva prije oko 52 tisuće godina, druga prije oko 30 tisuća godina i posljednja prije oko 12 tisuća godina. Za razliku od Platonovog opisa katastrofičnog potonuća Atlantide tijekom samo jednog dana Cayce na temelju svojih viđenja zastupa mnogo sporiji postupan proces njezina potonuća u dubine Atlantika.

U periodima koji su prethodili tim kataklizmama koje su u dugom vremenskom luku zahvatile Atlantidu bilo je, po svoj prilici, dovoljno upozoravajućih predznaka. Njih je, tvrdi Cyce, dio Atlantinjana prepoznao i pravovremeno pobjegao od nadolazeće katastrofe u geološki stabilnija i klimatski pogodna područja susjednih kontinenata.

Atlantida je tada bila, kako drže Cayce i drugi ezoteričari, ne samo snažno prapovijesno carstvo koje je kao svjetska velesila kontrolirala veći dio tadašnjeg svijeta, već je najvjerojatnije bila i veliko izvorište mnogih tajnih umijeća i znanja. Prema Cyceovim viđenjima Atlantinjani su se služili nekim neobičnim vozilima izgledom donekle sličnim našem automobilu. Ona nisu imala kotače već su se brzo kretala lebdeći povrh tla ili vodene površine poput naših vozila na zračnom jastuku.

Neki ezoteričari na temelju svojih paranormalnih viđenja tvrde da su Atlantinjani još prije dvadesetak tisuća godina posjedovali i velike amfibijske vailixi-letjelice izvanrednih manevarskih mogućnosti. Neke od njih imale su oblik sličan cigari, dok su druge bile diskolika oblika. One su mogle ploviti pod morem te letjeti zrakom i svemirom. Diskolike vailixi-letjelice imale su s donje strane tri vrlo snažna antigravitacijska stroja.

Atlantinjani su svu potrebnu energiju pridobivali iz Sunčeve energije pomoću golemog kristala. Budući da je u završnici njihove povijesti, zbog sve razuzdanijeg i požudnijeg života, potreba za energijom iz dana u dan bivala sve veća, oni su taj kristal podizali sve više. Ta je rizična praksa, prema Cayceovu viđenju, potrajala dulje vrijeme. Kada je proizvodnja i akumulacija enormnih količina energije iz kristala izbjegla kontroli i počela naglo rasti nastupila je prva velika katastrofa u kojoj se prvobitan atlantski prakontinent, zbog nastalih geoloških napetosti, raspao na pet većih dijelova.

Najveći među njima bili su golemi otoci Posejdonis, Aryan i Og koji su, zbog pokrenutih geoloških nestabilnosti i serija induciranih potresa na širem području, u idućim tisućljećima postupno i nezadrživo tonuli u bezdan Atlantika. U tom je dugotrajnom i nezaustavljivom procesu oko 9600. pr. Kr. napokon potonuo duboko na oceansko dno i posljednji ostatak Atlantide - veliki istočni otok Posejdonis koji se nalazio najbliže Gibraltarskom tjesnacu.

Isprva relativno spor proces potonuća Posejdonisa, što kao hipoteza djeluje prilično uvjerljivo, omogućio je većem dijelu stanovništva da se pred nadolazećom opasnošću pravovremeno raseli na stabilnije i sigurnije tlo susjednih kontinenata (*obje Amerike, Europa i sjeverna Afrika*).

Brojne skupine iseljenika iz umiruće Atlantide prenijele su u tim seobama mnoga visoka znanja i korisna umijeća primitivnom i gotovo posve neukom stanovništvu diljem tadašnjeg svijeta. Ona su kasnije bila plodno tlo na kojem su tijekom idućih tisućljeća nepojmljivo brzo i uspješno nikle i stasale neke velike protopovijesne i rane povijesne civilizacije, među kojima se po svojim izuzetno visokim dostignućima u Starom svijetu posebno ističu Sumer, Egipat te indska dolinska civilizacija.

Posebno je zanimljivo Cayceovo viđenje prema kojem su izbjegli Atlantinjani s Posejdonisa, koji su se u potrazi za novim životnim prostorom uputili prema dalekom Egiptu, ponijeli sa sobom i ploče od orihalka na kojima je bila zabilježena čitava povijest njihove nesretne domovine. Nakon dolaska u Egipat te su dragocjene ploče bile pažljivo pohranjene na kamenitom gizaškom platou, po svoj prilici negdje u blizini kasnije isklesane velike sfinge. Cayce, nažalost, nije u tom viđenju priopćio tko je bio zadužen za čuvanje tih dragocjenih ploča.

Nagađa se da je nekoć postojao, a možda još i danas postoji, neki moćan atlantinjanski svećenički red koji je nastavio djelovati u Egiptu u najstrožoj tajnosti. Pripadnici tog tajnog reda bili su tisućljećima čuvari ploča i jedini su imali pristup u strogo čuvane tajne podzemne odaje pored Sfinge gdje su one bile pohranjene. Njihovim otkrićem, kako drže ezoteričari, napokon bi se razriješile brojne velike bijele mrlje i mnoge nedoumice vezane uz najdrevniju prošlost čovječanstva tijekom vrlo dugotrajnog i sudbonosnog prapovijesnog razdoblja koje je bilo okončano općim potopom.

Neobično vidoviti Cayce je u jednom od svojih viđenja posljednjih dana Atlantide u transu kazao da je slične ploče od orihalka sa zapisanom poviješću Atlantide također ponijela i druga velika skupina izbjeglih žitelji s Posejdonisa, koja se brodovima uputila na zapad prema Americi. Tamo su ih na sličan način, kao najveću svetinju, dobro sakrili i pomno čuvali po svoj prilici negdje na tlu današnjeg Meksika. Postoji nada da će se te dobro sakrivene ploče jednog dana možda pronaći.

Neki ezoterici drže da se ostaci jednog velikog grada davno iščezle atlantinjanske civilizacije kriju u dubinama Atlantika negdje na američkom istočnom kontinentalnom grebenu, ostaci drugog velikog grada nalaze se na dnu Japanskog mora, dok ostaci trećeg grada, po njihovoj procjeni, leže negdje duboko ispod debelih naslaga antarktičkog leda.

Za sada, osim o zadivljujućim arheološkim podmorskim nalazima u južnojapanskom arhipelagu Ryu Kyu, o ostalim lokacijama koje su naznačili ezoterici nema nikakvih pouzdanih indicija niti potvrda. Veliko je pitanje može li ih u koliko-toliko raspoznatljivom i jednoznačnom obliku uopće i biti nakon vrlo dugotrajnih erozivno-brišućih te geološko-kataklizmičkih procesa u vrlo dubokom i još uvijek teško dostupnom podmorju oceana.

Izbjegli Atlantinjani - utemeljitelji drevnih kultura

Brojne su skupine prebjega s posljednjih ostataka Atlantide, koja je postupno nestajući u dubinama Atlantika istovremeno nestajala i u neizmjernim dubinama povijesti, donijeli na te gotovo posve necivilizirane prostore Starog i Novog svijeta svoja nadmoćna graditeljska znanja i iskustva. Zahvaljujući njima, tamo su po njihovoj zamisli i pod njihovim vodstvom podignute brojne velebne građevine i prvi gradovi. Među tim drevnim građevinama posebno se ističu svojom monumentalnošću i skladom gorostasne piramide u Egiptu i Srednjoj Americi.

Ima li se u vidu to veliko raseljavanje nesretnih Atlantinjana diljem tadašnjeg svijeta može se vrlo jednostavno i prilično uvjerljivo protumačiti niz neobičnih podudarnosti između prostorno tisućama kilometara udaljenih drevnih kultura s obje strane Atlantika. Te su podudarnosti previše brojne da bi se mogle olako pripisati slijepoj igri slučaja.

Teozofi i drugi ezoteričari-atlantolozi drže da je šire područje današnjeg Egipta, kojeg u užem smislu zapravo čini predivna vijugava smaragdno-zelena nilska dolina i delta, tada bilo jedno od rijetkih geološki stabilnih i sigurnih područja tadašnjeg svijeta koje nisu zahvatile ogromne geološke kataklizme koje su se u to sudbonosno prapovijesno doba zbivale na velikom dijelu Zemlje. Stoga su preživjeli Atlantinjani i izbjeglice sa svih

područja zahvaćenih žestokim geološkim katastrofama i klimatskim poremećajima krenuli prema središnjem području Starog svijeta - dalekom i slikovitom Egiptu te u plodnu Mezopotamiju.

U prapovijesni Egipat dolazili su sa zapada, kao u obećanu zemlju, brojni učeni Atlantinjani, dok su s istoka, preko Male Azije, prodirala brojna arijanska i neka nomadska ratnička plemena. Atlantinjani su, kako drže teozofi-atlantolozi, bili narod bakreno-crvene boje kože, poput današnjih Indijanaca, dok su došljaci iz Male Azije bili žutoputi ili bjeloputi.

U to su doba područje nilske doline i delte nastanjivala samo autohtona primitivna plemena. Ubrzo je na tom području, veoma pogodnom za život, gdje je još carevalo kameno doba, zbog nezaustavljivog priliva stanovništva tijekom vremena došlo do velikog miješanja rasa, kultura i običaja čiji su rezultat bili drevni Egipćani i njihova velebna civilizacija koja je naglo nikla i procvala u samom osvitu povijesnog doba.

Među brojnim skupinama došljaka u pretpovijesni Egipat najobrazovaniji te kulturno i tehnički znatno nadmoćniji od ostalih bili su Atlantinjani. Stoga je, kako drže atlantolozi, bio presudan njihov utjecaj na stvaranje i neobično brzo stasanje mlade egipatske civilizacije u posljednjim tisućljećima pretpovijesnog doba.

Drži se da su Atlantinjani, kao pismen i civiliziran narod, neukim domorocima i ostalim došljacima podarili hijeroglifsko pismo. Oni su također donijeli ogromna matematička, astronomska, graditeljska i medicinska znanja te mnoge druge korisne vještine zahvaljujući kojima su u drevnom Egiptu tijekom razdoblja Starog kraljevstva, kako se općenito drži, bile podignute brojne monumentalne kamene građevine - velebne piramide i hramovi te prostrani i razgranati sustavi navodnjavanja zemljišta duž slikovite smaragdno-zelene nilske doline i u prostranom području nilske delte.

Za razliku od civiliziranih Atlantinjana, došljaci iz Male Azije bili su, kao ratnička plemena, vojno nadmoćni pa su ubrzo zavladali Egiptom. Iz njihovih redova, čini se, potječe i prvi legendarni vladar pretpovijesnog Egipta - bog Oziris - kojeg na zimskom nebeskom svodu noću simbolizira sjajno zviježđe Orion u čijem pojasu se nalaze tri zvijezde Jakovljeva štapa.

Po svemu sudeći danas ima dovoljno razloga za pretpostavku da je visoka, napredna i visokorazvijena kultura s Atlantide tisućljećima potiho djelovala iz pozadine, poput dugotrajnog plimnog vala znanja, prema području sjevernih obala Afrike, zapadne Europe te Srednje i Južne Amerike.

Bliži ili daljnji potomci Atlantinjana vjerojatno su bili prvi misionari koji su strpljivo civilizirali i kultivirali tamošnje poludivlje i posve neuke nomade. Oni su ih ustrajno i nesebično podučavali mnogim korisnim vještinama i znanjima. Time su im potiho otvorili civilizacijsku lepezu te omogućili da se s vremenom razviju ne samo u moćne nego i u iznimno profilirane visokorazvijene drevne povijesne civilizacije.

Teozofi te brojni drugi neortodoksni istraživači smatraju da su upravo preživjeli učeni Atlantinjani s Posejdonisa, ili njihovi potomci, bili graditelji ili u najmanju ruku inicijatori gradnje brojnih pretpovijesnih mega-

litskih građevina i velebnih piramida te prenositelji i sijači kolosalnog kulturnog blaga i metafizičkih znanja diljem svijeta.

Danas već ima dovoljno razloga za pretpostavku da je upravo u jedinstvenim monumentalnim piramidnim građevinama, po svoj prilici, već najmanje desetak tisućljeća utjelovljeno golemo graditeljsko, tehnološko, organizacijsko, astronomsko, matematičko i mjeriteljsko znanje njihove tragično nestale pradomovine - slavne, moćne blistave i civilizacijski zrele Atlantide.

POTRAGA ZA OSTACIMA PRADREVNIH KULTURA I CIVILIZACIJA

U potragu se uključuje podvodna arheologija

Danas je dobro poznato da se na dnu mnogih oceana, mora i jezera kriju brojni zanimljivi arheološki lokaliteti od velikog značaja za povijesne znanosti. To su najčešće potopljena naselja, luke, hramovi, groblja i ceste koji su dospjeli pod more podizanjem njegove razine i/ili spuštanjem kopna te brojni ostaci potopljenih brodova iz svih povijesnih epoha. Neki od tih lokaliteta, koji leže na relativnom plitkom morskom dnu, jasno su vidljivi za mirna i lijepa vremena iz zraka ili s broda. Leže li na dubini od nekoliko metara, dostupni su za neposredno razgledavanje ronjenjem na dah.

Posve je drugačija situacija s arheološkim lokalitetima koji leže na nešto većim dubinama, od desetak do stotinjak metara, a posebice s onima koji se nalaze na dnu svjetskih mora gdje se dubine najčešće mjere u kilometrima. Oni su, sve do prije šezdesetak godina, bili uglavnom nepoznati, a samo mali broj njih za koje se ponešto znalo ili nagađalo bili su teško dostupni ili najčešće nedostupni za istraživanje. Posebnu teškoću zadavalo je, sve do pojave satelitske navigacije, njihovo precizno lociranje te pronalaženje na otvorenom moru.

Takvo stanje potrajalo je sve do drugog svjetskog rata kada, zbog naraslih vojnih potreba, započinje velik napredak na polju ronilačke opreme te izradi podmornica i batiskafa koji se mogu sigurno spuštati u veće morske dubine i tamo se zadržati dulje vrijeme. Istovremeno se odvijao vrlo buran razvoj elektroničke navigacijske i telekomunikacijske opreme koja se danas, u znatno poboljšanim izvedbama velikih mogućnosti, uspješno koristi na brodovima i podmornicama.

Tu je presudno značenje imalo otkriće ehosondera i radara – modernih i danas nezamjenjivih elektroničkih uređaja koji su omogućili detaljno pretraživanje i premjeravanje morskog dna sve do najvećih dubina. Posebno velik doprinos dala je svemu tome precizna satelitska navigacija kojom se danas mogu vrhunskom točnošću odrediti koordinate bilo kojeg objekta ili lokacije na kopnu ili moru bilo gdje na svijetu.

Zahvaljujući značajnom tehničkom i tehnološkom napretku na području ronilačke tehnike tijekom XX. stoljeća nikla je i brzo stasala nova, vrlo perspektivna grana arheoloških istraživanja – podvodna arheologija. Ona koristi specifične metode i tehnike opažanja, otkrivanja, snimanja i preciznog lociranja podmorskih lokaliteta, prilagođene uvjetima rada pod vodom koji se nerijetko odvija i u većim dubinama.

Takav rad, skopčan s nizom objektivnih teškoća, prilično je naporan i rizičan pa zato arheolog koji želi istraživati podvodne lokalitete mora biti potpuno zdrav, kondicijski dobro pripremljen te odgovarajućim treninzima osposobljen i uvježban za športskog ronioca. U tom pogledu posebno oštri zahtjevi postavljaju se za istraživače podmorskih arheoloških lokaliteta.

Za potrebe arheoloških istraživanja na većim dubinama, nedostupnim roniocima, u posljednjih tridesetak godina koriste se, uz batiskafe, i posebno konstruirane male podmornice na električni pogon s jednim ili dva člana posade opremljene suvremenom elektroničkom instrumentacijom, reflektorima za osvjetljavanje mračnih morskih dubina, specijalnim kamerama i fotografskom opremom za podvodno snimanje te mehaničkim rukama za hvatanje i vađenje nalaza.

Nakon drugog svjetskog rata započelo je, pod okriljem velikih vojnih sila, sustavno snimanje dotad nedovoljno poznatog reljefa dna svjetskih mora i njegovo precizno kartografiranje. Do danas je, prvenstveno iz vojno-strateških potreba, a pod izlikom znanstvenih istraživanja, snimljen i detaljno obrađen reljef i sastav dna gotovo svih svjetskih mora gdje se već tisućljećima kriju mnoge tajne naše pradrevne prošlosti.

Vrlo je vjerojatno da su tijekom tih opsežnih sustavnih istraživanja i preciznog snimanja dna svjetskih mora, koja su vođena kao tajni vojni projekti velikih sila, bili otkriveni, a po svoj prilici i u potrebnom opsegu istraženi te obrađeni mnogi dotad nepoznati arheološki lokaliteti čiji sadržaji imaju, uz povijesno, i veliko strateško značenje. Svi strateški važni rezultati tih dugotrajnih tajnih vojnih istraživanja ostali su, dakako, u strogo čuvanim vojnim arhivima i institucijama posve nedostupni civilnim znanstvenicima i široj javnosti.

Tek tu i tamo, od vremena do vremena, procuri ili, možda bolje rečeno, dozirano 'kapne' samo pokoji strateški nevažan ili manje značajan podatak da bi se nekako udovoljilo neutaživoj znatiželji šire javnosti i, prema aktualnim potrebama vojnih istraživanja, skrenula, usmjerila i određeno vrijeme zadržala njezina pozornost na sasvim drugoj strani, daleko od strategijski ili taktički aktualnih lokacija i tema u pravilu zatvorenih za javnost.

Unatoč toj vješto vođenoj igri skrivača i zavjeri šutnje koju već desetljećima nameću i vrlo vješto vode vojno-politički krugovi velikih sila, u posljednjih tridesetak godina načinjeno je podosta samostalnih civilnih arheoloških podvodnih istraživanja u mnogim dijelovima svijeta. Ona su omogućila da napokon i u široj javnosti izađe na vidjelo ponešto od mnogih tajni naše drevne prošlosti koju pred istraživačima već tisućljećima ljubomorno kriju još donedavno gotovo nedostupne morske dubine.

Zahvaljujući tim nezavisnim civilnim istraživanjima koja nisu bila podčinjena uskogrudnim vojno-političkim interesima, pronađeni su neki od kamenčića iz rasutog mozaika davno prohujalih kultura kojima je sve donedavno, zbog posvemašnjeg nedostatka pozitivnih nalaza i drugih razloga tipa višeg interesa u široj javnosti bio sustavno pridavano samo mitsko značenje. Takva je taktika očito samo dobro smišljena dimna zavjesa ili paravan iza koje se, daleko od znatiželjnih očiju šire javnosti i civilnih znanstvenika, već desetljećima sustavno provode brojna tajna istraživanja.

Arheološki nalazi govore u prilog postojanja zemlje Mu

Do zanimljivih nalaza, koji govore u prilog Churchwardovoj pretpostavci da je pacifički prakontinet Mu ili Muror nekoć davno zaista postojao, došao je još davne 1959., posve neočekivano, profesor arheologije Reesdan Hurdlop. On je te godine krenuo sa suradnicima u istraživačku ekspediciju u udaljene i rijetko nastanjene krajeve Meksika u potragu za ostacima drevnih kultura. Ta se arheološka ekspedicija, po onome što je tamo pronašla, višestruko isplatila.

U jednoj teško pristupačnoj meksičkoj dolini istraživači su prvo otkrili razvaline neke male i neugledne drevne građevine za koju su kasnije ustanovili da je nekoć služila kao hram. Ispod tih ruševina otkriven je tijekom arheološkog iskapanja sarkofag u kojem se, navodno, nalazilo 69 svitaka ispisanih sitnim tekstom. Jedan od tih svitaka bio je čak duži od osam metara. Uobičajenim metodama ispitivanja utvrđeno je da su ti svici stari oko 23 tisuće godina!

Tekstovi na svicima nisu bili zapisani hijeroglifskim ili klinastim pismom, tada uobičajenim u drevnim bliskoistočnim kulturama, već nepoznatim fonetskim pismom u kojem za svaki govorni glas postoji pisani znak. To je otkriće zasigurno bilo vrlo veliko iznenađenje za znanstvenike. Na osnovu tih nepojmljivo drevnih zapisa na svicima, ispisanih dotad nepoznatim i vrlo naprednim fonetskim pismom, može se naslutiti na kako se visokom stupnju kulturnog razvoja svojevremeno nalazila pradrevna zemlja Mu.

Valja istaći da, prema važećim znanstvenim kriterijima u arheologiji, paleontologiji i antropologiji, epoha od prije 23 tisućljeća zadire duboko u pleistocensko ledeno doba tijekom kojeg su veliki dijelovi sjeverne Europe, Azije i sjeverne Amerike još bili prekriveni debelim naslagama leda čija je debljina dostizala i do tri tisuće metara.

To je bilo doba kada je u jugozapadnoj Europi dominirala špiljska kromanjonska kultura poznata po živopisnom i vrlo realističnom pećinskom slikarstvu. Bilo je to sudbonosno doba u razvoju čovjeka i civilizacije kada je stasiti, ratoborni i ekspanzivni kromanjonac već odavno gotovo posve istisnuo i istrijebio dotadašnjeg europskog domoroca - pećinskog neandertalca - te počeo postavljati prve čvrste temelje našoj civilizaciji.

Pored prije spomenutih neizravnih arheoloških nalaza starijeg datuma u Indiji, Meksiku i Peruu, danas postoji i više novijih, vrlo izazovnih arheoloških nalaza na samom Pacifiku, koji veoma jasno upućuju da je na tom prostranom području nekoć vrlo davno, po svoj prilici, zaista postojala neka moćna drevna kultura.

U nastavku dajemo, uz dužan oprez, prikaz sažetih informacija o tim nalazima dobivenih putem Interneta, uz napomenu da njihovu vjerodostojnost, nažalost, nismo bili u mogućnosti ni na koji način provjeriti.

- Na oceanskom dnu u blizini otoka Ponapu otkriveni su ostaci nekog drevnog grada. Ostaci nekog drugog drevnog grada pronađeni su i u oceanskom podmorju na udaljenosti pedesetak kilometara od vrlo dalekog i usamljenog Uskrsnog otoka.
- Na otoku Karatoga pronađeni su ostaci neke drevne ceste koja se preko obale spušta u ocean, zatim joj trasa ide gotovo pravocrtno oceanskim dnom te nakon više milja izlazi na obalu susjednog otoka.
- Profesor Menzies s američkog Duke sveučilišta snimio je na oceanskom dnu negdje između Perua i otočja Tahiti, jasno raspoznatljive ostatke građevina neke drevne civilizacije. Na snimljenim kamenim stupovima mogu se vidjeti znakovi nekog slikovnog pisma.
- Na većem broju južnopacifičkih otoka, koji su nekoć davno vjerojatno bili planinski vrhovi i grebeni hipotetskog kontinenta Mu, otkriveni su monolitni ostaci (*megaliti*) neke davno prohujale kulture.
- Jedan od vodećih stručnjaka za istraživanje ostataka zemlje Mu je kapetan Williard Wannall, koji je oko 1970. bio zaposlen u mornaričkoj obavještajnoj službi SAD-a na Havajima. On je svojevremeno dao šturo priopćenje za javnost da su na oceanskom dnu negdje između havajskih otoka Maui i Oahu otkriveni ostaci nekog drevnog grada koji je vjerojatno pripadao davno iščezloj zemlji Mu. Najzanimljivije i zasigurno najčudnije u svemu tome jest da je istraživanje tog podmorskog lokaliteta 1972. bio strogo povjerljiv projekt američke mornaričke obavještajne službe.

Posljednji detalj vrlo jasno upućuje da se u vojnim krugovima velikih svjetskih sila uopće ne sumnja u realnost postojanja davno prohujalih i nestalih visokorazvijenih pradrevnih civilizacija. Čini se da tajna vojna podmorska arheološka istraživanja takvih teško dostupnih lokaliteta, daleko od znatiželjnih očiju javnosti, u posljednjim desetljećima nisu rijetkost.

Ta vojna istraživanja nekih ekskluzivnih podmorskih arheoloških lokacija vjerojatno imaju, po svome strateškom i političkom značenju, možda čak jednak status kao i brojna tajna istraživanja NLO-a. Ona se najvjerojatnije poduzimaju s ciljem da se otkriju neki strateški i znanstveno važni podaci o našoj najdrevnijoj visokorazvijenoj prošlosti kojima bi se eventualno mogla postići vojna i time politička nadmoć.

Yonaguni monument u podmorju arhipelaga Okinawe

Jedno od najznačajnijih otkrića podvodne arheologije u proteklih pola stoljeća zbilo se prije petnaestak godina u podmorju kod Yonagunija, najistu-renijeg jugozapadnog otoka veoma rasutog arhipelaga Okinawe u velikoj južnojapanskoj otočnoj skupini Ryu Kyu, koja se proteže od otoka Kyu-shua sve do velikog južnokineskog otoka Tajvana (*Formoze*).

Yonaguni je maleni otok ovalnog oblika veličine približno 10x4 kilometara i površine od tridesetak kvadratnih kilometara. Nalazi se na udaljenosti od oko 110 kilometara istočno od Tajvana, približno na pola puta do otoka Irimote.

Na udaljenosti od oko pola kilometra od jugoistočnog rta Yonagunija otkrili su 1985. vješti japanski ronioci, u relativno plitkom podmorju, neku neobičnu kamenu stepenastu krnju piramidalnu strukturu gotovo posve obraslu raznovrsnim morskim raslinjem. Njezina osnovica je pravokutna, s dužinom veće stranice u pravcu istok-zapad od približno 50 metara i dužinom kraće stranice u pravcu sjever-jug od oko 20 metara.

Ravni terasasti vrh te krnje piramide visoke oko 20 metara, koju su podvodni arheolozi nazvali monument Yonaguni, nalazi se samo pet metara ispod morske razine, dok joj je osnovica na dubini od oko 25 metara. Visina stuba koje se nalaze na njezinoj južnoj strani je vrlo neujednačena i kreće se od oko pola metra sve do nekoliko metara. Te su stube posve ravne s oštrim i međusobno paralelnim bridovima, što upućuje da bi ta neobična tvorevina mogla biti djelo vještih ljudskih ruku neke nepoznate davno iščezle sofisticirane kulture.

Kada se pročulo za to senzacionalno otkriće u podmorju Yonagunija, u idućih je desetak godina podmorje arhipelaga Okinawe, koji se proteže u duljini od oko 600 kilometara, postalo u pravom smislu riječi obećana zemlja za podvodne arheologe iz cijelog svijeta, koji su počeli sustavno pretraživati relativno plitko morsko dno uz brojne otoke. Uskoro su zaredala, kao na tekućoj vrpci, slična otkrića duž čitavog arhipelaga, pa je do danas poznato već osam značajnih podmorskih arheoloških lokaliteta koji se protežu u pojasu dugačkom oko pet stotina kilometara.

Vješti ronioci i podvodni arheolozi otkrili su na njima mnoštvo pravilnih kamenih struktura različita oblika, počevši od kvadratičnih, kružnih pa sve do piramidalnih. Njihova tlocrtna veličina (*dimenzije*) kreće se u rasponu od nekoliko pa sve do impozantnih 120x40 metara. Čak su nađene i neke pravocrtne strukture koje bi, po mišljenju istraživača, mogle biti ostaci drevnih cesta. Spominje se da su pronađeni i ostaci nekog grada s izvrsno sačuvanim ulicama, trgovima te zgradama.

Dr. Masaaki Kimura, profesor na odjelu za fiziku i geofizičke znanosti pri Sveučilištu Ryu Kyu sa sjedištem na Okinawi, koji se vrlo ozbiljno zainteresirao za te fascinantne arheološke nalaze, započeo je prije nekoliko godina sa svojim suradnicima opsežan posao premjeravanja i kartografiranja velikog podmorskog arheološkog lokaliteta na području otoka Yonagunija. U središtu njegovih istraživanja je već nekoliko godina piramidalni monument Yonaguni.

On smatra da je ta pravilna terasasta kamena struktura djelo ljudskih ruku te orijentacijski procjenjuje njezinu starost, zajedno s pripadnim manjim objektima, na najmanje osam do deset tisuća godina. U prilog svojoj hipotezi o umjetnom podrijetlu monumenta Yonaguni on navodi sljedeće argumente:

- jasno prepoznatljiv pravilan oblik koji veoma nalikuje na znane nam piramide i dvorce iz povijesnog doba,
- na njemu uz velike stube postoji i sustav manjih stepenica visine dvadesetak centimetara,
- neke elemente te konstrukcije, poput ravnih bridova i ploha koje se sijeku pod pravim kutom, vrlo je teško pripisati djelovanju atmosferskih utjecaja, eroziji valova, tektonskih poremećaja i vulkanske aktivnosti,
- na morskom dnu nazire se, uz taj zagonetni monument, i neka pravocrtna tvorba koja sliči ostacima ceste te
- ravni kameni zid podignut uz ostatke ceste.

On pretpostavlja da su te građevine vjerojatno bile podignute krajem pleistocena i da su se prvotno nalazile na kopnu iznad tadašnje morske razine. Pretpostavlja da su služile kao hramovi ili dvorci. Gotovo bespri-jekorna očuvanost njihovih oštrih bridova i ploha upućuje da su one nekoć davno vjerojatno relativno brzo potonule ispod morske razine uslijed nag-log spuštanja kopna od vrlo jakih potresa u tom od pamtivijeka nemirnom tektonskom području.

U protivnom bi ih, kako logično drži dr. M. Kimura, pri sporom višetisućljetnom podizanju razine svjetskih mora, do kojeg je došlo nakon prestanka posljednjeg pleistocenskog ledenog doba uslijed postupnog topljenja debelog ledenog pokrivača na sjevernoj hemisferi, zasigurno dobrano razlokali jaki oceanski valovi.

Ta zadivljujuća otkrića u podmorju arhipelaga Okinawe dospjela su vrlo brzo u središte pozornosti brojnih istraživača i znanstvenika koji se bave ranim kulturama. Ona su potakla rasprave o njihovom postojanju, a posebice su aktualizirala diskusije o davno iščezloj zemlji Mu i Atlantidi.

Monument Yonaguni je u posljednje dvije godine razgledalo više vodećih svjetskih eksperata raznih struka, kao što su, primjerice, američki geolog i profesor na Sveučilištu u Bostonu dr. Robert M. Schoch, egiptolog dr. Anthony West i istraživač Graham Hancock – veterani poznati s početka 90-ih godina, kada su se proslavili veoma originalnim pristupom dataciji velike sfinge na gizaškom platou jugozapadno od Kaira.

Dr. Robert Schoch je nakon preliminarnog razgledavanja monumenta Yonaguni, na kojem nije mogao vidjeti neke bitne detalje zbog njegove posvemašnje obraštenosti morskim raslinjem, izjavio da je ta terasasta piramidalna tvorba vjerojatno prirodna, a ne umjetno podignuta. Na njoj,

po njegovom mišljenju, djelo ljudskih ruku mogu biti samo vješto isklesane stube i prostrana ravna terasa na vrhu.

Za sada se o tim izuzetno zanimljivim podmorskim arheološkim nalazima ne može ništa više niti preciznije kazati jer na njima tek predstoje opsežna znanstvena istraživanja. Posebice nije moguće identificirati njihove nepoznate graditelje niti vrijeme njihova podizanja. Jesu li to ostaci zemlje Mu ili neke znatno mlađe pretpovijesne kulture koja je baštinila njihova umijeća i znanja, za sada nitko ne može decidirano odgovoriti.

Očito je i neosporno samo to da se u tako velike i složene graditeljske pothvate, pa makar se radilo samo o tesanju velikih prirodnih kamenih tvorbi, nisu mogla upuštati primitivna pretpovijesna nomadska plemena, već jedino neka gospodarski snažna visokoorganizirana društvena zajednica, koja je imala jasnu motivaciju za njihovo podizanje te potrebna tehnička i tehnološka znanja za njihovo ostvarenje.

Sporni arheološki nalazi u podmorju Bahamskog otočja

Bahamsko otočje je velik arhipelag u zapadnom Atlantiku koji broji oko 700 manjih i većih otoka, od kojih je nastanjeno samo njih 70-ak, te oko 2400 školjeva, grebena i hridovitih pličina. Ono se proteže u duljini od 1220 kilometara na prostoru Karipskog mora jugoistočno od Floride i sjeverno od Kube. Najzapadniji dio tog prostranog arhipelaga su Bimini – manja otočna skupina koja leži stotinjak kilometara istočno od floridskog grada Miamia. Bahami su nezavisna država u karipskoj regiji i članica su Commonwealtha.

Bahamski otoci su geološki ostaci znatno većeg kopnenog masiva koji je bio potopljen nakon prestanka posljednjeg pleistocenskog ledenog doba prije otprilike osam do deset tisućljeća. Tada se, kao što je već prethodno rečeno, zbog otapanja golemog ledenog omotača prosječna razina svjetskih mora postepeno podigla za gotovo stotinu metara. Po konfiguraciji reljefa i geološkoj građi to je izrazito niska (*pločasta*) vapnenačka otočna skupina okružena pretežno tercijarnim i krednim koraljnim grebenima. Na Bahamima nema većih uzvisina niti rijeka. Zbog malih površina pokrivenih plodnim tlom na njima prevladava prilično oskudno raslinje.

To je slikovito otočje na samom rubu zapadnog Atlantika, zbog vrlo ugodne suptropske klime, već dulje vrijeme jedna od najpoznatijih i najtraženijih turističkih destinacija na Zapadu. Slikovite i sunčane Bahame godišnje posjećuje oko 3,5 milijuna turista dubljeg džepa. Oni su, zbog relativno plitkog, bistrog i toplog mora, u posljednjim desetljećima postali pravi raj za brojne nautičare, sportaše na vodi i sportske ronioce, ali i sve brojnije podvodne arheologe.

Velik broj američkih atlantologa i istraživača u posljednjih tridesetak godina dijeli mišljenje da se legendarna Atlantida, ili barem njezin najzapadniji dio, nekoć vrlo davno, po svoj prilici, nalazio na prostoru sjevero-

istočno od Bahamskog otočja u pravcu otočne skupine Bermuda u sjeverozapadnom Atlantiku udaljene oko tisuću kilometara od američke obale. Neki od njih drže da se Atlantida nekoć prostirala odatle pa sve do dalekih Azorskih otoka.

Tu privlačnu hipotezu čini se da u novije vrijeme podržavaju s jedne strane mnoga evidentirana misteriozna zbivanja u famoznom Bermudskom trokutu, a s druge strane brojna arheološka istraživanja relativno plitkog i lako dostupnog oceanskog dna nedaleko Sjevernog Biminija. Podmorje oko tog relativno malenog otoka već je tridesetak godina najprimamljiviji podmorski arheološki lokalitet – prava obećana zemlja – za brojne pasionirane podvodne arheologe koji pokušavaju otkriti bilo kakve materijalne ostatke kojima bi dokazali povijesnu utemeljenost Atlantide.

U podmorju oko tog malenog otoka iz prostranog bahamskog arhipelaga do sada je navodno otkriveno neko veliko kamenje koje sliči na segmente starih putova, ostaci kamenih zidova nekih drevnih građevina te neki naizgled pravilno poredani ogromni kameni blokovi nalik megalitima. Istraživač dr. Manson Valentine, vrstan podvodni arheolog i profesor na Sveučilištu u Miamiju, otkrio je svojevremeno na morskom dnu kod Bahama neobične kamene formacije pravilna oblika veoma nalik zidovima neke velike luke s lukobranima i nasipima čija duljina prelazi pet stotina metara.

U središtu potrage za ostacima Atlantide nalazila se godinama i tako zvana Bimini cesta koja je, po mišljenju geologa, prirodno križanje velikih kamenih blokova na morskom dnu, prilično pravilno poredanih neobičnom igrom prirodnih sila tako da neupućenima napadno liče na ostatke neke drevne ceste.

Također se često u javnost iznose izjave pojedinih istraživača o nekim masivnim kamenim stupovima pa čak i o ogromnim piramidnim zdanjima u moru pored tog otoka, ali još uvijek nema o svemu tome službenih priopćenja potkrijepljenih uvjerljivim fotografijama, preciznim podacima o lokaciji te imenu istraživača i vremenu otkrivanja.

U nastavku dajemo pregled informacija skinutih s Interneta o tim dvojbenim priopćenjima koja spominju zanimljive nalaze podvodnih arheologa i pomoraca na prostranom području slikovitog Bahamskog arhipelaga.

- Dr. Ray Brown je 1970. uz pomoć četvorice ronilaca na morskom dnu u blizini otočja Bahama otkrio ostatke ceste, velikih hramova, nekih pravokutnih građevina, nepoznate metalne naprave i jednu statuu koja u ruci drži neki poveći kristal u kojem se nalazi nekoliko malenih piramida. Metalne naprave i taj zagonetni kristal su izvađeni i predani na analizu Sveučilištu u Miamiu u Floridi. Detaljnim ispitivanjem svojstava tog kristala utvrđeno je da pojačava energiju svjetlosnih zraka koje prolaze kroz njega.
- Istraživački tim predvođen iskusnim podvodnim arheologom dr. Mansonom Valentineom otkrio je i fotografirao početkom 60-ih godina u

relativno plitkom podmorju otočja Bimini neke kamene tvorevine koje veoma nalikuju ostacima neke ceste i zgrada. Slične objekte pravilnog geometrijskog oblika dr. Manson Valentine je otkrio 1982. kod otoka Cay Sal u otočnoj skupini Bahama. Oni su jednake konstrukcije kao i ostaci zgrada dosad najstarijeg poznatog grada na Zemlji - Tiahuanacoa u Andama koji leži jugoistočno od jezera Titicaca. Njegovu starost neki istraživači procjenjuju na oko 27 tisuća godina. Slični ostaci neke drevne kulture otkriveni su i fotografirani također u podmorju kod otoka Moroccoa.

- Vrstan podvodni arheolog dr. David Zink, čije se ime u posljednjim godinama sve više spominje, izvijestio je da je u blizini otoka Bahama pronašao stiliziranu mramornu glavu koja djeluje kao da je izlivena u kalupu, neki konstrukcijski dio iz kamena koji je načinjen alatnim glodanjem te neki kameni stup koji zrači energiju. Dr. David Zink je izjavio novinarima da za te nalaze posjeduje i fotografije.
- Kapetan John Alexander otkrio je na morskom dnu blizu otočja Bimini geometrijski pravilne kamene tvorbe koje veoma sliče ostacima neke drevne luke.
- Podmornicom *Alaminaut*, namijenjenom za arheološka istraživanja u većim dubinama, otkriveni su na dnu Atlantika uz jugoistočnu obalu SAD-a ostaci neke kamenom popločane ceste čija trasa ide po morskom dnu od Floride do Južne Karoline.
- Na morskom dnu sjeverno od Kube otkrivene su neke pravilne pločaste tvorbe od bijelog mramora koje bi, po mišljenju Liecesera Hemingwaya, mogle biti ostaci neke drevne građevine.
- Nekoliko američkih pilota je izjavilo da su prilikom prelijetanja Floridskog prolaza za lijepa i mirna vremena vidjeli iz zrakoplova na morskom dnu neke neobične pravilne strukture koje oblikom sliče na temelje drevnih hramova.
- Ekspedicija podvodnih arheologa koju je predvodio Ari Marshall fotografirala je na morskom dnu kod malenog otoka Cay Sala, koji leži oko 200 kilometara južno od Floride, ogromnu piramidu visoku oko 200 metara čiji se vrh nalazi na dubini od 45 metara. Ronioci, koji su pod svjetlom reflektora izbliza razgledavali tu gorostasnu tajanstvenu piramidu, uočili su da je morska voda koja je okružuje znatno svjetlija od okolne vode. Ustanovili su da je razlog tome iskričava bijela voda koja istječe na otvorima piramide i miješa se s okolnom morskom vodom. Zbog tog misterioznog fenomena morska voda je u neposrednoj blizini piramide zelenkaste boje dok je podalje od nje tamna.
- Na morskom dnu kod otoka Andros u Bahamskom arhipelagu fotografirani su temelji neke građevine nalik hramu veličine oko 30x23 metara.
- Velik tim od dvadesetak istraživača, u kojem su sudjelovali podvodni arheolozi, biolozi mora, geolozi i kartografi, istraživao je 1975. ostatke nekih drevnih građevina na morskom dnu kod Biminija. Tom prilikom oni su iznijeli na površinu artefakte na temelju kojih su zaključili da su

zidovi građevina i ostaci ceste načinjeni od materijala kakav dotad nije bio nađen i korišten nigdje na svijetu.

Dr. Aaron du Val, predsjednik Egiptološkog društva iz Miamija, priopćio je na novinarskoj konferenciji održanoj 6. srpnja 1997. da je tim podvodnih arheologa kojeg je predvodio otkrio na morskom dnu pored Sjevernog Biminija ruševine nekog velikog hrama čiju su starost procijenili na oko dvanaest tisućljeća. On tvrdi da arhitektura tog hrama i oznake nađene na kamenim zidovima veoma nalikuju drevnim hramskim građevinama u Egiptu, Južnoj Americi i nekim drugim dijelovima svijeta.

Po mišljenju dr. Aarona du Vala, sličnost tog podmorskog nalaza s monumentalnim egipatskim sakralnim građevinama čine prvenstveno slične oznake na kamenju te podjednaki prikloni kutovi kao na gorostasnoj Khufuovoj piramidi na gizaškom platou jugozapadno od Kaira. Ta podudarnost priklonih kutova izazvala je, dakako, najveće iznenađenje i pozornost istraživača.

Dr. Aaron du Val nadalje tvrdi da su na ruševinama te građevine, koja leži u relativno plitkom podmorju kod Biminija, pronađene i neke slikarije. Po njegovu mišljenju one nalikuju poznatim pretpovijesnim crtežima u špilji Altamira u Španjolskoj. On je također priopćio novinarima da Bimini ruševina sadrži prikaz orbita planeta Sunčeva sustava koje su prikazane složenim raznobojnim kamenjem. Spomenuo je da je u podmorju Biminija također viđena i neka okamenjena konstrukcija s metalnim stijenama obrasla podmorskim raslinjem koja sliči na vrlo složenu letjelicu.

Na toj dobro posjećenoj novinarskoj konferenciji dr. Aaron du Val nije tvrdio da to fascinantno podmorsko otkriće čine mogući ostaci Atlantide, ali nije niti isključio takvu mogućnost. On, kao oprezan istraživač, drži da je još preuranjeno da se zauzme bilo kakav decidirani stav o tome.

Ti, vrlo zanimljivi i u mnogo čemu izazovni, no, valja istaći ne naročito dokumentirani podmorski arheološki nalazi uz obale Sjevernog Bimija, ipak su u svojoj biti prilično nejasni i sporni te stoga nisu ni izdaleka dostatni da bi vjerodostojno potvrdili postojanje Atlantide ili neke druge slične visoke pradrevne kulture na tom prostoru.

Jedino što se na temelju tih nalaza danas može sa sigurnošću kazati jest da je na tom području, vjerojatno sve do prestanka ledenog doba i otapanja debelog ledenog pokrivača, koje je značajno podiglo dotadašnju razinu svjetskih mora, postojalo kopno kojeg je nastanjivala neka nama nepoznata visoka pretpovijesna kultura koja je bila kadra podizati velike kamene građevine.

Amerikanac Kuche, na temelju vlastitih istraživanja i provjera mnogih senzacionalistički objavljenih nalaza, vrlo oštro opovrgava sve nedokumentirane i neargumentirane navode raznih podvodnih istraživača koji prilično senzacionalistički izjavljuju da su na širem području Bahamskog otočja otkrili ostatke Atlantide.

On vrlo odlučno tvrdi da su (dez)informacije o nekim spektakularnim

nalazima u podmorju Bahama izmislili samozvani istraživači željni publiciteta, pisci popularnih knjiga, novinari skloni senzacionalističkim napisima, sastavljači turističkih prospekata te razni lovci u mutnom. Njih – kaže Kuche – ne zanima znanstvena istina već prvenstveno golem novac kojeg na to područje donose sve brojniji imućni turisti željni raznovrsnih egzotičnih senzacija na godišnjem odmoru.

Zanimljivo je istaći da se oceanski prostor istočno od Floride, koji je nekoć davno možda zauzimala visokorazvijena Atlantida ili, što je vjerojatnije, neka njezina kolonija, podudara s krajnje tajanstvenim i po zlu glasu poznatim 'Bermudskim trokutom'. Misteriozna zbivanja koja se u njemu povremeno događaju već su gotovo dva stoljeća predmet žestokih rasprava te mnogih istraživanja zbog brojnih krajnje tajanstvenih i znanstveno nerješivih fenomena koji se u njemu zbivaju povremeno i posve neočekivano.

U tom golemom zamišljenom trokutu zabilježeni su mnogi krajnje misteriozni nestanci brodova, aviona i ljudi, najčešće bez ikakva traga u posve neobjašnjivim okolnostima. Ti su nestanci u pravilu praćeni vrlo snažnim nespecifičnim elektromagnetskim i geomagnetskim anomalijama.

Nalazi u Atlantiku upućuju da je oceansko dno nekoć bilo kopno

Da je, osim relativno plitkog bahamskog podmorja koje po svoj prilici još uvijek krije mnoge tajne naše drevne prošlosti, također i današnje dno središnjeg dijela Atlantskog oceana nekoć davno zaista bilo kopno nedvosmisleno upućuje podosta slučajnih nalaza, ali i brojna sustavna oceanografska istraživanja načinjena u posljednjih stotinjak godina.

U nastavku dajemo sažet prikaz nekoliko takvih nalaza nad kojima se u najmanju ruku valja ozbiljno zamisliti, premda oni po svojoj prirodi nisu krucijalni arheološki dokazi kojima bi se moglo dovoljno uvjerljivo dokazati postojanje pradrevne atlantinjanske civilizacije.

- Godine 1898. posada jednog francuskog broda za polaganje telegrafskog kabela između Europe i Amerike izvukla je s dna središnjeg Atlantika, iz dubine koja prelazi 3200 metara, komad tahilita – staklastog grumena lave koji se može formirati samo na kopnu. To upućuje da se na tom području nekoć vrlo davno zbila vulkanska erupcija još dok je sadašnje oceansko dno očito bilo kopno.
- Američki profesor dr. M. Ewing sa Sveučilišta Columbia istraživao je tijekom 1949. prostrani srednjoatlantski podmorski hrbat. Tom je prilikom na oceanskom dnu, na dubini od oko 3500 pa sve do 6000 metara, otkrio veći predio obilato prekriven finim obalnim pijeskom. Poznato je da do erozije čiji je proizvod obalni pijesak može doći jedino na kopnu, a nikako u morskim dubinama. Jedino tumačenje za to neobično otkriće jest da se prije više tisućljeća tamo nalazio dugačak morski žal koji je potonuo ili je nekoć davno razina svjetskih mora bila nekoliko kilometara niža od današnje. Za posljednju pretpostavku, nažalost, nema nikakvih uvjerljivih dokaza pa se stoga ona može odbaciti.
- Preciznim snimanjem i kartografiranjem dna Atlantika tijekom posljednjih nekoliko desetljeća otkrivene su brojne dugačke doline koje svojom konfiguracijom jasno pokazuju da su njima nekoć tekle velike rijeke. Neke su od njih, nadomak današnjoj istočnoameričkoj obali, nastavak korita postojećih rijeka, što nedvosmisleno upućuje da je sadašnje dno tog dijela zapadnog Atlantika nekoć davno zaista bilo kopno.
- Posada švedskog oceanografskog broda *Albatros* otkrila je krajem 50-ih godina, prilikom ispitivanja dna ekvatorijalnog dijela Atlantika, na dubini većoj od 3500 metara fosilne tragove kopnenog bilja. Prema mišljenju profesora dr. Hansa Petterssona, koji je predvodio oceanografski istraživački tim, taj nalaz vrlo uvjerljivo govori da je na tom mjestu nekoć davno zaista bilo neko veće kopno koje je iznenada potonulo, pa stoga bilje nije stiglo posve istrunuti.
- Na dnu Atlantika, u blizini usamljenog otočja Bermuda udaljenog gotovo tisuću kilometara od sjevernoameričke obale, otkriveni su ostaci prostrane cedrove šume. Testiranjem uzoraka uobičajenom metodom pomoću C-14 utvrđeno je da je starost ostataka drveća na morskom dnu oko jedanaest tisuća godina, što vrlo dobro odgovara vremenu razaranja i potonuća Atlantide.

Vrijednost ovih nalaza je prvenstveno u tome što vrlo rječito i jasno govore u prilog pretpostavci da se u središnjem Atlantiku prije mnogo tisućljeća zaista nalazilo neko veliko kopno. U tom pogledu posebno su značajna posljednja dva nalaza. Pronađeni ostaci vegetacije upućuju da se to kopno nalazilo u vrlo povoljnom klimatskom pojasu, što je nedvojbeno jedan od najbitnijih preduvjeta za stasanje i razvoj civilizacije. Ti nalazi potvrđuju Platonov opis Atlantisa kao velike otočne zemlje bujne vegetacije.

Priopćenja o arheološkim nalazima u Atlantiku

U posljednjih dvadesetak godina nađeni su na dnu Atlantika na više mjesta ostaci nekih pradrevnih kultura koji upućuju da se na tom prostranom području nekoć vrlo davno nalazilo kopno na kojem je postojao život. U nastavku dajemo, također uz dužan oprez, sažet prikaz priopćenja o tim nalazima koji su tijekom pisanja naše knjige bili dostupni preko Interneta, uz napomenu da njihovu vjerodostojnost također nismo mogli ni na koji način provjeriti.

Velik je nedostatak tih golicavih informacija što uz njih nisu dani na uvid odgovarajući fotografski prilozi, premda se u nekima od njih izričito spominje da su bila načinjena podmorska snimanja specijalnom fotografskom opremom u većem ili manjem opsegu.

- Na dnu prostranog zaljeva Cadiz, koji se nalazi na jugozapadu Španjolske, sjeverozapadno od Gibraltara, otkrila je 1973. ekspedicija dr. Maxine Ashera ostatke nekog drevnog grada i iznijela je s morskog dna jednu urnu.
- Reyes Miraga, kapetan španjolskog spasilačkog broda "Thalia", otkrio je na oceanskom dnu kod Azorskog otočja i snimio na video vrpcu stupove hrama, ostatke zgrada, statue, široke kružne avenije s manjim radijalnim bočnim ulicama, veličanstvene hramove i piramidalne građevine.
- Ogromna piramida otkrivena je u središnjem Atlantiku na dubini od oko tri tisuće metara. Na njezinu se vrhu nalazi, navodno, neki golem kristal.
- Dobro opremljena sovjetska ekspedicija podvodnih arheologa, koja je 1978. istraživala Ampère Seamount, veliku vulkansku pličinu koja se nalazi u Atlantiku otprilike na pola puta između jugozapadnog Portugala i otoka Madeire, fotografirala je na oceanskom dnu ostatke nekih građevina koje su najvjerojatnije bile razorene nekom strašnom vulkanskom erupcijom.
- Istraživački tim predvođen P. Cappellanom otkrio je na oceanskom dnu u blizini Kanarskog otočja misteriozne ruševine na čijim zidovima su uočljivi neki zagonetni znakovi za koje se pretpostavlja da su slikovno pismo.
- Sovjetska ekspedicija koju je predvodio Boris Asturov otkrila je na oceanskom dnu, na udaljenosti od oko 740 kilometara zapadno od portugalske obale, ostatke nekog vrlo velikog drevnog grada. Zgrade su bile načinjene od vrlo čvrstog betona i plastičnih masa. Asturov je izjavio da ostaci glavnih gradskih ulica svojim izgledom upućuju da se za javni prijevoz vjerojatno koristila jednotračna željeznica!!!
- Dr. William Bell našao je i fotografirao 1958. na dnu Atlantika gotovo dva metra visok konični stup koji se izdiže iz dvostruko nazubljene osnovice. Iz njegova donjeg dijela, čini se, kao da izbija neka neobična svjetlosna emanacija.
- Robert Fero i Michael Grumley otkrili su na dnu Atlantika stupove izrađene od stijene kakva nikad ranije nije nađena na Zemlji.
- Dimitri Rebikoff je uz pomoć podvodne fotografske platforme i specijalne kolekcije leća za podvodno snimanje otkrio na oceanskom dnu neke ruševine koje okružuju veliki podmorski vodoskok slatke vode?!

Na temelju ovog prikaza o Atlantidi, traganjima za njom te dosadašnjih geoloških, klimatoloških, oceanografskih i nekih podmorsko-arheoloških istraživanja Atlantika, može se s dovoljnom sigurnošću zaključiti da je u njemu nekoć vrlo davno zaista morala postojati neka velika kopnena masa koja je potonula duboko u ocean.

Također je vrlo vjerojatno da je to golemo kopno, zbog vrlo povoljne klime i bujne vegetacije, bilo nastanjeno kao i ostali kontinenti. Stoga je

sasvim moguće da je na njemu stasala i razvila se danas legendarna atlantinjanska civilizacija koja je, kao gospodarska i vojna velesila, tisućljećima dominirala pretpovijesnim svijetom.

Potraga za ostacima Atlantide na Keltskom grebenu

Početkom siječnja 1998. čitav je svijet obišla senzacionalna vijest da će početkom ljeta započeti opsežna potraga za ostacima potonule Atlantide u Atlantiku, tristotinjak kilometara jugozapadno od britanske obale. Tu najnoviju veliku potragu poduzet će, kako je bilo objavljeno, međunarodni tim od dvadesetak vrsnih stručnjaka (*podvodni arheolozi, geolozi, inženjeri itd.*) pod vodstvom iskusnog ruskog istraživača dr. Vjačeslava Kudrjavceva.

Poticaj za tu veliku potragu za potonulom Atlantidom dala je najnovija znanstvena interpretacija antičkih grčkih tekstova Platona i drugih autora u kojima se spominje Atlantida. Novi kritički prijevod tih tekstova načinili su s grčkog izvornika eminentni ruski znanstvenici. Oni su na temelju njihove pomne analize zaključili da se moguća lokacija sjeveroistočnog dijela Atlantide, čija povijesna utemeljenost za njih nije sporna, najvjerojatnije nalazi negdje u podmorju istočnog Atlantika, nadomak britanskog otočja poznatog pod nazivom Celtic Shelf (*Keltski greben*).

Od Velike Britanije prostire se u pravcu jugozapada golem podmorski plato koji danas leži na prosječnoj dubini od oko dvjesto metara. On se proteže jugozapadno od velikog britanskog poluotoka Cornwalla, ispod tmaste i valovite pučine Atlantika sve do udaljenosti od tristotinjak kilometara. Taj golemi plato bogat ribom završava u oceanskom podmorju velikom strminom zvanom Keltski greben, koja se u smjeru jugozapada oštro ruši sve do dubine od oko 4000 tisuće metara. Negdje prije te strmine uzdiže se s tog prostranog podmorskog platoa podvodni brijeg čiji vrh dopire na samo pedesetak metara od morske razine.

Najnovije postavke ruskih stručnjaka, prema kojima se ostaci rubnih dijelova Atlantide nalaze negdje na Keltskom grebenu, podupiru i neki uvaženi britanski stručnjaci. Među njima je i geolog dr. Kallaway koji je uvjeren da je nekoć davno postojao život na tom prostranom platou koji danas leži relativno plitko ispod tmastog i valovitog Atlantika. Kao jedan od ključnih dokaza on navodi neospornu činjenicu da oceanske struje i valovi ponekad izbace na jugozapadne obale britanskih otoka mamutove zube koji su tisućljećima ležali na morskom dnu.

Na Cornwallu, velikom poluotoku na jugozapadu Velike Britanije, koji se poput neke goleme ispružene ruke proteže u pravcu otočja Scilly i Keltskog grebena, još od pamtivijeka prepričava se drevna legenda o nekoj *"bogatoj zemlji sa starodrevnim gradom Lionsom"*, kojeg žitelji Cornwalla nazivaju Lyonesse.

Prema toj starokeltskoj legendi bio je to prije mnogo tisućljeća vrlo lijep i velik grad koji je imao čak 140 hramova. Nekoć davno on je sa svim

svojim žiteljima iznenada nestao pod morem u velikom potopu. Budući da se ta drevna legenda u karakterističnim elementima prilično dobro slaže s Platonovim opisom potonuća Atlantide, ona je s razlogom privukla pozornost znanstvenika.

Na utemeljenost te starokeltske predaje koja živopisno govori o nekom neobičnom svijetu koji se nekoć vrlo davno nalazio negdje jugozapadno od Cornwalla, na stanovit način upućuje i izjava koju je krajem 1997. dao Matt Léthbridge, iskusni spasilac nastradalih moreplovaca i ribara s četrdesetak kilometara udaljenog i vrlo vjetrovitog britanskog otočja Scilly.

On je novinarima koji su ga intervjuirali povodom predstojećih traganja za Atlantidom zakazanih za početak ljeta 1998. kazao sljedeće: *"Na Keltskom grebenu ima neobičnih čudesa. Vidio sam stvari o kojima nikad nisam pričao ljudima, jer bi mislili da sam lud. Tamo negdje zaista postoji Atlantida."*

Uspije li se u toj najnovijoj velikoj međunarodnoj potrazi za legendarnom Atlantidom nadomak britanskih obala naći barem nešto od njezinih arheoloških ostataka ili ostataka neke druge visoke pradrevne kulture, bit će to za povijesnu znanost jednako značajno otkriće kao i sve neizbježnija spoznaja da je nekoć davno i na nama susjednom planetu Marsu također postojala neka visoko razvijena civilizacija od koje su preostali, sudeći po prilično grubim orbitalnim snimkama načinjenim 1976., samo prilično oštećeni ostaci nekoliko gorostasnih građevina diljem njegove već nebrojenim tisućljećima beživotne površine.

O rezultatima te međunarodne potrage za ostacima Atlantide kod Keltskog grebena pod vodstvom dr. Vjačeslava Kudrjavceva do zaključenja ove knjige, nažalost, nije ništa priopćeno, pa se može pretpostaviti da ni ta potraga nije urodila plodom. To se moglo i očekivati jer su eventualni ostaci drevne Atlantide, zbog nepoznatog karaktera i vremenskog profila kataklizmičke eksplozije i induciranih serija seizmičkih udara, vjerojatno prekriveni desecima ili možda čak stotinama metara debelim površinskim naslagama tako da nisu neposredno vidljivi niti dostupni. Za njihovu identifikaciju nužna su još zasad neprovedena skupa i složena stratigrafska istraživanja oceanskog dna te lokalne geološke karakterizacije.

Nakon svega se stječe dojam da je senzacionalistički obojena potraga za materijalnim ostacima Atlantide na području Bahama i na Keltskom grebenu po svoj prilici samo dimna zavjesa da bi se otklonila pažnja javnosti od pravih nalaza koji zasigurno leže negdje na dnu središnjeg Atlantika i tajnih istraživanja koja su do sada provedena. Ona se, vjerojatno, i dalje provode kao "strogo povjerljiva" pod okriljem mornarica svjetskih velesila koje u posljednjim desetljećima raspolažu najmodernijom tehnologijom za sustavno precizno snimanje i istraživanje kilometrima dubokog oceanskog morskog dna obavijenog vječnom tamom.

Rezultati tih tajnih vojnih istraživanja zbog strateških i političkih interesa svjetskih velesila, nažalost, nisu dostupni civilnim znanstvenicima i široj javnosti koju se i dalje tendenciozno drži u uvjerenju da su pradrevne

civilizacije samo plod bujne mašte drevnih naroda i antičkih pisaca, a ne davno prohujala zbilja prošlosti naše planete koju su s njezina lica posve izbrisali geološki prevrati globalnih razmjera, a njihove ostatke pokrio gust veo tmine prohujalih eona.

Podmorski arheolozi otkrili ostatke Dvarake

U posljednjem desetljeću XX. stoljeća pojavili su se veoma obećavajući arheološki nalazi koji učvršćuju hipotezu o postojanju moćnog pretpovijesnog carstva na indijskom potkontinentu. Potkraj 80-ih godina, prilikom preliminarnih podmorskih arheoloških istraživanja u priobalnom Arapskom moru ispred malenog indijskog grada Dwarka u saveznoj državi Gujarat, koji leži na zapadnoj obali poluotoka Kathiawara, zbilo se senzacionalno podmorsko arheološko otkriće.

Tamo su, naime, podmorski arheolozi koje je predvodio profesor dr. R. S. Rao, vodeći indijski stručnjak za podmorsku arheologiju, na relativno plitkom morskom dnu, prekrivene pijeskom i raslinjem, otkrili još jasno raspoznatljive ostatke kamenih građevina nekog velikog pretpovijesnog grada. Pretpostavlja se su to ostaci legendarne pretpovijesne metropole Dvarake koju je oko 1700. pr. Kr. podigao gospodin Krishna, osma inkarnacija boga Vishnua.

Dvaraka je sanskrtsko ime grada koje se može prevesti kao *"grad s mnogo vratiju"*. Ona se često spominje i vrlo detaljno opisuje u klasičnoj vedskoj književnosti. Taj je slavni Krishnin grad, kako pokazuju dosadašnja istraživanja, postojao svega stotinjak godina. Već oko 1600. pr. Kr. potopilo ga je većim dijelom more čija je razina na tome području, tijekom vrlo kratkog vremena, trajno porasla za desetak metara.

Taj fascinantan podmorski arheološki nalaz, koji je po svome značaju usporediv jedino s nedavno otkrivenim bogatim podmorskim arheološkim lokalitetom ispred Aleksandrije, prema priopćenju profesora R. S. Raoa, tek čeka na višegodišnja sustavna arheološka istraživanja za koja bi sredstva trebala odobriti indijska vlada, jer bi to, po njegovu mišljenju, trebao biti istraživački projekt od prvorazrednog nacionalnog značenja. Već dosadašnja preliminarna istraživanja tog prostranog podmorskog lokaliteta koja je poduzeo profesor Rao nedvojbeno potvrđuju da Krishnina Dvaraka nije samo mitološki već i povijesno utemeljen grad.

Otkriće velikog podmorskog arheološkog lokaliteta drevne Dvarake vrlo ozbiljno dovodi na kušnju suvremene, možda odviše ishitrene, apriorne, negativističke znanstvene stavove o postojanju visokorazvijenih pretpovijesnih kultura. Držimo da to otkriće, općenito uzevši, također doprinosi i osnovanosti teze o pradrevnim civilizacijama, čiji arheološki ostaci, zbog velikih geoloških i klimatskih promjena koje su u posljednjih desetak tisuća godina pogodile Zemlju, vjerojatno najvećim dijelom leže manje ili više zatrpani na dnu svjetskih mora koja pokrivaju njezin veći dio.

ARIJANSKA CIVILIZACIJA – VISOKA DUHOVNA KULTURA PRETPOVIJESNOG DOBA

Arijani i njihova visoka kultura

Mnogi ugledni povjesničari i lingvisti svjetskog formata misle da većina današnjih indoeuropskih naroda vuče svoje podrijetlo iz drevne zajedničke pradomovine koja se nekoć davno protezala od Kavkaza i Kaspijskog jezera, preko Irana, sve do plodnih dolina velikih indijskih rijeka – Inda i Gangesa.

Još u vrlo davno prapovijesno doba počela su se brojna plemena s tog područja, zbog sve žešćih unutrašnjih sukoba u arijanskom carstvu, raseljavati prema Europi, Sredozemlju i sjevernoj Africi, donoseći u svoje nove postojbine vrlo razvijeni jezik i raznovrsne elemente zajedničke autohtone kulture koja se naziva arijanskom. Upravo zbog te povijesne činjenice o velikoj seobi naroda pretpovijesnog doba, postojanje prapovijesne arijanske civilizacije je, za razliku od ostalih hipotetskih pradrevnih civilizacija, danas gotovo neupitno.

Drevni Arijani imali su vrlo sposobne i borbenim vještinama dobro uvježbane ratnike još davno prije osvajanja Indije i ostalih prostora koje su kasnije nastanili njihovi potomci Arijci u svojim velikim seobama. U naoružanju su imali kratak brončani mač i jednoosovinska bojna kola koja su vukli konji – ogromne i snažne životinje s grivom, dotad nepoznate drugim narodima.

Premda su Arijani bili brojno neusporedivo slabiji, ipak su svojom hrabrošću, boljim oružjem, borbenim vještinama i dobrom organizacijom vrlo brzo izvojevali pobjedu nad mnogo brojnijim i gotovo posve neorganiziranim okolnim pretpovijesnim narodima koji su tada živjeli na znatno nižem stupnju razvijenosti.

Pripadnici te moćne duhovne pretpovijesne kulture govorili su sanskrtom – visokorazvijenim (pra)drevnim indoeuropskim jezikom. To je vrlo bogat, izražajan, ali i gramatički izuzetno složen klasični jezik kojim se u narodu prestalo govoriti u VI. stoljeću pr. Kr. Samo za osnovno ovladavanje sanskrtskom gramatikom potrebno je najmanje nekoliko godina intenzivnog učenja. Istraživanja pokazuju da se sanskrt u posljednja tri tisućljeća vrlo malo mijenjao, jer ga se od pamtivijeka držalo jezikom bogova i svete predaje.

Očito je da se takav visoko izgrađen jezik i na njemu zapisana velebna djela izuzetno bogate klasične vedske književnosti mogao razviti jedino u okrilju vrlo moćne, duhovno visokorazvijene civilizacije izuzetno dugog povijesnog kontinuiteta, a nikako među primitivnim, gotovo poludivljim nomadskim i polunomadskim plemenima koja su nekoć živjela u tmini kamenog doba na ogromnim prostranstvima pored te visoke pretpovijesne civilizacije.

Na sanskrtu su zapisana brojna te nerijetko vrlo opsežna djela izuzetno bogate i danas najstarije poznate svjetske književnosti, ali i mnoga stručna i znanstvena djela davno prohujalih eona. Mnoga od njih, zbog nedostatnosti našeg jezičnog fonda i vrlo malog broja kompetentnih prevoditelja, još nisu prevedena sa sanskrta na engleski ili neki drugi svjetski jezik.

Ta drevna djela napisana na sanskrtu poznata su u znanosti pod nazivom VEDE ili vedski spisi i od temeljne su važnosti za upoznavanje i proučavanje visokih dometa zadivljujuće arijanske (*vedske*) kulture. Ona čine jedan od kamena temeljaca svjetske kulturne baštine. Vedski spisi sadrže veliku zbirku himni, obrednih formula, napjeva, mudrih izreka te drugih djela.

VEDE, što izvorno znači *znanje* ili *sveto znanje*, je, kako drže vedantisti, prvi zapisao na tlu Indije veliki mudrac i svetac Shrila Vyasadeva prije otprilike nešto više od pet tisuća godina da bi ih sačuvao od zaborava tijekom nadolazeće Kali-yuge. Njega se stoga drži sastavljačem vedskih spisa. On je podijelio i sistematizirao starodrevno vedsko znanje, koje se dotad tisućljećima prenosilo usmenom predajom preko vjerodostojnog učeničkog nasljeđa, u četiri temeljne grane: RIG-VEDA, SAMA-VEDA, YAJNA-VEDA i ATHARVA-VEDA.

Premda su VEDE najstariji poznati spisi čovječanstva to nipošto ne znači da su im sastavljači bili neki primitivni ljudi koji su, živeći surovim nomadskim životom u posvemašnjem mraku neznanja, lutali nepreglednim azijskim prostranstvima. Upravo su drevni vedski spisi, pretežno pisani u stihovima, jasan odraz visoke pradrevne kulture te najbolje opovrgavaju paušalni pozitivistički stav o povijesnom linearizmu i 'neupitnoj' primitivnosti drevnih kultura.

VEDE svojim opsegom od nekoliko stotina milijuna stihova i neopisivim bogatstvom sadržaja još od starog vijeka sve do danas izazivaju istinsko divljenje mnogih filozofa, pisaca i znanstvenika. U novije doba njima su se nadahnjivali i brojni veliki umovi čovječanstva – Goethe, Schopenhauer, Kant, Hegel, Hesse, Tesla, Einstein i mnogi drugi. Može se reći da klasični vedski spisi u tematskom bogatstvu nadmašuju BIBLIJU i KUR'AN – tradicionalne svete knjige judeo-kršćana i muslimana. Poznato je da su VEDE, nakon vojnog pohoda Aleksandra Velikog do Indije krajem IV. stoljeća pr. Kr., upoznali i visoko cijenili još starovjeki Grci.

Prema navodima u samim VEDAMA, one su božanskog, a ne ljudskog podrijetla. Kao što svaki savjestan proizvođač uz proizvedenu napravu ili uređaj daje korisniku i odgovarajuće upute (*priručnik*) za ispravno korištenje, tako je i Bog, stvarajući materijalni svijet i živa bića, dao prvim ljudima sva potrebna znanja o njegovom ustroju, svrsi i pravilnom korištenju. VEDE su Božje upute ljudima. Pridržavajući se dosljedno tih uputa ljudi mogu u miru udobno živjeti u ovom prolaznom materijalnom svijetu, koji sam po sebi nije ni dobar ni loš, te duhovno napredovati.

Treba naglasiti da VEDE po svome sadržaju ne ostaju samo na razini materijalnih aranžmana za udoban život na ovom svijetu. Ono što je najbitnije jest da one upoznaju ljude s pravom svrhom postojanja te njihovom ulogom na Zemlji. One daju cjelovite i vjerodostojne odgovore na najtemeljitija čovjekova pitanja:

- Tko smo mi?
- Zašto živimo?
- Odakle dolazimo, što trebamo činiti za našeg kratkog života i kamo idemo nakon smrti?
- Zašto patimo? te
- Kako se možemo osloboditi patnje?

Nedvojbeno je da su VEDE krcata riznica najuzvišenije duhovne mudrosti i mnogih stručnih znanja, bogatija od svih koje je svijet ikada poznavao. Budući da je znanje koje sadrže VEDE, kako drže vedantisti, savršeno, ono je uvijek aktualno i nikada neće zastarjeti. Neprolazno vedsko znanje je, prema njihovu vjerovanju, vrijedno poput zlata te podjednako aktualno za sva vremena, svuda i za svakoga, jer sadrži univerzalne Božje istine koje nadilaze vrijeme i prostor. Može se reći da poznavanje *Veda* nije samo stvar općeg obrazovanja i kulture, već je presudno za opstanak i duhovni napredak čovjeka.

U posljednjim desetljećima neki znanstvenici, duboko fascinirani obiljem religijskih, znanstvenih, tehničkih, medicinskih i drugih podataka u VEDAMA, pretpostavljaju da bi njihovi autori mogli biti neki inteligentni i dobronamjerni došljaci iz svemira koji su ih još prije mnogo tisućljeća, prilikom svog pohoda Zemlji, podarili ljudima kamenog doba da bi ih postupno priveli civilizaciji i religiji.

Sanskrtska riječ *aryan* podrazumijeva produhovljenu plemenitu osobu koja znade pravu vrijednost i smisao života, osobu koja potječe iz društvene sredine utemeljene na istinskim duhovnim vrednotama. U duhovnom smislu Arijan je pripadnik zajednice koja dosljedno slijedi vedska načela. Arijci drže da je ljudski život namijenjen spoznaji apsolutne Istine personificirane u Vishnuu – uzroku svih uzroka – iz kojega sve nastaje, koji sve održava i u kojega se konačno sve vraća. Stoga je arijanstvo prvenstveno religijsko-kulturološka, a ne zemljopisna, rasna ili nacionalna odrednica.

Arijan je sinonim za produhovljenog pripadnika duhovne civilizacije najvišeg reda koja je izgrađena i uređena po vedskim načelima tako da

omogućuje svakom pojedincu, ovisno o njegovim urođenim sklonostima i duhovnim sposobnostima, uspješno ostvarenje temeljnog cilja ljudskog života – samospoznaju. Pod samospoznajom, kao vrlo složenim duhovnim procesom, podrazumijeva se određenje jastva kao vječnog i neuništivog duhovnog bića koje nastanjuje, održava i pokreće sva živa bića te njegov odnos s Apsolutom (*Bogom*).

Arijani i njihovi današnji duhovni sljedbenici vedantisti-vaisnave drže da je krajnji cilj čovjekova života *bhaktivedanta* – ponovno uspostavljanje našeg vječnog i nepomućenog odnosa s Bogom. Taj se uzvišeni cilj, prema arijanskom poimanju, može dostići jedino procesom samospoznaje pod vodstvom vjerodostojnog duhovnog učitelja i predanim služenjem Bogu kao vrhovnom autoritetu.

Valja istaći da arijanstvo nema nikakve veze s arijanizmom – kršćanskom doktrinom i sektom čiji osnivač je aleksandrijski svećenik Arije (*250.-336.*), učenik Lukijana iz Antiohije. Prema toj doktrini, žestoko osuđenoj kao herezi na prvom sveopćem saboru kršćanske crkve održanom 325. u Niceji, sin Božji – Isus Krist, je ljudsko stvorenje kao i mi i stoga nije konsupstancijalan (*istobitan*) s Ocem. Arijanstvo pogotovo nema nikakve veze s po velikom zlu poznatom rasističkom tezom o nadmoćnoj nordijskoj rasi ili rasi gospodara u Hitlerovoj nacističkoj Njemačkoj.

Arijanski društveni staleži i njihova funkcija

Temelj arijanske civilizacije su drevni vedski spisi. Njihovim dosljednim slijeđenjem uspostavlja se duhovno visokorazvijeno arijansko društvo kojeg čine četiri temeljna staleža. Ono oduvijek postoji u latentnom obliku u klasičnoj vedskoj literaturi slično kao što biljka postoji u svome sjemenu, ali se ne pokazuje sve dok se sjeme ne nađe u plodnom tlu. Stoga arijanska civilizacija nije povijesno i vremenski ograničena. Ona se uvijek uspostavlja kada neka ljudska zajednica odluči dosljedno slijediti vedska načela. Isto tako, arijanska civilizacija se gasi i prestaje postojati kad se ta visoka duhovna načela ne slijede dosljedno ili kad se ignoriraju.

Prema RIG-VEDI, drevno arijansko društvo sastojalo se od četiri osnovna ljudska razreda (*varne*) koji su nastali razvojem čovjeka. Stoga su ti ljudski razredi ili staleži posve prirodni i nužni za opstanak, skladno funkcioniranje i napredak društva. Bez njih, kako drže vedantisti, ljudsko društvo ubrzo zapada u duboku krizu i nezadrživo propada. Takav savršeni društveni ustroj kojeg je uspostavio sam Svevišnji Gospodin naziva se na sanskrtu *Varnashrama-dharma*.

Arijansko društvo temeljilo se na djelovanju staleža duhovno vrlo moćnih mudraca-brahmana koji su bili zaduženi da savjetuju i nadziru vladare te odgajaju i usmjeravaju pripadnike ostalih društvenih staleža (*kšatrye, vaišye i šudre*) k istinskim duhovnim vrijednostima i krajnjem cilju – bhaktivedanti. Brahmane su, prema današnjem zapadnjačkom gledanju, bili

savjetnici pobožnih vladara koji su ih, sukladno vedskim načelima, trebali bespogovorno slušati i dosljedno provoditi u život njihove mudre odluke.

Sve tradicionalne institucije arijanske kulture bile su utemeljene na visokorazvijenom duhovnom pogledu na svijet koji nije vremenski ograničen niti ideološki uvjetovan. Arijanska civilizacija bila je u svome početku potpuno duhovna i savršeno bogocentrična civilizacija.

Isprva se na čelu arijanskog društva nalazio se stalež mudrih i autoritativnih brahmana (*mudraca i svećenika*), kao neka vrsta kolektivnog društvenog uma, pa se stoga oni mogu slikovito prispodobiti kao glava zamišljenog 'društvenog tijela'. Zadatak tog staleža bio je da mudro savjetuje i usmjerava vladare i nadzire njihove postupke. Prema podacima koje navode brojni vedski spisi, vrhovni duhovni učitelji - brahmani - imali su kao svete osobe mnoge paranormalne sposobnosti (*telepatija, vidovitost, treće oko, levitacija, teleportacija itd.*).

Oni su se, primjerice, mogli nama danas nedokučivom spiritualnom tehnikom teleportacije, samo snagom svoga uma, bez bilo kakvih tehničkih pomagala, gotovo trenutno prebacivati s jednog mjesta na Zemlji na drugo pa čak i s jednog planeta na neki drugi planet bilo gdje u svemiru. I u naše doba postoje neki rijetki pojedinci s takvim izvanrednim spiritualnim sposobnostima. Nazivaju se mističnim jogijima.

Oni se, primjerice, mogu snagom uma trenutno prebaciti (*teleportirati*) s himalajskih brda u rijeku Ganges ili mogu izvesti neke druge za obične ljude različite 'nemoguće' fenomene. Drži se da je danas vrlo popularni Sai Baba, uz pretpostavku da nije vješt varalica, tipičan primjer mističnog yogija s paranormalnom sposobnošću materijalizacije i visokom intuicijom.

Sljedeći društveni stalež bili su ratnici i administratori (*upravljači*) - kšatrye. Njihova je dužnost bila da omoguće i osiguraju nesmetan rad i djelovanje brahmana, savjesno i dosljedno provode sve odluke vladara te održavaju red u društvu. Oni se, kao izvršna vlast bogocentričnog arijanskog društva, mogu usporediti s rukama metaforičnog 'društvenog tijela'.

Treći stalež činili su proizvođači (*poljodjelci i jači obrtnici*) - vaišye. Dužnost im je bila da proizvedu dovoljno hrane i raznovrsnih roba za cijelu zajednicu. Stoga se taj stalež slikovito uspoređuje s trbuhom 'društvenog tijela'.

Posljednji i kudikamo najbrojniji društveni stalež činili su fizički radnici i sitni obrtnici - šudre, koji su bili osnovna manualna radna snaga. Oni su bili neka vrst proletarijata (*radnička klasa*) i živjeli su od prodaje svoje radne snage. Stalež šudra može se metaforički predočiti nogama 'društvenog tijela'.

Po tradicionalnom arijanskom poimanju, definitivno potvrđenom višetisućljetnim povijesnim iskustvom, 'društveno tijelo' moglo je biti zdravo i skladno funkcionirati samo ako je bilo cjelovito (*neinvalidno*) i uravnoteženo te ako su svi njegovi ravnopravni i jednako vrijedni specijalizirani dijelovi - komplementarni društveni staleži - nesebično i predano služili cjelini - Bogu i društvu.

Za normalno funkcioniranje arijanskog društva bila su sva četiri temeljna staleža jednako važna pa stoga među njima nije postojao nikakav rivalitet, diskriminacija ili netrpeljivost. Arijani su čvrsto vjerovali da je to savršeno bogocentrično društveno uređenje uspostavio preko vedskih spisa sam Bog.

Pripadnost pojedinom staležu bila je prirodna, na temelju duhovne predispozicije, osobnih sklonosti i prema djelovanju svakog pojedinca. Samo rođenje u pojedinom staležu nije bilo presudno da se automatski ostane u njemu. Bilo je bezbroj primjera da su djeca brahmana postajali šudre i obrnuto - djeca šudra postajali bi naučeniji i najugledniji brahmane. Može se reći da je u tradicionalnom arijanskom društvu besprijekorno funkcionirao visokoetičan socijalni dinamizam. Pripadnici svih staleža bili su jednaki pred zakonom i jednako su ga poštovali, pa stoga nitko nije bio privilegiran.

Taj tradicionalni arijanski organski i funkcionalno povezan prirodan staleški sustav, u kojem su svi staleži ravnopravni te jednako važni i nužni za normalno funkcioniranje društva, ne treba nikako brkati sa znatno kasnije uspostavljenim i omraženim indijskim sustavom kasti koji je nastao tek u srednjem vijeku potpunom degeneracijom i degradacijom izvornog arijanskog staleškog sustava. Vrlo nehumani indijski kastinski sustav temelji se isključivo na podrijetlu porodice (*rodoslovlju*) i njezinu bogatstvu i stoga nema nikakve veze s tradicionalnim arijanskim staleškim sustavom.

Zanimljivo je da čovječanstvo u proteklih pet tisućljeća svoje burne i krvave povijesti, unatoč svim dosadašnjim pokušajima i lutanjima, nije uspjelo pronaći niti uspostaviti bolje i pravednije društveno uređenje od pradrevne arijanske *Varnashrama-dharme* koju je putem vedskih spisa uspostavio sam Svevišnji Gospodin za dobrobit i napredak čovjeka.

U burnoj povijesti čovječanstva ostat će zasigurno po velikom zlu upamćeni pokušaji nasilnog stvaranja totalitarnih komunističkih i socijalističkih besklasnih ili, bolje rečeno, jednoklasnih društvenih sustava tijekom XX. stoljeća u kojima su, izraženo u duhu vedskog nazivlja, već početkom Kali-yuge dobrano degradirane šudre (*proletarijat*) društvenim prevratom (*revolucijom*) razvlastile vaišye, preuzele ulogu brahmana i kšatrya te uvele bezobzirnu i okrutnu vladavinu diktature proletarijata.

Dakle, prizemne i pohlepne šudre, u svojoj bezobzirnoj nakani da postanu lažni brahmani i kšatrye, tim su prevratom posve osakatili 'društveno tijelo', koje svedeno samo na gole noge bez trupa, glave i ruku, više nije moglo skladno funkcionirati. Stoga su se ti veliki revolucionarni prevrati, koji su, nažalost, odnijeli mnoge nedužne ljudske žrtve, u konačnici izrodili u svoju vlastitu negaciju.

Ti suludi pokušaji nasilnog stvaranja totalitarnog besklasnog društva doživjeli su krajem XX. stoljeća u gotovo cijelom svijetu potpuni krah. Na razvalinama tih propalih društvenih ustroja danas se pokušava uspostaviti nehumana pseudodemokracija u kojoj mahom neproduhovljeni predstavnici krupnog kapitala, gramzljivi bogatuni te visoki pripadnici vojnih i

obavještajnih krugova svim silama nastoje ugrabiti vlast i posve kontrolirati društvo.

Da bi ostvarili svoje egoistične ciljeve i uspostavili totalitarizam po svojoj mjeri i potrebama oni ne prezaju ni pred čime. Zahvaljujući njihovoj bezobzirnoj borbi za vlast i pozicije danas je politika u mnogim zemljama svijeta već toliko degradirana, kompromitirana i pala je na tako niske grane da se može mirne duše poistovjetiti s umijećem održavanja ritma kontinuirane obmane u sebičnom interesu megakompanija te svemoćne političke i financijske oligarhije. Kraće i jasnije rečeno, neki segmenti moderne politike svedeni su na umijeće prevare.

Neobično dugi arijanski vremenski ciklusi

Sa znanstvenog stajališta vrlo su zanimljivi neobično dugotrajni arijanski vremenski ciklusi – yuge – koji se smjenjuju poput godišnjih doba i na Zemlji donose različita duhovna ozračja u razvoju čovječanstva. Yuga predstavlja najmanju vremensku jedinicu temeljnog arijanskog vremenskog ciklusa. Nazivi i osnovne značajke četiriju yuga ili 'doba svijeta' jesu:

Satya-yuga ili **krta-yuga** (*zlatno doba*) – ukupno traje milijun i 728 tisuća godina. U njoj vlada potpuna religioznost, spiritualnost, mudrost i vrlina. Nema neznanja, poroka, svađa i sukoba. Vodeći utjecaj u društvu ima stalež brahmana. U tom dobu perfekcije ne gube se vrlina i religioznost. Ljudski vijek dostiže stotinjak tisuća godina.

Treta-yuga *(srebrno doba)* – ukupno traje milijun i 296 tisuća godina, četvrtinu kraće nego satya-yuga. Počinju bezbožnost, neznanje, poroci, svađe i sukobi. U njemu započinje postupna degradacija religioznosti i spiritualnosti. Vrlina se tijekom te yuge smanji za četvrtinu. Vodeći utjecaj u društvu imaju kšatrye, jer je stalež brahmana već degradiran. Ljudski vijek dostiže desetak tisuća godina.

Dvapara-yuga (*brončano doba*) – ukupno traje 864 tisuće godina, upola kraće nego satya-yuga. Bezbožnost, neznanje, poroci, svađe i sukobi se produbljuju. U njemu se nastavlja degradacija religioznosti i spiritualnosti. Vrline se smanje za još jednu četvrtinu. Vodeći utjecaj u društvu imaju vaišye, jer su staleži brahmana i kšatrya degradirani. Ljudski vijek dostiže tisuću godina.

Kali-yuga (*željezno doba*) – ukupno traje 432 tisuće godina ili svega jednu četvrtinu trajanja satya-yuge. Bezbožnost, neznanje, poroci, svađe, licemjerje i sukobi se produbljuju te postaju sve češći i žešći. U njemu se nastavlja degradacija religioznosti i spiritualnosti te naglo porastaju razni poroci i bezbožnosti. Vrlina se smanji za još četvrtinu. Vodeći utjecaj u društvu imaju šudre, jer su tri viša staleža već posve degradirana. Ljudski vijek dostiže u idealnim uvjetima samo stotinjak godina.

Na kraju tamastične kali-yuge nastupa potpun slom društvenih staleža, prestaje svako štovanje Boga, a gubitkom vrline potpuno su obezvrijeđene

sve etičke norme. Time su širom otvorena vrata sveopćem društvenom kaosu i žestokim sukobima koji nemilice odnose mnoge živote.

Svaka yuga u svome početku ima 'zoru', a na svome svršetku 'sumrak'. Trajanje 'zore' i trajanje 'sumraka' iznosi desetinu yuge. Temeljni vremenski ciklus od četiri yuge tvori veliku yugu (*maha-yugu*) koja traje četiri milijuna i 320 tisuća godina, a dvije tisuće maha-yuga čini temeljni kozmički ciklus ili jedan Brahmin dan.

Tijekom kali-yuge bezbožnost i poroci se drastičnim gubitkom vrline toliko povećaju da se na njezinu kraju, kojeg će obilježiti prirodne kataklizme globalnih razmjera (*vulkanske erupcije, potresi, poplave, veliki požari, glad*) i žestoki ratovi pojavljuje u inkarnaciji Kalki-avatara sam Svevišnji Gospodin koji, nakon uništenja demona te ponovnog uspostavljanja pune religioznosti i vrline, stvara preduvjete za početak novog kozmičkog ciklusa. Cijeli ciklus četiriju yuga potom se ponavlja navedenim redoslijedom više desetaka milijuna puta sve do konačnog uništenja svemira.

Zanimljivo je da je i kršćanski gnostik Bazilije iz Cezareje (*330.-379.*) prorekao da će u budućnosti neizbježno doći vrijeme u kojem više neće biti produhovljenih ljudi. Tada će živjeti samo psihički visoko razvijena i posve bezdušna čovjekolika bića koja ništa neće znati o Bogu i koja će surovo odbijati sve duhovne vrednote. U to će opako vrijeme, kako slikovito kaže Bazilije, *"Čovjek koji bude govorio o duhovnom životu i njegovim vrednotama biti isto tako smiješan kao i riba koja bi pasla s ovcama u vrletnim planinama"*.

Očito je da ti nezamislivo dugi vremenski ciklusi, pred kojima svakom čovjeku naprosto zastaje dah, nikako nisu mogli biti određeni iskustveno niti su mogli imati bilo kakvo praktično značenje u, prema njihovom trajanju, beznačajno kratkotrajnom ljudskom životu. U svakome od ovih, običnom čovjeku nepojmljivo dugih i posve apstraktnih vremenskih ciklusa, ljudi posjeduju različite razine religioznosti, etičnosti, sposobnosti pamćenja, obrazovanja, dužine života, mističnih moći (*paranormalnih sposobnosti*) itd.

Posljednji ciklus opake kali-yuge, u kojem danas živimo, započeo je u petak 18. veljače 3102. pr. Kr. po gregorijanskom kalendaru, dakle prije približno 5100 godina. Taj je datum određen složenim proračunima na temelju astronomsko-astroloških podataka o karakterističnoj planetarnoj konstelaciji Sunčeva sustava navedenih u vedskim spisima. Otprilike tada počinje i naše povijesno doba pojavom te neobično brzim, gotovo bljeskovitim stasanjem nekoliko najstarijih visokih kultura na Zemlji (*Sumer, Egipat, Hindustan*).

O duhovno dezorijentiranim ljudima koji će živjeti u kali-yugi drevni vedski spis VISHNU-PURANA kazuje sljedeće: *"Jedino štovanje pripada tijelu i fizičkom zdravlju, jedina strast je ona što postoji među spolovima, jedini put do uspjeha je prijevara. Zemlja se štuje samo ukoliko pruža materijalna blaga. Odjeća svećenika nadomješta njegove duhovne kvalitete. Onaj tko posjeduje najviše materijalnih bogatstava postat će gospodar nad ljudima koji su*

usredotočili svoj život na stjecanje materijalnih dobara, zanemarujući istinu i pravdu."

Prema LINGA-PURANI, čiji zapis datira iz V. stoljeća pr. Kr., svršetak kali-yuge bit će strašan i izgledat će ovako: *"Kraj vremena kali-yuge bit će označen porazom vrlina i cenzurom velikih duhovnih učitelja. Žetve će biti slabe, a udružene bande terorizirat će sela i gradove. Nedostajat će vode, a voća i povrća bit će malo. Mnogi će ljudi postati podmukli sebičnjaci i zavidnici. Puštat će dugu, razbarušenu kosu. Pljačkaši obrijanih glava, odjeveni u narančastu odjeću, izgledati će poput monaha. Ljudi će se, tjerani strahom i očajem, sakrivati u podzemnim skloništima. Zli i neobrazovani uživat će moralni i vjerski autoritet.*

Zemlja će na nekim mjestima biti vrlo plodna, a na drugima izuzetno škrta. Moćnici će prigrabiti vlast i vlasništvo da bi ih zloupotrijebili za svoje interese. Nudit će se na prodaju brzo kuhana jaja. Svete knjige će se moći kupovati na ulicama. Mlade djevojke će prodavati svoje djevičanstvo. Bog kiše će podijeliti padaline protiv svakog razuma. Mnogi će ljudi ostati bez posla i postat će prosjaci. Više nitko nikome neće moći vjerovati."

Može se reći da smo u proteklih pet tisućljeća naše vrlo burne i krvave povijesti tek zakoračili u zloglasnu kali-yugu koja je trajanjem najkraća, ali i najnepovoljnija za duhovni napredak čovjeka. Njezin dobro poznati globalni trend i njezini prvi plodovi već su danas raspoznatljivi i jasno vidljivi u cijelom svijetu, a posebice u bogatim zapadnim zemljama koje su u posljednjim desetljećima postale glavnim izvoznicima mnogih poroka.

Posebno je zanimljiva tvrdnja vedskih spisa da je tijekom prve tri yuge prosječan ljudski vijek bio znatno dulji nego danas. U nezamislivo drevno prapovijesno doba ljudi su, kako kazuju vedski spisi, živjeli nerijetko i do nekoliko desetaka tisuća godina. Ta je dugovječnost ljudi prapovijesnog doba jasno vidljiva i iz biblijske **Knjige Postanka** u kojoj se navodi nepojmljivo dugačak životni vijek pretpotopnih patrijarha, koji vjerojatno nije samo brojčana simbolika.

Tako je, primjerice, Adam, biblijski prvi čovjek kojeg je stvorio sâm Bog na svoju sliku, živio nama nezamislivih 930 godina, dok je Henokov sin, dugovječni Metušalah; poživio čak 969 godina. U naše doba – početku zloglasne kali-yuge – iz naraštaja u naraštaj sve brže opada duhovna razina življenja, a usporedno s njome i prosječan životni vijek ljudi koji danas u visokorazvijenim zemljama, uz sav porast životnog standarda i napredak moderne medicine, prosječno dostiže svega sedamdesetak godina.

Arijansko učenje o yugama posebno je zanimljivo stoga što podupire hipotezu o postojanju barem jedne duhovno visokorazvijene pradrevne pretpovijesne civilizacije u kojoj su ljudi posjedovali nama danas nedostižne spiritualne i paranormalne sposobnosti. One su im omogućavale da, manipulirajući prirodnim silama snagom produhovljenog uma, lakoćom izvode mnoge teške radove bez fizičkog napora i materijalnih alata.

Tu se prvenstveno misli na vađenje, obradu, transport i podizanje nezamislivo teških masivnih kamenih blokova ugrađenih u brojne pretpovijesne i u neke vrlo stare povijesne građevine te izradu brojnih, kilometrima dugačkih tunela i dvorana u izuzetno tvrdim kamenitim njedrima velikih brdskih masiva.

Za drevnu arijansku civilizaciju je karakteristično da se temeljila na nepokolebljivoj vjeri u Svevišnjeg Gospodina te na mudrosti i znanju brahmana koji su gajili visoku duhovnu razinu misli na vedskim načelima. Iz vedskih spisa je poznato da su nekoć brahmane i kšatrye vrlo dobro poznavali i vladali mnogim davno zaboravljenim i nepoznatim mentalnim i spiritualnim tehnikama kojima su po potrebi mogli lokalno manipulirali prividno neumoljivim fizičkim zakonima.

Stoga ne treba čuditi da su prilikom gradnje brojnih megalitskih građevina diljem svijeta posebno odgojeni i educirani drevni graditelji mogli prikladnim spiritualnim i mentalnim tehnikama postizati beztežinsko stanje golemih kamenih blokova u kojem su ih tada s lakoćom, poput velikih komada stiropora, transportirali na veće udaljenosti i zatim ih vješto podizali te savršeno precizno namještali u željeni položaj na mjestu ugradnje.

Uzroci propasti arijanske civilizacije

Nakon svega što je rečeno o visokoj i naprednoj bogocentričnoj arijanskoj civilizaciji svakome se nameću neizbježna pitanja:

- Koji su uzroci doveli do njezina pada i nestanka? te
- Zašto se ona nije uspjela oporaviti i održati?

Pokušajmo iznaći odgovore na ta pitanja u vedskoj optici.

Sumrak visoke arijanske kulture i civilizacije nedjeljivo je povezan s degradacijom izvorne brahmanske, odnosno vedske kulture. Prema vedskom učenju, već tijekom satya-yuge dolazi do vrlo sporog, ali kontinuiranog procesa degradacije brahmana. Oni su, kao najviši društveni stalež, tijekom vremena bili prvi zahvaćeni neizbježnom moralnom korozijom. Iz naraštaja u naraštaj oni postupno gube svoje visoke temeljne duhovne i moralne odlike – istinoljubivost, čistoću, učenost, snošljivost i plemenitost.

Brahmane sve više potpadaju pod pogubne uplive nižih oblika surovog materijalnog postojanja. Stoga sve više degradirani i korumpirani brahmane postupno gube vjerodostojnost naučavanja i visok moralni autoritet pa prestaju biti nedodirljivi savjetodavci i kontrolori vladarima koji se, vidjevši gubitak autoriteta brahmana i njihovu sve veću potkupljivost, brzo osiljuju.

Zbog nedostatka istinske intelektualne i duhovne podrške te sve slabije kontrole vlasti od strane korumpiranih brahmana, osiljeni i razuzdani vladari postaju sve više dezorijentirani pa ubrzo napuštaju djelovanje prema propisanim vedskim dužnostima za kšatrye. Stoga nužno nastaje sveopća degradacija i zloupotreba vladarskog položaja. Ubrzo jedini cilj moralno degradiranih vladara, koje više nema tko savjetovati i kontrolirati, postaje

vlastiti probitak, a ne opće dobro i napredak zemlje i naroda. Po uzoru na njih degradiraju postupno od yuge do yuge, odozgo prema dolje, i preostala dva niža društvena staleža – vaišye i šudre.

Time je u kali-yugi, kada je sveopćom degradacijom napokon zahvaćen i posljednji društveni stalež – šudre, utrt siguran put u stalne svađe, brojne i žestoke društvene trzavice, oštre sukobe i potrese, što naposljetku vodi u sveopću anarhiju i beskrajne ratove. Na taj je način, nekoć visoka duhovna arijanska civilizacija, postupnim prestankom slijeđenja vedskih načela unutar pojedinih staleža, zapala u osvitu povijesnog doba u tešku društvenu krizu i sukobe te se raspala i raspršila diljem svijeta. Ona je tijekom vremena postala duboko zahvaćena sveopćom duhovnom i moralnom degradacijom te posve razjedinjena pa je ubrzo nestala u nedostupnim dubinama povijesti.

Proces neizbježne degradacije društvenog tijela širi se nezaustavljivo poput korozije od najvišeg do najnižeg staleža – ili slikovito rečeno, od glave do nogu 'društvenog tijela'. Stoga svaka od četiri yuge ima karakterističan društveni ustroj i odlike. U satya-yugi vodeći stalež bili su brahmani, pa se taj tip društva stoga naziva 'brahmanskim društvom'. To je društvo potpuno skladno i uravnoteženo i njime, putem kšatrya, vladaju brahmane (*mudraci*). Takav model društva koji se temelji na visokim duhovnim načelima, nažalost, nije poznat u povijesnoj praksi naše civilizacije tijekom proteklih pet tisućljeća.

Bez staleža brahmana, koji su do kraja satya-yuge gotovo potpuno degradirali, 'društveno je tijelo' – ma koliko ono veliko i moćno bilo – obezglavljeno. Lišeno je vjerodostojnog duhovnog i moralnog vodstva pa poput bezglavog ljudskog tijela nasumce tetura amo-tamo, dok se, nakon nekoliko koraka, ne sruši i ubrzo bijedno okonča.

Kao što svaka neproduhovljena osoba, rukovođena samo instinktima, strastima i neobuzdanom požudom, zanemaruje svoju pravu duhovnu prirodu te vrlo brzo gubi samokontrolu, tako i obezglavljeno 'društveno tijelo', lišeno mudraca – vjerodostojnih nositelja istinskog znanja i morala – nezaustavljivo gubi svoju čvrstoću i stabilnost, brzo degradira na svim vitalnim područjima, urušava se te, prije ili kasnije, zauvijek nestaje s pozornice povijesti.

U treta-yugi brahmane su već potpuno degradirani pa u takvom obezglavljenom 'društvenom tijelu' vodeću ulogu preuzima stalež častohlepnih kšatrya. Taj tip društva naziva se stoga kšatryjskim društvom. Ono se odlikuje moćnom i odlično organiziranom državom koju vode vješti državnici uz pomoć učinkovite administracije i vojne sile. Tipičan primjer kšatryjskog društva bio je, primjerice, starovjeki Egipat poznat po vrsnom činovničkom aparatu.

U dvapara-yugi već je uz stalež brahmana gotovo posve degradiran i stalež kšatrya pa vodeću ulogu u društvu imaju vaišye. Stoga se ono naziva se vaišyavskim društvom koje se na Zapadu može poistovjetiti s kapitalizmom.

I naposljetku, početkom kali-yuge, uz stalež brahmana i kšatrya, posve je degradiran i zakržljao stalež vaišya, pa vodeću ulogu u društvu preuzima posljednji i najmasovniji stalež – duhovno neprosvijećene šudre – koji i sam vrlo brzo progresivno degradira. Stoga se takvo, već gotovo posve degradirano i razgrađeno društvo, koje nezaustavljivo srlja prema sveopćem rasulu i kaosu, naziva šudranskim društvom.

Tipičan primjer takvog društva, razjedenog nebrojenim metastazama, bile su tijekom XX. stoljeća gospodarski propale totalitarne komunističke i socijalističke države s diktaturom proletarijata koji je nominalno predstavljao jedinu priznatu društvenu klasu (*stalež*). Profil 'društvenog tijela' po yugama s pripadnim značajkama prikazan je sljedećom tablicom:

Yuga	Vodeći stalež	Početno degradirani stalež	Tip društva
Satya-yuga	Brahmane	–	Brahmanski
Treta-yuga	Kšatrye	Brahmane	Kšatryjski
Dvapara-yuga	Vaišye	Brahmane i Kšatrye	Vaišyavski
Kali-yuga	Šudre	Brahmane, Kšatrye i Vaiše	Šudranski

Ta metafora o 'društvenom tijelu' te njegovom normalnom i nenormalnom funkcioniranju vrlo je prikladna za objašnjenje postupne degradacije i propasti nekih snažnih povijesnih civilizacija. Ona je također vrlo poučna i suvremenom zapadnom društvu koje je već dulje vrijeme odviše materijalistički-profitno i potrošački orijentirano pa stoga olako zanemaruje i gazi istinske i neprolazne duhovne vrednote.

Ako takvo razuzdano zapadnjačko društvo pravovremeno ne uoči i ne promijeni svoje nerazumno ponašanje i ne humanizira se, predstoji mu, kako naučavaju drevni vedski spisi, neizbježan put u posvemašnji kaos i žestoke sukobe te naposljetku odlazak sa svjetske scene u neizmjerne dubine povijesnog zaborava.

Prethodnica velikih povijesnih kultura

Blistava pretpovijesna arijanska kultura i civilizacija, utemeljena na visokim vedskim duhovnim načelima, srećom nije nestala bez traga. Ona je, raseljavanjem brojnih arijanskih plemena, koje se zbivalo u osvit povijesnog doba, velikim dijelom neizravno ugrađena u temelje opće kulture mnogih naroda.

Drži se da je visoka arijanska kultura, u vrlo davno prapovijesno doba, objedinjavala sav ondašnji razvijeni svijet na euro-azijskom prostoru, a možda i znatno šire. Ona je, kako pokazuju dosadašnja istraživanja, vjerojatno bila prethodnica mnogih povijesnih naroda, a sanskrt je bio prajezik iz kojeg su se tijekom povijesnog doba postupno razvili indoeuropski jezici (*germanski, romanski, slavenski itd.*)

Teozofi drže da se u pojasu visoke arijanske kulture nekoć nalazila i slavna Atlantida, čiji "sinovi mudrosti" vuku podrijetlo od spiritualne po-

drase Lemuraca, a možda i velika zemlja Mu koja se nekoć vrlo davno, kako u svojim knjigama tvrdi pukovnik J. Churchward, vjerojatno nalazila na golemom pacifičkom prakontinentu. On je poput Atlantide - u jednom danu - u strašnoj geološkoj kataklizmi zauvijek potonuo duboko u pacifičko podmorje.

Postoje fascinantni zapisi u više vedskih spisa koji nedvosmisleno kazuju da su pripadnici drevne arijanske civilizacije posjedovali neobične letjelice (*vimane*) te njima izvodili - govoreći suvremenom terminologijom - čak i svemirske letove na druge planete. U vedskim spisima je također na više mjesta navedeno da su Arijane često posjećivali predstavnici nekih izvanzemaljskih civilizacija.

Pretpovijesni preci Egipćana vjerojatno su - kako drže teozofi - bili potomci Atlanto-Arijana ili Ruto-Atlanta. U prilog toj pretpostavci rječito govori tradicionalan egipatski zodijak, za kojeg se drži da je star oko 75 tisuća godina. Golemo znanje drevnih Atlanto-Arijana preneseno je, prije njihova posvemašnjeg nestanka sa svjetske pozornice, na prvu ljudsku rasu drevnih Egipćana predvođenih kraljem Menesom (*Narmerom*) - ujediniteljem Donjeg i Gornjeg Egipta.

U naše vrijeme još se u velike slijede visoka vedska duhovna načela na području istočne i južne Indije. U tom pogledu posebno se ističu žitelji istočnoindijske države Manipur u kojoj je, zahvaljujući prvenstveno još uvijek relativno visokom duhovnom standardu življenja po izvornim vedskim načelima, i danas u većem opsegu prisutna tradicionalna vedska kultura.

Valja istaći da bez poznavanja i razumijevanja temeljnih odrednica visoke drevne pretpovijesne arijanske kulture, koja je, po mišljenju brojnih eminentnih stručnjaka, izvorište većine povijesnih kultura na našem planetu, nije moguće cjelovito sagledati, shvatiti i kritički vrednovati mnoga zbivanja u prošlosti i sadašnjosti, razumjeti bit velikih svjetskih religija (*budizam, kršćanstvo, islam*), niti jasnije sagledati neke ključne elemente prošlosti i sadašnjosti, ali, nažalost, i prilično neizvjesne budućnosti čovječanstva.

ZNANJA PRETPOVIJESNOG I RANOG POVIJESNOG DOBA

Fenomen znanja prije znanja

U naše vrijeme sve više sazrijeva spoznaja da je još u najdavnije prapovijesno doba, koje poistovjećujemo s paleolitikom, postojala na Zemlji na ograničenom prostoru barem jedna visokorazvijena pradrevna kultura ili čak civilizacija koja je poznavala mnoga visoka praktična i apstraktna znanja. Tragovi tih drevnih umijeća i znanja protežu se više ili manje razvidno, poput ogromnog kometskog repa, ne samo vrlo dubokim prostranstvima povijesti već i mnogo dalje od povijesnog horizonta - u teško dokučivu pretpovijest i ljudskog roda.

Ta visoka hipotetska pradrevna kultura, velika riznica i rasadnik mnogih znanja u prapovijesno doba, vjerojatno je u nekoj strašnoj geološko-kozmičkoj kataklizmi bila izbrisana s lica Zemlje, ali su njezina znanja, unatoč svim nedaćama koje su uslijedile, na neki način bila barem djelomice sačuvana i prenesena preko brojnih naraštaja tijekom kamenog doba sve do osvita povijesnog doba koje je započelo prije otprilike pet tisućljeća u plodnim dolinama velikih rijeka suptropskog područja - Mezopotamiji, Egiptu i Hindustanu.

Ta su znanja, kako u posljednjim desetljećima tvrde mnogi slobodoumni istraživači, vjerojatno bila obogaćena i unaprijeđena realno prihvatljivim paleo i postpaleokontaktima. Ona su omogućila asimetrična i nelinearna stasanja te vrlo dinamičan svekoliki razvoj nekih najstarijih povijesnih civilizacija. Tu se u prvom redu misli na Sumer i Egipat, gradove vrlo napredne protopovijesne indske dolinske civilizacije te visoke i još uvijek nedostatno istražene drevne 'kulture sunca' Srednje i Južne Amerike.

Sumerani, čija je u mnogo čemu zagonetna kultura cvala punim sjajem u istočnoj Mezopotamiji već krajem četvrtog tisućljeća pr. Kr., prikazivali su na svojim crtežima izrađenim na glinenim pločicama kompletan Sunčev sustav sa Suncem, a ne Zemljom, u središtu. Na jednoj sumerskoj glinenoj pločici pronađen je crtež Saturna s prstenom kojega je u Europi otkrio tek 1659. svojim jednostavnim teleskopom veliki nizozemski matematičar,

fizičar i astronom Christian Huygens. Začudujuća je činjenica da su nakon Sumerana mnogo kasnije i Babilonci također na jednom crtežu u bojama prikazali tri golim okom nevidljiva pojasa veličanstvena Saturnova prstena.

U zbirci tisućljećima starih glinenih pločica koje su u povijesnim znanostima poznate kao ENUMA ELIŠ ili *"pločice stvaranja"*, Sumerani su u epskom obliku opisali kataklizmičke planetarne događaje od prije više milijuna godina u kojima se postupno formirao naš planetski sustav u današnjoj konfiguraciji. Pri tome je presudnu ulogu odigrao tajanstveni planet Nibiru koji, po svoj prilici, svakih 3600 godina, krećući se svojom ekstremno ekscentričnom putanjom, ulazi duboko u Sunčev sustav sve do planetoidnog pojasa između Marsa i Jupitera.

Prema mišljenju eminentnog astronoma dr. Roberta S. Harringtona s Američkog mornaričkog opservatorija u Washingtonu, najnoviji proračuni i računarske simulacije čini se da potvrđuju u svim bitnim elementima navode akadsko-sumerskog mita o stvaranju našeg planetskog sustava. U tom procesu bio je uništen hipotetski planet Faeton, čija se orbita vjerojatno nalazila u današnjem planetoidnom pojasu.

Za znanstvenike je podjednako šokantno saznanje da su Maye i Azteci znali točan promjer susjednog nam planeta Venere i trajanje njezine sinodičke godine od 584 dana. Danas se znade da ona iznosi 583,82 dana. Kako su neki drevni narodi u praskozorju povijesti došli do tih podataka, točno poznatih tek suvremenoj znanosti koja raspolaže moćnim sredstvima promatranja, do danas nikome nije poznato. Teško je, ako ne i zbunjujuće, vjerovati da je poznavanje tih sofisticiranih podataka iz planetologije u tih starovjekih naroda samo plod njihove bujne mašte ili puka slučajnost.

U grobnici kineskog velmože i vojskovođe Cho-Chua (*265.-316.*) pronađen je pojas ukrašen dobro očuvanim metalnim ornamentima. Laboratorijskom analizom je utvrđeno da su ti ornamenti izrađeni iz slitine koja sadrži: 85% aluminija, 10% bakra i 5% magnezija. Nedokučivo je odakle tolik postotak aluminija u slitini staroj gotovo 1700 godina, jer je poznato da je to metal koji se može dobiti u kemijski čistom stanju samo elektrolizom, a ne topljenjem boksitne rudače.

Moderni kemičari su čisti aluminij uspjeli prvi puta izdvojiti kemijskim putem tek 1925. Jedini logičan zaključak je da su starovjeki Kinezi poznavali električne izvore i elektrolizu. Da je to zaista posve realna mogućnost nedvosmisleno upućuju ostaci više drevnih baterija pronađenih tijekom arheoloških iskapanja uoči izbijanja drugog svjetskog rata u blizini iračke metropole Bagdada.

Američki arheolog J. Mason pronašao je prilikom arheološkog iskapanja na jednoj visoravni u peruanskim Andama ukrasne predmete izrađene od platine koja je poznata po svom vrlo visokom talištu od gotovo 1800^{0}C. Tako visoka temperatura, potrebna za taljenje platine, ne može se ni približno postići drvenim ili fosilnim gorivom. Do danas nije nikome poznato kako su je uspijevali postići drevni metalurzi koji su očito umjeli vrlo vješto taliti, lijevati i obrađivati platinu.

Zanimljivo je da su drevni žitelji na području današnjeg Perua znali izrađivati tkanine znatno bolje nego što je nama danas moguće na najmodernijim tkalačkim stanovima. Kako im je to polazilo za rukom, mučno je pitanje na koje također nitko od znanstvenika ne može argumentirano odgovoriti.

Među mnogim nerješivim zagonetkama iz bogate ostavštine drevnih kultura, čija su znanja i tehnologije nerijetko bili daleko ispred svoga, a nerijetko i našeg vremena, središnje mjesto nedvojbeno pripada motivima i načinima gradnje te prvotnoj svrsi brojnih velebnih kamenih zdanja i monumentalnih građevina razasutih diljem svijeta.

Tu se u prvom redu misli na velike piramide i golemu sfingu na gizaškom platou, srednjoameričke piramide, tvrđavu u Zimbabveu, teško dostupnu utvrdu Machu Pitchu skrovito smještenu visoko u Andama, tajanstveni megalitski kompleks Stonehenge u Engleskoj, gorostasne trilite u podnožju ostataka velebnog baalbečkog hrama u Libanonu te više stotina zagonetnih masivnih kamenih kolosa na relativno malenom, ne odviše gostoljubivom i slabo nastanjenom Uskrsnom otoku, posve zagubljenom u nepreglednim prostranstvima jugoistočnog Pacifika. Velika tajna za znanstvenike su također i neka zadivljujuća medicinska znanja, te raznovrsna umijeća i neki velebni graditeljski pothvati drevnih kultura.

U posljednjih tridesetak godina sve je očitije da drevni kameni kolosi na gizaškom platou, tajanstveni krugovi Stonehengea, ogromni triliti u temeljima baalbečkog hrama i brojne druge pretpovijesne građevine diljem svijeta na neki način utjelovljuju i prenose poruku o vrlo visokim znanjima i tehničkim mogućnostima davno prohujalih i nerijetko nedovoljno poznatih ili čak posve nepoznatih visokih kultura. U tim nijemim monumentalnim kamenim zdanjima iz naše najdrevnije prošlosti pohranjena su već tisućljećima ne samo visoka astronomska i matematička znanja, već i svjedočanstvo o vrlo visokim tehničkim znanjima i umijećima s područja graditeljstva, arhitekture, urbanizma, transporta i organizacije rada.

Tu se prvenstveno misli na masovno vađenje i savršeno preciznu obradu kamenih blokova nerijetko desetke pa i stotinu tona teških, njihov transport na velike udaljenosti i vješto podizanje na mjesto ugradnje te zadivljujuće uspješnu organizaciju i koordinaciju rada vrlo velikog broja ljudi. Nedvojbeno je da se kod nekih megalitskih i monumentalnih kamenih zdanja radi o takvim pretpovijesnim i ranopovijesnim graditeljskim megaprojektima koji bi čak i u naše doba, kojeg karakterizira visokorazvijena tehnika, tehnologija, organizacija rada i informatika, imali vrlo male ili čak nikakve izglede za uspjeh.

Sve je nabrojeno na neki način neobičan i nadasve vrlo zagonetan paradoks "znanja prije znanja", koji je bio neobično čest upravo u nedokučivo drevno i gotovo neizmjerno dugo prapovijesno vrijeme koje znanstvenici nazivaju kamenim dobom. To šokantno saznanje posve proturječi dosadašnjim duboko uvriježenim mišljenjima prema da su se, kako neosnovano drže pozitivisti, visoka matematička, astronomska i graditeljska

umijeća i znanja postupno razvijala uzlaznom linijom koja započinje stasanjem prvih povijesnih kultura i civilizacija te otada neprekidno traje i pravolinijski se razvija sve do naših dana.

Što se suvremena znanost svojim moćnim istraživačkim metodama i tehnikama više udubljuje u brojne nedokučive zagonetke nekih visokih drevnih kultura, kao što su, primjerice, sumerska, egipatska, južnoamerička 'kulture sunca' itd., mnoga objašnjenja i pretpostavke koja su se donedavno spremno nudila kao jedino moguća i logična, postaju zadnjih tridesetak godina sve manje uvjerljiva i sve teže održiva.

U posljednjim desetljećima svjedoci smo mnogih velikih obrata u raznim područjima znanosti. Sve brojniji ozbiljni znanstvenici uviđaju da postojeća općeprihvaćena pozitivistička tumačenja i saznanja o načinu, svrsi i vremenu podizanja tih gorostasnih kamenih zdanja počivaju na vrlo labavim temeljima, neuvjerljivim spekulacijama i teško održivim, nerijetko smiješno naivnim pretpostavkama arheologa, povjesničara i antropologa najčešće nedovoljno stručno kompetentnih za područje organizacije rada, transportnu tehniku i graditeljstvo. Tipičan primjer za to je njihova uobičajena i rado rabljena pretpostavka prema kojoj se sve može uraditi samo ako tijekom dužeg vremena stoji na raspolaganju vrlo velik broj ljudi.

Prema danas općeprihvaćenom mišljenju, naši preci u kamenom dobu bili su samo posve priprosti i neuki nomadi koji su u neprestanoj surovoj borbi za goli opstanak kratko i mukotrpno živjeli u dubokom mraku neznanja mlatarajući grubo isklesanom kamenom sjekirom i kvrgavim drvenim štapom.

Pod takvim utjecajem u svijetu znanosti još uvijek prevladava duboko ukorijenjeno mišljenje da pretpovijesni ljudi kamenog doba nisu imali gotovo nikakva pažnje vrijedna znanja, izuzevši ovladavanja lovnom vještinom te izradom i korištenjem jednostavnog koščanog i kamenog oruđa te oružja. Stoga je itekako umjesno postaviti pitanje: "Kako su i odakle mnoga visoka praktična i apstraktna znanja te umijeća stekle neke drevne pretpovijesne kulture diljem svijeta u dugotrajnom mraku kamenog doba?"

Jesu li ta umijeća i znanja na nekim područjima Zemlje nikla spontano tijekom pretpostavljene dugotrajne evolucije ljudske vrste – po logici slučaja – ili su možda u manjem ili većem opsegu odnekud bila dobivena? To su nedvojbeno vrlo mučna i izazovna pitanja na koja konzervativno orijentirana znanost do danas ne može dati uvjerljive odgovore pa ih stoga najradije vješto izbjegava ili prešutno ignorira.

U posljednjih tridesetak godina sklon je sve veći broj slobodoumnih istraživača i znanstvenika, na temelju neobičnih motiva na većem broju drevnih pećinskih crteža i kazivanja drevnih predaja o bogovima koji su svojim nebeskim lađama prispjeli s neba, prikloniti se vrlo logičnoj pretpostavci da su u drevno pretpovijesno doba preživjeli predstavnici neke visokorazvijene pradrevne zemaljske, ili možda čak neke izvanzemaljske civilizacije, svojim letjelicama posjećivali određena područja na Zemlji te ustrajno socijalizirali, civilizirali i nesebično podučavali naše poludivlje i

gotovo posve neuke pretke govornom komuniciranju te mnogim praktičnim znanjima i vještinama (*zemljoradnja, stočarstvo, graditeljstvo, izrada i uporaba oruđa i oružja*) kojima su mogli bitno unaprijediti i olakšati krajnje surove uvjete življenja.

Ti, danas sve brojniji i glasniji slobodoumni istraživači, među kojima ima sve više osoba vrhunske akademskog obrazovanja, sveučilišnih profesora pa i akademika s prilično valjanih razloga drže da su neka od navedenih monumentalnih kamenih zdanja nijemi svjedoci koji, svojom masivnošću, skladom, neobičnim svojstvima te posve nedokučivim načinima građenja, neizravno potvrđuju njihove pretpostavke da su znanja i vještine u opsegu nužnom za njihovo podizanje bile dobivene od preživjelih predstavnika neke visokorazvijene civilizacije ili da su ta zdanja podignuta po njihovoj zamisli te pod njihovim stručnim vodstvom i nadzorom.

Prema tim hipotezama, nijemi piramidni kameni kolosi i velika sfinga na gizaškom platou, zagonetno kolosalni kameni krugovi Stonehengea te neka druga monumentalna kamena zdanja, unatoč prkosnoj šutnji, u sebi već tisućljećima utjelovljuju i vješto kriju mnoga visoka znanja prenesena ili baštinjena u nedokučivo davno pretpovijesno doba od preživjelih predstavnika ili slijednika neke pradrevne zemaljske ili možda neke obližnje izvanzemaljske inteligencije.

S tog stanovišta vrlo je logična, dobrodošla i prihvatljiva komplementarna pretpostavka da su neki drevni mitološki likovi i bogovi tipično ljudskih osobina zapravo bili predstavnici jedne ili možda više visokorazvijenih civilizacija koji su nekoć davno pohodili, družili se i podučavali naše drevne pretke mnogim korisnim vještinama i znanjima. Neki od njih možda su se nekoć vrlo davno i trajno nastanili na Zemlji te na njoj ostavili svoje potomstvo izmiješano s rasom autohtonih Zemljana.

Brojne legende i vjerovanja pretpovijesnih i povijesnih kultura diljem svijeta vrlo rječito i živopisno govore o bogovima koji su nekoć davno sišli s neba na Zemlju u nebeskim kolima, lađama ili zmajevima. Njihovo slijetanje i polijetanje bilo je za priproste i posve neuke očevice iz pretpovijesnog i ranog povijesnog doba vrlo stravičan, izuzetno dojmljiv i dotad neviđen prizor, praćen strašnim plamenim jezicima, oblakom dima te nerijetko zaglušnom tutnjavom i hukom koja je vrlo sličila žestokoj grmljavini i oluji.

Sve u svemu bio je to za naše pretke veličanstven događaj koji se neizbrisivo duboko urezao u njihovo pamćenje. Ti arhaični, ali vrlo slikoviti i živopisni opisi tehnički posve needuciranih ljudi pretpovijesnog i ranog povijesnog doba neodoljivo podsjećaju na svima nama danas dobro poznate prizore slijetanja i polijetanja suvremenih mlaznih i raketnih letjelica.

Premda su neke drevne kulture, koje u svojim predajama i vjerovanjima spominju takve spektakularne prizore, nerijetko bile udaljene tisućama kilometara ili nepremostivo razdvojene nepreglednim oceanskim prostranstvima te stoga nisu imale nikakve mogućnosti kontaktiranja i komuniciranja, svi opisi silaska bogova ili *"sinova neba"* na Zemlju u njiho-

vim su predajama i vjerovanjima, kako pokazuju usporedbe, u mnogo čemu vrlo podudarni. Teško je i naivno povjerovati da sve to može biti samo plod pukog slučaja.

Brojne napadne podudarnosti u mitološkim opisima i slikarijama prostorno i/ili vremenski vrlo udaljenih kultura vrlo jasno upućuju da su to, po svemu sudeći, ipak morali biti stvarni događaji koji su svojom spektakularnošću tako duboko fascinirali naše drevne pretke da su neizbrisivo ušli u njihova sjećanja, a zatim u predaje, slikarije i plemenske rituale. Možda su stoga drevni mitovi, legende te opisi bogojavljenja zabilježeni diljem svijeta, u nekim svojim elementima, samo manje ili više maglovita 'sjećanja na budućnost' koja se na Zemlji, po svoj prilici, već vrlo davno barem jednom zbila.

Mitologija se ne smije nekritički poistovjetiti s vjerovanjima i religijom. Ona je, u neku ruku, manje ili više nezgrapan način predznanstvenog mišljenja čovjeka pretpovijesnog doba. Mitologija je pokušaj čovjeka drevnog doba da na sebi svojstven način protumači razne pojave i zbivanja u svijetu te time zadovolji svoje težnje za znanjem u obliku pogodnom za usmeno prenošenje na sljedeće naraštaje. Može se reći da mitovi i predaje na osobit način prenose neke važne poruke kroz vrlo dugo vrijeme. Pri tome najveću teškoću znanstvenicima čini prepoznavanje tih poruka i njihova pravilna interpretacija u suvremenom načinu razmišljanja i govora.

Neobični sadržaji i motivi mitova i legendi su brojna fina zrnca 'prašine istine' koju do nas iz nedokučivih daljina najdrevnije prošlosti donose vjetrovi tradicije. Stoga se može ustvrditi da su mitovi i predaje starovjekih kultura u stvari fosilni oblici davno prohujalih zbivanja iz naše prošlosti. Istini za volju valja priznati da je znanstvenicima ponekad zaista teško utvrditi gdje prestaje mitsko, a počinje povijesno događanje, ali i obrnuto, gdje povijesno događanje prelazi u mitsko kazivanje.

Ohrabrujuće je da u znanstvenim krugovima diljem svijeta u posljednjim desetljećima sve više jača misao da se mitologija, tradicija i folklor drevnih kultura ipak mogu smatrati, uz primjeren oprez i kritičnost, izvorima mnogih korisnih informacija iz naše daleke prošlosti. Stoga sve više ozbiljnih znanstvenika ističe da ne priliči znanosti da i dalje pod pozitivističkim uplivom oholo odbacuje mitologiju kao neke nesuvisle bajke ili basne, jer iskustvo uči da zbilja jučerašnjice često postaje mitom današnjice.

Vrlo je vjerojatno da će možda već za pet ili deset tisućljeća predodžbe o našoj moderŋoj civilizaciji biti nekim dalekim budućim naraštajima zbog svoje arhaičnosti više nalik nekom drevnom mitu nego davno prohujaloj stvarnosti. Naši potomci u dalekoj budućnosti, ako je bude, vjerojatno će kao i mi danas raspravljati i sporiti se o vjerodostojnosti mitoloških elemenata koji se odnose na našu ponositu civilizaciju, a tada već davno iščezlu u bezdanu povijesti.

Zadivljujuća znanja i umijeća nekih drevnih kultura

Nepobitna je činjenica da naša civilizacija baštini mnoga neobična masivna kamena zdanja i savršeno skladne monumentalne građevine nevjerojatnih dimenzija podignute u davno prohujalim vremenima. Analizom vrlo složene problematike njihova podizanja posve logično se nameće misao da je razina tehničkih znanja i graditeljskih vještina naših drevnih predaka prije više tisućljeća vjerojatno bila u najmanju ruku jednaka ili čak viša od naših, što posve proturječi pozitivističkom poimanju linearnog modela razvoja društva.

U vrlo opsežnom i kritički pisanom opusu STORY OF CIVILIZATION (*POVIJEST CIVILIZACIJE*), koja sadrži jedanaest pozamašnih knjiga objavljivanih od 1935. do 1975., poznati američki znanstveni i spisateljski dvojac, bračni par Ariel i Will James Durant, napisali su o tome sljedeće: *"Primitivne kulture nisu nužno bile prethodnice naše vlastite kulture. Iz onoga što znademo one mogu biti i zakržljali ostaci viših kultura koje su propale kada je ljudska prevlast ustuknula pred nailaskom ledenog doba".*

Ta vrlo logična tvrdnja Durantovih daje znanstvenu težinu pretpostavci brojnih slobodoumnih istraživača da dugotrajni posjeti, što su ih nekoć vrlo davno u velikim vremenskim razmacima najvjerojatnije činili pripadnici neke napredne (izvan)zemaljske civilizacije, stoje u tijesnoj vezi s neobjašnjivo velikim skokovima u razvoju čovjeka. Nakon tih iznenadnih skokovitih promjena, koje se ne mogu uvjerljivo protumačiti evolucijom ili transformizmom, uslijedila bi u ljudskoj populaciji nebrojena tisućljeća zastoja, mirovanja ili čak velikih nazadovanja.

Danas se čini sve realnijom mogućnost da su visokointeligentni došljaci na prapovijesnoj Zemlji možda živjeli i djelovali čak tisućama godina iz svojih kolonija koje su činile duboke i izdašne bunare znanja u relativno dugim toplijim razdobljima više pleistocenskih međuledenih doba (*interglacijalima*). Oni su, pred naletom vala svakog novog ledenog doba, vjerojatno napuštali Zemlju, a kad bi on popustio vraćali bi se i nastavljali svoje misionarsko djelovanje. Surove klimatske prilike koje su vladale na velikom dijelu Zemlje tijekom dugotrajnog pleistocenskog ledenog doba i neizbježne geološke promjene vjerojatno su posve uništile i izbrisale s lica Zemlje sve tragove njihovih naseobina i kozmodroma.

Mnogo činjenica vrlo rječito govori u prilog pretpostavci da su neke drevne kulture, koje su imale priliku da se napajaju iz tih dubokih bunara znanja, izvrsno poznavale ne samo mnoga tehnička, tehnološka, graditeljska, transportna te medicinska praktična umijeća i znanja već također i vrlo apstraktnu metafiziku – filozofsko učenje koje nadilazi granice stvarnosti dostupne našim osjetilima. Kako su priprosti i, po uvriježenom mišljenju suvremenog pozitivistički obrazovanog čovjeka, posve neuki ljudi kamenog doba stekli i ovladali tim neobično visokim vještinama i znanjima – teško je pitanje na koje još uvijek nema zadovoljavajućeg odgovora.

Teško se oteti dojmu da je razina znanja naših predaka prije više tisuć-

ljeća na nekim područjima bila podjednaka, a možda čak i viša od naše današnje razine. Da takav šokantan zaključak nije proizvoljan i neutemeljen, kako se u prvi čas može učiniti, potvrđuje u posljednjih stotinu i pedeset godina više neobičnih nalaza predmeta (*artefakata*) čije se podrijetlo i namjena ne može ni otprilike odrediti zbog nepojmljivo visoke starosti, po relevantnim procjenama od desetak milijuna pa sve do gotovo nepojmljivih 2,8 milijardi godina.

Mnoga su visoka znanja i umijeća drevnih kultura tijekom vremena, zbog poslovičnog ljudskog nemara, nažalost, zaboravljena ili nepovratno izgubljena. Stoga je danas vrlo teško govoriti o mogućem opsegu i razini visokih matematičkih, astronomskih, tehničkih, tehnoloških, graditeljskih i metafizičkih znanja nekih kultura iz pretpovijesnog i ranog povijesnog doba. Pored čestih sukoba, ratova i raznih teških elementarnih nepogoda uslijed kojih nastaje neizbježno gubljenje mnogih materijalnih nositelja znanja i umijeća drevnih kultura, postoje još dva vrlo značajna razloga zbog kojih danas nedostaje nužan materijal za znanstvena istraživanja.

Prvi razlog: visoko je znanje tijekom razvoja društva vrlo često bilo u rukama ili pod strogom kontrolom častohlepnih ljudi odviše skučenog duhovnog horizonta, koji su svoje materijalno bogatstvo i društveni položaj postizali i održavali grubom silom te za neuke mase dojmljivim prikazivanjima tehničkih umijeća. Oni, nažalost, nisu imali nikakve potrebe niti interesa da ta visoka znanja, kojih su se na neki način domogli, pravilno vrednuju, dalje njeguju, unapređuju i nesebično prenose sljedećim naraštajima za njihovu dobrobit.

Drugi razlog jest tragična činjenica da su tijekom čitave povijesti čovječanstva nebrojeno puta provođene neoprostive političke, vjerske i znanstvene 'čistke' u kojima su stradali mnogi vlastodršcima ili poglavarima vladajućih religija nepoćudni slobodoumni znanstvenici i njihova vrijedna djela. Diljem svijeta stoljećima su pod raznim izlikama sustavno barbarski skrivana, spaljivana i uništavana mnoga nepoćudna djela i zapisi te nemilosrdno proganjani, utamničavani, zvjerski mučeni te najokrutnije ubijani njihovi autori, promicatelji i zaštitinici.

Tako je, primjerice, europski kasni srednji vijek, koji s punim pravom nosi epitet mračno doba, naprosto bio ispunjen bezbrojnim 'svetim' lomačama zloglasne inkvizicije na kojima su, uz vrlo velik broj nedužnih slobodoumnih živih ljudi, nepoćudnih zaluđenim pojedincima i klanovima iz crkvene hijerarhije, prečesto gorjele mnoge vrijedne knjige i znanstveni spisi.

Vjerojatno se nikada neće saznati koliko je knjiga i vrijednih rukopisa bilo barbarski spaljeno na proždrljivim plamenim jezicima tih sablasnih 'svetih' lomača te koliko je vrsnih znanstvenika, slobodoumnih mislilaca i drugih nedužnih ljudi bilo bezrazložno optuženo, uhićeno, grozno mučeno i naposljetku osuđeno na okrutnu smrt ili tešku dugogodišnju tamnicu zbog krivovjerja ili samo zbog čitanja i sakrivanja mnogih opasnih knjiga, među koje se u srednjovjekovnoj Europi ubrajala čak i sama BIBLIJA.

Tijekom srednjeg vijeka Crkva je, naime, sustavno zabranjivala prevođenje BIBLIJE na narodne jezike i njezino širenje, jer se potajice posve opravdano veoma bojala da bi ljudi koji je budu pažljivo čitali mogli kritički preispitivati autoritativan i nedodirljiv crkveni nauk, a posebice način života pojedinih svećenika i biskupa, koji se već tada u mnogo čemu udaljio pa i dobrano zastranio od izvornih biblijskih načela.

Na svu sreću, unatoč višestoljetnim paranoičnim progonima različitih neobrazovanih vlastodržaca vrlo skučenog duhovnog horizonta, bezobzirnih osvajača te po neviđenoj okrutnosti i svireposti dobro poznate inkvizicije, ipak nije bilo moguće uništiti sva nepoćudna djela. Stoga danas imamo barem kakvu-takvu mogućnost da na temelju malobrojnih sačuvanih fragmenata saznamo ponešto iz bogate znanstveno-tehničke riznice nekih davno prohujalih eona i drevnih kultura.

Mnogi neobični podaci iz mitova, predaja, legendi te ponekog sačuvanog zapisa antičkih pisaca ne mogu se uvijek doslovno shvatiti i tumačiti. Stoga se na temelju tih dvojbenih podataka ponekad ne može vjerodostojno utvrditi granicu između mašte i zbilje. Često su drevni zapisi, premda su ih pisali vrsni znalci, odviše opterećeni pojmovima čije je značenje danas nedovoljno jasno, višeznačno ili nepoznato. Zasigurno su neki starovjeki zapisi, zbog opreza ili bojazni autora od nemilosrdnih progona i zlostavljanja, možda namjerno bili pisani izrazito simboličkim jezikom čiji je pravi smisao danas teško dokučiv i gotovo nerazumljiv čak i vrsnim znalcima.

O, uvjetno rečeno, visokim tehničkim i tehnološkim dostignućima drevnih kultura danas također nije moguće suditi niti po nekim arheološkim nalazima kojih je prava namjena danas nepoznata ili sporna. Ali već i malen broj sačuvanih građevina i nađenih artefakta koji vrlo rječito svjedoče o izuzetnim znanjima i umijećima nekih drevnih kultura diljem svijeta, dostatan su materijal na temelju kojeg se mogu napisati brojne knjige pa čak i opsežne studije.

Neosporna je činjenica da danas raspolažemo nizom zadivljujućih argumenata i dokaza o visokim znanjima i umijećima ne samo nekih drevnih kultura već i nadarenih pojedinaca koji su svoja visoka znanja i graditeljsko umijeće ovjekovječili u brojnim zadivljujućim monumentalnim kamenim zdanjima i građevinama diljem svijeta.

Taj dokazni korpus, kao što je već navedeno, u prvom redu čine brojne megalitske građevine, velike egipatske piramide i sfinga na gizaškom platou, srednjoameričke piramide, tajanstveni kameni kolosi na Uskrsnom otoku, spletovi savršeno izrađenih tunela u granitnim njedrima Anda te veliki tunelski splet u danas djelomično potopljenim ograncima Hunanskog gorja na južnim obalama velikog jezera Dongting u jugoistočnoj Kini.

Danas, nažalost, mnogim ljudima nije jasno što sve proučavanje davno prohujalih kultura i civilizacija i njihovih dostignuća može pružiti suvremenom čovjeku. Oni se najčešće pitaju: "Što možemo naučiti od naših drevnih prethodnika iz kamenog ili ranog povijesnog doba čije društvo te razina tehničkih i tehnoloških znanja i umijeća nisu bili ni izdaleka tako

razvijeni kao današnji?" Takvo prilično rasprostranjeno te duboko uvriježeno mišljenje suvremenog čovjeka, koji paušalno drži da su naši drevni preci bili samo neuki primitivci, srećom ne stoji, jer je zbilja prošlosti posve drugačija od pozitivističkih priča koje su čuli tijekom školovanja.

Danas je sve jasnije da su, po svemu sudeći, već u osvitu naše odviše ponosite civilizacije postojala neobično visoka znanja u nekim ključnim područjima (*matematika, astronomija, tehnika, tehnologija, organizacija, graditeljstvo, medicina*). Već u to doba postojala su uz njih i neka temeljna teološka znanja iz kojih su kasnije izvedene najveće svjetske religije. Također su još u osvitu povijesnog doba bili poznati i nedvojbeni prodori u teško dostupan svijet natprirodnih sila i vrlo apstraktnih metafizičkih spoznaja.

Za razliku od naše suvremene, mnoge drevne kulture dobro su uočavale, poznavale i uvažavale nepresušan genij prirode. Imale su - današnjim rječnikom rečeno - vrlo visoko razvijenu ekološku svijest i jasno su prepoznavale položaj čovjeka u svekolikom jedinstvu života podarenog Majkom prirodom. Nedvojbeno je da bez poznavanja, razumijevanja i poštovanja osnovnih elemenata visokih drevnih kultura nije moguće ispravno pojmiti i valorizirati ogromnu duhovnu baštinu čovječanstva niti oblikovati suvislu cjelovitu sliku svijeta u kojem živimo.

Mogućnost postojanja nekih visokih umijeća i znanja još u starije kameno doba posve je oprečna općeprihvaćenoj pozitivističkoj evolucijskoj logici linearne postupnosti razvoja ljudskog roda i njegovih znanja. Danas ima sve više valjanih temelja za pretpostavku da su ta znanja nekoć davno možda bila prenesena kao mentalni egzogeni transfer duhovno visokorazvijenim pojedincima (*inicijantima*) ili su pak rezultat izravne fizičke i postupne planske intervencije naših visokorazvijenih svemirskih susjeda koji su nam još u kameno doba nesebično podarili snažan inicijalni civilizacijski impuls, kojeg su kasnije, po potrebi, možda i višekratno obnavljali.

Danas nitko točno ne zna kada i kako se visoko znanje razvilo ili pojavilo među posve neukim, primitivnim i surovim ljudima prapovijesnog doba. Unatoč tome, nepobitna je činjenica da je ono zaista postojalo diljem svijeta još u kameno doba. Danas ima sve više pristaša ideje da su ta znanja, nekoć vrlo davno, ljudima podarili bogovi ili, suvremenim jezikom rečeno, inteligentni došljaci iz neke visokorazvijene pradrevne civilizacije i/ili došljaci iz svemira.

Zbog metodoloških ograničenja znanosti da pruži koliko-toliko uvjerljive odgovore na mnoge nedokučive tajne koje ljubomorno krije najstarija prošlost čovječanstva, u posljednjim desetljećima sve je više pokušaja da se one kritički sagledaju, uspješnije protumače i vrednuju s bitno drugačijih komplementarnih polazišta te u mnogo širim okvirima nego što ih pruža postojeća paradigma.

Danas više nije sporna činjenica da je još davno prije početka povijesnog doba na nekim područjima naše planete postojalo vrlo visoko znanje. To navodi u posljednje vrijeme mnoge slobodoumne istraživače i sve više ozbiljnih znanstvenika na vrlo logične komplementarne pretpostavke o

mogućem podrijetlu i izvorištima tih znanja koja su opsegom i dubinom neprimjerena posve primitivnom i neukom čovjeku kamenog doba. Oni pretpostavljaju da su mogući izvori tih pradrevnih znanja bili:

- došljaci ili preživjelenici iz neke visokorazvijene pradrevne civilizacije i/ili
- kontakti naših predaka u pretpovijesno i vrlo rano povijesno doba s posjetiteljima iz neke visokorazvijene izvanzemaljske civilizacije koja je pohodila Zemlju.

Bez obzira koliko to zvuči fantastično, paradoksalno, neozbiljno, smiješno i neprihvatljivo to su, ako se samo malo trezvenije razmisli, jedine logične pretpostavke na temelju kojih se može bolje osvijetliti te uspješno protumačiti mnoge velike bijele mrlje i nejasnoće o najstarijoj prošlosti čovječanstva te neobično brzom, gotovo skokovitom društvenom razvoju.

Prihvati li se s tih komplementarnih pozicija posve realna mogućnost da u brojnim drevnim predajama i legendama diljem svijeta koje spominju 'bogove', *"sinove neba"* ili *"došljake iz daljina"*, koji su svojim nebeskim lađama nekoć vrlo davno došli među naše drevne pretke i podarili im znanje, postoji barem poneko zrnce istine, mogu se mnoge do danas nejasne i nedokučive zagonetke naše drevne prošlosti cjelovitije vrednovati i razlučiti u bitno drugačijoj optici, na znatno prikladniji i prihvatljiviji način.

Orao mudrosti - božanski donositelj znanja

Neobično zanimljiva predaja o pojavi znanja na Zemlji u drevno prapovijesno doba sačuvala se tijekom brojnih naraštaja kod sjevernoameričkih Indijanaca. Ona kazuje kako su ljudi na Majci Zemlji nekoć davno od Velikog Duha (*Boga*) dobili mnoga korisna znanja koja su im znatno unaprijedila, olakšala i uljepšala život te omogućila brz društveni razvoj. U toj drevnoj i maštovitoj indijanskoj predaji spominje se kao donositelj znanja veliki i snažni 'Orao mudrosti' koji je jakim zamasima krila, po naredbi Velikog Duha, dugo oblijetao Majčicu Zemlju. Taj neobični 'Orao mudrosti' kružio je oko nje još od drevnih vremena kada je Veliki Duh stvorio ljude i udijelio im srce i razum.

Predaja kazuje da je 'Orao mudrosti' nosio znanje na svojim snažnim krilima i, oblijećući Zemlju, nesebično ga je širio diljem čitavog svijeta. On je prenosio znanja samo u srca onih ljudi koji su bili dovoljno snažni i hrabri da smirena duha nepokolebljivo gledaju njegovo lice. Ta zanimljiva indijanska predaja nadalje kaže da je Orao mudrosti poznavao sve kulture tadašnjeg svijeta i da je govorio svim njihovim jezicima. Tijekom davno prohujalog prapovijesnog vremena, on je postupno obznanio svoja znanja mnogim duhovno zrelim i otvorenim ljudima po čitavom svijetu. Nesebično ga je prenosio odabranim Indijancima, Egipćanima, Sumeranima, Kinezima te odabranim pripadnicima mnogih drugih naroda.

Svi smioni ljudi otvorena duha u to drevno doba imali su mogućnost pristupa njegovu neiscrpnu znanju koje im je nesebično darivao ustrajno oblijećući Majčicu Zemlju. Telepatski nadarenim pojedincima bila su tada paranormalnim putem također u svakom trenutku dostupna znanja mnogih tisućama kilometara udaljenih mudraca iz svih dijelova svijeta. U ono doba malobrojnim ljudima koji su nastanjivali Zemlju nisu bile postavljene granice stjecanja znanja i mudrosti.

Indijanci skloni tradiciji drže da je 'Orao mudrosti' na taj način postavio čvrste temelje znanja i razumijevanja među svim drevnim narodima. Mnogi od njih i danas nepokolebljivo vjeruju da su svi ljudi oduvijek na tajanstven način međusobno duboko duhovno povezani nekim nevidljivim nitima na podsvjesnoj razini te da svi solidarno dijele zajedničku sudbinu na Majčici Zemlji.

Na taj je način u drevna vremena taj neobični božanski *"glasnik mudrosti"* objedinio u jednom duhu svekoliko čovječanstvo na Majčici Zemlji. Indijanci s prilično valjanih razloga drže da je samo tako bilo moguće da gotovo istodobno niknu te vrlo brzo stasaju i procvatu drevne visokorazvijene kulture i civilizacije na različitim i međusobno tisućama kilometara udaljenim i prostranim oceanima razdvojenim dijelovima Majčice Zemlje.

Indijanci nadalje vjeruju da je 'Orao mudrosti' tijekom svojih oblijetanja oko Majčice Zemlje razapeo iznad nje neku nevidljivu mrežu koja omogućuje svim ljudima svijeta međusoban duhovni dodir na dubokoj podsvjesnoj razini. Ta je suptilna i neuništiva komunikacijska duhovna mreža kojom upravlja Veliki Duh (*Bog*) temeljni preduvjet za razumijevanje i suradnju među svim ljudima i narodima svijeta.

Da neobična povezanost među ljudima na nekoj višoj razini, o čemu govore predaje sjevernoameričkih Indijanaca, nije samo puka maštarija u novije vrijeme vrlo uvjerljivo potvrđuju neka vrlo originalna istraživanja ponašanja složenih organizama koja se temelje na danas već znanstveno potvrđenoj pretpostavci o postojanju morfogeničkih polja i njihovoj rezonantnoj funkciji. Ta je nefizička polja vrlo neobičnih svojstava prije dvadesetak godina u svojoj knjizi A NEW SCIENCE OF LIFE (*NOVA ZNANOST O ŽIVOTU*) znanstveno postulirao uvaženi britanski istraživač i biolog svjetskog glasa dr. Rupert Sheldrake.

On je još prije dvadesetak godina u svojoj doktorskoj disertaciji iznio vrlo smionu i originalnu hipotezu da su svi biološki sustavi – u koje se kao najsloženiji ubraja i čovjek – na stanovit način upravljani ili, možda bolje rečeno, usmjeravani ne samo poznatim materijalnim i energetskim faktorima, već također specifično organiziranim i strukturiranim suptilnim morfogeničkim poljima koja nisu dostupna našim uobičajenim osjetilima i instrumentima.

Ona, kao nefizička polja, nisu sijela sile i energije, već su nezamislivo velike baze važnih životodajnih informacija i od pamtivijeka su prisutna te podsvjesno jednako dostupna svim bićima u svakoj točki svemira. Ta ga polja na nevidljiv način prožimaju, povezuju i objedinjuju u jedinstvenu informatičku mrežu titanskih razmjera. Ta sveprisutna fizički nemanifestirana informacijsko-komunikacijska polja čine jedinstvenu kozmičku bazu ažuriranih podataka titanskih razmjera.

U njima su nematerijalno, te stoga neuništivo i trajno, pohranjena na odgovarajućim adresama (*razinama ili frekvencijama*) znanja i životna iskustva svih životnih vrsta koje su nastanjivale ili nastanjuju svemir te zapisi o svim zbivanjima od trenutka stvaranja svemira do danas. Egzistencija tih sveprisutnih i neuništivih nefizičkih polja, koja neprestano primaju i emitiraju informacije, nikad nije bila sporna za ezoteričare i teozofe koji su ih nazivali akašičkim zapisima.

Svi dragocjeni podaci pohranjeni u tim poljima selektivno su dostupni u svakom trenutku i na svakom mjestu svim jedinkama iste vrste na podsvjesnoj razini. Na njihovom duboko podsvjesnom iščitavanju, kako drži dr. R. Sheldrake, temelji se razvitak, ponašanje te uravnotežena svrsishodna evolucija zemljopisno raspršenih i tisućama kilometara razdvojenih istovrsnih životinjskih jedinki, sukladno dostignutom razvojnom stupnju svake pojedine vrste.

Morfogenička polja su, kao svojevrsna 'matrica podataka' koja prožima čitav svemir, po svome karakteru uzročna, jer informacije pohranjene u njima neprekidno služe kao aktivni predlošci za svrsishodan oblik i ponašanje svakog organizma i njegovu evoluciju. Ta se polja bez ikakva prigušenja trenutno rasprostiru čitavim svemirom i jednako su dostupna u svim njegovim točkama. Po tome se bitno razlikuju od znanih nam fizičkih polja.

Morfogenička se polja stalno spontano ažuriraju novim podacima (*iskustvima i znanjima*) od svih živih bića, kojima su istovremeno u svakom trenutku podsvjesno dostupni u njima pohranjeni podaci svih njihovih istovrsnih predšasnika. Stoga se može reći da ta suptilna, trajna i sveprisutna informacijska polja na osobit način nadilaze granice prostora i vremena te vjerojatno čine pozadinsku informatičku podršku izuzetno sporom, dugotrajnom i svrsishodnom procesu evolucije svih životnih vrsta.

Tako je, primjerice, pomoću morfogeničkih polja, koja na dubokoj podsvjesnoj razini neprekidno iščitavaju sva živa bića, moguće uvjerljivo objasniti neobičnu činjenicu da je, nakon što je jedna grupa majmuna na nekom otoku teškom mukom naučila novo ponašanje, ubrzo i bez pol muke to isto spontano naučila i druga grupa istovrsnih majmuna na drugom vrlo udaljenom otoku koji sa svojim kolegama nikada nisu bili u fizičkoj vezi niti su s njima bilo kako mogli komunicirati na svjesnoj razini.

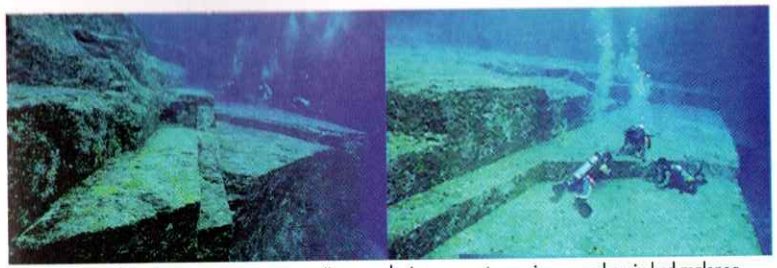

Jasno raspoznatljivi ostaci gorostasnog prapovijesnog zdanja nepoznate namjene u podmorju kod malenog južnojapanskog otoka **Yonagunia** u arhipelagu Okinawe. Ravni bridovi i plohe tog impozantnog, davno potonulog zdanja nedvojbeno potvrđuju da je ono djelo nekih vrlo vještih graditelja iz davno prohujalog pretpovijesnog doba.

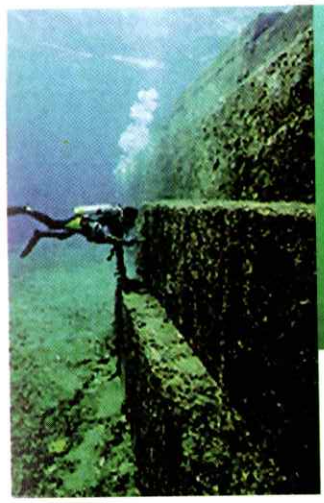

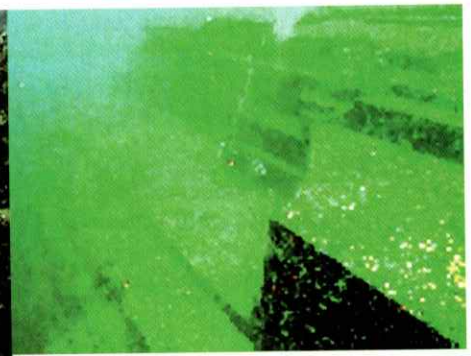

Očito je da je dio današnjeg morskog dna na širem području oko Yonagunija nekoć davno bio kopno na kojem je obitavala neka nama nepoznata visoka kultura koja je bila gospodarski i tehnološki toliko moćna da se mogla upuštati u veoma složene i zahtjevne graditeljske pothvate..

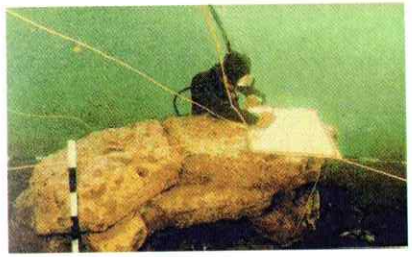

Ostatak potopljenog kamenog zida drevne Krishnine **Dvarake** koja je bila važno lučko, gospodarsko, kulturno i religijsko središte Hindustana u razdoblju od oko 1.700.-1.600. pr. Kr.

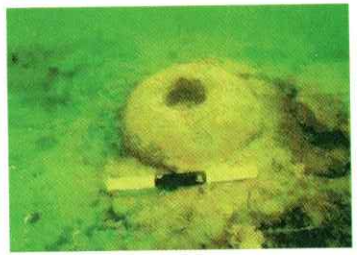

Prstenasti kamen konstrukcije stupa snimljen negdje na prostranom podmorskom arheološkom lokalitetu **Dvarake** ispred indijskog grada Dwarka koji leži na zapadnom dijelu velikog poluotoka Kathiawara.

Tradicionalno dogonsko selo na visoravni Bandiagara u porječju Nigera. Znanstvenike već desetljećima zapanjuje neobično bogata dogonska mitologija, a posebice izvorna argumentacija o trojnom sustavu zvijezde Sirijusa udaljene od Sunca oko 8,6 godina svjetlosti.

Dvojni zvjezdani sustav Sirijusa je najsjajnija zvijezda na zimskom nebu u zviježđu Velikog psa. Čine ga vrlo sjajni **Sirijus A** te daleko manje sjajni i manji **Sirijus B** *('bijeli patuljak')* koji predstavlja zvijezdu osme prividne veličine.

Usporedba fotografije plesača odjevenog u kostim "nebeskog učitelja" Bep-Kororotija snimljene davne 1954. s fotografijom astronauta odjevenog u suvremeno zaštitno svemirsko odijelo.

Kameni reljef s jednog indijskog hrama na kojem je u gornjem desnom dijelu prikazana krilata **'leteća kuća'** *(vimana)* u kojoj se nalaze dvije osobe.

Motiv **'leteće kočije'** koju nebom iznad oblaka vuku vatreni zmajevi sa zida jednog groba u kineskoj provinciji Shantung. Crtež potječe iz 147. godine.

4.

Tragovi paleo i postpaleokontakata

PALEO I POSTPALEOKONTAKTI U PREDAJAMA, RELIGIJAMA I ZAPISIMA DREVNIH KULTURA

Inteligentno vodozemno biće Oannes podaruje ljudima znanje

Babilonski svećenik boga Marduka, astronom i povjesničar Beros u prvom svesku svoje BABILONSKE POVIJESTI, napisane na grčkom jeziku u III. stoljeću pr. Kr., donosi sumersko-akadsku predaju o utemeljenju prve visokorazvijene kulture u južnoj Mezopotamiji prije više od 400 tisuća godina, kada je u Eridu, najstarijem sumerskom svetom gradu, *"sišlo prvo kraljevstvo s Neba"*.

U drevnoj mezopotamskoj mitologiji, koja je u Berosovo doba bila zabilježena klinastim pismom na glinenim pločicama brižno pohranjenim u velikoj biblioteci babilonskog hrama, spominje se neko vodozemno (*amfibijsko*) biće obdareno razumom, imenom Oannes, ili kraće Oe. Ono je prije mnogo tisućljeća, zajedno sa svojim drugovima, jednog dana izašlo iz Eritrejskog mora (*današnje Arapsko more*) na kopno. Ono je izgledom bilo pola čovjek-pola riba i bilo je vođa *"ljudi-riba"*. To je neobično inteligentno vodozemno biće govorilo čistim i razgovijetnim ljudskim glasom. Sudeći po tom slikovitom opisu to bi mogao biti neki izvanzemaljac (*ET*) reptilske rase čije je tijelo, umjesto kožom, prekriveno ljuskama poput ribljeg tijela.

Prema izvornom Berosovu zapisu, koji je još davno izgubljen, ali ga je, srećom, u svome povijesnom djelu djelomično naveo grčki erudit i pisac povijesti Aleksandar Polihistor, Oannes je opisan ovako:

"Prve se godine pojavila, iz onog dijela Eritrejskog mora koji graniči s Babilonijom, neka životinja obdarena razumom koja se zvala Oannes. Prema Apolodorovu izvještaju, cijelo je tijelo te životinje nalikovalo na riblje tijelo; pod ribljom je glavom imalo još jednu (ljudsku) glavu, a i noge, slične čovječjima, dodane ribljem repu. Osim toga, glas i govor bili su joj razgovijetni i čovječji; njena se slika sačuvala do dana današnjeg.

To je biće danju razgovaralo s ljudima, ali nije u tom razdoblju ništa jelo. Dalo im je osnovno znanje, nauke i sve vrste umjetnosti; naučilo ih je graditi kuće, osnivati hramove, sastavljati zakone, i objasnilo im je načela geometrije. Protumačilo im je kako se može razlikovati zemaljsko sjemenje i pokazalo ka-

ko se beru plodovi. Ukratko, poučilo ih je svemu što je moglo ublažiti način života i humanizirati ljudski rod. Njegove su pouke bile tako univerzalne da od tada nije dodano nikakvo bitno poboljšanje. Kad bi zašlo sunce, to bi biće opet uronilo u more i provelo cijelu noć u dubini, jer je bilo vodozemno.

Nakon toga su se pojavile i druge životinje poput Oannesa; Beros obećava da će izvijestiti o njima kad prijeđe na povijest kraljeva."

Taj veoma slikovit i zanimljiv Berosov opis inteligentnog i vrlo obrazovanog došljaka Oannesa, kojega su tada još gotovo posve neuki Sumerani smatrali samim bogom, veoma podsjeća na ronioca odjevenog u moderno ronilačko odijelo. Iz tog opisa je razvidno da je Oannes, kao misionar neke visokorazvijene kulture, sa svojim drugovima dugo vremena živio među ljudima uz sjeverozapadnu obalu Eritrejskog mora i čitavo vrijeme ustrajno ih je podučavao, korak po korak, poljodjelstvu, graditeljstvu i podizanju gradova, geometriji, religiji, etičnosti, umjetnosti, osnivanju hramova te sastavljanju zakona.

Tijekom čitave svoje neobično duge prošlosti drevni narodi Mezopotamije štovali su kao bogove inteligentna vodozemna bića predvođena Oannesom, koja su smatrali osnivačima babilonske kulture i civilizacije, i podizali su im u znak zahvalnosti brojne hramove ukrašene golemim kipovima. U STAROM ZAVJETU legendarni Oannes spominje se čak tri puta kao filistejsko-semitski poganski bog Dagon (*Dagan*) koji je u sinagogi u Dura-Europusu prikazan kipom čovjeka s ribljim repom.

Bog Dagon je legendarni izumitelj pluga i otac boga Baala. Štovanje njegova kulta datira iz sredine trećeg tisućljeća pr. Kr. Dagon kasnije postaje bogom-zaštitnikom vegetacije i poljodjelstva, jer je izronio iz slatkih voda što se kriju u utrobi Majke Zemlje te potiču i podržavaju rast vegetacije.

Valja istaći da se ta drevna sumerska predaja o Oannesu, u pogledu njegova opisa i misionarskog djelovanja, začuđujuće dobro podudara u više elemenata sa sličnom predajom tisućama kilometara udaljenog zapadnoafričkog naroda Dogon koji u svojoj neobično bogatoj mitologiji također spominje neka inteligentna vodozemna bića – *"svemirske nadziratelje"* – predvođena Nommouom. Ta su bića prije više tisućljeća velikom nebeskom arkom prispjela iz svemirskih dubina kako bi na Zemlji, opustošenoj kataklizmom Atlantide i općim potopom, ponovo utemeljili civilizaciju.

Svjetski poznati američki znanstvenik i publicist dr. Carl E. Sagan *(1934.-1996.)* drži da su drevne predaje o Oannesu i Nommouu po svome značenju znatno više od puke maštarije drevnih naroda. S tim u vezi on je kazao sljedeće: *"Priče poput Legende o Oannesu zaslužuju da se mnogo kritičnije ispitaju nego što je to do sada bilo učinjeno."*

Odakle Dogoni znadu strukturu zvjezdanog sustava Sirijusa?

Tijekom dugotrajne prošlosti ljudskog roda nicale su na pretpovijesnoj sceni Zemlje visoko razvijene kulture i civilizacije koje su za sobom ostavile samo dijelom raspoznate tragove i zadivljujuću znanstvenu i kulturnu baštinu koja tijekom eona preživjela sve do naših dana. Neka nasljeđa pradrevnih, davno prohujalih civilizacija vrlo jasno ukazuju na neslućene mogućnosti potencijala ljudskog uma te na visoka drevna znanja za koje je suvremena znanost još uvijek institucionalno gotovo posve zatvorena.

Član britanskog Kraljevskog društva astronoma dr. Robert K. Temple, koji se punih trideset godina bavio dogonskom mitologijom i kozmogonijom obavio je 1976. knjigu pod naslovom THE SIRIUS MYSTERY – New Scientific Evidence for Alien Contact 5000 Years Ago (*TAJNA SIRIJUSA – Novi znanstveni dokaz o kontaktu s izvanzemaljcima prije 5000 godina*).

U toj izuzetno zanimljivoj knjizi, koja je ubrzo uzvitlala mnogo prašine te ozbiljno uznemirila mnoge znanstvenike, autor sustavno i argumentirano razrađuje hipotezu da su nekoć davno inteligentni došljaci iz svemira posjećivali Zemlju, educirali ljude i predano polagali temelje prvim drevnim pretpovijesnim civilizacijama. Ta je knjiga krajem 1998. izašla u drugom, prerađenom i znatno dopunjenom izdanju. U njoj autor iznosi niz novih dokaza koji rječito govore u prilog hipotezi o paleokontaktu koji se vjerojatno zbio negdje na tlu Afrike prije otprilike pet tisućljeća.

Autor spomenute knjige na temelju svojih dugogodišnjih istraživanja tvrdi da su inteligentni došljaci s nama nepoznatog planeta koji se nalazi u obližnjem nam zvjezdanom sustavu Sirijusa, udaljenog od Sunca nešto manje od devet svjetlosnih, godina još prije desetak tisućljeća posjećivali još gotovo posve primitivne žitelje pretpovijesnog Egipta, civilizirali ih i nesebično im prenosili mnoga svoja umijeća i znanja da bi im olakšali i unaprijedili život. Ti su inteligentni došljaci svojim misionarskim radom dali snažan poticaj za spektakularno brz razvoj pretpovijesnog Egipta koji se zbio krajem četvrtog i početkom trećeg tisućljeća pr. Kr. u slavno doba Starog kraljevstva.

Glavno uporište za tu neobičnu hipotezu dr. Robert K. Temple temelji na zabilježenoj predaji donedavno topografski i kulturno posve izolirane zapadnoafričke etničke zajednice Dogon, koja danas najvećim dijelom živi u središnjem dijelu države Mali, na visoravni Bandiagara južno od drevnog grada Tombouctoua (*Timbuktu*) i planinskom području oko grada Homborija. Prostrana visoravan Bandiagara, s visokim stjenovitim grebenom koji se proteže usporedno s velikom rijekom Niger na udaljenosti od šezdesetak kilometara, teško je pristupačna i ubraja se u najslikovitija područja zapadne Afrike. Na tom prostranom području jugoistočno od rijeke Niger danas se nalaze etnografski zaštićena naselja dogonskih plemena.

Etnička zajednica Dogon danas broji oko 350 tisuća pripadnika i čine je četiri plemena: Aru, Dion, Domno i Ono. Tradicionalna dogonska kultura ubraja se po svojim značajkama u paleosudanski tip i čini jednu od najbogatijih i najznačajnijih izvornih kultura crne Afrike. Dogoni su poznati i cijenjeni kao vješti ratari, tkalci, lončari i vrsni drvorezbari. Iz drveta vješto i vrlo maštovito izrađuju velike ritualne maske i razne kultne figure. Oni tradicionalno žive u velikim patrijarhalnim porodicama – *ginama.*

Oni su se na širem području visoravni Bandiagare nastanili tijekom XV. i XVI. stoljeća. Na to su područje dospjeli iz svoje daleke prapostojbine – zemlje Manda. Dogoni su vrlo dugo bili prilično izolirana etnička zajednica. Stoljećima nisu dolazili u doticaj s vanjskim svijetom, a posebice ne s predstavnicima zapadne civilizacije, pa je stoga njihova neobično bogata mitologija i tradicija ostala nepromijenjena sve do dolaska prvih istraživača.

Sve do sredine XX. stoljeća u znanosti se držalo da su Dogoni tipični predstavnici primitivnog i zaostalog afričkog naroda. Takav paušalan stav odviše pozitivistički orijentiranih zapadnih znanstvenika, koji je 'a priori' posve ignorirao njihovu neobično bogatu tradiciju, temeljio se jedino na činjenici da oni stoljećima žive na teško pristupačnom i izoliranom području pa su stoga do njih vrlo rijetko dopirali vanjski utjecaji koji bi im unaprijedili tegoban život i priveli ih napretku po mjeri tada već tehnički i gospodarski visokorazvijenog zapadnog društva.

Prvi zapadni znanstvenici koji su se upustili u temeljitije istraživanje Dogona i njihove u mnogo čemu osebujne kulture i tradicije bili su francuski antropolozi Marcel Griaule (*1898.-1956.*) i Germaine Dieterlen. Oni su svoje dugogodišnje sustavno proučavanje Dogona, njihovih običaja i kulture započeli sa svojim suradnicima 1931. i potrajalo je, uz manje prekide, sve do 1950. Bio je to, kako se kasnije pokazalo, ogroman istraživački poduhvat u koji je profesor Marcel Griaule, svojevremeno vodeći francuski afrikanist, nesebično uložio mnoge godine svoga života. Najveće priznanje za svoj predani rad na istraživanju i proučavanju neobično bogate dogonske tradicije i kulture on je dobio tek 1946. od samih Dogona.

Tada su, naime, starješine četiriju dogonskih plemena, uvjerivši se tijekom proteklih petnaestak godina koje je profesor Griaule proveo u njihovoj sredini, da je on zaista čestit i neumoran tragatelj za istinom o njihovu malenom narodu i čovjek dostojan povjerenja, napokon odlučile da se njemu i njegovim bliskim suradnicima otkriju dotad pred strancima neki strogo čuvani ezoterijski aspekti izuzetno bogate dogonske mitologije i religije. Za to su zadužili slijepog starca Ogotemmelija.

Dobivši odobrenje plemenskih starješina, taj je uvaženi plemenski mudrac francuskim istraživačima tijekom 33 dana potanko ispripovijedao neobične tajne dogonske predaje kojima se na vrlo osebujan način tumači stvaranje i razvoj svemira te podrijetlo i prošlost ljudskog roda. On im je u nizu razgovora također iznio i brojne, dotad nepoznate pojedinosti iz života svoga naroda.

Stari plemenski mudrac Ogotemmeli sustavno je i detaljno iznio profesoru Griauleu i njegovim suradnicima kozmogonijsku sliku stvaranja i razvoja svemira pomno sačuvanu u vrlo bogatoj i dugotrajnoj dogonskoj tradiciji. U tom mitskom opisu početka i stvaranja svijeta spominju se *spiralni zvjezdani sjetovi"* (*galaktike*) koje je vrteći se i plešući stvorio Amma, dogonski bog-stvoritelj svemira.

Dogoni drže da ti spiralni zvjezdani svjetovi ispunjavaju čitav svemir te

da su nastanjeni. Jedan takav spiralni zvjezdani svijet je, prema dogonskoj kozmogoniji, i naš Mliječni put koji tvori *"unutrašnji zvjezdani sustav"*. Ti su fascinantni astronomski podaci, dakako, izazvali opće čuđenje i nevjericu znanstvenika, a posebice astronoma koji su tek 1927. utvrdili da su galaktike gigantski *"zvjezdani gradovi"* koji sadrže nebrojene milijarde zvijezda.

Prema dogonskoj kozmogoniji, svemir je postojao još davno prije pojave bića u ljudskom obličju. Prvobitni svemir bilo je svojevrsno spiralno gibanje zgusnute materije u *"jajetu svijeta"*. Uslijed tog prvobitnog spiralnog kretanja unutar *"jajeta svijeta"* formiralo se najmanje nevidljivo zrnce *Po*. Ono se brzo okretalo i lučilo je čestice materije iz koje je sazdan čitav svemir. Tek mnogo kasnije, na određenom višem stupnju razvoja svemira, bića postaju svjesna sebe i time daljnji tijek stvaranja postaje mnogo složeniji.

Francuski istraživači bili su bili prvi stranci kojima je to bilo podrobno ispričano. Oni su odmah uočili da dogonska kozmogonija sadrži iznenađujuće visoku razinu niza preciznih astronomskih podataka i znanja, premda Dogoni nisu nikad imali bilo kakvu suvremenu sofisticiranu astronomsku opremu kojom bi sve to mogli ustanoviti. Od svega toga znanstvenike, a posebice astronome, najviše je u drevnoj dogonskoj kozmologiji začudila tvrdnja da Sirijus nije usamljena zvijezda, već da je trojni zvjezdani sustav.

Istraživački tim profesora Griaulea je, uz niz fascinantnih astronomskih podataka utkanih u izuzetno bogatu dogonsku kozmogoniju, osobito iznenadilo saznanje da Dogoni koriste čak tri vrste kalendara – solarni, lunarni i neki specijalni kalendar koji se temelji na ophodnom vremenu tada još neotkrivenog Sirijusova pratitelja vrlo slabog sjaja – hipotetskog Sirijusa B – kojeg Dogoni nazivaju *Po tolo*.

Francuski istraživači su tijekom brojnih razgovora s plemenskim mudracom Ogotemmelijem također ustanovili da formalno neuki Dogoni, uz neobično visoka astronomska znanja, također posjeduju i prilično opsežna znanja iz medicine (*anatomija i fiziologija*), kao i da odlično poznaju farmakopeju.

Profesor Griaule i njegovi suradnici bili su naprosto zaprepašteni onim što im je mudrac Ogotemmeli u nizu razgovora sustavno kazivao. Naprosto nisu mogli vjerovati svojim ušima. Ogotemmelijeva kazivanja profesor Griaule je pomno zabilježio i nakon povratka u Francusku sistematizirao i objavio 1965. u knjizi BLIJEDI LISAC, koja je izašla posmrtno, i ostala sve do danas, uz sva ostala istraživanja koja su kasnije uslijedila, glavnim izvorom podataka o malom narodu Dogona i njegovoj zadivljujućoj tradiciji koja još i danas veoma zbunjuje mnoge znanstvenike.

Ta je knjiga vrlo brzo nakon objavljivanja požnjela svjetsku slavu i dospjela u središte interesa čitave znanstvene javnosti koja se otada počela živo interesirati za Dogone te njihovu zadivljujuću tradiciju i neobično bogatu kulturnu baštinu, koja je bila tisućljećima brižno njegovana i sačuva-

na u izvornom obliku sve do naših dana, zahvaljujući prvenstveno njihovoj mnogostoljetnoj izoliranosti od svijeta te drevnoj plemenskoj instituciji tajnog društva *Ava* (*Društvo maski*).

Svaki član tog tajnog dogonskog društva ima svoju veliku drvenu masku koja se razlikuje od maski ostalih članova i dužan je pod njom aktivno sudjelovati u svim obredima. Vrlo svečani obred kojeg izvode pripadnici tog tajnog društva naziva se *Sigi*. Taj se obred od pamtivijeka održava jednom u šezdeset godina. Na njemu se između uglednih pripadnika plemena biraju *olubaru* – velikodostojnici Društva maski. Nakon izbora oni dobivaju dugotrajnu posebnu edukaciju da bi naučili tajni stari dogonski jezik zvan *Sigi so*. Nakon uspješnog završetka te obuke, postaju kvalificirani nositelji i učitelji drevne dogonske ezoterijske mitologije i kozmogonije.

Od vrlo bogate dogonske tradicije najveće polemike među znanstvenicima izazvalo je precizno poznavanje niza teško dokučivih ili još posve nedokučivih astronomskih podataka, a posebice vrlo detaljan opis strukture zvjezdanog sustava Sirijusa. Ta je Griauleova knjiga neobična naslova za relativno kratko vrijeme u znanstvenim krugovima iz temelja promijenila tadašnju općeprihvaćenu pozitivističku hipotezu o inferiornosti kultura 'crne Afrike' te kultura drugih prividno primitivnih egzotičnih etničkih skupina i naroda diljem svijeta.

Neobično bogata dogonska mitologija, koju su pomno zapisali francuski istraživači, pored ostalog kazuje da je nekoć vrlo davno, još prije mnogo tisućljeća, Zemlju prvo posjetio Ogo – neko inteligentno biće nemirne ćudi iz svemira. Njega Dogoni nazivaju Juruga, što se može opisno prevesti kao *Blijedi lisac*. Zatim je bog-stvoritelj svemira Amma, vjerojatno na temelju povoljnog Ogoova izvješća, poslao na Zemlju veliku misiju izgledom neobičnih vodozemnih bića (*Nommoa*) pod zapovjedništvom Nommoua, koji je, sudeći po opisu njegova izgleda, vjerojatno također bio izvanzemaljac (*ET*) reptilske rase kao i Oannes.

Ona se, kako vjeruju Dogoni, prije otprilike pet tisućljeća u svome *"kovčegu"* (*nebeskoj arci*) jedne noći spustila na Zemlju negdje daleko, sjeveroistočno od područja na kojem danas žive pripadnici plemena Dogon. To se spuštanje *"kovčega"*, kako tvrdi dogonska predaja, zbilo negdje na području jezera Debo, koje se formira tijekom kišne sezone pored nabujalog Nigera. Neki istraživači drže da se spuštanje *"kovčega"* moglo zbiti i negdje na području Egipta ili možda čak i dalje na Bliskom ili Srednjem istoku. Uporište za tu hipotezu oni temelje na činjenici da pripadnici etničke zajednice Dogon od pamtivijeka vjeruju da njihovi korijeni dopiru sve do preddinastičkog Egipta, u doba od prije otprilike sedam tisućljeća pr. Kr.

U toj neobičnoj predaji Dogona vrlo je slikovito opisan dolazak i slijetanje nebeske arke na Zemlju. Dok se ona iz velike udaljenosti s nebeskih visina približavala mjestu spuštanja veoma je sličila *"sjajnoj zvijezdi koja se brzo kreće noćnim nebom"*. Prilikom slijetanja arka je izbacivala crvene plamene jezike koji se u predaji opisuju kao *"štrcanje krvi"*. Kada se *"kovčeg"* spuštao na tlo, uz uključene snažne raketne motore za kočenje, proizvodio

je zaglušujuću buku poput najžešće grmljavine i uzvitlao je na tlu ispod sebe u *"velikom kovitlacu oblak prašine"*. U trenutku prizemljenja on je sličio na *"snažan plamen koji je se ugasio nakon što je lagano dodirnuo tlo"*.

Nakon prizemljivanja iz *"kovčega"* je prvo izašao Nommoua, a zatim i svi ostali članovi misije. Zatim su iskrcali svoju opremu i nastanili se na Zemlji. Sa sobom su donijeli *"sjemenje biljaka, životinja i ljudi"*. Ta je dobro pripremljena mnogobrojna Nommouva misija, kako vjeruju Dogoni, prispjela na Zemlju vjerojatno prije otprilike pet tisućljeća iz zvjezdanog sustava Sirijusa velikom nebeskom lađom koja je imala dvije palube s mnogo prostorija u kojima su bili smješteni ti neobični došljaci (*Nommoi*) te sva oprema nužna za njihov život i rad na Zemlji. Oni su se, kako dalje kazuje drevna dogonska predaja, položili temelje njihovoj kulturi.

Zanimljivo je da Dogoni, kao i od njih tisućama kilometara udaljeni Sumerani, u svojoj mitologiji spominju neka inteligentna vodozemna bića – došljake iz svemira – kao osnivače svoje visoke kulture koja je naglo zabljesnula u punom sjaju još u osvit povijesnog doba. Prema njihovim kazivanjima, to su bila bića gornjim dijelom tijela nalik ljudima, a donjim dijelom tijela nalik ribama. Zaista je vrlo teško vjerovati da bi ta neobična podudarnost u mitologiji dvaju udaljenih drevnih naroda, koji vjerojatno nisu bili ni u kakvoj međusobnoj vezi, mogla biti samo plod pukog slučaja.

Dogoni drže Nommoua *"nadzirateljem svemira"*, *"ocem čovječanstva"*, *"gospodarom vode"* i *"čuvarom duhovnih načela"*. Oni i danas nepokolebljivo vjeruju u njegov povratak na Zemlju u nebeskoj arci. Nommoi, koji kao vodozemna (*amfibijska*) bića dišu *"kroz ključnu kost"*, za njih su *"nadzratelji"*, *"učitelji"* i *"gospodari voda"*. Nommoi su, prema tradicionalnom dogonskom vjerovanju bili, preteče ljudskih bića.

Najveće zaprepaštenje i najviše oštrih polemika među znanstvenicima, koje još uvijek traju, izazvalo je vrlo precizno poznavanje niza golom oku posve nedostupnih astronomskih podataka, koji se nalaze u sklopu dogonskih predaja, a posebice vrlo detaljni podaci o strukturi zvjezdanog sustava Sirijusa. Dogoni drže da sjajna zvijezda Sirijus, koja je za vedrih zimskih noći vidljiva na južnom obzorju u zviježđu Velikog Psa, ima u svojoj blizini još dva malena sunca-pratitelja vrlo slabog sjaja i velike mase.

Oni sjajnu zvijezdu Sirijus, koju su, kao nebeski simbol božice Izide, neobično štovali drevni Egipćani, nazivaju *Sigi tolo*, a njegove nevidljive pratitelje *Po tolo* i *Emme ja tolo*. Prema dogonskoj predaji trojni zvjezdani sustav Sirijusa dio je *"unutrašnjeg zvjezdanog sustava"* (*Mliječne staze*) i predstavlja *"oslonac zvijezda"*. Oni smatraju da zvjezdani sustav Sirijusa ima presudan utjecaj na život i razvoj ljudskog roda na Zemlji.

U svemu tome znanstvenike koji se bave proučavanjem dogonske tradicije najviše začuđuje da maleni *Po tolo*, čak i najjačim suvremenim teleskopima teško vidljiv pratitelj sjajnog Sirijusa, zauzima središnje mjesto u bogatoj dogonskoj mitologiji i tradiciji. *Po tolo*, na neki način, simbolizira cjelokupno stvaranje svemira te za Dogone čini najvažniju zvijezdu i središte zvjezdanog svijeta. Njihova predaja govori da je ta nekoć crvena zvi-

jezda, ubrzo nakon pojave prvih ljudi na Zemlji, iznenada vrlo snažno bljesnula, a zatim je počela postupno gubiti sjaj, da bi nakon 240 godina postala nevidljiva ljudskom oku.

Dogoni smatraju da je *Po tolo* danas malena zvijezda goleme mase i gustoće. Ona je sazdana od *"metala sagala koji je sjajniji od željeza i tako težak da ni sva živa bića na Zemlji, kada bi se udružila, ne bi mogla podići niti jedan njegov djelić"*. Dogoni također tvrde da ophodno vrijeme *Po tolo* oko sjajnog *Sigi tolo* iznosi pedeset godina.

Kada su znatiželjni francuski istraživači upitali kako se zvijezda *Po tolo* može vidjeti, Ogotemmeli im je uzgred spomenuo neku tajnu špilju iz koje se ona može vidjeti, uz napomenu da se u njoj nalaze i drugi pouzdani dokazi o njezinu postojanju. Tamo profesora Griaulea i njegove suradnike, unatoč povjerenju koje su uživali, odviše nepovjerljivi i tradicionalno vrlo oprezni Dogoni, nažalost, nisu htjeli nikad odvesti.

Prema dogonskoj mitologiji *Emme ja tolo* je treći član zvjezdanog sustava Sirijusa. Ta je zvijezda nešto veća i oko četiri puta lakša od masivnog *Po tolo* i naziva se Malim suncem žena. Ona kruži na nešto većoj udaljenosti oko *Sigi tolo* i *Po tolo*. Dogoni vjeruju da je *Emme ja tolo* posrednik između *Sigi tolo* i *Po tolo*.

Pogledajmo što o zvjezdanom sustavu Sirijusa danas znade suvremena astronomija. Sirijus, ili preciznije rečeno Sirijus A, velika je bijelo-plava zvijezda u zviježđu Velikog psa čija je masa oko 2,5 puta veća od mase Sunca. Sirijus A ima vrlo visoku površinsku temperaturu i oko 23 puta je sjajniji od Sunca pa se stoga ubraja u plavo-bijele zvijezde. Njegova udaljenost od Sunca iznosi oko 8,6 godina svjetlosti.

Pretpostavku da nama relativno blizak i blistavi Sirijus ima u svojoj blizini barem jednu masivnu zvijezdu-pratitelja vrlo slabog sjaja prvi je iznio još 1844. njemački astronom Friedrich Wilhelm Bessel na temelju uočenih smetnji u gibanju Sirijusa. Postojanje jedne od zvijezda-pratilja Sirijusa A koju spominje dogonska mitologija otkrio je 1862. tada moćnim 46-centimetarskim teleskopom neizravno američki astronom i graditelj teleskopa dr. Alvan G. Clark s opservatorija u Wisconsinu. Ta je sićušna zvijezda-pratilja prozvana Digitarius ili Sirijus B (*Osirus*), a poznata je i pod imenom Pup.

Ona je zbog vrlo slabašnog sjaja (*magnituda 7*) i relativno velike blizine oko deset tisuća puta sjajnijeg Sirijusa A (*magnituda -1,47*) prvi puta bila uspješno fotografirana tek 1970. modernom visokoosjetljivom opremom. Astronomi procjenjuju da su Sirijus A i njegov gotovo nevidljivi pratitelj Sirijus B ili Osirus međusobno udaljeni oko tri milijarde kilometara, što odgovara otprilike dvadeseterostrukoj udaljenosti Zemlje od Sunca.

To je vrlo malena zvijezda promjera nešto manjeg od Zemljinog i mase oko tri puta manje od Sirijusa A, odnosno dvadesetak posto manje mase od Sunčeve. Ona se sastoji od degenerirane plinovite materije bez elektronskog plašta izuzetno velike gustoće (*oko milijun grama po kubičnom centimetru*) pa se svojim obilježjima svrstava u 'bijele patuljke' ili neutronske zvijezde za koje se očekuje da će za nekoliko milijuna godina, nakon što se energetski posve istroše, kolabirati u proždrljivu i nezasitnu crnu rupu.

Druga zvijezda-pratilja Sirijusa A, hipotetski Sirijus C, koju izričito spominje drevna dogonska predaja pod imenom *Emme ja tolo* vjerojatno je manje mase i promjera te još slabijeg sjaja od Sirijusa B, čiji sjaj je oko deset tisuća puta slabiji od sjaja Sirijusa A, odnosno oko 450 puta slabiji od Sunčevog. Stoga pobornici hipoteze o njezinom postojanju drže da su malen promjer i slabašan sjaj osnovni razlozi zbog kojih Sirijus C, u čije postojanje su Dogoni posve sigurni, nije moguće otkriti čak niti najsuvremenijom visokoosjetljivom zemaljskom astronomskom opremom.

Ono što najviše začuđuje, ali istovremeno i zbunjuje znanstvenike u drevnoj i bogatoj dogonskoj mitologiji krcatoj nizom preciznih astronomskih podataka, jesu sljedeće tvrdnje:

- da sjajna zvijezda *Sigi tolo* (*Sirijus*) čini trojni zvjezdani sustav,
- da je danas zvijezda *Po tolo* (*Sirijus B ili Digitarius*) specifično znatno 'teža' od ostalih i da je vrlo slabašnog sjaja te
- da ophodno vrijeme *Po tolo* (*Sirijusa B*) oko Sigi tolo (*Sirijusa A*) iznosi pedeset godina.

Ophodno vrijeme Digitariusa i Sirijusa A oko njihovog zajedničkog težišta astronomi su uspjeli tek nedavno odrediti sa zadovoljavajućom točnošću (*50,004 ± 0,09 godina*) i ono se – na njihovo opće zaprepaštenje – gotovo savršeno podudara s podatkom kojeg decidirano navodi drevna dogonska mitologija.

Valja istaći da se tradicionalna astronomska znanja u sklopu njihove mitologije ne ograničavaju samo na zadivljujuće precizne podatke o trojnom zvjezdanom sustavu Sirijusa. U svojoj neobično dugoj tradiciji Dogoni također znadu:

- da se Sunce nalazi u središtu našeg planetskog sustava te da se vrti oko sebe,
- da se Zemlja istovremeno vrti oko sebe i oko Sunca
- da je Mjesec suh i mrtav te da kruži oko Zemlje,
- da putanje planeta oko Sunca nisu kružne već eliptične,
- da planet Saturn ima veličanstven prsten te
- da planet Jupiter ima četiri satelita.

Dogoni u svojoj tradiciji imaju određeni naziv za svaki položaj planete Venere na nebeskom svodu, koja gledano sa Zemlje ima svoje mijene slične Mjesečevim, gotovo nevidljive golom oku,. Njihova mitologija spominje čak i Venerin satelit, ali ga suvremena astronomija do sada nije otkrila. Možda je nekoć davno zaista postojao, ali je zbog nestabilne putanje odlutao dalje u svemirska prostranstva ili je pao na njezinu površinu trajnu obavijenu gustim i neprozirnim oblačnim omotačem. Zanimljivo je da Dogoni u svojoj kozmologiji ne spominju tri vanjska planeta (*Uran, Neptun i Pluton*) te teško vidljivi unutarnji planet Merkur.

Time nevjerojatno bogati fundus znanja o astronomiji u dogonskoj mitologiji još nije iscrpljen. Astronome je osobito iznenadilo da Dogoni vrlo dobro razlikuju prividan položaj zvijezda na nebeskom svodu od njihova stvarnog položaja u svemiru. Simboli glavnih zvijezda na žrtveniku *lebe dala* razmješteni su prema njihovom stvarnom prostornom položaju u svemiru, dok su simboli tih istih zvijezda na žrtveniku *ka donnolo* raspoređeni prema njihovom prividnom položaju, onako kako ih sa Zemlje vidimo na nebeskom svodu. Taj opseg vrlo točnih informacija čini više nego neobičnom njihovu bogatu riznicu znanja o astronomiji.

Posebno obilježje bogate dogonske mitologije i tradicije jest da je njome duboko prožet svakodnevni život Dogona. Ona je, kako su to jasno uočili još prije više od pedesetak godina profesor Griaule i njegovi suradnici, duboko ukorijenjena u svakodnevni život, običaje i vjerovanja Dogona, što joj daje posebnu uvjerljivost. Drevna dogonska kozmologija odredila je čak tipiziranu strukturu sela te izgled hambara, koji svojim izgledom simbolizira "kovčeg" iz zvjezdanog sustava Sirijusa koji se nekoć davno spustio na Zemlju.

Neobično bogata dogonska mitologija i tradicija ostavile su dubok trag na tradicionalnim obrtima te jasno raspoznatljive elemente na nizu izrađevina i predmeta namijenjenih za svakodnevnu upotrebu. Sve to vrlo jasno pokazuje da se tradicionalni život Dogona već tisućljećima temelji na vrlo složenoj i dobro uređenoj osnovi u kojoj ništa značajno nije prepušteno slučaju. Kultura Dogona rječito demantira tradicionalnu tezu o "afričkom primitivizmu".

Postavlja se posve prirodno neizbježno i vrlo mučno pitanje: "Odakle jedna, na prvi pogled prilično primitivna, neuka i gotovo posve izolirana etnička zajednica, koja je sve donedavno živjela gotovo posve izolirano u srcu 'crne Afrike', vrlo precizno poznaje brojne astronomske podatke nedokučive ljudskom oku, koje je suvremena astronomija tek nedavno uspjela otkriti uz pomoć moćnih teleskopa i druge sofisticirane opreme?"

Još više začuđuje odakle im u naše vrijeme vrlo aktualno znanje o *"jajetu svijeta"* iz kojeg je nastao čitav svemir. Sve to pred znanstvenike postavlja neizbježno i prilično neugodno pitanje: "Odakle priprostim i gotovo neukim Dogonima sva ta zadivljujuća znanja na temelju kojih ih se može s punim pravom smatrati vrsnim znalcima kozmogonije i kozmografije?"

Na to teško i vrlo izazovno pitanje, nažalost, nije moguće, ni uz najbolju volju, uvjerljivo odgovoriti u poznatim znanstvenim okvirima. Stoga Robert K. Temple, autor knjige TAJNA SIRIJUSA, polazeći od niza preciznih podataka što ih daje bogata dogonska tradicija, odlučno zastupa vrlo logičnu hipotezu da su te začuđujuće točne podatke drevnim precima današnjih Dogona mogli tijekom pretpovijesnih *"bliskih susreta treće vrste"* dati jedino njihovi drevni nebeski učitelji – predstavnici neke izvanzemaljske civilizacije iz nama obližnjeg zvjezdanog sustava Sirijusa, čija je istraživačka misija još prije više tisućljeća prispjela na pretpovijesnu Zemlju.

Ako su Dogonima, kako to prilično nespretno i neuvjerljivo pokušavaju

objasniti neki astronomi, učeni Europljani prenijeli između dva svjetska rata moderna astronomska saznanja i hipoteze o zvjezdanom sustavu Sirijusa, a oni su ih zatim na brzinu vješto prerušene ubacili u svoju mitologiju, ostaje još uvijek pozamašan pregršt neobjašnjivo izazovnih astronomskih, medicinskih i farmakoloških znanja vješto utkanih u bogatu tradiciju i mitologiju te u mnogo čemu jedinstvene zapadnoafričke etničke zajednice.

Pokušaj diskreditiranja Dogona od strane zapadnih znanstvenika pod nimalo uvjerljivim izgovorom da su sve to plemenske izmišljotine ili da se vješto kite tuđim perjem, po svemu sudeći, nema nikakvog uporišta niti izgleda za uspjeh. On je već u samom početku osuđen na propast.

Stječe se dojam da su mnogi astronomi naprosto desetljećima strepili zbog mogućnosti da će se uskoro otkriti i hipotetski Sirijus C, čime bi točnost niza neobično preciznih, ali žestoko osporavanih astronomskih podataka u drevnim dogonskim predajama napokon bila znanstveno potpuno potvrđena. Time bi danas sve očiglednija i realnija hipoteza o paleo i postpaleokontaktima dobila vrlo snažno uporište.

Upravo to čega su se brojni astronomi najviše bojali zbilo se 1995. Tada su, naime, dvojica francuskih astronoma, Daniel Benest i J. L. Duvent, priopćili da su nakon dugog traganja otkrili dotad hipotetski Sirijus C. Tim je otkrićem, kojem nije dan veći publicitet ili službeno obznanjena potvrda, napokon bilo definitivno potvrđeno da neobično precizna znanja o trojnom zvjezdanom sustavu Sirijusa nisu nikakva plemenska izmišljotina, kako se to običavalo zlurado i, sada je posve jasno, bez pokrića, govorkati u konzervativnim znanstvenim krugovima.

Što su neobično vidjeli i zabilježili drevni narodi Dalekog istoka?

Nedaleko japanskog grada Yamagata na otoku Honshu otkriven je oko četiri tisuće godina stari kneževski grob ukrašen različitim crtežima. Jedan od njih prikazuje kneza ili kralja s krunom na glavi koji dizanjem ruke pozdravlja sedam letećih diskova iz kojih izbija neka bijela svjetlost. Ovakav tip groba poznat je u Japanu pod nazivom Chip-San, što u narječju starosjedilačkog plemena Ainu sa sjevernojapanskog otoka Hokkaido označava *"mjesto na kojem se nalazi sunce"*. Japanski arheolog dr. Joshiyuki Tange drži da ova sunca u nekoliko tisućljeća starim grobovima, po svoj prilici, simboliziraju NLO-e.

U drevnim legendama japanskog plemena Ainu, čiji pripadnici imaju više euroidne nego mongoloidne crte lica, spominju se i neka *"tjelesa koja svijetle"* pod nazivom *shinta*, što u prijevodu znači kolijevka. Legenda kaže da je nekoć davno u jednoj takvoj *"kolijevci"* s neba na zemlju sišao bog Okikurumi-kamui. Dr. J. Tange je na otoku Hokkaido otkrio i oko četiri tisućljeća star grob s crtežom na kojem je prikazana skupina ljudi kako pogledom prati spiralnu putanju nekog letećeg objekta nalik kolijevci.

U srednjovjekovnim japanskim ljetopisima spominju se *"vatrena sunca"* - pod čime se podrazumijevaju neki gorući leteći objekti. Tako, primjerice, jedan japanski crtež izrađen tušem u IX. stoljeću prikazuje neobičan vatreni objekt na nebu čiji let netremice promatraju tri svećenika, dok nedaleko od njih stoji na tlu neobičan krilati muškarac kojeg, čini se, ne primjećuju.

Zanimljivo je da i drevne kineske legende spominju *"leteće zmajeve"* na kojima dolaze *"sinovi nebesa"*. Tako se, primjerice, u kineskoj provinciji Yunnan u jednoj legendi spominju neobična *"leteća zvona"* koja su se u davnim vremenima pojavljivala na nebu, letjela i nestajala. Ona u letu nisu proizvodila nikakve zvukove. Zanimljivo je da su upravo takve zvonolike bešumne leteće objekte nevjerojatnih manevarskih sposobnosti često uočili i brojni današnji vidioci NLO-a diljem svijeta.

U tom pogledu napose je dojmljiv izvadak iz legende o drevnom kineskom junaku Huang Diu, koju u svojim POVIJESNIM BILJEŠKAMA navodi Si-ma Qian, otac kineske historiografije, kojeg neki autori drže kineskim Herodotom. On u svome kroničarskom djelu tvrdi da su zabilježene legende o drevnom junaku Huang Diu, koji je živio i vladao Kinom oko 2600. pr. Kr., *"bliske istini"*. Zanimljivo je da Huang Di svojim znanjem, sposobnostima i načinom života ima prilično sličnosti sa sumerskim bogovima. Držimo da ta sličnost zasigurno ne može biti samo puka slučajnost.

Jedna od zabilježenih zgoda iz života Huang Dia, često spominjanog u mitovima i legendama, kazuje sljedeće: *"Kada je otkrio bakar u gori Shan Shan, Huang Di dao je odliti 'tronožac' u samom podnožju brda Jin Shan. Kada je 'tronožac' bio gotov iza Huang Dia spustio se 'zmaj' s obješenim brkovima. Huang Di se po njima uspeo na 'zmaja', a za njim su krenuli svi njegovi pomoćnici s obiteljima. Na 'zmaja' se popelo više od sedamdeset ljudi. A svi preostali podanici koji se nisu uspjeli popeti na 'zmaja' prihvatili su se zmajevih brkova. Brkovi su otpali, a ljudi popadali (na tlo)."*

Valja istaći da se u drevnim kineskim legendama i kronikama u pravilu spominju *"leteći zmajevi"* koji rigaju silnu vatru i dim ili *"ptice koje grme"*, a vrlo rijetko neki drugi leteći objekti. Razlog tome vjerojatno treba potražiti u činjenici da je za Kineze zmaj od pamtivijeka u njihovoj tradiciji bio simbol božanskog, nedostižnog i nepobjedivog. Prema nekim zapisima u starokineskim kronikama drevni Kinezi su, po svoj prilici, također poznavali rentgen, amfibijska vozila (*lebdjelice*), hibernaciju, genetsko inženjerstvo, svemirske letove te neka druga dostignuća za koja odviše samouvjereno držimo da su vlasništvo i simbol našeg vremena.

Zadivljujući opisi letjelica u vedskim spisima

U izuzetno bogatoj klasičnoj vedskoj književnosti, pisanoj izvorno na sanskrtu, u više drevnih djela opisuju se vrlo detaljno raznovrsne letjelice kojima su se služili bogovi, polubogovi, demoni i kraljevi za daleka putovanja

ili za ratne operacije. Tako, primjerice, veliki junački ep RAMAYANA koji sadrži oko 24 tisuće dvostiha od po 32 sloga podijeljenih u sedam knjiga, donosi vrlo detaljne opise vimana - 'nebeskih kočija' ili letjelica čije pogonske motore pokreće neka bijelo-žućkasta tekućina, vjerojatno neka vrsta benzina ili živa.

Veličina vimana bila je impozantna. U RAMAYANI i DRONA-PARVA-NU - sedmoj knjizi velikog junačkog vedskog epskog spjeva MAHABHARATE - vimana je opisana kao leteći stroj kupolasta oblika velik poput kuće. Vimana je imala dvije etaže, prozore i kupolu sa šiljkom koji je vjerojatno bio antena. Vimane su mogle letjeti odozdo prema gore i odozgo prema dolje te naprijed i natrag, ovisno o položaju mlaznog motora koji je proizvodio snažan *"pogonski vjetar"*. Prema njihovu izgledu bili su, kako stoji u vedskom spisu NATYA-SASTRA, izgrađeni brojni kupolasti hramovi na tlu Indije.

Te su pretpovijesne letjelice, koje se u MAHABHARATI spominju četrdesetak puta, imale zavidne manevarske mogućnosti. Mogle su letjeti na velikim visinama te u kratkom vremenu prevaljivati ogromne udaljenosti, ali po potrebi i mirovati u zraku. Vimane su u letu sjajile poput sunca, a pri polijetanju i slijetanju stvarale su strašnu tutnjavu.

One su mogle letjeti *"brzinom vjetra"*, a neke i *"brzinom uma"*. U letu na većoj visini ispuštale su *"melodičan zvuk"* i *"pravile su glasnu buku u vrijeme odmora"*. Prilikom kretanja vimana po tlu njihovi su kotači ostavljali tragove. Čuvale su se u posebno građenim prostranim građevinama (*hangarima*) zvanim na sanskrtu *Vimana Griha*.

Upravljanje *vimanama* bilo je vrlo složeno i zahtijevalo je veliko znanje i umijeće koje se stjecalo dugotrajnom obukom. *Vimana* je, upravljana vještim rukama pilota, mogla putovati na manjim visinama *"slijedeći trag ptica"*, nebeskim svodom *"visoko iznad oblaka"*, ali i na znatno većim visinama po *"stazama kojima su putovali polubogovi"*. S njih su se golema oceanska prostranstva doimala kao *"maleni bazenčići ispunjeni vodom"*. S tih visina moglo se iz *vimana* vidjeti kopno oko oceana te ušća velikih rijeka koje se u njih ulijevaju.

U velikom junačkom spjevu RAMAYANI zapisano je o letu *vimana* sljedeće:

Na Raminu zapovijed podigla se veličanstvena nebeska kočija
uz strahovitu tutnjavu prema ogromnom oblaku...

Na jednom drugom mjestu u tom spjevu piše:

Bhima je letio svojom vimanom na nekoj golemoj zraci koja je sjajila poput sunca
i stvarala je buku poput strašne grmljavine za oluje.

Ovi živopisni drevni opisi leta *vimana* neodoljivo podsjećaju svakoga tko ih pažljivo pročita na danas svima dobro poznat fascinantan prizor uzleta i leta neke suvremene mlazne ili raketne letjelice.

U široj javnosti manje poznatom vedskom spisu SABHA-PARVANU opisuju se, uz *vimane*, i ogromni sjajni *"leteći gradovi"* koji lakoćom lebde nebom. Sjajili su poput srebra, a u njima je bilo mnogo hrane, vode, raznovrsnih pića i svih ostalih životnih potrepština te različitog obrambenog oružja velike razorne moći. U njih se moglo smjestiti i do tisuću osoba. I u MAHABHARATI se također nalaze slični opisi *"letećih gradova"* koji su se sami mogli pokretati i podizati visoko u nebo te spuštati na zemlju. Na njima su bila ogromna vrata kroz koja su mogle ulijetati i izlijetati manje letjelice (*vimane*).

Vrlo plastičan i danas svakome posve razumljiv opis asurskog *"letećeg grada"* iz MAHABHARATE, koji veoma podsjeća na neke suvremene opise ogromnih NLO-a, glasi:

A na povratku preda mnom se stvori predivan grad koji sebe sama pokreće.
Blještav i sjajan poput vatre i sunca, prepun dobara raznolikih,
prepun sreće, bez tuge i bolesti
Lebdeći grad, sjajan i blistav poput sunca, kretao se uvijek u željenom smjeru.
Uspješno se branio zahvaljujući darovima od sinova Ditinih dobivenim.
Čas je nestajao u njedrima Zemljinim, čas se skrivao u daljinama nebeskim,
čas je dolazio postrance, čas bi nestajao u vodu uronjen.
Najzad ga strijele moje željezne i oštre razbiše u komadiće,
i ruševine tog grada asurskog na zemlju popadaše

Iz ovog i njemu sličnih živopisnih opisa u starodrevnim vedskim tekstovima nije teško zaključiti da se u njima očito opisuju arhaičnim jezikom i stilom ogromne orbitalne svemirske stanice ili vrlo veliki matični brodovi nekih tehnički vrlo naprednih civilizacija. Oni bi, orbitirajući oko Zemlje, nestajali iz vidokruga iza horizonta da bi se nakon nekog vremena opet izdigli iznad horizonta te opet postali vidljivi, što je arhaičnim stilom vrlo uspješno opisao autor tih stihova.

Brojne istraživače mitologije starovjekih kultura najviše začuđuje i zbunjuje činjenica da se vrlo slični opisi leta, polijetanja i spuštanja nekih nepoznatih pretpovijesnih letjelica, kao u nizu klasičnih vedskih djela, također mogu naći u legendama, predajama i svetim spisima međusobno tisućama kilometara i/ili vremenski tisućama godina udaljenih drevnih kultura koje zbog velike prostorne udaljenosti i nemogućnosti bilo kakvog komuniciranja nisu mogle znati ništa jedna o drugoj.

Zanimljivo je da su u predajama, svetim spisima i kronikama više starovjekih kultura također nalaze fascinantni opisi silaska bogova s neba praćenog plamenim jezicima, gustim dimom i zastrašujućom tutnjavom nalik jakoj grmljavinskoj oluji. Zaista je vrlo teško i naivno povjerovati, a pogotovo nekritički prihvatiti, da su svi ti starovjeki opisi, krcati danas svima veoma jasno prepoznatljivim tehnogenim detaljima, samo puka slučajnost, pjesnička simbolika ili plod bujne futurističke mašte njihovih drevnih autora.

Drevna pećinska slikarija u gorju **Tassiliju** u južnom Alžiru prikazuje pastiricu koja čuva goveda. Starost crteža procjenjuje se na približno 12 tisuća godina.

Impresivan crtež goveda iz špilje **Lascaux** u južnoj Francuskoj iz perioda Magdaleniena.

Pećinska slika levitirajućih astronauta iz idilične alpske doline **Val Camonice** u sjevernoj Italiji, nedaleko Bergama.

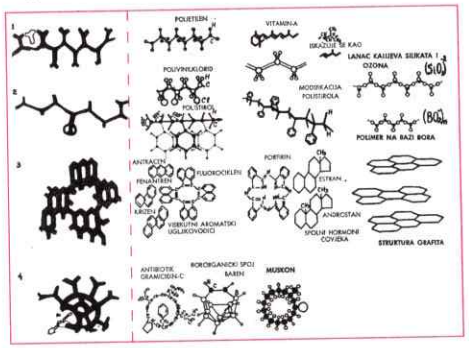

Usporedba drevnih uralskih pećinskih slikarija *(lijeva strana slike)* s kemijskim strukturnim formulama složenih organskih spojeva *(desna strana slike)*, koju je načinio dr. V. I. Avinski .i objavio u časopisu **Himija i žizn'**, broj 9/1974.

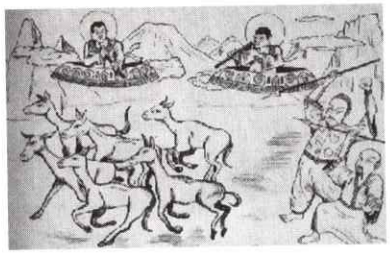

Gravura na zidu jedne umjetno izrađene podzemne dvorane na južnoj obali velikog kineskog jezera **Dong-ting** s neobičnim motivom moderno odjevenih lovaca na malenim letjelicama. Ona podjednako zadivljuje svojom ljepotom, načinom izrade, futurističkim motivom te procijenjenom starošću od najmanje pet tisuća godina.

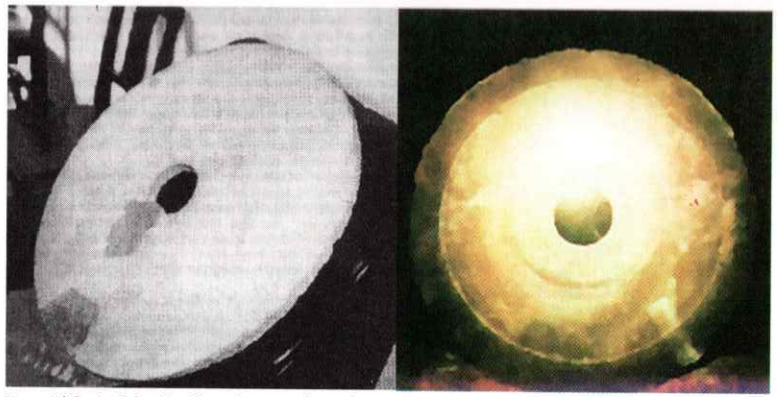

Kameni diskovi s **Bajan Kara Ula** na kojima se, kao robusnom dugovjekom nosaču, nalazi spiralno rasporeden gust brazdasti zapis koji govori o udesu svemirske letjelice u prapovijesno doba i tragičnoj sudbini 'nebeskih momara' koji su bili prinuđeni na preživljavanje u krajnje surovim planinskim uvjetima i neprijateljskom okružju. Njihova starost procjenjuje se na oko 10-12 tisuća godina.

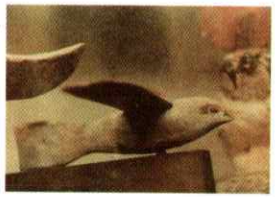

Pogled na **'sakarsku pticu'** s bočne strane jasno ističe njezin atipičan okomiti rep, poziciju nogu *(kotača)* i izvanredan aerodinamičan oblik. Razvidno je da ona ne predstavlja pticu već repliku zrakoplova kakav je u stvarnim proporcijama drevni umjetnik, čini se, promatrao na egipatskom nebu.

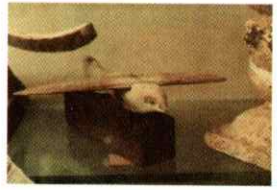

Pogled na **'sakarsku pticu'** s prednje strane ističe blagi nagib krila prema dolje, koji je karakterističan za moderne avione.

'Sakarska ptica' u vitrini Egipatskog muzeja starina u Kairu. Budući da je ona svojim avionskim izgledom zbunjivala brojne ljubopitljive posjetitelje odlučeno je da se ukloni iz izložbenog postava muzeja.

Dr. **Khalil Messiha**, egipatski fizičar, arheolog, cijenjeni aeromodelar i umjetnik, prepoznao je, u dotad punih 70 godina gotovo posve nezapaženoj 'sakarskoj ptici', maketu suvremenog aviona. Tu je hipotezu vrlo brzo i uvjerljivo dokazao replikom 'sakarske ptice' od balzovine koja je, svaki puta kad bi rukom bila bačena u zrak, vrlo elegantno letjela nekoliko metara sve, dok se nije spustila na tlo.

Zapis o viđenju vatrenih obruča u drevnom Egiptu i Rimskom Carstvu

Zanimljiva je činjenica da su drevni Egipćani nepokolebljivo vjerovali da njihovi bogovi u *"nebeskim lađama"* putuju *"nebeskim Nilom"* – Mliječnom stazom – te da redovito navraćaju na Zemlju. Egipćani od pamtivijeka također vjeruju da su njihovi vladari (*faraoni*) zemaljski potomci nebeskih bogova te da se oni poslije smrti na svojim *"nebeskim barkama"* vraćaju u svoj *"nebeski dom"*. Prema tradicionalnom egipatskom vjerovanju da svako zbivanje na nebu nužno ima svoj zemaljski odraz, postaje razumljivo zašto su Egipćani uvijek bili toliko orijentirani na pažljivo promatranje kretanja zvijezda i nebeskih pojava.

U XIX. stoljeću otkrio je u Tebi – današnjem Luxoru – profesor Alberto Tull, tadašnji ravnatelj egipatskog muzeja u Vatikanu, dio nekog prilično oštećenog papirusa iz ANALA Thanunya, pisara i vojnog zapovjednika faraona Tutmosisa III. iz 18. dinastije (*1504.-1450. pr. Kr.*), koji je zbog svojih velikih osvajanja ostao zabilježen u povijesti kao *"Napoleon drevnog Egipta"*.

Iz Thanunyeva zapisa na tom djelomično oštećenom papirusu može se o tom neobičnom događaju pročitati sljedeće: *"U dvadeset drugoj godini vladavine Tutmosisa III., u trećem mjesecu zime, šestog sata dana spustio se na zemlju vatreni obruč koji je stigao s neba. Imao je glavu, a zadah iz njegovih usta bio je težak. Njegovo je tijelo bilo jedan rod (oko 5 metara) dugačko i jedan rod široko. Nije davalo nikakve glasove. Zatim se spustilo na svoj trbuh Otišli su do faraona reći mu Njegovo je veličanstvo naredilo bilo je istraženo kako je sve opisano na svicima pohranjenim u Kući života.*

Njegovo je veličanstvo razmišljalo o događaju. Kad je prošlo nekoliko dana, broj ovih stvari na nebu se povećao. Sjali su tamo jače od samog Sunca i protezali su se dalje od četiriju potpornja nebesa Moćan je bio ratnički položaj vatrenih obruča. Kraljeva vojska je s njim na čelu gledala prema njima Potom su svi vatreni obruči otišli više u nebo, poletjeli su prema jugu i nestali."

Uz Thanunya sve je to sa zaprepaštenjem i vjerojatno suzdržanim strahom promatrao i sam faraon Tutmozis III. sa svojom silnom vojskom. On je neobičnu pojavu *"vatrenih obruča"* na nebeskom svodu shvatio kao znak bogova da na zemlji treba napokon zavladati mir. Stoga je naredio svom pisaru i vojnom zapovjedniku Thanunyju da sve to pomno zabilježi kako se nikada ne bi zaboravilo.

I u Rimskom Carstvu zabilježeno je također nekoliko viđenja neobičnih letjelica na nebu. Tako su, prema jednom sačuvanom zapisu, 170. pr. Kr. stanovnici Lanopiuma, mjesta na apijskoj cesti udaljenog dvadesetak kilometara od Rima, visoko na nebu vidjeli nevjerojatan spektakl čitave flote blistavih letjelica.

Rimski pisac Gaj Plinije Mlađi zabilježio je sljedeći događaj: *"U vrijeme konzula Lucija Valerija i Gaja Valerija (oko 100. pr. Kr.) gorući štit letio je u predvečerje nebom od istoka prema zapadu bacajući iskre".*

Više uvaženih rimskih pisaca, kao što su Livije, Kasije, Ciceron, Seneka i drugi, opisali su vrlo plastično u svojim djelima tajanstvena pojave na nebeskom svodu, za koje u njihovo doba nije bilo racionalnog objašnjenja. Tek danas postaje razvidno da su sve to zapravo starovjeki opisi viđenja NLO-a.

Neobični motivi o posjetiteljima s neba u indijanskim predajama

Valja istaći da su predaje i legende o bogovima koji su svojim letjelicama iz kojih je izlazila vatra praćena dimom i strašnom bukom nalik jakoj grmljavini nekoć davno sišli s neba na zemlju, također zabilježene među domorocima u Sjevernoj, Srednjoj i Južnoj Americi koji žive na nekoliko međusobno vrlo udaljenih mjesta te nisu nikada mogli međusobno kontaktirati.

Tako, primjerice, drevne predaje Azteka i Tolteka slave letećeg boga Quetzalcoatla koji je bio najčešće prikazivan u liku pernate zmije. On je, kako kazuju drevne indijanske predaje, nekoć vrlo davno sišao s neba na zemlju uz silnu buku u oblacima dima u namjeri da ljudima podari znanje da bi ih civilizirao i priveo kulturi.

Bogata predaja raznih etničkih skupina sjevernoameričkih Indijanaca je mnogostoljetna, pomno čuvana tradicija koja, pored ostalog, govori i o kontaktima koje su njihovi preci nekoć davno održavali s došljacima iz svemira. Velik dio tradicionalnih znanja Indijanaca, njihovo zadivljujuće poznavanje i duboko razumijevanje skrivenih zakonitosti prirode, njihova visoka i osebujna duhovna znanja te njihovo danas već nadaleko poznato umijeće iscjeljivanja, prema njihovim vjerovanjima, čini dragocjenu baštinu dobivenu od predstavnika izvanzemaljskih visokorazvijenih kultura koji su u svojim misijama pohodili Zemlju i njihovim precima zdušno prenosili mnoga korisna znanja i umijeća da bi ih civilizirali.

Sačuvana legenda poznatih sjevernoameričkih Navajo Indijanaca kazuje o nekim neobičnim bićima koja su na zemlju sišla odozgo iz oblaka. Oni su ta čudna bića nazivali *Anasazi*, što na njihovu jeziku ima značenje *stari*. Drži se da su ti inteligentni došljaci iz nedokučivih zvjezdanih dubina prastanovnicima Sjeverne Amerike podarili mudrost i znanje te time udarili temelje poznatoj indijanskoj Anasazi kulturi koja je nikla krajem I. stoljeća na rubnim područjima Arizone, New Mexica, Colorada i Utaha.

Ta drevna indijanska kultura, koja je poznavala astronomiju i vještinu građenja kamenom, bila je na vrhuncu svoje moći od početka X. do svršetka XIII. stoljeća, da bi naglo degradirala te gotovo posve propala tijekom XIV. stoljeća. Unatoč tome, ona ipak ima povijesni kontinuitet sve do naših dana preko Pueblo Indijanaca koji su daleki potomci plemena Anasazi Indijanaca. Ta su plemena doselila na jugozapad Sjeverne Amerike u prvim stoljećima pr. Kr. odnekud iz Srednje Amerike.

Zanimljivo je da su Sumerani svoje drevne posjetitelje s neba, koji su ih priveli civiliziranom životu, zvali Annunaki. Teško se oteti dojmu da su nazivi Anasazi i Annunaki za inteligentne nebeske došljake donekle slični, što ukazuje na prilično realnu mogućnost da su drevne pretke indijanskog plemena Navajo i tisućama kilometara udaljene Sumerane svojevremeno posjetila ili posjećivala istovrsna razumna bića te su s njima dulje vrijeme održavala prisne kontakte.

Vrlo slične predaje i običaji zabilježeni su također i kod nekih međusobno tisućama kilometara udaljenih indijanskih plemena u Srednjoj i Sjevernoj Americi. Tako je, primjerice, u indijanskom plemenu Huiho, koje živi u središnjem području Meksika, sačuvana drevna predaja koja kazuje kako su njihove pretke još davno prije dolaska španjolskih osvajača posjetili pripadnici nekog *"prijateljskog plemena"* čija se domovina nalazi negdje vrlo daleko u svemiru.

Oni su sletjeli na Zemlju na velikim *"kotačima sjajnim poput dragulja"*. Dolazili su u sela k strahovito uplašenim i posve neukim precima Huiho Indijanaca. Kada su učeni došljaci s neba nakon duljeg vremena postupno stekli njihovo povjerenje, kazivali su im mnoge teško razumljive stvari o svojoj dalekoj nebeskoj domovini.

Posebno je zanimljiva drevna predaja sačuvana među pripadnicima Hopi Indijanaca, koji danas žive u rezervatu na sjeveroistoku američke savezne države Arizone. U njoj se spominju *"nebeski učitelji Kachini"*, neobična izgleda, koji su nekoć davno dospjeli na Zemlju s nekog velikog zvjezdanog sustava zvanog Toonautakhu oko kojeg, prema njihovu kazivanju, kruži čak dvanaest planeta. To je drevno kazivanje o izvanzemaljskim inteligentnim bićima sačuvano u bogatoj plemenskoj tradiciji Hopi Idijanaca tijekom brojnih naraštaja svojevremeno ispričao stari plemenski poglavica Hopi Indijanaca zvan Bijeli Medvjed.

On je drevne *"nebeske učitelje Kachine"* opisao kao čovjekolika bića neobična izgleda koja za svoja međuzvjezdana putovanja koriste letjelice raznih veličina i naziva. Indijanska predaja tvrdi da su oni neko vrijeme živjeli s precima njihova plemena i strpljivo ih podučavali mnogim korisnim vještinama i znanjima. Jednog dana, nakon što su završili svoju istraživačko-edukativnu misiju na Zemlji, odletjeli su svojom nebeskom letjelicom uz čvrsto obećanje, dano ožalošćenim precima Hopi Idijanaca, da će se jednog dana vratiti.

U spomen tog drevnog susreta s Kachinima i nepokolebljive nade u njihov povratak, sačuvana je kao tradicija središnja plemenska svetkovina tijekom koje pripadnici plemena Hopi svojoj djeci izrađuju i daruju lutke koje, po njihovu uvjerenju, sliče Kachinima. To čine već stoljećima da se njihova djeca ne bi prestrašila neobična izgleda dobronamjernih Kachina kada se oni, prema danom obećanju, jednog dana vrate na Zemlju. U ritualu darivanja lutaka djeci muškarci plešu noseći na licima maske neobična izgleda koje nalikuju licima drevnih *"nebeskih učitelja Kachina"*.

Potomci indijanskih plemena koja su nekoć živjela u šumovitom pod-

ručju velikih sjevernoameričkih jezera ispričali su američkom antropologu dr. Georgeu Huntu Williamsonu da su, sve do dolaska Europljana u te krajeve, tamo često slijetale neke okrugle bešumne letjelice nalik diskovima iz kojih su izlazila čovjekolika bića te razgovarala s domorocima. Nakon dolaska bijelaca slijetanja njihovih letjelica su iznenada obustavljena uz čvrsto obećanje dano ožalošćenim domorocima će se jednom opet vratiti.

U sačuvanoj zbirci drevnih meksičkih mitova i proročanstava, poznatoj pod nazivom CHILAM BALAM, koja datira iz vremena Conquiste (*osvajanja*), kada su današnje područje Meksika drsko zaposjeli vrlo gramzljivi i svirepi španjolski osvajači, zabilježeno je da pripadnici Indijanskog plemena Mayo svojim precima smatraju neka svjetloputa čovjekolika bića koja su nekoć vrlo davno dospjela na Zemlju odnekud s neba na velikim letjelicama.

Ondašnji posve neuki i priprosti stanovnici tog područja odmah su povjerovali da su ti svjetloputi došljaci s neba bogovi koji su sletjeli na Zemlju, što je posve razumljivo obzirom na njihovo nebesko podrijetlo i silnu tehniku kojom su raspolagali. Na takvom posve logičnom zaključku ne može se drevnim poludivljim Indijancima ništa zamjeriti niti prigovoriti.

Bep-Kororoti – nebeski učitelj amazonskih Kayapo Indijanaca

Brojne su etničke skupine Indijanaca koje obitavaju u nepreglednim i teško prohodnim tropskim prašumama Južne Amerike autohtoni plemenski narodi koji tradicionalno žive od lova, ribolova, skupljanja plodina i uzgoja povrća. Oni najvećim dijelom žive u malim društvenim zajednicama seoskog tipa od kojih svaka ima vlastite predaje i vjerovanja.

U autohtonim kulturama južnoameričkih Indijanaca nema bogova i junaka koji bi bili zajednički svim etničkim skupinama tog prostranog područja. Na tom prostoru, kojeg je tijekom XX. stoljeća gotovo posve pregazila noga zapadne civilizacije, zabilježeni su brojni mitološki sustavi i vjerovanja u kojima vrlo često ljudi poprimaju lik životinja, a životinje lik ljudi. Valja istaći da su za južnoameričke Indijance njihova mitologija i prošlost jedno te isto. Oni ih naprosto ne razlikuju.

Kayapo Indijanci danas obitavaju u srcu brazilske prašume, na području oko rijeke Rio Fresco u južnom dijelu savezne brazilske države Para. Oni, posve odvojeni od civilizacije, već tisućljećima žive ustaljenim plemenskim načinom života bez značajnih promjena. S njima je prvi puta uspostavljen kontakt tek 1952. Zanimljivo je da su prvi istraživači koji su s njima razgovarali vrlo brzo otkrili da oni u svojoj plemenskoj predaji i ritualu s neobičnom ljubavlju štuju i slave bjeloputog 'nebeskog učitelja' Bep-Kororotija.

Dr. Joao Americo Peret, eminentni brazilski istraživač indijanske kul-

ture, prvi je zabilježio na portugalskom jeziku drevnu predaju Kayapo Indijanaca o stvaranju svijeta i neobičnom nebeskom učitelju Bep-Kororotiju. Tu mu je legendu davne 1952., dok je boravio u njihovu selu, ponosno ispričao stari plemenski savjetnik Kuben-Krau-Kein, kojeg su njegovi suplemenici nazivali Gvaj-Baba, što u prijevodu znači mudrac. Slobodan prijevod Peretova zapisa predaje o Bep-Kororotiju je toliko zanimljiv u više karakterističnih detalja da ga donosimo kao dodatak u prilogu ove knjige.

Ta drevna predaja Kayapo Indijanaca kazuje da su nekoć vrlo davno njihovi preci živjeli daleko od današnjeg obitavališta u prostranoj savani što se prostirala ispod velikog gorskog lanca Pukato-Tia. Prije mnogo naraštaja s tog je brda jednog dana došetao u idilično indijansko selo neobično odjeven bjeloputi došljak. Preci današnjih Kayapoa, smrtno uplašeni tim čudnim došljakom, panično su pobjegli iz sela sa ženama i djecom i posakrivali su se u obližnju šikaru.

Tek je malen broj odvažnih ratnika smogao dovoljno hrabrosti da izađe iz svojih zaklona u namjeri da ubije bjeloputnog stranca odjevenog u *bo* – neobično blistavo svijetlo odijelo. Na njihovo silno zaprepaštenje otrovne strelice, koplja i toljage naprosto su se od njega odbijale ne ozlijedivši ga. Svaki put kad bi svojim oružjem ili rukama dotakli njegovu sjajnu odjeću pali bi na tlo kao gromom ošinuti.

Neobičan došljak je svojim krajnje miroljubivim stavom, ne braneći se ni na koji način od žestokih napada uplašenih Indijanaca, na očigled ostalih pripadnika plemena koji su sve to vrlo uplašeno promatrali iz prikrajka, ismijao i osramotio hrabre ratnike koji su ga na razne načine bezuspješno pokušavali ubiti. Da bi im zorno prikazao koliko je moćan on bi povremeno podigao svoj *kop* – gromovito ručno oružje – kojim bi, na njihovo silno zaprepaštenje, u trenu uništio drvo ili kamen na kojeg bi ga usmjerio.

On je, unatoč svim žestokim napadima kojima je bio neprestance izložen, ostao u selu među još uvijek uplašenim Indijancima koji su se, nakon duga vremena, postupno navikli na njegovu prisutnost, prestali su ga napadati i napokon su se s njime sprijateljili. Za kratko vrijeme ga je jedna mlada djevojka iz plemena uzela za muža i rodila mu je nekoliko djece. Pripadnici plemena naučili su ga vjerojatno vrlo brzo svoj jezik da bi se s njime mogli lakše i bolje sporazumijevati, a on im je zauzvrat pokazao neke trikove i tehnike lovačke vještine te ih podučio svrsishodnijoj upotrebi njihova posve primitivnog oružja.

Predaja kaže da se taj miroljubivi učeni bjeloputi došljak zvao Bep-Kororoti, što se može opisno prevesti kao *dođoh s neba* ili *dođoh iz svemira.* On je ubrzo osnovao prvu školu – dom za mladiće – u prašumskom bespuću da bi ih mogao sustavno podučavati mnogim korisnim stvarima i poljodjelstvu. Poučavao ih je kako mogu sami proizvesti dovoljno kvalitetne i zdrave hrane potrebne za život te zauvijek napustiti odviše tegoban nomadski život.

Predaja Kayapo Idijanaca nadalje govori da se jednog dana njihov omi-

ljeni 'nebeski učitelj' Bep-Kororoti, nakon što je godinama mirno i sretno živio među njihovim precima, odjednom počeo vrlo neobično ponašati. Obukao je svoj *bo* – neobično sjajno odijelo – i objavio je svima da je njegovo vrijeme isteklo, da njegovi dolaze po njega te da ga nitko ne smije sprečavati da ode niti ga slijediti kad pođe s članovima obitelji na brdo Pukato-Ti. Svi su plemenski ratnici mislili da je dotad miroljubivi i susretljivi Bep-Kororoti pomahnitao i pokušavali su ga smiriti te silom zadržati da ne ode, ali im to nikako nije uspijevalo.

Unatoč njegovoj izričitoj zabrani, skupina znatiželjnih mladića je pošla za njim kada je iz sela krenuo na brdo Pukato-Ti s kojeg je nekoć došao u njihovo selo. Nakon što se Bep-Kororoti uspeo na brdo ubrzo se prolomio strahovit prasak, a smrtno ustrašeni mladići zatim su iz daleka vidjeli kako je njihov učitelj odjednom nestao u zraku okružen velikim plamenim jezicima, dimom i jakom grmljavinom.

U spomen na dobrohotnog bjeloputog 'nebeskog učitelja' Bep-Kororotija, pripadnici plemena Kayapo Indijanaca svake godine priređuju veliku plemensku svečanost. Ona se u znak sjećanja na njegov dolazak i djelovanje od pamtivijeka održava na istovjetan način. Tom se prigodom jedan od pripadnika plemena Kayapoa odjene od glave do pete u brižljivo izrađenu slamnatu odjeću dizajniranu prema *bou* Bep-Kororotija. Tijekom rituala on lagano pleše malim koracima lupkajući nogom o nogu, dok ga ostali pripadnici plemena prate plesom noseći u ruci Bep-Kororotijevu sliku.

Ta neobična ritualna slamnata odjeća Kayapo Indijanaca svojim izgledom napadno sliči na danas svima dobro poznato svemirsko odijelo (*skafander*). Ritualni ples laganim malim koracima, kojeg izvodi pripadnik plemena odjeven u slamnati *bo*, veoma sliči nezgrapnom skakutavom hodu prvih astronauta na Mjesecu. Zaista je teško povjerovati da tolika sličnost pretpovijesnog nebeskog učitelja Bep-Kororotija iz amazonske prašume sa suvremenim astronautom može biti plod pukog slučaja. Konačan sud o tome sa zadovoljstvom prepuštamo čitatelju.

Valja naglasiti da je fotografije koje prikazuju pripadnika plemena Kayapoa u tradicionalnoj ritualnoj slamnatoj odjeći snimio dr. J. A. Peret još 1952. – dakle gotovo desetak godina prije nego što su u svemir poletjeli prvi sovjetski i američki kozmonauti odjeveni u svemirska odijela. Očito je da ne postoji čak niti teoretska mogućnost da bi od moderne civilizacije posve izolirani Kayapoe mogli do 1952. bilo gdje vidjeti suvremeno svemirsko odijelo koje je tadašnjem civiliziranom svijetu bilo poznato samo iz SF filmova i stripova.

Što kazuju predaje sjevernoameričkih Indijanaca o podrijetlu čovjeka?

Zanimljivo je i vjerojatno nije slučajno da, uz Sumerane i Dogone, također i etničke skupine svjevernoameričkih Indijanaca od njih tisućama kilometara udaljene i prostranim Atlantikom potpuno odvojene u svojoj bogatoj i raznolikoj predaji također govore, svaka na svoj način, o nebeskom, odnosno kozmičkom podrijetlu čovjeka.

U tom pogledu posebno se ističu predaje četiriju velikih etničkih skupina Indijanaca koje su u doba kolonizacije Sjeverne Amerike slobodno živjele u prostranom istočnom šumskom pojasu koji se protezao od velikog poluotoka Labradora i Hudsonova zaljeva na sjeveru, sve do velikih rijeka Missouri i Missisippi na zapadu te dalekih toplih obala Meksičkog zaljeva na jugu.

Čeroki (*Cherokee*) Indijanci, kojima je tradicionalno obitavalište bilo na današnjem području savezne države Georgia na jugoistoku SAD-a, u svojoj bogatoj plemenskoj predaji imaju i mit o stvaranju svijeta i čovjeka. On kazuje da su u početku sva ljudska bića živjela na nebu u *"nebeskim nastambama"*. Budući da se tijekom vremena u njima namnožilo mnogo naroda, žitelji koji su u njima živjeli u sve skučenijim uvjetima, odlučili su ih napustiti i nastaniti se na Zemlji.

Indijanci iz skupine Irokeza (*Iroqouis*) vjeruju da je nekoć vrlo davno čitava Zemlja bila preplavljena vodom. Na njoj su tada živjela mnoga strašna čudovišta, a ljudi još nije bilo. Visoko iznad zemlje prostirao se nebeski svod posut brojnim zvijezdama. Tamo su živjela mudra nadnaravna bića od kojih su, nakon njihova dolaska na Zemlju, potekli ljudi.

Ojibwa Indijanci iz Kanzasa sačuvali su u svojoj plemenskoj tradiciji sličnu predaju koja govori da njihov narod pripada *"društvu nebeskog čovjeka"*. Oni vjeruju da su *"nebeski ljudi"* Indijanci bijele puti odjeveni u crvene tunike s kapom na glavi.

Pripadnici Pavni (*Pawnee*) Indijanaca iz Nebraske vjeruju da je čovjek stvoren na zvijezdama, a da se tek mnogo kasnije nastanio na Zemlji. Na nju je iz svog nebeskog obitavališta povremeno silazio *"nebeski učitelj"* da bi ljude upoznao sa stvarima o kojima trebaju imati znanje.

Predaja Hopi Indijanaca kazuje da su njihovi drevni preci došli iz *"beskrajnog prostora svjetova"* – očito iz svemira – te da su obišli razne svjetove prije nego što su se spustili na Zemlju i na njoj nastanili.

Te drevne indijanske predaje, koliko god na prvi pogled izgledaju naivno, ipak imaju svoju duboko skrivenu poruku i težinu. One, nezavisno od sadržajno neusporedivo bogatijih drevnih bliskoistočnih i dogonskih predaja, prilično jasno i nedvosmisleno upućuju da izvorno podrijetlo čovjeka nije samo zemaljsko te da valja nastaviti i intenzivirati daljnja etnološka i prirodoslovna istraživanja u tom pravcu.

Možda bi se s tim u svezi stavovi skeptika iz svijeta znanosti mogli najprikladnije prokomentirati dobro poznatim stihom iz Psalma 118: *"Kamen što odbaciše graditelji, postade kamen zaglavni."* U posljednje vrijeme postaje sve jasnije da će se oni vjerojatno uskoro morati zbog okorjelih stavova posipati pepelom te napokon poći slijedom uvažavanja predaja mnogih drevnih kultura i sve utemeljenijih materijalnih tragova o njima.

Bogovi drevnih naroda dolijeću iz oblaka

U teologijama velikih svjetskih religija Bog je vrhunaravno, nestvoreno, vječno i nevidljivo apsolutno duhovno biće koje je svojom voljom stvorilo svemir i sav život u njemu te svojom nevidljivom rukom upravlja ljudskim sudbinama i poviješću sve do svršetka svijeta. O njegovoj apsolutnoj volji ovisi sve što postoji. Bog je u svojoj biti oličenje savršene ljubavi, dobrote, milosrđa i pravednosti.

On je transcendentna osoba koja se tijekom povijesti posredno (*naravno*) ili neposredno (*nadnaravno*) otkriva ljudima. Bog pravedno sudi, kažnjava i nagrađuje sve ljudske čine. Vječni je čovjekov prijatelj, zaštitnik i utješitelj. U trima velikim objavljenim monoteističkim religijama – judaizmu, kršćanstvu i islamu – Bog se poistovjećuje s jednim i ne nužno jedinstvenim osobnim bićem – vječnim Svestvoriteljem i Sveuzdržavateljem.

Pođe li se tragom pitanja: "Tko je Bog?" te "Koga ili što pojam Bog predstavlja?" dolazi se do nekoliko vrlo zanimljivih i dalekosežnih saznanja. Lingvistička istraživanja upućuju da u većini indoeuropskih jezika imenica *bog* ima svoj korijen u riječi *svijetao*.

Stručnjaci za drevne bliskoistočne jezike, provjeravajući podrijetlo pojma *bog* u najstarijim sumersko-akadskim zapisima, utvrdili su da se u njima isprva spominju samo *bogovi* kao množina, a nikad *bog* kao jednina. Štoviše, čak i najstarija bliskoistočna mitološka predanja također uvijek govore samo o *bogovima* isključivo u množini, a nikada o *bogu* u jednini. To je svakako prilično neočekivana, ali vrlo zanimljiva i dalekosežna konstatacija.

Znanstvenici koji se bave izučavanjem drevnih orijentalnih jezika slažu se u mišljenju da se prvotni pojam *bogovi* može opisno prevesti kao *"oni koji kruže (lete) u oblacima"* ili kao *"oni koji dolaze s neba"*. Stoga je umjesno glasno postaviti pitanje: "Tko je to i na čemu ili čime u pradavna vremena mogao kružiti ili letjeti u oblacima, odnosno dolaziti s neba?"

Jedini logičan odgovor na to vrlo izazovno pitanje jest da su to mogli biti samo pripadnici neke tehnički visokorazvijene zemaljske ili izvanzemaljske inteligencije koji su u svojim istraživanjima i edukativno-odgojnim misijama dolazili među priproste i posve neuke ljude pretpovijesnog i protopovijesnog doba u sjajnim metalnim letjelicama odjeveni u blistava letačka odijela.

Zanimljivo je da su također i inteligentni došljaci koji su nekoć davno pohodili drevne pretke današnjih indijanskih plemena na području Sjeverne Srednje i Južne Amerike također dolazili s neba i vraćali se u nebo svojim letjelicama. Ta začuđujuća podudarnost zapažanja pripadnika međusobno vrlo udaljenih kultura očito nije niti može biti slučajna.

Naši drevni preci su te blistavo odjevene došljake s neba, u svojoj gotovo posvemašnjoj neukosti i neinformiranosti, smatrali samim bogovima koji su sišli s neba na zemlju. U tom ih čvrstom uvjerenju, utemeljenom na njihovom viđenju i poimanju, dakako, ništa nije moglo pokolebati. Oni

su, naprosto, dotad neviđenu moćnu tehniku inteligentnih došljaka, koja ih je očito veoma duboko impresionirala, i njihovo golemo znanje poistovjećivali sa silnom božanskom moći, što im zaista nitko nikad ne bi smio zamjeriti.

MATERIJALNI TRAGOVI PRADREVNIH KONTAKATA

Jasno raspoznatljivi tragovi paleo i postpaleokontakata

Pretpostavka o paleokontaktima, koja na temelju bogate i raznovrsne ostavštine drevnih kultura zastupa ideju da su još tijekom kamenog doba neka područja na Zemlji posjetili ili posjećivali predstavnici neke visokorazvijene civilizacije iz svemira te svojim misionarskim radom civilizirali i educirali gotovo poludivlje (pra)ljude kamenog doba stara je već nekoliko desetljeća. Ona je vrlo prirodna i logična pa je danas nije odviše teško zastupati i braniti.

Ta se heretička hipoteza isprva prilično dugo iznosila vrlo oprezno izvan znanstvenih krugova, ali su je, unatoč tome, predstavnici službene znanosti ubrzo 'ex cathedra' okvalificirali kao smiješnu, neozbiljnu i posve neodrživu pa stoga prilično dugo nije mogla biti zapažena niti uvažena. Nitko od ozbiljnih znanstvenika nije ju uopće smatrao dostojnom za bilo kakvo razmatranje, a kamoli za prihvaćanje i daljnje razvijanje.

Ta se 'heretička ideja', ma koliko plodna i logična bila, držala samo pukom fantazijom nadobudnih pojedinaca. Ona u duboko uvriježenoj i odviše uskovidnoj pozitivističkoj optici, koja, nažalost, još uvijek dominira u svijetu znanosti, naprosto nema nikakvih realnih temelja ili uporišta.

Unatoč takvom stavu službenih znanstvenih krugova do danas je o mogućim paleo i postpaleokontaktima nađeno mnoštvo manje ili više jasnih indicija, zanimljivih podataka i tragova u brojnim predajama, religijama, crtežima i zapisima drevnih kultura diljem čitavog svijeta. Mnogi tehnički i znanstveno nadahnuti motivi, primjereni tek našem modernom dobu, bili su, naime, već odavno uočeni u ostavštini drevnih kultura, ali su zbog nedovoljnog stupnja razvoja znanosti i tehnike sve do sredine XX. stoljeća najčešće bili jednostrano i posve neodgovarajuće interpretirani ili prešutno ignorirani.

Ti drevni znanstveno-tehnički motivi bili su sve donedavno, pod snažnim uplivom vladajućeg pozitivizma u znanosti, paušalno i/ili tendenciozno okvalificirani kao plod odviše bujne i razigrane mašte pripadnika drev-

nih kultura, te stoga, kao znanstveno posve bezvrijedni, nisu smatrani vrijednim pažnje niti bilo kakvih daljnjih istraživanja koja bi rezultirala pravim odgovorom.

Valja istaći i neospornu činjenicu da takvi motivi sve do prije nekoliko desetljeća zaista, ni uz najbolju volju istraživača i znanstvenika, nisu mogli biti raspoznati niti odgovarajuće protumačeni, jer za njih naprosto nije bilo odgovarajućih predložaka u našoj životnoj stvarnosti koja je tek početkom XX. stoljeća, zahvaljujući braći Wright, upoznala prve zrakoplove, a tek drugom polovicom XX. stoljeća prve moćne raketne letjelice, svemirske letove te njihovu vrlo složenu i skupu tehnologiju.

U posljednjih tridesetak godina sve veći broj slobodoumnih i nezavisnih istraživača i znanstvenika različitog profila, počevši od samoukog švicarskog hotelijera Ericha von Dänikena pa sve do eminentnog američkog orijentalista i akademika dr. Zecharia Sitchina, pretpostavlja da su naš planet još u kameno doba barem jednom posjetili neki napredni došljaci iz svemira te da su tijekom svoje misije gotovo posve primitivnom, surovom i neukom čovječanstvu postupno podarili mnoga visoka znanja koja su ih korak po korak privela k civilizaciji i kulturi.

Zagovornici paleokontakata drže da gotovo istovremena iznenadna pojava prvih visokih drevnih kultura u osvit povijesnog doba, koje su poznavale mnoga praktična i teorijska znanja (*graditeljstvo, poljodjelstvo, matematiku, astronomiju, medicinu*) te koje su imale i prilično slično zakonodavstvo, nikako ne može biti spontana i/ili slučajna. U samo nekoliko stoljeća u rasponu od oko 3800. do 3100. pr. Kr. stasali su na prostoru Bliskog i Srednjeg istoka Egipat, Sumer te u mnogo čemu još uvijek zagonetna visokourbanizirana indska dolinska civilizacija.

Ta najstarija razvijena društva, koja su u samom osvitu povijesnog doba imala razvijeno slikovno pismo, zasigurno nisu mogla niknuti, neobično brzo stasati i procvasti prividno ni iz čega prije nešto više od pet tisuća godina. Naprosto se stječe prilično čvrst dojam da ih je netko inteligentan i tehnički nadmoćan dobro educirane, organizirane i opremljene odnekud doveo na povijesnu scenu gdje su, manje ili više uspješno, odigrala svoju ulogu.

Prihvaćajući ili podupirući hipotezu o paleo i postpaleontaktima brojni istraživači smatraju da gotovo istovremena pojava tih visokih ranih povijesnih kultura nikako ne može biti samo puki rezultat usporednog spontanog razvoja nepovezanih lokalnih kultura na sličnom stupnju razvoja. Oni tvrde da je sve to moralo biti inicirano dobro programiranim vanjskim utjecajem (*hipoteza kozmičkog intervencionizma*).

Drugim riječima, po zagovornicima hipoteze o paleokontaktima, to znači da je gotovo istovremena pojava nekoliko visokih drevnih kultura na razmeđi pretpovijesnog i povijesnog doba bila neposredna posljedica 'bliskih susreta' s inteligentnim došljacima iz svemira koje su naši priprosti i neuki drevni preci smatrali bogovima i učiteljima koji su došli s neba.

Znana nam povijest bilježi, ali uvjerljivo ne objašnjava, upravo nevjero-

jatnu eksploziju mnogih vještina i znanja prije nešto više od pet tisućljeća. Tu iznenadnu znanstveno-tehnološku eksploziju u pretpovijesno i protopovijesno doba moglo je potaknuti kontaktiranje s inteligentnim došljacima iz svemirskih daljina i/ili otkriće deponiranih visokih znanja neke od pradrevnih kultura čiji su posljednji ostaci još davno prije nestali u mračnim i nedostupnim dubinama prošlosti.

Što se tiče sudbine mnogih drevnih znanstvenih i tehničkih dostignuća što ih je u pradrevnoj prošlosti prikupilo i ostvarilo čovječanstvo spontanim razvojem i/ili paleokontaktima, može se reći da mi danas niti približno ne znamo koliko je od svega toga bilo izgubljeno u nebrojenim ratovima, prirodnim katastrofama ili je zbog nečijeg interesa ili hira bilo namjerno uništeno. Nakon tih udesa izolirani civilizacijski džepovi možda su još stoljećima cvali dok nisu spontano uvenuli i usahli ili su i dalje živjeli sve dok ih nisu pregazili i uništili barbari u svojim bezobzirnim pljačkaškim vojnim pohodima. Time su sva njihova znanja, kultura i prijašnja slava bili tragično uništeni i nepovratno izgubljeni.

Do danas je već prikupljen i donekle klasificiran vrlo bogat fundus eklatantnih primjera koji vrlo rječito svjedoče da su naše drevne pretke, počevši od drevnog i dugotrajnog kamenog doba pa zatim tijekom pretpovijesnog, protopovijesnog i ranog povijesnog doba, povremeno ili stalno posjećivali svojim letjelicama nepoznati došljaci iz neke duhovno i materijalno-tehnički visokorazvijene pretpovijesne zemaljske ili najvjerojatnije izvanzemaljske civilizacije.

Takvih više ili manje zornih primjera poznato je do danas diljem svijeta na stotine i nije nam namjera da ih poimenično katalogiziramo. Na skromnom uzorku od desetak impresivnijih primjera prvenstveno želimo tek skrenuti pažnju čitatelja i potaći ga na razmišljanje da na Zemlji još u prapovijesno, protopovijesno i u rano povijesno doba raznovrsni leteći objekti, neobično razorna i ubojita oružja te druge tehnički složene naprave kao i kontakti s inteligentnim došljacima, nisu bili nikakva rijetkost niti plod bujne i razigrane mašte nadobudnih pojedinaca iz raznih dijelova svijeta.

Zahvaljujući snazi argumenata u posljednjim desetljećima mnogim slobodoumnim istraživačima i znanstvenicima postaje sve jasnije da su sve to zaista morali biti stvarni događaji koji su ostavili vrlo dubok i neizbrisiv trag u sjećanju naših predaka.

Očito je da je nekog inteligentnog itekako zanimalo naše rano djetinjstvo koje smo, kao relativno malobrojan ljudski rod, proživljavali tijekom paleolitika. Stječe se dojam da kao mlada civilizacija vjerojatno nismo stasali posve prepušteni sebi samima i svojoj snalažljivosti. Razvidno je da se još od paleolitika, a posebice nakon vrlo vjerojatnog tragičnog udesa Atlantide i općeg potopa koji je ubrzo nakon toga uslijedio, netko vrlo inteligentan i dobronamjeran o nama diskretno skrbio i, prema potrebi, povremeno intervenirao u naš razvoj da bi se on odvijao koliko-toliko u željenom pravcu.

Pitanje je samo je li taj netko, obnavljajući civilizaciju na Zemlji teško opustošenoj kataklizmama izazvanih tragičnim udesom zemlje Mu i Atlantide, tada mogao predvidjeti sve nepoznanice i zamke pakla neobuzdane ljudske pohlepe te užasa stalnih ratova – tragičnih fenomena koji su se još vrlo rano drsko nametnuli i ubrzo okrutno zagospodarili ćudljivim ljudskim rodom koji ih se, kao teške pošasti, nikako ne uspijeva osloboditi.

Motivi NLO-a na pretpovijesnim pećinskim slikarijama

Uvaženi francuski profesor dr. Andre Leroi-Gourhan (*1911.-1986.*) ostao je u znanstvenim krugovima upamćen kao jedan od najboljih stručnjaka za drevnu pretpovijesnu umjetnost Zapada. Budući da je nebrojene dane tijekom svog radnog vijeka proveo strpljivo sjedeći u mračnim, vlažnim i prohladnim špiljama gorskih masiva južne i jugozapadne Francuske te sjeverne Španjolske (*Altamira, Cognac, Lascaux, Niaux, Pech-Merle itd.*), njegovi su ga kolege nazivali špiljskim čovjekom.

Glavna preokupacija njegova neumornog znanstveno-istraživačkog rada bile su brojne pretpovijesne pećinske slikarije koje su prije nekoliko desetaka tisuća godina načinili (pra)ljudi (*kromanjonci)* koji su se, nakon nestanka neandertalaca, nastanili u tim krajevima. Neumorni i uporni profesor Gourhan otkrio je sustavnim obilaskom špilja na tom području niz fascinantnih crteža sa živopisnim prizorima iz svakodnevnog života drevnih stanovnika Pirineja. Brojni nalazi pretpovijesnih špiljskih slikarija pokazuju da je tamo postojala još u mlađem paleolitiku neka napredna lovačka kultura.

U vrlo dugom vremenskom rasponu od dvadesetak tisućljeća, koji počinje oko tridesetog, a završava oko desetog tisućljeća pr. Kr., prastanovnici tih krajeva nacrtali su po današnjim kriterijima izuzetne zidne i stropne slikarije. Za mnoge od njih može se svakako reći da su prava umjetnička remek-djela neprolazne vrijednosti. Svi motivi na tim paleolitičkim slikarijama prikazani su vrlo realistično, plastično i neobično uvjerljivo.

Na tim zadivljujućim paleolitičkim zidnim slikarijama, izrađenim neobično vještim rukama pretpovijesnih umjetnika i tematski vezanim uz svakodnevni život tadašnjih ljudi, prikazani su vrlo živopisno, dinamično i uvjerljivo raznovrsni motivi iz lova, ratovanja te neki magijski obredi. To su nedvojbeno najstarija svjedočanstva likovnog izražavanja u do sada poznatoj prošlosti ljudskog roda.

Te drevne i vrlo plastične likovne realizacije izrađene su kao crteži urezani u živu stijenu ili kao slike u bojama. Na njima prevladavaju ili se posebno ističu pojedinačni ili skupni prikazi raznih životinja (*bizoni, sobovi, jeleni, divlji konji, divlje svinje itd.*) u mirovanju ili u pokretu. Mnogi elementi ukazuju da su nepoznati autori tih drevnih slikarija posjedovali izuzetan dar zapažanja karakterističnih detalja i neobično visok smisao za karakterizaciju likova.

Entuzijastični profesor Gourhan dugi je niz godina ustrajno proučavao i s neizmjernom pažnjom detaljno precrtavao na licu mjesta brojne špiljske slikarije koje su prikazivale karakteristične prizore iz svakodnevnog života prastanovnika tog područja. Čak i danas, godinama nakon njegove smrti, mnogi pedantni nacrti i gotovo fotografski vjerne reprodukcije brojnih špiljskih crteža koje je svojevremeno načinio pobuđuju veliku pozornost i divljenje u svijetu znanosti.

Kada su sredinom šezdesetih godina brojni crteži i reprodukcije drevnog pećinskog slikarstva iz Altamire, Lascauxa, Niauxa, Pech-Merlea te iz još petnaestak drugih, široj javnosti manje poznatih špilja, koje je svojevremeno vrlo pedantno izradio profesor Gourhan, dospjeli u ruke uvaženom francuskom ufologu i piscu Aime Michelu, oni su ga svojom izražajnošću i uvjerljivošću prikazanih motiva duboko impresionirali. U početku svojih istraživanja drevnih špiljskih slikarija on naprosto nije vjerovao onome što je vidio svojim očima.

Bio je vrlo iznenađen i posve zbunjen kada je na nekim od tih slikarija, povrh već spomenutih realističnih prizora iz svakodnevnog života, uočio i neke neobične leteće objekte kružnog ili vretenastog oblika. Neki od tih objekata nacrtani su kako se spuštaju na tlo te se čini kao da iz njih, nakon slijetanja, izlaze neka čovjekolika bića. U špilji kod gradića Niauxa u južnofrancuskoj provinciji Arige prikazan je na jednom crtežu NLO u letu, koji iza sebe ostavlja dimni trag kao moderna letjelica s mlaznim ili raketnim motorom.

Osobitu pažnju pronicljivog Aime Michela ubrzo su zaokupili upravo ti rijetki, ali neobični elementi koji su na špiljskim slikarijama prikazani podjednako realistično kao i glavni motivi. Po uvriježenoj pozitivističkoj logici u kameno doba, tijekom kojeg su načinjene te slikarije, nisu mogle, ili bolje rečeno, nisu smjele postojati nikakve letjelice, a ponajmanje NLO-i.

Oštroumni A. Michel, srećom, nije podlegao tom apriornom i, čini se, posve neutemeljenom stavu. On je vrlo brzo i logično zaključio da je na nekim špiljskim slikarijama iz srednjeg i mlađeg paleolitika, pored glavnih motiva, vrlo realistički prikazan fenomen NLO-a koji se posljednjih pedesetak godina, zbog čestog pojavljivanja, nalazi u središtu pozornosti najšire svjetske javnosti, a posebice stručnih i vojnih krugova.

Na temelju analize tih neobičnih popratnih motiva na špiljskim slikarijama diljem svijeta A. Michel je zauzeo čvrst stav da su, po svoj prilici, još tijekom kamenog doba na Zemlji postojale letjelice ili NLO-i te da one zasigurno nisu bile rijetkost u to drevno prapovijesno doba obavijano gustom koprenom tame. U tom je pogledu A. Michel, na temelju svojih istraživanja, 1969. smiono kazao sljedeće: *"Točno realističko prikazivanje ljudi i životinja dovodi do neizbježne pretpostavke da i pri ovim neobjašnjivim objektima susrećemo stvarnu pojavu. Na špiljskim je crtežima prikazano čak 40 različitih vrsta letećih objekata – 'teliesa' – čiji oblici napadno sliče objektima koje danas poznajemo pod nazivom NLO."*

Ufolog A. Michel se s punim pravom upitao mogu li ti neobični, ali vrlo realistični popratni motivi biti samo plod puke slučajnosti ili bujne inspirativne mašte drevnih slikara. Njegov odgovor na to pitanje je ovaj: *"Ako je današnji NLO, kako drže neki skeptici, izmišljen zbog nekoliko zanesenjaka koji su pročitali previše SF pripovijetki i romana, moramo priznati da čovjek kamenog doba nije mogao pročitati mnogo loše literature o tome. Kako je onda mogao doći na ideju da s tolikom nevjerojatnom realističnošću na svojim slikarijama prikaže NLO-e?"*

Danas među stručnjacima za povijest umjetnosti općenito prevladava stav da su drevni umjetnici srednjeg i mlađeg kamenog doba bili naturalisti, što znači da su na pećinskim slikarijama prikazivali samo one motive koje su doista viđali. Ti su motivi, dakle, uvijek bili oblikovani prema stvarnim predlošcima, a ne iz mašte. Stoga je umjesno postaviti pitanje: "Što je dalo povoda drevnim pećinskim umjetnicima da na nekim slikarijama prikazuju letjelice i neobična lebdeća bića?"

Ako je, primjerice, neki posve neuk pećinski slikar iz kamenog doba naslikao neobično odjevena čovjekolika bića s kacigom na glavi, tada je posve logično zaključiti da je sve to zaista i vidio. To su za njega zasigurno bili neobični, ali stvarni motivi iz života, duboko urezani u njegovo pamćenje, a ne nezreo plod njegove bujne mašte. Duboko uvriježen pozitivistički stav znanstvenika koji se bave prapoviješću ljudskog roda da nikako nema mjesta pretpostavci da su nekoć davno Zemlju posjećivali došljaci iz svemira, očito nema nikakvog znanstvenog uporišta.

Brojna istraživanja provedena u posljednjim desetljećima diljem svijeta pokazuju da se motivi NLO-a i neobičnih, čudno odjevenih lebdećih čovjekolikih bića ne nalaze kao lokalna osobitost samo na drevnim špiljskim slikarijama u gorskim masivima južne Francuske i sjeverne Španjolske, već također i na mnogim drugim mjestima po svim kontinentima.

Na drevnom pećinskom crtežu nedaleko gradića Cape Alava na pacifičkoj obali u američkoj saveznoj državi Washington prikazan je NLO kako leti ili lebdi iznad morske površine, a ispod njega nalazi se neka lađa. Motivi NLO-a otkriveni su i na pretpovijesnim pećinskim crtežima u susjednoj kanadskoj provinciji Britanska Kolumbija.

Desetak tisuća godina star crtež na stijeni u dolini Jabbar, koja se nalazi u afričkom gorju Tassili-n-Ajjer u jugoistočnom Alžiru, gotovo u srcu Sahare, prikazuje neku ženu (*pastiricu*) kako ispruženom rukom pozdravlja tri okrugla NLO-a s kupolom koja nadlijeću stado krava.

Neobični prapovijesni crteži u špiljama Varzelandije

Slični pećinski crteži i predaje iz prapovijesnog doba, koji u prvom planu ili u pozadini prikazuju neobične leteće objekte, također postoje u većem broju u Južnoj Americi. Tako se, primjerice, u brazilskoj saveznoj državi Minas Gerais, podalje od grada Monte Clarosa, u stjenovitim brdima Var-

zelandije obraslim gustom tropskom prašumom nalazi velik i donedavno slabo istražen špiljski splet.

U namjeri da detaljnije istraži te gotovo nepoznate špilje dobro opremljena istraživačka ekspedicija, koju je predvodio profesor dr. Herman Ebecken, vrstan arheolog i speleolog, uspjela je uz velike napore ući duboko u njih i tamo je prvo otkrila u velikoj pećinskoj dvorani pretpovijesno indijansko groblje.

Na stijenama te podzemne dvorane članovi ekspedicije su ubrzo zapazili i snimili velik broj crteža. Na jednom od njih prikazan je neki pravilan kupolasti objekt koji prolijeće nebom između Sunca i Mjeseca u pratnji nekog drugog izduženog letećeg objekta oblikom sličnog cigari. Na drugim slikarijama u toj pećini prikazani su neki diskovi koji nadlijeću zemlju, a njihova formacija veoma sliči formaciji NLO-a viđenoj 1957. kod grada Lubbocka u Texasu.

Posebnu pozornost istraživača privukao je jasno raspoznatljiv crtež Sunčeva sustava na kojem je, veličinom te u donekle pravilnom rasporedu prema Suncu, prikazano osam planeta. Deveti planet – Pluton – možda nije bio poznat pretpovijesnom slikaru ili je uništen zubom vremena.

Kada je vidljivo iznenađen profesor Ebecken sa svojim suradnicima kritički razgledao te drevne špiljske crteže s motivima NLO-a, u prvi čas je pomislio da je vjerojatno prije njih već netko bio ovdje i sve to nacrtao da bi zbunio istraživače i naveo ih na krivi trag. Da provjeri vjerodostojnost i utvrdi starost tih pećinskih slikarija profesor Ebecken uzeo je s njih na više mjesta uzorke boja i proslijedio ih je na uobičajeno laboratorijsko ispitivanje na Sveučilište u Rio de Janeiro.

Rezultati provedenih laboratorijskih ispitivanja pokazali su da se radi o organskim bojama prirodnog podrijetla čija starost metodom određivanja koncentracije izotopa C-14 nije mogla biti pobliže određena. Stručnjaci koji su te uzorke drevnih boja ispitivali drže da je njihova vjerojatna starost oko 11.500 godina. Stoga u autentičnost tih pećinskih crteža ne treba sumnjati. Oni su, po svemu sudeći, izvorni i vjerodostojni, a potvrđuje ih i jedna indijanska predaja sačuvana do naših dana.

Zanimljivo je da potomci drevnog pretpovijesnog indijanskog plemena koje je nekoć nastanjivalo to područje, u svojoj tradiciji spominju neke ljude obdarene čudesnim moćima i znanjima koji su nekoć vrlo davno na okruglim blistavim letjelicama posjećivali njihove pretke u srcu brazilske prašume, živjeli među njima i ustrajno ih podučavali mnogim korisnim vještinama i znanjima.

I u meksičkoj saveznoj državi Queretaro otkriven je na jednoj stijeni drevni crtež koji prikazuje neki velik sjajan leteći objekt nalik disku s kupolom i prozorima kako se spušta na tlo, gdje ga srdačno dočekuju i pozdravljaju okupljeni ljudi uzdignutih ruku. Starost tog neobičnog prapovijesnog pećinskog crteža NLO-a stručnjaci procjenjuju na oko sedam tisuća godina.

Oslikani tunelski splet na obalama jezera Dongting

Jedno od najvećih otkrića graditeljskih ostataka neke nepoznate i tehnički vrlo napredne pradrevne kulture zbilo se, navodno, u srpnju 1961. u jugoistočnoj Kini, u provinciji Hunan, na južnim obalama velikog jezera Dongting, zapadno od grada Yuanjianga. Tada je, naime, tamo profesor arheologije i etnologije Chi Pen-Lai sa Sveučilišta u Pekingu, sa svojim asistentom Hui Chutingom i dr. Wu To-Waiem, izvodio na poluotoku Jotou, u Dolini kamenja, arheološka iskapanja i izmjere osnovice neke davno srušene velike piramidalne građevine koja do tada nije bila istražena.

Tijekom arheoloških iskapanja u blizini ostataka piramide oni su naišli na neke zatrpane podzemne hodnike koji se spuštaju ispod razine jezera. Budući da su ti tuneli izbušeni u tvrdom stjenovitom masivu imali pravilan profil te posve glatke ravne zidove bilo je odmah očito da ne mogu biti prirodna tvorba. Nastavljajući istraživanje tih drevnih tunela tim profesora Chi Pen-Laia je, uz pomoć dvaju ronilaca, otkrio duboko u tlu, ispod razine jezera, dotad nepoznat, davno potopljen velik simetričan splet podzemnih hodnika vješto izbušenih u živoj stijeni krajnjih sjevernih ogranaka prostranog Hunanskog gorja.

U sklopu tog zadivljujućeg, davno potopljenog tunelskog spleta glatkih i, čini se, glaziranih zidova, koji svojom topološkom složenošću i veličinom podsjeća na pravi labirint, otkrivena je, navodno na dubini od 32 metra ispod razine jezera, prostrana podzemna dvorana koja predstavlja križište nekoliko hodnika. Pažljivim razgledavanjem njezinih glatkih zidova pod svjetlom reflektora vješti kineski istraživači ubrzo su uočili na njima brojne precizno ugravirane crteže. Profesor Chi Pen-Lai je naknadno procijenio da te gravure vjerojatno potječu iz neolitika, što znači da su stare najmanje pet ili šest tisuća godina.

Starost osnovice piramide i tog davno izrađenog te većim dijelom potopljenog tunelskog kompleksa nepoznate namjene profesor Chi Pen-Lai i njegovi suradnici procijenili su na oko 45 tisuća godina. Prema mišljenju geologa na tom od pamtivijeka trusnom području zbio se prije otprilike pet tisuća godina katastrofalan potres u kojem su, zbog velikih pomicanja i urušavanja tla, ti tuneli i ostaci piramide bili potopljeni i prepušteni zaboravu.

Profesoru Chi Pen-Laiu i njegovim suradnicima bilo je odmah jasno da su taj drevni tunelski splet iz paleolitika te velik broj dobro uščuvanih neolitičkih gravura na izuzetno tvrdim stijenama podzemne dvorane, mogli biti izrađeni jedino upotrebom specijalnih alata i naprava načinjenih iz vrlo tvrdih kovina kojih, po svim dotadašnjim znanstvenim saznanjima, tada još nikako nije moglo biti.

Posebno ih je zadivila visoka uglačanost te mjestimična postakljenost ravnih stijena tunela i podzemne dvorane te zadivljujuća izražajnost i tehnička savršenost tih gravura na kojima bi nepoznatim pretpovijesnim majstorima, koji su ih tako vješto izradili, zasigurno mogli pozavidjeti i mnogi

današnji umjetnici. Uočena tragovi postakljenja zidova upućuju da su ti tuneli i dvorana vjerojatno bili izrađivani ili finalizirani uz primjenu nekih uređaja ili strojeva koji su u svome radu koristili vrlo visoku temperaturu od oko 1500-2000^{0}C pri kojoj se topi kamen.

No, kudikamo najveće iznenađenje za istraživački tim profesora Chi Pen-Laia uslijedilo je tek kada su, razgledavajući na stijenama podzemne dvorane brojne zidne gravure s motivima iz lova, na nekima od njih uočili vrlo neobične, ali u naše vrijeme jasno prepoznatljive motive koji se nikako ne mogu uklopiti u našu ukalupljenu pozitivističku predodžbu o životu te posvemašnjoj tehničkoj i astronomskoj neukosti ljudi iz paleolitika odnosno neolitika.

Na jednom ugraviranom crtežu prikazana je neka kugla oko koje se, kao oko središnjeg tijela, nalazi raspoređeno deset manjih kugli na različitim udaljenostima. Nije bilo teško zaključiti da ta drevna gravura na stijeni podzemne dvorane očito zorno predočuje shematizirani prikaz Sunčeva sustava koji, prema današnjim astronomskim saznanjima, ima devet, a ne deset planeta. Posljednja tri planeta (*Uran Neptun i Pluton*) nisu vidljiva niti najoštrijim golim okom. Ta neolitička gravura navodi na heretički zaključak da su njezini drevni autori, još prije najmanje pet ili više tisuća godina, odnekud znali za sve planete Sunčeva sustava, uključujući i nama danas nepoznati deseti planet.

Kandidat za nedostajući planet mogao bi biti hipotetski planet Faeton, za kojeg se pretpostavlja da se još nekoć vrlo davno raspao uslijed neke kozmičke kataklizme, ili možda tajanstveni planet Nibiru kojeg, kao domovinu bogova Anunnaka - gospodara kozmičkog života, na glinenim pločicama ispisanim klinastim pismom spominju Sumerani, najstariji i ujedno najkulturniji povijesno potvrđeni narod južne i srednje Mezopotamije.

Na toj zadivljujućoj pretpovijesnoj pećinskoj gravuri kompletnog Sunčeva sustava posebno je zanimljivo da su treća i četvrta po redu kugla, gledano od Sunca, koje očito predočuju Zemlju i Mars, međusobno povezane točkastom zmijolikom krivuljom, što je ozbiljna indicija da su ta dva susjedna planeta u neko vrlo davno doba bila u nekom naročitom odnosu. Pri tome se ne bi smjela isključiti ni mogućnost postojanja pradrevnih međucivilizacijskih veza tih dvaju svjetova.

Na jednoj od gravura s motivima iz lova na stijeni podzemne dvorane, za koju bi se moglo reći da predstavlja neolitičku sikstinsku kapelu, prikazane su neke životinje nalik srnama kako paničnо bježe u jednom smjeru pred tradicionalno kineski odjevenim goničima koji u ruci drže koplje te vikom plaše i istjeruju divljač iz zaklona. No, na toj gravuri su kudikamo najinteresantniji motivi na gornjem dijelu slike iznad tih prestravljenih životinja.

Na njemu su, naime, prikazane dvije relativno male i nekim ornamentima bogato ukrašene leteće platforme, izgledom nalik nekom velikom okruglom pladnju. Na svakoj od njih stoji korpulentan čovjek koji u rukama drži neko oružje slično puški te njime cilja životinje koje, uplašene vi-

kom goničima, paničnо bježe ispod letjelica. Ljudi (*lovci*) na letećim platformama odjeveni su posve suvremeno te sliče modernim lovcima.

Taj drevni motiv NLO-a, sa suvremeno naoružanim i moderno odjevenim lovcima koji se vjerojatno nalaze na safariju, vrlo rječito i uvjerljivo govori da bi to, po svoj prilici, mogli biti posjetitelji iz neke pradrevne, tehnički visokorazvijene pretpovijesne civilizacije ili, alternativno, neki inteligentni došljaci iz svemira izgledom vrlo nalik modernim ljudima, koji su nekoć pohodili područje jezera Dongting.

Ovo značajno i dalekosežno arheološko otkriće na južnoj obali Dongtinga nepobitno svjedoči da je još u prapovijesno doba, koje znanstvenici poistovjećuju s paleolitikom, na tom području postojala neka nepoznata visoka kultura koja je bila kadra, nekom nama nedokučivom visokom tehnologijom, probijati dugačke tunele u granitnom masivu krajnjih ogranaka Hunanskog gorja koji dopiru sve do južnih obala Dongtinga.

Ništa manje ne zbunjuje ni gravura Sunčeva sustava sa zida podzemne dvorane iz koje je očigledno da su pripadnici pretpovijesne kulture, koja je tamo cvala prije još prije najmanje pet tisućljeća, odnekud znali za sve planete Sunčeva sustava, od kojih tri vanjska planeta (*Uran, Neptun i Pluton*) nisu vidljiva ni najoštrijim golim okom.

O tom fascinantnom arheološkom otkriću iz Kine, koje baca posve novo svjetlo na život čovjeka i njegovu tehnologiju u kameno i pretpovijesno doba, doprle su do sada u svijet, nažalost, samo vrlo šture i prilično kontradiktorne informacije koje nije moguće provjeriti. To šokantno otkriće jasno upućuje da su život ljudi i njihova astronomska znanja u pretpovijesno doba na nekim područjima Zemlje, po svoj prilici, bili posve drukčiji nego što ih zamišljamo u još uvijek dominantnoj, ali odviše uskovidnoj, pozitivističkoj optici utemeljenoj na hipotezi povijesnog linearizma.

Pećinski crteži upućuju na pradavnu vezu Zemlje s Marsom i Venerom

U sjeverozapadnoj Australiji, na rijetko nastanjenom ravnjaku Kimberley, otkriven je pretpovijesni pećinski crtež Sunčeva sustava ugraviran u stijenu. Na njemu se, između treće i četvrte kuglice, koje očito predstavljaju Zemlju i Mars, nalazi bumerang - tradicionalno oružje koje za australskih domoroce - Aboriđane - predstavlja simbol povezanosti. Ne može se isključiti ni mogućnost da bumerang kao leteće oružje na toj pretpovijesnoj gravuri simbolizira svemirsku letjelicu koja je u neko davno prohujalo doba vjerojatno prometovala između Marsa i Zemlje.

Na taj način je nepoznati drevni aboriđanski umjetnik, kao i njegov 'kolega' s obala oko šest tisuća kilometara udaljenog kineskog jezera Dongting, vjerojatno želio zorno ovjekovječiti da su još nekoć vrlo davno, u paleolitiku, između civilizacija na Zemlji i susjednom Marsu postojale veze, a vrlo vjerojatno i svemirski letovi. Malo je vjerojatno da bi takva

koincidencija motiva povezanosti Zemlje s Marsom s tih dviju veoma udaljenih lokacija mogla biti tek plod pukog slučaja ili istovjetne SF-inspiracije drevnih umjetnika.

U gorju afganistanske pokrajine Kohistan, sjeveroistočno od glavnog grada Kabula, otkriven je u jednoj špilji drevni pećinski crtež (*gravura*) koji prikazuje točan prividni položaj zviježđa na nebeskom svodu kakav je, obzirom na položaj osi precesije Zemlje, bio vidljiv iz tih krajeva prije desetak tisuća godina. Na njemu je također prikazan relativan položaj prema Suncu nekoliko planeta vidljivih golim okom. Zanimljivo je da su na tom prastarom crtežu Zemlja i Venera međusobno povezane nekim crtama izgledom nalik užadi.

U svezi s tom pećinskom gravurom zanimljivo je napomenuti da je prema drevnoj legendi, sačuvanoj u sličnom obliku u najstarijoj afganistanskoj i hindustanskoj predaji, još u neko vrlo davno prapovijesno doba postojala tijesna veza između Venere, Zemlje i Marsa. Prema toj legendi na Zemlju se još prije otprilike 18 milijuna godina na *"sjajnoj zraci svjetlosti"* spustila velika letjelica. Na njoj je bila posada od *"tri puta tridesetpet savršenih ljudskih bića"*. Oni su, kako tvrdi legenda, bili prvi stanovnici Zemlje, jer na joj još tada nije bilo ljudi.

Jasno raspoznatljivi motivi povezanosti Zemlje s Marsom i Venerom na te tri međusobno više tisuća kilometara udaljene lokacije nedvosmisleno upućuju da je u neko davno prohujalo prapovijesno doba između Zemlje i njezinih prvih planetskih susjeda postojala neka osobita veza za koju su drevni autori tih pećinskih crteža zasigurno odnekud znali i stoga su je, kao veoma važnu informaciju za neke daleke buduće naraštaje koji će to moći razumjeti, tako zorno ovjekovječili gravurama u tvrdoj stijeni, koje su mnogo postojanije od crteža.

Kemijske strukturne formule naslikane na uralskim pećinama

Na mnogim stijenama i liticama duž obala uralskih rijeka Jurzan, Nejva, Rež, Tagil i drugih, otkriveni su još krajem XVII. stoljeća – za vladavine ruskog cara Petra I. – zagonetni crteži i zapisi nepoznata podrijetla. Čim je za njih saznao on je Jakovu Losevu, tadašnjem pisaru Verhoturskog glavnog ureda, uputio sljedeću pisanu naredbu: *"Ima krenuti iz Verhoturja u selo Pisanec. Kada tamo stigne ima sakupiti sve žitelje, seljake i vremešne ljude i zatražiti od njih da mu goru pokažu gdje su u kamenu zapisane nekakve riječi i pismena. A kada na goru stigne, nacrtati mora tu istu goru i napisati riječ po riječ, sve onako kako je vidio i kako bilo jest."*

Stručnjaci drže da starost tih neobičnih drevnih pećinskih crteža iznosi četiri do pet tisućljeća. U pokušaju da objasni što ti zagonetni crteži prikazuju ruski, znanstvenik dr. V. N. Černecov u svojoj knjizi SLIKARIJE I CRTARIJE NA STIJENAMA URALA, čiji je prvi svezak objavljen u izdanju Akademije znanosti 1964., a drugi 1971., tvrdi da oni prikazuju neko prapovijesno lovačko oružje i naprave. Ta nedovoljno uvjerljiva i posve neutemeljena etnografska pretpostavka važila je sve do 1974. u znanstvenim krugovima kao jedina mjerodavna.

Međutim, pažljivijim razgledavanjem i analizom tih crteža zagonetnih motiva došlo se u novije vrijeme do posve drugačijih ideja i boljih tumačenja. Tako, primjerice, dr. V. I. Avinski, po struci rudarski inženjer i vrstan specijalist mineraloško-geoloških znanosti, drži da ti drevni crteži zadiru duboko u strukturnu kemiju. Po njegovu mišljenju, oni napadno sliče na vrlo složene strukturne formule danas dobro nam znanih složenih organskih spojeva ili materijala koji, po našim saznanjima, nikako nisu mogli biti poznati posve neukom i primitivnom čovjeku iz mlađeg paleolitika ili halkolitika (*bakrenog doba*).

Ta smiona komplementarna hipoteza, koju su zbog logičnosti ubrzo prihvatili brojni stručnjaci, djeluje znatno uvjerljivije nego proizvoljna i nategnuta Černecovljeva hipoteza.

Dr. V. I. Avinski objavio je svoje postavke o kemijskom značenju tih drevnih slikarija 1974. u časopisu **Himija i žizn'** (*Kemija i život*) broj 9/74, stranica 82. Taj je rad veoma uzbudio mnoge ortodoksne znanstvenike koji drže da se tu radi samo o pukoj slučajnosti i bujnoj ljudskoj fantaziji. No takvo uobičajeno, apriorno i neargumentirano odbojno tumačenje vidljivo uznemirenih znanstvenika ne djeluje nimalo uvjerljivo, jer je podudarnost u velikom broju bitnih detalja (*složene valentne veze i strukture*) toliko visoka da se zasigurno ne može raditi ni o kakvoj slučajnoj sličnosti ili bujnoj i razigranoj mašti drevnih umjetnika.

Očito je da su te drevne slikarije na uralskim stijenama, koje po svoj prilici prikazuju složene strukturne formule organskih spojeva, nekoć davno ispisali neki vrsni znalci kemije koji po znanju nimalo ne zaostaju za kemičarima našeg doba. Te neobične slikarije s jasno raspoznatljivim motivima iz moderne strukturne kemije, kako s dosta valjanih razloga drži dr. V. I. Avinski, mogu biti vrlo jasan i uvjerljiv trag o paleokontaktima.

Vrlo zanimljiv pretpovijesni crtež, čija starost se procjenjuje na oko sedam tisuća godina, otkrio je svojevremeno ruski arheolog profesor dr. Vjačeslav Zajcev nedaleko grada Fergane u Uzbekistanu. Taj drevni pećinski crtež prikazuje muškarca koji ima na glavi neobičnu kacigu (*skafander*) s nekakvim uređajem za disanje, a u rukama, na koje su navučene neke grube rukavice, drži neki disk izgledom i veličinom nalik LP gramofonskoj ploči ili nekom velikom kompaktnom disku (*CD-u*). U pozadini crteža prikazana je iznad planina neka leteća kugla u kojoj se nalazi muškarac s kacigom na kojoj je učvršćeno nešto nalik štapnim antenama.

BAYAN KARA UL – ROSWELL KAMENOG DOBA

Zagonetni arheološki nalazi u špiljama Bayan Kara Ula

Jedno od najvećih i nedvojbeno najuvjerljivijih arheoloških otkrića koje podupire temu o nepoznatim inteligentnim došljacima koji su nekoć vrlo davno odnekud iz zvjezdanih dubina sletjeli na Zemlju i o tome ostavili pisano svjedočanstvo, zbilo se krajem tridesetih godina, neposredno prije izbijanja drugog svjetskog rata, u visokom, teško pristupačnom i rijetko naseljenom azijskom planinskom masivu, koji se proteže na velikom prostoru u graničnom području kineskih provincija Sichuan i Quinghai te Tibeta.

To je teško pristupačno i rijetko nastanjeno prostrano planinsko područje površine oko sto tisuća kvadratnih kilometara ispresijecano ogromnim gorskim lancima čiji vrhovi dosižu i do pet tisuća metara. Duboke doline između planinskih lanaca Bayan Kara Ula nalaze se na prosječnoj nadmorskoj visini od oko dvije tisuće metara i izvorišta su velikih rijeka: Mekonga, Yalonga i Yangtzea.

Tamo je 1937. i 1938. tim kineskih arheologa, predvođen profesorom Chi Pu-Teiom s pekinške Akademije za pretpovijest, izvodio detaljan rutinski pregled niza međusobno povezanog spleta planinskih špilja. Navodno je jedan dio tih špilja bio izrađen nekom nepoznatom tehnologijom, pa je više sličio složenom tunelskom spletu ili podzemnim skladištima.

Njihovi su zidovi bili ravni i glazirani, što upućuje da su one vjerojatno bile izdubene uz vrlo visoku temperaturu koja može rastaliti tvrdu planinsku stijenu. Tehnologija njihove izrade je vjerojatno bila slična ili čak istovjetna onoj kojom je prije otprilike 45 tisuća godina bio izrađen veliki tunelski splet i podzemna dvorana kod južnokineskog jezera Dongting.

Osnovni zadatak istraživanja tih teško dostupnih i vrlo visoko smještenih planinskih špilja bio je iskapanje u njima nađenih nizova pravilno raspoređenih drevnih grobova u kojima su se nalazili neobično mali kosturi nekih čovjekolikih bića neprirodno vretenasta tijela s neproporcionalno velikim i prerazvijenim lubanjama. Njihova prosječna visina iznosila je svega 130-ak centimetara, dok im je opseg lubanje bio čak 55 centimetara.

Prilikom iskopavanja špiljskih grobova i razgledavanja tih neobičnih malenih kostura jedan član istraživačkog tima spotaknuo se u polumraku jedne od tih špilje na oveći, napola zakopan pločasti komad kamena koji je djelomično virio iz pijeska. Kad ga je izvadio, očistio od pijeska i prašine i pažljivije razgledao odmah je uočio da to nije plosnati komad prirodno odlomljene granitne stijene, već neki vrlo neobičan i nadasve brižljivo izrađen artefakt velike starosti.

Taj, vrlo pravilan kružni granitni kameni disk promjera tridesetak centimetara i debljine oko dva centimetra, s precizno izrađenom kružnom rupom promjera oko četiri centimetra u njegovom središtu, veličinom i izgledom veoma nalikuje našim velikim gramofonskim LP pločama ili suvremenim kompaktnim diskovima.

Pažljivim razgledavanjem njegove dobro uglačane površine kineski istraživači su odmah uočili da se od središnje rupe prema obodu diska u obliku spirale proteže neki gusti, vrlo sitan dvotračni brazdasti zapis na nepoznatom pismu koje nitko od članova tima nije mogao identificirati niti pročitati. Stoga se tim neobičnim zapisom na nađenom disku, zbog prečih poslova na iskapanju grobova, dalje nisu bavili. Taj je masivni kameni disk, nakon preliminarnog pregleda, bio odložen, na uobičajeni način označen, evidentiran te otpremljen u Peking na daljnja istraživanja zajedno s ostalim arheološkim nalazima s tog lokaliteta.

Nakon temeljitog naknadnog pregledavanja i daljnjih arheoloških iskapanja u teško dostupnim špiljama surovog Bayan Kara Ula otkriveno je 1938. još 715 takvih precizno izrađenih kamenih diskova, s manje ili više oštećenim spiralnim zapisom koji su također bili označeni, evidentirani te otpremljeni u Peking. Ta impozantna kolekcija od 716 neobičnih kamenih diskova iz kamenog doba ostala je otada sve do danas, izuzevši njih nekoliko koji su otposlani na laboratorijska ispitivanja, nažalost, pohranjena daleko od očiju javnosti u bogatoj kolekciji znanstveno nerazjašnjivih i neklasificiranih nalaza pekinške Akademije za prapovijest.

Na stijenama nekih špilja u planinskom masivu Bayan Kara Ula prilikom tih arheoloških iskapanja bili su otkriveni na nekoliko mjesta još dobro uščuvani, grubo ugravirani crteži koji prikazuju izlazeće Sunce, Mjesec i Zemlju te neke neidentificirane zvijezde međusobno povezane crtama od gusto urezanih udubljenja (*točaka*) veličine zrna graška. Na nekim od tih nezgrapnih drevnih pećinskih crteža prikazana su i nekakva čovjekolika bića s oblim šljemom na glavi. Starost tih drevnih špiljskih gravura, masivnih kamenih diskova i kostura izvađenih iz grobova procijenjena je na oko 10-12 tisuća godina.

Prilikom arheoloških iskapanja tih drevnih pećinskih grobova poredanih u pravilne nizove te sređivanja i obrade nalaza, istraživače je posebno zbunjivalo da su pronađeni kosturi rastom izrazito malenih čovjekolikih bića neprirodno vretenasta tijela redom imali neproporcionalno velike lubanje u odnosu na više nego skromnu razvijenost i veličinu tijela.

Taj, u mnogo čemu neobičan i krajnje zagonetan nalaz kojeg nitko od

znanstvenika nije mogao suvislo protumačiti, ozbiljno je uzdrmao sve dotadašnje općeprihvaćene antropološke predodžbe i klasifikacije, jer se relativno velike i široke lubanje – ni uz najbolju volju – nikako nisu mogle 'nasaditi' na relativno niske, ali prosječno dvadesetak centimetara više i bolje razvijene kosture pripadnika primitivnih polušpiljskih plemena Dropa ili Dzopa (*drugi suglasnik zvuči kao međuglas između "z" i "r" pa su stoga valjana oba naziva*) i Kama.

Ta egzotična plemena od davnina žive u pustom, zabačenom, vrlo negostoljubivom, prostranom i tajnovitom planinskom području Bayan Kara Ula, čiji najviši vrhovi premašuju nekoliko tisuća metara. Manji broj pripadnika tih planinskih plemena još je u vrijeme kada je profesor Chi Pu-Tei tamo započeo arheološka istraživanja živio na tradicionalan način u malobrojnim zabačenim planinskim naseljima i špiljama.

Iz Kine je 1995. stigla senzacionalna vijest da je u provinciji Sitchuan, istočno od Bayan Kara Ula, otkrivena dotad etnolozima posve nepoznata plemenska zajednica od 120 ljudi neobično niska rasta i izgleda. Oni su do tada živjeli posve izolirano od svijeta. Visina odraslih pripadnika tog patuljastog plemena kreće se u granicama od 63,5 do 117 centimetara, a prosječna visina im je oko 90 centimetara. Njihove su skromne nastambe i oruđa bili primjereni njihovu patuljastom rastu. Da li su u kakvom srodstvu s pretpovijesnim pripadnicima planinskih plemena Dropa nije poznato.

Hipoteza da bi nađeni kosturi s neproporcionalno velikim lubanjama mogli potjecati od drevnih pripadnika primitivnih plemena Dropa ili Kama naprosto nije bila održiva, jer je kineskim arheolozima i antropolozima bilo dobro poznato da su pripadnici tih malobrojnih, posve izoliranih i vrlo nekomunikativnih gorskih plemena koja su od pamtivijeka obitavala u surovim klimatskim uvjetima bili neobična izgleda, izrazito niska rasta, slabašna tijela te skladnih proporcija. Oni nisu imali tako velike glave kao zagonetni maleni kosturi izvađeni iz špiljskih grobova na Bayan Kara Ulu.

Prosječna visina pripadnika plemena Dropa i Kama iznosi oko 150 centimetara, dakle punih dvadesetak centimetara više od visine neobično malih vretenastih kostura izvađenih iz drevnih špiljskih grobova s vrleti Bayan Kara Ula. Pripadnici tih dvaju egzotičnih planinskih plemena nemaju u tjelesnoj građi nikakve sličnosti s tipičnim Tibetancima, Kinezima i Mongolima koji su u odnosu na njih mnogo korpulentniji.

Bilo je više nego očito da ti neobično maleni kosturi s izrazito velikim i širokim lubanjama nikako nisu mogli potjecati od pripadnika tih drevnih planinskih plemena, već od nekih drugih, do tada posve nepoznatih čovjekolikih bića. U pokušaju da nekako razriješi tu tešku zagonetku koja je već gotovo dvije godine morila kineske znanstvenike profesor Chi Pu-Tei je 1940., na temelju mišljenja jednog od svojih asistenata, ishitreno postavio hipotezu da pronađeni mali kosturi neobičnih proporcija u planinama Bayan Kara Ula vjerojatno potječu od neke nepoznate, davno izumrle vrste planinskih majmuna (*gorila*).

Tu, na prečac postavljenu i nedovoljno promišljenu hipotezu profesora

Chi Pu-Teia kineski su znanstvenici odmah kategorički odbacili i ismijali, jer je bila u potpunoj suprotnosti s notornom činjenicom da niti jedna poznata vrsta majmuna nikada nije sahranjivala uginule članove svoga čopora. Običaj sahranjivanja mrtvih, a posebice sahranjivanje u tipizirane, pravilne poredane grobove, svojstven je samo koliko-toliko civiliziranim (pra)ljudskim zajednicama, a nikako posve nehominiziranim majmunima. Time je čitavo dotadašnje istraživanje neobičnih skeleta i tajanstvenih kamenih diskova s Bayan Kara Ula dospjelo u slijepu ulicu.

Budući da se ti krajnje zagonetni nalazi nikako nisu mogli uklopiti u općeprihvaćen te, dijelom, unaprijed složen znanstveni mozaik, oni kao 'apokrifni', u skladu s uobičajenom praksom znanstvenog establishmenta, više nisu smatrani vrijednim pažnje. Nakon tog debakla svi ti sporni nalazi i izvještaji bili su pohranjeni u veliku zbirku i arhivu znanstveno nerazjašnjivih antropološko-arheoloških slučajeva te su ubrzo pali u zaborav, na opće zadovoljstvo mnogih uznemirenih znanstvenika koji ih nikako nisu mogli protumačiti i uklopiti u svoje neupitne sheme.

No, unatoč tome, ti su neobični nalazi, a posebice brojni zagonetni masivni kameni diskovi sa gustim spiralno raspoređenim zapisom, punih dvadesetak godina izazivali znatiželju većeg broja kineskih znanstvenika, a posebice filologa i lingvista koji su ih pokušavali pročitati. Njihovi dugogodišnji istraživački napori da nekako proniknu i odgonetnu ključ za dešifriranje znakova krajnje zagonetnog i veoma sićušnog brazdastog pisma, jasno vidljivog tek uz pomoć povećala, te pročitaju i prevedu drevne zapise na kamenim diskovima, nažalost, nisu urodili plodom.

Među svima njima u tome je jedino uspio uporan i pronicljiv profesor Tsum Um-Nui s pekinške Akademije za prapovijest, uz svesrdnu pomoć četvorice svojih suradnika, nakon mukotrpnog mnogogodišnjeg rada. Oni su oko 1960., nakon mnogih neuspjelih pokušaja, napokon uspjeli otkriti ključ za djelomično dešifriranje tih krajnje zagonetnih spiralno raspoređenih gustih brazdastih zapisa vrlo precizno ugraviranih na kamenim diskovima. Oni su, nakon dugih tisućljeća što su ih proveli zatrpani pijeskom i prašinom u mračnim i vlažnim planinskim špiljama Bayan Kara Ula, napokon rječito progovorili, te su timu ustrajnih kineskih istraživača otkrili neke dijelove svoje dugo čuvane poruke.

U djelomično pročitanim zapisima s tih kamenih diskova stoji – sažeto prepričano – surova životna drama drevnih nebeskih mornara koja se odigrala prije otprilike dvanaest tisuća godina u surovim vrletima Bayan Kara Ula. U jednom od pročitanih zapisa stoji da se jedna veća skupina Dropa, kako u tekstu sami sebe nazivaju ti inteligentni došljaci iz svemira, uputila prema *"trećem planetu"* našeg planetskog sustava. Zbog nekog kvara na njihovu *"zračnom brodu"* on nije mogao normalno sletjeti na predviđenom mjestu, već se, uz velike napore posade, jedne noći, umjesto na planiranom odredištu, prisilno spustio u krajnje negostoljubivo planinsko područje Bayan Kara Ula.

Nije bilo načina niti materijalnih mogućnosti da se *"zračni brod"* po-

pravi i osposobi za let, a još manje da se izradi novi kojim bi se Drope mogli vratiti na matični svemirski brod ili planet. Stoga nesretnim preživjelim došljacima iz svemira nije preostalo ništa drugo već da zauvijek ostanu na Zemlji na kojoj je tada, prema današnjim službenim znanstvenim saznanjima, još gotovo posvuda carevalo vrlo surovo kameno doba.

Prva noć koju su došljaci proveli u surovom ambijentu Bayan Kara Ula opisana je na jednom od tih granitnih diskova otprilike ovako: *"Drope su se spustile iz oblaka svojim zračnim brodom. Naši muškarci, žene i djeca sakrili su se pred Kamama deset puta u špilje prije nego što je izašlo sunce. Tek tada su oni shvatili znakove i uvidjeli da Drope imaju miroljubive namjere."*

Iz tog slobodno prevedenog i suvremeno stiliziranog zapisa je očito da su došljaci pokušavali uspostaviti dobre odnose s tamošnjim poludivljim i neprijateljski raspoloženim pripadnicima planinskog plemena Kam, koji su živjeli u obližnjim špiljama, ali njihove miroljubive namjere, nažalost, nisu bile prilično dugo shvaćene. Krajnje primitivni i surovi domoroci su nesretne Drope, zbog njihova vrlo neobična tjelesna izgleda te vjerojatno straha da će ubuduće s njima morati dijeliti vrlo oskudne uvjete života u krajnje negostoljubivom planinskom kraju, isprva nemilice proganjali i ubijali poput životinja.

Ti su progoni i nemilosrdna ubijanja Dropa, nažalost, potrajali sve dok poludivlji pripadnici plemena Kam napokon nisu shvatili da ti neobični došljaci ružna izgleda, koji su se stjecajem nesretnih okolnosti iznenada pojavili u njihovom kraju, zaista nemaju prema njima nikakve neprijateljske namjere. Tek tada su malobrojne Drope koji su uspjeli preživjeti dugotrajni pogrom nekako prihvatili u svoju sredinu. Tijekom vremena s njima su se napokon i biološki stopili.

Dropi su svoje mrtve pokapali u spletu planinskih špilja u pravilno poredane grobove. Prije nego što su izumrli odlučili su ostaviti na precizno izrađenim kamenim diskovima zapisano opsežno svjedočanstvo o svome podrijetlu, misiji, udesu *"zračnog broda"* te svome tragičnom usudu u surovoj sredini kamenog doba u koju su, na *"trećem planetu"*, neočekivano zapali za neke vrlo daleke buduće naraštaje.

Već i samo grub djelomičan prijevod tih do tada krajnje zagonetnih zapisa s kamenih diskova bio je, nakon što je prethodno bio priopćen samo užem krugu kineskih znanstvenika, tako šokantan da je pekinška Akademija za prapovijest do daljnjega zabranila profesoru Tsum Um-Nuiu i njegovim suradnicima da rezultate svojih dugogodišnjih istraživanja bilo gdje objave niti da o njima daju bilo kakva usmena priopćenja. To je u svijetu znanosti, nažalost, uobičajena birokratska zabrana kojom se, radi očuvanja postojećih općeprihvaćenih 'neupitnih' znanstvenih postavki, onemogućuje da dođe na vidjelo ono što jest ili može biti istina.

Ta odluka, srećom, nije pokolebala entuzijastičnog i upornog profesora Tsum Um-Nuia da nastavi započeta istraživanja zapisa s tih drevnih kamenih diskova. On je, duboko ogorčen stavovima svojih birokratiziranih i konformistički orijentiranih kolega koji nisu marili za znanstvenu istinu,

nastavio i dalje neumorno raditi na tom fascinantnom arheološkom nalazu, ali ovaj put u svojevrsnoj izolaciji koja se kao zaštitna mjera često primjenjuje u svijetu znanosti na sve one slobodoumne istraživače i znanstvenike koji se drznu razmišljati te istraživati izvan uhodanih kolotečina.

Ustrajnom profesoru Tsum Um-Nuiu je u daljnjem istraživačkom radu napokon pošlo za rukom da uvjerljivo dokaže da ti neobični, vrlo gusti brazdasti zapisi na drevnim kamenim diskovima nisu ničija neukusna šala ili krivotvorina, već da su zaista vrlo stari i autentični. Uz pomoć ruskih geologa, kemičara i fizičara koji su u Moskvi, na Sveučilištu Lomonosov, laboratorijski temeljito ispitali sa svih aspekata nekoliko kamenih diskova s Bayan Kara Ula, bilo je napokon znanstveno dokazano:

- da oni sadrže znatne primjese kobalta i aluminija u količinama neuobičajeno visokim za prirodnu granitnu stijenu sa šireg područja Bayan Kara Ula;
- da je tvrdoća materijala od kojeg su izrađeni usporediva samo s dioritom – prirodnim crnim kamenom eruptivnog podrijetla izuzetno visoke tvrdoće te
- da oni prilikom rotacije kod određene kutne brzine počinju neobično snažno vibrirati i zujati visokom frekvencijom, kao da kroz njih protječe snažna struja, što upućuje na zaključak da su prilikom izrade vjerojatno bili obrađivani u nekom vrlo jakom elektromagnetskom polju koje je konsolidiralo njihovu kristalnu strukturu.

Iz navedenih rezultata opsežnih laboratorijskih istraživanja ruskih znanstvenika može se zaključiti da ti kameni diskovi, po svoj prilici, nisu bili izrađeni izrezivanjem i klesanjem prirodnog kamena, već vjerojatno nekom nama nepoznatom specijalnom tehnikom lijevanja. Nedvojbeno je da oni nikako nisu mogli biti ručno izrađivani i precizno obrađivani primitivnim i grubim kamenim oruđem onog doba. To se posebice odnosi na spiralno raspoređen sićušan brazdasti zapis na njihovoj glatkoj površini.

Ruski filolozi koji su na dostavljenim primjercima kamenih diskova s Bayan Kara Ula istraživali brazdaste zapise potvrdili su vjerodostojnost dešifriranja znakova i djelomično pročitanih segmenata teksta prema ključu koji su pronašli kineski znanstvenici. Tek nakon tih rigoroznih laboratorijskih i filoloških ispitivanja kamenih diskova u Moskvi nekoliko uvaženih kineskih znanstvenika napokon je oprezno podržalo rezultate dugogodišnjeg istraživačkog rada profesora Tsum Um-Nuia i njegovih suradnika.

Ohrabren tom skromnom podrškom on je, unatoč još uvijek krutom birokratskom stavu uprave pekinške Akademije za pretpovijest da se ti rezultati ne objavljuju, odlučio da ih javno publicira, za što je, zahvaljujući svojoj upornosti, napokon uspio dobiti traženo odobrenje. Prvo priopćenje stručnoj javnosti o rezultatima svojih istraživanja zapisa na granitnim diskovima s Bayan Kara Ula dao je na Međunarodnoj konferenciji arheologa održanoj 1962. u Japanu.

Profesor Tsum Um Nui odlučio je na tom putu ići dalje, pa je o rezultatima dugogodišnjih istraživanja zapisa s tih drevnih kamenih diskova objavio 1965. prikladnu publikaciju na engleskom jeziku pod intrigantnim naslovom **The Grooved Script concerning Space-ships which, as recorded on the Discs, landed on Earth 12000 years ago**, ali je ona u svjetskim znanstvenim krugovima, što se i moglo očekivati, bila primljena vrlo hladno te s mnogo rezervi i protivljenja pa čak i poruga, jer nije bila kompatibilna s važećim 'neupitnim' pogledima i interesima znanstvenog establishmenta.

Mnogi zapadni znanstvenici čak nisu tu publikaciju profesora Tsum Um-Nuia i njegovih suradnika, unatoč svim iznesenim argumentima, držali ozbiljnom niti vrijednom bilo kakvih razmatranja. Takav uobičajeni stav i reakcija službenih znanstvenih krugova ima, dakako, i svoj duboko skriveni razlog koji se ne običava spominjati. To je prvenstveno veliki strah od svih novih spoznaja i saznanja koje se ne mogu uklopiti u općeprihvaćeni mozaik znanstvene istine. Ona, ako ih netko javno iznese, samo remete ustaljene pozicije, stečeni status i privilegije te neupitnost autoriteta u svijetu znanosti.

Nažalost, rezultati do kojih je nakon dvadesetak godina ustrajnog i predanog znanstveno-istraživačkog rada došao profesor Tsum Um-Nui sa svojim odanim suradnicima, bili su naprosto takvi da su svojom dokaznom snagom iz temelja ne samo snažno potresali već i vrlo ozbiljno dovodili u pitanje neke temeljne, općeprihvaćene i, dakako, 'neupitne' dogmatske znanstvene stavove s područja antropologije i najstarije prošlosti čovječanstva.

Tako nešto je u odviše konzervativno raspoloženim znanstvenim krugovima, posve nesklonim prihvaćanju bilo kakvih komplementarnih ideja i pogleda, dakako, nedopustivo te čini tešku i neoprostivu herezu koju valja odmah sasjeći u samom korijenu negativnim vrednovanjem, podsmjehom, programiranom šutnjom ili porugom, da se ne bi dalje širila. Tako se postupa sve dok se ne dosegne potpuna neutralizacija nekog nepoćudnog objektivnog dokaza nerijetko obilježenog etiketom 'nije za ozbiljnu znanstvenu raspravu i publiciranje'.

Stoga je razumljivo zašto svi pokušaji i napori entuzijastičnog profesora Tsum Um-Nuia i njegovih suradnika da upoznaju znanstvenike u domovini i svijetu sa svojim zadivljujućim otkrićem nisu urodili očekivanim rezultatima, već je sve njihove iskrene napore ubrzo prekrio debeli veo zaborava. Odviše oholi pripadnici znanstvenog establishmenta odnosili su se prema djelomično odgonetnutim zapisima s drevnih kamenih diskova podjednako prezirno kao što to čine konzervativno orijentirani biblijski egzegeti i teolozi prema apokrifnim spisima.

Već pomalo umoran i takvim ishodom duboko razočaran profesor Tsum Um-Nui je, nakon svega što je domovini doživio od svojih kolega iz svijeta znanosti, duboko zabrinut tadašnjim političkim stanjem u Kini, koje je nezadrživo srljalo u tragičnu 'kulturnu revoluciju' nimalo sklonu slo-

bodoumnim ljudima i intelektualcima, ubrzo emigrirao u Japan, gdje je početkom 70-tih godina, gotovo posve zaboravljen od sviju, nažalost i umro.

Cjelokupni izvještaji pokojnog profesora Tsum Um-Nuia i njegovih suradnika o istraživanju i odgonetanju zapisa s drevnih kamenih diskova nađenih u špiljama Bayan Kara Ula danas su pohranjeni u pekinškoj Akademiji za pretpovijest te, prema nekim informacijama, vjerojatno i u Povijesnom arhivu u Taipeiu na Tajvanu (*Formozi*).

Drugi pokušaj da se barem najvažniji rezultati istraživanja neobičnih arheoloških nalaza s Bayan Kara Ula objave široj javnosti učinio je uvaženi ruski profesor filologije dr. Vjačeslav Zajcev. On je u visokotiražnom ruskom magazinu SPUTNJIK (*br. 1/1968*) objavio sažet članak o rezultatima istraživanja neobičnih zapisa s kamenih diskova nađenih u planinskim vrletima Bayan Kara Ula pod naslovom **Znanost ili mašta?**. Nakon toga ti su u mnogo čemu krajnje zagonetni drevni kameni diskovi još jednom na kraće vrijeme došli u središte pozornosti svjetskih znanstvenih krugova i medija, da bi ubrzo zatim sve opet palo za dulje vrijeme u debeli zaborav.

Nakon svega što je doživio, ni kriv ni dužan, kineski profesor Tsum Um-Nui, revno tragajući za istinom kakva jest, svatko bi se morao duboko zamisliti i glasno zapitati: "Dokle će još dokazna snaga jednog tako značajnog i neospornog arheološkog nalaza, fundiranog na opsežnim interdisciplinarnim znanstvenim istraživanjima, morati po tko zna koji puta ustuknuti pred nametnutim tvrdokornim dogmatskim stavovima i, u ovom primjeru, sebičnim interesima vrlo moćnog znanstvenog establishmenta?"

Ono po čemu se arheološki nalazi s Bayan Kara Ula bitno razlikuju i daleko odskaču od svih ostalih tragova paleo i postpaleokontakata jest neosporna činjenica da fascinantan fundus više od sedam stotina relativno tankih kamenih diskova sa spiralno raspoređenim gustim brazdastim zapisima nije djelo ovozemaljskih ljudskih ruku, već samih inteligentnih došljaka iz svemira - Dropa - koji su, nakon prinudnog prizemljenja svoje pokvarene letjelice, uspjeli preživjeti u tamošnjim divljim i surovim planinskim bespućima.

Oni su stjecajem okolnosti, nažalost, ostali tragično zatočeni u krajnje negostoljubivom gorju Bayan Kara Ula te su, bez ikakve mogućnosti da se vrate na matični svemirski brod ili planet, bili naprosto ubačeni u duboki mrak kamenog doba. Po karakteru i dramatičnosti pretpovijesnih zbivanja na Bayan Kara Ulu može se reći da ona, u neku ruku, predstavljaju Roswell kamenog doba.

Istraživanja dr. Karyl Robin-Evansa

Djelomično pročitane zapise s bogate kolekcije tih kamenih diskova podupire i drevna legenda plemena Dropa koju je svojevremeno zabilježio engleski znanstvenik dr. Karyl Robin-Evans u vrlo rijetko nastanjenom pla-

ninskom području Bayan Kara Ula. U njoj se spominju neka malena žutoputa bića vretenasta tijela, ogromne široke glave i ružna izgleda, koja su nekoć vrlo davno *"sišla s oblaka"*.

Kratko vrijeme nakon svršetka drugog svjetskog rata poljski profesor arheologije dr. Lolladhoff pokazao je dr. Karyl Robin-Evansu neobičan kameni disk s povećom kružnom rupom u središtu, kojeg je svojevremeno kupio u gradu Mussoorieu u sjevernoj Indiji. Profesor Lolladhoff je smatrao da taj čudni kameni disk potječe od pripadnika tajanstvenog naroda Dropa koji su ga koristili kao relikviju prilikom religijskih obreda. Drži se da su takvi diskovi bili izrađivani kasnije od jadeita (*minerala iz grupe alkalnih piroksena*) u religiozno-ritualne svrhe kao manje ili više nezgrapne replike elegantnih kamenih diskova nađenih u špiljama vrletnog Bayan Kara Ula.

Taj neobičan artefakt i zagonetni Drope toliko su zainteresirali i zaokupili dr. Karyl Robin-Evansa da je 1947. čvrsto odlučio otputovati u njihovu daleku i tajanstvenu zemlju. Put ga je iz Indije do dalekog odredišta vodio preko glavnog tibetanskog grada Lhase, gdje mu je, navodno, bila odobrena audijencija kod četrnaestog po redu Dalaj Lame. Na daljnjem putu kroz istočni Tibet, prema negostoljubivom, teško pristupačnom planinskom području Bayan Kara Ula, engleskog su znanstvenika ubrzo napustili unajmljeni tibetanski prijevoznici i nosači koji su se, iz njemu nedokučivih razloga, silno plašili surove i tajanstvene divljine Bayan Kara Ula.

Unatoč tome, uporni dr. Karyl Robin-Evans uspio je, uz nadljudske napore, nekako stići na odredište. Nakon što je uspio postupno zadobiti povjerenje tamošnjih žitelja, posve nenaviklih na strance, on je unajmio učitelja koji ga je neko vrijeme podučavao osnovama drevnog jezika Dropa. Naučivši donekle taj jezik dr. Karyl Robin-Evans je od Lurgan-Laa, svećenika Dropa, čuo niz zanimljivih podataka o njihovu neobičnom podrijetlu i prošlosti.

Prema kazivanju Lurgan-Laa drevni preci njegova naroda prispjeli su nekoć vrlo davno na Zemlju s jednog planeta iz zvjezdanog sustava Sirijusa. Oni su poduzeli još prije dvadesetak tisuća godina te zatim ponovno prije otprilike tisuću godine dvije istraživačke ekspedicije na Zemlju. Njihova druga ekspedicija doživjela je 1014. pri spuštanju letjelice na naš planet udes u surovim planinama Bayan Kara Ula. Preživjeli članovi ekspedicije više nisu mogli osposobiti svoj teško oštećeni *"zračni brod"* i njime napustiti *"treći planet"*.

Jedino taj dio kazivanja Lurgan-Laa vremenski se ne podudara s vjerodostojno procijenjenom starošću kamenih diskova s Bayan Kara Ula na temelju koje se zaključuje da se drevni udes NLO-a Dropa, po svoj prilici, zbio prije dvanaest tisućljeća, a ne prije jednog tisućljeća kako u je u svome kazivanju dr. Karyl Robin-Evansu ispripovijedao Lurgan-La. Moguće je da se u tisućljetnoj predaji, koja vjerojatno nikad nije bila zapisana ili se njezin zapis davno prije izgubio, negdje dogodila, kako to vrlo često biva, izmjena izvornog podatka.

Nove mogućnosti istraživanja zapisa na kamenim diskovima

U samoj završnici vrlo burnog XX. stoljeća jedno od najpropulzivnijih područja globalnog gospodarstva nedvojbeno je moćna informatička tehnologija. Ona bilježi galopirajući i, u krajnjim konzekvencijama, još uvijek neizvjestan razvoj kojemu se ne nazire kraj. Postoji li u okviru saznanja i mogućnosti silno uznapredovale suvremene informatičke tehnologije mogućnost analognog ili digitalnog iščitavanja nedvojbenog informatičkog sadržaja pohranjenoj na bogatoj kolekciji više od sedam stotina masivnih kamenih diskova nađenih u surovim vrletima Bayan Kara Ula?

Čini nam se da su mudri izrađivači tih masivnih kamenih diskova, koji već oko dvanaest tisuća godina šutke čuvaju neku vrlo važnu poruku naraštajima koji će je znati pročitati, dali vrlo jasan i logičan ključ kako se to može najlakše učiniti. Prije svega odmah upada u oči da su kao nosače svojih zapisa odabrali precizno izrađene diskove s koncentričnom rupom u središtu, koji svojim oblikom napadno sliče modernim kompaktnim diskovima, a ne kamene ploče, stupove ili stijene špilja u kojima su obitavali.

Drugo što odmah upada u oči je dvotračni spiralno raspoređen zapis nekim gustim i vrlo sitnim brazdastim pismom na površini tih diskova. To, izgledom vrlo neobično sićušno pismo, ničim ne sliči na pisma i stil pisanja znanih nam drevnih kultura čiji su zapisi bili napisani u recima ili stupcima. Vrlo pravilan spiralni raspored zapisa na tim kamenim diskovima vrlo jasno upućuje da se ne radi o klasično pisanom tekstu, već vjerojatno o nekom tehnogenom zapisu.

Na taj su način, čini se, drevni izrađivači tih masivnih kamenih diskova nekim vrlo dalekim i informatički dovoljno obrazovanim pretpostavljenim naraštajima, čiju pojavu su očito predviđali u daljoj budućnosti Zemlje, htjeli na što zorniji način dati do znanja da ta kolekcija kamenih diskova čini tehnogene nosioce nekog zvučnog, slikovnog ili možda čak zvučno-slikovnog makrozapisa vrlo otpornog na eroziju i manja oštećenja njihovih kamenih ploha tijekom eona.

Očito su njihovi tvorci vrlo dobro procijenili da mikrozapis na malenom i neotpornom sintetičkom nosaču, ako su ga i imali na raspolaganju, ne bi mogao nikako tako dugo fizički izdržati pa stoga ne bi imalo nikakvog smisla njegovo snimanje i pohranjivanje na dulji rok u krajnje nepogodnim uvjetima u kojima su se neočekivano zatekli.

Stoga, držimo, da bi bilo vrijedno pokušati da se na prvi pogled tajanstveni, dvotračni, spiralno raspoređeni gusti brazdasti zapisi s tih drevnih i neopravdano utamničenih kamenih diskova, koji čame negdje u podrumu pekinške Akademije za prapovijest, prvo pažljivo presnime odgovarajućom tehnikom na pogodan medij za nošenje i analizu informacija, a zatim da se njihov sadržaj pokuša dekodirati jednom od suvremenih tehnika iščitavanja uz pomoć odgovarajućeg softvera.

To bi danas, zahvaljujući velikim mogućnostima modernog hardvera i softvera, trebalo biti relativno lako i brzo izvodivo. Ako bi se u tome i sa-

mo djelomično uspjelo, napokon bismo možda dobili na uvid epohalan živi zvučni i/ili slikovni zapis o dramatičnim pretpovijesnim zbivanjima na surovim planinskim vrletima Bayan Kara Ula.

Držimo da to zaista vrijedi što prije pokušati, jer se zaista nema što izgubiti već samo komplementarnim putem provjeriti vjerodostojnost mnogogodišnjih napora profesora Tsum Um-Nuia i njegovih suradnika da tajanstvene spiralno raspoređene zapise s tih drevnih kamenih diskova djelomično pročitaju kao tekstualne, što je za zvučne zapise, zbog ponavljanja glasova i riječi, načelno moguće.

Profesoru Tsum Um-Nuiu i njegovim suradnicima nitko ne bi smio zamjeriti da se takvom načinu čitanja zapisa s kamenih diskova nisu dosjetili, jer u doba kada su na tome ustrajno radili, osim gramofonskih ploča i magnetofonskih traka, još nisu bili poznati nikakvi drugi nosači netekstualnih zapisa (*diskete i kompaktni diskovi*) kakvi se danas masovno koriste pa su stoga opće poznati.

SUVREMENE LETJELICE U DREVNOM EGIPTU

Napokon odgonetnuta dugo čuvana tajna 'sakarske ptice'

Godine 1898., prilikom iskapanja jednog groba nedaleko Zoserove piramide kod Sakkare, tim francuskih arheologa koje je predvodio profesor Lauret izvadili su, uz veći broj različitih artefakata, i jedan mali predmet izrađen od lakog ali vrlo tvrdog drveta sikomore (*egiptske divlje smokve*). On je na prvi pogled veoma sličio nekoj nepoznatoj ptici u letu s posve raširenim ravnim krilima i uvučenim nogama.

Dužina te drvene ptice od vrha kljuna do kraja repa iznosi 14,2 centimetra, a raspon krila joj je 18 centimetara. Njezina masa je svega 39,12 grama. Na desnoj strani glave ima jedno simbolično oko, na donjoj strani krila nalaze se dvije kratke crte, a na tijelu nema noge.

Ponukani početnim dojmom egiptolozi su taj pticoliki predmet prozvali 'statuicom ptice' i, zajedno s ostalim nalazima iz tog groba, datirali su je na oko 200. pr. Kr. te su je predali na daljnje proučavanje i čuvanje velikom Egipatskom muzeju starina u Kairu. Tamo je 'sakarska ptica' bila zavedena pod kataloškim brojem 6347 i pridružena je već povećoj zbirci od više stotina različitih ptica.

Tim se skromnim nalazom, koji na prvi pogled ničim nije pobuđivao posebnu pozornost arheologa, punih sedamdeset godina nitko od egiptologa nije posebno bavio niti mu je pridavao veću važnost. Do velikog iznenađenja i prekretnice u svezi tog davno zaboravljenog arheološkog nalaza došlo je tek 1969.

Tada je dr. Khalil Messiha, fizičar, arheolog, aeromodelar i vrstan istraživač u nekoliko područja znanosti, prilikom proučavanja velike zbirke različitih ptica u Egipatskom muzeju, uočio da 'sakarska ptica', za razliku od većine ostalih ptica u toj zbirci, nema noge, da ima posve ravna krila te atipičan, vertikalno usmjeren rep poput ribe odnosno aviona.

Na toj ptici neobična izgleda, kakva nikad nije viđena u Egiptu niti igdje na Srednjem istoku, uočio je dr. K. Messiha i fino ugraviran hijeroglifski znak kojim je zapisano da je taj pticoliki predmet Amonov dar. Nakon

pomnog razgledavanja, premjeravanja i utvrđivanja proporcija te dobro uščuvane drevne ptice neobična izgleda, dr. K. Messiha je došao, kao vrstan aeromodelar, do iznenađujućeg zaključka da su njezina glava, tijelo i krila vrlo skladno aerodinamički oblikovani. Također je uočio da joj je rep slomljen te da mu nedostaje jedan poveći dio - horizontalni stabilizator kakav imaju avioni.

Neočekivano i vrlo šokantno saznanje dr. Khalia Messihe da taj drevni artefakt iz doba vladavine Ptolomejaca toliko napadno sliči suvremenom avionu bio je dovoljan razlog da je početkom 1970. bio okupljen interdisciplinarni tim stručnjaka sa zadatkom da provjeri valjanost te vrlo šokantne hipoteze.

Oni su proveli opsežno istraživanje 'sakarske ptice' koje je detaljno elaborirano. Time je potvrđeno da je njezino tijelo u aerodinamičkom smislu zaista odlično oblikovano te da izgledom i proporcijama napadno sliči suvremenom avionu. Da se ta hipoteza provjeri odlučeno je da se izradi vjerna kopija 'sakarske ptice' iz balzovine - vrlo lakog i mekog tropskog drveta - te da joj se dogradi davno izgubljen horizontalni stabilizator na repu.

Naposljetku je 'sakarska ptica' bila podvrgnuta posljednjem ključnom testu - slobodnom letu - koji je pokazao da se, nakon što je njezina replika bila bačena rukom, zbog izvanrednih aerodinamičkih svojstava s lakoćom vinula u zrak i zatim elegantno nastavila letjeti nekoliko metara lagano se spuštajući prema tlu - poput neke suvremene sportske jedrilice. Na temelju tako provedenih istraživanja i završnog ispitivanja sposobnosti letenja imenovani ekspertni tim je jednoglasno zaključio da je 'sakarska ptica' zaista vrlo uspješno izrađen model starovjekog zrakoplova s blago spuštenim krilima, star oko 2200 godina.

Taj je posve logičan i dobro fundiran zaključak, dakako, bio posve neprihvatljiv za ortodoksne znanstvenike koji se nikako ne mogu pomiriti s neospornom, ali šokantnom činjenicom da su drevni Egipćani na nebu viđali moderne letjelice kojima su se služili njihovi bogovi. Stoga su uložili mnogo truda da se izdajnička 'sakarska ptica', kao tvrdoglavi apokrifni nalaz koji se nikako ne uklapa u unaprijed zadane okvire, 'ubije' pod izgovorom da je neki čudan, pojedinačni i krivo protumačeni artefakt koji naprosto ne pristaje u vrlo nekompletan, unaprijed složen i, dakako, neupitan pozitivistički mozaik povijesne istine.

No, unatoč svim takvim očajničkim nastojanjima moćnih krugova konzervativnih znanstvenika da obezvrijede 'sakarsku pticu', ona je ipak ostala nepobitan čvrst dokaz postojanja vrlo napredne zrakoplovne tehnike još u doba starovjekog Egipta za vladavine Ptolomejaca.

Oduševljen i ohrabren tim posve neočekivanim senzacionalnim otkrićem tadašnji egipatski ministar kulture dr. Mohamed Gamal el-Din Muhtar imenovao je krajem 1971. interdisciplinarni tim stručnjaka sa zadatkom da pregleda i izdvoji ostale atipične ptice iz bogate zbirke velikog Egipatskog muzeja starina u Kairu, koje bi svojim izgledom također mogle predstavljati modele drevnih letjelica.

Taj je ekspertni tim za nešto manje od mjesec dana uspješno obavio povjereni mu zadatak i već sredinom siječnja 1972. bila je u Egipatskom muzeju otvorena mala, ali vrlo impresivna tematska izložba modela letjelica iz drevnog Egipta koja je pobudila veliku pozornost. Tom je prilikom javnosti bilo predočeno čak četrnaest staroegipatskih zrakoplovnih modela koji su, na temelju svog aerodinamičnog izgleda i proporcija, bili uspješno identificirani kao zalutali i, po svemu sudeći, tehnogeni primjerci u vrlo bogatoj zbirci različitih ptica Egipatskog muzeja starina.

Navedeni primjer uspješnog odgonetanja dugo čuvane tajne 'sakarske ptice' jedan je od eklatantnih primjera koji pokazuje kako su moderni znanstvenici, korištenjem sve rafiniranijih metoda i interdisciplinarnih istraživanja, u posljednjim desetljećima uspjeli proniknuti i odgonetnuti neke još donedavno nedokučive tajne koje tisućljećima kriju brojni zagonetni i/ili sporni arheološki nalazi.

Nekoć je 'sakarska ptica' bila izložena u staklenoj vitrini u prizemnoj prostranoj hali nasuprot glavnom ulazu u Egipatski muzej starina. Tamo je godinama svojim neobičnim izgledom zbunjivala brojne posjetitelje, jer ih je znatno više podsjećala na moderan zrakoplov nego na pticu. Stoga su mnogi od njih, zatečeni njezinim jasno prepoznatljivim avionskim izgledom, svakodnevno postavljali vodičima i osoblju muzeja brojna neugodna pitanja na koja nisu mogli dobiti uvjerljive odgovore.

To je očito ponukalo upravu muzeja da 'sakarsku pticu', kao vrlo nezgodan apokrifni arheološki nalaz, nakon mnogo godina izlaganja na udarnoj poziciji, ukloni u podrum da tisuće posjetitelja koji dnevno prođu velikim Egipatskim muzejom starina ne bi više uznemirivala svojim odviše jasno prepoznatljivim avionskim izgledom.

Senzacionalno otkriće u Abidu

Abid (*Abydos, Abtu, Abot*), jedan od najstarijih gradova gornjeg Egipta, poznat je od davnine kao sjedište glavnog Ozirisova svetišta i kao nekropola vladara iz 1. i 2. dinastije. Arheološki lokalitet Abid nalazi se desetak kilometara zapadno od lijeve obale Nila, nedaleko gradića Al-Ballyana, na udaljenosti oko 450 kilometara zračne linije južno od Kaira. Na tom vrlo bogatom i značajnom egipatskom arheološkom lokalitetu nekoć se ponosno kočilo čak devet hramova, pa je drevni Abid u pravom smislu riječi bio sveti grad kojeg je barem jednom u životu trebao kao hodočasnik pohoditi svaki čestit Egipćanin.

Danas se na bogatom arheološkom lokalitetu Abid, uz grobnice vladara i katakombe, nalaze samo ostaci nekoliko hramova. Među njima je najbolje sačuvan velebni kenotafni hram Setija I. (*1291.-1278. pr. Kr.*), slavnog egipatskog vladara iz 19. dinastije. Taj je hram potkraj XIII. stoljeća pr. Kr. započeo podizati Seti I., a dovršio ga je njegov sin Ramzes II. Iza hramskog kompleksa, na udaljenosti od samo osam metara, nalazi se

Ozirion – nekoć nadsvođeni, a danas razvaljeni i djelomično podzemnim vodama potopljeni podzemni kompleks koji je vjerojatno bio kenotaf (*spomen grob*) Setija I.

U sklopu prostranog hramskog kompleksa Setija I. otkriveni su i snimljeni 1992. na bočnoj plohi jedne masivne kamene stropne grede kvadratičnog presjeka, koja nosi težak kameni svod grobnice, uklesani neki neobični slikovni znakovi. Oni se, zbog vrlo jasne raspoznatljivosti motiva koje predočuju, nikako ne mogu ubrojiti u hijeroglifske znakove, već u kartuše.

Već na prvi pogled svakome je jasno da oni vrlo realistično predočuju tri moderne letjelice; helikopter, lebdjelicu na zračnom jastuku (*hovercraft*) te, po svoj prilici, neki veći zračni ili svemirski brod koji izgledom vrlo sliči onima koje već desetljećima viđamo u SF filmovima. Četvrti objekt, izdužena oblika s kupolom iz koje izlazi podulja ravno položena cijev, svojim izgledom napadno sliči modernom tenku.

Taj drevni apokrifni slikovni zapis koji potječe iz razdoblja Novog kraljevstva (*XII. stoljeće pr. Kr.*) prvi je snimio i objavio još krajem 1992. Bruce Rawles. Fotografije tog senzacionalnog nalaza starog više od tri tisućljeća, koje donosimo u slikovnom prilogu, uzvitlale su mnogo prašine u znanstvenim krugovima. Ne treba ni spominjati da je taj posve neočekivani nalaz u samim temeljima vrlo snažno uzdrmao tradicionalne postavke egiptologa.

One su jasnoćom i prepoznatljivošću motiva naprosto zapanjile i šokirale brojne znanstvenike, a posebice egiptologe i arheologe koji, prema općeprihvaćenim gledištima službene znanosti na ranu povijest čovječanstva, i dalje uporno drže da je postojanje bilo kakvih letjelica, a pogotovo onih suvremena izgleda, u to drevno doba bilo posve nemoguće i da je tako nešto čista besmislica o kojoj ne vrijedi raspravljati. Kao da zaboravljaju poznatu poslovicu prema kojoj *"jedna slika vrijedi tisuću riječi"*.

Na njihovu veliku žalost, protiv tako jasnih činjenica kao što je ovaj fascinantan nalaz kartuša s vrlo jasnim motivima modernih letjelica u drevnom Abidu, nema baš nikakvih uvjerljivih protuargumenata kojima bi se to senzacionalno otkriće s potencijalno vrlo dalekosežnim posljedicama moglo bilo kako osporiti ili opovrći. Zbog visine stropne grede na kojoj su te kartuše isklesane isključuje se mogućnost falsifikata, na što se u prvi čas pomišljalo.

Zanimljivo je napomenuti da je još prije tridesetak godina eminentni američki arheolog i orijentalist svjetskog glasa dr. Zecharia Sitchin na više sumerskih glinenih pločica otkrio crtež raketa, a na jednoj pločici čak i crtež lebdjelice veoma nalik ovoj u Abidu, što dodatno podupire vjerodostojnost tog veoma uznemirujućeg nalaza.

Senzacionalno otkriće kartuša s vrlo realističnim i impresivnim likovima triju najsuvremenijih letjelica i vozila vrlo nalik suvremenom tenku u sklopu velebnog hramskog kompleksa Setija I. u Abidu, krunski je dokaz da su, uz Sumerane, također i drevne Egipćane pohodili neki inteligentni

došljaci koji su posjedovali visoka znanja i vrlo naprednu tehniku. Taj šokantan nalaz koji je zapanjio mnoge znanstvenike i svjetsku javnost, vrlo uvjerljivo potvrđuje da je dugo čuvana tajna 'sakarske ptice', kao i još desetak drugih atipičnih ptica iz bogate kolekcije Egipatskog muzeja u Kairu, zaista uspješno i vjerodostojno odgonetnuta.

Očito je da su drevni Egipćani na toj kamenoj gredi danas svima nama dobro raspoznatljivim motivima na kartušama, vrlo realistično ovjekovječili ono što su oni sami ili njihovi preci svojevremeno viđali u idiličnoj nilskoj dolini kada su ih povremeno posjećivali bogovi s neba koji su dolazili i odlazili svojim čudesnim *"nebeskim lađama"*.

Ovi vrlo dojmljivi i posve realistični motivi suvremenih letjelica i tenka, isklesani nečijom vještom rukom prije više od tri tisuće godina, čiju autentičnost mnogi vidljivo uznemireni egiptolozi i arheolozi svim silama nastoje osporiti, svojom lapidarnom jasnoćom i izražajnošću nepobitno svjedoče da suvremena civilizacija ni u kom slučaju nije prva tehnološki visokorazvijena civilizacija na Zemlji koja posjeduje moderne letjelice.

To znači da će povijest starovjekog Egipta, čijim nebom su još prije nekoliko tisućljeća, po svoj prilici, letjeli raznovrsni moderni zrakoplovi kojima su putovali bogovi, te nekih drugih drevnih kultura, koje su još prije više tisućljeća poznavale raketnu i zrakoplovnu tehniku primjerenu našem vremenu, uskoro trebati interdisciplinarno kritički preispitati te, po svemu sudeći, iznova napisati na posve drugačijim polaznim osnovama.

MISTERIOZNA UNIŠTENJA PRETPOVIJESNIH GRADOVA

Visoko urbanizirani pretpovijesni gradovi u dolini Inda

Do prije samo osamdesetak godina povjesničari su, a s njima stručna i šira svjetska javnost, bili u velikoj zabludi o najstarijoj indijskoj povijesti. Sve do tada smatralo se kako je arijska civilizacija bila prva visoka civilizacija na području indijskog potkontinenta. Dotada se općenito držalo da je njezino stvaranje započeto oko 1500 godina pr. Kr. Živa i još uvijek tek djelomično protumačena postignuća Arijaca tog doba su brojni sveti tekstovi (*Vede*) pisani sanskrtom – najsloženijim poznatim jezikom u povijesti čovječanstva.

Tek kada su u polupustinjskim predjelima uz hirovitu rijeku Ind bila otkriveni ostaci dvaju drevnih pretpovijesnih gradova – Harappe i Mohenjo-daroa – postalo je očito da je dugačka, prostrana i plodna dolina koja se prostire duž rijeke Inda i njezinih pet velikih pritoka (*Jhelum, Chenab, Ravi, Beas i Sutlej*) u Punjabu (*Petorječju*), na području današnjeg Pakistana, bila još tijekom trećeg tisućljeća pr. Kr. kolijevka visokorazvijene pretpovijesne urbane kulture. Ona je kasnije prozvana indskom dolinskom civilizacijom, a na vrhuncu svoje moći, u razdoblju od oko 2550.-1550. pr. Kr., obuhvaćala je veliko područje čija je površina dosizala gotovo 1,28 milijuna kvadratnih kilometara.

Kad su na tom području započela prva sustavna iskapanja pod vodstvom indijskih arheologa D. R. Sahnija na lokalitetu Harappa (*1921.*) i R. D. Bannerjia na lokalitetu Mohenjo-daro (*1922.*), koja su dalje nastavljena pod nadzorom iskusnih engleskih arheologa J. Marshalla i R. E. M. Wheelera, nađeni su zadivljujući ostaci nekoliko većih gradova i naselja s vrlo raščlanjenim tlocrtima. Znanstvenike je tada veoma zbunjivala neobična činjenica da su takvi visoko urbanizirani gradovi bili podignuti gotovo usred pustinje.

Već ta prva sustavna arheološka istraživanja ostataka drevnih gradova i naselja u Hindustanu i u Punjabu pokazuju da su oni bili izgrađeni prema dobro koncipiranom i vrlo preciznom planu građenja. Ti su visoko urbanizirani hindustanski gradovi u mnogim graditeljskim elementima i vrlo složenoj komunalnoj infrastrukturi znatno nadmašivali drevne mezopotamske i egipatske gradove. Dosadašnja arheološka istraživanja su pokazala da su na području indske dolinske civilizacije bile normirane dužinske mjere i utezi, što upućuje da je to bila moćna centralistički organizirana visoka rana gradska kultura.

Ostaci prvootkrivenog grada Harappe, prema kojem je početno ta visoka pretpovijesna rana gradska kultura dobila ime, nalaze se pored lijeve obale danas suhog negdašnjeg korita rijeke Ravi u Punjabu. Taj značajan arheološki lokalitet udaljen je pedesetak kilometara zapadno od današnjeg pakistanskog grada Sahiwala. Harappa je nekoć davno bila, uz Mohenjo-daro, drugi po veličini grad u tom vrlo prostranom području, nekoć pogodnom za život jer je umjesto današnje pustinje, kako su pokazala novija arheološka i druga istraživanja, u doba procvata pretpovijesne indske dolinske civilizacije to područje bilo prekriveno gustom šumom.

Ostaci Mohenjo-daroa, najvećeg pretpovijesnog grada u Hindustanu, nalaze se danas na uzvisini udaljenoj oko tri kilometara od zapadne obale donjeg Inda. Taj lokalitet udaljen je stotinjak kilometara u smjeru jugoistoka od pakistanskog grada Sukkura. Mohenjo-daro je bio grad približno kružna oblika promjera oko pet kilometara. To je bio pravi pretpovijesni velegrad s mnogo višekatnih kuća, citadelom, velikim spremištem žitarica i javnim kupalištem u zgradi unutar koje se nekoć nalazio bazen veličine 12x7x2,5 metara.

Grad je bio urbanistički vrlo raščlanjen. Imao je veliku pravokutnu mrežu ulica, jednu aveniju te čak i za današnje pojmove odličnu komunalnu infrastrukturu (*vodovod i kanalizaciju*), superiorniju od današnje u mnogim prenapučenim indijskim i pakistanskim gradovima.

Kuće u gradu imale su u pravilu dva, a ponekad i više katova, a visina im je bila od 6 do 12 metara. Zgrade su bile podignute od pečene opeke unificirane veličine. Premda je veličina zgrada bila različita, sve su bile međusobno vrlo slične izgledom i rasporedom prostorija. Gotovo sve gradske kuće imale su vodovod, kanalizaciju te malu kupaonicu u prizemlju. Iskapanjima u Harappi, koja je od Mohenjo-daroa udaljena oko 650 kilometara u smjeru sjeveroistoka, pronađeni su čak i ostaci sustava grijanja zgrada toplim zrakom!

Mohenjo-daro imao je odličan sustav vrlo razgranate kanalizacijske mreže zidane od pečene opeke, kojom su, ne samo glavnim već i sporednim ulicama, otjecale otpadne vode iz više tisuća stambenih zgrada u glavni podzemni odvodni kanal (*kolektor*) nadsvođen kamenom koji se protezao ispod glavne ulice. Posebno iznenađenje za arheologe bio je nalaz dovodnih i odvodnih cijevi u zidovima zgrada i u tlu, što rječito govori da je taj pretpovijesni grad imao ne samo razgranatu kanalizacijsku već i javnu vodovodnu mrežu.

Neobično bogata komunalna infrastruktura gradova Harappe, Mohenjo-daroa i Lothala je zaista zadivljujuća te zasjenjuje sve iskopine slična sa-

držaja tog doba u Mezopotamiji i Egiptu. U tim su zemljama ostaci kanalizacije, vodovoda i kupaonica otkriveni u vrlo skromnom opsegu, u samo manjem broju palača ili kuća najbogatijih obitelji, dok su u ta tri drevna grada u hindustanskoj dolini oni bili rasprostranjeni čitavim gradskim područjem.

Tako visok stupanj izgrađenosti gradske komunalne infrastrukture i tako visok higijenski standard opremanja kuća nije do sada zabilježen niti u jednoj drevnoj kulturi. To vrlo rječito svjedoči o neobično visokom obrazovanju te o velikim administrativnim i organizacijskim sposobnostima upravljača tih visoko urbaniziranih pretpovijesnih (vele)gradova u Hindustanu i u Punjabu.

Do danas nije poznato tko ga je i kada osnovao jer nema pouzdanih podataka za datiranje. Nagađa se da je najvjerojatnije bio podignut prema dobro izrađenom planu početkom trećeg tisućljeća pr. Kr. na dva riječna otoka donjeg toka Inda. Neki istraživači čak drže da je Mohenjo-daro bio podignut mnogo prije, možda još prije sedam ili čak osam tisuća godina. Po stilu gradnje svrstava se u eneolitičku kulturu indske doline. Procjenjuje se da je u njemu nekoć živjelo tridesetak tisuća ljudi. Sudeći po njegovoj veličini, građevinama i urbanim obilježjima, drži se da je Mohenjo-daro nekoć bio metropola neke moćne pretpovijesne države na tom području.

U klasičnoj vedskoj književnosti smatra se Mohenjo-daro jednim od sedam *"rishi-gradova"* kralja Ramachandre, sedme Vishnuove inkarnacije i vjerojatno povijesne osobe, u vrlo moćnom pretpovijesnom carstvu boga Rame, koje je vjerojatno cvjetalo prije petnaestak tisuća godina na indijskom potkontinentu.

Neki povjesničari drže da je veliko Ramino Carstvo, čijim su rishi-gradovima tisućljećima vladali prosvijetljeni *rayarshije* (*kraljevi-sveci*), po svoj prilici, postojalo na području današnjeg Pakistana i sjeverozapadne Indije u isto doba kad i Atlantida na središnjem Atlantiku. Po njihovu mišljenju ono nije samo legendarno već je, čini se, i povijesno utemeljeno. Ta hipoteza upućuje da bi rana indska urbana kultura iz protopovijesnog doba možda mogla biti ostatak davno prohujalog Raminog Carstva.

Dosadašnji opsežnim arheološkim iskapanjima utvrđeno je da je Mohenjo-daro tijekom svoga postojanja nekoliko puta teško stradao zbog velikih poplava ćudljivog Inda, ali je svaki puta bio sustavno obnavljan prema istom planu. Zbog toga je u tom gradu tijekom čitavog jednog tisućljeća ostao istovjetan raspored (*raster*) ulica i kuća.

Sudeći po do sada vrlo oskudnim nalazima umjetničkih djela, stječe se dojam da je taj visoko urbanizirani pretpovijesni narod bio uglavnom pragmatično usmjeren te da je vjerojatno pokazivao znatno više smisla za praktične stvari nego za umjetnost. Do sada su na području harapske kulture pronađeni samo malobrojni kipovi, među kojima su umjetnički najvredniji malen brončani kip mlade plesačice i prekrasna kamena ženska glava.

Najveći umjetnički domet drevnih žitelja indske dolinske civilizacije jesu brojni minijaturni amuleti otkriveni tijekom opsežnih arheoloških iskapanja na lokalitetima Mohenjo-daro, Harappa te u Mezopotamiji, s kojom su održavali intenzivne trgovačke veze.

Do sada je pronađeno oko 2500 dobro uščuvanih amuleta od kojih je većina kvadratična oblika, a samo manji broj je trokutast, pravokutan ili višestraničan. Ti, izgledom vrlo privlačni i ljupki amuleti, izrađeni su pretežno iz steatita ili zemljaste rude, dok ih je samo manji broj izrađen od gline i slonovače. Oni veličinom i izgledom nalikuju pečatnjacima, premda su se najčešće nosili oko vrata kao amblemi ili amajlije radi zaštite od djelovanja zlih sila.

Na amuletima se nalaze vrlo precizno izrađeni minijaturni reljefi i natpisi pisani nekim posve nepoznatim slikovnim pismom koje sadrži nekoliko stotina slogova. Motivi na tim reljefima izrađeni su vrlo visokim umjetničkim stilom i najčešće predstavljaju različite mitološke prizore. Na njima prevladavaju prikazi nekih drevnih božanstava u zoomorfnom ili antropomorfnom obličju.

Valja istaći da se velika zbirka amuleta nađenih na području harapske kulture ubraja među najzagonetnije arheološke nalaze XX. stoljeća. Znanstvenike posebno zapanjuje neobično velika sličnost drevnog indskog pisma s pismom iz dvadesetak tisuća kilometara udaljenog i od ostalih kultura gotovo posve izoliranog Uskrsnog otoka, zagubljenog u dalekim i nepreglednim prostranstvima tmastog Pacifika.

Istraživanja na tom vrlo zanimljivom, ali u naše dane nažalost politički prilično nemirnom i nestabilnom prostoru, još ni približno nisu dovršena niti zaokružena. Do danas je u tom području otkriveno sedamdesetak značajnih arheoloških lokacija, čime je nepobitno dokazano da je još u trećem tisućljeću pr. Kr., a možda i mnogo ranije, u tada plodnoj hindustanskoj dolini postojala visoko razvijena gradska kultura.

To senzacionalno saznanje o postojanju visokorazvijene pretpovijesne kulture, koja je imala i slikovno slogovno pismo (*indsko pismo*) od oko 270 znakova koje još uvijek nije dešifrirano, podjednako je iznenadilo ne samo ortodoksne već i neortodoksne povjesničare, jer su i jedni i drugi, nekritički slijedeći pozitivističku logiku 'neupitnog' povijesnog linearizma, općenito držali da sve do XV. stoljeća pr. Kr. na tom području nije postojala nikakva pažnje vrijedna kultura, a pogotovo ne visokorazvijena gradska kultura.

To drevno indsko pismo nalik je u nekim karakterističnim elementima kretskom linearnom B-pismu i začuđujuće je slično drevnom pismu s vrlo udaljenog te od svih kulturnih utjecaja sve do prije 280 godina posve izoliranog Uskrsnog otoka.

Unatoč svim dosadašnjim istraživanjima više naraštaja arheologa, antropologa i povjesničara iz cijelog svijeta, koja uz manje ili veće prekide traju već sedamdesetak godina, još uvijek se ne nazire tko su bili utemeljitelji visoke pretpovijesne harapske kulture ili, ispravnije rečeno, indske dolinske civilizacije i njezinih visoko urbaniziranih gradova koji su arhitektonski, prometno, komunalno i javnohigijenski bili gotovo na razini modernih gradova XIX. stoljeća.

To je vrlo mučno i teško pitanje koje povijesni linearizam vodi prema brojnim i teškim proturječnostima. Stoga sve do danas, zbog nedostatka pisanih spomenika i velikih razilaženja u datacijama, na njega ne može nitko vjerodostojno odgovoriti u službenim okvirima povijesne znanosti.

Današnja razina podzemnih voda na lokalitetima Mohenjo-daro i Harappa, nažalost, onemogućuje daljnja arheološka istraživanja donjih najstarijih slojeva koji, kako pokazuju neka pokusna iskapanja, dopiru sve do dubine koja seže oko četiri metra ispod sadašnje razine podzemnih voda. Stoga će rani počeci tih drevnih hindustanskih gradova vjerojatno ostati još vrlo dugo obavijeni gustom tamom.

Pretpostavke o uništenju Mohenjo-daroa

Ti skladni i po današnjim mjerilima visoko urbanizirani pretpovijesni (vele)gradovi u nekoć plodnoj hindustanskoj dolini bili su prije otprilike 4000 godina iznenada gotovo do temelja razoreni, a njihovo pučanstvo raspršeno. Arheološka iskapanja pokazuju da nakon toga oni više nisu bili obnavljani. Procjenjuje se da se njihovo razaranje po svoj prilici zbilo neposredno prije prodora ratobornih arijanskih plemena koja su u to područje stigla odnekud sa sjevera. Postojala je također teza da je za razaranje ovih gradova isključivo odgovorna najezda Arijaca.

Među drevnim hindustanskim gradovima koji su tada bili gotovo posve uništeni, najjače je bio devastiran Mohenjo-daro. Od njega je preostala samo nepregledna hrpa ruševina, a od malobrojnih ljudi i životinja koji su se zatekli u gradu prilikom njegova iznenadnog uništenja, nađeni su prilikom arheoloških iskapanja samo kalcificirani skeleti. Iznenadni i u mnogo čemu još uvijek vrlo zagonetni nestanak visoko razvijene i urbanizirane pretpovijesne indske dolinske civilizacije znanstvenici su do sada pokušavali protumačiti na nekoliko načina, ali niti jedan od njih nije bio dovoljno uvjerljiv da bi mogao biti prihvaćen kao konačan.

Prvo se pretpostavljalo da je nekoć blistavi Mohenjo-daro definitivno uništila davna poplava Inda katastrofalnih razmjera nakon koje se teško oštećeni i posve opustošeni grad, prekriven debelim naslagama mulja, više nije isplatilo obnavljati. Za tu hipotezu, koliko god u prvi čas izgledala privlačnom i logičnom, nije bilo valjanih uporišta u arheološkim nalazima. Stoga su se znanstvenici ubrzo priklonili drugoj hipotezi prema kojoj se u gradu pojavila neka smrtonosna epidemija koja je za kratko vrijeme pokosila njegove žitelje.

Nažalost niti tu hipotezu ni u najskromnijem opsegu ne potvrđuju arheološki nalazi da bi mogla biti prihvaćena. Neki istraživači su držali da su gradovi na području indske dolinske civilizacije propali zbog iscrpljenosti obradivog tla ili jakih potresa. Niti te pretpostavke također nemaju nikakvo čvrsto uporište u arheološkim nalazima. Danas je, nakon svih istraživanja na tome izuzetno bogatom arheološkom području, jasno samo

to da i početak i iznenadan kraj te velebne pretpovijesne civilizacije obavija gusta koprena tame koju nije moguće razgrnuti.

Hipoteza Davida Davenporta o nuklearnoj eksploziji

Za tu zagonetnu drevnu katastrofu u kojoj je bio gotovo do temelja uništen gusto naseljeni Mohenjo-daro, negdašnji ponos hindustanske doline, živo se zainteresirao britanski znanstvenik dr. David Davenport. On je, na temelju pažljive analize evidencija arheoloških iskapanja i nalaza s tog lokaliteta, vrlo oštroumno ocijenio da su tu zaista zbilo nešto vrlo neobično i stravično pa je stoga odlučio poduzeti temeljito istraživanje tog misterioznog pretpovijesnog događaja.

Cilj vrlo opsežnog i složenog Davenportova istraživanja, koje je trajalo punih dvanaest godina, bio je utvrđivanje pravih razloga i prirode užasne katastrofe koja je u tili čas uništila predivnu starovjeku hindustansku metropolu Mohenjo-daro te hametice pobila sve žitelje koji su se u njoj zatekli.

David Davenport započeo je to mukotrpno istraživanje sustavnim prikupljanjem i analizom neospornih povijesnih činjenica, detaljnim proučavanjem velikog junačkog vedskog spjeva MAHABHARATE (*VELIKA POEMA O DINASTIJI BHARATA*) i nekih teško dostupnih drevnih hinduskih hramskih tekstova pisanih na sanskrtu do kojih su mu, tek nakon dugotrajnih i mučnih pregovora, omogućili pristup tamošnji svećenici. Oni, naime, te drevne svete zapise već tisućljećima vrlo ljubomorno čuvaju i prilično su nepovjerljivi prema strancima, a posebice prema Englezima kao bivšim kolonizatorima.

Pomnim višegodišnjim istraživanjem MAHABHARATE, čije kritičko izdanje ima gotovo 74 tisuća vezanih dvostiha od po 32 sloga raspoređenih u 18 knjiga, i tih drevnih hinduskih hramskih zapisa dr. David Davenport je utvrdio da se u njima već tisućljećima krije tajna strašne katastrofe koja je u trenu sravnila sa zemljom prekrasni Mohenjo-daro i usmrtila malobrojne žitelje koji su se u njemu zatekli. U spomenutim drevnim spisima, koje je uporni i pronicljivi David Davenport više godina sustavno proučavao, detaljno analizirao i uspoređivao, otkrio je, pored ostalog, i zanimljiv podatak o nekim neobičnim objektima koji su tijekom napada letjeli visoko nad gradom i ispuštali "strašnu svjetlost".

Grozan misteriozni događaj u kojem je u hipu bio zauvijek uništen blistavi Mohenjo-daro opisan je u MAHABHARATI sljedećim riječima:

Bijeli vrući dim bio je tisuću puta sjajniji od sunčane svjetlosti
i u trenu je pretvorio grad u pepeo.
Voda je uzavrela
tisuće konja i bornih kola bilo je spaljeno
tijela poginulih bila su unakažena strašnom vrućinom,
tako da više nisu izgledala kao ljudska.

Tek nakon pomnog proučavanja svih relevantnih povijesnih činjenica, navedenih drevnih sanskrtskih tekstova i dotadašnjih arheoloških nalaza dr. D. Davenport je poduzeo sa svojim suradnicima obilazak i sustavna ciljana istraživanja na lokalitetu Mohenjo-daro da bi na licu mjesta otkrio što više relevantnih činjenica na temelju kojih bi se mogla koliko-toliko osvijetliti ta tajnovita pretpovijesna katastrofa.

Prema Davenportovom mišljenju za, lokalitet Mohenjo-daro je karakteristično da su prilikom opsežnih arheoloških iskapanja 1927. na gradskim ulicama nađeni dobro uščuvani kosturi svega četrdesetak ljudi među kojima su bile i čitave obitelji (*roditelji s djecom*) s jasno vidljivim tragovima kalcifikacije kostiju nastalim u trenutku smrti. Neki od njih imali su sklopljene ili prekrižene ruke kao da očajnički vape za pomoć neposredno prije nego ih je snašla iznenadna smrt.

Nalazi leševa i ljudskih kostura u takvim neobičnim pozama tipični su za japanske gradove Hiroshimu i Nagasaki uništene fisionom nuklearnom eksplozijom. Mjerenjima radioaktivnosti je utvrđeno da su kosti žrtava iz Mohenjo-daroa i više od 500 puta radioaktivnije od ljudskih kostiju podjednake starosti nađenih na drugim lokacijama.

Valja naglasiti da do danas medicina ne poznaje niti jednu zaraznu bolest koja bi iznenada hametice rušila ljude dok šeću ulicama. Isto tako medicini nije poznata niti jedna bolest koja bi na kostima ostavljala takve tragove kalcifikacije te istovremeno drastično povećala njihovu radioaktivnost. Takve učinke, koliko se danas znade, može proizvesti samo kratkotrajna izloženost kostiju vrlo visokoj temperaturi i snažnoj radijaciji, što je karakteristično samo za nuklearnu eksploziju.

Prilikom obilaska, pomnog razgledavanja, snimanja i kartografskog evidentiranja oštećenosti iskopina Mohenjao-dara, dr. Davenport je stekao dojam da je velik dio grada, u polumjeru od oko 1,5 kilometra oko središta, bio gotovo posve razoren nekom neobično jakom eksplozijom. U tom području mogla su se, naime, prilično jasno uočiti tri stupnja oštećenja građevina, tipična za razaranja izazvana nuklearnom eksplozijom manje razorne snage. Unutar središnje zone najjačeg oštećenja objekata dr. Davenport je, prema još koliko-toliko sačuvanim karakterističnim tragovima eksplozije, uspio pobliže odrediti njezin hipocentar promjera oko pedesetak metara.

Da se prilikom zagonetnog uništenja Mohenjo-daroa prije otprilike četiri tisućljeća zaista zbilo nešto vrlo neobično, te po razmjerima gotovo podjednako stravično kao i u japanskim gradovima Nagasakiju i Hiroshimi ljeti 1945., nedvosmisleno upućuju brojni tragovi zacrnjenja, djelomičnog ostakljivanja površine te mjestimičnog sljepljivanja glinenih opeka, nađeni u krugu promjera od oko 110 metara od lociranog hipocentra eksplozije. Poznato je da do procesa ostakljivanja ploha glinene opeke može doći samo ako je temperatura njezine površine kratkotrajno dostigla najmanje 1400-1500^{0}C, a potom je, iz rastaljenog stanja, brzo ohlađena na normalnu temperaturu.

Geološkom analizom većeg broja postakljenih komada opeke procijenjeno je da je temperatura na njihovoj površini okrenutoj prema hipocentru eksplozije vjerojatno kratkotrajno dostizala i do 2000^{0}C. Prema saznanjima geologa na tom području nisu bile zabilježene nikakve vulkanske aktivnosti koje bi mogle izazvati tako visoke temperature, pa je stoga ta mogućnost kao neutemeljena bila odmah odbačena.

U gradskom središtu je na ostacima zidova većeg broja zgrada nađeno prilično opeka s još i danas jasno vidljivim tragovima ostakljivanja i sljepljivanja. Izuzetno visoka temperatura, koja je gotovo trenutačno posve dezintegrirala građevine Mohenjo-daroa, u hipocentru eksplozije i njegovoj neposrednoj blizini može se postići samo u posebno građenim pećima za taljenje metala i stakla, a nikako ne na zgradama zahvaćenim požarom. To vrlo jasno upućuje da Mohenjo-daro nije mogao biti uništen tada uobičajenim rušenjem i paležom opakim ljudskim rukama.

Analizom stupnja oštećenosti ostataka iskopanih građevina u Mohenjo-darou nadalje je utvrđeno da su najteže oštećene zgrade u gradskom središtu te da se tamo može naći i najveći broj opeka s tragovima ostakljivanja i sljepljivanja, a da ih je sve manje što se ide dalje od središta prema rubnim dijelovima grada.

Takav koncentričan raspored stupnja oštećenosti zgrada i postakljenja opeka, prema Davenportovu mišljenju, vrlo jasno i nedvosmisleno upućuje na zaključak da se tu nekoć davno morala zbiti neka strašna eksplozija koja je, uz jake razorne učinke, bila praćena i neobično visokom temperaturom. Danas je, nažalost, dobro poznato da je to svojstveno samo nuklearnom oružju.

Tijekom arheoloških iskapanja središnjeg dijela Mohenjo-daroa nađen je i veći broj crnih staklenih grumena nasumce razbacanih po ulicama. Njihovom laboratorijskom analizom utvrđeno je da su to ostaci glinenog posuđa gotovo trenutačno rastopljenog udarnim toplinskim valom nuklearne eksplozije.

Na temelju višegodišnjih istraživanja i pomne kritičke analize nalaza s lokaliteta Mohenjo-daro, dr. David Davenport je napokon zaključio da je taj grad bio tragičnom žrtvom žestokog ratnog sukoba prije otprilike četiri tisuće godina tijekom kojeg je, po svemu sudeći, bilo upotrijebljeno i neko taktičko nuklearno oružje manje razorne snage.

Svi ti neobični nalazi koje je uporni, sistematični i oštroumni dr. David Davenport sa svojim suradnicima otkrio na širem lokalitetu Mohenjo-daroa i zatim pedantno obradio, napadno su sličili odviše dobro poznatim motivima iz japanskog grada Nagasakija, koji je u kolovozu 1945. bio bez bilo kakva upozorenja gotovo posve uništen eksplozijom nuklearne bombe na maloj visini.

Na temelju te usporedbe on je, uz čvrste argumente smiono i vrlo logično zaključio da je drevni Mohenjo-daro, poput tih japanskih gradova-mučenika, mogla uništiti samo neka vrsta nuklearne eksplozije manje razorne snage.

Tim dobro argumentiranim, ali po mnogo čemu šokantnim Davenportovim otkrićem, koje je podjednako zaprepastilo znanstvenike i širu javnost diljem svijeta, nameću se sama po sebi slijedeća neugodna pitanja:

- "Tko je prije četiri tisuće godina na Zemlji posjedovao nuklearno oružje i odgovarajuće letjelice iz kojih je ono bilo bačeno na Mohenjo-daro?" te
- "Zašto je to učinio?"

U želji da znanstvenicima i široj javnosti pruži uvjerljive i produbljenije odgovore na ta vrlo izazovna pitanja, dr. David Davenport napisao je i objavio, na temelju svojih višegodišnjih istraživanja, zajedno sa svojim suradnikom Vincentom knjigu DVIJE TISUĆE GODINA PRIJE KRISTA – ATOMSKA KATASTROFA!

U toj vrlo zanimljivoj i napetoj knjizi autori, uz jaku argumentaciju, odlučno zastupaju stav da je drevni Mohenjo-daro svojevremeno bio uništen nekom vrstom nuklearne eksplozije zbog svog ključnog geostrateškog položaja u hindustanskoj dolini. Prije četiri tisućljeća bio je to, po tadašnjim shvaćanjima, veliki gusto naseljeni grad-tvrđava s pretežno mongolskim stanovništvom koji se, poput usamljenog etničkog otoka, nalazio u velikom području pod arijanskom upravom.

To su područje, kako tvrde autori navedene knjige, već dulje vrijeme posjećivali neobični došljaci s neke druge planete koji su posjedovali visoka tehničko-tehnološka znanja i imali su na raspolaganju vrlo moćna i za današnje poimanje moderna tehnička sredstva (*letjelice i oružja velike razorne moći*). Ti su došljaci otkrili u blizini grada bogato nalazište ruda i minerala nužnih za proizvodnju pogonskog goriva svojih letjelica kojima su posjećivali Zemlju. Oni su za iskopavanje potrebnih ruda i minerala angažirali Mongole koji su radili pod kontrolom Arijaca.

Jednog dana su se Mongoli zaposleni u rudnicima iz nekih razloga pobunili i odbili poslušnost svojim nalogodavcima Arijcima – saveznicima došljaka iz svemira. Zbog sve većeg zaoštravanja odnosa dviju suprotstavljenih strana, ubrzo je izbio žestok mongolsko-arijanski ratni sukob. U njemu Arijci pred vrsnim mongolskim ratnicima nisu imali gotovo nikakve izglede za pobjedu.

Pobjedom nad Arijcima, koja je već bila na vidiku, zavladali bi Mongoli iz dobro utvrđenog Mohenjo-daroa čitavim područjem koje su tada kontrolirali Arijci. Takav ishod ratnog sukoba očito nije odgovarao došljacima iz svemira, koji su bili skloni pomoći svojim saveznicima Arijcima. Stoga su došljaci, procijenivši realne odnose dviju sukobljenih strana, ponudili arijskim vođama, uz neke uvjete, svojevrsnu vojnu pomoć.

Oni su se nagodili s arijskim vođama, prestravljenim pred daleko nadmoćnijim protivnikom, da će vojno intervenirati i svojim moćnim oružjem uništiti dotad neosvojivi Mohenjo-daro koji je tada bio ključna i zasigurno

najsnažnija mongolska utvrda na tom području. Arijski vođe, ne videći nikakvu mogućnost da svojom vojnom silom poraze znatno nadmoćnije Mongole, prihvatili su ponudu svojih svemirskih saveznika.

Nakon toga svemirci su jasno upozorili žitelje Mohenjo-daroa da će grad, ukoliko se u određenom roku ne preda, uskoro biti posve uništen te da će svatko tko se tada u njemu zateče poginuti. Žiteljima grada oni su dali primjeren rok od tjedan dana da ga pravovremeno napuste i sklone se podalje na sigurno područje koje su im odredili. Time su svemirci očito željeli izbjeći nepotrebne brojne ljudske žrtve prilikom posvemašnjeg uništenja gusto napučenog grada.

Većina žitelja je to upozorenje ozbiljno shvatila i pravovremeno otišla iz grada. Manji dio žitelja odbio je otići jer je držao da je grad vrlo dobro utvrđen i dovoljno siguran pa se stoga može uspješno obraniti raspoloživom vojnom silom od znatno slabijih Arijaca.

Kao što su svemirci prethodno uredno najavili, osmog dana odjednom se na nebu iznad središta grada u trenu *"upalilo tisuću sunaca"*, a neposredno zatim čitav grad i bližu okolicu potresao je strahovit razoran udarni val izazvan eksplozijom, koji je nemilice rušio iz temelja sve građevine. U tili čas velebni grad je bio sravnjen sa zemljom, a zbog toplinskog udara sve što je zapaljivo bilo je u hipu zahvaćeno plamenom.

Voda je trenutno isparavala, opeka i kamenje u hipocentru eksplozije pucalo je i pretvaralo se po površini u žitku staklastu masu, a ljudi i životinje izvan čvrstog i sigurnog zaklona nestajali bi doslovce u trenu zahvaćeni snažnim bljeskom toplinskog udara nuklearne eksplozije.

Nakon što je Mohenjo-daro bio gotov posve uništen unaprijed najavljenom nuklearnom eksplozijom, svemirci su, kako na temelju pedantno provedenih višegodišnjih istraživanja drže autori, uz pomoć svojih saveznika Arijaca, mogli ponovo nesmetano koristiti tamošnja rudna bogatstva za svoje potrebe. Otada je sa zemljom sravnjeni Mohenjo-daro predstavljao preživjelim žiteljima avetinjski simbol smrti, strave i užasa te stoga više nikada nije bio obnavljan. Poput nijemog svjedoka upozoravao je 'neposlušnike', a na njegove se beživotne ruševine tijekom tisućljeća taložio, zbog učestalih poplava ćudljivog Inda, sve deblji riječni mulj i naplavine. Time je nesretni Mohenjo-daro bio prepušten zaboravu.

Zanimljivo je napomenuti da njegovo ime u prijevodu znači *"grad smrti"*. Očito je da je to opisno ime sablasnim ostacima stravično uništenog grada, koje samo po sebi neizravno, ali dovoljno rječito govori u prilog Davenportovoj hipotezi, moglo biti dodijeljeno samo posmrtno. Taj se predivan pretpovijesni grad nekoć davno vjerojatno nazivao drukčije, ali nam njegovo izvorno ime do danas, nažalost, nije poznato.

Držimo da je višegodišnjim sustavnim istraživanjima dr. Davida Davenporta i njegovih suradnika, unatoč nizu nelagoda i osporavanja u redovima istraživača i znanstvenika 'tvrde' tradicionalne orijentacije, napokon uvjerljivo razjašnjena dugogodišnja zagonetka uništenja Mohenjo-daroa i tajnovitog iznenadnog nestanka blistave indske dolinske civilizacije.

Na kraju ovog prikaza jedino možemo pridodati da ta Davenportova rekonstrukcija ne bi nimalo izgubila na snazi i uvjerljivosti ako bismo u njoj svemirce koji su zapravo sinonim za imaoce visokih tehničkih znanja i vojne moći, zamijenili s preživjelim predstavnicima neke visokorazvijene pradrevne zemaljske civilizacije koji su još u to doba negdje na Zemlji, ili možda na obližnjim tijelima Sunčeva sustava, imali svoje posljednje oaze s tehnički visokorazvijenim sredstvima za promet i obranu.

Stravično uništenje Sodome i Gomore

Negdje na području južnog dijela Mrtvog mora, koje s dolinom rijeke Jordan čini najdublju depresiju na površini Zemlje, prostirala se nekoć davno plodna Sidimska dolina površine nekoliko stotina kvadratnih kilometara. U njoj se još u pretpovijesno doba razvilo pet biblijskih *"gradova ravnice"*: Adma, Gomora, Seboim, Soar (*Bela*) i Sodoma.

U biblijskoj **Knjizi Postanka** 18,20-21 stoji da su se vrlo grješnim i razbludnim životom posebno isticali žitelji Sodome i Gomore. Ta dva grada slovila su kao najpokvareniji i najnemoralniji među drevnim *"gradovima ravnice"* i vijest o tome nije mogla zaobići znatiželjnog i sankcijama sklonog starohebrejskog boga Jahvu kojega je strahovita pokvarenost njihovih žitelja veoma razljutila.

Čuvši od svojih izaslanika što se tamo dolje zbiva, Jahve je odlučio u pratnji dvojice svojih ljudi sići s neba na Zemlju da sve to osobno provjeri prije nego donese odluku što da učini. Nakon što se uvjerio u nepopravljivu pokvarenost i izopačenost žitelja tih gradova, ogorčeni Jahve odlučio ih je do temelja uništiti i izbrisati s lica Zemlje zajedno sa svim njihovim u grijeh duboko ogrezlim žiteljima.

Uzgred rečeno, neobična Jahvina odluka da siđe na zemlju i osobno se uvjeri što se zbiva u grješnim kanaanskim gradovima, vrlo jasno odražava njegovu ograničenu ljudsku narav, jer pravi Bog, koji nije ničim ograničen kao sva ostala smrtna tjelesna bića, sve vidi, sve čuje i sve zna pa stoga ne mora nikamo ići iz svoga nebeskog obitavališta da bi se u nešto osobno uvjerio. Takav Jahvin čin, koji vrlo jasno razotkriva njegovu ljudsku narav, po našem je uvjerenju neprilično tumačiti kao antropopatizam (*mišljenje u judeo-kršćanskim religijama da je Bog sklon istom ponašanju kao i ljudi*).

Stravičan događaj uništenja Sodome i Gomore opisan je sažeto i slikovito u **Knjizi Postanka** 19,23-28 sljedećim riječima: *"Kako je sunce na zemlju izlazilo i Lot ulazio u Soar, Jahve zapljušti s neba na Sodomu i Gomoru sumpornim ognjem i uništi one gradove, i svu ravnicu, sve žitelje gradske i sve raslinstvo na zemlji. A Lotova se žena obazre i pretvori se u stup soli. Sutradan u rano jutro Abraham se požuri na mjesto gdje je stajao pred Jahvom, upravi pogled prema Sodomi i Gomori i svoj ravnici u daljini: i vidje kako se diže dim nad zemljom kao dim kakve klačine"*.

Tom su prilikom, uz Sodomu i Gomoru, bili hametice uništeni *"sumpornim ognjem"* bačenim s neba još obližnji gradovi Adma i Seboim sa svim svojim žiteljima, životinjama i usjevima. Ostao je pošteđen samo Soar, najmanji od *"gradova ravnice"* u kojega će se skloniti, nakon energičnog upozorenja dvaju božjih izaslanika da će ostali gradovi sa svim svojim grješnim žiteljima biti uništeni, nezahvalan Abrahamov bratić Lot sa ženom i svojim dvjema kćerkama.

U KUR'ANU, muslimanskoj svetoj knjizi, u suri 25, ajet 40, stoji da je Sodoma bila po Božjoj kazni uništena lavinom kamenja koja se na grješni grad odjednom sručila poput *"kobnog pljuska"*. Taj šturi opis, koji zapravo vrlo mnogo govori, u prvi čas prilično odudara od prethodno navedenog biblijskog izvješća koje spominje *"sumporni oganj"* bačen s neba. Jedina podudarnost u ta dva izvješća jest da su ti grješni gradovi bili uništeni *"s neba"* zbog Božjeg gnjeva.

Točna lokacija i način uništenja tih drevnih biblijskih *"gradova ravnice"* prekriveni su sve do danas najgušćim velom tame. Rasprave o tome traju već stoljećima i ne prestaju sve do danas. Većina istraživača je suglasna da su *"gradovi ravnice"* nekoć davno zaista postojali te da su se, kako je to prvi ustvrdio veliki hebrejski povjesničar Josip Flavije, po svoj prilici nalazili negdje na području današnjeg južnog dijela Mrtvog mora, najvjerojatnije u široj okolici velikog poluotoka el-Lisan.

Taj je dio Mrtvog mora južno od el-Lisana danas relativno plitak i dubina mu uglavnom ne prelazi šest metara. Tu lokaciju drevnih biblijskih *"gradova ravnice"*, u današnjem graničnom području Izraela i Jordana, podržava većina povijesnih izvora.

Druga skupina istraživača drži da su se ti gradovi nekoć vjerojatno nalazili nešto istočnije od južne i jugoistočne obale Mrtvog mora. Tu hipotezu, čini se, podržavaju noviji arheološki nalazi nekoliko razrušenih drevnih gradova nepoznata imena o kojima će kasnije biti nešto više rečeno.

Pokušavajući naći odgovor na pitanje kako su bili uništeni gradovi Sodoma i Gomora, istraživači su vrlo brzo ustanovili da su još uvaženi antički pisci, kao što su Strabon, Josip Flavije i Diodor Sicilski, zabilježili da područje uz južne obale Mrtvog mora koje leži u najnižem dijelu tektonski spuštene Jordanske udoline obiluje *"muljevitim udubinama"* u tlu iz kojih izbija neki neugodan vonj i neko nezamjetno *"čađenje"* zbog kojeg kovine ubrzo izgube svoj sjaj.

Prema jednom kratkom opisu u **Knjizi Postanka** 14,10 Sidimska dolina bila je nekoć ispunjena brojnim pukotinama u tlu ispunjenim paklinom (*naftom i prirodnim bitumenom*). Stoga se u antičko doba Mrtvo more nazivalo na latinskom Lacus Asphaltites, što znači Asfaltno jezero.

Geološka i hidrološka istraživanja pokazuju da se razina Mrtvog mora, uz manje sezonske oscilacije, već tisućljećima polako smanjuje pa stoga ono u naše vrijeme zauzima znatno manju površinu nego u antičko doba. Ostatak Mrtvog mora koji se danas prostire južno od velikog poluotoka el-Lisan čine plitke, blatnjave i ekstremno slane površine koje će za nekoliko stoljeća vjerojatno posve isušiti.

Danas je poznato da neugodnu pojavu vonja uz južne obale Mrtvog mora, koje je zapravo golemo beživotno slano jezero površine oko tisuću kvadratnih kilometara, uzrokovalo spontano izbijanje zemnog plina iz tla o kojem antički pisci, dakako, nisu ništa znali. Tek su novija geološka istraživanja pokazala da se u tlu uz južne obale Mrtvog mora, koje je oko šest puta slanije od oceana, zaista nalaze ležišta nafte, prirodnog bitumena i zemnog plina, čime je potvrđena točnost navoda eminentnih antičkih pisaca.

Starovjeki grčki geograf i povjesničar Strabon zapisao je drevnu hebrejsku legendu prema kojoj je nedaleko Masade, nekoć velike i strateški važne utvrde na stjenovitom brdu u blizini jugozapadne obale Mrtvog mora, tamošnjih trinaest cvatućih gradova Sidimske doline razorio snažan potres, provale pakline (*naftne smole*) i sumpora te naglo nadolaženje pobješnjela mora koje je doslovce progutalo ljude u bijegu. Diodor Sicilski je 45. pr. Kr. također zapisao da su nakon tog razornog potresa, koji je u tili čas uništio tamošnje gradove, opažene velike količine pakline kako sablasno plutaju površinom Mrtvog mora.

O stravičnom uništenju Sodome i susjednih gradova veliki hebrejski povjesničar Josip Flavije je zapisao sljedeće: *"Asfaltno jezero graniči s područjem Sodome, nekoć bogatim, ali sada bezvodnom pustopoljinom, nakon što je Bog munjom razrušio tamošnje gradove. Sada se tamo mogu vidjeti samo 'sjene' tih pet gradova".*

O krajnje zagonetnom ili, možda bolje rečeno, misterioznom uništenju drevnih biblijskih *"gradova ravnice"* do danas su brojni istraživači i znanstvenici iznijeli više hipoteza, ali se, zbog kroničnog nedostatka valjanih arheoloških nalaza iz tog perioda, za niti jednu od njih još uvijek ne može reći da daje konačan i vjerodostojan odgovor.

Pretpostavke o uništenju biblijskih "gradova ravnice"

U znanstvenim krugovima prvo se pretpostavljalo da je negdašnju plodnu Sidimsku dolinu, koja se nalazila na geološki vrlo nestabilnom području iznenada zahvatila serija razornih potresa zbog kojih je njezin veći dio, zajedno s ostacima posve razorenih gradova i velikim brojem žitelja, bio zatrpan zemljom i kamenjem te je ubrzo zatim, zbog jakog slijeganja i propadanja tla izazvanog potresima, potonuo ispod razine Mrtvog mora. Prema toj hipotezi, ono se tada proširilo u pravcu juga i svojim beživotnim ekstremno slanim vodama prekrilo je potonuli dio posve uništene Sidimske doline s razorenim gradovima.

Ta seizmička hipoteza, premda naizgled djeluje vrlo privlačno i posve logično, u nešto detaljnijoj raščlambi ipak nije dovoljno uvjerljiva. Ona, naime, u nekim bitnim elementima veoma odudara od citiranog biblijskog izvješća te vrlo šturog, ali ipak prilično jasnog zapisa u KUR'ANU, prema kojima su grješni *"gradovi ravnice"* bili u trenu, zajedno sa svim svojim žiteljima, uništeni *"sumpornim ognjem"* bačenim s neba, odnosno *"lavinom kamenja"* koja se odjednom sručila s neba, poput *"kobnog pljuska"*.

Valja uočiti da u oba izvješća vrlo jasno stoji da su gradovi bili uništeni *"s neba"*, dakle odozgo, a ne odozdo. Zanimljivo je da se u njima ni na koji način ne spominje razorni potres kao mogući uzrok njihova posvemašnjeg uništenja. Premda BIBLIJA, kao što je već prije spomenuto, po svojoj naravi nije imanentno historiografsko djelo, brojna arheološka iskapanja načinjena u proteklih sedamdesetak godina u bliskoistočnim zemljama potvrdila su, na veliko iznenađenje znanstvenika, točnost mnogih njezinih navoda koje oni dotad nisu držali vjerodostojnim ili bar donekle prihvatljivim.

U međuvremenu je, zahvaljujući biblijskoj arheologiji i orijentalistici, taj ishitreni stav znanstvenika prema BIBLIJI kao mogućem izvoru povijesnih podataka uvelike promijenjen snagom argumenata. Stoga danas među njima sve više prevladava mišljenje da je BIBLIJA, a vjerojatno i KUR'AN, u pogledu niza povijesnih podataka i opisanih događaja znatno pouzdaniji i obimniji izvor nego što se to još donedavno općenito držalo u službenim znanstvenim krugovima.

Stoga smatramo da se ne može odviše pogriješiti ako se, u pokušaju traganja za odgovorom o još uvijek misterioznom načinu uništenja *"gradova ravnice"* i kritičkom preispitivanju postavljenih hipoteza, pođe od komparativne analize svih karakterističnih detalja zapisanih u BIBLIJI i KUR'ANU. U okviru takvih promišljanja nameću se još tri moguće komplementarne hipoteze, uz već uvodno spomenutu seizmičku hipotezu.

Prva komplementarna hipoteza o mogućem uzroku i načinu uništenja drevnih biblijskih *"gradova ravnice"* je geološko-seizmička. To je zapravo proširena seizmička hipoteza. Ona drži da je iskrenje stijenja izazvano vrlo snažnim razornim potresom ili jak udar munje u tlo upalilo zemni plin koji je, kako tvrde antički pisci, nekoć spontano izbijao iz tla na mnogo mjesta duž Sidimske doline. Požar upaljenog zemnog plina se vrlo brzo kroz široke pukotine izazvane potresom prenio s površine tla do relativno plitkih prostranih ležišta zemnog plina i nafte koja su se prostirala ispod ravnice.

To je u tili čas izazvalo žestoku podzemnu eksploziju titanskih razmjera, koja je raznijela u doslovce bezbroj komada relativno tanku litosfersku ploču na kojoj se povrh tih ležišta zemnog plina i nafte nekoć prostirala plodna Sidimska dolina sa svojim gradovima. Iz usijanog podzemlja je nakon strahovite eksplozije visoko u nebo suknuo strahovit požar upaljenog zemnog plina i nafte koji je ubrzo zahvatio i stravično opustošio gotovo čitavo područje Sidimske doline.

Takav scenarij uništenja *"gradova ravnice"* u prilično elemenata zaista vrlo dobro odgovara živopisnom biblijskom opisu u kojem se, pored ostalog, spominje da je patrijarh Abráham s nekog mjesta u Judejskom gorju, nedaleko drevnog grada Hebrona udaljenog nekoliko desetaka kilometara sjeverozapadno od poprišta katastrofe, još drugog dana rano ujutro vidio

kako se s posve uništene Sidimske doline diže jak dim kao iz neke velike peći. Taj opis gustog dima koji se sablasno uzdiže visoko u nebo odgovara danas svima dobro poznatom prizoru žestokog požara naftnog ležišta ili velikog skladišta nafte viđenog iz veće udaljenosti.

Da je veći dio Sidimske doline uništen razornim potresima kojim slučajem odmah potonuo ispod tadašnje razine Mrtvog mora koje bi ubrzo prekrilo potonuli dio kopna, tada Abraham drugog dana nakon njihova uništenja ne bi mogao s udaljenog Judejskog gorja vidjeti velik dim kako se posvuda izdiže s razorenog i posve spaljenog područja.

Ta okolnost navodi na logičan zaključak da je Sidimska dolina vjerojatno bila tek nakon iznenadnog uništenja grješnih gradova postupno potopljena zbog serije razornih potresa koji su uslijedili ubrzo nakon strahovite podzemne eksplozije radi izrazito nepogodnog geološko-seizmičkog profila tamošnjeg zemljišta. Užasno razaranje tih drevnih gradova moglo je inicirati odnosno inducirati naknadno izbijanje razornih potresa pobuđenih udarnim valom (*dubinska penetracija*) žestoke eksplozije prostranih podzemnih ležišta zemnog plina i nafte.

Može se reći da tu geološko-seizmičku hipotezu, uz biblijsko izvješće, prilično dobro podržava i naoko posve oprečan šturi zapis iz KUR'ANA o *"lavini kamenja"* koja se odjednom poput *"kobnog pljuska"* sručila s neba na Sodomu i Gomoru. Zabilježeni pljusak kamenja mogao je biti rezultat viđenja neposredne posljedice same podzemne eksplozije zemnog plina i nafte kojom je bio, doslovce u hipu, raznesen u bezbroj komada te izbačen visoko u zrak relativno tanak litosferski kameniti plato Sidimske doline.

Druga komplementarna hipoteza, nešto uvjerljivija od prve dvije, jest kozmička, koja je u više elemenata podudarnija s tekstovima BIBLIJE i KUR'ANA. Temelji se na pretpostavci da je nekoć davno na Sidimsku dolinu pao neki veliki meteorit ili neki manji planetoid koji se, ulazeći velikom brzinom u donje slojeve atmosfere, uslijed ogromne topline nastale trenjem, usijao, eksplodirao i razletio u velik broj manjih komada koji su zatim pali na širem području Sidimske doline, izazvavši pritom ogromna razaranja i smrt gotovo svih njezinih žitelja.

To je promatračima koji su iz sigurne udaljenosti mogli vidjeti stravičan prizor naglo prilazećeg letećeg vatrenog tijela koje je, po današnjim saznanjima, eksplodiralo na visini od 5-30 kilometara, zaista moglo izgledati kao da je na Sodomu i Gomoru prvo bio bačen s neba *"sumporni oganj"* (*BIBLIJA*), a da se zatim, nakon stravične toplinske eksplozije tog usijanog nebeskog tijela u donjoj atmosferi, na nesretne gradove odjednom, poput *"kobnog pljuska"*, sručila s neba *"lavina kamenja"* (*KUR'AN*).

Valja istaći da niti kozmička hipoteza, ma koliko u prvi čas izgledala privlačnom i konzistentnom, ipak nije u cjelini dovoljno uvjerljiva. Ona, naime, kao ni dvije prethodne, nikako ne može protumačiti vrlo jasnu tvrdnju iz biblijskog izvješća prema kojoj grješni *"gradovi ravnice"* nisu stradali u prirodnoj kataklizmi već da su bili namjerno planski uništeni sukladno volji i odluci Jahvinoj. Pri tome i dalje ostaje otvoreno pitanje

nije li kozmički katastrofizam o kojem se ovdje govori mogao umjesto akcidentnog (*slučajnog*) imati i svjesno (*vođeno*) podrijetlo.

U 18. glavi biblijske **Knjige Postanka** prilično je detaljno opisano da su patrijarha Abrahama i njegovu ženu Saru, koji su tada boravili u Judejskom gorju nedaleko drevnog grada Hebrona, prije misterioznog uništenja Sodome i Gomore posjetila trojica tajanstvenih došljaka. To su bili Jahve i njegova dva tajanstvena pratitelja.

Tom prilikom je Jahve u poduljem razgovoru kazao Abrahamu da će ti gradovi zajedno sa svim njihovim nepopravljivo grješnim žiteljima biti uskoro uništeni. Otprilike to isto kazala su i dva Jahvina pratitelja Abrahamovom bratiću Lotu kojeg su, otišavši od Abrahama, posjetili u Sodomi. Taj neobičan noćni razgovor između Lota i tajanstvenih Jahvinih pratitelja te dramatična zbivanja koja su uslijedila u zoru, opisani su u **Knjizi Postanka** 19,12-22 vrlo potanko ovako:

Onda ona dvojica upitaju Lota: "Koga još ovdje imaš: sinove i kćeri, sve koje imaš u gradu iz mjesta izvedi! Jer mi ćemo zatrti ovo mjesto: vika je na njih pred Jahvom postala tolika te nas Jahve posla da ga uništimo." Izađe Lot da to kaže svojima budućim zetovima koji namjeravahu uzeti njegove kćeri te reče: "Na noge! Odlazite iz ovog mjesta jer će Jahve uništiti grad!" Ali je u očima svojih budućih zetova ispao kao da zbija šalu. Kako zora puče, anđeli navale na Lota govoreći: "Na noge! Uzmi svoju ženu i svoje dvije kćeri koje su ovdje da ne budeš zatrt kaznom grada!" Ali on oklijevaše. Zato ga oni uzeše za ruku, a tako i njegovu ženu i njegove dvije kćeri i - po smilovanju Jahvinu nad njim - odvedoše ih i ostaviše izvan grada.

Kad ih izvedoše u polje, jedan progovori: "Bježi da život spasiš! Ne obaziri se niti se igdje u ravnici zaustavljaj! Bježi u brdo da ne budeš zatrt!" Ali Lot odvrati: "Nemoj, gospodine! Nego ako je tvoj sluga našao milost u tvojim očima - a toliko milosrđe već si mi iskazao spasivši mi život - ja ne mogu pobjeći u brdo a da me nesreća ne snađe i ne poginem. Eno onamo grada; dosta je blizu da u nj pobjegnem, a mjesto je tako malo. Daj da onamo bježim - mjesto je zbilja maleno - daj da život spasim!" Odgovori mu: "Uslišat ću ti i tu molbu i neću zatrti grada o kojemu govoriš. Brzo! Bježi onamo, jer ne mogu ništa činiti dok ti onamo ne stigneš." Zato se onaj grad zove Soar.

Iz tog poduljeg biblijskog citata je razvidno da je uništenje grješnih *"gradova ravnice"* očito bilo planirano i da ga je gnjevni Jahve unaprijed najavio prvo Abrahamu, a zatim preko svojih dvaju izaslanika i Lotu u Sodomi. Tome u prilog govori i podatak da će u toj operaciji uništenja biti pošteđen samo Soar, kao i odgoda čitave operacije od strane njegovih pomoćnika koji su za nju bili zaduženi, sve dok u njega ne stigne Lot sa svojom obitelji.

Ti vrlo zanimljivi detalji su posve oprečni s prije navedenim hipotezama o mogućim prirodnim uzrocima njihova razaranja na koje se ne može utjecati (*odgoda operacije, što će biti uništeno, a što pošteđeno*), pa stoga vrlo ozbiljno dovode u pitanje njihovu utemeljenost, dakako, samo uz pretpostavku da je taj dio biblijskog izvješća vjerodostojan.

Na takvim razmišljanjima formulirana je i treća, do sada zasigurno najsmionija, ali i najdalekosežnija komplementarna hipoteza kojom se nastoji cjelovito protumačiti još uvijek misteriozno uništenje *"gradova ravnice"*. Ona polazi od tehnogene ideje prema kojoj su ti grješni gradovi, kao i velik dio područja Sidimske doline, bili uništeni vrlo snažnom eksplozijom nuklearne bombe aktivirane u odabranom trenutku u nižoj atmosferi po sličnom scenariju kojim je, otprilike u isto vrijeme, bio gotovo posve uništen i drevni grad Mohenjo-daro u Hindustanu.

Prije svega valja istaći da nuklearna hipoteza kudikamo najuvjerljivije uvažava vatreni fenomen stravičnog *"sumpornog ognja"* bačenog s neba kao i smrtonosnu *"lavinu kamenja"* kojom su odjednom bili zasuti nesretni *"gradovi ravnice"*. Taj je *"kobni pljusak"* kamenja, kao sekundarnu popratnu pojavu podalje od hipocentra eksplozije, vjerojatno izazvala vrlo snažna eksplozija nuklearne bombe koja je svojim toplinskim udarom prvo proizvela naglo ugrijavanje te neposredno zatim pucanja i loma krtog stjenskog masiva.

Samo koji tren nakon toga uslijedio je silovit usisni učinak atomske gljive koji je u hipu snažnim vrtloženjem zbacio visoko u zrak ogromne količine izmiješanog kamenja i zemlje koji su zatim poput žestokog pljuska padali posvuda uokolo nemilice rušeći i zatrpavajući grješne *"gradove ravnice"* te ubijajući njihove nesretne žitelje koji su, zbog zaklonjenosti zgradama, preživjeli toplinski udar.

Nadzemna nuklearna eksplozija izazvala je svojim toplinskim udarom na sve strane stravične požare u tom relativno suhom području s malo padalina koji su ubrzo spalili sve raslinje na čitavom prostoru nekoć veoma plodne Sidimske doline i time je pretvorili u beživotnu pustoš nadvijenu gustim oblacima dima. Nuklearnu hipotezu o namjernom uništenju Sodome i Gomore, koja u okviru relativno opširnog biblijskog i vrlo šturog kur'anskog izvješća zasad djeluje najcjelovitije i najuvjerljivije, stoga danas podržava sve veći broj istraživača.

Jedan od pobornika te hipoteze je i svjetski poznati američki orijentalist-asirolog i pisac dr. Zecharia Sitchin. On na temelju svojih istraživanja drži da su ti nesretni gradovi bili uništeni nuklearnim oružjem 2024. pr. Kr., istovremeno kad i veliki svemirski centar Anunnaka na Sinaju, podignut nakon općeg potopa oko 10500 pr. Kr.

S tog nuklearnim eksplozijama gotovo posve opustošenog područja odnijeli su pasatni vjetrovi radioaktivne oblake na istok, sve do oko tisuću kilometara udaljenog Sumera u južnoj Mezopotamiji. Tamo su se ubrzo slile obilne radioaktivne kiše koje su za niz godina kontaminirale tlo i vodu. Ljudi i životinje, zahvaćeni bolestima uslijed radioaktivnosti, umirali su masovno u strašnim mukama. U tim tragičnim zbivanjima bila ja kratko vrijeme, ni kriva ni dužna, nepovratno skršena te gotovo posve uništena visoka sumerska kultura.

U stravičnom zatiranju pretpovijesnih *"gradova ravnice"* i njihovih brojnih žitelja ogrezlih u teškom nemoralu, vjerojatno nekom vrstom fisijskog

nuklearnog ili, popularno govoreći, atomskog oružja ogromne razorne moći bilo je, kao što je razvidno iz biblijskog izvješća, također uništeno i gotovo posve spaljeno čitavo područje negdašnje Sidimske doline oko tih gradova koji nakon tog užasnog posvemašnjeg razaranja, kao i Mohenjo-daro, više nikad nisu bili obnavljani.

Mogući razlog tome jest da je vjerojatno čitavo područje potpuno uništene Sidimske doline bilo dulje vrijeme jako kontaminirano i stoga neprikladno za život. Arheološki nalazi s tog područja zaista potvrđuju da ono nakon 1900. pr. Kr. više nikad nije bilo nastanjeno. Sve do danas ostalo je to za život klimatski vrlo neugodno i bezvodno područje, na vrućoj granici Izraela i Jordana, gotovo bez žitelja.

Nakon užasnog razaranja Sodome i Gomore nuklearnim oružjem ogromne razorne moći vjerojatno je ubrzo tektonski nestabilnu Sidimsku dolinu pogodila još i serija razornih potresa uslijed kojih je njezin velik dio s ostacima razorenih gradova potonuo ispod razine Mrtvog mora zbog lomljenja i urušavanja litosferske ploče. Stoga pobornici te hipoteze pretpostavljaju da ostaci tih nesretnih gradova otada vjerojatno leže negdje na dnu južnog dijela relativno plitkog Mrtvog mora potpuno prekriveni debelim naslagama pijeska, mulja i kamenja.

Traganja biblijskih arheologa za ostacima "gradova ravnice"

Traganje za ostacima četiriju misteriozno uništenih kanaanskih gradova već je više od jednog stoljeća velik izazov za mnoge biblijske arheologe koji sa svojim pomoćnicima svake godine neumorno kopaju na vrlo negostoljubivom bezvodnom području duž južne i jugoistočne obale Mrtvog mora.

Još 1924. američki je arheolog dr. W. F. Albright, poznat kao vrstan znalac semitskih jezika, otkrio veliko pretpovijesno groblje u blizini jugoistočne obale Mrtvog mora. To je bio prvi arheološki nalaz koji je nedvosmisleno upućivao da je to danas gotovo nenastanjeno područje još prije nekoliko tisućljeća bilo nastanjeno. To je bio prvi jasan trag da su tu nekoć davno zaista postojala neka veća naselja ili možda čak *"gradovi ravnice"* koje spominje BIBLIJA.

Daljnja velika arheološka iskapanja na tom području nastavio je tek iza 1960. arheolog dr. Paul Lapp. Tom je prilikom otkrio i djelomično iskopao ruševine nekog većeg grada. U daljnjim iskapanjima, koja su uslijedila početkom 70-ih godina, otkriveni su u blizini tog arheološkog lokaliteta ostaci još četiriju gradova za koje se procjenjuje da su stari oko 3500 godina.

To znači da najvjerojatnije potječu iz doba kada je, po svoj prilici, živio patrijarh Abraham koji je iz svog tabora u Judejskom gorju u blizini grada Hebrona još drugi dan rano izjutra jasno vidio kako se iznad Sidimske doline nakon uništenja *"sumpornim ognjem"* četiriju nepopravljivo grješnih *"gradova ravnice"* (*Adma, Gomora, Seboim i Sodoma*) sa svim njihovim žiteljima visoko u nebo dižu gusti oblaci dima.

Ti su arheološki nalazi pobudili optimizam i nadanja u znanstvenim krugovima da su napokon nađeni ostaci nesretnih *"gradova ravnice"*. Detaljnijim istraživanjem njihovih ostataka utvrđeno je da su oni bili čak dva puta razarani, kao i da je drugo razaranje bilo vrlo snažno te, po svemu sudeći, iznenadno, jer su nađeni kosturi ljudi pod srušenim zidovima, koji se, vjerojatno zatečeni iznenadnim udesom, nisu mogli skloniti niti pravovremeno napustiti grad.

Također je ustanovljeno da je svih pet davno srušenih gradova bilo gotovo posve spaljeno u jakom požaru koji je ostavio na njihovim ruševinama naslage pepela debljine oko 1,5 metar. Valja istaći da još uvijek nema ključnog dokaza da su to zaista ostaci razorenih *"gradova ravnice"*, ali je očit čitav splet podudarnosti s podacima koje donosi biblijsko izvješće o njihovu uništenju.

Dr. Paolo Matthiae koji je još 1964., kao mladi talijanski profesor arheologije Bliskog istoka sa Sveučilišta u Rimu, započeo sa svojim timom opsežna iskapanja na širokom brežuljku Tell Mardikh, nije ni slutio da će tamo naći ostatke drevnog sirijskog grada Eble u čije postojanje su dotada, zbog nedostatka čvrstih dokaza, opravdano sumnjali mnogi znanstvenici. Tek nakon četiri godine mukotrpnog strpljivog rada profesor Mathiae je sa svojim suradnicima iskopao veličanstvena vrata u zidu grada čija je jezgra nekoć obuhvaćala površinu od 56 hektara.

U njegovim ruševinama on je 1974. prvo otkrio 42 glinene pločice, a zatim 1975. dvije prostorije s još oko 17 tisuća glinenih pločica koje su kao bogat izvor povijesnih informacija nepobitno pokazale da je taj drevni grad na sjeverozapadu Sirije nekoć davno zaista postojao te da je bio prijestolnica velikog i moćnog carstva koje se protezalo između Egipta i Mezopotamije na središnjem prostoru popularno zvanog zelenog polumjeseca.

Odgonetanjem zapisa s tih pločica talijanski znanstvenici otkrili su, pored ostalog, mnoga osobna imena koja su u starozavjetnim spisima bila zapisana tek oko tisuću godina kasnije. Na većem broju glinenih pločica oni su otkrili prilično detaljna izvješća o trgovanju grada Eble koji je bio na vrhuncu svoje moći sredinom trećeg tisućljeća pr. Kr. Vladari iz Eble održavali su dulje vrijeme diplomatske odnose s Egiptom, Perzijom i Sumerom i kontrolirali su 17 gradova-država.

Na tim pločicama pedantno su zabilježena imena čak tri stotine gradova sa šireg područja Bliskog istoka s kojima su vješti trgovci iz Eble održavali cijelu lepezu redovnih ili povremenih trgovačkih veza. Među imenima tih gradova spominje se i *Sa-dam* za kojeg uvaženi talijanski arheolog dr. Pettinato, koji je godinama radio na dešifriranju pločica iz Eble, ustvrdio da predstavlja jezičnu istoznačnicu biblijskog grada Sodome. To je do sada prvi nalaz naziva Sodome izvan biblijskog izvješća, što je zaprepastilo znanstveni svijet.

To senzacionalno otkriće dr. Pettinata, čim je objavljeno, naprosto je 'bacilo's nogu mnoge znanstvenike koji su čitavu priču o grješnim *"gradovima ravnice"* i njihovom iznenadnom uništenju, zbog posvemašnjeg nedostatka materijalnih dokaza o njihovu postojanju, dotad smatrali posve neutemeljenom. Očito je da poduzetni trgovci iz daleke Eble na sjeveru Sirije nisu trgovali s nepostojećim ili izmišljenim gradom.

Taj je veoma zanimljiv nalaz još jedna snažna potpora koja, uz navedena arheološka istraživanja ostataka nekoliko razrušenih gradova nepoznata imena u području južnog dijela Mrtvog mora, podržava hipotezu da su drevni *"gradovi ravnice"* nekoć davno negdje tamo zaista postojali.

Ima i najava da će se uskoro posebno izrađenom i prikladno opremljenom malom podmornicom velikih manevarskih mogućnosti pokušati pronaći ostatke tih gradova također i na dnu relativno plitkog južnog dijela Mrtvog mora, jer bi se, prema procjenama nekih znanstvenika, oni najvjerojatnije trebali tamo nalaziti zatrpani debelim naslagama mulja i kamenja.

Ako se u daljnjim kopnenim ili planiranim podmorskim arheološkim istraživanjima u potrazi za ostacima tih drevnih pretpovijesnih gradova barem djelomično uspije, bit će napokon definitivno i nepobitno potvrđeno da su oni nekoć davno zaista postojali, a možda će se analizom njihovih ostataka moći barem u osnovnim crtama provjeriti i valjanost iznesenih pretpostavki o njihovu iznenadnom misterioznom uništenju te eventualno ustanoviti koja je od četiriju navedenih hipoteza realno prihvatljiva.

Tek tada moći će se nešto određenije reći je li bila po srijedi geološka ili kozmička kataklizma odnosno božanski gnjev ili, modernim rječnikom rečeno, eksplozija nuklearnog ili nekog nama nepoznatog još superiornijeg oružja titanske razorne snage.

Zagonetno uništenje Borsippe

U središnjem Iraku, dvadesetak kilometara južno od ruševina velike mezopotamske metropole Babilona nalaze se ostaci drevnog mezopotamskog grada Borsippe pored današnjeg gradića Birs Nimruda. Borsippa je u Babilonskom Carstvu bila kultno središte Mardukova sina Nabua – boga pismenosti i mudrosti. Ona je bila na vrhuncu svoje moći u vrijeme vladavine babilonskog kralja Nabukadnezara II. (*605.-562. pr. Kr.*), koji je u njoj dao podići veliki zigurat. Arheolozi je, zbog nekadašnje važnosti i značaja koje je imala, običavaju nazivati i 'drugim Babilonom'.

Ostatke tog starovjekog grada i njegova najvećeg zigurata, starovjeke mezopotamske građevine, sazidane od opeke, u obliku spljoštene stepenaste piramide, koja je nekoć imala sedam terasa, iskapao je i istraživao 1902. poznati njemački arheolog i arhitekt Robert Koldewey (*1855.-1925.*) koji je stekao svjetsku slavu arheološkim iskapanjima Babilona i impresivnom rekonstrukcijom njegova nekadašnjeg izgleda.

Ostaci velikog zigurata u Borsippi, u široj javnosti se često pogrešno poistovjećuju s ruševinama legendarne 'kule babilonske' koju spominje biblijska **Knjiga postanka** (11,1-9). Na njegovoj najvišoj, sedmoj terasi se, kako stoji u jednom zapisu o njegovu podizanju, nekoć nalazio mali

hram koji se, arhitektonski dobro uklopljen u zigurat, gledano izdaleka, vjerojatno doimao kao njegova osma terasa. Zigurat u Borsippi ima kvadratičnu osnovicu od oko 90x90 metara. Procjenjuje se da je nekoć bio visok oko 70 metara, dok mu je današnja visina oko 50 metara.

Borsippu je posjetio još 1867. na proputovanju zemljama Bliskog istoka mladi novinarski dopisnik Samuel Langhorne Clemens (*1835.-1910.*), koji se kasnije razvio u vrsnog pisca-pripovjedača poznatog u američkoj književnosti pod pseudonimom Mark Twain. On je svoje dojmove s tog putovanja objavio 1869. u knjizi *THE INNOCENTS ABROAD (S ONE STRANE NEVINOSTI)*.

O ostacima nekoć velebnog zigurata u Borsippi napisao je u toj knjizi sljedeće: *"Bilo je osam terasa od kojih dvije i danas stoje. Te su gorostasne građevine od opeke, napola napukle od potresa, opaljene i napola istopljene munjama razbješnjelog Boga ".*

Znanstvenik dr. E. Ceren je, vidjevši svojevremeno neobično smrvljene, spaljene i postakljene ostatke zigurata u Borsippi, kazao sljedeće: *"Teško je objasniti otkuda je došla ta silna toplina koja je rastalila i pretvorila u krhotine spaljenu opeku, uništila kostur zigurata pretvorivši ga u čvrstu usitnjenu masu nalik na rastaljeno staklo."*

Arheolozima koji su istraživali Borsippu je dobro poznato da su na ostacima tamošnjeg teško razorenog zigurata još uvijek jasno vidljivi tragovi djelovanja vrlo visoke temperature koja je, kako se pretpostavlja, vjerojatno nastala zbog velikog požara prilikom uništenja Borsippe početkom V. stoljeća pr. Kr., kada ju je napala jaka vojska ahemenidsko-perzijskog kralja Kserksa I. Na vanjskim i unutrašnjim zidovima tog davno razorenog zigurata može se, naime, posvuda uočiti velik broj spaljenih opeka s postakljenom površinom, što jasno upućuje da su zidovi zigurata prilikom razaranja bili kratkotrajno izloženi vrlo visokoj temperaturi.

Budući da se drvetom ili fosilnim gorivima (*bitumen*) ne može ni približno postići dovoljno visoka temperatura koja bi talila i postaklila glinenu opeku, pale su u vodu sve hipoteze da bi te tragove mogao iza sebe ostaviti požar ili neki ekstremno jak udar munje. Sve je očitije da se prilikom uništenja starovjeke Borsippe moralo zbiti nešto mnogo strašnije od požara ili jakog udara munje.

Ti sablasni tragovi zacrnjenja i postakljenja opeke, posve nalik onima u Mohenju-darou, jasno upućuju na šokantan zaključak da je i taj raskošni grad moćnog Babilonskog Cartsva, po svoj prilici, također bio razoren nekim taktičkim nuklearnim oružjem. Jedino je nuklearna eksplozija manje snage, uz vrlo snažan razorni učinak koji je, kao od šale, u hipu posve raznio nekoliko gornjih terasa zigurata i zdrobio ogromnu količinu opeke, mogla kratkotrajno proizvesti ekstremno visoku temperaturu dovoljnu za površinsko taljenje i zacrnjenje opeke u ograničenoj zoni oko njezina epicentra ili hipocentra.

Za stravično razoren, zdrobljen' te djelomično sablasno zacrnjen i postakljen skelet zigurata u Borsippi do danas još uvijek nema nikakvog

drugog uvjerljivog i argumentiranog objašnjenja u okviru postojeće paradigme, a malo je vjerojatno da će ga uskoro i biti. I na kraju valja skrenuti pažnju na još jednu zanimljivu činjenicu – da nakon tog razaranja Borsippa, kao i Mohenjo-daro u Hindustanu te grješni kanaanski gradovi u Sidimskoj dolini, kasnije više nikad nisu bili obnavljani. Postali su i ostali sve do danas gradovi smrti.

MOĆNA ORUŽJA PRETPOVIJESNOG DOBA

Opisi djelovanja nebeskih oružja

Da je Davenport-Vincentova hipoteza o uništenju Mohenjo-daroa prije otprilike četiri tisuće godina nekom vrstom eksplozije s nuklearnim ili sličnim profilom manje snage utemeljena, prilično jasno i uvjerljivo upućuje veliki vedski junački spjev MAHABHARATA, izvorno zapisan na sanskrtu.

U njemu se nalazi, osim prije navedenih stihova koji opisuju dramatična zbivanja prilikom uništenja Mohenjo-daroa, i vrlo plastičan prikaz učinaka nekih drevnih nebeskih oružja nevjerojatne razorne moći koja su u bitkama i ratovima koristili bogovi, polubogovi i demoni. Ona se mogu klasificirati na: vatrena, vodena (*kišna*) i vihorska oružja. Neka od njih su duhovna ili duhom ovladiva oružja koja se prizivaju (*aktiviraju*) i opozivaju (*deaktiviraju*) mantrama. Prilikom ratnih sukoba neka od tih oružja su u trenu pretvarala u vatru, prah i pepeo velike vojske, čitave gradove, tvrđave pa čak i neka veća područja na Zemlji.

U pogledu učinaka tih oružja posebno su zanimljivi stihovi iz MAHABHARATE, koji opisuju Brahmaširas – jedno od najstrašnijih nebeskih oružja koje može spaliti *"sva tri svijeta"*. Oni glase:

Hrabri Asvatthaman priziva oružje Agnijevo,
on otposla eksplozivni stup koji se rastvori u svim smjerovima
i izazva blještavu svjetlost, kao oganj bez dima.
Čak je i voda uzavrela od silne topline,
a životinje u njoj pokazivale su znakove patnje, izgledale su kao izgorjele.
Svijet je izgorio od žara kao da ima groznicu.

Njegovo dugotrajno djelovanje na klimu opisano je u tom golemom vedskom spjevu ovako:

Tamo gdje se oružje Brahmaširas drugom uzvišenom oružju suprotstavi,
u zemlji toj čitavih dvadeset godina ni kapi kiše neće biti.

Da je užasni Brahmaširas vjerojatno bio neka vrsta hibridnog nuklearno-meteorološkog oružja koje, poput neutronske bombe, uništava živu silu, bez većeg fizičkog razaranja građevina, može se zaključiti iz sljedećeg opisa:

Da život svoj obranim, u krajnjoj nuždi upotrijebih to oružje
A sada ne umijem i ne znam da ga svladam i primirim!
Ali zapovijedi tvojoj, o gospodaru moj, ja ću odmah udovoljiti.
Ovdje je ta dragocjena stvarčica, i ja sam ovdje pred tobom.
Ostat će ipak travčica!
Zametke u ženama će ubiti!
Jer uzvišeno oružje ne može jalovim biti!
Ne umijem, gospodaru, primiriti to oružje koje mi jednom posluži.
Pogodit ću njime sada zametke, o gospodaru!
Volju tvoju ću tako ispuniti, zametke u ženama ono će ubiti.

U MAHABHARATI je stravično djelovanje Brahmaširasa, koje svoje silnim vatrenim učinkom prilično podsjeća na suvremeno dalekometno napalm-oružje, opisano vrlo dojmljivo sljedećim stihovima:

I na to je Rama bacio strijelu snage neviđene, užasnu, smrtonosnu
I daleko je poletjela strijela Ramina, zapalila je i moćnog rakšasa,
pretvorivši u ogroman plamen i rakšasa tog i konje njegove i kola nebeska.
U hipu sve je bilo u plamenu i raspadne se na pet osnovnih počela.
Kostur, meso i krv nestajahu, spalilo ih je oružje to,
ni pepeo ne ostade od njih.

U široj javnosti manje poznatom vedskom spisu SAMSAPTAKABADHA opisuje se zračni brod kojeg pogone moćne *"nebeske sile"* te neko strašno uzvišeno nebesko oružje nevjerojatne razorne snage koje sadrži *"čitavu snagu svemira"*. Prilikom njegove eksplozije prvo nastaje ogromna ognjena lopta čija je blistava svjetlost usporediva sa sjajem *"deset tisuća sunaca"*. Oni koji su u nju gledali dok su bili razarani hindustanski gradovi oslijepili su. U tom drevnom spisu zapisano je u vezi nekritičke primjene tog oružja i sljedeće:

Bogovi su se uznemirili i vikali su: "Ne spaljujte čitav svijet u pepeo!"

U MAUSALAPARVANU, šesnaestoj knjizi MAHABHARATE, spominje se po djelovanju slično veoma razorno nebesko oružje pod imenom *"željezni grom"*. Ono je *"orijaški vjesnik smrti"* koji pretvara u pepeo čitave narode. U slobodnom prijevodu ti stihovi glase ovako:

Oružje to bilo je napunjeno čitavom snagom svemira.
Zasljepljujući stup dima i vatre sjajan poput tisuća sunaca.
Željezni grom, orijaški vjesnik smrti,
spaljivao je u pepeo čitavu rasu Vrishnija i Andhaka.
Njihova su tijela bila tako spaljena da su bila neprepoznatljiva.
Kosa i nokti su im otpali,
posude su se razbile bez vidljiva uzroka, a ptice pobijelile.

Nakon nekoliko sati sva je hrana bila onečišćena.
Da bi pobjegli od silne vatre vojnici su se bacali u potoke,
kako bi isprali sebe i svoju odjeću (opremu).

Iz tog živopisnog i dojmljivog starovjekog opisa je razvidno da je to pretpovijesno nebesko oružje vjerojatno bio neki veći projektil s nuklearnom bojevom glavom. Tu se očito radi o danas već klasičnom modelu takozvane visinske nuklearne eksplozije sa zapanjujuće moćnim toplinskim valom, zasljepljujuće jakom oslobođenom svjetlošću te velikim radijusom razornog djelovanja.

Navedeni stihovi iz MAHABHARATE vrlo dojmljivo opisuju karakterističan izgled te toplinski, razorni i radijacijski učinak nuklearne eksplozije na ljude, stvari, hranu i ptice. Skok vojnika u vodu i zaranjanje bio je jedini način da prežive strašni toplinski udarni val koji se iz epicentra eksplozije širi na sve strane brzinom svjetlosti. Oni su kasnije vodom ispirali sa sebe, svoje odjeće i opremė opasan radioaktivni pepeo.

Znalci klasične vedske književnosti tvrde da tekstovi poput ovih o vrlo moćnim nebeskim oružjima i njihovim stravičnim učincima nisu rijetkost. Žestoke pretpovijesne bitke i ratovi u kojima su se koristile razne letjelice i projektili s nuklearnim bojevim glavama te niz drugih vrlo moćnih oružja iz bogatog nebeskog arsenala čest su motiv u svim klasičnim epskim spjevovima zabilježenim na tlu Indije.

I u drevnim kineskom predajama mogu se također naći zanimljivi podaci o oružjima velike razorne moći, po učincima u mnogo čemu nalik oružjima opisanim u klasičnim vedskim djelima. U njima se spominje neko *"gromovsko oružje"* koje su prilikom ratova na Zemlji koristili *"sinovi neba"* – inteligentni ratoborni došljaci koji su na Zemlju došli s neba u svojim letjelicama. To je oružje izgledalo kao *"najveća kost"* i bilo je skriveno u tijelu *"gromovske zvijeri"* koja je bila nalik zmaju – vjerojatno raketnoj letjelici koja je riga silnu vatru i dim.

Tom su strašnom *"gromovskom zvijeri"* nekoć davno sišli s oblaka na zemlju *"sinovi neba"*. Njihovo čudesno oružje stvaralo je užasnu buku poput silne grmljavine koja se razlijegala stotinama kilometara daleko. Ono je, slično kao i oružje Brahmaširas, uz stravičnu detonaciju, razaranja i požare, izazivalo i dugotrajne klimatske promjene na velikom području u obliku katastrofalne suše.

Zaista je teško povjerovati, a još teže prihvatiti, da su ti vrlo živopisni, plastični i nadasve realistični opisi danas, nažalost, odviše dobro poznatih strašnih popratnih učinaka nuklearnih eksplozija bombi izvedenih u kolovozu 1945. nad japanskim gradovima Nagasakijem i Hiroshimom, samo puka mitološka i pjesnička fantazija, simboličko pretjerivanje, futuristička vizija ili da su samo plod neobično bujne i razigrane mašte drevnog autora tih stihova. Takve proizvoljne hipoteze, koje su još do prije pedesetak godina bile koliko-toliko prihvatljive u svijetu znanosti, danas su deplasirane, neuvjerljive i neodržive.

Koliko god se ti izuzetno realistični starovjeki opisi učinaka nuklearne fisijske ili popularno poznatije kao atomske eksplozije nekome doimaju fantastičnim, šokantnim i nevjerojatnim, oni su nedvojbeno reportažno točni. Stječe se čvrst dojam da je te potresna stihove napisao netko od drevnih očevidaca zastrašujuće snažnih učinaka nuklearne eksplozije, čiji su razorni i ostali popratni učinci očito bili odnekud vrlo dobro poznati još ljudima pretpovijesnog doba prije više tisućljeća.

Kakvim su se sve moćnim oružjima služili bogovi i demoni?

Među brojnim drevnim živopisnim opisima učinaka stravičnih pretpovijesnih božanskih oružja u BIBLIJI i vedskim spisima mogu se, prema današnjim saznanjima, lako prepoznati:

- razna laserska oružja (*'svjetlosni mačevi' spominjani u BIBLIJI*),
- moćno nuklearno oružje (*'sumporni oganj' s neba u BIBLIJI*),
- snažni bacači plamena,
- meteorološko oružje,
- kemijsko oružje (*bojni otrovi*),
- elektromagnetsko i skalarno oružje te
- zvučno i ultrazvučno oružje (*trube jerihonske u BIBLIJI*).

U više vedskih spisa spominju se i neka druga, nama danas još uvijek posve nepoznata ili neprepoznatljiva oružja nevjerojatnih razornih i/ili ubojitih učinaka. U MAHABHARATI se opisuje da su bogovi poučili Arjunu kako se sve može svrsishodno koristiti petnaest uzvišenih nebeskih oružja. O tome govore sljedeći stihovi:

Poznaješ tajnu petnaest oružja,
pet vještina si svladao u rukovanju njima,
u tome ti nema premca.
I sada ni u jednom od tri svijeta
ne postoji ništa što svladati ne bi mogao.

Grupa uvaženih ruskih stručnjaka, koja je na temelju suvremenih saznanja u više navrata kritički analizirala stravične razorne učinke pretpovijesnih nuklearnih oružja nepoznata profila korištenih u Hindustanskoj dolini za razaranje tamošnjih gradova, taksativno je, kako i prenosimo, iznijela u svome radu objavljenom u časopisu **Tehnika molodoži** sljedeće stavove o tim oružjima:

- svi motivi u mitovima, predajama i drevnim zapisima koji sadrže učinke drevnih oružja bogova puke su izmišljotine (*malo vjerojatna hipoteza*),
- ti su motivi odraz postojanja neobičnog i po današnjim saznanjima tehnološki vrlo naprednog oružja stravične razorne moći čija

kao što su se u naša sjećanja urezale stravične posljedice eksplozije nuklearnih bombi bačenih krajem drugog svjetskog rata na japanske gradove Hiroshimu i Nagasaki (*vrlo vjerojatna hipoteza*),

- nije isključeno da je na indijskom potkontinentu u davnoj prošlosti postojala neka tehnički visokorazvijena civilizacija (*Ramino Carstvo*) koja je zauvijek zbrisana s lica Zemlje u nekoj ratnoj ili prirodnoj kataklizmi (*vjerojatna hipoteza*),
- prema brojnim zapisima u klasičnim vedskim spisima, moguće je da su još u vrlo davno prapovijesno i pretpovijesno doba postojali kontakti između stanovnika Zemlje i nekih tehnički visokorazvijenih izvanzemaljskih civilizacija (*prilično vjerojatna hipoteza*).

Unatoč svim dosadašnjim istraživanjima poduzetim s ciljem da se rasvijetle mnoga zagonetna razaranja pretpovijesnih gradova, vjerojatno znalački izvedena oružjima ogromne razorne moći, još se uvijek niti jedna istraživačka institucija ne usuđuje o tome argumentirano raspravljati, pa čak niti grubo skicirati teorijski okvir na takvim smionim i dalekosežnim komplementarnim pretpostavkama.

Očito je da u rasvjetljavanju tih donedavno nedokučivih enigmi naše drevne prošlosti još uvijek iz pozadine snažno djeluje sustav tradicionalnog usmjeravanja. No, zahvaljujući prvenstveno uloženim naporima i težnji za utvrđivanjem prave povijesne istine sve većeg broja slobodoumnih istraživača i znanstvenika, te unatoč svim otporima iz konzervativnih krugova, napokon se ipak sve odlučnije kreće pravim putem u istraživanju naše vrlo neobične i za mnoge ljude prilično šokantne prapovijesne, pretpovijesne i ranopovijesne zbilje.

Tragovi pretpovijesnih (nuklearnih) ratova

U mitovima, predajama i zapisima davno minulih civilizacija često se vrlo plastično opisuju neka fantastična božanska oružja nevjerojatne razorne moći koja su se koristila u drevna vremena. Da sve to nije samo plod bujne i razigrane futurističke mašte naših predaka čini se da potvrđuju i neki karakteristični materijalni tragovi strahovitih razaranja učinjeni tim oružjima. Oni su, osim u Mohenju-darou, otkriveni, u većem ili manjem opsegu, na više međusobno vrlo udaljenih mjesta u svijetu.

Do danas su već prilično dobro istraženi planinski masivi s karakterističnim neprirodno postakljenim i ocrnjenim stijenama u gorju Sierra Nevade, koje se proteže između američke savezne države Nevade i Kalifornije, na Sinaju te u pustinji Gobi u središnjoj Aziji. To su međusobno vrlo udaljena područja na kojima tijekom znane nam geološke prošlosti nije bila zabilježena nikakva vulkanska aktivnost niti pad nekog planetoida praćen snažnom toplinskom eksplozijom megatonske snage.

Panorama dijela arheološkog lokaliteta **Mohenjo-daroa** u Pakistanu. Taj je visokourbanizirani protopovijesni grad nekoć davno bio metropola čudesne i u mnogo čemu još uvijek vrlo tajnovite pretpovijesne indske dolinske civilizacije. Prije otprilike četiri tisućljeća ona je bila na vrlo zagonetan način i iznenada gotovo posve uništena. Značenje zapisa na njezinu visokorazvijenom pismu još uvijek predstavljaju nerješivu zagonetku.

Mohenjo-daro, ostaci velikog gradskog kupališta neosporno dokazuju visoko urbanu arhitekturu i primjeren standard življenja.

Prekrasno izrađena ženska glava otkrivena arheološkim iskapanjima na lokalitetu Mohenjo-daroa potvrđuje visoka znanja, umijeća i respektabilan umjetnički domet protoindijske civilizacije.

Jedan od brojnih vješto izrađenih amuleta visoke umjetničke vrijednosti iz Mohenjo-daroa. Na njemu je vrlo plastično prikazano neko jednorogo govedo.

Pogled na masivnu kamenu stropnu gredu u hramu Setija I. u **Abidu** na kojoj su, prije više od tri tisućljeća, isklesane kartuše koje, zapanjujuće jasno i precizno, prikazuju neke dobro poznate moderne letjelice te lebdjelicu na 'zračnom jastuku'.

Abid - detalj na stropnoj gredi, koji neodoljivo sliči modernom helikopteru.

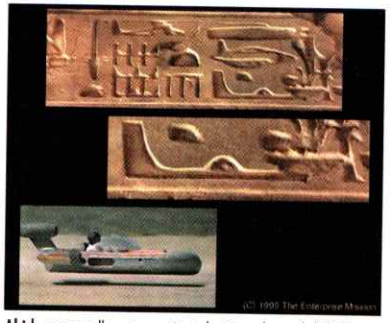

Abid - usporedba staroegipatske i moderne lebdjelice na zračnom jastuku.

Abid - ovaj lik na stropnoj gredi izgledom neodoljivo podsjeća na suvremeni tenk. Jedina je razlika što umjesto kretanja po gusjenicama vjerojatno lebdi na 'zračnom jastuku'.

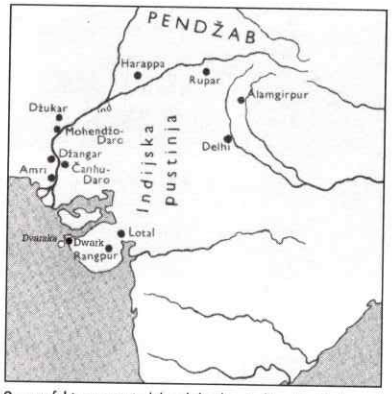

Geografski prostor indske dolinske civilizacije, jedne od najzagonetnijih starovjekih urbanih kultura na razmedi pretpovijesnog i povijesnog doba, koja je na vrhuncu svoje moći bila iznenada zagonetno skršena.

To su jedini poznati prirodni visokotemperaturni procesi koji su mogli na širem području zacrnjeti i postakliti površinu stijena. Ta okolnost navodi na vrlo logičan heretički zaključak da su ta postakljenja i zacrnjenja velikih kompleksa stijena mogla nastati jedino kao posljedica nuklearnih eksplozija ili primjene vrlo snažnog napalm-oružja.

Da uništenje pretpovijesnog grada Mohenjo-daroa nuklearnim oružjem nije nikakav izuzetak u znanoj nam povijesti rječito svjedoče i ostaci nekih drevnih gradova, tvrđava te zigurata čije su zidine od kamenja ili opeke bile, zbog kratkotrajnog djelovanja vrlo visoke temperature, također djelomično površinski rastaljene, postakljene i zacrnjene. Do sada su takva postakljenja i zacrnjenja zidina, karakteristična za objekte u blizini hipocentra nuklearne eksplozije, pronađena u Mezopotamiji, Maloj Aziji, Francuskoj, Škotskoj i Irskoj.

"Što je prouzročilo ta golema razaranja nekih planinskih područja te drevnih gradova, zigurta i tvrđava?" – vrlo je teško pitanje na koje suvremena znanost ni uz najbolju volju nije kadra argumentirano odgovoriti. Za sasvim utemeljenu i vrlo logičnu komplementarnu hipotezu o pretpovijesnim nuklearnim eksplozijama, zbog njezine šokantnosti, unatoč nizu vrlo uvjerljivih argumenata, čak nije stvoren niti minimalan teorijski okvir, pa se stoga u pokušajima da se odgovori na to pitanje još uvijek bespomoćno tapka u začaranom krugu.

U velikim epskim spjevovima MAHABHARATI i RAMAYANI te u mnogim drugim klasičnim vedskim spisima govori se o užasnom ratu koji je izbio i bjesnio svom žestinom prije najmanje desetak tisuća godina između Atlantide i Raminog Carstva – vjerojatno dvije suparničke svjetske velesile pretpovijesnog doba. U tom pradavnom 'ratu zvijezda' bila su, kako rječito kazuju ta dva velika spjeva, korištena raznovrsna oružja titanske razorne snage iz bogatog nebeskog arsenala kakva nisu bila poznata sve do sredine XX. stoljeća, a neka od njih, srećom, nisu poznata ni danas.

U tom ne samo legendarnom već, čini se, i realno utemeljenom globalnom pretpovijesnom nuklearnom ratu, koji je najvjerojatnije završio bez pobjednika, oba su zaraćena carstva bila posve uništena, a žitelji Zemlje desetkovani su, bilo u ratnim sukobima, bilo od njihovih dugotrajnih posljedica (*radijacija, kontaminacija, klimatske promjene, serije induciranih potresa itd.*).

Stoga se prilično utemeljeno pretpostavlja da je velik dio svijeta nakon tog globalnog žestokog pretpovijesnog ratnog sukoba vrlo brzo kolapsirao u kameno doba iz kojeg se teškom mukom postupno iskoprcao tek nakon više tisućljeća. Ta posve realna mogućnost naglog i dubokog posvemašnjeg civilizacijskog urušavanja, zbog suludog pretpovijesnog globalnog ratnog sukoba u kojem su bila obilato korištena moćna 'nebeska oružja' koja su posve uništila i zagadila veći dio svijeta, upućuje na vrlo šokantan zaključak da je povijest i dostignuti stupanj razvoja naše moderne megatehnološke civilizacije možda u zakašnjenju od čak desetak tisućljeća.

Mnoga stravična pretpovijesna razaranja moćnim nebeskim oružjima pripisuju se u mitologiji bogovima. Držimo da je danas prikladnije i prihvatljivije govoriti o ratoborno raspoloženim emisarima neke, ili nekih, materijalno i tehnološki visokorazvijenih pradrevnih zemaljskih ili izvanzemaljskih civilizacija, koji su nekoć vrlo davno živjeli na Zemlji ili su je pohodili. Oni su na njoj žestoko ratovali koristeći čak nuklearna ili slična oružja ogromne razorne moći da bi ostvarili ili očuvali svoje ciljeve i interese ili ispunili zadatke koje im je netko naložio.

Na temelju svega toga zlobnik bi, bez ustručavanja, mogao prozboriti da se ne samo povijest, već i naša pretpovijest očito ponavlja! Na tkivu suvremenog društva posve je razvidno da su moćne interesne sfere u našem malenom svemirskom kutku vjerojatno neuništive metastaze svojstvene duhovno degradiranim, egoističnim i primitivnim zajednicama, bez obzira na dostignutu razinu njihove materijalne i tehnološke razvijenosti. Rastuće napetosti i unutarnji grč današnje samo materijalno štićene visokorazvijene zapadne civilizacije, dominantne na našem planetu, to, nažalost, najbolje i najzornije potvrđuju.

DVA NAJPOZNATIJA ZASTUPNIKA HIPOTEZE O PALEOKONTAKTIMA

Senzacionalistički Däniken

Samouki istraživač

Krajem 60-tih i početkom 70-ih godina pojavile su prve knjige kontroverznog Švicarca Ericha von Dänikena, tadašnjeg hotelijera iz Davosa. On danas živi u Beatenbergu, gradiću smještenom četrdesetak kilometara jugoistočno od Berna. Te su knjige, zbog originalnog i krajnje jednostavnog načina kojim pristupaju tumačenju podrijetla čovjeka i naše civilizacije te koincidencije nekih drugih sretnih okolnosti, unatoč mnogim očitim pličinama u autorovu pristupu i argumentaciji, gotovo preko noći postale bestseleri i ostale svojevrsnom senzacijom u mnogim zemljama sve do danas.

Däniken je, vatreno propagirajući i dokazujući svoje smione ideje o bogovima-astronautima i paleokontaktima, do sada napisao 24 knjige. Njihova je ukupna svjetska naklada sredinom 2000. već premašila 60 milijuna primjeraka na 32 jezika. One su mu stoga donijele naziv najuspješnijeg NLO-autora našeg doba. U posljednje vrijeme za njima opet raste zanimanje pa u mnogim zemljama doživljavaju nova izdanja u luksuznijem ruhu.

Valja odmah istaći da Däniken nije znanstvenik, premda mu je nedavno Državno bolivijsko sveučilište u La Pazu dodijelilo počasni doktorat. On je posve samouk, ali nevjerojatno znatiželjan, poduzetan i uporan čovjek koji se u svoje slobodno vrijeme i na svoj trošak godinama intenzivno obrazovao bez učitelja. U svojim knjigama te u više od tri tisuće do sada održanih predavanja u 26 zemalja diljem svijeta, on vrlo odlučno, bučno i veoma izazovno zastupa ideju o paleokontaktima, ali uvijek naglašava da se ni u kom slučaju ne želi predstavljati kao znanstvenik.

Stoga Däniken, kao nezavisan slobodouman istraživač i plodan autor, nema uštirkane manire znanstvenika niti bilo kakvih predrasuda u pokušajima da sebi i drugima na što jednostavniji i neposredniji način, često neprimjereno znanstvenoj metodologiji, uporno pokušava dokazati da njegove postavke o podrijetlu ljudskog roda, paleokontaktima i izvorištima religije nisu neutemeljene spekulacije već nepobitna prapovijesna zbilja.

Budući da nije pripadnik znanstvenih krugova već 'naturščik', za njega ne vrijede nikakvi tabui ni u jednom spornom području znanosti koje se bavi podrijetlom i naglim napretkom čovjeka te dalekim izvorištima naše moderne civilizacije.

Nevjerojatno uporan i ustrajan Däniken je, posve obuzet strastvenom željom da pošto-poto dokaže svoje ideje, u posljednjih tridesetak godina poduzeo niz velikih studijskih putovanja po cijelom svijetu radi otkrivanja što više indicija i tragova mogućeg boravka i djelovanja predstavnika izvanzemaljske inteligencije na Zemlji.

Na tim je putovanjima obišao stotine zanimljivih arheoloških lokacija u egzotičnim područjima, mnoge svjetske muzeje, knjižnice i privatne zbirke, razgovarao je sa stotinama eminentnih znanstvenika i stručnjaka raznih struka te više tisuća laika. Na taj je način s vremenom sakupio ogroman materijal i bogatu fotodokumentaciju na temelju čega je publicirao svoje šokantne hipoteze o paleokontaktima te izvorištu ljudskog roda i njegovu zapanjujuće brzom napretku u posljednjoj fazi evolucije krajem pleistocena.

Dänikenove hipoteze

Kontroverzni Däniken nepokolebljivom odlučnošću zastupa vrlo smion stav da podrijetlo čovjeka i korijene naše civilizacije ne treba tražiti samo pod naslagama mulja našeg planeta Zemlje, već i negdje nezamislivo daleko, na nekom još nepoznatom planetu u svemiru. Za njega su paleokontakti jedna od najprirodnijih stvari na svijetu. Oni su, po njegovu mišljenju, najlogičnije i najprihvatljivije objašnjenje za brojne zagonetke i misterije pretpovijesnog i ranog povijesnog doba koje službena znanost ni uz najbolju volju nije kadra uvjerljivo objasniti.

Däniken drži da su bogovi koji se spominju u mnogim drevnim mitovima i legendama ostavili o svom boravku na Zemlji obilje manje ili više uočljivih tragova koje tek danas možemo raspoznati i odgovarajuće interpretirati. Čvrstu podlogu za njihovo prepoznavanje i ispravno tumačenje (*reinterpretaciju*) dao nam je tek u posljednjim desetljećima prvenstveno snažan i svestran tehnički i tehnološki razvoj koji nam je omogućio da se napokon otisnemo dalje od Zemlje te da potpuno automatiziranim i robotiziranim letjelicama poduzmemo prve svemirske letove i znanstvena istraživanja obližnjih nebeskih tijela te udaljenih svemirskih prostranstava.

Däniken, kao pasionirani astroarheolog-amater, u svojim knjigama i brojnim predavanjima održanim diljem svijeta vrlo energično tvrdi da su još tijekom kamenog doba naše posve neuke, poludivlje i necivilizirane pretke više puta posjećivali predstavnici neke izvanzemaljske inteligencije koji su im postupno podarili svoja nadmoćna znanja.

Ti nepoznati došljaci iz svemira su, prema kazivanjima mnogih religija, još u prapovijesno doba, po svoj prilici, uništili velik dio tadašnjeg "grješnog" autohtonog čovječanstva kojim nisu bili zadovoljni i zatim su, vjerojatno odgovarajućim prepravkama prvobitnog čovjeka integralnim genet-

skim inženjerstvom, kreirali "novog" čovjeka boljih karakteristika čiji smo mi vrlo daleki potomci.

Svatko tko je pročitao barem neku od Dänikenovih knjiga, mogao je vrlo brzo uočiti da njegova polazišta, tvrdnje i argumentacija potpuno poriču ili u najmanju ruku vrlo ozbiljno dovode u pitanje neke temeljne općeprihvaćene znanstvene postavke o podrijetlu čovjeka te ranom napretku civilizacije na Zemlji.

Stoga ne čudi da je Däniken, svojim zapanjujućim postavkama i neposrednim, ležernim stilom pisanja te intrigantnim pitanjima koja je izazovno i bez uvijanja javno postavio znanstvenicima, vrlo brzo pobudio ogroman interes u najširoj svjetskoj javnosti. On je, što je neobično važno, za svoje radikalne ideje i komplementarne poglede također uspio manje ili više zainteresirati mnoge ozbiljne znanstvenike i stručnjake raznih specijalnosti.

Tako se, primjerice, veći broj stručnjaka zaposlenih u NASI (*američka Nacionalna agencija za svemirska istraživanja*), kojima su rakete, sateliti i svemirska istraživanja svakodnevni posao te znanstvenika drugih specijalnosti (*arheolozi, antropolozi, etnolozi itd.*) ubrzo živo zainteresirao za vrlo smione i izazovne Dänikenove ideje i stavove.

Oni su ih isprva kao neosnovane uglavnom a priori odbijali, žestoko napadali i ismijavali. Samo manji broj znanstvenika ih je, unatoč svim kritikama, ipak vrlo oprezno i selektivno uzeo u obzir kao moguće komplementarno polazište za kritičko preispitivanje postojećih općeprihvaćenih znanstvenih stavova ili nova istraživanja.

Jesu li Dänikenove ideje o paleokontaktima jedinstvene i izvorne ili su samo prenesene i izvedene? Prije svega treba istaći da većina ideja i postavki koje Däniken već 30-tak godina uz odviše ponavljanja uporno iznosi, izvorno nisu njegove niti je on bio prvi istraživač koji je zastupao te ideje.

To je već davno prije njega pokušalo uraditi bez mnogo buke, oprezno i bez želje za senzacionalizmom, više ozbiljnih znanstvenika svjetskog glasa, ali im, nažalost, nije uspjelo da njihova ideja o paleokontaktima bude kritički razmatrana i prihvaćena u svijetu znanosti. Razlog tome nije samo već famozni nedostatak dokaza, velik strah službenih znanstvenih krugova od novih saznanja i spoznaja, već i uobičajena hladnoća znanstvenog iskaza te cijeli niz jasno postavljenih oštrih ograničenja u pogledu vlastitih stavova.

Tako je, primjerice, još početkom XX. stoljeća poznati ruski znanstvenik, vizionar izumitelj i *"otac kozmonautike"* K. E. Ciolkovski (*1857.-1935.*) u svome djelu VOLJA SVEMIRA - NEPOZNATE RAZUMNE SILE upozoravao da je u povijesti i književnosti (*mitologija, predaja, sveti spisi*) zabilježeno prilično neobičnih i nerazumljivih pojava prema kojima treba prilaziti s većom pažnjom.

Dänikenu, koji je vrlo često iznosio ideje izvedene iz stavova mnogih eminentnih svjetskih znanstvenika i stručnjaka kao svoje, to je zadivljujuće uspješno pošlo za rukom. To se prvenstveno može zahvaliti vrlo original-

nom, neposrednom, nerijetko i podosta drskom stilu pisanja te bučnom senzacionalizmu kojim je vrlo brzo snažno zatalasao, zainteresirao i velikim dijelom pridobio najširu svjetsku javnost.

Njemu je to kao samoukom nezavisnom istraživaču i autoru bilo znatno lakše učiniti nego eminentnim stručnjacima, jer nije pripadnik znanstvenih krugova u kojima je svaka komplementarna ideja visoko kontraproduktivna s napredovanjem i karijerom onoga tko je zastupa i promiče.

Däniken ova uloga i značenje

Neosporna je činjenica da Däniken ove knjige, unatoč mnogih površnosti, poluistina pa čak i podosta neistina, već tridesetak godina ne ostavljaju ravnodušnim gotovo nikoga tko ih pročita. Milijuni čitatelja diljem svijeta bili su naprosto fascinirani vrlo smionim Däniken ovim postavkama, pitanjima i argumentacijom. Jedni ih oduševljeno prihvaćaju i podržavaju, dok ih drugi s podsmijehom ili ljutnjom odbacuju. Malo ih je koje su one ostavile posve ravnodušnim.

Te su knjige, bez obzira na njihovu objektivnu vrijednost, podijeljena mišljenja i golem komercijalni uspjeh koji su postigle, potakle brojne polemike u najširoj svjetskoj javnosti, ali i u znanstvenim i teološkim krugovima gotovo svih vjerskih konfesija koje su Däniken ovi heretički stavovi i ideje izneseni vrlo otvoreno, bez uvijanja i izazovno prilično zatalasali te s razlogom ozbiljno uznemirili.

Osnovni razlozi suzdržanosti i odbojnosti velike većine znanstvenika i teologa da pažljivije razmotre Däniken ove ideje i stavove jesu:

- njegovo radikalno negiranje i omalovažavanje općeprihvaćenih znanstvenih i rigidnih teoloških pogleda;
- nedovoljno kritičko zastupanje ideje o paleokontaktima koje uporno nameće čak i tamo gdje im realno nema mjesta jer postoje valjana i posve uvjerljiva znanstvena obrazloženja u "zemaljskim okvirima":
- često nedovoljno uvjerljiva ili posve neuvjerljiva, nerijetko proizvoljna pa čak i djelomično izmišljena argumentacija te
- odviše arogantan, nametljiv i djelomično podrugljiv stil pisanja, neprihvatljiv znanstvenicima i teolozima.

S druge strane, prikriveni razlog neprihvaćanja Däniken ove pretpostavke o paleokontaktima, o kojem se u znanstvenim i teološkim krugovima nikad javno ne govori, jest stalno prisutna i već poslovična bojazan konformistički raspoloženih pripadnika tih krugova od bilo kakvih novih komplementarnih ideja, saznanja i spoznaja koje bi ih snagom i čvrstoćom argumenata mogle nagnati da napuste dobro zaštićenu, privilegiranu i izdašnu ispašu na dobroj livadi.

Oni su itekako dobro svjesni ove činjenice: ako bi Däniken ove hipoteze bile znanstveno dokazane i prihvaćene, one bi ubrzo mogle dramatično narušiti ili čak posve srušiti opće usvojene, ali nerijetko i nedovoljno ute-

meljene stavove ortodoksnih i nedodirljivih znanstvenih krugova o podrijetlu, naglom ranom napretku te najstarijoj povijesti ljudskog roda i pravoj pozadini njegovih religija. To je, dakako, neprihvatljivo visoka cijena za civilizaciju s postojećim ozbiljno nagriženim vrijednosnim sustavom u kojem istina već dugo nije na dičnom prvom mjestu koje joj prirodno pripada.

No, bez obzira na sve tradicionalne tabue kojima je okruženo i zaštićeno područje znanosti koja istražuje same temelje naše civilizacije, nitko od pripadnika službenih znanstvenih krugova i teologa nije do sada uspio argumentirano i uvjerljivo odgovoriti na prilično neugodna i veoma uznemirujuća temeljna pitanja koja se odnose na podrijetlo čovjeka i izvorišta naše civilizacije.

Upravo na tome vrlo skliskom području, obavijenom još uvijek gustom velom tame, Däniken je, kao provokativan i slobodouman istraživač, odvažno, bez predrasuda, pomalo drsko, ali, nažalost, i prilično nespretno bacio rukavicu izazova znanstvenicima i teolozima čitavog svijeta.

Neki od njih su je spremno prihvatili u nakani da pobiju njegove stavove. U većem broju primjera koje Däniken navodi u svojim knjigama i izlaganjima to im je, manje ili više, pošlo za rukom, ali u podosta primjera to im, uz sav uloženi trud i domišljatost, nikako nije uspjelo. Štoviše, čak se je i pokazalo, kao u primjeru pomno analiziranih božanskih viđenja proroka Ezekiela, koje je svojevremeno vrlo sustavno i duboko studiozno razradio NASA-in inženjer J. F. Blumrich, da je u pravilu brzoplet i već gotovo poslovično nesistematičan Däniken u podosta slučajeva zaista umio pogoditi pravu žicu.

Jednom je prilikom Däniken svoj vizionarski stav izložio ovako: *"Tek kada budemo znali da u svemiru ne živimo samo mi, otvorit će se posve novi horizonti zadivljujućih istraživačkih pothvata. Za evoluciju i filozofiju, tehniku i religiju otvorit će se nove dimenzije, a sve pore umjetnosti prihvatit će nove impulse. Otvori li nam svemir svoja vrata uvidjet ćemo sav besmisao rata na Zemlji i stići ćemo u bolju, razumniju budućnost".*

Nedvojbeno je da su u posljednja tri desetljeća njegove vrlo izazovno, ležerno, ali djelomično i prilično nemarno pisane knjige, unatoč mnogih očitih propusta i slabosti, ipak vrlo uspješno ostvarile jedan od svojih dugoročno zacrtanih temeljnih ciljeva - animiranje šire svjetske javnosti za prihvaćanje novih smionih ideja i pogleda o našem podrijetlu i najdrevnijoj prošlosti. One su također potakle i ohrabrile mnoge ozbiljne istraživače diljem svijeta da svoja istraživanja drevne povijesti čovječanstva i njezinu reinterpretaciju napokon pokušaju gledati novim očima te postaviti u širim okvirima, na bitno drugačijim, logičnijim i plodnijim komplementarnim pretpostavkama.

Još se uvijek ne može zauzeti konačan stav o tome koliko su smione Däniken ove ideje, pogledi i postavke utemeljene, prihvatljive i održive za još uvijek odviše pozitivistički usmjerenu znanost te za općeprihvaćena službena gledanja. Za neke velike svjetske religije one zasigurno imaju snagu razornog potresa.

Nepobitna je činjenica – što je također neobično važno – da se one ne mogu, unatoč mnogim žestokim kritikama i osporavanjima brojnih znanstvenika i teologa, generalno osuditi i odbaciti kao nerealne. Mnoga intrigantna pitanja koja je Däniken u svojim knjigama i predavanjima prilično izazovno postavio znanstvenicima i teolozima još uvijek čekaju konačan odgovor.

Koliko god su znanstvenici i teolozi isprva bili zatečeni i šokirani njegovim idejama i pogledima, ubrzo su shvatili da im one zbog njegovog površnog, brzopletog i nerijetko 'plitkog' načina prezentiranja realno nisu opasne. Štoviše, takav površan stil im je upravo dobro došao da bi pod izgovorom: *"To je dänikenovština!"* sustavno nekritički odbacivali i/ili izrugivali konstruktivne komplementarne poglede mnogih ozbiljnih istraživača i znanstvenika.

U tom pogledu im je isprva žestoko osporavani i kritizirani Däniken, kao što je već uvodno obrazloženo, došao gotovo kao naručen u pravi trenutak. Da se nije pravovremeno pojavio na sceni zasigurno bi ga bili prisiljeni izmisliti, kako bi od bujice prijetećih pitanja bar još neko vrijeme sačuvali neka već dobrano nagrižena pa i odavno dotrajala te dalje neodrživa službena stajališta.

Gotovo je nepotrebno isticati da je danas pojavom sve većeg broja slobodoumnih i nezavisnih eminentnih istraživača i znanstvenika, koji na komplementarnim polazištima vrlo studiozno istražuju podrijetlo čovjeka i fenomen paleokontakata, dosad uobičajena i rado korištena paušalna diskvalifikacija: *"To je dänikenovština!"* postala posve deplasirana, kontraproduktivna pa čak i smiješna. Ona se poput bumeranga vrlo brzo vraća onim krugovima koji je po inerciji još uvijek olako i nekritički izriču. Zlobnik bi to zasigurno prokomentirao riječima narodne poslovice: *"Vrč ide na vodu dok se ne razbije"*.

Studiozni Sitchin

Tko je Zecharia Sitchin?

Posljednjih dvadesetak godina vrlo burnog XX. stoljeća bilježi na planu istraživanja paleokontakata pojavu jedne izuzetne i po pristupu u mnogo čemu jedinstvene osobe – upornog istraživača drevne prošlosti čovječanstva, povijesti i arheologije Bliskog istoka, vrsnog znalca suvremenog hebrejskog te jedanaest drevnih jezika i pisama te plodnog autora – akademika Zecharie Sitchina. Mnogi se posljednjih godina s pravom pitaju čemu pasionirani istraživač Starog zavjeta i uvaženi orijentalist-asirolog svjetskog glasa dr. Zecharia Sitchin ima zahvaliti tako visoke ocjene?

Zecharia Sitchin, po narodnosti Židov, rođen je u Rusiji, ali zbog političkih razloga ubrzo seli u Izrael (*Palestinu*), gdje se školovao. Tamo je više godina radio kao ugledni novinar i urednik. Potom se trajno nastanjuje u SAD-u. Danas živi i radi u New Yorku. Može se reći da je dr. Zecharia

Sitchin osoba iznimno bogatog i dinamičnog životopisa. Još od školskih dana strastveni je ljubitelj i poklonik proučavanja drevne povijesti i jezika bliskoistočnih naroda i njihovih svetih spisa. Danas se ubraja među najveće svjetske autoritete za drevne bliskoistočne jezike i arheologiju Bliskog istoka.

Po završetku studija on se, kao jedan od vrlo rijetkih vrsnih znalaca više drevnih bliskoistočnih jezika i pisama s razvijenim neobično istančanim osjećajem za prevođenje i tumačenje drevnih tekstova, prvo pojavljuje kao stručno vrlo kompetentan, odlučan i izazovan promicatelj ispravljanja nekoliko očitih nedostataka postojećih prijevoda starohebrejskih svetih spisa i drugih drevnih tekstova bliskoistočnih naroda. Tek nakon toga upušta se u vlastita istraživanja najdrevnije povijesti bliskoistočnih zemalja te otada pa do danas poduzima niz studijskih putovanja i arheoloških istraživanja po tim zemljama.

Sitchin svojom nenadmašnom istraživalačkom upornošću, pronicivošću i sistematičnošću u istraživanju sumerskih, babilonskih, asirskih, akadskih, hetitskih i izvornih biblijskih tekstova, koje sam čita, prevodi, tumači, uspoređuje i komentira, vrlo brzo izgrađuje vlastito, bitno renovirano i teorijski dobro utemeljeno viđenje o vrlo dubokim prapovijesnim ljudskim korijenima. On se na temelju svojih duboko studioznih i dugotrajnih istraživanja opravdano upitao sadrži li biblijska **Knjiga Postanka** samo neutemeljene mitove i priče ili možda ipak sažetu verziju zbivanja, naroda i mjesta iz mnogo ranijih, nezamislivo davno minulih eona?

Sitchin je još kao student vrlo detaljno i kritički proučavao tu prvu po redu biblijsku knjigu na starom hebrejskom jeziku te je u njoj na više mjesta uočio neke prevodilačke ili možda, od strane biblijskih teologa, egzegeta, odnosno povjesničara, nametnute nekonzistentnosti. Stoga je vrlo energično i argumentirano zahtijevao od svojih profesora kritičko preispitivanje i novo, prikladnije tumačenje nekih segmenata ovog, nizom neobičnih detalja izuzetno zanimljivog, hebrejskog svetog spisa.

Oni njegovu nadobudnu inicijativu ne samo što nisu prihvatili, već su mu i vrlo energično naglasili da se u BIBLIJU, kao autoritativni sveti spis, ne može i ne smije sumnjati. Prema njihovu uvjerenju BIBLIJA kao sveti spis treba prosuđivati ljude, a ne ljudi BIBLIJU.

Kao jedan od najistaknutijih suvremenih svjetskih orijentalista-poliglota dr. Zacharia Sitchin je aktivan član:

- Američke udruge za napredak znanosti,
- Američkog društva orijentalista,
- Sjevernoameričke udruge za studij Bliskog istoka te
- Izraelskog istraživačkog društva.

On je danas jedan od vodećih i najviše cijenjenih istraživača paleokontakata u svijetu. U odnosu na vrlo provokativnog, često odviše površnog, samoukog i već u namjeri izrazito komercijalno-senzacionalistički orijentiranog švicarskog hotelijera Ericha von Dänikena, dr. Zecharia Sitchin dono-

si u svojim znanstveno-popularnim knjigama jedan posve drugačiji 'interaktivan' argumentacijski sustav te znatno konzistentniji i dublji pristup vrlo složenoj problematici podrijetla čovjeka te paleo i postpaleokontakata, koji u analitičnosti, preciznosti i uvjerljivosti svojih izlaganja bitno odskače od sličnih djela mnogih drugih autora tog žanra.

Istraživanja drevnih bliskoistočnih epova i Knjige Postanka

Središnje mjesto u danas već gotovo 50-godišnjim Sitchinovim istraživačkim naporima i njegovim novim interpretacijama podrijetla ljudskog roda te do sada vrlo slabo istraženih prapovijesnih zbivanja posljednjih približno 450 tisuća godina, nedvojbeno zauzima biblijska **Knjiga Postanka** koja se u mnogim detaljima temelji na mnogo starijem sumersko-akadskom epu o stvaranju, poznatom pod nazivom ENUMA ELIŠ.

Prema dubokom Sitchinovom uvjerenju, jedan od ključnih pojmova na temelju kojih on vrlo odlučno i argumentirano zahtijeva radikalnu reinterpretaciju nekih krajnje proturječnih dijelova **Knjige Postanka** je riječ *Nefil* koja se spominje u njezinoj šestoj glavi. U prva četiri retka te glave, koji su sadržajno prilično nejasni i sporni za tumačenje, stoji sljedeće:

Kad su se ljudi počeli širiti po zemlji i kćeri im se narodile, opaze sinovi Božji da su kćeri ljudske pristale, pa ih uzimahu sebi za žene koje su god htjeli. Onda Jahve reče: "Neće moj duh u čovjeku ostati dovijeka; čovjek je tjelesan, pa neka mu vijek bude stotinu i dvadeset godina." U ona su vremena – a i kasnije – na zemlji bili Nefili, kad su Božji sinovi općili s ljudskim kćerima pa im one rađale djecu. To su oni od starine po snazi glasoviti ljudi.

Valja istaći da riječ *Nefil* nije izvorno hebrejskog podrijetla i u biblijskim komentarima uobičajeno se poistovjećuje i prevodi s *divovi* ili kao *odbačeni*, jer tumači i komentatori **Knjige Postanka** smatraju da se autori te knjige oslanjaju na drevne pretpovijesne hebrejske pučke predaje o gorostasima Nefilima, a ne na sumersko-akadski ep o stvaranju ENUMA ELIŠ. To, dakako nisu bili divovi, već vrlo snažni stasiti ljudi rođeni iz veze *"kćeri ljudskih"* i *"sinova Božjih"*.

No vrlo oštroumni i pronicljivi istraživač kao što je dr. Zecharia Sitchin nije bio zadovoljan takvim površnim rutinskim tumačenjem biblijskih egzegeta. On, iz svojih višegodišnjih studioznih istraživanja sumersko-akadskih zapisa na glinenim pločicama, tvrdi i argumentirano dokazuje da je znatno logičnije riječ *Nefil*, na temelju hebrejskog glagola *nafal* koji znači *pasti, sići, spustiti se*, prevesti kao *oni što padoše s nebesa, oni koji stigoše s nebesa* ili kao *oni koji su bačeni na zemlju*, nego kao *odbačeni*, kako to običavaju činiti biblijski egzegeti.

U tim se drevnim mezopotamskim zapisima na glinenim pločicama spominju *Nefili* kao skupina sumerskih bogova (*Anunnaki*), koja je u vrlo davnoj prošlosti iz svemira prispjela na Zemlju i na njoj je za svoje potrebe kreirala modernog čovjeka na *"svoju sliku i priliku"*.

Ta Sitchinova vrlo dobro potkrijepljena hipoteza, koju danas sve više prihvaćaju i podržavaju mnogi vrsni znalci bliskoistočnih jezika, iz temelja

mijenja prilično krnju tradicionalnu egzegetsku i teološku interpretaciju navedenog teksta biblijske **Knjige Postanka**. Taj ga je sporan, ali vrlo bitan detalj, kao vrsnog prevoditelja, lingvista i orijentalista toliko zainteresirao i zaokupio da mu je posvetio mnoge godine predanog znanstveno-istraživačkog rada koji, kako sam kaže, još nije dovršen i zaokružen.

Iz tih je drevnih zapisa vidljivo da je vjerovanje Sumerana, prema kojem su nekoć vrlo davno Nefili stvorili čovjeka, gotovo istovjetno judeo-kršćanskom vjerovanju o Božjem činu stvaranja čovjeka te da nije u izravnoj i frontalnoj suprotnosti s općim odrednicama neodarvinizma. Može se reći da sumersko-akadski zapisi o Nefilima i njihovu djelovanju na Zemlji prilično dobro potvrđuju te donekle nadopunjuju mnogo mlađu **Knjigu Postanka**.

Oni također neizravno uvažavaju teoriju evolucije čovjeka, sve do razine *Homo erectusa* koji je, kao autohtono zemaljsko čovjekoliko biće koje je iznjedrila veoma sporohodna evolucija, poslužio Nefilima kao najpogodnija podloga za genetsko kreiranje modernog čovjeka.

U sumersko-akadskom epu o stvaranju svijeta ENUMA ELIŠ, i ostalim zapisima slična sadržaja, Sumerani su na glinenim pločicama ostavili pisano svjedočanstvo koje govori da je moderan čovjek stvoren tek kada su se bogovi (*Nefili*) dogovorili da to učine da bi on umjesto njih radio teške i jednolične poslove. U tim drevnim mezopotamskim zapisima čovjek je opisan dvojako; kao autohtono, vrlo primitivno i posve necivilizirano biće Zemlje (*vjerojatno Homo erectus*), ali i kao napredno socijalizirano biće sposobno za rad (*Homo sapiens*) koje su zbog velike potrebe za radnicima, nakon mnogih neuspjelih pokušaja, stvorili Nefili.

Nefili su, kako je zapisano klinastim pismom na glinenim pločicama, prvo pokušali pripitomiti divljeg i posve necivilizirano *Homo erectusa* i zatim ga postupno osposobiti za primitivnog radnika (*Lullu*) koji bi umjesto njih obavljao teške poslove. To im nije uspjelo jer je *Homo erectus* bio odviše divlji i neposlušan, niti su mu kao animalnom čovjekolikom stvoru tjelesna konstitucija i umne sposobnosti bile na takvoj razini da bi mogao raditi s alatima.

Stoga su se Nefili odlučili na svrsishodnu preobrazbu *Homo erectusa* u ograničeno razumno i poslušno biće koje bi po psihofizičkim sposobnostima bilo više nalik njima. Oni su ga vrlo složenim i nama nepoznatim metodama integralnog genetskog inženjerstva svrsishodno fizički i mentalno doradili, da bi postao pitom i poslušan te mogao naučiti govorno sporazumijevanje. To su bili osnovni preduvjeti da bi ga se moglo educirati i disciplinirati za uspješno obavljanje teških poslova.

U epu ENUMA ELIŠ (*tabla VI., 5-8*) opisano je kako je vrhovni bogstvoritelj Marduk, nakon što je stvorio i uredio svemir, odlučio iz vlastite krvi stvoriti na Zemlji priprostog čovjeka koji je trebao biti takve fizičke i mentalne konstitucije da može uspješno i poslušno obavljati teške i iscrpljujuće poslove umjesto Nefila. Marduk je svoju namjeru izrekao sljedećim riječima: *"Ja krv povezat želim, skelet da stvorim, ja Lullu (primitivno biće)*

hoću da stvorim, nek' čovjek bude mu ime. Ja zaista Lullu-čovjeka hoću da stvorim, trpnje (teške poslove) bogova da preuzme on, da bi u miru živjeli oni."

Čovjek kojeg su stvorili Nefili tako što su vjerojatno *Homo erectusu*, kao najpogodnijem pokusnom kuniću, nekom vrsti složenog genetskog inženjerstva ucijepili *"božju sliku"*, bio je po svojim umnim sposobnostima i tjelesnoj konstituciji znatno napredniji od tadašnjih nezgrapnih autohtonih hominida. Taj novi hibridni stvor bio je u punom smislu riječi preteča modernog čovjeka - *Homo sapiensa.*

Da su Sumerani vjerojatno znali za molekularnu biologiju i genetsko inženjerstvo koje su znalački koristili bogovi Anunnaki, upućuju glinene pločice na kojima su prikazane dvije isprepletene zmije - današnji simbol medicine. Valja istaći da taj drevni motiv isprepletenih zmija svojim oblikom napadno sliči danas dobro poznatoj strukturi molekula DNK.

Ta se hibridna vrsta hominida u idućih 200-300 tisuća godina zbog svoje ekspanzivnosti toliko razmnožila da se uz pomoć Nefila proširila po gotovo čitavoj Zemlji. U svome nezaustavljivom širenju planetom *Homo sapiens* je sve više potiskivao nezgrapne neandertalce koji su prije približno 25-20 tisuća godina bili doslovce zbrisani s europskog i bliskoistočnog prostora. Može se reći da je umno i fizički nadmoćniji kromanjonac, osvajajući životni prostor, po svoj prilici proveo potpuno etničko pračišćenje euroazijskih prostranstava potkraj posljednjeg pleistocenskog ledenog doba.

Time je utemeljio policentričku dinastiju *Homo sapiensa*, evolucijski još uvijek mladu i žilavu ljudsku vrstu. Nju, u odnosu na druge linije bližih i daljnjih hominida iz zajedničke porodice, prema vanjskim kvantitativnim obilježjima najuočljivije karakterizira stalna i nezaustavljiva ekspanzija vrste. Ta činjenica možda najbolje potvrđuje da su neandertalci i kromanjonci zaista bila dva posve različita i, po svemu sudeći, nekompatibilna tipa (pra)ljudi.

Oni naprosto nisu mogli ostvariti konstruktivan suživot, već su, po svoj prilici, tisućljećima vodili dugotrajan i bespoštedan rat po načelima prirodne selekcije do potpunog istrjebljenja slabije strane. U njemu su, kako je već rečeno, kraći kraj izvukli neandertalci.

Niz knjiga ZEMALJSKA KRONIKA

Sitchin je rezultate svojih dosadašnjih višegodišnjih istraživanja o Nefilima, njihovu djelovanju na Zemlji i o podrijetlu modernog čovjeka, koja su se pokazala vrlo originalnima i plodnima, sistematizirao i publicirao u nizu od pet izuzetno zanimljivih i studioznih knjiga pod vodećim naslovom ZEMALJSKA KRONIKA. Te su knjige izvorno napisane na engleskom jeziku i dosad su prevedene i izdane na dvadesetak jezika. One su već doživjele milijunsku nakladu i požnjele velik uspjeh u široj javnosti te dobile mnoga priznanja u znanstvenim krugovima.

Taj niz Sitchinovih knjiga temelji se na kombinaciji tekovina suvremene znanosti s izvornim tekstovima i slikovnim zapisima iz drevne prošlosti Bliskog istoka. Na temelju tih materijala Sitchin majstorski gradi i oblikuje na skromnim, ali vjerodostojnim činjenicama zasnovanu rekonstrukciju dramatičnih zbivanja na Zemlji sve do prije 120 sara. Sar je drevni babilonski vremenski ciklus nepoznata trajanja kojeg je u svojoj BABILONSKOJ POVIJESTI koristio svećenik boga Marduka, seleukidski povjesničar i astronom Beros.

Na temelju svojih istraživanja Sitchin drži da jedan sar iznosi 3600 godina. To znači da je naša prošlost, kako upućuju drevne kaldejske kraljevske liste koje obuhvaćaju raspon od 120 sara do općeg potopa, započela još prije približno 445 tisuća godina (*120 sara x 3600 godina + oko 12500 godina koliko je proteklo od općeg potopa do našeg doba*).

Prvu knjigu iz tog niza dr. Zecharia Sitchin je objavio još 1976. pod prilično zbunjujućim naslovom DVANAESTI PLANET. Ona je rezultat intenzivnog 30-godišnjeg Sitchinova znanstvenog istraživanja i izvoran je rad u kojem on, na temelju pomne usporedbe svih dostupnih sumerskih, asirskih, babilonskih, akadskih, hetitskih, hebrejskih i egipatskih zapisa, na vrlo slikovit i metodičan način uspješno rekonstruira davno izgubljene pretpotopne zapise, drevnu kozmologiju te nanovo otkriva prastare nebeske karte drevnih naroda koji su Sunce i Mjesec također ubrajali među planete.

Oslanjajući se na brižljivo prikupljene te pomno prosijane i proanalizirane podatke, Sitchin vrlo argumentirano postavlja šokantnu tvrdnju da su ljudi vrste *Homo sapiens*, alias kromanjonci, zapravo produkt vrlo složenog genetskog inženjerstva superiorne rase Nefila s desetog - za Sumerane dvanaestog - planeta Sunčeva sustava kojeg on, prema sumerskim zapisima na glinenim pločicama, zove Nibiru.

U drugoj knjizi pod naslovom STAZA PREMA NEBU, objavljenoj 1980. Sitchin raspravlja o imanentnoj čovjekovoj čežnji za besmrtnošću uz božansku pomoć. Pri tom autor dolazi do iznenađujućih zaključaka na temelju izvorne etimologije imena osoba, mjesta i spomenika šireg područja Bliskog istoka, čije je prvotno pravo značenje izgubljeno ili posve zamagljeno tijekom davno prohujalih tisućljeća.

Treća Sitchinova knjiga, objavljena 1985., nosi naslov RATOVI BOGOVA I LJUDI. U noj obrađuje svoju hipotezu o podrijetlu čovjeka kreiranog na *"sliku i priliku Božju"* i gnjevnim bogovima koji su nekoć davno razorili prvu civilizaciju na Zemlji. IZGUBLJENA KRALJEVSTVA (*1990.*) i KADA JE POČELO VRIJEME (*1993.*) naslovi su četvrte i pete knjige iz nadasve plodnog Sitchinova niza ZEMALJSKA KRONIKA.

On u njima vizionarskim žarom, i uz primjerenu istraživačku ozbiljnost i dokumentiranost, daje zapanjujući opis susreta ljudi i nebeskih putnika-emisara koji su nekoć vrlo davno stigli na prapovijesnu Zemlju. Te su došljake Sumerani zvali bogovi Anunnaki, a BIBLIJA Nefili, što prema Sitchinovu prijevodu zapravo znači *došljaci s neba.*

Vrlo velik uspjeh u svijetu postigla je njegova knjiga objavljena 1990. pod naslovom REVIZIJA POSTANKA. U toj vrlo zanimljivoj i napetoj knjizi

on sigurnom rukom gradi zaokruženu i suvremenim argumentima dobro potkrijepljenu teoriju o našim dalekim prethodnicima Nefilima i njihovom svjedočenju o našem postanku. U toj vrsno koncipiranoj knjizi, stanovitoj sintezi njegovih dotadašnjih dugogodišnjih istraživačkih poduhvata, autor sustavno i vrlo argumentirano objašnjava pojavu moderne ljudske vrste na Zemlji. Njegova fabula je sljedeća:

Skupina od šest stotina Nefila - žitelja planeta Nibiru - pristigla je prvi puta na Zemlju još u vrlo davno prapovijesno doba - 120 sara prije općeg potopa. To je davno prohujalo vrijeme danas obavijeno najgušćom koprenom tame. Tada je na Zemlji, velikim dijelom okovanoj pleistocenskim ledenim dobom, uz čovjekolike majmune (*hominide*) najviši produkt evolucije bio divlji, surovi, neuljuđeni i posve nesocijalizirani *Homo erectus*, koji nije poznavao niti poljodjelstvo niti stočarstvo, a umjesto misaonosti slijedio je, poput životinja među kojima je živio, gole nagonske instinkte.

Vrlo dojmljiv opis posve primitivnog čovjekova predšasnika koji je nastanjivao Zemlju u drevno doba kada su Nefili svojim svemirskim letjelicama prvi puta prispjeli na nju, sažeto je zabilježen u epu LAHAR I AŠNAN ovako: *"Ljudi vremena prvih nisu znali za kruh što se jede, nisu znali za odjeću što se nosi, ljudi na ruke i noge hodiše, poput ovaca jedoše travu, iz jaraka vodu su pili"*. Očito je da to Sumerani nisu mogli znati. To su zasigurno čuli od svojih nebeskih učitelja Nefila koji su to vidjeli prilikom svog dolaska na Zemlju.

Njihov matični planet Nibiru, kako drži dr. Zecharia Sitchin, deseti je po redu planet Sunčeva sustava. On se, za razliku od ostalih planeta, kreće atipičnom kometskom putanjom (*ekstremno izdužena elipsa*) oblikom nalik dugačkom vretenu ili cigari. Njegovo ophodno vrijeme oko Sunca je vrlo dugo i, prema Sitchinovoj procjeni, iznosi jedan sar ili 3600 zemaljskih godina.

Sitchin na temelju svojih istraživanja tvrdi da to ophodno vrijeme Nibirua, koje naprosto izaziva njegove kritičare i osporavatelje, neizravno potvrđuje i pravilnu periodnost većih razvojnih ciklusa i brzog napretka u drevnoj prošlosti čovječanstva do kojih je dolazilo upravo u tom vremenskom razmaku. Prema Sitchinu to se zbivalo:

- u razdoblju mezolitika (*srednjeg kamenog doba*) oko 11 tisuća godina pr. Kr.,
- u doba lončarstva oko 7400 godina pr. Kr. te
- u doba iznenadnog nicanja i bljeskovitog razvoja sumerske kulture oko 3800 godina pr. Kr.

Vrlo je zanimljivo i znakovito također samo značenje imena Niburu. Ono prema Sitchinu znači *prelaženje granica*, čime se očito željelo naglasiti da se taj planet na većem dijelu svoje vrlo izdužene putanje kreće daleko izvan granice Sunčeva sustava, koju čini putanja Plutona

Taj su planet Sumerani označavali na glinenim pločicama osmerokrakom zvijezdom ili križem i nazivali ga također *planetom križanja*, jer njegova veoma izdužena putanja presijeca staze pet vanjskih planeta. Za Nefile je, prilikom približavanja i ulaska Nibirua unutar granica Sunčeva sustava, prvi planet kojeg su ugledali bio Pluton, drugi Neptun, treći Uran, četvrti Saturn, peti Jupiter, šesti Mars i sedmi Zemlja. Oni su, kako je to svojim istraživanjima otkrio Sitchin, planete brojali prema Suncu, a ne od Sunca kao mi.

Svaki puta kada bi se hipotetski planet Nibiru, kojeg su moderni astronomi popularno nazvali "planetom X" i zasad u načelu prihvatili mogućnost njegova postojanja, na svojoj vrlo izduženoj eliptičnoj putanji oko Sunca približavao perigeju unutar našeg planetskog sustava koji se vjerojatno nalazi u planetoidnom pojasu, Nefili su mogli relativno lako svemirskim brodovima za kraće letove silaziti na Zemlju te ostale planete Sunčeva sustava i njihove satelite te tamo provoditi istraživanja i djelovati.

Prema zapisima sačuvanima na sumerskim glinenim pločicama, prilikom jedne takve konstelacije koja se zbila 120 sara prije općeg potopa, uputio je vladar visokorazvijene nibiruanske civilizacije - veliki Anu - prvi puta na prapovijesnu Zemlju brojnu ekspediciju od oko 900 članova. Na naš još posve necivilizirani planet iskrcalo se tada oko 600 članova, dok ih je tri stotine ostalo u velikoj orbitalnoj stanici koja je kružila oko Zemlje i u velikoj planetarnoj bazi na Marsu.

Njihov je zadatak, pretpostavlja Sitchin, bio logistička podrška timu na Zemlji te održavanje veze s vrlo udaljenim matičnim planetom. Ovom velikom međuplanetarnom nibiruanskom ekspedicijom rukovodio je Anuov sin En-Ki, vrstan znanstvenik i inženjer, koji je, kako drži Sitchin, prvu zemaljsku postaju uspostavio negdje u donjoj ili srednjoj Mezopotamiji.

Prema Sitchinu, cilj te ekspedicije bila je ekstrakcija zlata iz oceana i Zemljine utrobe. Ta je hipoteza najčešće osporavano i očito slabo mjesto u njegovoj knjizi jer za nju nedostaje valjana argumentacija. Zlato je, pretpostavlja Sitchin, bilo nužno žiteljima Nibirua (*Nefilima*) za očuvanje teško narušene ekološke ravnoteže njihova planeta te za nesmetano održavanje za zemaljske pojmove neshvatljivo dugog životnog vijeka Nefila, koji bi se po našim današnjim mjerilima, praktično ubrajali među besmrtnike. Njihova dugovječnost mjerila se desecima ili čak stotinama tisućljeća i vjerojatno se temeljila u odnosu na nas na posve drugačijoj genetskoj osnovici.

Mnogobrojna ekspedicija Nefila, pristigla s dalekog Nibirua na još potpuno neciviliziranu pleistocensku Zemlju, postupno izvodi opsežne istraživačke radove, podiže prve pogone za ekstrakciju zlata iz morske vode te otvara velike rudnike za eksploataciju zlata na području današnje južne Afrike. Nefili planski postupno podižu brojna naselja, gradove i raketodrome tijekom njihova tisućljećima dugog i neometanog boravka na prapovijesnoj Zemlji.

Jedan od prvih nefilskih raketodroma bio je, po svoj prilici, kod babilonskog grada Sippara, drugi vjerojatno kod drevnog grada Baalbeka u današnjem Libanonu, a treći, podignut poslije općeg potopa, negdje na Sinaju.

Nefili kreiraju modernog čovjeka

U drugoj fazi, nakon brojnih tisućljeća uspješnog djelovanja prvih Nefila, na Zemlju je bio upućen En-Lil, En-Kijev polubrat, koji je trebao preuzeti sve administrativno-organizacijske poslove da bi se En-Ki kao vrhunski znalac, neometan drugim poslovima, napokon mogao posvetiti samo stručnim i specijalističkim poslovima. Između njih dvojice postupno dolazi do sve teže nesnošljivosti koja se nikako nije uspjela razriješiti, već je dalje rasla i kulminirala velikom i dugotrajnom pobunom nezadovoljnih Nefila u južnoafričkim rudnicima zlata prije otprilike 300 tisuća godina.

Tu veliku pobunu Nefila, koju je izazvao dugotrajan iscrpljujući rad u rudnicima, čini se da šturo spominje starozavjetna mudrosna **Knjiga Sirahova** 16,7 sljedećim riječima: *Bog nije oprostio divovima u staro doba kad se pobuniše, pouzdavši se u svoju moć.*

Sukob između En-Kija i En-Lila tijekom vremena se toliko produbio i zaoštrio, a pobuna u južnoafričkim rudnicima poprimila je takve razmjere da je napokon sam kralj Anu odlučio doći s Nibirua na Zemlju da bi razriješio tu dugotrajnu i opasnu krizu koja je ozbiljno ugrožavala čitav projekt ekstrakcije zlata. Opravdanim pritužbama pobunjenika da njihov rad u rudnicima zlata zahtijeva previše teškog fizičkog angažmana te da traje već oko 100 tisuća godina, kralj Anu je napokon izašao ususret.

Nakon bezuspješnih pokušaja pripitomljavanja i edukacije gotovo posve animalnog *Homo erectusa* prihvatio je prijedlog En-Kija da kreira rasu primitivnih radnika koji će umjesto Nefila moći uspješno raditi teške poslove u južnoafričkim rudnicima zlata.

En-Ki je, po naredbi kralja Anua, odmah prionuo mukotrpnom poslu. On je prije približno 300 tisuća godina, kao vrstan genetički inženjer, izvanmaterničkom oplodnjom jajašca *Homo erectusa* sa spermom Nefila te usađivanjem tako dobivenog embrija u maternice nefilskih žena, prvo uspio stvoriti negdje u južnoj Africi sterilnog hibridnog čovjeka kojeg je nazvao *Adam*. Zadatak tih prvih hibridnih ljudskih stvorenja kreiranih na *"sliku i priliku božju"*, koja se nisu mogla sama razmnožavati, bio je da kao primitivni radnici bespogovorno rade za Nefile te da ih prihvate i štuju kao bogove-stvoritelje kojima imaju zahvaliti svoje postojanje.

Reprodukcija sterilnog *Adama* uz pomoć nefilskih žena koje su ih rađale bila je vrlo složena, nepraktična i odviše spora da bi zadovoljila velike potrebe za radnom snagom u rudnicima. Stoga En-Ki odlučuje obaviti vrlo složen zahvat na DNA strukturi *Adama* da bi dobio definitivno prihvatljiv i svrsishodan krajnji proizvod – plodnog muškarca i ženu kao visokoproduktivne jedinke koje će se geometrijskom progresijom brzo razmnožavati i u dogledno vrijeme napučiti Zemlju. Vještom En-Kiju je to pošlo za rukom i prema njegovim očekivanjima tako stvorena ljudska vrsta se u idućih pedesetak tisućljeća, uz pomoć Nefila, iz južne Afrike postupno raširila čitavom Zemljom.

Pomno prateći i proučavajući nemoralno te u mnogo čemu neprihvatljivo ponašanje tih nefilsko-hominidnih hibrida En-Lil i vođe Nefila vrlo

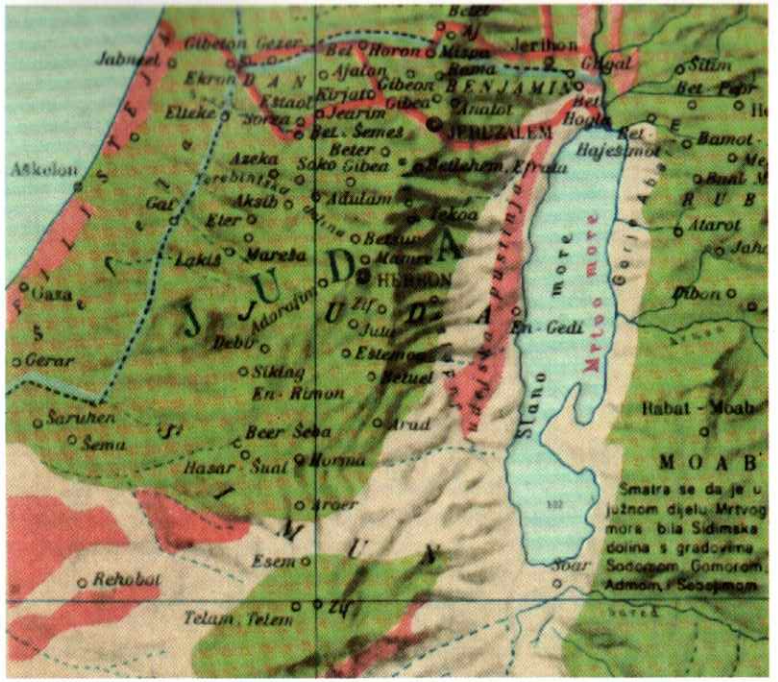

Zemljopisna karta **Mrtvog mora** i šire okolice s biblijskim nazivljem važnijih lokaliteta, koje se koristilo u prvom tisućljeću pr. Kr. Ono je tada bilo prostranije nego što je danas.

Južni dio **Mrtvog mora** kod velikog poluotoka el-Lisan. Pretpostavlja se da su se negdje na tom prostoru nekoć davno nalazili biblijski *"gradovi ravnice"*. Oni su, sa svim svojim nepopravljivo grješnim žiteljima, prema starozavjetnom izvješću, bili hametice uništeni *"sumpornim ognjem"* bačenim s neba.

Iz panoramske slike **Borsippe** vidljiv je opseg razaranja čitavog gornjeg dijela velikog zigurata koji je nekoć imao sedam terasa s malenim hramom na vrhu.

Računalno obrađena orbitalna fotografija misterioznog lica kilometarskih dimenzija na danas beživotnoj Marsovoj površini u **području Sidonije**, koje već nebrojena tisućljeća zagonetno zuri nekud u nedokučive svemirske dubine.

Računalno obrađena orbitalna fotografija gorostasne **D&M piramide na Marsu** udaljene desetak kilometara od misterioznog lica. Procjenjuje se da njezina osnovica svojim opsegom dvadesetak puta nadmašuje opseg Velike (Khufuove) piramide na Gizaškom platou jugozapadno od Kaira.

Erich von Däniken, samouki astroarheolog-amater i istraživač paleokontakata, koji je početkom 70-ih godina meteorskom brzinom postigao svjetsku slavu i golemi komercijalni uspjeh svojim izazovnim, no i s podosta iskonstruiranih dokaza ili emotivno obojenih stavova o bogovima-stronautima koji su, prema njegovu uvjerenju, još u kameno doba pohodili prapovijesnu Zemlju.

Akademik dr. **Zecharia Sitchin**, jedan od vodećih nezavisnih orijentalista-asirologa našeg vremena. On je svojim gotovo pedesetogodišnjim sustavnim istraživanjima i tumačenjima drevnih zapisa bliskoistočnih naroda proniknuo vrlo duboko u prapovijesno doba prije otprilike 450 tisuća godina. Tada su, prema sumerskim zapisima na glinenim pločicama ispisanim klinastim pismom, bogovi Anunnaki prispjeli svojim moćnim svemirskim letjelicama na prapovijesnu Zemlju i na njoj, složenim genetičkim inženjerstvom, izveli hibridnu prototipnu kreaciju modernog čovjeka na platformi tadašnjeg autohtonog homoida - vjerojatno Homo erectusa i njih samih.

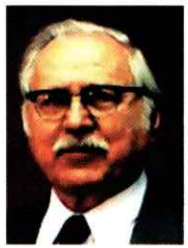

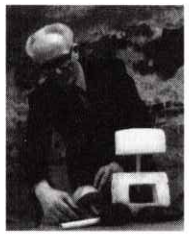

Stjepan Vuković *(1900.-1974.)*, pasionirani samouki arheolog i utemeljitelj eksperimentalne arheologije u Hrvatskoj pored svoje rekonstrukcije naprave kojom su pralјudi vrlo učinkovito bušili rupe za dršku u kamenim sjekirama *(Slika je vlasništvo Gradskog muzeja Varaždin).*

Helena Petrovna Blavatsky *(1831.-1891.)* vodeća ezoteristica XIX. stoljeća i utemeljiteljica prvog u svijetu Teozofskog društva osnovanog 1875. u New Yorku, čiji je glavni zadatak bio da duhovno sve više dezorijentiranim ljudima užurbanog Zapada približi neprolaznu božansku mudrost sačuvanu na Istoku te skrivenu najdublju prošlost ljudskog roda.

su se zabrinuli. Shvatili su da je ta kreacija ljudi *"na sliku i priliku božju"*, koju je odlikovala neobuzdana i krivo usmjerena slobodna volja i nedostatan osjećaj odgovornosti, bila fatalna i nepopravljiva pogreška pa su potajno počeli sve više razmišljati kako bi zatrli hibridni ljudski rod koji nije ispunio njihova očekivanja. Za taj im se podmukli naum uskoro ukazala jedinstvena prilika, jer je Zemlji uskoro predstojao neizbježan opći potop.

Uoči općeg potopa koji je prijetio uništenjem velikog dijela života na našem planetu, Nefili su se svojim moćnim svemirskim letjelicama šutke evakuirali sa Zemlje na veliku orbitalnu stanicu. Oni su dobro znali da je veliki potop kojeg će, kako drži Sitchin, izazvati uklizavanje ogromne antarktičke ledene kape u ocean zbog snažnog gravitacijskog utjecaja planeta Nibiru kad se on na svojoj putanji u blizini Sunca nađe u planetoidnom pojasu bliskom Zemlji, neizbježan te da ga ničim nije moguće spriječiti.

Budući da su ljudskoj vrsti vrlo problematična i neodgovorna ponašanja, koja im je služila prvenstveno za težak i prljav rad u rudnicima, odredili da dijeli sudbinu Zemlje nisu smatrali potrebnim da ikoga od ljudi obavijeste o nadolazećoj katastrofi globalnih razmjera da bi oni pravovremeno nešto poduzeli da se spase od neizbježnog općeg potopa.

Dok su nefilski vođe o predstojećem velikom potopu pred ljudima šutjeli kao zaliveni, jedino je milosrdni En-Ki, njihov kreator, odlučio spasiti od sigurne smrti svog dobrog i odanog prijatelja - mudrog zemaljskog kralja Ziusudru. On ga je potajice upoznao s odlukom nefilskih vođa (*bogova*) glede nadolazećeg velikog potopa koji će uništiti čovječanstvo.

Također ga je podučio kako će sagraditi veliki nepotopivi brod (*korablju*) te se na njega ukrcati s najodanijim podanicima i njihovim obiteljima kad uoči potopa započne uzlijetanje nefilskih svemirskih letjelica sa Zemlje. Na brod premazan smolom mudri kralj Ziusudra je, po En-Kijevu naputku, također ukrcao po jedan par od svake životinjske vrste i lađara Puzur-Amurrija koji će njime upravljati kad naiđu velike vode općeg potopa i usmjeriti ga prema dalekoj planini Araratu.

Kad su izbjegli Nefili, promatrajući snuždeno iz svemira zbivanja na Zemlji poslije velikog potopa, utvrdili da ljudska rasa, unatoč njihovim očekivanjima, ipak nije posve uništena obradovali su se i odlučili su - kako drži Sitchin - upregnuti sve svoje znanje i snage da pomognu malobrojnim preživjelim ljudima koji su im tisućljećima vjerno služili da se razmnože, ponovo nastane Zemlju te da započnu samostalno slagati kocku vlastitog materijalnog i duhovnog napretka.

Nefili su se, čvrsto odlučni da pomognu ljudima, ubrzo nakon općeg potopa radosno vratili na Zemlju i nesebično podučavali malobrojne preživljenike na području Bliskog istoka prvo osnovama ratarstva i stočarstva, a zatim i drugim korisnim vještinama i znanjima. Time su im dali snažan poticaj za brz razvoj vlastite kulture. Odatle su postupno pripadnike moderne ljudske vrste, koji su se vrlo brzo množili, svojim moćnim letjelicama rasprostranili diljem Zemlje na mnoga područja pogodna za život da bi što prije napučili Zemlju velikim dijelom opustošenu općim potopom.

Veliki nefilski vođa i znanstvenik En-Ki, koji je mnogo kasnije u drevnom Egiptu bio znan kao bog Ptah, osobno je naredio doseljavanje ljudi i podržao razvoj kulture u izuzetno plodnoj nilskoj dolini. Tamo se i danas nalazi podosta impozantnih primjera nezamislivo velikih i složenih graditeljskih ljudskih pothvata izvedenih po zamisli, projektima i pod sigurnim vodstvom bogova - Nefila. Oni su, drži Sitchin, bili prvi vladari preddinastijskog Egipta tijekom više tisućljeća. To je bilo čuveno egipatsko zlatno doba ili *Tep Zepi*.

Ogromni kameni kolosi u čudesnoj smaragdno-zelenoj nilskoj dolini već tisućljećima nijemo i uporno svjedoče o tim pradrevnom, davno prohujalom 'zlatnom dobu' kad su na Zemlji, zajedno s ljudima, živjeli i bogovi koji su došli s neba. Tome u prilog, kako drži Sitchin, čini se da također govore mnoga gorostasna megalitska zdanja diljem svijeta te ostaci prije spomenutog velikog raketodroma kod grada Baalbeka u Libanonu na čijim je ogromnim masivnim kamenim temeljima (*trilitima*) mnogo kasnije bio podignut velebni hram čiji se ostaci i danas ponosno koče povrh grada.

To je ukratko prepričan sadržaj izuzetno zanimljive i uzbudljive Sitchinove knjige REVIZIJA POSTANKA. Sâm autor u toj knjizi navodi da mu, na temelju dosadašnjeg opsežnog i dugotrajnog istraživanja, preostaje još samo da napiše posljednju knjigu o Nefilima te napokon stavi točku na "i".

Uvaženi američki orijentalist dr. Alan F. Alford, koji uglavnom prihvaća i podupire Sitchinove stavove i poglede, ipak je dao svoj kritički osvrt na tu Sitchinovu knjigu. On drži da trajanje jednog sara iznosi najvjerojatnije jednu dvanaestinu velike ili Platonove godine - vremenskog perioda tijekom kojega Zemljina os vrtnje opiše precesioni stožac, a ne 3600 godina koliko po Sitchinovoj procjeni iznosi ophodno vrijeme Nibirua. Budući da Platonova ili precesiona godina traje oko 25920 godina, to po mišljenju dr. Alana F. Alforda znači da babilonski sar broji 2160, a ne 3600 godina, kako drži dr. Zecharia Sitchin.

Po toj računici dr. Alana F. Alforda, bogovi Anunnaki (Nefili) su prispjeli s Nibirua na Zemlju prvi puta prije približno 272 tisuće godina, a prvi hibridni čovjek - *Adam* - stvoren je prije nešto manje od 200 tisuća godina. Takvo datiranje djeluje nešto uvjerljivije od Sitchinovog, jer dosadašnji arheološki i paleoantropološki nalazi pokazuju da se počeci suvremenog čovjeka (*Homo sapiensa*) zaista naziru upravo u to doba u južnoj Africi.

Ta Alfordova ispravka, premda dobro došla, zapravo ništa bitno ne mijenja u cijeloj Sitchinovoj priči, jer je na tako velikim vremenskim distancama u odnosu na znanu nam povijest praktički svejedno je li čovjek stvoren na sliku i priliku bogova Anunnaka prije 300 ili 200 tisuća godina.

Zanimljivo je da dr. Alan F. Alford, za razliku od Sitchina, smatra da Nefili izvorno ne potječu s Nibirua. On drži da su ga oni vjerojatno zatekli negdje na svome putovanju svemirom te kolonizirali. Taj im je veliki planet zbog svoje vrlo ekscentrične putanje odlično poslužio kao golema prirodna platforma, izvor sirovina i tehnička baza za istraživanje i kolonizaciju pogodnih planeta Sunčeva sustava.

U idućoj knjizi koja nosi naslov SVEMIRSKI KOD, neumorni Zecharia Sitchin na temelju opsežnih komparativnih istraživanja sumerskih zapisa na glinenim pločicama, BIBLIJE, arheoloških nalaza u Starom i Novom svijetu te bogate fotodokumentacije NASE, dobivene istraživanjima našeg planetskog sustava automatskim svemirskim sondama, vrlo odlučno i energično podiže gust veo koji je tisućljećima dijelio čovjeka od njegovih korijene i sudbine. On smiono otkriva podrijetlo i pravi smisao nekih proročanstva u Starom i Novom zavjetu te navodni tisućljetni tajni kod koji neraskidivo povezuje čovječanstvo sa zvijezdama.

Pri tome Sitchin majstorskom spretnošću i primjerenom znanstvenom ozbiljnošću nastoji pažljivo rekonstruirati dramatična zbivanja krajem posljednjeg tisućljeća pr. Kr. To je bilo presudno vrijeme kada se Bog sa svojim *"čuvarima neba"* (*anđelima*) vratio na Zemlju da bi pohodio grješne ljude i priveo ih čestitom životu.

Tada su se Hebreji, nakon dugotrajnog izgnanstva u Babilonu, napokon vratili u svoju domovinu. To je bilo vrijeme kada je veliki babilonski kralj Nebukadnezar II. (*605.-562. pr. Kr.*), nakon što je usnuo neobičan san o velikom kipu, čuo vjerodostojno tumačenje svoga sna i čuveno proročanstvo o *"posljednjim danima"* iz ustiju vrlo oštroumnog i nenadmašnog mladog hebrejskog proroka Daniela.

U svojoj posljednjoj knjizi pod naslovom IZ RAJA I ZEMLJE dr. Zecharia Sitchin nastoji novim argumentima rasvijetliti gustu tminu koja uporno krije nepoznate graditelje piramida i nekih velebnih megalitskih zdanja. Zanimljivo je istaći da je Sitchin, radeći tu vrlo zanimljivu i izazovnu knjigu koja sadrži brojne nove argumente u prilog fascinantnoj autorovoj hipotezi o podrijetlu čovjeka i prapovijesnoj intervenciji izvanzemaljske inteligencije, okupio i angažirao čak šestoricu visokostručnih suradnika: dva uvažena sveučilišna profesora, svećenika, stručnjaka za problematiku NLO-a, filozofa i romanopisca.

O podrijetlu Nefila i njihovoj ulozi u hijerarhiji kozmičkog stvaranja

Pročitavši prethodni tekst većina čitatelja zasigurno će se znatiželjno zapitati: "Tko je stvorio rod Nefila?" odnosno: "Kako su oni postali svjesna, inteligentna i visokoorganizirana zajednica putnika svemirskim prostranstvima?" u davno prohujalo prapovijesno doba dok još na Zemlji nije bilo inteligentnog života i civilizacije.

Ako drevni sumerski tekstovi na glinenim pločicama omogućuju smjelu, a čini se i sve prihvatljiviju tezu da čovjek tipa *Homo sapiens* nije prirodni evolucijski sljednik autohtonog zemaljskog primata, već da je on, vrlo složenom genetskom ili nekom sličnom intervencijom, antropomorfirani i sapijenizirani primat, što se onda može reći o podrijetlu prapovijesnih nebeskih došljaka Nefila - nositelja vrlo visokih kompaktnih znanja prije nekoliko stotina tisuća godina?

Američki istraživač dr. L. Ron Wilson-Hubbard drži da Nefili potječu

s jednog planetskog sustava u zviježđu Pegaza i da im je izvorno ime Markabijanci. Oni su još prije više stotina tisuća ili čak milijuna godina, po našem računanju vremena, bili prinuđeni napustiti svoj matični planetski sustav i pronaći novo stanište, jer je njihovo sunce – zvijezda Markab – zbog istrošenosti bila pred kolapsom.

Jedna od njihovih velikih istraživačkih misija bila je tada u potrazi za planetima pogodnim za nastanjivanje upućena i prema našem Suncu. Na tom dugom putovanju svemirom naišli su na planet Nibiru preko kojeg su napokon dospjeli u Sunčev planetski sustav koji ih je fascinirao. Oni su, kako na temelju svojih istraživanja drži dr. L. R. Wilson-Hubbard, prvo kolonizirali Mars i Mjesec, a tek zatim Zemlju.

U pokušaju da se barem djelomično odgovori na vrlo izazovno pitanje o izvornom podrijetlu Nefila prije svega valja istaći danas sve razvidniju činjenicu, podjednako prisutnu u kozmologiji, biologiji i srodnim znanostima lišenih predrasuda i formalno-strukovne sputanosti, da su već u samom početku 'velikog praska' bili definirani i opći primordijalni parametri smjerova kao i temeljne scenske dubine ove kozmičke manifestacije. Oni stoga, u okviru rađanja i formiranja svemira, uz sve ostalo, također predodređuju karakter biosfere planeta nastalih diljem svemira milijardama godina nakon početka velikog praska.

Ako se prema tim početno zadanim parametrima nakon desetak milijardi godina postupno formiralo i zasjalo Sunce na rubnom dijelu naše spiralne galaktike, onda se isto tako, uslijed djelovanja ogromnog broja prividno stohastičkih uvjeta, formirao u njegovu bližem okružju i Sunčev planetski sustav te unutar njega planet Zemlja, kao stanište različitih biljnih i životinjskih vrsta. Dakako, s punom snagom pojavljivanja, preobrazbe, prilagodbe i nestajanja pojedinih vrsta, za koje biolozi i evolucionisti koji ne poznaju ili još ne prihvaćaju Sheldrakeovu postavku o morfogeničkim poljima, drže da su vođene jedino instinktom odnosno nagonskom reakcijom.

Neki od planeta našeg Sunca, ili milijardi drugih sunaca naše galaktike, postali su, po istoj logici razvoja, prije ili kasnije staništa svjesnih i inteligentnih bića koja to više uređuju svoj život što dalje napreduju na crti vertikalnog razvoja svijesti. To, naravno, u nekoj razvojnoj fazi znači i nužnu ekspanziju tog i takvog inteligentnog života na više ili manje udaljene planete pogodne za život, bilo izravno, bilo ekstrakcijom odgovarajućih resursa. Jedan od takvih pogodnih planeta zacijelo je bila i prapovijesna Zemlja.

Zakon o ekspanziji života gotovo je nemoguće isključiti, jer je on temeljna odrednica života kao takvog, bez obzira na kojoj razini ga dotičemo. U tom svjetlu pretpostavljeni čin kreacije ili proizvođenja modernog čovjeka integralnim genetskim inženjerstvom podjednako je udaljen od prirodnog evoluiranja i kreacionističke zadanosti.

On, doduše, u sebi sadrži stanovite elemente evolucije primata u cijelom evolucijskom rasponu, isto kao i elemente kreacionizma, no samo na razini postavljanja početnih uvjeta evolucije kozmičke manifestacije. Te kreacionističke elemente – spoznatljive zbog ograničenosti naših pet osjetila tek intuitivnim promatranjem i duhovnim uvidom – naprosto valja prihvatiti kao rubne uvjete unutar kojih se izvodi pojava inteligentnih bića, među koja se ubraja i moderan čovjek.

Promatrano tako, niti su Nefili bogovi u izvornom smislu, niti su oni obavili bilo kakav božanski stvaralački čin. Oni su samo, kao i prapovijesni zemaljski primat kojeg su u njima potrebnoj mjeri sapijenizirali i hominizirali da bi umjesto njih mogao na Zemlji raditi teške i prljave poslove, sljeditelji ogromne i nepreskočive hijerarhije kozmičkog stvaranja koja započinje apsolutnom božanskom svješću.

Djelovali su u suglasju s tada dostignutim dosegom svojih znanja za poboljšanje kakvoće života svoje zajednice i njezina blagostanja u okviru svoje kozmičke misije visokointeligentnog, a ne samo instinktivnog života, kakav je do njihova dolaska carevao na Zemlji u pleistocensko ledeno doba.

Kao što su Nefili složenim postupkom prije nekoliko stotina tisuća godina kreirali iz pogodnog primata (*Homo erectusa*) modernog čovjeka, tako je vjerojatno i njih same davno prije u svemirskim dubinama kreirao netko drugi s odgovarajuće pozicije u nedokučivo složenoj hijerarhiji (*piramidi*) kozmičkog stvaranja.

Vrlo je vjerojatna mogućnost da će i moderan čovjek, koji se tek nedavno vinuo ususret neizmjernim svemirskim prostranstvima, u daljoj budućnosti možda na sličan način kreirati na nekom planetu pogodnom za život novo razumno biće iz raspoloživog fundusa pogodnih autohtonih životnih vrsta koje tamo zatekne i time odigra svoju ulogu u velikoj i neprekidno prisutnoj hijerarhiji kozmičkog stvaranja.

Značenje Sitchinovih istraživanja

Akademik Zecharia Sitchin ne ustručava se u svojim djelima argumentirano odgovoriti na teška pitanja o našem podrijetlu. U svome istraživačkom i spisateljskom zanosu on se kao oštrouman nezavisan istraživač i znanstvenik, za razliku od znanstvenika iz ortodoksnih krugova, nimalo ne boji novih saznanja i spoznaja.

Štoviše, on naprosto žudi za njima. Njegova brojna studijska putovanja i arheološka istraživanja po bliskoistočnim zemljama, u čijim njedrima se još uvijek kriju mnoge tajne najdrevnije prošlosti čovječanstva, urodila su zaista vrlo obilnim plodovima koje nitko od predstavnika službene znanosti te konzervativno orijentiranih biblijskih egzegeta i teologa ni približno nije mogao očekivati.

Zecharia Sitchin je svojim sustavnim i duboko studioznim istraživanjima, koja su trajala nekoliko desetljeća, uspio rasvijetliti podrijetlo drevnih sumerskih bogova Annunaka i pojavu modernog čovjeka kao hibridnog razumnog geokozmičkog bića. Rezultati i zaključci njegovih istraživanja naprosto su šokantni za sve pripadnike svijeta znanosti, a posebice neodarviniste kojima je postojeća paradigma nedodirljiva svetinja uzdignuta gotovo na razinu dogme.

I naposljetku se nameće neizbježno pitanje: "Što reći i kako se postaviti

prema vrlo slobodoumnom i smionom orijentalistu dr. Zecharii Sitchinu kao neumornom slobodoumnom nezavisnom istraživaču te međunarodno prihvaćenom i danas već vrlo cijenjenom autoru koji svojom sistematičnom, metodičnom te uvjerljivom argumentacijom i brojnim originalnim hipotezama vrlo ozbiljno dovodi u pitanje temeljne općeprihvaćene postavke suvremene znanosti o našem podrijetlu i najdrevnijoj prošlosti?"

Dok njegove, uglavnom vrlo dobro argumentirane smione hipoteze i stavovi o realno mogućem geokozmičkom podrijetlu modernog čovjeka, vrlo brzo zadobivaju sve više pristaša u široj javnosti te među danas sve brojnijim slobodoumnim istraživačima, one istovremeno nailaze na vrlo oštro protivljenje u službenim znanstvenim krugovima.

Glavni razlog tome protivljenju nije, dakako, slabost njegove argumentacije već prvenstveno vrlo neugodna činjenica da bi i samo djelomično prihvaćanje njegovih hipoteza, stavova i argumenta vrlo brzo moglo nagristi ili čak ozbiljno ugroziti važeća, općeprihvaćena i neupitna gledišta o podrijetlu modernog čovjeka i njegovom nepojmljivo brzom, gotovo bljeskovitom svestranom ranom napretku, zahvaljujući kojem je, tako reći, u tren oka iz mraka kamenog doba u proteklih samo nekoliko tisućljeća nikla i stasala dična suvremena civilizacija. Ta se službena gledišta, nažalost, većim dijelom temelje na dogovorima i kompromisima znanstvenika, a samo manjim dijelom na čvrstoj argumentaciji.

Dr. Zecharia Sitchin je, za razliku od odviše površnog i brzopletog Dänikena, svojom sustavnom argumentacijom toliko jak da nikome od znanstvenika i teologa ne pada na pamet da za njegove stručne radove i knjige kaže: "To je sitchinovština!" – što je, držimo, najveće neizrečeno priznanje za njegov vrlo plodan dugogodišnji istraživački i spisateljski opus.

Teško se oteti dojmu da je dr. Zecharia Sitchin dušom i tijelom strastveni istraživač i znanstvenik bez predrasuda. Za razliku od Dänikena, on kao vrstan i kompetentan multidisciplinaran svjetski priznati stručnjak vrlo pedantno i odmjereno koristi argumente suvremene znanosti.

Sitchin, u kontrapunktu sa svojim znalačkim raščlambama tekstova svetih spisa drevnih bliskoistočnih naroda, daje čitateljima svojih knjiga i istraživačima vrlo originalan, izazovan i neobičan, ali ipak prihvatljivo uvjerljiv i dalekosežan materijal za ozbiljno razmišljanje. Pravu vrijednost i konačnu ocjenu njegova izuzetno plodnog i originalnog istraživačkog rada i razmišljanja dat će tek vrijeme koje dolazi.

Premda do sada još nema prave potvrde za višestruko iskazanu istraživačku i autorsku hrabrost, spisateljsku predanost, duboku i vrlo zornu argumentiranost iznesenih hipoteza te napose izrazito visok stupanj originalnosti u pristupu i interpretaciji, smatramo da dr. Zecharia Sitchin zaslužuje u najmanju ruku vrlo istaknuto mjesto na prestižnoj listi autora znanstveno-popularne publicistike XX. stoljeća. Držimo da ga se na temelju originalnosti, ozbiljnosti i uvjerljive argumentacije brojnih hipoteza iznesenih u do sada objavljenim djelima može bez ustručavanja nazvati vodećim maestrom paleokontakata našeg vremena.

5.

Aktualnost istraživanja paleo i postpaleokontakata

PALEO I POSTPALEOKONTAKTI SVE AKTUALNIJI U ZNANOSTI

Aktualnost hipoteze o paleo i postpaleokontaktima

Budući da u mnogim zabilježenim drevnim predajama, religijama i neobičnim motivima na većem broju pećinskih slikarija diljem svijeta, od kojih prethodno navedeni primjeri čine tek malen ali, držimo, veoma dojmljiv uzorak koji nikoga ne može ostaviti nezainteresiranim, postoji u više karakterističnih elemenata velika međusobna sličnost i povezanost, umjesno je postaviti sljedeća pitanja:

- "Tko su bila neobična inteligentna bića koja su nekoć vrlo davno posjećivala naše neuke pretke, s njima komunicirala i strpljivo ih podučavala mnogim korisnim vještinama i znanjima?" te
- "Odakle su dolazili i što su htjeli?"

Za ta dva vrlo izazovna, ali i veoma neugodna pitanja suvremena, odviše pozitivistički orijentirana i uskovidna znanost ne želi niti čuti, jer ona, unatoč svim dosadašnjim istraživačkim naporima, još uvijek nije kadra na njih zadovoljavajuće odgovoriti, pa ona stoga ostaju i dalje otvorena.

Nedvojbeno je da nerješiva zagonetka nepobitnog postojanja visokih praktičnih i teorijskih znanja još u dubokom mraku kamenog doba stavlja na Tantalove muke mnoge znanstvenike. Zapanjujući i neosporan fenomen 'znanja prije znanja' danas je zasigurno jedna od najvećih zagonetki na koju znanost ni uz najbolju volju nije kadra pružiti zadovoljavajući odgovor. Stoga u posljednjim desetljećima postaje sve očitije da u traganjima za argumentiranim i dovoljno uvjerljivim odgovorima na ta vrlo izazovna pitanja napokon treba smiono i bez predrasuda krenuti posve novim putem i uz bitno drukčije polazne pretpostavke.

U knjizi RAZUMAN ŽIVOT U SVEMIRU, objavljenoj 1966., eminentni istraživači – Rus I. Š. Šklovski i Amerikanac Carl E. Sagan – iznose hipotezu da su Zemlju tijekom prapovijesnog i povijesnog doba pohodile razne istraživačke misije s drugih nastanjenih planeta u svemiru. S tim u svezi oni su u toj knjizi napisali: "*Mnogim znanstvenicima s kojima smo razgo-*

varali čini se mogućim da su Zemlju pohodili pripadnici raznih galaktičkih civilizacija barem u nekoliko navrata, možda i desetak puta (prosječno jednom u svakih desetak tisuća godina), tijekom raznih geoloških epoha."

U prilog toj tezi, koja se temelji na njihovim vrlo opreznim procjenama, s jedne strane svjedoče brojni dosad pronađeni artefakti nezamislivo velike starosti, a s druge strane veoma brz i skokovit razvoj (pra)čovjeka u modernog čovjeka – *Homo sapiensa*.

Stoga se, na osnovu svega što je prethodno rečeno, posljednjih tridesetak godina pokušava u rasvjetljavanju mnogih nedokučivih tajni naše drevne prošlosti poći od vrlo privlačne te po svemu sudeći logične i veoma realne pretpostavke da su još u drevno kameno doba neka područja na Zemlji neobičnim božanskim letjelicama ili vozilima posjećivali te su, kraće ili dulje vrijeme, živjeli među (pra)ljudima inteligentni došljaci iz neke napredne, materijalno-tehnički visokorazvijene civilizacije. To su mogli biti predstavnici ili preživljenici iz neke od prije spomenutih velikih pradrevnih civilizacija i/ili došljaci iz svemira. Treće mogućnosti naprosto nema.

To je, sudeći prema dosadašnjim brojnim i raznovrsnim nalazima i tragovima, vrlo konstruktivna te sasvim realno utemeljena pretpostavka koja otvara posve nove vidike na vrlo dugu i gotovo posve nepoznatu prapovijest, pretpovijest i ranu povijest čovječanstva.

Također se ne može nikako isključiti niti druga vrlo vjerojatna mogućnost da su nekoć davno na Zemlji na nekim manjim područjima živjele materijalno i tehnički visokorazvijene zajednice, dok su istovremeno, na mnogim drugim daleko većim područjima, vjerojatno živjela brojna plemena posve neukih i poludivljih (pra)ljudi surovog kamenog doba kojima je jedini izvor energije kojim su kako-tako ovladali bila vatra.

Tu komplementarnu pretpostavku neizravno, ali odlično potvrđuje i slika svijeta u kojem živimo. Velik dio čovječanstva danas uživa mnoge prednosti naše tehnički visokorazvijene civilizacije, dok se u nekim zabitim i teško dostupnim egzotičnim područjima Zemlje (*Amazonske prašume, Nova Gvineja, Borneo, prašume središnje Afrike*) još uvijek mogu, ili su se sve donedavno mogli, sresti pripadnici primitivnih plemena koja doslovce žive u kamenom dobu. Nekima od njih, nažalost, nije strano niti ljudožderstvo.

Mnoge istraživače koji su opremljeni suvremenim tehničkim sredstvima dolazili među te posve neuke i poludivlje domoroce oni su nerijetko doživljavali i častili kao bogove koji su se, prema obećanju davno prije danom njihovim precima, vratili u njihovu sredinu. To pogotovo vrijedi za one istraživačke ekspedicije koje su prilikom dolaska u ta područja koristile helikoptere ili avione. Njihovi članovi smatrani su za bogove koji su na zemlju sišli s neba. Očito se i u tom dijelu povijest ponavlja.

Da je poistovjećivanje tehnički i oružjem naprednijih nepoznatih došljaka s bogovima u primitivnim zajednicama sasvim moguće vrlo rječito svjedoči jedna legenda guatemalskih Indijanaca iz XVI. stoljeća. U njoj se prilično detaljno govori kako su se jednog dana u njihovoj zemlji pojavili bjeloputi bogovi. Nakon što su američki znanstvenici sa Sveučilišta u Okla-

homi pomno ispitali tu neobičnu pojavu bogova i njihovo nebožansko ratoborno ponašanje ustanovili su da su ti bogovi zapravo bili gramzljivi i bezobzirni španjolski osvajači.

Mitologija, religija i prošlost mnogih kultura i naroda diljem svijeta ispunjene su – vjerojatno ne bez valjanih razloga – zemaljskim ili svemirskim letjelicama te ljudima ili njima manje-više sličnim razumnim bićima, odjevenim u letačko ili svemirsko odijelo (*skafander*). To je, kao što vrlo uvjerljivo svjedoče prethodno navedeni primjeri, notorna činjenica koja se ničim ne može argumentirano osporiti niti prikriti ignoriranjem, ismijavanjem, vještim guranjem 'pod tepih' ili nekom drugačijom tendencioznom interpretacijom koja zbog svoje nategnutosti ne djeluje nimalo dojmljivo i vjerodostojno.

Mnogi nama danas nepoznati mitološki *"učitelji iz svemira"*, koji su tijekom vrlo dugotrajnog kamenog doba najvjerojatnije više puta pohodili Zemlju, udahnuli su elemente govornog komuniciranja našim još gotovo posve neciviliziranim drevnim precima koji su živjeli u dubokom mraku neznanja. Zatim su ih vjerojatno podučili osnovnim vještinama i znanjima o poljodjelstvu, stočarstvu, lovu i ribolovu te temeljnim etičkim normama. Tek kada su to temeljno gradivo uspješno savladali, dobrohotni *"nebeski učitelji"* podučili su ih postupno temeljnim znanjima o vještini graditeljstva, arhitekturi, astronomiji, matematici i medicini te osnovnim pojmovima religije, koliko su bili kadri shvatiti i prihvatiti.

Tim su praktičnim vještinama i znanjima podarenim od inteligentnih došljaka naši drevni preci ubrzo iz temelja promijenili i preporodili svoj tegoban život te su drastično skratili vrlo dugotrajan i tegoban prirodan tijek postizanja materijalnog napretka, kulture i civilizacije. Nakon što su se drevni nebeski misionari uvjerili da su ljudi dobro shvatili i prihvatili ta znanja te da ih uspješno koriste i dalje razvijaju, vjerojatno su otišli sa Zemlje kako bi svoju odgojno-prosvjetiteljsku misiju nastavili na nekom drugom planetu u svemiru.

Danas je sve očitije da su vrlo vjerojatno na taj način, još tijekom kamenog doba, na nekim područjima Zemlje bili udareni prvi čvrsti temelji poljoprivredi, stočarstvu, zdravom življenju, graditeljstvu te elementarnim religijskim i etičkim normama dostojnim civiliziranog čovjeka. Na tim su temeljima zatim nicali, stasali i razvijali se: religija, umjetnost, kultura, pismenost te naposljetku prve manje ili više nezgrapne konstrukcije (pred)znanstvene spoznaje svijeta.

Iz navedenog razmatranja je očito da su brojne vrlo plastične i živopisne drevne predaje starovjekih kultura i naroda znatno više od pukih maštarija. One nedvojbeno zavređuju da se na temelju suvremenih znanstvenih i tehničkih dostignuća u nekim elementima mnogo kritičnije i temeljitije ispitaju nego što je to do sada učinjeno, te da se zatim odgovarajuće reinterpretiraju u novoj i prikladnijoj interdisciplinarnoj optici.

Brojne rasprave i naklapanja na temu "Jesmo li sami u svemiru?" te "Postoje li uopće negdje drugdje visokorazvijene civilizacije?" danas su is-

to tako deplasirane kao što je potkraj XVIII. stoljeća bila i vrlo burna rasprava o podrijetlu meteorita u Francuskoj kraljevskoj akademiji znanosti. Ona je slavodobitno okončana čuvenim autoritativnim stavom velikog znanstvenika A. L. Lavoisiera (*1743.-1794.*): *"Nemoguće je da kamenje pada s neba, jer na nebu nema kamenja!"*

Danas više uopće nije sporno postoje li izvanzemaljske civilizacije, već je težište prebačeno na traženje odgovora na sljedeća osnovna pitanja: "Gdje su?" te "Zašto nas od pamtivijeka nadziru i posjećuju?" Po čestim viđenjima različitih neidentificiranih letećih objekata (*NLO-a*) u gotovo svim dijelovima svijeta tijekom čitave prošlosti čovječanstva, počevši od kamenog doba pa sve do danas, može se naslutiti da se radi o manje ili više učestaloj, a možda čak i o kontinuiranoj pojavi.

Stječe se dojam kao da nas već desecima, stotinama tisuća, a možda čak i milijunima godina diskretno nadzire barem jedna izvanzemaljska inteligencija koja u najmanju ruku neprestance budno motri i analizira sve što se događa na našem nemirnom i sve uzburkanijem planetu.

Ona diskretno, i bez suvišnog upletanja u materijalni, društveni i duhovni razvoj, pomno prati još uvijek porođajne muke i djetinjstvo naše slabašne, nestašne i duboko konfliktne moderne civilizacije. Jedino što u svemu tome upada u oči jest činjenica da su u pretpovijesno i u rano povijesno doba predstavnici te civilizacije iz svemira vjerojatno dolazili češće među ljude te su s njima intenzivno komunicirali, dok danas, kada smo se napokon i sami vinuli u svemirska prostranstva, to čine vrlo rijetko ili znatno skrovitije, daleko od znatiželjnih očiju šire javnosti.

Čini se da nas tajanstveni inteligentni došljaci iz nebeskih daljina i dalje budno motre te da nas, kao vrlo problematičnu vrstu ograničeno razumnih hominida (ne)predvidljiva ponašanja, ne puštaju da se otisnemo dalje od svojeg matičnog planeta i njegova najbližeg planetskog okružja. To vjerojatno čine iz nužnog opreza da svojim neprimjerenim ponašanjem i neodgovornim postupcima ne bismo unijeli nered i prouzročili kaos u nama još uvijek nedostupnom i nepoznatom svemirskom poretku kojem – po njihovoj procjeni – očito još nismo dorasli.

Također postoji i prilično realna, ali nažalost i vrlo zabrinjavajuća mogućnost da nas iz nekih nama teško dokučivih razloga za nešto važno trebaju pa nas stoga drže na Zemlji u strogoj izolaciji i pod stalnom prismotrom. Jedan od mogućih razloga za to je, primjerice, nedovršenost davno započetog eksperimenta zvanog "čovjek".

Mnogi slobodoumni istraživači, u brojnim pokušajima da napokon suvislo objasne mnoge službenoj znanosti nejasne stvari iz naše prošlosti, već nekoliko desetljeća vrlo uspješno koriste još uvijek više ili manje osporavanu, ali i neobično plodnu pretpostavku o paleo i postpaleokontaktima koja odlučno zastupa ideju "bliskih susreta treće vrste" naših drevnih predaka iz kamenog doba i/ili ranog povijesnog doba s inteligentnim predstavnicima neke prostorno ograničene, tehnički visokorazvijene civilizacije zemaljskog ili vjerojatnije nezemaljskog podrijetla.

U posljednjih dvadesetak godina u studiozno istraživanje mogućih tragova paleo i postpaleokontakata uključuje se sve veći broj ozbiljnih akademski obrazovanih istraživača diljem svijeta. Među njima je danas već zapanjujuće velik broj znanstvenika različitog profila, sveučilišnih profesora pa i akademika.

Oni su svojim predanim radom mnogo doprinijeli da se vrlo široko područje komplementarnih istraživanja mogućih utjecaja izvanzemaljske inteligencije na pojavu i razvitak čovjeka te stasanje civilizacije sve više profilira u potencijalno vrlo perspektivnu i dinamičnu disciplinu – astroarheologiju. U njoj su već danas jasno prepoznatljivi sljedeći bitni elementi koji je čine mladom znanošću:

- predmet istraživanja (*materijalni i nematerijalni tragovi paleo i postpaleokontakata*),
- stajalište s kojeg se predmet istražuje (*hipoteza o paleokontaktima*) te
- za sada još samo djelomično razvijena metodologija istraživanja.

Premda je teško i nezahvalno biti prorok, držimo da se u dogledno vrijeme na području astroarheologije može očekivati bogata žetva novih materijalnih dokaza prikupiti dovoljno čvrstih argumenata koji će proširiti i produbiti postojeće teorijske postavke i diskurse te unaprijediti metodologiju istraživačkog rada.

Smioni istupi slobodoumnih ruskih znanstvenika

Na 2. međunarodnom SETI kongresu (*SETI – engleska kratica za znanstvenu udrugu usmjerenu prema traganju za izvanzemaljskim razumom*) održanom 1972. javljaju se u službenoj znanosti prvi puta izrazi "paleokontakt" te "kozmička arheologija" ili "astroarheologija".

Te nazive u jednom interesantnom predavanju, lišenom krutih akademskih šablona, smjelo uvodi poznati ruski znanstvenik dr. Vladimir Tjurin Avinski. On je, naime, u izlaganju brojnim uvaženim sudionicima tog kongresa iznio svoje čvrsto uvjerenje da su Zemlju još u kameno doba posjećivali predstavnici neke tehnički visoko razvijene civilizacije koji su postupno prenijeli posve neukim (pra)ljudima mnoga korisna umijeća i neka visoka znanja.

Na temelju brojnih do sada uočenih podataka iz mitova, legendi i karakterističnih motiva NLO-a na pretpovijesnim pećinskim slikarijama diljem svijeta, dr. V. T. Avinski drži da je tim drevnim posjetima, koji su se povremeno zbivali vjerojatno desecima tisućljeća tijekom vrlo dugotrajnog kamenog doba, moguće vrlo logično i uvjerljivo protumačiti nagli razvojni skok (pra)čovjeka – tada u najboljem slučaju još poludivljeg, posve neukog i neciviliziranog lovca-lutalice i skupljača plodina – do neobično vještog graditelja brojnih velebnih megalitskih zdanja, gorostasnih piramida i mo-

numentalnih hramova pred kojima svima koji su ih obišli i pažljivije razgledali naprosto zastaje dah.

Tom, u mnogo čemu revolucionarnom tezom, iznesenom u svom izlaganju, dr. V. T. Avinski je izazvao brojne pozitivne ali, nažalost, i daleko brojnije nemile reakcije kod sudionika kongresa te kasnije kod eksponiranih predstavnika službenih znanstvenih krugova. Drugačiji početni stav i ponašanje nije se od većeg dijela predstavnika službene znanosti niti mogao očekivati, jer se nekonvencionalna hipoteza takvog naboja doživljava kao poziv za preraspodjelu uspostavljene moći i stečenih pozicija.

Nepokolebljivo smion stav i odlučnost kojom je dr. V. T. Avinski na tom velikom međunarodnom kongresu, koji je okupio mnoge vodeće svjetske istraživače i znanstvenike, kao što su Drake, Mac Way, Šklovski, Kardašev i drugi, iznio svoje komplementarne poglede, nedvojbeno zaslužuju visoko priznanje za originalnost, argumentiranost i nadasve hrabrost. On je, svjesno riskirajući svoj znanstveni ugled, bio prvi istaknuti znanstvenik koji je u rigidnim znanstvenim krugovima tadašnjeg SSSR-a posijao sjeme novih ideja i pokrenuo proces drukčijeg, kreativnijeg te u mnogo čemu plodnijeg razmišljanja kojeg više nitko ne može zaustaviti.

Zasigurno je jedan od najboljih komentara na vruću temu o paleokontaktima svojevremeno dao poznati ruski istraživač dr. Aleksandar Gorbovski. On je kazao sljedeće: *"Ne treba biti lakovjeran, spreman da se povjeruje svemu od prve riječi, ali isto tako nije nužno biti ni potpuno skeptičan. Ne može se unaprijed kategorički odbacivati sve neobično, sve što se ne slaže s općeprihvaćenim pogledima i ustaljenim pojmovima na koje nas privikavaju od djetinjstva. U znanosti se mora smjelo ići na razuman rizik, treba razmatrati bez predrasuda različite pristupe te, postavljajući hipoteze, tražiti za njih potvrde ili ih osporavati. Bez toga nema pravih znanstvenih istraživanja niti značajnih otkrića."*

Svakom slobodoumnom istraživaču i znanstveniku danas je jasno da se u rješavanju mnogih velikih zagonetki podrijetla i najstarije prošlosti ljudskog roda napokon mora krenuti u duhu tog iznimno pozitivnog stava Gorbovskog od posve drugačijih i plodnijih komplementarnih pretpostavki na temelju kojih se napokon može doći do odgovarajućih viših razina spoznaje i istinskog znanstvenog napretka.

Drugi uvaženi ruski znanstvenik, dr. Vladimir Ivanovič Avinski, koji se uz ostalo bavio i odgonetanjem neobičnih slikarija na uralskim pećinama, odlučio je održati zajedno sa svojim suradnikom astronomom-amaterom Valentinom Frolovičem Terešinom u studenom 1975. na Moskovskom državnom sveučilištu (*MGU*) predavanje pod naslovom "Velika astronomska i matematička znanja graditelja Stonehengea", kako bi konkretnim i većini stručnjaka poznatim primjerom megalitskog graditeljstva potkrijepio svoj nepokolebljiv stav o realnosti paleokontakata.

U tom zanimljivom i zapaženom predavanju, praćenom projekcijama, kome je prethodilo više od godinu dana zajedničkog rada, oni su, na temelju detaljne analize niza veoma složenih geometrijskih odnosa kompleksa Stonehengea, iznijeli svoju dobro argumentiranu pretpostavku prema kojoj taj impozantni megalitski kompleks u Velikoj Britaniji već tisućljećima utjelovljuje i do naših dana svjedoči o posjetu predstavnika neke visoko razvijene zemaljske ili izvanzemaljske inteligencije i njihovim visokim astronomskim znanjima koja su prenijeli čovječanstvu tijekom kamenog doba.

Temeljitom analizom veoma složenih geometrijskih odnosa na kompleksu Stonehengea dr. V. I. Avinski i V. F. Terešin zaključili su da su u njemu u relativnom obliku i uz zapanjujuće visoku točnost, po svemu sudeći, utjelovljeni sljedeći astronomski podaci:

- promjer Zemlje,
- srednja udaljenost Mjeseca od Zemlje te
- promjeri prvih pet unutarnjih planeta Sunčeva sustava (*Merkura, Venere, Zemlje, Marsa i danas nepostojećeg Faetona*).

Jasno je da naši posve neuki preci iz mlađeg paleolitika nikako nisu mogli sami, bez tuđe pomoći, odrediti precizno promjere unutrašnjih planeta Sunčeva sustava i srednju udaljenost Mjeseca od Zemlje. Da su to kojim slučajem i mogli, poznavanje tih apstraktnih astronomskih podataka bilo bi za njih posve beskorisno u kratkom i tegobnom svakodnevnom životu u kojem su eonima jedine teme bile neprestana bespoštedna borba za goli opstanak i preživljavanje u surovim uvjetima.

Dr. V. I. Avinski i V. F. Terešin drže da su te sofisticirane astronomske podatke posve neuki i primitivni ljudi kamenog doba mogli saznati jedino od predstavnika neke visokorazvijene inteligencije. Poznavanje tih podataka, od kojih je neke nakon mnogih napora tek nedavno utvrdila suvremena znanost sa zadovoljavajućom točnošću, po njihovom je dubokom uvjerenju još jedan vrlo ključan i nepobitan neizravan dokaz u prilog teze o paleokontaktima i o, za službenu znanost, krajnje zagonetnom fenomenu 'znanja prije znanja'.

Gorostasne piramide i ljudsko lice na Marsu

Daljnji vrlo jak argument u prilog realnosti pretpostavke o postojanju izvanzemaljskog razumnog života i hipoteze o paleokontaktima pružila su, po našem mišljenju, u posljednjih dvadesetak godina sustavna orbitalna istraživanja susjednog nam planeta Marsa i prve fotografski potkrijepljene inačice kozmičke arheologije.

Detaljnom računalnom analizom mnoštva fotografija njegove površine, snimljenih 1976., na nekima od njih otkrivene su nekoliko godina kasnije pravilne geometrijske i antropometrijske strukture koje nikako ne mogu biti djelo prirodnih sila ili tek puka igra svijetla i sjene, kako se to pokušava nedovoljno uvjerljivo obrazložiti široj javnosti šokiranoj tim posve neočekivanim senzacionalnim otkrićem.

Među tim strukturama kilometarskih dimenzija, koje su podjednako šokirale stručnjake i najširu javnost, svojom jasnoćom i uvjerljivošću posebno se ističu u području zvanom Sidonija (*Cydonia*) nezamislivo velika piramidna zdanja te neobično veliko i krajnje zagonetno ljudsko lice koje s beživotne površine Marsa nijemo zuri nekud u nedokučive svemirske dubine. Na njemu se čak može nazrijeti golema suza pod desnim okom i zubi. Međusobni geometrijski odnos između njih je također vrlo jasan i neporeciv.

Ti, za znanstvenike i širu javnost vrlo šokantni nalazi, koje se već godinama uporno pokušava svim silama osporiti i prikriti, vrlo rječito govore u prilog hipotezi da je na obližnjem nam planetu Marsu nekoć vrlo davno vjerojatno postojala moćna civilizacija koja je zbog nekih razloga (*planetarna kataklizma ili totalni nuklearni rat*) bila zauvijek izbrisana s njegove danas vrlo negostoljubive te posve devastirane površine. Samo su se malobrojni preživljenici svojim svemirskim letjelicama mogli skloniti na površinu ili u unutrašnjost obližnjih planeta, uključujući i Zemlju, te tu ostati kraće ili dulje vrijeme, a možda i zauvijek

Ti hipotetski pradrevni došljaci s Marsa posjedovali su visoka znanja i tehnologiju u mnogo čemu neusporedivo napredniju od tadašnjeg autohtonog *Homo erectusa* – remek djela evolucije na prapovijesnoj Zemlji. Ne može se isključiti niti posve realna mogućnost da su možda upravo oni u davno prohujalo prapovijesno doba utemeljili zemlju Mu, Atlantidu, Carstvo Rame ili neku drugu visoku pradrevnu civilizaciju iz koje je, kao što je već rečeno, mnogo kasnije potekla dugačka i vijugava nepresušna civilizacijska rijeka našom plavetnom i slikovitom planetom Zemljom.

Nakon već spomenutih kataklizmičkih događaja koji, čini se, u prosječnom razmaku od desetak tisuća godina pogode Zemlju, njihovi su malobrojni gradovi i naselja bili posve uništeni. Nakon tih velikih globalnih geoloških kataklizmi preostali su samo ponegdje tek poneki manji ostaci nekoć visoke prapovijesne kulture koja se sada po drugi puta žestoko borila za preživljavanje i goli opstanak.

Tek tu i tamo nalazile su se izdvojene i vjerojatno velikim udaljenostima posve izolirane malobrojne skupine preživljenika koji su vjerojatno još uvijek posjedovali kritičnu masu golemog znanja svoje civilizacije, ali više nisu imali mogućnosti niti materijalnih sredstava kojima bi obnovili svoju visoku tehnologiju i ponovo uspostavili moćnu društvenu zajednicu.

Najbolji primjer njihova nezavidna stanja jest usporedba sa šakom brodolomaca koji se nakon mnogih peripetija nekako uspijevaju spasiti na nekom pustom otoku na kojem, unatoč svim svojim znanjima, zbog nedostatka materijalnih sredstava (*alati, naprave, strojevi, materijali itd.*) i radne snage ne uspijevaju rekonstruirati čak ni rudimente prijašnjih znanja i nužnih materijalnih postignuća za vlastitu pomoć, opstanak i napredak.

Nakon nekog vremena ti bespomoćni brodolomci, prepušteni sebi samima i pritiješnjeni surovim uvjetima preživljavanja na izoliranom pustom otoku, kojima se bezuvjetno moraju prilagoditi, vrlo brzo počinju gubiti svoje civilizacijske odlike i znanja te postupno zapadaju u najteže barbarstvo u kojem neki od njih, u stalnoj i bespoštednoj borbi za goli opstanak, silom prilika postaju ljudožderima. Takvih tragičnih primjera preživljavanja bilo je, nažalost, već više puta čak i u naše doba, poslije brodoloma ili pada zrakoplova u teško dostupnim i nenastanjenim područjima svijeta.

Što se tiče moguće pradrevne veze između civilizacija Zemlje i susjednog Marsa, valja istaći da nije ništa manje vjerojatna i druga mogućnost prema kojoj je vrlo davno stasala i razvila se neka visoka pradrevna civilizacija na Zemlji koja je bila kadra izvoditi duge svemirske letove te osnovati i održavati svoje kolonije na Marsu.

Isto tako valja ravnopravno prihvatiti i treću mogućnost prema kojoj su hipotetski utemeljitelji davno prohujalih civilizacija na Marsu i Zemlji možda bili inteligentni došljaci s neke obližnje zvijezde ili eventualno malobrojni preživljenici s hipotetskog planeta Faetona, čija se orbita vjerojatno nekoć nalazila u području današnjeg planetoidnog pojasa između Marsa i Jupitera. Taj je planet, ako je ikad postojao, vjerojatno bio u nekoj pradavnoj kozmičkoj kataklizmi raznesen u nekoliko većih i bezbroj manjih komada koji danas čine taj pojas nalik golemoj svemirskoj narukvici.

Pretpostavka o paleokontakatima i fenomen znanja prije znanja u posljednjim su desetljećima toliko aktualni da ih više nitko od znanstvenika i teologa ne može olako ignorirati niti samovoljno gurati pod tepih. Njihova sve teže osporiva realnost neodgodivo zahtijeva da se u pokušajima traganja za našim podrijetlom i najstarijom prošlošću napokon smiono zaputimo na posve nove staze, pored sadašnjih odviše dogmatiziranih ustroja znanosti i religije.

U tim dugotrajnim i iscrpljujućim traganjima za našim podrijetlom veliki izazov za znanost nedvojbeno bi trebala biti činjenica da je bit mnogih drevnih predaja, mitova i religija istinita, dok bi istovremeno podjednako velik izazov za religiju trebala biti neosporna činjenica da postoji samo jedna konačna istina o čovjeku i Bogu. Sve što bilo koja drevna predaja, mit ili religija sadrži glede paleokontakata samo je tek pokoji kamenčić u velikom mozaiku istine koji je do danas, zbog mnogih neoprostivih gubitaka znanja i neispravnih naučavanja, još uvijek vrlo nepotpun i poprilično iskrivljen te stoga daleko od zbilje naše najdrevnije prošlosti.

Da bi se napokon kompletirao te složio cjelovit i neiskrivljeni mozaik istine o našem krajnje zagonetnom podrijetlu i najdrevnijoj prošlosti potrebna je velika hrabrost, razumijevanje, tolerancija i iskrena interdisciplinarna te svaka druga konstruktivna suradnja između znanstvenika raznih struka i teologa svih vjerskih konfesija. Iskreno vjerujemo da će se u XXI. stoljeću stvoriti horizonti takva dosega.

Astronomi tragaju za desetim planetom Sunčeva sustava

Valja napomenuti da su u posljednjim godinama astronomi, neovisno o Sitchinovim istraživanjima sumerskih zapisa na glinenim pločicama, za-

mijetili neke neobične gravitacijske smetnje u gibanju vrlo udaljenih kometa po njihovim orbitama. Te se smetnje ne mogu protumačiti djelovanjem gravitacijskih sila nama poznatog fundusa masivnih nebeskih tijela u Sunčevu sustavu.

Pretpostavlja se da te gravitacijske smetnje izaziva neki masivni i zbog ogromne udaljenosti još uvijek nevidljivi planet X koji se vrlo polako retrogradno kreće oko Sunca. O toj hipotezi, kao posve realnoj mogućnosti, već se nekoliko godina oprezno raspravlja iza zatvorenih vratiju u vrlo kompetentnim astronomskim krugovima diljem svijeta.

Početkom listopada 1999., proširila se u svjetskom tisku vijest da su britanski astronomi, predvođeni dr. Johnom Murrayom, specijalistom za komete vrlo izduženih putanja, detaljno analizirajući putanje 13 vrlo udaljenih kometa, još 1996. utvrdili postojanje do sada nepoznatog i vrlo udaljenog gorostasnog planeta u Sunčevu sustavu koji masom, a vjerojatno i veličinom, u najmanju ruku odgovara Jupiteru, a možda ga čak i višestruko nadmašuje.

Prema njihovim opreznim procjenama, on se sada nalazi na vrlo velikoj udaljenosti od Sunca od oko 32 tisuće astronomskih jedinica (*približno pola godine svjetlosti*) te se kreće svojom umjereno ekscentričnom eliptičnom orbitom u suprotnom smjeru od ostalih planeta Sunčeva sustava. Njegovo ophodno vrijeme oko Sunca iznosi nešto manje od šest milijuna godina.

Zbog izuzetno velike udaljenosti od Sunca taj golemi planet je slabo obasjan pa stoga nije vidljiv niti najjačim teleskopima sa Zemlje. Njegova prisutnost zapaža se samo neizravno njegovim slabašnim gravitacijskim učincima na staze vrlo udaljenih kometa koje se kreću svemirskim prostranstvom između orbite najudaljenijeg planeta Plutona i vrlo dalekog Oortova oblaka – neiscrpnog izvorišta kometa.

Astronom dr. J. Murray pretpostavlja da taj planet, po svoj prilici, nije dijete Sunčeva sustava, već da je, tko zna kada, dolutao u njegovu blizinu odnekud iz nedokučivih svemirskih daljina. Otada je ostao zarobljen gravitacijskim silama Sunčeva sustava te retrogradno kruži oko njega kao središnjeg tijela na udaljenosti oko tisuću puta većoj od srednjeg polumjera Plutonove staze.

Priopćenje o tom senzacionalnom otkriću, prema izjavi astronoma dr. J. Murraya, britanski astronomski establishment nije htio dati na uvid pune tri godine čak ni stručnoj javnosti. Tek nakon što su do gotovo istovjetnog nalaza nezavisno došli i objavili ga američki astronomi sa Sveučilišta u Louisiani, postalo je daljnje skrivanje epohalnog otkrića tajanstvenog planeta X besmisleno, pa je napokon dr. J. Murrayu dopušteno da se njegov rad, uz veliko zakašnjenje, obznani putem mjesečnika Kraljevskog astronomskog društva.

Držimo da masivni nevidljivi planet, kojega su po njegovim gravitacijskim učincima na putanje vrlo udaljenih kometa nezavisno otkrili britanski i američki astronomi, zbog svoje vrlo velike udaljenosti od Sunca, umjereno eliptične putanje te nezamislivo dugog ophodnog vremena (*oko 5,7 milijuna godina*), ne bi mogao biti kandidat za tajanstveni planet Nibiru kojega na glinenim pločicama još prije gotovo šest tisuća godina prikazuju Sumerani.

Mogućnost postojanja desetog planeta u Sunčevom sustavu najavila je u jednom priopćenju još 1982. NASA – Američka agencija za svemirska istraživanja. U tom priopćenju stoji da se neko tajanstveno masivno nebesko tijelo nalazi negdje vrlo daleko iza staze Plutona. Samo godinu dana kasnije pomoću orbitalnog visokoosjetljivog infracrvenog teleskopa otkriveno je to tajanstveno nebesko tijelo koje se kreće svemirskim prostranstvom na vrlo velikoj udaljenosti od Sunca.

To značajno astronomsko otkriće objavio je 1983. u svome intervjuu **The Washington Postu** voditelj projekta dr. Gerry Neugebauer. On je kazao da je to nebesko tijelo vjerojatno veličine Jupitera te da se kreće daleko iza staze Plutona, ali ipak dovoljno blizu da se može smatrati pripadnikom Sunčeva sustava.

To se tajanstveno masivno nebesko tijelo u trenutku otkrića prividno kretalo u području zviježđa Oriona. Dr. Gerry Neugebauer tada još nije mogao precizirati o kakvom nebeskom tijelu se zapravo radi. Pretpostavlja se da bi to mogao biti neki planet-lutalica koji, zarobljen gravitacijskim poljem Sunčeva sustava, retrogradno orbitira vrlo ekscentričnom putanjom oko njegova težišta.

Astronomi procjenjuju da bi to gorostasno masivno nebesko tijelo, za koje je još preuranjeno reći da je planet Nibiru, u dogledno vrijeme koje se mjeri stoljećima moglo doseći stazu Plutona i time ući u znanu nam deveteročlanu porodicu planeta Sunčeva sustava. Pretpostavlja se da njegova izrazito ekscentrična putanja na dijelu najbližem Suncu (*apogej*) vjerojatno prolazi negdje između Zemlje i Marsa odnosno planetoidnog pojasa.

Stoga među astronomima postoji sasvim realna bojazan da bi njegov prolaz unutar porodice planeta Sunčeva sustava mogao imati katastrofalne posljedice za Zemlju i sav život na njoj (*teški potresi, žestoke vulkanske erupcije, ogromni tsunami valovi, poplave, pomak osi vrtnje i tome slično*).

Homo X NASTAVLJA SVOJ POVIJESNI HOD!

Velika monodrama čovječanstva, s pleistocenskim kozmičkim eksperimentom u središnjem zapletu, kojoj smo, ispisujući stranice ove knjige, tek nakon višekratnih promišljanja i nedoumica napokon odlučili nadjenuti znakovito rodovsko ime ***Homo X***, time još ni približno nije zaokružena niti dovršena. Ona bi se, u traganju istog autorskog dvojca za tajnama naše drevne prošlosti, mogla nastaviti u još dva poveća tematski zaokružena čina.

U svakom se od njih mijenja globalna scenografija, (pret)povijesni kostimi i tema, ali na prostranoj životnoj sceni planeta Zemlje, obasjanoj životodajnim Suncem, uvijek ostaje isti protagonist – čovjek. On je u vrlo dalekoj prapovijesnoj i pretpovijesnoj zbilji, po svemu sudeći, nespojiv i veoma udaljen od standardnog pozitivističkog linearnog obrasca fizičkog, umnog i duhovnog napretka posve ostvarenog samo na razboju vrlo dugotrajne evolucije isključivo jednostranom i okrutnom borbom za goli opstanak.

Ta, držimo, vrlo dramatična i izazovna ***Homo X***-tema, koja donosi novo svjetlo komplementarnih pogleda na naše misteriozno podrijetlo, vrlo rani bljeskovit razvoj, najdrevniju prošlost te putove nadilaženja rizičnih i retrogradnih alternativa daljnjeg napretka čovječanstva, mogla bi, nadamo se, biti u dogledno vrijeme nastavljena objavljivanjem još dvaju naslova iz ovog otvorenog ***Homo X***-niza. Njihovi radni tematski podnaslovi bili bi: **Fenomen velikih drevnih civilizacija**, a zatim **Starovjeke kamene riznice visokih znanja**.

U njima nastojimo dalje pratiti modernog čovjeka – našeg *Homo X-a* – i njegova dostignuća na čudesnim putanjama neobično brzog i skokovitog razvoja pred osvit i u osvit povijesnog doba, kada je započeo veličanstvenu parabolu znane nam povijesti. Zatim ga pokušavamo dalje pratiti i u sudaru s temeljnim pitanjima i zbivanjima vrlo turbulentne današnjice, o kojima presudno ovisi profil *Homo futurusa* – čovjeka budućnosti i njegove slojevite geokozmičke sudbine.

Držimo da *Homo sapiensa sapiensa* ili novovjekog, anatomski i mentalno modernog čovjeka, u svjetlu rezultata ovog projekta, najcjelovitije određuje naziv *Homo sapiens geocosmicus* koji ističe da je čovjek razumom obdareno hibridno geokozmičko biće vrlo složenog dihotomnog podrijetla.

U konfrontaciji službenih znanstvenih gledišta, filozofsko-teoloških stavova i najnovijih komplementarnih teza iscrtava se u polemičnom tonu, argumentirano i bez stereotipa višeslojan obris čovjekova podrijetla i skokovitog razvitka. Postupno se formira slika da je *Homo sapiens geochosmicus*, alias moderan čovjek, na jednoj strani, proizašao svojim tjelesnim odlikama iz stupnjevitosti evolucijske retorte te, na drugoj strani, kasnim misaonim praskom vjerojatno svezanim s nekim oblikom inteligentnog kozmičkog djelovanja.

Krene li naš *Homo X*, nakon svog dosadašnjeg veoma krivudavog povijesnog vrludanja, dalje pravim smjerom prirodno uravnoteženog hoda, on može otvoriti upravo one dveri koje će ga postupno i nepokolebljivo odvesti strmom uzlaznom stazom napretka: prvo prema svjetlu *Homo ethicusa*, a zatim i mnogo dalje prema jedinoj i jedinstvenoj te konačnoj i najvišoj točki našeg istinskog duhovnog napretka – *Homo spiriticusu* – koju uvaženi francuski mislilac kršćanske orijentacije i paleontolog P. T. Chardin znakovito naziva *"kozmičkom točkom Ω"*.

Kroz strmoglavo rastuće pukotine u krhkom tkivu moderne megatehnološke civilizacije, ozračje poruka i pouka danas sve manje hipotetskih pradrevnih civilizacija i kultura, suvremenom čovjeku otvara nove vidike i dalekosežne spoznajne horizonte. Oni mu mogu biti od neprocjenjive pomoći za ponovno dostizanje neophodnih evolucijskih orbitala, etičnijeg, humanijeg i sadržajno bogatijeg življenja te izbavljenje iz začaranog vrtloga potrošačkog sivila kao i niza drugih, degeneracijom prijetećih ugroza današnjoj sapijentnoj vrsti roda *Homo*.

Uvjereni smo da će moderan čovjek, unatoč svim iskušenjima i preprekama koje mu predstoje na putu daljnjeg razvitka, ostvariti perspektivnu i plodnu budućnost samo ako će biti dovoljno kritičan prema svojoj burnoj i vijugavoj prošlosti te odlučno okrenut prema kreiranju sutrašnjice na čvrstim, neprolaznim i nepatvorenim humanističkim načelima.

Drugim riječima, čovjek će imati budućnost samo ako svojim promišljanjem, ponašanjem i djelovanjem bude vizionarski okrenut prema humanoj budućnosti, odnosno budućnosti istine o sebi i čitavom nizu ograničenja u svome okružju. Ta je orijentacija usmjerena prema *Homo spiriticusu*, koja neizostavno zahtijeva uspon na sljedeći viši stupanj čovjekova bivstva, i njoj nema alternative.

6.

Dodaci

Dodatak 1 – Jesu li posljednji neandertalci živjeli kod Vindije?

Tijekom 1999. čini se da su pale u vodu sve dosadašnje službene teorije prema kojima su posljednji europski neandertalci izumrli još prije nekih 34 tisuće godina u brdskom području Iberskog poluotoka kamo su ih, kako se općenito drži, potisnuli nadmoćniji i ekspanzivniji kromanjonci.

Tu pretpostavku o jednosmjernoj migraciji neandertalaca krajem pleistocena prema europskom jugozapadu čini se da ne podržavaju najnoviji rezultati datiranja dviju fosilnih lubanji kasnih neandertalaca nađenih u špilji Vindiji nedaleko sela Donja Voća kod Ivanca. To je datiranje bilo provedeno radioaktivnim ugljikom suvremenom ASP metodom na Sveučilištu u Oxfordu.

Prema tom sofisticiranom datiranju starost dviju vindijskih lubanja je tek oko 28 tisuća godina, što znači da su posljednji neandertalci živjeli uz kromanjonce na tlu današnje sjeverne Hrvatske najmanje još oko šest tisuća godina kasnije nego što se to donedavno općenito držalo. To je, s obzirom na podjednako pouzdano datiranje istom metodom triju dobro očuvanih fosilnih skeleta modernog čovjeka iz francuske pokrajine Dordogne s lokaliteta Cro-Magnon, neprijeporni dokaz da su posljednji naraštaji neandertalaca koegzistirali s kromanjoncima najmanje nekoliko tisućljeća.

Unatoč tim nalazima i dalje ostaje otvoreno ključno pitanje: "Koliko su se odnosno jesu li se uopće te dvije posve različite vrste prapovijesnih ljudi međusobno miješale?"

Fosilni ostaci iz špilje Vindije, koja je uz svjetski poznato nalazište Hušnjakovo kod Krapine drugi po važnosti paleoantropološki lokalitet na tlu Hrvatske, predani su nedavno u Max Planck institut u Leipzig na vrlo složene DNA analize. Istovjetne analize načinjene u tom institutu prije nekoliko godina pod vodstvom profesora dr. Matthiasa Kringsa nedvosmisleno su pokazale da nismo biološki slijednici klasičnih neandertalaca. Za sada je upitno što će u tom pogledu pokazati DNA analiza na fosilnim ostacima prapovijesnih ljudi iz špilje Vindije.

Uvaženi američki stručnjak za neandertalsku kulturu i profesor Sveučilišta Sjeverni Illinois dr. Fred H. Smith, dobar znalac dvaju hrvatskih nalazišta neandertalaca, u svezi s posljednjim rezultatima datiranja dviju vindijskih lubanja naglašava: *"Istraživanje špilje Vindija, koja se nalazi 9,5 kilometara sjeverozapadno od Ivanca, opovrgava tvrdnju da je posljednje utočište neandertalaca bio Iberski poluotok kao krajnji jugozapad europskog kontinenta. Unatoč stavovima nekih stručnjaka, posljednji su neandertalci ipak živjeli na tlu Hrvatske."*

Premda su dr. Fred H. Smith i njegov kolega dr. Erik Trinkaus odmah zauzeli stajalište da koštani ostaci vindijskih neandertalaca govore u prilog suživota neandertalca i modernog čovjeka, gledište je hrvatskih znanstvenika s HAZU-ovog odjela za paleontologiju i geologiju kvartara da su te ocjene odviše ishitrene i navijačke. Za njih naprosto ne postoji dovoljno uvjerljivih dokaza, jer u Vindiji nisu nađeni čitavi kosturi pretpovijesnih ljudi već samo dijelovi donjih čeljusti, kosti glave te brojne životinjske kosti, što uzeto zajedno čini vrlo heterogen i nekompletan paleoantropološki nalaz od ukupno osamdesetak kostiju.

Dodatak 2 – Stjepan Vuković – bard eksperimentalne arheologije u Hrvatskoj

Velik doprinos u rekonstruiranju tehnologije prapovijesnog čovjeka dao je Stjepan Vuković (*1905.-1974.*), pasionirani arheolog-amater, začetnik brojnih arheološko-paleontoloških iskapanja u sjeverozapadnoj Hrvatskoj (*Vindija, Velika pećina, Vilenica, Bračkova pećina, Krča, Malo Korenovo*) i utemeljitelj arheološkog odjela Gradskog muzeja Varaždin. Još kao mlad i ambiciozan učitelj žarko željan novih saznanja sustavno je obilazio sa svojom učeničkom arheološkom ekipom širu varaždinsku okolicu.

U tim obilascima otkrio je više novih arheoloških i paleontoloških lokaliteta, a bio je i jedan od prvih istraživača špilje Vindije i Velike pećine na južnim padinama Ravne gore koja se prostire sjeverozapadno od Ivanca. Tijekom svog vrlo plodnog i uspješnog radnog vijeka priređivao je brojna zanimljiva popularno-znanstvena predavanja za građanstvo.

U entuzijastičnoj, skromnoj i samozatajnoj osobi Stjepana Vukovića, koji je bio poznat kao veliki rodoljub i domoljub, bili su uz njegovo učiteljsko zvanje sjedinjeni vrlo široki interesi u području arheologije, paleontologije, geologije i etnologije. U svoje slobodno vrijeme intenzivno se bavio raznovrsnim terenskim istraživanjima i sakupljanjem artefakata prapovijesnih kultura na tlu sjeverozapadne Hrvatske.

Svaki nalaz je brižno i detaljno obradio i dokumentirao. Tijekom vremena prikupio je svojim terenskim istraživanjima, za koja, nažalost, nikad nije dobio nikakvu materijalnu pomoć, veoma vrijednu privatnu zbirku u svojoj kući u Ivancu koja je 1949. prebačena u Gradski muzej u Varaždinu gdje je ušla u osnovni fundus tamošnjeg prethistorijskog odsjeka.

Kada je S. Vuković, kao prvi kustos Gradskog muzeja Varaždin, krajem 1964. bio umirovljen, on se uz skromnu mirovinu o svom trošku posve posvećuje onome što ga je kao pasioniranog istraživača godinama najviše zanimalo i zaokupljalo – eksperimentalnoj arheologiji. Zbog njegovih u mnogo čemu originalnih istraživanja na tom području koja su, kako to, nažalost, odviše često biva u znanstvenom svijetu, bila daleko više zapažena i cijenjena u svijetu nego u njegovoj domovini, drži ga se utemeljiteljem eksperimentalne arheologije u Hrvatskoj.

U njegovu dugogodišnjem i vrlo plodnom istraživačkom radu na polju arheologije, paleontologije i eksperimentalne arheologije, za kojeg je kao veliki entuzijast uvijek našao vremena uz svoje vrlo zahtjevno učiteljsko zvanje i obiteljske obveze, središnje mjesto njegova interesa zauzimala je tehnologija izrade različitih artefakata prapovijesnog čovjeka u završnici pleistocenskog ledenog doba.

Oduvijek ga je živo zanimalo kako je prapovijesni čovjek izrađivao svoje oruđe, a posebice uglačane kamene sjekire s kružnom rupom za dršku. Pri tome je posebnu pozornost obratio na raspoložive materijale i pomagala koje je kod njihove izrade (pra)čovjek koristio te koliko je mu je vremena za njihovu izradu bilo potrebno.

Stjepan Vuković je godinama, sustavno i predano istražujući tu nimalo jednostavnu pretpovijesnu problematiku na kojoj su dotad mnogi vrsni pripadnici svijeta znanosti odviše skloni neutemeljenim maštarijama redom lomili zube, vrlo domišljato izvodio mnoge originalne eksperimente za koje je inspiraciju nalazio u svojim terenskim istraživanjima u široj okolici Ivanca. Na taj je način on eksperimentalno provjeravao svoje hipoteze te je tim putem argumentirano i uvjerljivo dokazao posvemašnju neosnovanost nekih dotad nedodirljivih hipoteza službene znanosti.

Jedno od najvećih dostignuća Stjepana Vukovića, neumornog istraživača na vrlo izazovnom i perspektivnom području eksperimentalne arheologije, nedvojbeno je vrlo uspješna rekonstrukcija jednostavne, ali visokoučinkovite naprave za bušenje rupa u kamenim sjekirama. Ta se prapovijesna bušilica za kamen sastoji od četvrtastog kamenog postolja i masivnog valjkastog kamena-zamašnjaka u čije središte je čvrsto usađena cijev od bazge.

On je eksperimentalno dokazao da se tom primitivnom bušilicom može, uz povremeno dodavanje kremenog pijeska i malo vode, relativno brzo provrtati kružna rupa u tvrdom kamenu. Tom krajnje jednostavnom napravom provrtao je u kamenu od serpentina debljine 4,5 centimetara rupu promjera 17 milimetara za samo dvadesetak sati rada.

Stjepan Vuković bacio je svojim istraživanjima i lucidnim provjerama na području eksperimentalne arheologije posve novo svjetlo na dotad uvriježena "nedodirljiva" mišljenja prema kojima je za izradu uglačane kamene sjekire s rupom za dršku prapovijesnom čovjeku bio potreban višegodišnji uporan rad.

Uz brojne znanstvenike koji su s neskrivenim zadovoljstvom prihvaćali

i podržavali rezultate njegovih pionirskih istraživanja bilo je, nažalost, nedobronamjernih i nekolegijalnih pojedinaca iz svijeta znanosti kojima se nije svidio njegov entuzijastičan i eksperimentalnim provjerama potvrđen istraživački rad, na temelju čijih rezultata je argumentirano i uvjerljivo pobijao stavove mnogih uvaženih autoriteta.

Stoga su ga podcjenjivali, omalovažavali, ignorirali te godinama držali u svojevrsnoj izolaciji. Zbog toga je njegov veliki i u mnogo čemu izravan doprinos na području eksperimentalne arheologije ostao, nažalost, sve do danas gotovo posve nepoznat široj javnosti, premda je o svojim istraživanjima objavio više vrijednih radova u domaćim i stranim stručnim časopisima i publikacijama. O pravoj vrijednosti i značenju njegova opusa možda najbolje svjedoči činjenica je bio izabran za dopisnog člana JAZU-a, današnje Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Držimo da je napokon sazrelo vrijeme da se s originalnim i vrijednim istraživačkim opusom te znanstvenim rezultatima Stjepana Vukovića, barda eksperimentalne arheologije u Hrvatskoj, pobliže upozna šira domaća i svjetska javnost. Prvi korak u tom pravcu trebao bi svakako biti da vrijedna zbirka njegovih eksponata, koje je 1977. njegova supruga poklonila tadašnjem Muzeju evolucije u Krapini, ponovno postane i ostane sastavni dio postave današnjeg Muzeja krapinskog pračovjeka, kao što je to i bila od 1978. do 1982.

Dodatak 3 – Helena Petrovna Blavatsky – utemeljiteljica Teozofskog društva

Helena Petrovna Blavatsky, s djevojačkim prezimenom Hahn, rođena je 1831. u uglednoj aristokratskoj obitelji njemačkog podrijetla u Ekaterinoslavu, današnjem Dnjepropetrovsku, u Ukrajini. Zahvaljujući obiteljskoj tradiciji i dominantnim kulturnim faktorima vremena, kao neobično nadarena djevojčica živahne naravi, ali prilično krhkog zdravlja, stekla je već zarana vrlo široko obrazovanje na europskoj razini koje je usmjerava prema znanosti, literarnom izražavanju i glazbi. Vrlo se brzo kod nje razvila izuzetna sklonost prema filozofiji, religiji, izvanosjetilnom opažanju, spiritizmu i okultizmu.

Nakon majčine smrti baka ju je iz Ekaterinoslava odvela na njihovo imanje u blizini grada Saratova koji leži na desnoj obali velike ruske rijeke Volge. Tamo je u neobičnim okolnostima napokon upoznala svog zaštitnika i kasnijeg duhovnog učitelja kojeg je, zahvaljujući svojoj prirođenoj vidovitosti, već više puta viđala u svojoj blizini kao duha još tijekom ranog djetinjstva.

Jednog ljetnog dana 1844., dok je kao 13-godišnja djevojčica jahala imanjem, konj se iznenada nečega jako uplašio i jurnuo svom snagom u bijeg. Helena je – izgubivši nad njim kontrolu – za tili čas bila zbačena iz sedla i padajući na tlo splela se u stremene na kojima je ostala nemoćno

visjeti. U tom, za njezin mladi život vrlo kobnom trenutku, ona je odjednom osjetila kako je obujmljuju nečije čvrste i sigurne ruke te da se istovremeno posve pomahnitali konj naglo zaustavlja u svome divljem galopu.

Bile su to ruke njezinog nevidljivog zaštitnika koji se u tom sudbonosnom trenutku odjednom materijalizirao kao veličanstvena pojava Indijca s bijelim turbanom na glavi te ju je svojom brzom i učinkovitom intervencijom u posljednji trenutak spasio od sigurne smrti.

Ubrzo nakon tog neobičnog događaja Helena odlazi s ocem u London na studij glazbe i tamo ostaje nekoliko godina. Po povratku u Rusiju zaprosio ju je kao 17-godišnju djevojku, u dogovoru s njezinim ocem, 60-godišnji Nikifor V. Blavatsky, oficir i viceguverner Erevana i Transkavkazije.

Otac je, protiv njene volje i unatoč oštro iskazanim protivljenjima, ubrzo udaje za njega. Taj posve neskladan brak, bez tračka uzajamne ljubavi i razumijevanja, trajao je samo nepuna tri mjeseca. Tada slobodoumna i emancipirana Helena, sada mlada gospođa Blavatsky, krajnje nezadovoljna, duboko razočarana i ogorčena tim unaprijed dogovorenim brakom, vrlo brzo napušta muža i 1848. kriomice odlazi iz rodne Rusije u namjeri da je zauvijek napusti.

Krijući se, prerušena u brodskog čistača kabina, doputovala je u Istanbul gdje se privremeno zaposlila u jednom cirkusu. Odatle je, čim je zaradila nešto novaca, ubrzo nastavila put u Egipat gdje je uz pomoć kvalificiranog učitelja tri godine studirala staroegipatsku magiju. Tamo se zadržala do 1851. kada je započela svoja dugačka studijska putovanja po svijetu koja su potrajala sve do 1873.

U nakani da pobliže upozna i prouči nedovoljno poznate drevne kulture mlada, energična, vrlo ambiciozna i pustolovna Helena prvo se uputila u Južnu Ameriku, a zatim je otputovala u Indiju, Nepal, Englesku, SAD, Tibet te naposljetku dolazi u Europu i Rusiju. U rodnoj Rusiji zadržala se svega godinu dana. Već 1873. putuje u zapadnu Europu, a odatle u SAD gdje se nastanjuje u New Yorku. Tamo se 1874. upoznaje s vrlo obrazovanim pukovnikom Henryem Steelom Olcottom, potomkom stare doseljeničke engleske obitelji, s kojim 1875. utemeljuje prvo u svijetu Teozofsko društvo.

Najznačajniji i sudbonosni trenutak, kako za nju tako i za Teozofsko društvo, zbio se 1851. u Londonu na samom početku njezinog dugogodišnjeg studijskog putovanja svijetom. Tada je, kao 20-godišnjakinja, u glasovitom Hyde Parku ponovno susrela svog učitelja-zaštitnika koji je došao u važnu duhovnu misiju s nekoliko indijskih princeva. Tada joj je on izložio plan rada za veliku duhovnu misiju u koju ju je želio uključiti ostavivši joj pri tome slobodan izbor da sama odluči hoće li to prihvatiti ili odbiti.

Neodoljivo željna novih znanja i spoznaja ona radosno prihvaća taj izazov te po nalogu svog duhovnog učitelja-zaštitnika vrlo brzo poduzima niz velikih studijskih putovanja diljem svijeta. Na tim dugotrajnim i nerijetko tegobnim putovanjima osobito ju je privukao i zaokupio vrlo tajanstveni i u ono doba Europljanima gotovo nedostupan Tibet – najveća svjetska riznica drevnih okultnih znanja.

Nakon dugačkog i tegobnog puta te niza neugodnosti i peripetija s vrlo sumnjičavim tibetanskim vlastima, uporna Helena je napokon kročila na strancima nedostupnu Tibetansku visoravan s brojnim lamaserijama u kojima se već tisućljećima ljubomorno kriju i brižno čuvaju mnoga čudesna drevna znanja.

Tijekom trogodišnjeg boravka na Tibetu, čija površina od milijun i dvije stotine tisuća kvadratnih kilometara odgovara površini zapadne Europe, Helena je, zahvaljujući svojoj nenadmašnoj upornosti i snalažljivosti, uspjela ući u za strance tada još gotovo nedostupne hramove Mahayana budizma. Tamo je razgovarala s vrlo učenim lamama koji su je podučavali i upoznali s najvažnijim budističkim svetim spisima koje su ljubomorno čuvali.

Budući da je njihovo prepisivanje bilo strancima najstrože zabranjeno, dovitljiva, oštroumna i entuzijastična Helena naučila je napamet prijevode sadržaja nekoliko značajnijih religijskih djela zapisanih slikovnim pismom na brončanim pločama, te ih je, po povratku s putovanja strancima teško dostupnim prostranstvima Tibeta, prezentirala Zapadu.

Tijekom svoga neumornog traganja za drevnim okultnim znanjima i njihovom izučavanju Helena je napisala velik broj zanimljivih članaka i rasprava u kojima kao vodeći teozof na specifičan način kazuje o duboko skrivenim zakonitostima prirode i čovjeka. Glavne misli-vodilje koje su H. P. Blavatsky nadahnjivale u njenom vrlo plodnom istraživačko-spisateljskom radu bile su:

- *"Nema religije do istine"* te
- *"Učitelji nas mogu samo podučiti o putu kojim su prošli prije nas, no ne mogu oni njime koračati umjesto nas."*

Za H. P. Blavatsky prava se stvarnost nalazi u duhovnom i moralnom jedinstvu svijeta. Brojne kulture, religije i civilizacije samo su različite manifestacije onog praiskonskog, dubokog ljudskog. Čovjekove sposobnosti samo su različiti aspekti jednog te istog stremljenja k spoznaji. Svestrana proučavanja i istraživanja mnogih aspekata života čovjeka i prirode, religije i znanosti samo su načini buđenja svijesti o univerzalnom bratstvu ljudi, o neraskidivom jedinstvu čovjeka i prirode te o zajedničkom Izvoru života.

H. P. Blavatsky drži da svaki čovjek treba proniknuti u taj vječni i neiscrpni Izvor života te, razvijajući i njegujući u sebi vječne moralne vrijednosti, doći do Duha božanske istine - Mudrosti. Upravo taj duhovni proces samospoznaje i sazrijevanja je bit teozofskog naučavanja i djelovanja gospođe Blavatsky i njezinih sljedbenika. On posvema odskače od tada već gotovo općeprihvaćenih pozitivističkih gledišta koja su prevladala u znanosti i društvu XIX. stoljeća.

Valja istaći da je H. P. Blavatsky u zreloj dobi svoga života, puna novih saznanja i spoznaja, prešla s kršćanstva na budizam i primila duhovnu inicijaciju od budističkog sanyasija. Time je u svojoj životnoj završnici odbacila formalnu društvenu pompu i jeftine stereotipe te ušla u strogi duhovni red odricanja - Buddhasanyasa. Svoje posljednje godine života provodi vrlo djelatno i sadržajno daleko od očiju javnosti, kontaktirajući uglavnom samo sa svojim bliskim suradnicima iz Teozofskog društva.

I dalje je, povučena od šire javnosti, slijedeći prihvaćene strogosti neumorno pisala ne odustajući od svoje uzvišene duhovne misije i namjere da ljude upozna, upozori i uzdigne za neprolazne vrijednosti koje ne pripadaju samo jednom povijesnom trenutku ili samo ograničenom broju odabranih. Posve povučena od svijeta, neumorna H. P. Blavatsky umire 1891. u Londonu u dobi od 60 godina.

Vrijeme i sredina u kojoj je živjela, nažalost, nije shvatila njezinu veličinu, duhovnu misiju i značenje niti ju je prihvatila. Stjecajem okolnosti XIX. stoljeće bilo je vrijeme vladajućeg pozitivizma u znanosti, pomodnosti u duhovnim stremljenjima (*pojava spiritizma i rastući interes za orijentalnim filozofijama i religijama kao egzotičnim i atraktivnim*) te naglašenog formalizma u društvenim odnosima.

H. P. Blavatsky bila je poznata kao žestoki protivnik konvencionalnosti, ukočenosti i učmalosti društva koje je samo radi običaja održavalo brojne forme bez sadržaja, ne razumijevajući njihovu pravu bit. Valja primijetiti da vanjska samodopadnost, uz istovremenu posvemašnju unutarnju ispraznost, nažalost nije strana niti našem današnjem, jedno stoljeće "zrelijem" društvu i njegovim općeprihvaćenim vladajućim konvencijama.

Kao slobodoumna intelektualka vrlo širokog obrazovanja, H. P. Blavatsky otvoreno se suprotstavljala licemjerju i lažnom duhovnjaštvu koje nije služilo istini već zadovoljenju puke radoznalosti i zabavi dokonih pojedinaca. Njezine vrlo oštre, iskrene i jasno adresirane kritike izazivale su mnoge burne reakcije i negodovanja u učmaloj društvenoj sredini njezina doba, odviše zadojenoj pragmatizmom i pozitivizmom.

Mnogi su površni i pristrani suvremenici često o njoj i njezinu radu iznosili grube neistine rukovođeni neznanjem ili zlonamjernom krivom interpretacijom njezinih pogleda i stavova. Prikazivali su je tendenciozno kao vrlo mračnu, nestabilnu i nepouzdanu osobu ili kao jeftinog obmanjivača. Stoga o njezinu liku i djelu danas, nažalost, postoje u široj javnosti brojna vrlo oprečna mišljenja te još uvijek o njoj i njezinu djelovanju kruže mnoge dezinformacije, poluistine pa čak i neistine.

Nedvojbeno je da je H. P. Blavatsky bila izrazito nadarena nekim neobičnim paranormalnim sposobnostima. Poznato je i provjereno da je, primjerice, mogla vezanih očiju čitati knjige i praviti bilješke. Teozofima je također poznato da ju je jedan adept - duhovni učitelj nevidljiv drugim ljudima - godinama sustavno poučavao mnogim tajnim znanjima. Pod njegovim brižnim vodstvom i učenjem ona je napisala svoja opsežna teozofska djela kojima je ubrzo postigla neprolaznu svjetsku slavu.

Kao što se dogodilo i mnogim velikim povijesnim ličnostima prije nje, koje su zahvaljujući snazi svoga duha i intelekta u mnogo čemu živjele daleko ispred svoga vremena, ostalo je poslije njezine smrti tek nejasno sje-

ćanje na njezin mističan lik koji se ničim nije uklapao u općeprihvaćene trendove i kolotečine praktičnog zapadnjačkog života.

Ona, njezino značajno duhovno djelovanje i njezina brojna vrijedna djela neprolazne vrijednosti – ostaju, nažalost, i u naše vrijeme više-manje nepoznati široj javnosti kojom sve više gospodari prizemni poriv stjecanja i posjedovanja, a sve manje uzvišena želja za uzdignućem svijesti, istinskim duhovnim napretkom i samospoznajom.

Nedvojbeno je da H. P. Blavatsky pripada velikom nizu samozatajnih povijesnih ličnosti čija neprolazna djela ostaju uvijek podjednako aktualna. Ona je u svojim pogledima i razmišljanjima, nažalost, bila vrlo daleko ispred vremena u kojem je živjela i djelovala. Stoga će pravu vrijednost, domet i značenje njezina opusa moći valjano prosuditi s primjerene povijesne distance vjerojatno tek neki budući naraštaji u neko drugo vrijeme.

Dodatak 4 – Peretov zapis predaje o nebeskom učitelju Bep-Kororotiju

Dr. Joao Americo Peret, eminentni brazilski istraživač indijanske kulture, prvi je zabilježio na portugalskom jeziku drevnu predaju amazonskih Kayapo Indijanaca o neobičnom nebeskom učitelju Bep-Kororotiju. Tu mu je predaju davne 1952. ponosno ispričao stari plemenski savjetnik Kuben-Krau-Kein kojeg su njegovi suplemenici nazivali Gvaj-Baba, što u prijevodu znači mudrac. Ta predaja u slobodnom prijevodu s portugalskog jezika glasi ovako:

Naš je narod nekoć živio u dalekoj savani, daleko od ovog kraja, odakle se mogao vidjeti gorski lanac Pukato-Ti čiji su vrhovi bili okruženi maglom neizvjesnosti. Ta neizvjesnost nije ni do danas prevladana. Sunce, umorno od svoje daleke dnevne šetnje, leglo je na zelenu ledinu iza šumarka, a Mem-Baba, izumitelj svih stvari, pokrio je nebo svojim ogrtačem ispunjenim visećim zvijezdama. Kad neka zvijezda s njega padne vječni stražar Memi-Keniti prijeđe nebo i vrati je na pravo mjesto.

Jednog je dana, sišavši iz dalekog gorja Pukato-Ti, u selo prvi put došao Bep-Kororoti. Imao je na sebi "bo" (neobično blještavo odijelo), koji ga je pokrivao od glave do pete. U ruci je nosio "kop" (gromovito oružje). Svi iz sela, prestrašivši se njegova izgleda, pobjegoše u šikaru. Muškarci nastojahu zaštiti žene i djecu, a nekoliko ih pokuša zaustaviti neobičnog došljaka, ali je njihovo oružje bilo preslabo. Svaki put kad bi svojim oružjem dodirnuli neobičan Bep-Kororotijev "bo" popadali bi na tlo kao gromom ošinuti.

Neustrašivi ratnik koji je stigao iz svemira morao se smijati krhkosti onih koji su mu se pokušali suprotstaviti. Da bi im dokazao svoju moć podigao bi "kop", uperio bi ga u drvo ili kamen i uništio bi ih. Svi su vjerovali da im Bep-Kororoti na taj način želi pokazati da nije došao da bi s njima ratovao. To je stanje dugo potrajalo. Vladala je velika zbrka. Najhrabriji plemenski ratnici pokušavahu pružiti otpor, ali i oni su se napokon morali pomiriti s

njegovom prisutnošću, jer on nije vrijedao njih niti bilo koga drugog u selu. Njegova su ljepota, sjajna bijela koža, nježnost i ljubav prema svima postupno sve očarali i privukli ih k njemu. Svi stekoše dojam sigurnosti te se s njim sprijateljiše.

Bep-Kororotiju se sviđalo da rukuje našim oružjem i da uči kako bi mogao postati dobar lovac. Napokon je rukovao našim oružjem vještije negoli najspretniji članovi plemena i postao je odvažniji od najodvažnijih ratnika iz sela. Uskoro je Bep-Kororoti bio prihvaćen u pleme kao ratnik, a zatim ga je jedna mlada djevojka izabrala za muža i udala se za njega. Rodiše im se sinovi i kći koju prozvaše Nio-Pouti.

Bep-Kororoti je bio pametniji od svih pa je stoga počeo poučavati ostale nepoznatim stvarima. Naveo je ljude da sagrade "ng-obi", kuću za muškarce kakvu danas imaju sva naša sela. U njoj su iskusni muškarci pričali mladićima o svojim pustolovinama, te su ih tako učili kako se moraju ponašati u opasnosti i kako moraju misliti. Ta je kuća zapravo bila škola, a Bep-Kororoti je bio učitelj.

U "ng-obiju" su se radili ručni radovi i poboljšavalo se naše oružje. Sve to možemo zahvaliti velikom ratniku Bep-Krororotiju koji je došao iz svemira. On je utemeljio "veliku sobu" (seosko vijeće) u kojem smo raspravljali o brigama i nevoljama svog plemena. Tako se ostvarilo bolje odnose u selu, što je svima olakšalo rad i život. Često bi se mladići znali opirati odlasku u "ng-obi". Tada bi Bep-Kororoti obukao svoj "bo" i potražio bi učenike. Oni mu se tada više nisu mogli oduprijeti, pa bi se brzo vratili u "ng-obi", jer su jedino tamo imali sigurnu zaštitu.

Kad je lov bio težak Bep-Kororoti bi uzeo svoj "kop" i njime je ubijao životinje ne ozlijedivši ih. Prema plemenskom običaju lovcu koji je ubio životinju pripadao bi najbolji komad plijena, ali Bep-Kororoti, koji nije jeo seosku hranu, uzimao bi samo onoliko koliko mu je trebalo da prehrani obitelj. Njegovi se prijatelji s tim nisu slagali, ali on nije mijenjao svoj stav.

Tijekom godina prilično se promijenilo njegovo ponašanje. Više se nije družio s ostalima, najradije bi bio sam u svojoj kolibi. Kad bi napustio kolibu uvijek bi išao na brda Pukato-Tia odakle je nekoć stigao. Jednog je dana poslušao volju svog duha, kojoj više nije mogao odoljeti, i napustio je selo. Okupio je svoju obitelj, osim kćeri Nio-Pouti koja je nakon udaje živjela negdje drugdje, i krenuo je sa ženom i sinovima u brda Pukato-Tia.

Prolazili su dani, a Bep-Kororotija nije nigdje bilo. Jednog se dana iznenada opet pojavio u selu i počeo je ispuštati strašne ratničke poklike. Svi pomisliše da je poludio i htjedoše ga smiriti. Kad su mu se muškarci približili došlo je do strašne borbe u kojoj razjareni Bep-Kororoti nije upotrijebio svoje moćno oružje. Tijelo mu je snažno drhtalo i tko bi ga dodirnuo srušio bi se smjesta na tlo kao mrtav. Ratnici su tako jedan za drugim padali na tlo kao mrtvi.

Ta je borba trajala danima, jer su se popadali ratnici za izvjesno vrijeme mogli dići. Oni bi ponovo pokušavali savladati pomahnitalog Bep-Kororotija koji je pod svaku cijenu želio napustiti selo. Slijedili su ga do dalekih gorskih

vrhunaca Pukato-Tia. Tu se dogodilo nešto vrlo stravično pred čime su svi ratnici naprosto zanijemili. Bep-Kororoti povlačio se natraške sve do podnožja Pukato-Tia i pri tome je svojim "kopom" uništavao sve što mu se našlo u blizini. Prije nego što je stigao do vrhunca gorskog lanca, sve se drveće i grmlje odjednom pretvorilo u prah.

Tada se iznenada prolomio silan prasak od kojeg se snažno potresao čitav kraj, a Bep-Kororoti je nestao u zraku okružen plamenim oblacima, dimom i grmljavinom. Taj je strašan događaj uzdrmao svu zemlju iščupao je iz tla grmlje s korijenjem i uništio divlje plodove. Nestalo je i brojne divljači koja je izginula ili je strahovito uplašena pobjegla daleko iz našeg kraja pa je pleme uskoro počelo gladovati.

Nio-Pouti, kći nebeskog ratnika Bep-Kororotija, koja se prije udala za jednog ratnika i rodila mu sina, kazala je svome mužu da zna gdje bi se mogla naći hrana za cijelo selo. Pozvala ga je da ju slijedi u daleka brda Pukato-Tia. Na njezino nagovaranje njezin muž, još uvijek vidljivo ustrašen neobičnim događajem koji se tamo zbio, prikupio je dovoljno hrabrosti i pošao je s njom i sinom u područje Pukato-Ti.

Ondje Nio-Pouti, u kraju Mem-Baba-Kent-Kre, potraži neko neobično stablo i, držeći sina u krilu, sjedne na njegove grane. Tada zamoli muža da savija grane sve dok njihovi vrhovi ne dotaknu tlo. U trenutku kada su grane dodirnule tlo nastade snažna eksplozija, a Nio-Pouti zajedno sa stablom nestade uz zaglušnu grmljavinu u oblacima obavijena dimom, prašinom i munjama.

Muž ju je tamo čekao nekoliko dana i već je klonuo te umirao od gladi i žeđi, kad je odjednom začuo silan prasak i opazio da neobično stablo opet stoji na prijašnjem mjestu. Njegovo iznenađenje bijaše veliko, jer mu je žena ponovo bila ovdje, a s njom i njezin otac Bep-Kororoti. Donijeli su velike košare pune raznovrsne hrane kakvu on nikad prije nije vidio niti poznavao. Nakon nekog vremena Bep-Kororoti je opet sjeo na čarobno stablo i naredio da se grane saviju do tla. Uslijedila je snažna eksplozija nakon koje je neobično stablo opet nestalo u zraku.

Nakon toga se Nio-Pouti s mužem vratila u selo i obznanila je Bep-Kororotijevu zapovijed da se svi odmah presele i podignu svoja sela pred Mem-Baba-Kent-Kreom – kraju u kojem će dobivati hranu. Nio-Pouti je također kazala svojim suplemenicima da sjeme voća, povrća i žbunja moraju sačuvati do kišnog razdoblja kako bi se tada moglo ponovo staviti u zemlju i donijeti novi urod. Tako je kod nas nastalo poljodjelstvo.

Naš se narod zatim preselio do podnožja Pukato-Tia i ondje je dalje živio u miru. U našim selima kolibe su doskora postajale sve brojnije, te su se s bregova mogle vidjeti sve do obzorja.

Dodatak 5

BIBLIJA I APOKRIFNI SPISI OBILUJU GRAĐOM O PALEOKONTAKTIMA

Elohim govori sebi u množini

Zanimljivo je da u starozavjetnoj **Knjizi Postanka** čak na tri mjesta Bog (*Elohim*) izričito govori samom sebi u množini. To su podcrtani dijelovi sljedećih citata iz te knjige:

- *I reče Bog: "Načinimo čovjeka na svoju sliku, sebi slična, da bude gospodar ribama morskim, pticama nebeskim i stoci – svoj zemlji – i svim gmizavcima što puze po zemlji!"* (Post 1,26);
- *Zatim reče Bog: "Evo čovjek postade kao jedan od nas – znajući dobro i zlo! Da ne bi sada pružio ruku, ubrao sa stabla života pa pojeo i živio navijeke!"* (Post 3,22);
- *"Hajde da siđemo i jezik im pobrkamo, da jedan drugome govora ne razumije."* (Post 11,7).

Zasigurno su drevni pisci te višeslojne i fascinantne uvodne biblijske knjige imali valjanih razloga da tako precizno napišu navedene Božje izjave u prvom licu množine. Oni su vjerojatno, dosljedni tradicionalnom nespekulativnom semitskom načinu razmišljanja i izražavanja samo u okviru konkretnih činjenica, željeli jasno istaći da se u tim prigodama zaista radilo o više ravnopravnih božanskih osoba – kolega ili suradnika – kojima se Bog (*Elohim*) izravno obratio.

Budući da se to ponavlja čak tri puta očito je da to nikako ne može biti slučajna pogreška u tekstu drevnog autora ili kasnijih vrlo pedantnih prepisivača **Knjige Postanka**. Biblijski egzegeti i teolozi, na temelju gramatičke analize izvornika, tvrde da je u navedenim citatima korišten apstraktni ili majestetični plural kao specifičan stil izražavanja, što je formalno uzevši, s obzirom na svršetak *"-im"* u božjem imenu *Elohim* zaista točno.

No, imajući u vidu znatno starije sumersko-akadske predloške, kojima su se zasigurno služili sastavljači **Knjige Postanka**, držimo da takav uskovidni formalno-gramatički pristup u dubljoj raščlambi ipak ne djeluje odviše uvjerljivo.

Na koga je mislio i kome je govorio, prema judeo-kršćanskom vjerovanju, jedini Bog (*Elohim*) kada se umjesto prvim licem jednine izričito služio prvim licem množine? To je zaista vrlo uznemirujuće i neugodno pitanje za biblijske egzegete i teologe. Oni nastoje, obilno koristeći nepreciznost i višeznačnost starohebrejskog jezika, prilično nategnuto dokazati da se, čitajući te tekstove, nikako ne smije shvatiti da je u tim zgodama bilo prisutno više ravnopravnih božanskih osoba.

To je, mora se priznati, u najmanju ruku zbunjujuće i prilično neuvjerljivo tumačenje koje posve odudara od prilično jasne nakane drevnih pisaca **Knjige Postanka**. Egzegeti i teolozi su najčešće skloni ustvrditi da je to ostatak mnogoboštva, jer mogućnost da se zaista radilo o više ravnopravnih božanskih osoba kojima se Elohim obraća kao svojim 'kolegama' ili suradnicima, nikako ne odgovara kršćanskim crkvama koje u svome dogmatskom nauku izričito i dosljedno zastupaju monoteizam.

Takvo strogo usmjereno razmišljanje biblijskih egzegeta i teologa ne treba čuditi, jer svaka od kršćanskih crkava, u čijem okrilju djeluju, živi isključivo od neupitne vjere u nadnaravnu Božju objavu ljudima kao čin odozgo, a ne od kritičkog prikupljanja neprijepornih činjenica, davanja znanstveno utemeljenih odgovora i neumornog traganja za pravom istinom koja u naše vrijeme nezadrživo sve više izlazi na vidjelo.

Posve je razumljivo da oni, kao zavisni crkveni službenici, ni u kom slučaju ne smiju i ne mogu službeno prihvatiti i zastupati nikakav drugačiji stav niti dati bilo kakvo drukčije ili komplementarno tumačenje koje ne bi bilo u skladu s dogmatskim crkvenim naukom. U tom se pogledu u posebno teškom položaju nalaze egzegeti i teolozi u Katoličkoj crkvi. Ukoliko se oni u svojim slobodoumnim liberalnim pogledima odviše udalje od službenog crkvenog naučavanja i u tome ustraju, ubrzo doživljavaju niz neugodnosti i ponižavanja, a nerijetko im dolazi u pitanje i daljnji opstanak u redovima crkve, te time i sama egzistencija.

Neprijeporno je da se svaka kršćanska crkva, kao više ili manje moćna, a u razvijenim zapadnim zemljama u pravilu i visokodohodovna interesna organizacija, veoma pribojava svih nezavisnih interdisciplinarnih istraživanja i liberalne reinterpretacije biblijskih tekstova u duhu suvremenih znanstvenih i tehničkih saznanja, čiji bi rezultati mogli na bilo koji način ugroziti ili argumentirano osporiti pojedine elemente njezina apsolutno nedodirljivog dogmatskog nauka i time vrlo ozbiljno dovesti u pitanje vjerodostojnost njezina poslanja i daljnju opstojnost.

Tako nešto naprosto je crkvenom učiteljstvu, koje već odavno ima uobličenu svoju neupitnu konfesijsku dogmatsku istinu, nezamislivo i nedopustivo, bez obzira na snagu argumenata, jer bi u protivnom posljedice za kršćansku religiju i crkve koje ju promiču mogle biti vrlo teške. Moglo bi vrlo lako doći do trajnog gubitka stečenih pozicija.

Kada se konzervativno orijentirani judeo-kršćanski crkveni autoriteti susretnu s novim komplementarnim hipotezama, saznanjima i spoznajama koje na bilo koji način dovode u pitanje ili osporavaju tradicionalni

dogmatski nauk i kojima se zbog njihove uvjerljivosti i tvrdoće ne mogu argumentirano suprotstaviti, tada, kako pokazuje iskustvo u posljednjih nekoliko desetljeća, najčešće prema javnosti mudro pribjegavaju taktičkoj šutnji te njihovu posvemašnjem ignoriranju i nespominjanju izvan uskih teoloških krugova kako na njih ne bi ni na koji način skrenuli pozornost vjernika i šire javnosti.

Tu praksu relativno novijeg datuma, zapravo odraz nemoći utjecajnih pojedinaca iz crkvenih krugova da se suoče s činjenicama koje im nikako ne odgovaraju, a ne mogu ih argumentirano osporiti, možda najbolje ilustriraju dvije vrlo poznate knjige: Blumrichova OTVORIŠE SE NEBESA objavljena 1973. te Kerstenova ISUS JE ŽIVIO U INDIJI izdana 1983. Obje vrlo stručno i argumentirano napisane knjige požnjele su svojevremeno svjetsku slavu, ali su u inače uobičajenim priopćenjima i osvrtima crkvenih krugova o izdanim knjigama ostale mudro prešućene, iako su ih do danas mnogi biblijski egzegeti i teolozi zasigurno itekako pomno proučili.

Uvaženi orijentalist svjetskog glasa akademik Zecharia Sitchin, čije izuzetne knjige crkveni krugovi također iz opreza javno ne spominju, drži da je na za njih nezgodno i veoma uznemirujuće pitanje: "Kome se to Elohim obraća u prvom licu množine?" danas ipak moguće vrlo jednostavno i argumentirano odgovoriti. Dosadašnja opsežna istraživanja starovjekih bliskoistočnih tekstova, naime, jasno pokazuju da se biblijska **Knjiga Postanka** velikim dijelom temelji na znatno starijim sumersko-akadskim izvornicima u kojima se izričito spominju bogovi u množini, a ne Bog u jednini.

Akademik Sitchin drži da Elohimovo izražavanje u prvom licu množine, kojim se on čak u tri navrata neposredno obraća ostalim bogovima koji se ne spominju u **Knjizi Postanka**, nedvosmisleno upućuje da se ti dijelovi teksta temelje na mnogo starijoj sumersko-akadskoj predaji o stvaranju.

Poznato je da su starovjeki Semiti još u svojoj najranijoj povijesti napustili politeizam i prešli na monoteizam. Oni su tijekom tog religijskog prijelaza neke stare bogove prestali štovati, a ostale su postupno saželi u jednog vrhovnog Boga kojeg su, ovisno o povijesnom razdoblju i prigodi, nazivali različitim imenima odnosno naslovima. Najčešći nazivi za Boga u starozavjetnim knjigama jesu:

- Jahve (*Ja jesam*) – vlastito sveto ime Boga koji se, po vjerovanju starovjekih Semita, nadnaravno objavio ljudima. Ono je za njih bilo tabu pa se nije smjelo izgovarati kada su starozavjetni tekstovi čitani naglas;
- Adonaj (*Gospodar nad gospodarima*) – zamjenski naziv koji se od VI. stoljeća pr. Kr. koristio za Boga umjesto svetog imena Jahve pri glasnom čitanju starozavjetnih tekstova,
- Elohim – Bog stvaranja svijeta i čovjeka u pluralnom obliku. Istoznačnica s nazivom Jahve. Singularni oblik je Eloah;
- Sebaoth (*Gospod nad vojskama*);
- Šadaj (*Onaj s gore*) – Bog patrijarha itd.

U tome sažimanju bogova, tvrdi akademik Sitchin, drevni Semiti nisu bili posve dosljedni pa se stoga u **Knjizi Postanka** na nekim mjestima pojavljuje Bog pod imenom Elohim. Prema lingvističkim istraživanjima to je zbirno ime za više bogova. Valja istaći da drevna semitska riječ *el*, odnosno *elim*, označava pripadnika božanskih krugova, dok je u drevnim ugaritskim tekstovima *El* naziv glavnog božanstva.

Elohim je jedno od najstarijih i najrasprostranjenijih Božjih imena u pluralnom obliku koje, po mišljenju biblijskih egzegeta posve nesklonih svakom politeizmu, predstavlja skupni pojam sveukupne božanske moći.

Smatramo da takva poprilično nategnuta i ne odviše uvjerljiva tumačenja kojima se nastoji po svaku cijenu prevladati ili gurnuti pod tepih nezgodnu činjenicu da Bog (*Elohim*) čak tri puta izričito govori u prvom licu množine, ipak ne djeluju dovoljno uvjerljivo. Naime, teško je i naivno povjerovati da bi pravi Bog vodio narcisoidni monolog u kojem sebe sama spominje u množini (*apstraktni ili majestetični plural*).

Držimo da je u duhu konkretnog i slikovitog semitskog načina mišljenja i izražavanja, kakav je bio uobičajen prije približno tri tisućljeća, daleko vjerojatnija, logičnija i uvjerljivija komplementarna pretpostavka da se 'bog' u prvom licu množine izravno obraćao svojim kolegama, što su drevni pisci **Knjige Postanka** očito željeli jasno i bez bilo kakva uvijanja istaći. Njihov tekst je u tom pogledu tako jasno napisan da ga naprosto nije moguće tendenciozno bilo kako drukčije interpretirati.

Obraćanje Elohima u prvom licu množine je u posljednjim desetljećima za sve brojnije istraživače podrijetla i najdrevnije prošlosti čovječanstva vrlo važan i presudan izdajnički detalj u **Knjizi Postanka** kojeg crkveno učiteljstvo, stoljećima odviše zaokupljeno teološkim sadržajima BIBLIJE te poslanjem i funkcioniranjem crkve, nije prilično dugo kritički sagledalo niti smatralo bitnim, pa ga stoga u ranim redakcijama prijevoda biblijskih tekstova nije pravovremeno ispravilo niti uklonilo. To su tri vrlo porozna mjesta na kojima izvorni tekst te drevne biblijske knjige očito nepopravljivo 'propušta vodu'.

Da se to bar djelomično ublaži u suvremenim je prijevodima **Knjige Postanka** izvorna riječ *Elohim* najčešće prevedena kao *Bog, Jahve* ili *Gospod Bog*. To smo utvrdili uspoređujući nekoliko novijih prijevoda BIBLIJE s hebrejsko-engleskim interlinearom u kojem se izvorno božje ime *Elohim*, napisano hebrejskim pismom, također prevodi na engleski kao *God* (*Bog*), što se po našem mišljenju ipak ne bi smjelo raditi.

Ako je BIBLIJA zaista respektabilna sveta knjiga onda se, prevodeći je na moderne jezike, u njoj ne bi smjelo ništa samovoljno prekrajati niti prilagođavati bilo čijim interesima i potrebama. Držimo da bi bilo vrlo korisno i korektno da se ubuduće u novim izdanjima prijevoda BIBLIJE ili starozavjetnih tekstova iza naziva Bog ili Gospod Bog stavi u zagradu i generičko ime iz pročišćenog hebrejskog teksta.

Komentatori i tumači BIBLIJE često ističu da se ona ne smije promatrati i proučavati kao autoritativan izvor prirodoznanstvenih naučavanja

niti kao vjerodostojan povijesni izvor. Oni naglašavaju da je njezina osnovna nakana da religijski osvijetli i osmisli svijet u kome živimo i zbivanja u njemu. Egzegeti i teolozi konzervativne orijentacije još uvijek odviše samouvjereno drže da u biblijskim tekstovima prirodoznanstvenici, a pogotovo istraživači paleokontakata, nemaju što drugo tražiti doli riječi Božje, njegove upute i pouke za svoj vjersko-ćudoredni život te upute za svoj odnos prema Stvoritelju i Uzdržavatelju svega postojećeg.

Unatoč takvom nimalo konstruktivnom stavu eminentnih stručnjaka iz crkvenih redova, u naše vrijeme ipak postaje sve očitije da BIBLIJA, koja je zreo duhovni plod određenog vremena te određene sredine i njezine kulture, uz obilnu evanđeoski nadahnutu vjersku građu također pruža mnogo zanimljive građe i poticaja arheolozima, povjesničarima, prirodoznanstvenicima, inženjerima raznih struka, filozofima, ali i danas sve brojnijim istraživačima paleo i postpaleokontakata.

Stoga u posljednjim desetljećima mnogi slobodoumni nezavisni istraživači koji se bave podrijetlom, pojavom i najdrevnijom prošlošću čovjeka, sve češće posežu za starozavjetnim biblijskim tekstovima i apokrifnim spisima koji, uz vjerske sadržaje, po svemu sudeći, sadrže i podosta zanimljivih indicija i podataka o paleo i postpaleokontaktima. Ta im građa služi kao uporište za formiranje komplementarnih hipoteza o realno vrlo mogućem (geo)kozmičkom podrijetlu i teško objašnjivom bljeskovitom ranom napretku modernog čovjeka.

Danas je zaista teško povjerovati da su naši drevni preci mogli s toliko zanosa i s toliko živopisnih karakterističnih detalja opisivati i brojnim naraštajima pamtiti nešto što nisu nikada vidjeli i doživjeli, nešto što ih se zbog svoje neobičnosti nije izuzetno duboko i trajno dojmilo. Ono što su nekoć davno zaista vidjeli ili viđali na nebu i na tlu bilo je očito toliko impozantno i nesvakidašnje da je ostavilo vrlo dubok i neizbrisiv trag u njihovu sjećanju.

Jezgra tih drevnih sumersko-akadskih mitoloških kazivanja o bogovima, njihovu kolektivnom dolasku na Zemlju i dugotrajnom djelovanju zasigurno počiva na stvarnim pradavnim događajima i činjenicama kojima su kasnije prepričavanjem od naraštaja do naraštaja dodavani, ispuštani ili mijenjani neki elementi.

Prema vjerovanju drevnih Semita i drugih bliskoistočnih naroda, bogovi obitavaju negdje daleko na *"sjevernoj gori"* ili na *"visokoj planini"* obavijenoj oblacima, gdje sijevaju munje i prolama se snažna grmljavina. Oni se očituju u ljudskom liku, ali i u ognju, dimu, grmljavini i potresu – danas svima dobro znanim popratnim učincima pri slijetanju i polijetanju modernih mlaznih i raketnih letjelica.

Zanimljivo je da su Sumerani još u najstarijim oblicima svog slikovnog pisma na glinenim pločicama prikazivali boga (*dingir*) zvjezdicom u obliku križića iz koje na sve strane pravilno izlazi više zraka. Taj drevni sumerski slikovni simbol boga napadno sliči apstraktnom crtežu vrlo udaljenog sjajnog objekta kojeg su Sumerani nekoć davno zasigurno vidjeli ili najvjero-

jatnije češće viđali na nebeskom svodu. To je mogao biti planet, sjajna zvijezda ili suncem obasjana blistava metalna letjelica koja dolazi iz nezamislivo dalekih nebeskih prostranstava i elegantno slijeće na tlo.

Druga neobična činjenica koja na temelju analize drevnih predaja i mitova odmah upada u oči jest da bogovi koji svojim sjajnim letjelicama s neba ili iz oblaka slijeću na zemlju, vrlo brzo uspostavljaju kontakt s ljudima, žive s njima, socijaliziraju ih te ih ustrajno poučavaju mnogim korisnim vještinama i znanjima te etici i religiji. Njihovi pratioci – *"sinovi Božji"* ili *"čuvari neba"*, kako je to na više mjesta slikovito zapisano u **Knjizi Postanka**, odnosno apokrifnoj **Knjizi Henokovoj**, unatoč izričitoj 'božjoj' zabrani samovoljno uzimaju za ljubavnice i žene pristale *"kćeri ljudske"*. One su im rađale djecu koja su izrastala u kršne i dugovječne hibridne ljude izrazito visoka rasta – *Nefile*.

Ti neobični došljaci s neba, odjeveni u blistava odijela, piju, jedu i spavaju, žene se i imaju djecu očito posjeduju smrtno materijalno tijelo kao i ljudi. Oni svojim ponašanjem iskazuju sve tipične ljudske osobine, uključujući i izrazitu sklonost grijehu, što očito posve odudara od osnovnih Božjih značajki. Njihovo odviše slobodno i, teološkim rječnikom rečeno, veoma grješno ponašanje na Zemlji vrlo je slično tipičnom opuštenom i nekontroliranom ponašanju mornara čiji je brod nakon duge plovidbe svjetskim morima napokon uplovio u veliki lučki grad.

U starozavjetnim knjigama može se na više mjesta pročitati da je Bog oduvijek komunicirao s ljudima i pomagao im preko svojih anđela. Ta nebeska bića, gotovo u svemu posve nalik ljudima, oduvijek su imala živ udio u njihovom životu i radu. Anđeli su, kao Božji glasnici i pomoćnici, uvijek dolazili s neba i najčešće su se pojavljivali u odijelima blistavim poput munje. Da ne bi pobuđivali nepotrebnu pozornost hodajući zemljom znali su ponekad dolaziti među ljude i odjeveni poput putnika te bi rado prihvaćali gostoljubivost svojih domaćina te s njima razgovarali. Za podnevne žege odmarali bi se, kao i svi ostali smrtni ljudi, u sjeni velikog drveća (*hrastova*).

Na čiju je sliku stvoren čovjek?

Svakome tko je pažljivo i kritički pročitao biblijsku **Knjigu Postanka** vjerojatno je upala u oči neobična činjenica da čovjek, vrhunac Božjeg stvaralačkog čina, zbog svojeg ćudljivog ponašanja nije ni izdaleka uzorno etičko biće (*Homo eticus*) koje bi odgovaralo savršenom originalu prema kojem je stvoren – Božjoj slici i prilici. Zar je Elohim, svemogući, sveznajući, nepogrešivi i dobrostivi Stvoritelj i Uzdržavatelj svega postojećeg, mogao u presudnom činu stvaranja čovjeka na Zemlji nešto neoprezno ne predvidjeti, propustiti i nepopravljivo pogriješiti?

Čini se da jest, i to ne malo! Prilikom kreiranja čovjeka, koji bi trebao biti vjeran odraz Božje naravi i remek-djelo njegova stvaranja na Zemlji,

očito mu je izmakla iz ruku odviše velika čovjekova sklonost grijehu zbog krivo usmjerene slobodne volje i nedostatne odgovornosti. Budući da je pravi Bog po svojoj naravi i svim svojim djelima apsolutno nepogrešiv, to navodi na vrlo logičan zaključak da su čovjeka na Zemlji nekoć davno kreirala *"na svoju sliku i priliku"* neka vrlo inteligentna, no tjelesna, smrtna i, dakako, nesavršena bića koja su došla odnekud iz nedokučivih nebeskih dubina na prapovijesnu Zemlju.

Po svemu sudeći, starohebrejski pisci **Knjige Postanka** zaista su još prije približno tri tisućljeća začuđujuće pedantno zapisali da je Bog stvorio čovjeka *"na svoju sliku"*. To je, po našem uvjerenju, jedna od najpreciznijih i najdalekosežnijih konstatacija u tom veoma zanimljivom biblijskom tekstu. Ona nedvosmisleno upućuje na vrlo uznemirujuću i šokantnu hipotezu da je prvi čovjek – Adam – po svoj prilici bio stvoren vrlo složenim genetskim inženjerstvom prema grješnom originalu – drevnim inteligentnim došljacima iz svemirskih prostranstava te zatim pod kontrolom bogova neko vrijeme izolirano odgajan u strogo čuvanom *"edenskom vrtu"*.

Stvoritelji čovjeka, kao smrtna tjelesna i pogrešiva inteligentna bića sklona grijehu, očito nisu bili ni približno savršeni kao što je to pravi Bog, pa stoga ni uz najbolju volju nisu bili kadri kreirati boljeg čovjeka nego što su i sami bili. To znači da se moderan čovjek posve ne podudara s istinskom i savršenom Božjom slikom već s realnom slikom svojih vrlo inteligentnih, sposobnih, ali nesavršenih stvoritelja. Stoga se može slobodno reći da je današnji čovjek u najboljem slučaju tek vrlo blijeda ili uvjetna kopija istinske Božje slike.

Ta nesavršena i po svemu sudeći eksperimentalna kopija čak postaje u svojoj najfinijoj strukturi postupno sve lošija i lošija što se od naraštaja do naraštaja dalje reproducira. To posebice vrijedi za čovjekov mentalni sklop kojeg karakterizira kronično velika imunodeficijencija prema grijehu.

Tu naizgled heretičku, ali u biti vrlo logičnu i prihvatljivu komplementarnu hipotezu o podrijetlu modernog čovjeka podržava u **Knjizi Postanka** i vrlo jasno istaknuta pohotljivost *"sinova božjih"* prilikom njihova boravka na Zemlji. Oni se svojim izrazitim nebožanskim ponašanjem vjerojatno nisu bitno razlikovali od svog nebeskog oca koji je, po svemu sudeći, bio neko vrlo inteligentno i sposobno, ali očito grješno i ograničeno smrtno tjelesno biće.

Na to veoma jasno upućuju i sljedeći reci iz **Knjige Postanka**: *Tada Jahve, Bog, pusti tvrd san na čovjeka te on zaspa, pa mu izvadi jedno rebro, a mjesto zatvori mesom. Od rebra što ga je uzeo čovjeku napravi Jahve, Bog, ženu pa je dovede čovjeku* (Post 2,21-22). Iz njih je razvidno da je Bog, kojemu je sve moguće, u činu kreiranja žene zapravo bio vrlo ograničen, jer je morao upotrijebiti duboku narkozu da bi usnulom Adamu kirurškim zahvatom izvadio pogodno tkivo iz kojeg je zatim, vrlo složenim postupkom, genetičkim kloniranjem, načinio prvu biblijsku ženu – Evu.

Pravome svemogućem Bogu, koji ničim nije ograničen u svojem stvaralačkom činu, tako složen postupak genetskog inženjerstva kojim se služe

samo smrtna inteligentna bića zasigurno nije potreban. Taj detalj vrlo jasno upućuje da tu na djelu nije bio Bog već bog - alias inteligentno, grješno i smrtno tjelesno biće. To su očigledne pličine u **Knjizi Postanka**.

Pažljivim čitanjem **Knjige Postanka**, u svjetlu suvremenih znanstvenih, tehničkih i tehnoloških dostignuća, dolazi se do vrlo šokantne, uznemirujuće, ali sigurno i posve logične konstatacije nad kojima se valja duboko zamisliti ne samo judeo-kršćanskim egzegetima i teolozima već i mnogim znanstvenicima koji istražuju podrijetlo i čudesno brzi rani napredak ljudskog roda, jer još uvijek nedokučiva istina o krajnje zagonetnom podrijetlu modernog čovjeka (*Homo sapiensa*) u konačnici može biti samo jedna.

Stoga u posljednjih tridesetak godina brojni slobodoumni nezavisni istraživači i znanstvenici diljem svijeta, koji vrlo dobro razlikuju pravoga Boga od 'boga' i 'bogova', kritički pomno preispituju mnoge neobične opise i tehnogene detalje zabilježene u **Knjizi Postanka**, apokrifnoj **Knjizi Henokovoj**, apokrifnoj **Knjizi Ezrinoj**, starozavjetnoj **Knjizi Ezekielovoj** te u drevnim vedskim spisima.

Prema današnjim znanstvenim i tehničkim saznanjima, u njima postoji velik broj indicija koje vrlo jasno i nedvosmisleno navode na zaključak da podrijetlo moderne ljudske vrste zvane *Homo sapiens* po svoj prilici nije samo zemaljsko, odnosno da moderni čovjek kromanjonskog tipa, po svemu sudeći, nije samoniklo autohtono biće planeta Zemlje.

On je, kao što je već prethodno bilo rečeno, najvjerojatnije hibridno biće kreirano s jedne strane od autohtonog *Homo erectusa*, kome prvenstveno duguje tjelesni oblik (*hardver*) posve prilagođen životnim uvjetima na Zemlji, a s druge strane od inteligentnih došljaka iz svemira koji su mu složenim genetskim inženjerstvom podarili nešto od svog vrlo naprednog duhovno-mentalnog sklopa (*softver*). Oni su mu vjerojatno ostavili i prilično velik rezervni kapacitet za njegov daljnji rast i napredak.

Stoga se na temelju današnjih znanstvenih saznanja može s primjerenom sigurnošću ustvrditi da je *Homo sapiens* plod ili dijete pradavnog vrlo "bliskog susreta" autohtonog zemaljskog hominida kojeg je iznjedrila sporohodna evolucija i inteligentnih došljaka iz svemira.

To se moglo zbiti izravnim kozmičkim intervencionizmom zahvaljujući kojem su bile rođene, te zatim u izolaciji "edenskog vrta" brižno odgajane, prve hibridne jedinke modernog ljudskog bića. Ti su hominidni geokozmički hibridi tipa *Adam* i *Eva* bili prvi naraštaj naše misaone (*sapijente*), ali i zabrinjavajuće ekspanzivne moderne ljudske vrste na prostranoj zemaljskoj pozornici.

Jahvino nebožansko ponašanje

Posebno je zanimljivo pobliže razmotriti s komplementarnih pozicija neobično razmišljanje, vrlo ćudljivu narav i neke neobične postupke starozavjetnog boga Jahve kojega su još drevni Kanaanci prije naseljenja Hebreja

slavili kao božanstvo prirode i prirodnih pojava (*oluja i grmljavina*). On je, prema njihovu vjerovanju, kao i njegovi stariji bogovi-prethodnici također obitavao na visokim brdima obavijenim oblacima i odatle vladao, što je po današnjim znanstvenim i tehničkim saznanjima vrlo znakovita i dalekosežna indicija.

Jahve - jedini Bog - koji se nakon izlaska iz Egipta i lutanja sinajskom pustinjom "odozgo" objavio drevnim Semitima te s njima kao izabranim narodom prije nešto više od tri tisućljeća sklopio savez na Sinaju, spominje se u STAROM ZAVJETU kao nestrpljiv, ljubomoran, ljut, žestok, kako pada u afekt, kako s predumišljajem na razne načine masovno, hladnokrvno i nemilosrdno ubija grješne ljude pa čak i posve nedužnu djecu - stvorenja koja je u svome velebnom stvaralačkom činu načinio *"na svoju sliku"*. To čini općim potopom, sumpornim ognjem (*uništenje Sodome i Gomore*) i smrtonosnim bolestima (*pomor prvorođenaca u Egiptu*).

Vrlo neobična, iracionalna, kolerična, nerijetko žestoka i zasigurno nimalo božanska narav ljubomornog, osvetoljubivog i nemilosrdnog Jahve sklonog mišlju, riječju i djelima žestokim sankcijama, vrlo se jasno nazire iz sljedećeg zapisa u **Knjizi Postanka** 6,6-7: *Jahve se pokaja i u svom srcu ražalosti što je načinio čovjeka na Zemlji. Reče Jahve: Ljude koje sam stvorio izbrisat ću s lica Zemlje - od čovjeka do zvijeri, puzavce i ptice u zraku - jer sam se pokajao što sam ih napravio.*

Zaista je vrlo neobično da Jahve, ako je zaista jedini i pravi Bog, koji bi trebao u svim svojim postupcima dosljedno predstavljati savršeno oličenje beskrajne ljubavi, dobrote, milosrđa i razumijevanja, odjednom može zbog grješnog ponašanja ljudi i veće skupine svojih neposlušnih anđela (*čuvara neba*), koje je u svome gnjevu odlučno odbacio s neba (*orbitalne svemirske stanice*) na Zemlju, početi gubiti živce, zapasti u afekt te mišlju, riječju i djelima, poput kakvog bezdušnog vojskovođe ili generala, tako beskrupulozno i javno gaziti svoje temeljno načelo dano ljudima - *"Ne ubij!"*

To je tipično neprincipijelno, bezdušno i, moglo bi se čak slobodno reći, gotovo genocidno ponašanje posve nespojivo s vječnim, beskrajno dobrostivom i milostivim Bogom kao savršenim vrhunaravnim bićem ispunjenim neizmjernom ljubavlju, milosrđem i razumijevanjem. Ono dolikuje samo 'bogu' koji se piše malim početnim slovom te je grješno i smrtno tjelesno biće. Pravi Bog je po svojoj savršenoj naravi apsolutno nespojiv s bilo kakvom ljutnjom, gubljenjem živaca, zapadanjem u afekt te bilo kakvim idejama zlostavljanja i masovnog ubijanja ljudi. On ima samo bolju, a nikako i 'lošiju' polovicu.

Njemu naprosto ne priliče nikakvi nepromišljeni gnjevni postupci koje biblijski egzegeti pokušavaju protumačiti kao antropomorfizme i antropopatizme (*pridavanje Bogu ljudskih crta i osobina*). Držimo da takva tradicionalna tumačenja nisu uvjerljiva i održiva, već da se tu ipak radi o prilično realističnim opisima razmišljanja i djelovanja Jahve, kao vrlo energičnog i okrutnog zapovjednika misije inteligentnih došljaka u određenim ranopovijesnim okolnostima, a kojeg su starovjeki Hebreji držali Bogom.

Smatramo da su drevni Semiti koji su prihvatili monoteizam toliko štovali Boga i bojali ga se da bi mu se usudili u svetim predajama i tekstovima tako olako, bez čvrste podloge, pridavati nepoželjne ljudske osobine koje ga strahovito degradiraju. Dosljedni svome tradicionalno nespekulativnom načinu razmišljanja i izražavanja u okviru stvarnih događaja i činjenica, oni su zasigurno prepričavali i kasnije zapisali ono što su oni sami ili njihovi preci zaista vidjeli i doživjeli. Stoga se prilikom raščlambe i tumačenja tih starozavjetnih tekstova ne bi smjelo olako i nedovoljno kritički posezati za antropomorfizmima i antropopatizmima.

Iz starozavjetne **Knjige Brojeva** 21,14 poznato je da je nekoć postojao i predbiblijski sveti spis pod nazivom **Knjiga o Jahvinim vojnama**, napisan ranim pjesničkim hebrejskim stilom. Taj je drevni hebrejski spis vrlo rano bio izgubljen ili je možda čak bio i namjerno uništen, jer je vjerojatno odviše razotkrivao izrazito žestoku, pristranu i ratobornu Jahvinu narav.

Pravome i milosrdnom Bogu, kao utjelovljenu čiste ljubavi, zaista ne dolikuje zametanje i vođenje bilo kakvih ratova na bilo čijoj strani, jer kao Svemogući zasigurno ima na raspolaganju niz znatno boljih mogućnosti da među ljudima na zemlji mirnim putem elegantno riješi sve što zaželi.

Da je Jahve bio dugovječno i inteligentno tjelesno biće ljudskog izgleda i ponašanja vrlo jasno je vidljivo iz sljedećih motiva **Knjige Postanka**:

- Kao čovjek je Jahve razgovarao i hodio s pretpotopnim patrijarhom Henokom te njegovim praunukom Noom;
- Tisućljećima kasnije u pratnji dvojice pomoćnika (*anđela*) Jahve je pohodio patrijarha Abrahama i njegovu ženu Saru u njihovu taboru nedaleko drevnog grada Hebrona koji leži u južnom dijelu Judejskog gorja. Oni su ih vrlo gostoljubivo primili te ponudili biranom hranom i mlijekom kao pićem;
- Cjelonoćno hrvanje Jahve s Jakovom, sinom Izaka i Rebeke i praocem dvanaest plemena Izraelovih, koji mu je jasno vidio lice te s njime razgovarao.

Ti primjeri opovrgavaju uvriježeno tumačenje egzegeta i teologa da su drevni Hebreji bili skloni pripisivati Jahvi ljudske crte (*ima lice, oči, usta, nos, ruke, noge itd.*) i osobine (*hoda, razgovara, jede, pije, odmara se, ljuti se itd.*) da bi ga zornije predočili i shvatili. To im, sudeći iz tih vrlo 'bliskih susreta' s Jahvom kao tipičnim ljudskim bićem, očito nije bilo potrebno.

Spektakularan Jahvin silazak na Sinajsku goru

Poslije izlaska Hebreja iz Egipta, a prije njihova dolaska u Kanaan, zbilo se čuveno starozavjetno bogojavljenje na Sinaju (*Horebu*). Tom prilikom pojavio se na vrhu Sinajske gore Jahve u vrlo neobičnim okolnostima. Odatle je pozvao Mojsija kao predstavnika Hebreja k sebi te mu dao vrlo jasne upute za narod da ne bi stradao prilikom njegova silaska.

Zanimljivo je pogledati kako je taj vrlo značajan starozavjetni događaj u kome se Jahve izravno objavio ljudima opisan u biblijskoj **Knjizi Izlaska** 19,16-21: *A prekosutra, u osvit dana, prolomi se grmljavina, munje sijevaše, a gust se oblak nadvi nad brdo. Gromko zaječa truba, zadrhta sav puk koji bijaše u taboru. Mojsije povede puk iz naroda Bogu. Stadoše na podnožju brda. Brdo Sinaj zavilo se u dim, jer je Jahve u obliku ognja sišao na nj. Dizao se dim kao dim iz peći. Sve se brdo silno treslo. Zvuk trube bivao sve jači. Mojsije je govorio, a Bog mu grmljavinom odgovarao. Jahve siđe na Sinajsko brdo, na vrhunac, i pozva Jahve Mojsija na vrhunac brda. Mojsije se uspe. Sad Jahve reče Mojsiju: Siđi i opomeni narod da ne bi provalio prema Jahvi da ga vidi. Mnogo bi ih poginulo.*

Nakon što je Jahve na Sinaju pred Mojsijem izgovorio svojih deset zapovijedi, slijedi prema **Knjizi Izlaska** 20,18-21 ovaj opis daljnjih zbivanja: *Sav je puk bio svjedok grmljavine i sijevanja, svi čuše zvuk trube i vidješe kako se brdo dimi: gledali su i tresli se i stajali podalje. Onda rekoše Mojsiju: Ti nam govori, a mi ćemo slušati. Neka nam Bog ne govori, da ne pomremo. Ne bojte se – reče Mojsije narodu. Bog je došao da vas samo iskuša; da strah pred njim ostane s vama da ne griješite. Narod ostane podalje, a Mojsije pristupi gustom oblaku gdje se Bog nalazio.*

Kako je iz navedenih citata vidljivo spektakularan Jahvin silazak na Sinajsku goru bio je praćen zaglušnom grmljavinom, sijevanjem munja, potresanjem brda, silnim ognjem, dimom i gustim oblacima. Ti karakteristični znaci, po egzegetskoj interpretaciji BIBLIJE, imaju simbolično značenje dolaska i nazočnosti Boga te vidljivog očitovanja njegove silne moći.

Po suvremenim saznanjima oni su tipični za slijetanje ili uzlijetanje (*lansiranje*) neke snažne raketne letjelice, pa se s tog komplementarnog stajališta mogu smatrati prvenstveno očitovanjem Jahvine silne tehničke, a ne božanske moći. Takvim sofisticiranim letjelicama, sukladno vedskom nauku, služe se samo smrtna tjelesna bića koja, zbog vrlo ograničenih mogućnosti svojih materijalnih tijela, ne mogu samo snagom volje putovati kamo i kuda žele poput svemogućeg Boga za kojeg u tom pogledu nema nikakvih ograničenja.

Da se u tom nesvakidašnjem i veoma stravičnom prizoru spektakularnog Jahvina silaska na Sinajsku goru zaista radilo o nekoj moćnoj letjelici s raketnim kočenjem, čije slijetanje može biti pogubno za promatrače koji bi se prilikom njezina spuštanja na tlo nesmotreno zatekli u blizini, vrlo jasno upućuju u navedenom tekstu sljedeće indicije:

- dobrohotno Jahvino upozorenje izričito dano Mojsiju da se mjestu njegova silaska (*slijetanja*) nitko od ljudi ne približava da ne bi poginuo;
- silazeći oganj i gusti dim koji je obavio mjesto spuštanja Jahvine letjelice;
- zaglušna buka kočnih raketnih motora od koje se treslo tlo u blizini mjesta slijetanja.

Poznato je, naime, da prilikom sijevanja munja koje su ekstremno jako električno izbijanje u atmosferi, nastaje manje ili više žestoka grmljavina, ali nikada ne nastaju gusti oblaci dima. Njihovo nastajanje vezano je samo uz intenzivan proces gorenja, odnosno izgaranja goriva. Zaista je danas vrlo teško s tradicionalnih egzegetskih i teoloških pozicija argumentirano protumačiti, a još teže shvatiti i prihvatiti, da fizičko približavanje okupljenih ljudi silazećem Bogu, koji je nepresušan izvor neizmjerne ljubavi, dobrote, milosrđa i razumijevanja može za njih biti smrtonosno.

Zar Jahve, ako je zaista beskrajno milostivi, dobrostivi i svemogući Bog, savršeno oličenje istinske ljubavi, nije mogao svoj silazak na Sinajsku goru izvesti na neki prikladniji način koji ne bi bio pogibeljan i opasan za ljude koji su hrlili da mu se što više približe da bi ga mogli bolje vidjeti i čuti izbliza? Takav spektakularni tehnogeni stil bogojavljenja je naprosto nespojiv s istinskom Božanskom naravi.

Paradoksalno je da mnogo kasnije taj isti silovit i okrutan starozavjetni Bog, prema kršćanskom vjerovanju utjelovljen u osobi nenadmašnog vjerskog učitelja i vrsnog propovjednika Isusa iz Nazareta, živi među ljudima, druži se s njima, iscjeljuje ih, uskrsava mrtve i sve poziva da bez straha dođu k njemu. U tom pogledu poznat je njegov poziv ljudima iz **Matejeva evanđelja** 11,28: *"Dođite k meni svi koji ste izmoreni i opterećeni i ja ću vas odmoriti."*

Iz navedene usporedbe je očito da su silovit, okrutan i osvetoljubiv Jahve te skromni, blagi i neizmjerno čovjekoljubiv i bogobojazan Isus iz Nazareta po svome načinu razmišljanja i djelovanja dvije posve različite, oprečne i nespojive osobe.

Jahve je po svojoj naravi potpuna suprotnost plemenitom i poniznom Isusu iz Nazareta kojeg kršćani drže Bogom, a muslimani najvećim Božjim poslanikom prije Muhameda. Teško je povjerovati da bi Jahve, ukoliko je zaista pravi Bog, prema ljudima koje je stvorio *"na svoju sliku"* i koje beskrajno ljubi, mogao s neba sići na tako grub i krajnje neobazriv način, pogibeljan za ljude koji hrle prema njemu. Tako nešto može uraditi samo smrtno biće sazdano od krvi i mesa, koje ne posjeduje neograničene Božanske sposobnosti, pa se stoga mora služiti raketnom letjelicom.

Da se lakše sagleda i shvati takvo izrazito nebožansko Jahvino ponašanje, može korisno poslužiti sljedeći primjer. Danas je zasigurno svakome dobro poznata osnovna sigurnosna mjera prema kojoj je na svim aerodromima i raketodromima izričito zabranjeno da se bilo tko nalazi na pisti ili odviše blizu lansirnoj rampi prilikom slijetanja ili uzlijetanja zrakoplova na mlazni pogon odnosno raketne letjelice. Očito je tu sigurnosnu mjeru, prilikom spuštanja svoje moćne letjelice s raketnim kočenjem na Sinajsku goru, primijenio i Jahve, pa je stoga naredio Mojsiju: *"Siđi i opomeni narod da ne bi provalio prema Jahvi da ga vidi. Mnogo bi ih poginulo"*.

Impozantan prizor Jahvina silaska na zemlju praćen sijevanjem, grmljavinom i dimom bio je vrlo stravičan i pogibeljan ne samo za ljude već i za životinje. To u Psalmu 29(28),5-9 opisuju veoma slikovito sljedeći stihovi:

Čuj! Jahve lomi cedre,
Jahve lomi cedre libanske,
i Liban skakuće poput teleta,
a Sirion kao mlado bivolče!
Čuj! Jahve sipa munje,
Jahve sipa munje ognjene!
Čuj! Jahve potresa pustinjom,
Jahve potresa pustinjom kadeškom!
Čuj! Od straha se mlâde (kote) košute,
prerano se mlâde košute šumske.
Čuj! Bog veličanstveni zagrmje

Također su i stihovi Psalma 18(17),8-15 izvanredno slikoviti u pogledu opisa Jahvine silne božanske ili točnije rečeno tehničke moći. U njima stoji sljedeće:

I zemlja se potrese i uzdrhta,
uzdrmaše se temelji gora,
pokrenuše se, jer On gnjevom planu.
Iz nosnica mu dim se diže,
iz usta mu oganj liznu,
ugljevlje živo od njega plamsa.
On nagnu nebesa i siđe,
pod nogama oblaci mu mračni.
Na keruba stade i poletje;
na krilima vjetra zaplovi.
Ogrnu se mrakom kao koprenom,
prekri se tamnim vodama i oblacima tmastim,
od blijeska pred licem njegovim
užga se ugljevlje plameno.
Jahve s neba zagrmje,
Svevišnjega glas se ori.
Odape strijele i dušmane rasu,
izbaci munje i na zemlju ih obori.

Iz ovih stihova, na temelju današnjih saznanja, može se lako nazrijeti da se Jahve prilikom svojih intervencija na Zemlji očito vrlo vješto služio nekom moćnom raketnom ili mlaznom letjelicom iz koje je nadmoćno vodio bitku oružjima tipa zrak-zemlja. Sve to vrlo jasno upućuje na njegovu tipično ljudsku narav i vojnički poziv. Nije teško zaključiti da je on vjerojatno bio glavni zapovjednik misije inteligentnih došljaka na Zemlji.

Pravome Bogu kao neiscrpnom vrelu vječne ljubavi, dobrote i milosrđa zaista ne dolikuje zametanje ratova i ratovanje na bilo čijoj strani, a pogotovo ne bučnom suvremeno naoružanom mlaznom ili raketnom letjelicom iz koje uz zaglušnu buku izbija snažan oganj i dim.

Zato se danas svakome tko kritički razmišlja zaista vrlo teško složiti s

duboko uvriježenim tradicionalnim mišljenjima i stavovima kršćanskih egzegeta, teologa i istraživača mitova, da su pisci biblijskih knjiga tako zorno i slikovito u nizu detalja opisivali ono što nikad nisu vidjeli ili doživjeli, bilo oni osobno ili očevici dostojni njihova povjerenja. Stoga među stručnjacima za proučavanje BIBLIJE danas sve više prevladava stav da su pisci starozavjetnih knjiga u svojim zapisima zapravo živopisno i realistično, rječnikom svoga doba, prenosili vlastita zapažanja ili izjave vjerodostojnih očevidaca o stvarnim događajima.

Još je teže povjerovati da su starovjeki Semiti, koji po svome mentalitetu nisu bili nimalo skloni bujnoj maštи i izmišljanju, mogli bez čvrstog uporišta stvoriti tako realističnu predodžbu slijetanja ili uzlijetanja (*lansiranja*) moćne raketne letjelice koja sipa velike ognjene jezike i oblake dima, proizvodi zaglušnu tutnjavu snažnu poput strašne grmljavine, silovito potresa brda te žarom ognja koji iz nje izbija na sve strane spaljuje neprijatelje te poput voska topi kamenita brda (*stjenje*) ispod sebe, kako to stoji u Psalmu 97(96),3-5:

Oganj ide pred njim
i sažiže okolo dušmane njegove.
Munje mu svijet osvjetljuju;
zemlja to vidi i strepi.
Brda se tope pred Jahvom k'o vosak,
pred vladarom zemlje sve.

Na današnjem stupnju razvitka znanosti i tehnike danas je svakome tko kritički razmišlja zaista teško bespogovorno prihvatiti tradicionalno mišljenje biblijskih stručnjaka da su to samo nadahnuti mitopejski i pjesnički opisi Jahvine silne božanske moći. Sve su to starovjeki Semiti nekoć zaista morali vidjeti, jer inače ta neobična zapažanja ne bi mogli tako slikovito i vjerno opisati u više karakterističnih tehnogenih detalja, prepoznatljivih tek ljudima modernog doba. Ti stihovi zasigurno nisu samo puke poetske hiperbole.

Silna moć Jahvine superiorne tehnike koju su viđali u raznim okolnostima očito ih je smrtno uplašila i toliko duboko impresionirala da ih je navela na njima jedini logičan zaključak da je on zaista sam Bog, jer sve to u svojoj gotovo posvemašnjoj nomadskoj neukosti nikako nisu mogli drukčije pojmiti, protumačiti niti prihvatiti. Na takvom im razmišljanju s današnjih pozicija zaista nitko ne može prigovoriti niti bilo što zamjeriti.

Pravome Bogu, kao svemogućem, savršeno dobrostivom i milostivom duhovnom biću neograničenih sposobnosti, prilikom silaska s neba na Zemlju nisu potrebni nikakvi zastrašujući specijalni efekti, a pogotovo ne raketne letjelice niti bilo kakva druga moćna tehnička sredstva kojima bi fascinirao ili plašio priproste i neuke ljude odviše sklone praznovjerju te strahovito plašio šumske životinje. Tako nešto zaista je posve oprečno i nespojivo s njegovom savršenom božanskom naravi i neograničenim sposobnostima.

To su vrlo uznemirujuće i nezgodne činjenice nad kojom bi se judeokršćanski egzegeti i teolozi trebali što prije vrlo ozbiljno i duboko kritički zamisliti, kako bi napokon mogli, u svjetlu modernih tehničkih saznanja i znanstvenih dostignuća, u BIBLIJI interdisciplinarno razlučiti stvarno religijski nadahnute sadržaje izravnog bogojavljenja od onih koji to po svojoj danas jasno raspoznatljivoj tehnogenoj prirodi nikako ne mogu biti.

Držimo da Božje zapovijedi koje je Jahve gromoglasno izgovorio na Sinajskoj gori te ih je kasnije, prilikom sklapanja saveza, zapisao na kamenim pločama pred velikim hebrejskim vođom i zakonodavcem Mojsijem, vjerojatno potječu od Boga, ali je iz navedenih karakterističnih tehnogenih elemenata neobično živopisnog biblijskog opisa Jahvina silaska na Sinajsku goru očito da ih on, po svemu sudeći, nije primio izravno iz Božjih ruku.

Mojsiju ih je, po svoj prilici, dao zapovjednik nekih učenih i zasigurno visokoetičnih inteligentnih došljaka koji su ih poznavali i njih se držali te su ih kao misionari nesebično podarili primitivnim, surovim i odviše raskalašenim ljudima onog doba za njihovu svekoliku dobrobit i civilizacijski napredak. Ta okolnost, dakako, nimalo ne umanjuje njihovu neprolaznu vrijednost i univerzalnost. Tu heretičku, ali i vrlo logičnu komplementarnu hipotezu podupire i njihov lapidaran zapovjednički stil kojim su bile izrečene te kasnije zapisane na kamenim pločama.

Što je zabilježeno u apokrifnoj Knjizi Henokovoj?

U starozavjetni biblijski kanon - popis knjiga koje Crkva smatra nadahnutim i službenim - nije uvrštena pozamašna **Knjiga Henokova**, koja sadrži 108 poglavlja i najveća je apokrifna ili pseudoepigrafska knjiga. Ta je knjiga bila vrlo štovana sve do IV. stoljeća, kada ju je crkveno učiteljstvo zbog njezine evanđeoske nenadahnutosti diskreditiralo, proglasilo je apokrifom, izbacilo iz kanona i prepustilo zaboravu.

Knjiga Henokova otada se u Crkvi u Europi više nije prepisivala niti koristila u liturgiji i bila bi zauvijek izgubljena da stjecajem okolnosti nije sačuvana u kanonu Etiopske pravoslavne crkve. Ta je drevna hebrejska sveta knjiga oko 500. godine prevedena na etiopski jezik s ranijeg grčkog prijevoda načinjenog prema izvorniku zapisanom u II. stoljeću pr. Kr. djelomično starohebrejskim, a djelomično aramejskim jezikom. Taj drevni izvornik do danas, nažalost, nije pronađen.

Prva vijest o etiopskom biblijskom kanonu i već davno zaboravljenoj **Knjizi Henokovoj**, za koju se u crkvenim krugovima držalo da je zauvijek izgubljena, doprla je do kršćanske Europe tek prvom polovicom XVII. stoljeća. Jedan primjerak te knjige donio je 1773. iz daleke Etiopije u Englesku veliki istraživač Afrike James Bruce (*1730.-1794.*). U Egiptu su 1886. otkriveni odlomci jednog vrlo ranog grčkog teksta **Knjige Henokove**. Usporedba cjelovitog etiopskog teksta s odlomcima grčkog teksta na-

đenim u Egiptu, pokazala je da su oba teksta u velikoj mjeri podudarna, pa se stoga drži da je etiopski prijevod, koji je jedini cjelovit, vjerodostojan.

Henok je sedmi po redu hebrejski patrijarh u nizu koji započinje Adamom i Evom - biblijskim prvim ljudima. U **Knjizi Postanka** 5,18-24 o pretpotopnom patrijarhu Henoku zapisano je sljedeće: *Kad je Jeredu bilo sto i šezdeset i dvije godine, rodi mu se Henok. Po rođenju Henokovu Jered je živio osam stotina godina, te mu se rodilo još sinova i kćeri. Jered poživje u svemu devet stotina šezdeset i dvije godine. Kad je Henoku bilo šezdeset i pet godina, rodi mu se Metušalah. Henok je hodio s Bogom. Po rođenju Metušalahovu Henok je živio trista godina, te mu se rodilo još sinova i kćeri. Henok poživje u svemu trista šezdeset i pet godina. Henok je hodio s Bogom, potom iščeznu; Bog ga uze.*

U tom šturom biblijskom zapisu o pretpotopnom patrijarhu Henoku, u kome se čak dva puta ističe da je mudri i kreposni Henok *"hodio s Bogom"*, odmah upada u oči neobična činjenica da nije umro, već da ga je Bog, kao svojeg odanog prijatelja i pravednika, još za života uzeo k sebi u nebesa. Henok je prije smrti u dobi od 365 godina naprosto misteriozno *"iščeznuo"* sa Zemlje. Otišao je u nebo gdje mu se zauvijek zameo trag. Zanimljivo je napomenuti da je i njegov praunuk - patrijarh Noa, u čije vrijeme se zbio opći potop - također *"hodio s Bogom"*.

Na starohebrejskom jeziku riječ *hanoch* može se prevesti kao *pronalazač*. Po drevnim hebrejskim predajama zabilježenim u Palestini, pretpotopni patrijarh Henok bio je veliki čarobnjak (*mag*) ili današnjim riječima rečeno - vrlo učen čovjek. On je bio visoka stasa pa je svojim izgledom sličio na diva. Bio je jedan od rijetkih ljudi svoga doba koji je poznavao umijeće pisanja, znanost i božansku mudrost. Henok je ljudima, nakon svojih druženja s Bogom, protumačio znakove neba u suglasju s vremenom po mjesecima te ih je zapisao u svojoj knjizi da se ne zaborave. Otada su *"sinovi ljudski"* znali točno dijeliti godišnja doba po mjesecima.

U prvih pet poglavlja **Knjige Henokove**, koja je za biblijske teologe i egzegete oduvijek bila vrlo kontroverzna i teško razumljiva, navješćuje se *"veliki sud"*. U dan *"velikog suda"* Bog će napustiti svoje nebesko prebivalište i pojavit će se s vojskom anđela - *"čuvara neba"* - na Zemlji da pravedno sudi svim naraštajima grješnih ljudi. U poglavljima 6-16 opisuje se sudbina anđela-otpadnika (*drevnih svemirskih mornara*) koji su bili samovoljni i nepokorni Bogu, odnosno zapovjedniku misije čije sjedište je bilo u velikom matičnom svemirskom brodu koji je vjerojatno stoljećima ili čak tisućljećima kružio oko Zemlje.

U poglavljima 17-36 opisuju se Henokova fantastična putovanja u pratnji dvojice "čuvara neba" (*anđela*) u razne svjetove i po dalekim nebeskim prostranstvima (*svodovima*). Poglavlja 37-71 sadrže tako zvane "slikovite razgovore" koji su zapravo razna alegorijska kazivanja što ih je Henok čuo od Boga i njegovih *"čuvara neba"*.

U poglavljima 72-82 zabilježeni su, prema današnjim znanstvenim saznanjima, izuzetno točni podaci o prividnim putanjama Sunca i Mjeseca, o

prijestupnim danima, zvijezdama i nebeskoj mehanici. Također se daju i neki temeljni podaci o svemiru. Poglavlja 83-108 opisuju Henokove razgovore s njegovim sinom Metušalahom, poznatim po dugovječnosti, u kojima mu Henok najavljuje predstojeći opći potop koji će zahvatiti Zemlju. Na kraju se opisuje kako pravednik Henok odlazi u nebo k Bogu koji ga je zauvijek uzeo k sebi. Prema starohebrejskoj mitologiji on je tamo bio pisar i glavni Božji savjetnik.

Apokrifna **Knjiga Henokova**, koju revni biblijski egzegeti i teolozi, ne našavši u njoj evanđeosko nadahnuće, prije više od 1600 godina tako zdušno složno odbaciše, danas čini kamen zaglavni za sve istraživače paleo i postpaleokontakata. U njoj, naime, postoji velik broj raznovrsnih podataka i opisa koji, prema današnjim saznanjima, nedvosmisleno upućuju da su Zemlju u posljednjim stoljećima ili čak tisućljećima prije općeg potopa, koji se zbio prije otprilike dvanaestak tisuća godina, posjetili inteligentni predstavnici neke izvanzemaljske civilizacije i na njoj su se u svojoj istraživačko-edukativnoj misiji zadržali dulje vrijeme.

U šestom poglavlju **Knjige Henokove** zapisano je kako su se jednog dana brojni anđeli - *"djeca neba"* - spustili na Zemlju. Taj nesvakidašnji događaj opisan je ovako: *A bilo ih je u svemu dvije stotine koji siđoše u dane Jeredove na vrh brda Hermona, a oni ga zvahu brdo Hermon, jer na njem prisegnuše na međusobnu zakletvu. A to su bila imena njihovih vođa: Samiazaz, njihov zapovjednik, Arakiba, Rameel, Kokabiel, Tamiel, Ramiel, Danel, Ezeqeel, Baraqijal, Asael, Armaros, Batarel, Ananel, Zaqiel, Samsapeel, Satarel, Turel, Jomjael, Sariel. To bijahu njegovi desetari.*

Zanimljivo je da njihova imena izvorno nisu semitska, što uz njihove formacijske funkcije (*zapovjednik i desetari*) vrlo jasno upućuje da su bili stranci i pripadnici nekog tima po organizaciji vrlo nalik vojnom. Što se dalje zbivalo nakon njihova silaska na Zemlju može se pročitati u šestom poglavlju **Knjige Postanka** u kojoj je na samom početku sažeto i živopisno opisana pohotljivost *"sinova Božjih"*: *Kad su se ljudi počeli širiti po zemlji i kćeri im se narodile, opaze sinovi Božji da su kćeri ljudske pristale, pa ih uzimahu sebi za žene koje su god htjeli.* Nešto dalje, u četvrtom retku istog poglavlja te knjige stoji: *U ona su vremena - a i kasnije - na Zemlji bili Nefili, kad su Božji sinovi općili s ljudskim kćerima pa im one rađale djecu. To su oni od starine po snazi glasoviti ljudi.*

"Božji sinovi" koji se u **Knjizi Henokovoj** nazivaju *"čuvarima neba"* i *"djecom neba"* bili su, po svemu sudeći, snažni i stasiti ljudi kromanjonskog tipa. Oni su se ubrzo nakon silaska na Zemlju počeli svojevoljno družiti sa *"ljudskim kćerima"* koje su im rađale djecu. Očito je da su *"Božji sinovi"* iz **Knjige Postanka** i *"čuvari neba"* iz **Knjige Henokove** bili smrtna tjelesna bića posve nalik ljudima. Oni se ni u kom slučaju ne smiju poistovjetiti s pravim anđelima koji su čista i plemenita besmrtna duhovna bića odana Bogu.

Crkveni nauk tradicionalno tumači prvi čovjekov grijeh kao pad Adama i Eve zbog njihove neposlušnosti Bogu. U posljednjim desetljećima sve

više nezavisnih istraživača drevnih bliskoistočnih tekstova, ali i liberalnih biblijskih teologa sklonih kritičkom razmišljanju drži da prvi grijeh nisu počinili Adam i Eva, već *"Božji sinovi"* ili *"djeca neba"* koji su protivno *"volji Božjoj"*, ili preciznije rečeno protivno izričitoj zapovijedi svog vrhovnog zapovjednika, nedopušteno općili s *"ljudskim kćerima"* i svojevoljno ih uzimali sebi za žene.

Zbog toga se bog, ili bolje rečeno strogi zapovjednik misije, čije je sjedište bilo u velikom matičnom svemirskom brodu koji je kao orbitalna stanica kružio oko Zemlje, na njih strahovito razljutio i energično ih je odbacio od sebe. Zbog njihova neobuzdanog i nepopravljivog ponašanja naumio ih je u progonstvu na Zemlji uništiti zajedno s čitavim grješnim ljudskim rodom. Uzgred rečeno, da je Jahve zaista bio utjelovljeni Bog kako naučavaju judeo-kršćanske religije, tada se zasigurno ne bi tako svirepo i grješno ponašao, jer je utjelovljeni Bog u svemu jednak ljudima, osim u grijehu.

U početnom dijelu **Knjige Henokove** stoji da su Henoka jednog dana posjetila dva neobično velika čovjeka kakva nikada prije nije vidio. Oni su s njime razgovarali i naposljetku su ga pozvali da s njima *"ide u nebo k Bogu"*. Zatim su dvojica tajanstvenih došljaka odvela Henoka u" *kuću od kristalnog kamenja"* iz koje su sukljali plameni jezici. Kada su stigli visoko u nebo, odveli su ga u drugu mnogo veću *"kuću od kristalnog kamenja"*, također obavijenu silnim plamenim jezicima i munjama, u kojoj je stolovao sam 'bog'.

Taj vrlo živopisan arhaičan opis Henokova leta u nebo i susreta s 'bogom' nalazi se u 14. i početku 15. poglavlja **Knjige Henokove** i u slobodnom prijevodu glasi ovako:

Ugledah u viziji kako me oblaci i magla prizivlju, a putanje zvijezda i munja požuruju me. Vjetrovi u viziji ponesoše me i podizahu poput plimnog vala u nebo. I stigoh u blizinu nekog zida sazdanog od kristalnog kamenja i okruženog plamenim jezicima. Od toga me poče obuzimati silan strah. Uđoh među plamene jezike i približih se velikoj kući sazdanoj od kristalnog kamenja. Zidovi te kuće sličili su podu popločanom kristalima. I pod joj bijaše od kristala. Njezin strop bijaše nalik putanjama zvijezda i munja, a između poda i stropa bijaše plameni kerubin. Njezino nebo bijaše prozirno poput vode.

Goruća vatra okruživala je zidove, a njezina vrata gorjela su od ognja. Uđoh u kuću, bijaše (izvana) vruća kao vatra i (iznutra) hladna kao led. Tamo nije bilo znakova života. Obuzeo me silan strah i počeh drhtati. Koliko sam se tresao i drhtao osjetih na licu. I ugledah viziju. Bila je to druga kuća, mnogo veća od prijašnje. Njezina vrata bijahu širom otvorena ispred mene i izgledahu kao da su sazdana od vatre. Ona tako veličanstveno blistaše i bijaše tako velika da ti ne mogu opisati. Njezin pod (dno) bijaše sazdan od vatre, a iznad bijahu putanje zvijezda i sijevahu munje. Njezin svod bijaše kao goruća vatra.

Pogledah unutra i vidjeh tamo veličanstveno prijestolje. Njegova pojava bijaše poput kristala, a njegovi točkovi blistahu kao sunce. Tamo bijaše vizija

kerubina. Ispod trona izbijahu plameni jezici tako da ne mogah vidjeti tko je na njemu. Na njemu sjedaše Velika Slava (Bog), a njezina (njegova) odjeća bijaše sjajnija od sunca i bjelja od snijega. Nitko od anđela ne mogaše ući i gledati njegovo lice zbog velikog sjaja i slave. Nitko od ljudi ne može u nj gledati. Okruživaše ga goruća vatra, a velika vatra stajaše pred njim. Nitko mu se ne mogaše približiti.

Deset puta deset tisuća anđela stajaše pred njim. On nije trebao savjetnika. Jedan od najsvetijih koji stajaše blizu Njega nije se ni noću udaljavao od Njega. I dok sam drhćući oborio svoje lice Gospodin me pozva ustima svojim i reče mi: 'Dođi ovamo, Henoče, i čuj moju riječ.' Jedan od anđela dođe k meni i prodrma me. On me podigne i približi vratima te mi prigne glavu.

Iz navedenog teksta je, prema današnjim tehničkim saznanjima, razvidno da su ustrašenog i vrlo zbunjenog Henoka njegovi neobični pratitelji prebacili jednom manjom blistavom raketnom svemirskom letjelicom sa Zemlje do velikog orbitalnog svemirskog broda na kojem je bilo sjedište zapovjednika istraživačke misije neke izvanzemaljske civilizacije koja je u Jeredovo i Henokovo vrijeme posjetila Zemlju i na njoj se zadržala dulje vrijeme. Oba svemirska broda bila su obložena sjajnim zaštitnim metalnim oplatama s visokim koeficijentom refleksije sastavljenim od poliranih ploča koje su na strani okrenutoj prema Suncu intenzivno reflektirale svjetlost pa su stoga blistale poput mnoštva kristala.

Henoka su također veoma fascinirali blještavo-sjajni impulsi iz sapnica raketnih motora prilikom kočenja i manevriranja manjeg svemirskog broda kojim je prispio sa Zemlje kada je potonji pristajao uz znatno veći matični orbitalni svemirski brod. Pratitelji su ga zatim odveli do svog zapovjednika kojega je posve ustrašeni Henok, videći ga odjevena u izuzetno blistavo zaštitno odijelo iz kojeg na sve strane sjaji jaka svjetlost, držao za samoga Boga, što mu se nikako ne može zamjeriti.

Zapovjednik je odmah pozvao vidljivo ustrašenog i posve zbunjenog Henoka da sjedne uz njega, smirio ga je i zatim mu je u podužem razgovoru objasnio mnoge stvari o ljudima, Zemlji i svemiru. Tijekom poduljeg razgovora on je također Henoka upozorio na predstojeći sveopći potop koji će uskoro pogoditi svu Zemlju. Na kraju je zatražio od Henoka da sve što je od njega čuo dobro upamti i zatim brižno zapiše kako bi to mogli pročitati neki vrlo daleki budući naraštaji ljudi jer njegovi neuki suvremenici, po njegovoj procjeni, očito nisu bili kadri shvatiti niti upamtiti složene pojmove i odnose iz astronomije, teorije kalendara, složene tehnike svemirskih letova i genetskog inženjerstva – novih disciplina koje poznaje tek naše doba.

U prvom poglavlju **Knjige Henokove** zapisano je s tim u svezi sljedeće: *Henok pravednik, kome je oči Bog otvorio, imaše viziju Boga u nebesima, kojeg mi anđeli pokazaše i od kojeg sve čuh, i od njega razumjeh, kako ti rekoh, ali ne za ovaj naraštaj, već za neki drugi koji će doći.* Drevne palestinske predaje o pretpotopnom patrijarhu Henoku kazuju da je on, nakon što se vratio sa svoga velikog putovanja nebom i raznim svjetovima, u sa-

mo 60 dana napisao 360 knjiga koristeći neobičnu (*tehničku*) pisaljku koju mu je dao sam bog.

Otkad je opsežna apokrifna **Knjiga Henokova** u drugoj polovici XVIII. stoljeća donesena iz Etiopije u Europu, zadavala je u mnogim elementima velike glavobolje prevoditeljima i biblijskim egzegetima. Oni su u prvim stoljećima kršćanstva bili posve zbunjeni i nemoćno su stajali pred nizom nedokučivih astronomskih podataka, pravilima tvorbe kalendara i nekim zahvatima koji, čini se, duboko zadiru čak u moderno genetsko inženjerstvo. Stoga su prijevodi te, u mnogo čemu nejasne i zbunjujuće apokrifne knjige, bili krcati opširnim tumačenjima i proizvoljnim komentarima od kojih, dakako, nije bilo veće koristi.

Mnogi evanđeoski 'nenadahnuti' opisi i navodi u toj izuzetno zanimljivoj drevnoj knjizi, teško razumljivi egzegetima i teolozima, tek su u posljednjih nekoliko desetljeća postali raspoznatljivi astronomima, inženjerima i biolozima zahvaljujući velikom napretku tehnologije svemirskih letova te saznanjima i dostignućima suvremenog genetskog inženjerstva. Stoga je ta opsežna apokrifna knjiga, za koju se bez pretjerivanja može reći da je zasigurno najznanstveniji starohebrejski sveti spis, zajedno s BIBLIJOM, gotovo preko noći dospjela u središte interesa mnogih ozbiljnih istraživača paleo i postpaleokontakata.

Zaista ne treba zamjeriti prevoditeljima i tumačima **Knjige Henokove** što tijekom XVIII. i XIX. stoljeću, kada je jedina poznata letjelica bila tek balon s vrućim zrakom, mnogo toga što mi danas znademo o tehnici svemirskih letova, astronomiji i genetskom inženjerstvu oni, ni uz najbolju volju, nisu znali niti su mogli dokučiti, ispravno sagledati te, sukladno tome, logično i vjerodostojno protumačiti.

Knjiga Henokova svojim bogatim nenadahnutim te u mnogim elementima za biblijske egzegete zbunjujućim sadržajima danas postaje sve zanimljivija astronomima, antropolozima, inženjerima raznih struka i biolozima pa bi je stoga neizostavno trebalo što prije prevesti i objaviti na jezicima manjih naroda uz odgovarajuća interdisciplinarna stručna tumačenja i komentare. Zaista je krajnje vrijeme da neki davno zabilježeni važni događaji i činjenice iz naše najdrevnije prošlosti napokon izađu na vidjelo u pravom svjetlu te postanu dostupni široj stručnoj javnosti.

Viđenje velikog hebrejskog proroka Ezekiela

Na više mjesta u STAROM ZAVJETU spominju se anđeli, *"Božji sinovi"* ili divovi (*Nefili*) – čovjekolika bića koja su na Zemlju dospjela s neba u blistavim letjelicama iz čijih su raketnih motora uz zaglušnu buku sukljali snažni plameni jezici i gust dim. Rijetki i u pravilu posve neobrazovani očevici, koji su imali prilike izbliza vidjeti i čuti vrlo bučno slijetanje i uzlijetanje (*lansiranje*) tih letjelica, bili su tim impozantnim prizorom gotovo smrtno zaplašeni, posve zbunjeni i, najvjerojatnije, duboko frustrirani.

Za njih je takav nesvakidašnji prizor vrlo bučnog slijetanja velike blistave nebeske lađe obavijene gustim dimom i plamenim jezicima mogao biti, u okviru njihovih više nego skromnih tehničkih znanja, jedino silazak Boga iz svog nebeskog obitavališta na Zemlju. Druge mogućnosti za njih, u okviru njihova oskudnog obrazovanja i poimanja, naprosto nije moglo biti.

No, sigurno je među rijetkim očevicima moralo biti i takvih koji su, unatoč vidnoj početnoj ustrašenosti izazvanoj takvim stravičnim prizorom slijetanja velike letjelice, ipak uspjeli sačuvati prisebnost duha te su svoje viđenje mogli dalje sabrano percipirati, upamtiti te kasnije u mnogim bitnim detaljima gotovo reporterski reinterpretirati i vjerodostojno zabilježiti. Jedan od takvih izuzetno sabranih i nadarenih očevidaca kojemu je sve to izvanredno dobro pošlo za rukom, bio je veliki hebrejski prorok Ezekiel.

Vrijedi pažljivo pročitati što je on kao očevidac zapisao o jednom takvom neobičnom događaju koji se po svoj prilici zbio oko 590. pr. Kr. Tada je mladi prorok Ezekiel živio sa svojim brojnim sunarodnjacima u progonstvu u Tel Abibu u Babiloniji. On je jednog dana, dok je bio u posjetu hebrejskim prognanicima u pokrajini Kaldeji, u jugoistočnoj Mezopotamiji, koji su živjeli pored irigacionog kanala Kebar u blizini velike rijeke Eufrata, vidio slijetanje na zemlju Jahvinih kola. Svoje viđenje je detaljno opisao (*Ez 1,1-28*) na sljedeći način:

Godine tridesete, četvrtoga mjeseca, petoga dana, kad bijah među izgnanicima na rijeci Kebaru, otvoriše se nebesa, i ja ugledah božanska viđenja. Petoga dana istog mjeseca – godine pete otkako odvedoše u izgnanstvo kralja Joakima – riječ Jahvina dođe Ezekielu, sinu Buzijevu, svećeniku u zemlji kaldeskoj, na rijeci Kebaru. Spusti se na me ruka Jahvina.

Pogledah, kad ono sa sjevera udario silan vihor, velik oblak, bukteći oganj obavijen sjajem; usred njega, usred ognja, nešto nalik na sjajnu kovinu. Usred toga nešto kao četiri bića, obličjem slična čovjeku; svako od njih s četiri obraza, u svakoga četiri krila. Noge im ravne, a stopala kao u teleta; sijevahu poput glatke mjedi. Ispod krila imahu na sve četiri strane ruke čovječje. I svako od njih četvero imaše svoj obraz i svoja krila. Krila im se spajahu jedno s drugim. Idući ne okretahu se: svako se naprijed kretaše.

I u sva četiri bijaše lice čovječje; u sva četiri zdesna lice lavlje; u sva četiri s lijeva lice volujsko; i lice orlovsko u sva četiri. Krila im bijahu gore raskrilјena. Svako imaše dva krila što se spajahu i dva krila kojim tijelo pokrivahu. I svako iđaše samo naprijed. A iđahu onamo kamo ih je duh gonio. I ne okretahu se idući. A posred tih bića vidjelo se kao neko užareno ugljevlje, kao goruće zublje koje se među njima kretahu; iz ognja sijevaše, i munje bljeskahu. Bića trčahu i opet se vraćahu poput munje.

Dok ja promatrah, gle: na zemlji uza svako od četiri bića po jedan točak. Točkovi bijahu slični krizolitu, sva četiri istog oblika; oblikom i napravom bijahu kao da je jedan točak u drugome. U kretanju mogli su ići u sva četiri smjera, a nisu se morali okretati. Naplatnice im bijahu visoke, a kad bolje promotrih, gle, na sve strane pune očiju. Kad bi bića krenula, krenuli bi s njima i točkovi; kad bi se bića sa tla podigla, i točkovi se podizahu.

Kuda ih je duh gonio, onuda se kretahu, a zajedno se s njima i točkovi podizali, jer duh bića bijaše u kotačima. Pa kad su bića krenula, i točkovi bi krenuli, a kad bi se ona zaustavila, ustavljali se i točkovi; kad se ona sa tla dizahu, i točkovi se s njima podizahu, jer duh bića bijaše u točkovima.

Nad glavama bića bijaše nešto kao svod nebeski, nalik na sjajan prozirac, uzdignut nad njihovim glavama. A pod svodom raskriljena krila, jedno prema drugome: svakome po dva krila pokrivahu tijelo. Čuh lepet njihovih krila kao huk velikih voda, kao glas Svesilnog, kao silan vihor, kao graju u taboru. Kad bi se bića zaustavila, spustila bi krila. Sa svoda nad njihovim glavama čula se grmljavina.

Ispod svoda nad njihovim glavama bijaše nešto kao kamen safir, poput prijestolja: na tom prijestolju, gore na njemu, kao neki čovjek. I vidjeh kao sjajnu kovinu, iznutra i uokolo kao oganj; od njegovih bokova naviše i od njegovih bokova naniže nešto poput ognja i blijeska na sve strane. Taj blijesak na sve strane bijaše poput duge što se za kišnih dana javlja u oblaku. To bijaše nešto kao slava Jahvina. Vidjeh, padoh ničice i čuh glas koji mi govoraše.

Taj, u mnogim elementima neobično slikovit i vrlo živopisan drevni Ezekielov opis, interpretira se u krugovima konzervativnih biblijskih egzegeta i teologa isključivo kao njegovo nadahnuto viđenje Boga koji se, kao u nekoj oluji, u svojoj veličanstvenoj nebeskoj lađi - 'Jahvinim kolima' - spektakularno spušta na zemlju među ljude.

Živopisan Ezekielov opis neobičnog prizora spuštanja 'Jahvinih kola' s nebeskih visina na zemlju obiluje zanimljivim tehničkim pojedinostima pa je stoga svojevremeno vrlo ozbiljno zainteresirao i zaintrigirao poznatog zrakoplovnog inženjera i vrsnog konstruktora svemirskih letjelica Josefa F. Blumricha, nekadašnjeg voditelja odjela za projektiranje konstrukcija Američke agencije za svemirska istraživanja (NASA).

Pomno analizirajući taj drevni biblijski zapis riječ po riječ on je, kao vrhunski projektant i konstruktor raznovrsnih letjelica, ubrzo vrlo logično i oštroumno zaključio da taj tekst, po svemu sudeći, donosi u vrlo slikovitom obliku tehnički nevješt opis neke raketne letjelice s kotačima i sklopivim helikopterskim elisama koja se oko 590. pr. Kr. nedaleko vidljivo iznenađenog Ezekiela lagano spustila na tlo te zatim nakon nekog vremena uzletjela na nebo.

Pronicljivi inženjer Blumrich tvrdi da se pravi ključ za tumačenje Ezekielova opisa, prepunog niza neobičnih detalja, krije upravo u vrlo detaljnoj tehničkoj analizi veoma slikovito te zadivljujuće precizno opisanih dijelova letjelice i njihovoj funkciji prepoznatljivih tek na temelju današnjih saznanja i dostignuća suvremene zrakoplovne i raketne tehnike.

On, naravno, ne zamjera niti bilo što predbacuje biblijskim egzegetima i teolozima što sve do naših dana nisu bili kadri načiniti kompleksnu tehničku analizu Ezekielovih viđenja Jahvinih kola, ali se zato, kao vrstan znalac svoje struke, energično protivi uhodanoj praksi da oni još i danas, usporedno sa sustavnim ignoriranjem ili čak negiranjem suvremenih tehničkih i tehnoloških znanja te dostignuća, još uvijek uporno pokušavaju

naturiti posve deplasirana i neuvjerljiva srednjovjekovna egzegetska i teološka tumačenja kao posljednju riječ znanosti.

Inženjer Blumrich je, na temelju višegodišnje duboko studiozne analize niza podataka tehničke naravi sadržanih u tom arhaičnom i tehnički prilično nezgrapnom Ezekielovu opisu slijetanja Jahvinih kola, primjerenom duhu njegova vremena, odlučio, sukladno saznanjima i dostignućima suvremene zrakoplovne i raketne tehnike, u bitnim elementima rekonstruirati letjelicu koju je svojevremeno očito vidio te u nizu karakterističnih tehničkih detalja začuđujuće dobro opisao za ono doba vrlo dobro obrazovan prorok Ezekiel koji, dakako, nije imao gotovo nikakva tehnička znanja primjerena našem dobu.

Blumrichu je nakon mukotrpnog višegodišnjeg studioznog rada, kojeg je započeo u namjeri da argumentirano demantira na prvi pogled 'neodržive' Dänikenove tvrdnje o Ezekielovu viđenju iznesene u knjizi SJEĆANJA NA BUDUĆNOST, rekonstruiranje letjelice iz Ezekielova opisa u optici suvremenog aeronautičkog i raketnog inženjerstva uspješno i začuđujuće dobro uspjelo. Premda nije uspio u prvotnoj nakani, njegov je višegodišnji trud posve neočekivano urodio obilnim plodom.

Cjelokupno Ezekielovo viđenje slijetanja 'Jahvinih kola' te njegov prilično iscrpan zapis o tome događaju, koji sadrži niz zanimljivih tehničkih detalja, preveo je postupno oštroumni i pronicljivi inženjer Blumrich vrlo studiozno, elegantno i uvjerljivo na jezik suvremene tehnologije zračnih i raketnih svemirskih letjelica. On je, pomno kritički analizirajući riječ po riječ opis Ezekielova viđenja, korak po korak razradio idejno rješenje konstrukcije zračno-svemirske letjelice sa svim nužnim tehničkim parametrima i bitnim konstrukcijskim elementima.

Svestranom kritičkom analizom, potkrijepljenom odgovarajućim proračunima, inženjer Blumrich je kao vrhunski stručnjak uspio nepobitno dokazati da je takva neobična i u mnogo čemu vrlo izazovno koncipirana starovjeka letjelica vrlo racionalna i u dogledno vrijeme posve tehnički izvediva. Prema njegovoj ekspertizi, njome je zaista moguće letjeti i uspješno manevrirati, kako u zraku tako i u svemiru.

Na temelju živopisnog Ezekielova opisa kotača koji se mogu kretati u svim smjerovima, a da se prethodno ne moraju zakretati, Blumrich je izradio patentnu prijavu koju je kao uspjelu prihvatio Američki patentni ured. To rješenje složenih kotača već dulje vrijeme uspješno koristi NASA u svojim programima istraživanja obližnjih svemirskih tijela.

Blumrich drži da je mladi prorok Ezekiel imao zadivljujuću sposobnost zapažanja te izvanredno dobro pamćenje. Nedvojbeno je da je on, unatoč vrlo skromnim tehničkim znanjima onog doba, zaista bio vrstan i vrlo snalažljiv reporter koji je smogao dovoljno hrabrosti i snage da hladnokrvno i sabrano promatra, memorira u svim bitnim detaljima te kasnije izvanredno slikovito i plastično opiše, na tehnički nezgrapan način, zastrašujući prizor spuštanja i polijetanja svemirske letjelice.

Držimo da je Blumrichova kritička analiza Ezekielova zapisa, koja je

1973. objavljena u knjizi pod naslovom OTVORIŠE SE NEBESA, fenomenalno uspješna sinteza modernih znanja s područja zrakoplovne i raketne tehnike i drevnih biblijskih prizora. Ta briljantna knjiga, koja je zapravo iscrpna i vrlo ozbiljna studija, potvrdila je da u nekim starozavjetnim tekstovima te u sadržajima nekih drevnih predaja i legendi zaista ima stvarnih tehnogenih elemenata primjerenih i prepoznatljivih tek našem dobu.

Stoga se, zaključuje inženjer Blumrich, ne može olako i neargumentirano 'ex cathedra' ustvrditi da sve što nije odmah jasno ili što djeluje neobično, neuvjerljivo pa čak i fantastično, samo plod bujne i odviše razigrane ljudske mašte.

Drugim riječima, pojedini dijelovi svetih spisa te sadržaji nekih drevnih mitova i legendi manje ili više nezgrapno, ali vrlo rječito govore u prilog heretičkoj hipotezi da su naše drevne pretke posjećivali predstavnici neke tehnički visokorazvijene kulture, koji su, bez obzira na njihovo (ne)zemaljsko podrijetlo, vrlo uspješno ovladali izuzetno složenom tehnologijom leta u atmosferi i u svemiru – čovječanstvu današnjice tek djelomično poznatoj i savladanoj u još uvijek relativno skromnom opsegu.

Nakon objavljivanja te izuzetno zanimljive Blumrichove knjige, koja je ubrzo postala bestselerom u mnogim zemljama, postalo je očito da je tradicionalno mišljenje biblijskih egzegeta, prema kojem je veliki hebrejski prorok Ezekiel vidio *"božanska viđenja"*, uzdrmano u samim temeljima te da je ono još samo teoretska mogućnost. Time je argumentirano vrlo ozbiljno doveden u pitanje tradicionalan apriorni stav brojnih naraštaja biblijskih egzegeta i teologa o realnosti Ezekielovih božanskih viđenja.

Danas postaje sve očitije da je to još samo puka teološka spekulacija bez bilo kakvog čvrstog temelja koja pred vrlo uvjerljivom te izuzetno dobro potkrijepljenom Blumrichovom argumentacijom više nema nikakve izglede za opstanak. To je jedan od eklatantnih primjera da tradicionalna konzervativna biblijska egzegeza i teologija napokon trebaju odstupiti pred vrlo jasnim, čvrstim i uvjerljivim tehničkim argumentima.

Držimo da bi se mnoge teškoće i dileme, na kojima se već desetljećima spotiču i zapinju znanstvena istraživanja o našem krajnje zagonetnom podrijetlu i bljeskovitom ranom napretku u drevnoj prošlosti, mogle uspješno prevladati ili ukloniti ako bi ortodoksni krugovi znanstvenika te odviše konzervativno orijentirani egzegete i teolozi raznih vjerskih konfesija napokon uvažili notornu činjenicu da, osim pravoga Boga, postoje još 'bog' i 'bogovi' pisani malim početnim slovom kao nesavršena, grješna i smrtna tjelesna bića ograničenih sposobnosti, manje ili više nalik čovjeku.

Bogovi su, kao što to manje ili više živopisno kazuju brojni mitovi, predaje i religije diljem svijeta, nekoć vrlo davno odnekud iz nedokučivih svemirskih daljina sofisticiranim letjelicama pohodili prapovijesnu Zemlju u svojim istraživačko-edukativnim misijama. Vjerojatno su se neki od njih i na njoj nastanili te ostavili svoje potomstvo, čiji smo mi moderni ljudi možda samo vrlo daleki potomci.

Blumrichova će knjiga, unatoč tome što je svojevremeno veoma uznemirila mnoge ortodoksne znanstvenike te konzervativno orijentirane biblijske egzegete i teologe, ostati trajno zabilježena kao jedan od najfascinantnijih doprinosa u rasvjetljavanju realnosti dramatičnog susreta priprostih i gotovo posve neukih ljudi drevne prošlosti s inteligentnim došljacima iz svemira. Danas postaje sve očitije da su ti bliski susreti bili brojni, a skriveni su u manje ili više alegoričnom obliku te tehnički nezgrapnim opisima u legendama, mitovima i religijama diljem svijeta.

Rezultate svojih višegodišnjih studioznih istraživanja Ezekielova viđenja 'Jahvinih kola' rezimirao je pronicljivi i oštroumni inženjer Blumrich u svojoj knjizi na sljedeći način: *"Dobiveni rezultati pokazuju nam svemirsko vozilo koje je nesumnjivo ne samo tehnički moguće, već je za svoju misiju i po funkcijama vrlo svrsishodno zamišljeno. Iznenađeni smo što nalazimo stupanj tehničke razvijenosti koji nije nimalo fantastičan, već je u krajnjem slučaju gotovo u rasponu naših današnjih mogućnosti, dakle samo neznatno ispred našeg vremena. Rezultati su pokazali da je taj svemirski brod bio upotrijebljen u svezi s jednim velikim matičnim brodom koji je kružio u putanji oko Zemlje. Fantastično je samo to da je takav svemirski brod već prije 2600 godina bio opipljiva stvarnost.*

Iz Ezekielova izvješća može se razabrati opći izgled svemirskog broda kojeg je opisao. Inženjer može, sasvim neovisno o izvješću, proračunati i rekonstruirati letjelicu takvih karakteristika. Kad se zatim ustanovi da konstrukcija nije samo tehnički moguća već je i u svakom pogledu svrsishodna i dobro promišljena, a kasnije se u Ezekielovu izvješću nađu detalji i zbivanja koja se potpuno slažu s tehničkim rezultatima, više se ne može govoriti samo o indicijama. Ustanovio sam da brod koji je vidio Ezekiel ima vrlo logične dimenzije."

I na kraju inženjer Blumrich vizionarski zaključuje svoju interesantnu knjigu sljedećim riječima: *"Napretku ne vodi poricanje, već istraživanje, ne uskogrudnost, već snošljivost, ne izdvajanje, već suradnja. Nije nam zadatak da ustanovimo nemogućnosti, već da pronađemo mogućnosti."*

Interpretacija svetih spisa zahtijeva interdisciplinarni pristup

Valja istaći da tradicionalna patristička egzegeza, posve nesklona uvažavanju bilo kakvih suvremenih znanstvenih i tehničkih saznanja i dostignuća, odviše često pribjegava proizvoljnim, nerijetko odviše nategnutim tumačenjima mnogih spornih dijelova starozavjetnih tekstova da bi ih pošto-poto učinila prihvatljivim kršćanskom duhu i crkvenom nauku.

Takvi pokušaji prisilnog pokršćanjenja (*evangelizacije*) starozavjetnih biblijskih tekstova – kako ističe uvaženi profesor Svetog pisma dr. Wilfrid J. Harrington u svojoj svjetski poznatoj knjizi UVOD U STARI ZAVJET – stvorili su tijekom vremena nepreglednu prašumu samovoljnih tumačenja i nebuloznih konstrukcija konzervativnih biblijskih egzegeta, koje se, nažalost, zbog interesa crkvenih krugova često ne oslanjaju na izvornu poruku samog teksta.

Među biblijskim teolozima i egzegetima još je uvijek veoma rasprostranjeno tradicionalno, ali danas već dobrano nagriženo, mišljenje da starozavjetne opise spektakularnog neposrednog bogojavljenja s jasno raspoznatljivim tehnogenim sadržajima, teško razumljivim crkvenim stručnjacima, treba shvatiti kao ideograme ili čak kao halucinantne događaje. Tako zastarjela i jednostrana interpretacija tih biblijskih tekstova u naše vrijeme, dakako, više nije bespogovorno prihvatljiva niti održiva.

Stoga je danas, zbog silnog napretka znanosti, tehnike i tehnologije, u teološkom krugovima sve teže odbijati konstruktivan multidisciplinarni pristup i racionalnu interdisciplinarnu egzegezu, pod nimalo uvjerljivim izgovorom da u istraživanju i tumačenju danas jasno raspoznatljivih tehnogenih sadržaja, koji su u manjoj ili većoj mjeri zastupljeni u BIBLIJI te u drugim svetim spisima, inženjeri i prirodoznanstvenici nemaju što tražiti niti da oni mogu na tom području bilo što pridonijeti.

U posljednjih tridesetak godina tu odviše uskovidnu i rigidnu srednjovjekovnu egzegetsku i teološku praksu, koja, polazeći s petrificiranih dogmatskih ili ideoloških pozicija, nije gotovo ništa riješila već je samo stvorila niz nepotrebnih problema i konfuzija, vodeći biblijski stručnjaci liberalne orijentacije napuštaju te se pri tumačenju starozavjetnih tekstova sve više prihvaća njihovo izvorno povijesno značenje u onom duhu kako ga je razumio i zapisao autor.

Oni, naime, smatraju da svaki starozavjetni tekst treba govoriti sâm za sebe, jer je on tako napisan da ima samo jedno značenje i to ono koje je izvorno želio izraziti njegov autor. To izvorno značenje može se otkriti samo dosljednim gramatičko-povijesnim pristupom, a ne proizvoljnim teološkim spekulacijama i konstrukcijama u odviše skučenim skolastičkim okvirima gdje se posve ignoriraju suvremena znanstvena i tehnička dostignuća.

Da među biblijskim egzegetima i teolozima u posljednjim desetljećima u tom pogledu zaista ima stanovitih znakova otapanja i liberalnijih pogleda svjedoči citat iz članka dr. Fritza Dummermutha objavljenog u **Teološkom časopisu** broj 21/1965, kojeg izdaje Teološki fakultet iz Basela: *"Sporni izvještaji pri pažljivijem razmatranju teško se mogu objasniti prirodnim meteorološkim ili vulkanskim pojavama. Vrijeme je da se tim stvarima priđe s drugog gledišta da bi napredovalo istraživanje BIBLIJE."* To je vrlo jasan poziv da biblijske tekstove treba čitati i tumačiti u onom duhu kojim su napisani, dakle, izvorno, bez subjektivnih izvrtanja, tendencioznog filtriranja te nametnutog psihologiziranja o autoru starozavjetnog zapisa.

U posljednjim tridesetak godina među sve brojnijim nezavisnim slobodoumnim istraživačima i znanstvenicima sazrijeva spoznaja te sve više prevladava mišljenje da u istraživanjima i (re)interpretaciji nekih nespecifičnih sadržaja biblijskih knjiga te ostalih svetih spisa više ne mogu imati monopol samo biblijski egzegeti i teolozi, jer se u nekima od njih vrlo plastično, živopisno i prepoznatljivo opisuju događaji i pojave koje znatno više ulaze u područje suvremene tehnike, tehnologije i genetskog inženjerstva nego u metafiziku i teologiju.

Tipični primjeri takvih evanđeoski posve nenadahnutih, ali zato izrazito tehnički nadahnutih drevnih spisa nedvojbeno su prije citirani dijelovi apokrifne **Knjige Henokove**, **Knjige Postanka** te uvodni dio **Knjige Ezekielove**. Valja istaći da sličnim opisima, krcatim brojnim modernim tehnogenim sadržajima, također obiluju daleko stariji i mnogo obimniji vedski spisi.

Stoga je sasvim opravdan i konstruktivan odlučan Blumrichov stav da se prilikom davanja mjerodavnog mišljenja o nekoj tehničkoj napravi ili fenomenu tehnogene naravi koji su opisani u svetim spisima, mitovima i drevnim predajama, uz egzegete i teologe određene vjerske konfesije, svakako uključe inženjeri i znanstvenici odgovarajućih struka, jer su oni jedini za to stručno kompetentni.

To znači da u daljnjem istraživanju i (re)interpretaciji mnogih donedavno objektivno neraspoznatljivih sadržaja tehničke naravi u svetim spisima, mitovima i predajama ubuduće treba pristupati interdisciplinarno te ih kritički, sine ira et studio, razmotriti sa svih aspekata, uz uvažavanje suvremenih znanstvenih i tehničkih dostignuća, a ne samo teološki i ideološki jednostrano, kao što se to dosada stoljećima redovno činilo u interesu Crkve i njezinog neupitnog dogmatskog nauka.

Takav duboko konstruktivan interdisciplinarni pristup, za kojeg se još prije gotovo trideset godina među prvima veoma energično i argumentirano založio inženjer J. F. Blumrich iz NASE nedvojbeno je jedini pravi put koji vodi do istine o nekim neobičnim viđenjima i zbivanjima tehnogene naravi iz naše drevne prošlosti, živopisno zabilježenih, u svetim spisima drevnih kultura. Takav pristup ni u kom slučaju ne znači negiranje Boga, već samo da ga valja potražiti na pravoj adresi – u naravnoj Božjoj objavi.

U biblijskoj je teologiji bogojavljenje nadnaravna Božja objava u kojoj se Bog u raznim prigodama neposredno ili posredno očitovao ljudima i govorio im što trebaju činiti da se spase. U teologiji se smatra da je bogojavljenje uvijek čin odozgo, ali to ni u kom slučaju ne znači, što valja posebno istaći, da je svaki nesvakidašnji čin odozgo zabilježen u svetim spisima ujedno bio i autentično bogojavljenje.

Tome u prilog jasno govori i evanđelist Ivan koji je u proslovu svoga evanđelja (1,18) napisao: *"Boga nitko nikada ne vidje: Jedinorođenac – Bog – koji je u krilu Očevu, on ga obznani"*. Taj vrlo jasan Ivanov stav ističe da Hebreji nisu nikada vidjeli Boga, premda su za njim žarko čeznuli i tražili ga tijekom čitave povijesti počevši od prvih patrijarha pa sve do rođenja Isusa iz Nazareta. On, neovisno o prethodno iznesenim komplementarnim gledištima utemeljenim na suvremenim znanstvenim i tehničkim dostignućima, baca sam po sebi posve novo svjetlo na teofaniju u sklopu interpretacije nekih zbivanja tipa 'bogojavljenja' opisanih u STAROM ZAVJETU.

Stoga kod prosuđivanja je li neki neobičan događaj opisan u svetim spisima zaista bio bogojavljenje ili ne, valja biti izuzetno kritičan i krajnje oprezan da se ne bi u vjerskoj euforiji ishitreno prihvatio krivi zaključak

da je spektakularan dolazak inteligentnih došljaka s neba među priproste i posve neuke starovjeke ljude bio autentičan čin bogojavljenja.

U protivnom se može u konzervativno orijentiranim teološkim krugovima u nedogled ponavljati ista sustavna pogreška u analizi i interpretaciji nekih dijelova svetih spisa, jer samo jaka ili čak fanatična vjera da je neki fascinantan čin odozgo bio zaista bogojavljenje nije sama po sebi dovoljno jamstvo za nepristrano prosuđivanje. Kod naravne (*neizravne*) Božje objave takve opasnosti, dakako, nema pa se stoga ona zasad može smatrati jedino vjerodostojnom.

Napose bi trebalo, u duhu suvremenih znanstvenih saznanja i tehničkih dostignuća u BIBLIJI te u drugim svetim spisima neodgodivo interdisciplinarno kritički preispitati sve opise izravnog bogojavljenja, a posebice one koji su se zbili u spektakularnim okolnostima (*vatra, dim, sijevanje, zaglušna buka ili grmljavina itd.*). To je jedini način da se napokon utvrdi koji su od njih bili zaista autentični i nadahnuti, a koji su to bili samo prividno, zbog eventualno vrlo lako mogućeg poistovjećenja dolaska inteligentnih došljaka koji koriste sofisticiranu tehniku s Bogom.

Takav otvoren, smion i izazovan komplementaran kritički pristup, koliko god konzervativnim biblijskim egzegetima i teolozima izgledao neprihvatljivim pa čak i bogohulnim, uopće ne negira pravoga Boga i njegovu središnju ulogu. On, naprotiv, upravo omogućuje da se mnoga neobična i sve donedavno nedovoljno jasna zbivanja u našoj najdrevnijoj prošlosti živopisno opisana u svetim spisima, multidisciplinarno razluče, očiste i fokusiraju u pravoj optici, sukladno današnjim znanstvenim saznanjima i tehničko-tehnološkim dostignućima te bolje i vjerodostojnije interdisciplinarno protumače i klasificiraju.

Time će se napokon moći u mitovima i predajama drevnih kultura, te posebice u judeo-kršćanskim religijama koje se temelje na nadnaravnoj Božjoj objavi, razgraničiti događaje koji su bili autentična nadnaravna Božja objava ljudima od onih koji su to bili samo prividno. To bi za velike svjetske religije i njihove sljedbenike vjerojatno mogao biti manje ili više mučan i bolan, ali nezaobilazan proces sustavnog kritičkog preispitivanja svetih spisa, postojećih dogmi i tradicionalnog vjerskog nauka, proces koji zahtijeva mnogo hrabrosti, snage, poštenja i odlučnosti.

Unatoč tome, takvog rigoroznog kritičkog preispitivanja ne bi se trebao nitko od teologa i vjernika pribojavati jer uvijek valja imati na umu dalekosežne mudre riječi farizeja Gamaliela Starijeg, čuvenog zakonoznanca i učitelja apostola Pavla, izrečene u Velikom vijeću - u Isusovo vrijeme najvišem židovskom upravnom tijelu od 70 članova kojim je predsjedao veliki svećenik. Gamaliel je ondje, obrazlažući vijećnicima svoj liberalan stav da su sankcije protiv osumnjičenih apostola nepotrebne, vrlo jasno i vizionarski nadahnuto kazao: *"Jer ako je taj naum ili to djelo od ljudi, propast će; ako li je pak od Boga, nećete ga moći uništiti..."*, **Djela apostolska** 5,38-39. Replika rabina Gamaliela u Sanhedrinu jednako je aktualna danas kao i u njegovo vrijeme, a takvom će, držimo, ostati dok je svijeta i vijeka.

Takvo svestrano kritičko preispitivanje, lišeno bilo kakvih dogmatskih i ideoloških ograničenja, je jedini način da se napokon nepristrano ustanovi koje su religije i vjerovanja zaista utemeljene na autentičnoj nadnaravnoj Božjoj objavi, a koje su u tom pogledu samo prividne, te stoga, kao tvorevine ljudskog uma, teološki neutemeljene i stoga same po sebi propadljive.

Držimo da je danas napokon sazrelo vrijeme u kojem više niti jedan teolog niti pravi vjernik, sukladno prvima dvjema Božjim zapovijedima zapisanim u **Knjizi Izlaska** 20,3-5;

- *Ja sam Gospod, Bog tvoj, koji sam te izveo iz zemlje egipatske, iz kuće ropstva. Nemoj imati drugih bogova uz mene.*
- *Ne pravi sebi lika ni obličja bilo čega što je gore na nebu, ili dolje na zemlji, ili u vodama pod zemljom. Ne klanjaj im se niti im služi.*

ne bi smio inercijom tradicije nekritički prihvaćati za vrhovni autoritet niti vjerovati i štovati nikoga manjeg od pravoga Boga.

Dodatak 6

ZNAČAJNIJI ANTIČKI PISCI I ZNANSTVENICI

Amijan Marcelin (*latinski: Ammianus Marcellinus*) posljednji je veliki rimski povjesničar, podrijetlom Grk iz Antiohije (*330.-395.*). Kao oficir u rimskoj vojsci cara Konstantina II. proputovao je mnoge zemlje i sudjelovao u više bitaka i ratova. U zreloj dobi života povukao se iz vojne službe, otputovao u Egipat i Grčku i bavio se proučavanjem povijesti Rimskog Carstva. Napisao je opsežno povijesno djelo KRONIKA DOGAĐAJA., koje je obuhvaćalo 31 knjigu. U njemu je, nastavljajući Tacitovu rimsku povijest, obuhvatio brojne događaje i careve u razdoblju od 96. (*Nervina smrt*) do 378. (*smrt cara Valenta*). Do danas su sačuvane samo knjige 14-31 koje opisuju razdoblje 353.-378. Pri pisanju tog opsežnog djela brižljivo je birao povijesne izvore i bio je vrlo kritičan. To djelo, uz opsežnu povijesnu građu, sadrži i brojne podatke o ekonomiji Rimskog Carstva, socijalnim problemima, etnografiji i prirodoslovlju. Po objektivnosti blizak je svom velikom prethodniku Tacitu, pa je stoga sve do danas vrlo cijenjen rimski povjesničar.

Aristeja (*grčki: Αριστεας*) je epski pjesnik iz grada Prokoneza u Propontidi. Živio je u VI. stoljeću pr. Kr. Središnje djelo mu je geografski ep O ARIMASPIMA – jednookim ljudima koji nastanjuju vrlo daleku sjevernu zemlju. Kao podloga za ep služile su mu priče i putopisi. Unatoč mnogim mitskim elementima taj fantastični putopisni ep sadrži dosta vjerodostojnih etnografskih podataka o sjevernim narodima njegova doba.

Beros (*akadski: Bel-Usur, grčki: Βηρωσσος*) kaldejski je svećenik u hramu boga Bela u Babilonu. Živio je u IV. i III. stoljeću pr. Kr. i uz svoj svećenički poziv bavio se astronomijom i poviješću. Pored astronomskih djela, na temelju povijesnih izvora pisanih klinastim pismom, napisao je opsežno povijesno djelo na grčkom jeziku u tri knjige pod naslovom BABILONSKA POVIJEST. To je dragocjeno djelo izgubljeno, ali su ipak ostali sačuvani neki važniji fragmenti u djelima erudita i pisca Aleksandra Polihistora i crkvenog povjesničara Euzebija. U povijesnoj kronologiji koristi vremensku jedinicu "sar" koja vjerojatno ima 3600 godina. On je bio prvi čovjek koji je u Grčku donio drevno kaldejsko učenje.

Diodor Sicilski (*grčki: Διοδωρος ο Σικλιωτης*) grčki je povjesničar iz Agirija koji je uglavnom živio u Rimu u I. stoljeću pr. Kr. Bio je suvremenik careva Augusta i Cezara. Poduzeo je nekoliko dužih putovanja po svijetu. Trideset godina pisao je svoje životno djelo KNJIŽNICA ili HISTORIJSKA BIBLIOTEKA koje je obuhvaćalo 40 svezaka. U njemu je bila iznesena povijest svijeta od mitskog doba do prvog trijumvirata. Do danas je sačuvano samo 15 svezaka. To su svesci *I.-V.* (*uvod i najstarija povijest*) te svesci *XI.-XX.* (*od Kserksova pohoda do borbe Aleksandrovih nasljednika*). To vrlo opsežno djelo, po mišljenju povjesničara, nije pisano kritički. Ono sadrži niz čudesnih zgoda, priča, anegdota i brojne moralističke pouke. U njemu je Diodor, kompilacijom starijih grčkih i rimskih povjesničara, sačuvao od zaborava mnogo podataka iz njihovih izgubljenih djela.

Diogen Antonije (*grčki: Διογενz ο Αντωνιος*) grčki je sofist i pisac koji je živio vjerojatno u I. stoljeću. U romanu PRIPOVIJESTI O NEVJEROJATNIM DOŽIVLJAJIMA DALJE OD THULE, koje obuhvaća 24 sveska, miješaju se fantastični opisi putovanja na Mjesec i putovanja dalekom sjevernom zemljom s ljubavnom pričom. Od tog opsežnog proznog djela do danas su sačuvani samo odlomci.

Elijan Klaudije (*grčki: Αιλιανος Κλαυδιος*) rimski je sofist, povjesničar, prirodoznanstvenik i veliki učitelj govorništva (*č170.-235.*). Premda rođeni Italac (*Prenesta*) pisao je samo na grčkom jeziku. Do danas je potpuno sačuvano njegovo djelo O OSOBINAMA ŽIVOTINJA u 17 svezaka, a samo u fragmentima zbirka anegdota ŠARENE PRIPOVIJESTI, koja je obuhvaćala 14 svezaka. Pod njegovim imenom doprlo je do naših dana i 20 pisama ljubavno-idiličnog sadržaja. Elijanova su djela većim dijelom prijepisi i izvaci iz radova drugih pisaca, a glavna vrijednost im je u obilju zanimljivih podataka iz antičkog života.

Eshil (*grčki: Αισχυλος*) je grčki dramski pjesnik i tvorac klasične grčke tragedije (*525.-456. pr. Kr.*). Bio je pobornik demokratske države. Doživio je pad atenske tiranije i slom perzijske invazije na Grčku. Kao hipolit borio se kod Maratona, Salamine i Plateje. Tri je puta iz Grčke putovao na Siciliju gdje je na dvoru sirakuškog vladara Hijerona prikazivao neke svoje drame. Eshilov opus obuhvaća 90 drama (*tragedije i satirske igre*), od kojih je do danas sačuvano samo sedam tragedija. Ostale su nam poznate samo po naslovu. Eshilove se tragedije već 25 stoljeća s velikim uspjehom prikazuju po čitavom svijetu. One svojom nenadmašnom snagom i uvjerljivošću likova potresaju svakog gledatelja. Eshilu pripada jedno od najistaknutijih mjesta među klasicima ne samo grčke već i svjetske dramske književnosti, te se smatra jednim od najvećih pjesnika i dramatičara što ih je iznjedrilo čovječanstvo.

Eudokso iz Knida (*grčki: Ευδοξοσ*) je grčki filozof, matematičar i astronom (*408.-335. pr. Kr.*). Isprva je bio pripadnik starije Akademije, a zatim je osnovao svoju filozofsku školu u Kiziku na Mramornom moru. Radi

na sintezi Platonovog učenja s materijalističko-znanstvenim gledištima svoga doba. On smatra da stvari ne participiraju u idejama, kako to drži Platon, već da su pomiješane s idejama. Od velikog su značenja njegovi radovi na području astronomije u kojoj matematičkim putem izvodi zakone gibanja planeta te u matematici i geometriji. Postavio je i razradio teoriju omjera koja je sustavno prikazana u petoj knjizi Euklidovih ELEMENATA. Kao vrstan matematičar Eudokso je metodički spojio dotad nepremostivi jaz između sumjerljivoga i nesumjerljivoga. Time je udario temelje strogoj teoriji realnih brojeva. U matematici se i danas uspješno primjenjuje njegova metoda ekshaustije (*iscrpljivanja*) koja omogućuje da se pomoću konačnog broja zaključaka na egzaktan način provjeri pretpostavljeni rezultat u nekim zadaćama koje pripadaju području infinitezimalnog računa.

Ezekiel (*hebrejski: Jehezkel*, što znači *"Bog je jak"* ili *"Bog jača"*) jedan je od najvećih hebrejskih proroka-pisaca. Sin je svećenika Buzija koji je službovao u jeruzalemskom hramu. Kao mladić iz dobro situirane i ugledne obitelji pripremao se za svećeničko zvanje. Drži se da je bio učenik proroka Jeremije. Slovio je kao vrlo učen čovjek koji je bio tijesno povezan s tradicionalnim hebrejskim institucijama. Zbog svećeničkog zvanja bio je sklon konzervatizmu. Kao pripadnik ugledne obitelji nalazio se, uz kralja Jojakina, u prvoj skupini od desetak tisuća sužanja (*vojskovođa, ratnika, obrtnika*) koja je 597. pr. Kr., za vladavine kralja Nebukadnezara II., odvedena iz Jeruzalema u Babiloniju. Još prije izgnanstva bio je kao ortodoksan hebrejski svećenik predan i potpuno pokoran Bogu, duboko potresen i ogorčen nezadrživom poplavom raznih idolatrijskih pobožnosti koje su iz naroda doprle čak u jeruzalemski hram. Nakon pet godina izgnanstva u Babiloniji započelo je 594. pr. Kr. njegovo proročko djelovanje koje je trajalo sve do 571. pr. Kr. Poticao je svoje sunarodnjake na iskreno obraćenje Bogu. U biblijskom kanonu nalazi se Knjiga Ezekielova koja ima četiri dijela i sadrži 48 poglavlja. Ta vrlo nadahnuta knjiga vrlo žive simbolike krcata je izvještajima o mnogobrojnim Ezekielovim viđenjima i proročanstvima. Svi su njegovi izvještaji vrlo podrobni i uvjerljivi, pa se može steći dojam da je bio vrstan promatrač zbivanja te dobro obrazovan i odgojen čovjek koji je stekao bogato životno iskustvo. Nastupao je kao propovjednik pokore i navjestitelj nesreće. Njegovi su zapisi imali velik utjecaj na hebrejsku teologiju i mistiku te na novozavjetne pisce i kršćansku ikonografiju. Ezekiel je bio poznat i kao vrstan poznavatelj političkih, kulturnih i gospodarskih (*trgovačkih*) zbivanja na čitavom području Bliskog istoka, od Egipta do Mezopotamije.

Gaj Plinije Mlađi (*latinski:* Gaius Plinius Caecilius Secundus Minor) rimski je pisac (*61.-~113.*), nećak Gaja Plinija Starijeg koji ga je posinio pa je stoga nosio njegovo ime. Neko vrijeme proveo je na studijskom putovanju po Egiptu. Već kao vrlo nadaren mladić od dvadesetak godina bio je na glasu kao jedan od najučenijih ljudi svoga doba. Bio je poznat kao vrstan

stilist i izvanredan govornik. Čuven je po svojim pismima što ih je objavio u 8 svezaka. Njegova pisma obrađuju vrlo raznovrsnu materiju, daju brojne podatke o političkom i književnom životu Rima u njegovo doba te su vrijedan kulturno-povijesni izvor. Posebno su značajna dva njegova pisma upućena Tacitu u kojima kao očevidac opisuje strašnu provalu Vezuva 79. godine i tragičnu smrt svog ujaka Gaja Plinija Starijeg koja ga je pogodila prilikom spašavanja izbjeglica pred tom užasnom vulkanskom kataklizmom. Posebnu knjigu čini njegova opsežna prepiska s carem Trajanom. Za povijest ranog kršćanstva osobito su važna pisma koja se odnose na život kršćana u Bitiniji.

Gaj Plinije Stariji (*latinski:* Gaius Plinius Secundus Maior) rimski je političar, pisac i prirodoslovac-enciklopedist, ujak Gaja Plinija Mlađeg, (*23.-79.*). Rođen je u sjevernoj Italiji. Bio je zapovjednik konjice u rimskoj vojsci, zatim prokurator u Hispaniji te naposljetku zapovjednik rimske flote. Poginuo je u pomorskoj bazi Misenum, gdje ga je zatekla strašna provala vulkana Vezuva, koja je uz nebrojene ljudske žrtve posve uništila gradove Herkulanej i Pompeje u njegovu podnožju. Njegovo jedino sačuvano djelo od sedam poznatih naslova je priručnik PRIRODOSLOVLJE (*Naturalis historia*). To je opsežna kompilacija ondašnjeg cjelokupnog znanja koja sadrži 37 svezaka i odraz je znanja antičkog svijeta početkom nove ere. To pozamašno djelo je neka vrsta enciklopedije s brojnim podacima iz područja astronomije, zemljopisa, etnografije, biologije, poljoprivrede, medicine, mineralogije i umjetnosti. To velebno Plinijevo djelo je jedan od prvih enciklopedijskih priručnika u povijesti europske kulture. Njegovi podaci, iako očaravajući, prilično variraju u objektivnosti i točnosti u usporedbi s drugim povijesnim izvorima. Iz tog opsežnog Plinijeva djela Europa je stoljećima crpila brojna znanja o prirodi. Plinije Stariji bio je prihvaćen kao najistaknutiji zapadni autoritet u znanosti sve do srednjeg vijeka. Njegov oveći spis u kojem je opisao ratove s Germanima nije se, nažalost, sačuvao.

Hekatej iz Abdere (*grčki:* Εκαταιος ο Αβδηριτης) je grčki polihistor, pisac i filozof koji je živio oko IV./V. stoljeću pr. Kr. Bio je učenik Pironov. Priklonio se učenju stoika i kinika i bavio se pretežno pitanjima političke organizacije. Neko vrijeme boravio je u Aleksandriji na dvoru Ptolomeja I. Sotera. Njegovim djelima O EGIPTU i O HIPERBOREJCIMA koja su, unatoč mnogim fantastičnim elementima, pisana u racionalističkom duhu i do danas su samo djelomično sačuvana, služili su se mnogi kasniji antički povjesničari.

Henok (*hebrejski: Henokh*, što znači posvećeni, grčki: *Ενωχ*) sedmi je po redu hebrejski patrijarh u nizu koji započinje Adamom i Evom – biblijskim prvim ljudima. Prema biblijskoj predaji petpotopni patrijarh Henok, otac dugovječnog Metušalaha koji je poživio čak 969 godina, bio je pravednik koji je "hodio s Bogom". Za razliku od ostalih patrijarha mudri i krije-

posni Henok nije umro već je iščeznuo, jer ga je Bog uzeo k sebi nakon što je poživio 365 godina. O tom neobičnom događaju nastale su tijekom vremena brojne legende. Pravednik Henok središnji je lik hebrejske apokrifne apokaliptičke književnosti. Knjiga Henokova je apokrifna, što znači da ne ulazi u biblijski kanon. Izvorno je bila napisana na hebrejskom ili aramejskom jeziku u II. stoljeću pr. Kr. i sačuvana je cijela samo u etiopskom prijevodu načinjenom oko 500. godine te u grčkim fragmentima nađenim u Egiptu. Po svome karakteru to je prilično opsežno apokaliptičko djelo krcato fantastičnim vizijama prilikom Henokovog putovanja nebom i susreta s Bogom. Tek je u srednjem vijeku načinjen staroslavenski prijevod HENOKOVE KNJIGE TAJNI s grčkog jezika i to u dvije varijante.

Herodot (*grčki: Ηροδοτοζ*) je veliki grčki povjesničar nazvan "ocem povijesti" i "ljubiteljem istine" (*~484.-~424. pr. Kr.*). Bio je potomak bogate i ugledne plemićke obitelji iz grada Halikarnasa u Maloj Aziji. Još kao mladić sudjelovao je u političkim borbama u rodnom gradu protiv perzijskog vazala tiranina Ligdamisa koji je surovo prognao iz grada cijelu Herodotovu obitelj pa se ona nastanila na otoku Samosu. Čini se da je Herodot s tog otoka krenuo na više dugih studijskih putovanja po Maloj Aziji i otocima duž njezine obale. Nakon toga poduzeo je veliko putovanje po zemljama Perzijskog Carstva do Suze, zatim na obale Crnog mora te u Traciju, Makedoniju, Tir, Egipat i Cirenaiku. Nakon povratka s tih dugogodišnjih putovanja, na kojima je sustavno prikupljao podatke o ljudima, običajima, religiji i povijesti raznih naroda, navratio je u Atenu i tamo se ubrzo pridružio atenskim kolonistima s kojima je otputovao u Turije u južnoj Italiji. Odatle je više puta dolazio u Atenu, gdje su ga njegovi prijatelji Periklo i Sofoklo nagovarali da, na temelju prikupljenih podataka, dovrši svoje davno započeto povijesno djelo HISTORIJE (Ióôoñéáé) koje sadrži povijest grčko-rimskih ratova i prethodnih događaja. U tom djelu podatke iznosi ili kao očevidac ili na temelju razgovora s očevicima. Osim niza povijesnih podataka, u njemu su navedeni i mnogobrojni geografsko-etnografski podaci te brojne anegdote i pripovijesti koje je prikupio na svojim putovanjima. To opsežno djelo, u kojem je središnja tema ratni sukob između Grka i Perzijanaca, ostalo je, nažalost, nedovršeno jer je u međuvremenu Herodot umro. HISTORIJE su sačuvane u redakciji i prijepisu aleksandrijskih gramatičara koji su ih podijelili u devet svezaka. One su napisane vrlo pregledno, sistematično i zanimljivo, sadrže mnoge žive, gotovo nevjerojatne putopisne priče, a odlikuju se jednostavnim i jasnim pripovjedačkim stilom. Novija istraživanja pokazuju da je Herodot kao povijesni izvor, unatoč velikoj pripovjedačkoj maštovitosti te sklonosti iznošenju brojnih anegdota, ipak znatno pouzdaniji nego što se prije mislilo.

Hesiod (*grčki: Ησιοδοζ*) je starogrčki pjesnik seljačkog podrijetla iz Askre u Beociji. Živio je u VIII./VII. stoljeću pr. Kr. pa se uz Homera ubraja među najstarije grčke epičare. Smatra ga se "pjesnikom mira" i "ocem" grčkog didaktičkog i genealoškog epa. U didaktičkom epu POSLO-

VI I DANI on u 828 heksametara hvali rad kao vrlinu te daje moralne pouke i savjete za poljodjelstvo. U njemu iznosi vrlo zanimljiv mit o pet svjetskih doba u prošlosti čovječanstva. Taj mit govori kako se od zlatnog pa do željeznog doba ljudi sve više izopačuju te postaju sve gori. U epu POSTANAK BOGOVA Hesiod sustavno iznosi u 1022 heksametra rodoslovlje homerskih bogova. To je djelo prva pisana grčka kozmogonija.

Josip Flavije (*latinski:* Josephus Flavius) hebrejski je povjesničar (*37.-100.*). Rođen je u Jeruzalemu u aristokratskoj obitelji. Prvi dio života zvao se Joseph ben Mathias. Bio je svećenik jeruzalemskog hrama, a po političkom uvjerenju i pripadnosti bio je farizej. Nakon što je rimski prokurator Galileje utamničio neke židovske svećenike, otputovao je kao vješt pregovarač u Rim da bi ih izbavio iz zatvora. U toj diplomatskoj misiji pomogla mu je Neronova supruga Popeja. Tijekom boravka u Rimu toliko su ga fascinirali rimska kultura i običaji da je postao romanofil. U velikom ustanku protiv Rimljana, koji je 66. buknuo u Palestini, ubrzo po njegovom povratku iz Rima u rodni Jeruzalem, bio je u procijepu između domoljublja i romanofilstva prilično neodređen. Nastojao je da se ustanak protiv rimskih okupatora što prije stiša uz što manje žrtava. Kad mu je bila povjerena obrana Galileje izvršio je svoju građansku dužnost i na kraju se predao rimskom vojskovođi Vespazijanu. Prorekao mu je da će uskoro postati rimskim carem, što se zaista i obistinilo dvije godine kasnije. U znak priznanja za to proročanstvo Vespazijan je vidovitog Josipa, koji je bio njegov rob, proglasio slobodnim građaninom, a Josip je u znak zahvalnosti uzeo rodno ime svoga zaštitnika - Flavije (*Flavius*) - pa se otada umjesto Joseph ben Mathias naziva Josip Flavije (*Josephus Flavius*). U velikom pohodu rimske vojske na Jeruzalem 70. pratio je mladog vojskovođu Tita, Vespazijanova sina. Prilikom dugotrajne i nadmoćne rimske opsade Jeruzalema nagovarao je gradske vođe da se grad preda Rimljanima da bi se izbjegle nepotrebne ljudske žrtve. Josip Flavije napisao je na grčkom jeziku sljedeća povijesna djela: HEBREJSKI RAT, HEBREJSKE STARINE, O STAROSTI HEBREJSKOG NARODA te ŽIVOTOPIS. Ona su značajan antički povijesni izvor.

Krantor (*grčki: Κραητορ*) je grčki filozof i pisac rodom iz Sola, živio IV./III. stoljeću pr. Kr. Bio je Platonov učenik i pripadnik je Starije akademije. Posjetio je Egipat i tamo je provjerio istinitost Solonovih i Platonovih kazivanja o Atlantidi. Bio je prvi pisac koji je kritički komentirao Platonov dijalog TIMEJ i njegove navode o potonuloj Atlantidi. U književnosti je poznat kao utemeljitelj posebnog stila poznatog pod nazivom "literatura utjehe".

Kritija Mlađi (*grčki: Κριτιαζ*) grčki je političar konzervativnih nazora, pjesnik i pisac iz V. stoljeću pr. Kr., unuk Kritije Starijeg i Platonov pradjed po majci. Rodom je iz stare atenske aristokratske obitelji. Bio je učenik sofista i Sokrata. Autor je pjesničkog djela ELEGIJE, kulturno-politič-

ke povijesti Atene, Sparte, Tesalije i drugih grčkih državica pod naslovom O DRŽAVNIM UREĐENJIMA te knjiga AFORIZMI i RAZGOVORI. On je usmeno prenio Solonov izvještaj o Atlantidi svojim unucima. Držao je da je religiju izmislio zakonodavac da bi ljudima ulio strah, a Bog je izmišljen radi obuzdavanja nepoćudnih ljudskih čina. Po svome političkom uvjerenju bio je gorljiv pristaša spartanskog društvenog uređenja i žestok protivnik atenske demokracije. Kritija je 415. pr. Kr. bio optužen kao pripadnik hermokopida te je 407. pr. Kr., nakon Alkibijadova pada, prognan u Tesaliju. Nakon tri godine progonstva vratio se u Atenu i postao čelnikom 30-orice tirana. Zbog surove strahovlade i krvavog terora bio je omražen od naroda. Poginuo je u bitki s demokratima koji su pod Trasibulovim vodstvom oslobodili Atenu od tiranije. U dijalogu KRITIJA Platon preko njega kao glavnog lika iznosi kazivanje o Atlantidi.

Platon (*grčki: Πλατων*) veliki je grčki filozof, učitelj i prozni pisac, Sokratov prijatelj i Aristotelov učitelj (*~427.-347. pr. Kr.*). Pravo mu je ime bilo Aristokle (*Αριστοκληζ*), ali je vjerojatno zbog izrazite atletske građe nazvan Platon - što znači "Široki". Rodom je iz ugledne aristokratske porodice. U mladosti se kraće vrijeme bavio pjesništvom. U prvo vrijeme ga je u filozofiji poučavao Kratil, ali je presudan utjecaj na njega imao Sokrat kojeg je upoznao u svojoj 20-oj godini i ostao je uz njega kao vjeran učenik osam godina, sve do njegove tragične smrti. U Platonovim kasnijim djelima Sokrat je ostao glavnim likom svih dijaloga. Na njegova usta Platon izriče svoju filozofiju, koja se u njegovu zrelom i kasnom razdoblju znatno razlikuje od Sokratove. Putovao je u Megaru, Kirenu, Egipat i na Siciliju. Kao učitelj Diona, nećaka tiranina Dionizija, nastojao je okrutnog vladara pridobiti za svoje vizionarske političke ideje o upravljanju državom. Dionizije ga ubrzo optužuje da kuje urotu te ga progna u Ateni neprijateljsku Egidu, gdje dospijeva u ropstvo. Iz ropstva ga otkupljuje i oslobađa neki njegov poštovatelj iz Kirene. Posljednje godine života Platon je proveo u Ateni, gdje je naučavao u Akademiji, čiji je bio utemeljitelj. Akademiju je osnovao kao školu za filozofiju i znanost da bi poučavala astronomiju, prirodopis, matematiku i politologiju. Djelovala je na otvorenom - pod krošnjama drveća - uz manje prekide još gotovo devet stoljeća nakon njegove smrti, a konačno ju je zatvorio bizantski car Justinijan. Pojmovi, za koje je njegov učitelj Sokrat držao da su samo subjektivne forme, u Platonovoj filozofiji dobivaju vrijednost posebnih, ontološki zasnovanih ideja, posve neovisnih o čovjeku i o pojavnom materijalnom svijetu. Za Platona je vidljivi svijet materijalnih oblika i zbivanja samo nesavršen odraz natpojavnog svijeta ideja. Na tom temeljnom idealističkom poimanju Platon temelji i rješenja svih bitnih spoznajnih, etičkih, estetskih, antropoloških i društveno-pravnih pitanja. On drži da je svaka ideja vječna i u sebi istovjetna. Ona je uzrok i uzor svemu pojavnom, koje nikad ne može kvalitetom dostići samu ideju. Stoga predmet pravog znanja ne mogu biti nesavršeni i neprestance promjenjivi materijalni predmeti, već samo nepro-

mjenjive i vječne ideje. Ideje (*vječni oblici*), koje izražavaju ono što je zajedničko, opće, vrijedno, istovjetno i trajno u pojedinačnim stvarima, mogu se spoznati jedino razumom, dok se pojave u materijalnom svijetu opažaju naši osjetilima. Platon drži da je čovjek sazdan od smrtnog tijela koje pripada prolaznom materijalnom svijetu te besmrtne trodijelne duše (*nagonski, voljni i razumski dio*) koja pripada vječnom svijetu ideja. Duša je, kako drži Platon, prije ovozemaljskog postojanja čovjeka postojala kao ideja, odnosno čist duh bez materijalnog tijela. Stoga je prva spoznaja, po Platonu, zapravo sjećanje duše na ideje koje je promatrala u svome predživotu u vječnom i nepromjenjivom svijetu ideja. Platon je bio vrlo plodan pisac. Njegova djela pisana su najvećim dijelom u obliku dijaloga i običava ih se svrstavati u četiri osnovne grupe:

- rano ili Sokratovsko razdoblje - APOLOGIJA, KRITON, PROTAGORA, ION, LAHET, DRŽAVA (*knjiga I.*), LISID, HARMID i EUTIFRON,
- prijelazno razdoblje - GORGIJA, MENON, EUTIDEM, HIPIA MINOR, KRATIL, HIPIA MAIOR i MENEKSEN,
- zrelo razdoblje - SYMPOSION, FEDON, DRŽAVA (*knjiga II.-X.*) i FEDAR te
- kasno razdoblje - TEETET, PARMENID, SOFIST, DRŽAVNIK, FILEB, TIMEJ, KRITIJA i ZAKONI.

Platonovi dijalozi TIMEJ i KRITIJA, u kojima se Atlantida opisuje kao povijesna činjenica, nadovezuju se na njegovo opsežno djelo DRŽAVA. Za Platona se može reći da je bio jedan od najistaknutijih mislilaca i pisaca u povijesti zapadnog kulturnog kruga koji je ostavio brojne sljedbenike.

Posejdonije (*grčki: Ποσειδωνιοζ*) je grčki filozof (*135.-51. pr. Kr.*). Bio je učenik Panetija i najznačajniji je predstavnik filozofa tzv. srednje stoe. Utemeljio je filozofsku školu na otoku Rodosu. Njegovi slušači bili su, među ostalima, Ciceron i Pompej. U filozofiji je zastupao stoički monizam i materijalizam. Bio je poznat kao polihistor golemog područja interesa te kao nenadmašan govornik. Napisao je veći broj djela iz zemljopisa, klimatologije, povijesti i astronomije koja nisu sačuvana. Također je napisao prilično radova o filozofiji, kozmologiji, fizici, psihologiji, gnoseologiji, teologiji i etici. Danas su, nažalost, poznati samo njihovi naslovi iz djela drugih antičkih pisaca.

Proklo (*grčki: Προκλοζ*) je grčki filozof-novoplatoničar, rodom iz Konstantinopolisa (*411.-485.*). Živio je i djelovao u Ateni. Poduzimao je studijska putovanja u daleke zemlje. Napisao je više djela iz područja filozofije, matematike i astronomije, a bavio se i poezijom. Poznat je kao vrstan komentator Euklidovih ELEMENATA.

Si-ma Qian (*Ssu-ma Ch'ien*) je astronom, stručnjak za kalendar i jedan od najvećih povjesničara koje je Kina ikad imala (*145.-85. pr. Kr.*). Bio je

dugi niz godina povjesničar na dvoru mudrog i sposobnog cara Wudia (*156.-87. pr. Kr.*) iz dinastije Han. Za njegova su vladanja moć Kine, njezino teritorijalno širenje, trgovina i bogatstvo dvora postigli vrhunac. U to je doba došlo do snažnog procvata znanosti, likovnih umjetnosti i književnosti. Vrlo ambiciozan i izuzetno sistematičan Si-ma Qian napisao je, na temelju brojnih povijesnih izvora iz bogatog carskog arhiva i dvorske knjižnice, prvu metodički cjelovitu opću povijest Kine od drevnih prapočetaka sve do kraja svoga vremena pod naslovom SHIH CHI, što se može prevesti kao POVIJESNI IZVORI. To vrlo opsežno povijesno djelo napisano je pripovjedačkim stilom vrlo sistematično i čitko te kronološkim slijedom. U njemu su, uz brojne povijesne događaje, također dani prikazi različitih dvorskih intriga i dogodovština vezanih uz tadašnje političke ličnosti i njihovu karijeru. SHI JI se sastoji od pet tematskih dijelova. To su:

1. carski anali i važnija povijesna zbivanja iz raznih dinastijskih razdoblja,
2. kronologija i genealogija,
3. povijesni zapisi iz teorije obreda, glazbe astronomije i trgovine,
4. monografije uglednih kineskih obitelji te
5. sedamdeset kraćih monografija značajnijih povijesnih ličnosti.

Qianov SHIH CHI također oslikava načela društvene etike onoga vremena. Si-ma Qian je nedvojbeno nenadmašiv pisac i povjesničar – otac kineske historiografije – koji je bio i ostao sve do danas nedostižan uzor i nedodirljiv autoritet za brojne naraštaje kineskih povjesničara i pripovjedača.

Sokrat (*grčki: Σωκρατης*) veliki je grčki filozof, reformator i učitelj (*469.-399. pr. Kr.*). Bio je sin atenskog kipara Sofroniksa. Već u mladosti se kao atenski vojnik isticao hrabrošću. Svoju originalnu filozofsku djelatnost u obliku svakodnevnih dijaloga na atenskom trgu započeo je u vrijeme procvata mlade atenske demokracije, neposredno prije iscrpljujućih Peloponeskih ratova. Neobična Sokratova ličnost nije se mogla pomiriti ni s ulogom strogog i zatvorenog znanstvenika niti s ulogom putujućeg učitelja koji svoju prividnu govorničku mudrost prodaje za novac. Umjesto učenih pouka i paradoksa vještih i nenadmašnih govornika svugdje gdje se pojavljuje ljudima skromno postavlja pitanja, jer polazi od pretpostavke: *"Znam da ništa ne znam"*. Jedinom nepobitnom činjenicom drži vlastito neznanje. Vrlo je brzo okupio oko sebe intelektualnu elitu atenske mladeži. Postaje ideologom "duhovne aristokracije" te se ubrzo, zbog slobodoumna kritička mišljenja, sukobljuje s vladajućom demokracijom. Godine 399. pr. Kr. tendenciozno je bio optužen zbog bezbožništva i kvarenja mladeži, ali je odbio pred sudom opovrgnuti svoje teze. Upravo okrutna smrt, ispijanjem otrovnog pića, na koju je bio osuđen, kako bi se suzbio njegov velik utjecaj na atensku mladež – postala je, po svjedočenjima njegovih učenika, najveći trijumf njegove mirne, nenametljive, racionalne, nezavisne i dosljedne misaonosti te izuzetno visoke etičnosti. Smatrao je

da je ljudsko dostojanstvo, temeljeno na unutrašnjim vrijednostima, neovisno o vanjskim nagradama i nametnutim poniženjima, te je ono stoga nadmoćno nad sudbinom i smrću. Premda su mu prije suđenja prijatelji omogućili bijeg iz Atene, iz poštovanja prema zakonima dobrovoljno ostaje u zatvoru i mirno ispija otrovano piće. Sokrat, nažalost, nije ostavio iza sebe niti jedno napisano djelo jer je držao da je knjiga "mrtva" pa stoga ne može zamijeniti živi razgovor. Za Sokrata, koji je u zapisima svojih učenika i sljedbenika ostavio čitavu silogističku i logičku strukturu klasične grčke filozofije, govori se da nije znao ni čitati ni pisati. On je bio prvi antički filozof koji je jasno razlikovao tijelo i dušu. Držao je da čovjek mora prvo spoznati moralne ideje da bi djelovao moralno. Kao filozof Sokrat je mnogo značajniji po svojim filozofskim metodama, nego po specifičnoj doktrini. Najviše se o njemu saznalo iz Ksenofontovih memoara i dijaloga njegova vjerna učenika Platona. Sokrat je istinski graditelj novog dijalektičko-kritičkog načina mišljenja i utemeljitelj je koncepcije autonomnog samodostojanstvenog čovječjeg morala. Sokrat je svojim originalnim filozofskim stavovima i osebujnim životom postao jedna od paradigmatskih ličnosti zapadne civilizacije. Danas se Sokrata, koji je bio učitelj Platonu, drži velikom prekretnicom u grčkoj filozofiji pa se i cjelokupna klasična filozofija prije njega naziva predsokratovskom.

Solon (*grčki: Σολων*) je veliki atenski političar, zakonodavac i pjesnik (*640.-560. pr. Kr.*). Zbog svestranog obrazovanja ubrajali su ga među sedam grčkih mudraca. Potječe iz vrlo bogate atenske obitelji. U mladim danima bio je poznat kao pjesnik. Karijeru je započeo kao trgovački putnik. Godine 594. pr. Kr. izabran je za arhonta i dobio ovlasti da u Ateni provede nužne društvene i agrarne reforme. Oslobodio je seljake od tradicionalne vezanosti za zemlju, ukinuo je hipoterkarne dugove te ropstvo zbog dugova. Uveo je maksimum za zemljišni posjed, a građane je podijelio u klase prema visini prihoda od poljoprivrede. Opseg političkih prava i dužnosti građana odredio je također prema visini tog prihoda. Tom su reformom ostali bez političkih prava bezemljaši te naseljeni stranci i robovi. Solon je također normirao život građana uvođenjem porodičnog i krivičnog prava te zaštitom poljodjelstva i zabranom luksuza. Uveo je i organizirani odgoj mladeži. Nakon što su se građani zakleli da za njegove odsutnosti neće mijenjati njegove reforme, uputio se 571. pr. Kr. na desetogodišnje studijsko putovanje po zemljama Bliskog istoka (*Mala Azija, Cipar i Egipat*). U Egiptu je posjetio hram u Heliopolisu i Saisu, velikom gradu i tadašnjoj egipatskoj metropoli u zapadnom području Delte. Nakon povratka u Atenu 561. pr. Kr. Solon nije uspio spriječiti da se Pizistrat ne nametne za tiranina, pa se – poštovan od sviju – povukao iz javnog života. Solon se ubraja među najstarije poznate grčke pjesnike. Do danas su sačuvani samo fragmenti njegovih elegija, dok su putopisna djela, među kojima se – prema Plutarhovu zapisu – nalazila i nedovršena priča o Atlantidi, nažalost, zauvijek izgubljena.

Sonhis (*grčki: Σονηις*) je vrlo učeni egipatski svećenik koji je u vrijeme Solonove posjete Egiptu bio pisar u hramu u Saisu, nekoć važnom gradu u zapadnom području Delte. Nosio je titulu *Pet-en-Neit*, što znači "Nebo Neita". Živio je i djelovao u VII./VI. stoljeću pr. Kr. Bio je vrstan poznavatelj povijesti i mnogih drevnih spisa. Plutarh u IZIDI I OZIRISU, glava 10, spominje da je Solon prilikom svog boravka u Saisu pohodio njegova predavanja.

Strabon (*grčki: Στραβων*) grčki je geograf i povjesničar iz Amaseje na Pontu (*63. pr. Kr.-19.*). Studirao je u Rimu i tamo je proveo veći dio života. Mnogo je putovao po Europi, Bliskom istoku i sjevernoj Africi. Rado je isticao da čitavo područje Sredozemlja poznaje po vlastitom viđenju. Strabon je nastavio nedovršenu Polibijevu HISTORIJU u 47 svezaka, koja je djelomično izgubljena. Gotovo u cjelini sačuvano je njegovo opsežno djelo GEOGRAFIJA, koje sadrži 17 knjiga (*I.-II. - fizička geografija, III.-X. - Europa, XI.-XVI. - Azija te XVII. - Afrika*) i napisana je pretežno prema djelima starijih antičkih pisaca. Ono detaljno opisuje sve dijelove tada poznatog svijeta te sadrži velik broj pojedinosti iz povijesti, mitologije, književnosti i kulture. Strabon piše vrlo zanimljivo, ali često nije bio dovoljno kritičan. Strabonova GEOGRAFIJA je, uz djela Klaudija Ptolomeja, najkvalitetniji antički izvor geografskih informacija o zemljama Sredozemlja.

Timej (*grčki: Τιμαιος*) grčki je filozof, prirodnjak i zvjezdoznanac rodom iz Lokrija u južnoj Italiji, pripadnik pitagorejske škole i Sokratov pristaša. Živio i djelovao u V./IV. stoljeću pr. Kr. Platon, u dijalogu TIMEJ, preko njega kao glavnog lika, iznosi kazivanje o Atlantidi koje izvorno potječe od Solona.

Dodatak 7 – Starogrčke mjere za duljinu

stopa	0,3048m
rod	5,0292m
pletar	30,848m
stadij	182,88m

Literatura

1. Povijest i povijesni atlasi

[1.1] Grupa autora: POVIJEST SVIJETA, "Naprijed", Zagreb, 1977.

[1.2] Grupa autora: THE TIMES ATLAS SVJETSKE POVIJESTI, "Cankarjeva založba", Ljubljana-Zagreb, 1986.

[1.3] Bagby P.: CULTURE AND HISTORY, "University off California Press", Berkeley, 1963.

[1.4] Cotterel A.: ANCIENT CIVILIZATIONS, "Penguin Books", New York, 1986.

[1.5] Grupa autora: THE TIMES BIBLIJSKI ATLAS, "Cankarjeva založba", Ljubljana-Zagreb, 1990.

2. Povijesna djela i mitologije

[2.1] Thorwald J.: MOĆ I ZNANJE DREVNIH LIJEČNIKA, "August Cesarec", Zagreb, 1991.

[2.2] Grupa autora: MITOLOGIJA – ilustrirana enciklopedija, "Mladost", Zagreb, 1982.

[2.3] Graves R., Patai R.: HEBREJSKI MITOVI – KNJIGA POSTANKA, "Naprijed", Zagreb, 1969.

[2.4] Uranić I.: SINOVI SUNCA, "Cid", Zagreb, 1997.

[2.5] Beltz W.: BIBLIJSKA MITOLOGIJA – Bog i bogovi, "Grafički zavod Hrvatske", Zagreb, 1984.

[2.6] Platon: CRITIAS, translated by Benjamin Jowett, skinuto s Interneta 1998.

[2.7] Platon: TIMEUS, translated by Benjamin Jowett, skinuto s Interneta 1998.

3. Znanstvena i znanstveno-popularna djela

[3.1] Landsburg A. i S.: U POTRAZI ZA DREVNIM MISTERIJIMA, "Stvarnost", Zagreb, 1974.

[3.2] Wight P.: PROŠLOST JE LJUDSKA, "Književna zajednica", Novi Sad, 1987.

[3.3] Cremo A. M. i Thompson R. L.: FORBIDDEN ARCHEOLOGY – The Hidden History off the Human Race, "The Bhaktivedanta Institute", San Diego, 1993.

[3.4] Grupa autora: PORUKE KROZ VRIJEME, "Prosvjeta", Zagreb, 1982.

[3.5] Bronowski J.: USPON ČOVJEKA, "Otokar Keršovani-Rijeka", Opatija, 1984.

[3.6] Brennan B. A.: ISCJELITELJSKE RUKE, "Barka", Zagreb, 1997.

[3.7] Chevalier J. i Gheerbrant A.: RJEČNIK SIMBOLA, "Nakladni zavod Matice Hrvatske", Zagreb, 1983.

[3.8] Riffard A. P.: RJEČNIK EZOTERIZAMA, "August Cesarec", Zagreb, 1989.

[3.9] Burger H.: FILOZOFSKA ANTROPOLOGIJA, "Naprijed", Zagreb, 1993.
[3.10] Russell B.: MUDROST ZAPADA, "Mladost", Zagreb, 1970.
[3.11] Ćorlukić F.: KAMO IDEŠ ČOVJEČE?, "Prosvjeta", Zagreb, 1983.
[3.12] Ćatipović M.: PODVALE, OBMANE I ZABLUDE U SVIJETU NAUKE, "Školska knjiga", Zagreb, 1986.
[3.13] Westwood J.: LOST ATLANTIS, "Weidenfeld and Nicolson", London, 1997.
[3.14] Muck O.: ATLANTIDA - POTONULI KONTINENT, "Izvori", Zagreb, 1998.
[3.15] Bosnić A.: ATLANTIDA - NAJVEĆA MISTERIJA PROŠLOSTI, autorsko izdanje, Sarajevo 1968.
[3.16] Tomas A.: ATLANTIDA - OD LEGENDE DO OTKRIĆA, "MISL", Zagreb, 1998.
[3.17] Pelt G.: ARHAIČNA POVIJEST LJUDSKOG RODA, "Cid", Zagreb, 1995.
[3.18] Däniken E.: SJEĆANJA NA BUDUĆNOST, "Stvarnost", Zagreb, 1972.
[3.19] Däniken E.: POVRATAK ZVIJEZDAMA, "Stvarnost", Zagreb, 1971
[3.20] Däniken E.: SJETVA U SVEMIRU, "Stvarnost", Zagreb, 1973.
[3.21] Däniken E.: MOJ SVIJET U SLIKAMA, "Stvarnost", Zagreb, 1974.
[3.22] Blumrich J. F.: OTVORIŠE SE NEBESA, "Stvarnost", Zagreb, 1974.
[3.23] Phillips S. E.: TAJNE PIRAMIDA, "Zagrebačka naklada", Zagreb, 1997.
[3.24] Heyneck D. R.: UFO - MIT ILI STVARNOST?, "Zagrebačka naklada", Zagreb, 1998.
[3.25] Bajsić V.: GRANIČNA PITANJA RELIGIJE I ZNANOSTI (Studije i članci), "Kršćanska sadašnjost", Zagreb, 1998.
[3.26] Radovčić J.: DRAGUTIN GORJANOVIĆ KRAMBERGER I KRAPINSKI PRAČOVJEK, Hrvatski prirodoslovni muzej i "Školska knjiga", Zagreb, 1988.
[3.27] Chardin P. T.: LE PHENOMENE HUMAIN, "Editions du Seuil", Paris, 1955.
[3.28] Harrington W. J.: UVOD U STARI ZAVJET - SPOMEN OBEĆANJA, "Kršćanska sadašnjost", Zagreb, 1993.
[3.29] Rebić A.: SREDIŠNJE TEME STAROG ZAVJETA, "Kršćanska sadašnjost", Zagreb, 1996.
[3.30] Rebić A.: STVARANJE SVIJETA I ČOVJEKA, "Kršćanska sadašnjost", Zagreb, 1996.
[3.31] Oberški J., Rebić A.: BIBLIJSKA POVIJEST STAROGA I NOVOGA ZAVJETA, HKD sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, 1972.
[3.32] Tomić C.: PRAPOVIJEST SPASENJA, Provincijat hrvatskih franjevaca konventualaca, Zagreb, 1977.
[3.33] Bezić Ž.: ETIKA I ŽIVOT, Karitativni fond UPT, Đakovo, 1995.
[3.34] Đurđević K.: MISTERIJ STVARNOSTI I VREMENA, "Bhaktivedanta udruga za znanost i religiju", Zagreb, 1999.

[3.35] Carlotto M. J.: THE MARTIAN ENIGMAS - A CLOSER LOOK, "North Atlanta Books", Berkeley, 1991.
[3.36] Sitchin Z.: DVANAESTI PLANET, knjiga prva i druga, "TELEdisk" d.o.o., Zagreb, 2000.
[3.37] Brooks J.: POČECI ŽIVOTA, "Duhovna stvarnost", Zagreb, 1987.
[3.38] Smith W.: POSTANAK ČOVJEKA I NJEGOVA SUDBINA, "Duhovna stvarnost", Zagreb, 1991.
[3.39] SYNTHESIS OF SCIENCE AND RELIGION - Critical Essays and Dialogues, "The Bhaktivedanta Institute", San Francisco-Bombay, 1988.
[3.40] Kuhn S. T.: STRUKTURA ZNANSTVENIH REVOLUCIJA, "Hrvatsko sociološko društvo", Zagreb, 1999.
[3.41] Gjurinek S.: TRAGOVI VELIKE SIBIRSKE EKSPLOZIJE, "Izvori", Zagreb, 1993.
[3.42] Ivančić T.: TKO JE ČOVJEK - Obrisi filozofsko-teološke antropologije, "Teovizija", Zagreb, 2000.
[3.43] Ivančić T.: TKO JE BOG - Bog evanđelja i Bog religija, "Teovizija", Zagreb, 2000.
[3.44] Đurđević K.: VEDSKA KOZMOLOGIJA - Hijerarhija svemira, "Bhaktivedanta - Udruga za znanost i religiju", Zagreb, 1999.

4. Leksikografska djela i rječnici

[4.1] OPĆA ENCIKLOPEDIJA, "JLZ-Miroslav Krleža", Zagreb
[4.2] LIKOVNA ENCIKLOPEDIJA, "JLZ-Miroslav Krleža", Zagreb
[4.3] THE WORLD BOOK ENCYCLOPAEDIA, London, 1994.
[4.4] COLLIER S ENCYCLOPEDIA 98., multimedijsko CD izdanje
[4.5] ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA 99.,multimedijsko CD izdanje
[4.6] MS ENCARTA 98 ENCYCLOPEDIA, multimedijsko CD izdanje
[4.7] MS ENCARTA WORLD ATLAS 99, multimedijsko CD izdanje
[4.8] Zamarovsky V.: JUNACI ANTIČKIH MITOVA, "Školska knjiga", Zagreb, 1983.
[4.9] Grupa autora: RELIGIJE SVIJETA - enciklopedijski priručnik, KS i GZH, Zagreb, 1991.
[4.10] Grupa autora: LEKSIKON ANTIČKIH AUTORA, "Nakladni zavod Matice hrvatske", Zagreb, 1996.
[4.11] Klaić B.: RJEČNIK STRANIH RIJEČI, "Nakladni zavod Matice hrvatske", Zagreb, 1989.
[4.12] Grupa autora: BIBLIJSKI LEKSIKON, "Kršćanska sadašnjost", Zagreb, 1972.

5. Sveti spisi i apokrifi

[5.1] BIBLIJA, "Kršćanska sadašnjost", Zagreb, 1993.
[5.2] THE NIV INTERLINEAR HEBREW-ENGLISH OLD TESTAMENT, Volume 1, "Zondervan Publishing House", Michigan, 1980.
[5.3] KUR'AN ČASNI, "Stvarnost", Zagreb, 1978.
[5.4] THE BOOK OF ENOCH, From The Apocrypha and Pseudoepigrapha

of the Old Testament by R. H. Charles, Volume II., "Oxford Press", skinuto s Interneta 1998.
[5.5] Prabhupada S.: BHAGAVAD GITA KAKVA JEST, "The Bhaktivedanta Book Trust International", Zagreb, 1995.
[5.6] MAHABHARATA (*skraćeno izdanje*), "August Cesarec", Zagreb, 1989.

6. Prigodne publikacije i članci povodom stote obljetnice otkrića krapinskih neandertalaca

[6.1] NEANDERTALCI IZNOVA, katalog izložbe o stotoj obljetnici otkrića krapinskih neandertalaca, Zagreb, 1999.
[6.2] INTERNATIONAL CONFERENCE "THE KRAPINA NEANDERTHALS AND HUMAN EVOLUTION IN CENTRAL EUROPE" - Program&book of abstracts, Zagreb-Krapina, 1999.
[6.3] U SLAVU KRAPINJAKA, Vjesnikov kulturni prilog uz stotu obljetnicu otkrića krapinskog pračovjeka, Zagreb, 11. srpnja 1999.
[6.4] Radovčić J.: STARIJE KAMENO DOBA (*PALEOLITIK*) HRVATSKOG ZAGORJA, časopis za kulturu HRVATSKO ZAGORJE, br. 2/1999., "Kajkavijana" - Donja Stubica
[6.5] Krklec Š. V.: STOTA OBLJETNICA OTKRIĆA KRAPINSKIH NEANDERTALACA (*1899.-1999.*), časopis za kulturu HRVATSKO ZAGORJE, br. 2/1999., "Kajkavijana" - Donja Stubica

VRELO PITKOGA ŠTIVA
Vaš nakladnik: IZVORI, Trnjanska 64, 10000 ZAGREB,
Tel.: 01/ 611-2576; 611-7714; Tel/Fax.: 01/ 611-2576;
e-pošta: izvori@iname.com; http://www.bakal.hr/izvori
NA ZAHTJEV ŠALJEMO VAM BESPLATNO KATALOG SVIH NAŠIH IZDANJA

Ivan Šimatović - Stjepan Gjurinek

... Homo X

I rijeka znanja i rijeka mitova teku odnekuda i teku nekuda. Zahvaljujući dugo skupljanom znanju, mi danas naslućujemo gdje je i što je to "odnekuda". No premnogo je mjesta gdje rastu novi upitnici na malenoj krčevini znanja. Mitovi nam pak ukazuju kakvu su sliku o svijetu stvarali naši davni preci još u davno doba prije znanosti, prenoseći s koljena na koljena svoja skromna, ali drevna znanja. Daleka prošlost je iza zastora magle pravremena. Od te prošlosti ostalo je vrlo malo, tek poneki titraj u zraku, nekoć ispunjenom kontrapunktom života. Uhvatiti taj zaostali titraj, tko zna gdje zabilježen, u kakvom mitskom jantaru zaliven, to je pregolema zadaća, možda nikad izvediva. Ali vrijedna svekolikog truda.

ISBN 953-203-074-3
9 789532 030747